

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN.

ZITTINGSJAAR 1927—1928.

Blz. der
Handelingen.

- 3— 4 Openingsrede van den Voorzitter.
- 5 Toespraak van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken. — Benoeming 1sten plv. Voorzitter.
- 5— 6 Voorstel betreffende benoeming van vaste commissiën.
- 6— 7 Vaststelling dag en uur der vergaderingen. — Regeling van den spreektijd. — Aanwijzing stenografische commissie en fondscommissie.
- 8 Verdeeling der Geledegerden over twee vaste commissiën, rede van den heer Kiès en stemming.
- 9 Grenzen van in Regeeringsverordeningen te bepalen straffen en Bekrchtiging leening gemeente Pekalongan, aangenomen.
- 9 Bekrchtiging leening gewest Kedoe, rede van den heer Stokvis en stemming.
- 9— 10 Bekrchtiging leening gemeente Soerabaia, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Roep en s' Jacob.
- 10— 11 " " " " , antwoord v/d Adviseur v/d Decentralisatie.
- 11— 12 " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Roep en s' Jacob.
- 12 " " " " , antwoord v/d Adviseur v/d Decentralisatie en stemming.
- 13 Wijziging dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië, aangenomen.
- 13 Aanwijzing van een vasten vragendag, rede van den heer Kerkkamp en stemming.
- 14 Landerijenbezitsrecht voor Vreemde Oosterlingen op voormalige particuliere landen, Wijziging van het invoerrecht op parfumerieën en reukwerken en Openstelling voor den algemeenen handel van de havens Toboali, Koba en Djeboes, aangenomen.
- 14 Indienstneming niet-ambtelijk personeel bij de Centrale Kas, rede van den heer Dwidjosewojo.
- 14— 15 " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van B. B.
- 15 " " " " " " " " , rede van den heer Dwidjosewojo.
- 15 " " " " " " " " , antw. v/d Directeur van B. B. en stemming.
- 15— 21 Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie, redevoeringen van de heeren Van Helsdingen, Djajadiningrat, Stokvis en s' Jacob.
- 21— 24 " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van O. en E.
- 24— 25 " " " " " " " " , redevoeringen van de heeren Van Helsdingen, Djajadiningrat, Stokvis en s' Jacob.
- 25— 26 " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van O. en E.
- 27— 28 " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep en Van Helsdingen en stemming.
- 29 Bekrchtiging leening gewest Madoera, aangenomen.
- 29 Drankbestrijding buitengewesten, rede van den heer Mandagie.
- 29— 30 " " " " " " " " , antwoord van den Directeur van Financiën.
- 30 " " " " " " " " , rede van den heer Mandagie en stemming.
- 32 Opheffing tolkantoor Kraksaän, Intrekking goudpacht in de onderafd. Tanah Laoet en Verhooging landsuitkeering resp. aan de gemeenten Amboina, Bandjermasin, Bandoeng en Mr.-Cornelis, aangenomen.
- 33— 35 Vogelbelasting Z. N.-Guinea, redevoeringen v/d heeren Kerkkamp en Fruin.
- 35— 37 " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
- 37— 38 " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Fruin, Van Helsdingen en Koesoemo Oetoyo.
- 38— 39 " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
- 39— 42 Vrijstelling invoerrecht litharge en zwavel, redevoeringen v/d heeren Fruin, Koesoemo Oetoyo, Stokvis, Van Helsdingen en Kiès.
- 42— 44 " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
- 44— 46 " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Fruin, Koesoemo Oetoyo, Stokvis en Van Helsdingen.
- 46— 47 " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
- 47 " " " " " " " " , redevoeringen v/d Voorzitter en den heer Roep.
- 47 Wijziging regeling der uitkeeringen aan gewesten in verband met afschaffing hoofdgeld, Muntzuivering in de Molukken en Verhooging landsuitkeering aan gewestelijken raad van Semarang en vermindering uitkeering aan gewestelijken raad van Kedoe, aangenomen.
- 47— 49 Wijziging regeling der verkiezing van Inlandsche leden v/d Minahassaraad, redevoeringen v/d heeren Stokvis en Mandagie.
- 49— 51 " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.

T₂ b
9390

Cb | g | 3979

A. 682. 707.

Blz. der
Handelingen.

- 51 Wijziging regeling der verkiezing van Inlandsche leden v/d Minahassaraad, rede v/d heer Stokvis.
51— 52 " " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
- 52 Verhooging landsuitkeering cultuurgebied Sumatra's Oostkust, rede v/d heer Stokvis.
52— 53 " " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
53 " " " " " " " " " " , rede v/d heer Stokvis.
53— 54 " " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
- 54— 55 Regeling van werkzaamheden, redevoeringen v/d heer Stokvis en v/d Voorzitter en stemming,
56 Heffing vogelbelasting Z. N.-Guinea, stemming.
- 56— 61 Vrijstelling invoerrecht litharge en zwavel, redevoeringen v/d heeren Fruin, Roep, Stokvis, Kiès en Van Helsdingen.
61— 63 " " " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
63 " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Van Helsdingen en Stokvis.
63— 64 " " " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
64 " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo en Kerkkamp en stemming.
- 64 Wijziging overschrijvingsordonnantie en zegelverordening 1921, aangenomen.
- 66— 68 Nadere wijziging tarief getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden, redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, Roep, Van Helsdingen, Kiès en Stokvis.
- 68— 70 Compensatieregelen bij aanslag in de Inkomstenbelasting, redevoeringen v/d heeren s'Jacob, Fruin en Stokvis.
70— 72 " " " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
72 " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren s'Jacob en Fruin.
73 " " " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
73— 74 " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren s'Jacob, Stokvis en Kiès.
74— 75 " " " " " " " " " " , antwoord v/d Directeur van Financiën.
75 " " " " " " " " " " , rede v/d Voorzitter en stemming.
- 75— 76 Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden, antw. v/d Reg. Gem. v. Just.
76— 78 " " " " " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep, Van Helsdingen en Stokvis.
- 78— 79 " " " " " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Gem. v. Just.
79 " " " " " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep, Van Helsdingen en Kan.
- 79— 80 " " " " " " " " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Gem. v. Just.
80— 81 " " " " " " " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Roep, Van Helsdingen, Kiès, Koesoemo Oetoyo en Stokvis en stemming.
- 81 Wijziging burgerlijke kindernetgeving, aangenomen.
- 83— 85 Reispassen Meklagangers, redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, Stokvis, Dwidjosewojo, Djajadingrat en Soejono.
85 " " " " " " " " " " , antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken.
86— 87 " " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, Stokvis, Dwidjosewojo en Djajadingrat.
87 " " " " " " " " " " , antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken.
- 87 Invordering van locale belastingen enz., aangenomen.
- 87— 88 Verzoekschriften.
88— 89 " " " " " " " " " " , redevoering v/d heer Stokvis.
89 " " " " " " " " " " , antwoord v/d heer De Hoog en stemming.
- 90 Reispassen Meklagangers, antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken.
90 " " " " " " " " " " , rede v/d heer Kiès.
- 90 Benoeming commissie inzake datum inwerkingtreding muntzuivering in de Molukken.
- 91— 92 Muntzuivering in de Molukken, redevoeringen v/d Voorzitter en den heer Kerkkamp en stemming.
92 Verhooging landrente-uitkeering onderafd. Barabai, aangenomen.
92 Bekrachtiging leeningsbesluit Banjoemas, rede v/d heer Stokvis.
92— 93 " " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
93— 94 Bekrachtiging leeningsbesluit Rembang, redevoeringen v/d heeren Fruin en Stokvis.
94— 95 " " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.

Blz. der
Handelingen.

- 95—96 Bekrchtiging leeningsbesluit Rembang, redevoeringen v/d heeren Fruin en Stokvis.
 96 " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
 96 " " " , rede v/d heer Kan.
 96 " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
 96—98 Reispassen Meklagangers, redevoeringen v/d heeren Roep, s' Jacob, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Fruin en Mandagie.
 98—101 " " , antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken.
 101—103 " " , redevoeringen v/d heeren Roep, s' Jacob, Koesoemo Oetoyo, Fruin en Mandagie.
 103—104 " " , antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken.
 104—106 " " , redevoeringen v/d heeren Van Helsdingen, Roep, den Voorzitter, de heeren Kerkkamp, Stokvis, Roep, den Voorzitter, de heeren Soejono en Van Helsdingen.
 106 " " , antw. v/d wd. Adv. voor Inlandsche zaken en stemming.
 106—107 Aanvulling hinderordonnantie, rede v/d heer Stokvis.
 107—108 " " , antw. v/d Directeur van B. B.
 108—109 " " , rede v/d heer Stokvis.
 109—110 " " , antw. v/d Directeur van B. B.
 110 " " , rede v/d heer Stokvis en stemming.
 110—116 Zaakwaarnemerschap bij de landraden, redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, Van Helsdingen, den Voorzitter en de heeren s' Jacob en Kiès.
 116—119 " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie en stemming.
 119 Regeling van werkzaamheden, redevoeringen van den Voorzitter en den heer Van Helsdingen.
 120 Wijziging tarief tot regeling der getuigengelden voor Inlanders, aangenomen.
 121 Invoerrechten in de Molukken, aangenomen.
 121—124 Wijziging van art. 542 v/h Wetboek van Strafrecht, redevoeringen v/d heeren Stokvis, s' Jacob, Fruin, Schmutzer, Van Helsdingen en Kan.
 124—125 " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
 125—126 " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Fruin en Van Helsdingen.
 126—128 " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
 128 " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Djajadiningrat en Roep en stemming.
 129—130 Heffing en invordering provinciale-, regentschaps- en stadsgemeentebelastingen, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Djajadiningrat, Stokvis en Van Helsdingen.
 130—131 " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuursherv.
 131—132 " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Djajadiningrat, Stokvis en Van Helsdingen.
 132—133 " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuursherv.
 133 " " " " " " " , rede v/d heer Van Helsdingen.
 133 " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuursherv.
 133—134 " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Koesoemo Joedo, Dwidjosewojo, Djajadiningrat, Kan en Soejono en stemming.
 134—136 Wijziging Indisch burgerlijk pensioenreglement, redevoeringen v/d heeren Kerkkamp en De Hoog.
 136—137 " " " " " , antw. v/d Directeur van Financiën.
 137—138 " " " " " , redevoeringen v/d heeren Kerkkamp en De Hoog.
 138—139 " " " " " , antw. v/d Directeur van Financiën.
 139 " " " " " , rede v/d heer Kiès.
 139 " " " " " , antw. v/d Directeur van Financiën en stemming.
 140—141 Bekrchtiging leening gewest Pasoeroean, redevoeringen van de heeren Stokvis en Van Helsdingen.
 141—142 " " " " " , antwoord v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
 143 Verhooging militaire pensioenen, aangenomen.

Blz. der
Handelingen.

- 143—146 Voorrecht op grantrechten, redevoeringen v/d heeren s' Jacob, Fruin en Dwidjosewojo.
- 146—148 " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 148—149 " " " , rede v/d heer s' Jacob.
- 149—150 " " " , antw. v/d Directeur van Justitie en stemming.
- 150—157 Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen, redevoeringen v/d heeren Koesoemo Oetoyo, s' Jacob, Dwidjosewojo,, Van Helsdingen, Mandagie, Fruin en Stokvis.
- 157—159 " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 159—160 " " " " , rede v/d heer Fruin.
- 160 " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 160—161 " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Dwidjosewojo, s' Jacob en Koesoemo Oetoyo.
- 161 " " " " , antwoord van den Directeur van Justitie en stemming.
- 162 Aanvulling Petroleum-ordonnantie, Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean en Onteigening van perceelsgedeelten te Garoet, aangenomen.
- 162 Herziening Inkwartieringsordonnantie, redevoeringen v/d heer Dwidjosewojo en den Voorzitter.
- 163 " " " , antw. v/d Commandant der Zeemacht en v/d Legercommandant.
- 163—164 " " " , rede v/d heer Dwidjosewojo en stemming.
- 165 Wijziging Koelie-ordonnantie voor Atjeh enz., Wijziging van de Wervingsordonnantie en Wijziging van het reglement betreffende den burgerlijken stand, aangenomen.
- 166—167 Bekrachtiging leeningsbesluit Bandjermasin, redevoeringen v/d heeren Kiès en Stokvis.
- 167—168 " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
- 168—169 " " " , redevoeringen v/d heeren Kiès en Stokvis.
- 169—170 " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
- 170 Terugbrenging tot Landsdomein van het particulier land Kedawoeng-Oost, aangenomen.
- 170—171 Voorzieningen in verband met de opheffing v/h gewest Rembang, redevoeringen v/d heeren Soejono en Kiès.
- 171—173 " " " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 173 " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Soejono en Kiès en stemming.
- 173—174 Nadere regeling van het rechtswezen in Boven-Digoel, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Roep en Kiès.
- 174—175 " " " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 175—176 " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Roep, Kiès en Stokvis.
- 176—177 " " " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie en stemming.
- 177 Wijziging van het Rechtsreglement voor de buitengewesten, rede v/d heer Koesoemo Oetoyo.
- 177—178 " " " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
- 178 " " " " " " " " " , rede v/d heer Koesoemo Oetoyo.
- 178 " " " " " " " " " , antw. v/d Dir. van Justitie en stemming.
- 178—180 Schorsings- en vernietigingsrecht v/d Gouverneur-Generaal, enz., redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Djajadiningrat en Fruin.
- 180—181 " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuursherv.
- 181—182 " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Djajadiningrat en Fruin.
- 182—183 " " " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. v/d Bestuursherv.
- 183—184 " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren s' Jacob, Stokvis, Van Helsdingen, Kerkkamp en Soejono en stemming.
- 186 Uitgifte van schatkistpapier, rede v/d heer Stokvis.
- 187 " " " , antw. v/d Directeur van Financiën.
- 187—188 " " " , rede v/d heer Stokvis.
- 188 " " " , antw. v/d Directeur van Financiën en stemming.
- 188—189 Wijziging reglement Dienst der Volksgezondheid, rede v/d heer Soekawati.
- 189 " " " " " " " " " , antw. v/h wd. Hoofd v/d D. V. G.
- 189 " " " " " " " " " , rede v/d heer Soekawati.
- 189—190 " " " " " " " " " , antw. v/h wd. Hoofd v/d D. V. G. en stemming.
- 190—197 Drankvergunning voor cantines, redevoeringen v/d heeren Kerkkamp, Kiès, Dwidjosewojo, Soekawati, Stokvis, Roep en Van Helsdingen.
- 197—199 " " " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
- 199—201 " " " " " " " " " , antw. v/d Legercommandant.
- 201—207 " " " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Kerkkamp, Kiès, Dwidjosewojo, Soekawati, Stokvis, Roep en Van Helsdingen.

Blz. der
Handelingen.

207	Drankvergunning voor cantines, antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
207—208	" " " " , rede van den heer Roep.
208—209	" " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
209—210	" " " " , antw. v/d Legereommandant.
211	" " " " , rede van den heer Roep.
211	" " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
213	Wijziging Indisch burgerlijk pensioenreglement, aangenomen.
213—214	Wijziging Wetboek van Strafrecht (publicatie ambtelijke bescheiden), redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo en Soejono.
214—215	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie.
215	" " " " " " " " , rede van den heer Soejono.
215	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Justitie en stemming.
215—218	Overdracht van beheer aan regentschappen, redevoeringen v/d heeren Kerkkamp, Soekawati, Djajadiningrat, Stokvis en Dwidjosewojo.
218—220	" " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. voor de Bestuurshervorming.
220—222	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Kerkkamp, Soekawati, Djajadiningrat, Dwidjosewojo en Mandagie.
222	" " " " " " " " , antw. v/d Reg. Comm. voor de Bestuurshervorming.
223	" " " " " " " " , rede van den heer s' Jacob en stemming.
224—228	Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Van Helsdingen, Dwidjosewojo en Kiès.
228—230	" " " " " " " " , antw. v/d Reg. Gem. voor Financiën.
230—232	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Van Helsdingen, v/d Voorzitter en v/d heeren Van Helsdingen en Kiès.
232—234	" " " " " " " " , antw. v/d Reg. Gem. voor Financiën.
234	" " " " " " " " , rede v/d heer Van Helsdingen en stemming.
235—237	Bekrachtiging leeningsbesluit Provincialen Raad van West-Java, redevoeringen v/d heeren Djajadiningrat, Stokvis en De Hoog.
237—238	" " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie.
238—239	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Djajadiningrat, Stokvis en De Hoog.
239—241	" " " " " " " " , antw. v/d Adv. v/d Decentralisatie en stemming.
241—243	Overname automobiendiensten v/d Provincie West-Java, redevoeringen v/d heeren Kiès, De Hoog en Stokvis.
243—245	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van G. B.
245—247	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Kiès en De Hoog.
247	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van G. B. en stemming.
248	Regeling werkzaamheden.
249	Nagedachtenis overleden Volksraadlid Zaalberg, rede v/d Voorzitter en den Reg Gem. voor algem. zaken.
250—255	Wijziging Europeesch onderwijsreglement, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Dwidjosewojo, Soekawati, De Hoog, Djajadiningrat, Kan, Van Helsdingen en Kerkkamp.
256—258	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van O. en E.
258—259	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Stokvis, Dwidjosewojo, Soekawati, De Hoog, Djajadiningrat en Van Helsdingen.
259—260	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van O. en E.
260—261	" " " " " " " " , rede van den Voorzitter.
261	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van O. en E.
261	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heer De Hoog en van den Voorzitter.
261	Wijziging Ind. burgerl. pensioenreglement, enz., rede v/d heer Stokvis.
261—262	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van Financiën en stemming.
262—263	Verzoekschriften.
263—264	" " " " " " " " , rede v/d heer Stokvis.
264	" " " " " " " " , antw. v/d heer De Hoog.
264—265	" " " " " " " " , rede v/d heer Stokvis.
265—266	" " " " " " " " , antw. v/d heer De Hoog.
266	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Van Helsdingen, Stokvis en van den Voorzitter.
266—268	Wijziging Europeesch onderwijsreglement, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Soejono, Roep en Djajadiningrat.
268	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van O. en E.
268	" " " " " " " " , redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo en Soejono.
268—269	" " " " " " " " , antw. v/d Directeur van O. en E. en stemming.

Blz. der Handelingen.							
321—322	Verzoekschriften, rede v/d heer Stokvis.						
322	"	, antw. v/d heer De Hoog.					
322	"	, rede v/d heer Van Helsdingen.					
322—323	"	, antw. v/d heer De Hoog.					
323	"	, rede v/d heer Stokvis.					
323	"	, antw. v/d heer De Hoog en stemming.					
323	"	, rede v/d heer Stokvis en stemming.					
324	"	, redevoeringen v/d heeren Stokvis, Kerkkamp en Fruin en stemming.					
325—326	"	, rede v/d heer Roep en stemming.					
327	Mededeeling omtrent benoeming van nieuwe leden.						
329	Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”, rede v/d heer Roep.						
330	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën.
331	"	"	"	"	"	"	, redevoeringen v/d heeren Roep en Kiès.
331—332	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën.
332—333	"	"	"	"	"	"	, redevoeringen v/d heeren Kan en Roep.
333	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën.
333—337	Herziening IJkordonnantie, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Stokvis, Fruin, Koesoemo Oetoyo, Van Helsdingen, Kiès en Mandagie.						
337—338	"	"	, antw. v/d Directeur van L., N. en H.				
338—339	"	"	, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Stokvis, Fruin, Koesoemo Oetoyo en Van Helsdingen.				
339	"	"	, antw. v/d Directeur van L., N. en H.				
340	"	"	, rede v/d heer Dwidjosewojo en stemming.				
341—342	Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”, rede v/d heer Fruin.						
342	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën en stemming.
343	Bekrachtiging leeningsbesluit van den gemeenteraad van Pematangsiantar en Bekrachtiging leeningsbesluit van den gemeenteraad van Blitar, aangenomen.						
344—346	Wijziging der slachtbeslastingregelingen in de buitengewesten, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo, Soekawati en Ali Moesa.						
346—349	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën.
349	"	"	"	"	"	"	, redevoeringen v/d heeren Dwidjosewojo en Bruineman.
349	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Directeur van Financiën.
349—350	"	"	"	"	"	"	, redevoeringen v/d heeren Aay en Kan.
350	"	"	"	"	"	"	, antw. v/d Dir. van Financiën en stemming.

VERBETERBLAD OP DE HANDELINGEN VAN HET COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN BETREFFENDE HET ZITTINGSJAAR 1927—1928.

H. blz. 93, linkerkolom, regel 13 v. o.: Insteede van „(Ond. 45)'' te lezen „(Ond. 54)''.

H. blz. 152, linkerkolom, regel 23 v. b.: Insteede van „Stbl. 1927'' te lezen „Stbl. 1917''.

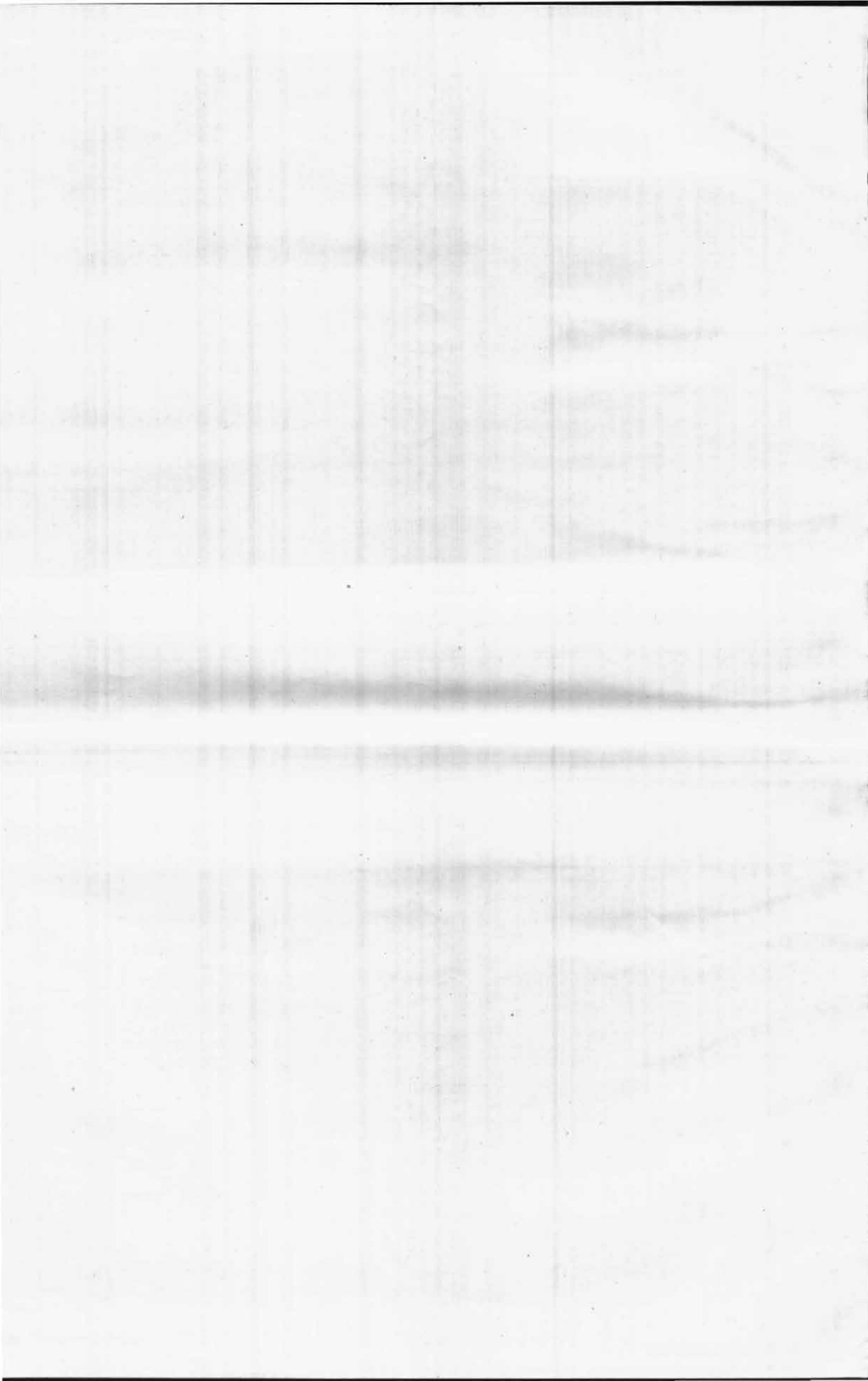
H. blz. 154, rechterkolom, regel 17 v. b.: Insteede van „staatsblad 1927'' te lezen „staatsblad 1917''.

H. blz. 173, rechterkolom, regels 24 en 25 v. b.: Insteede van „wijziging van het Rechtsreglement voor de Buitengewesten'' te lezen „het treffen van eenige voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang''.

H. blz. 296, rechterkolom, regel 15 v. b.: Insteede van „echter'' te lezen „zelden''.

VOLKSRAAD.

HANDELINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1927—1928.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 18 MEI 1927.

Rede van den Voorzitter tot opening der vergadering.

1ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 18 Mei 1927.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Rede van den Voorzitter tot opening der vergadering. — Toespraak van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken. — Benoeming van een 1sten plaatsvervangenden Voorzitter. — Benoeming van vaste commissiën. — Vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen. — Regeling van den spreektijd. — Aanwijzing van de stenografische commissie. — Aanwijzing van een fondse commissie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soekawati, Soejono en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden: de heeren Van den Bussche, Hardeman en Schrieke.

De Voorzitter: Mijne heeren! 3 Maart l.l. heeft iemand, die vooralsnog onbekend wil blijven, ter herinnering aan den 25en sterfdag van den oud-Minister van Koloniën, Isaac Dignus Fransen van de Putte, diens door den bekenden kunstenaar Jan Veth geëtsd portret aan den Volksraad ten geschenke gegeven.

Een goede gedachte, want het is de beeltenis van den Staatsman, die, gelijk het elders reeds werd gezegd, stond „op den drempel der tijden” en die dit, in tegenstelling met velen zijner tijdgenooten, begrepen en daarnaar gehandeld heeft.

In hem vond destijds de liberale richting in koloniale aangelegenheden haar zuiveren vertegenwoordiger.

(VOORZITTER.)

Van de Putte vatte het agrarisch vraagstuk in vollen omvang aan. Dit zou leiden tot de ontwikkeling der vrije teelt tegenover het cultuurstelsel, van den vrijen arbeid tegenover bezwarende persoonlijke diensten.

Onder zijn bewind kwam voorts de regeling van de wijze van beheer en verantwoording der Indische geldmiddelen tot stand en wel in dezen zin, dat de vaststelling der begroting „ieder jaar bij de wet” zou plaats hebben.

Hiermede was aan de Staten-Generaal, welker bemoeienis met Indische zaken eerst van het R.R. van 1854 in verband met de Grondwet van 1848 dateerde, voortaan ook de ge-regelde contrôle over de gansche koloniale huishouding verzekerd.

Onder de voortstuwende kracht der openbare meening welke zich in de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging uitte, kwam in den loop der jaren een reeks van ingrijpende wijzigingen in het Staatsbestel van Nederlandsch-Indië tot stand, zoo op agrarisch terrein met belangrijke economische hervormingen dientengevolge, als ook op bestuursgebied en op dat der Staatkundige grondrechten.

Wijzigingen, die toch wel aangeven van hoe groote beteekenis de parlementaire invloed voor dit land geweest is.

Moreseo wijst er dan ook in zijn rede over de koloniale politiek op, dat er wel geen ander moederlandsch parlement was, waar zooveel aandacht aan de koloniale zaken werd besteed als het Nederlandsche.

Doch tevens brengt hij onder de aandacht, dat van lieverlede Nederlandsch-Indië een van de zeldzaam geworden koloniën was, waar de openbare zaak nergens op regelmatige wijze in het openbaar behandeld kon worden.

Welnu, wij stonden nogmaals op „den drempel der tijden”, toen in Mei 1918 de eerste Volksraadzitting door Gouverneur-Generaal Van Limburg Stirum met een gedenkwaardige rede geopend werd.

Destijds achtten velen het oogenblik voor het scheppen eener Indische Volksvertegenwoordiging nog in geen deele aangebroken.

Maar wie zal thans, lettende op den ernstigen arbeid van den aanvang af door den Volksraad verricht, den in-

(VOORZITTER.)

vloed en den gerechten invloed van dit College hier te lande ontkennen?

In deze dagen staan wij, Mijne heeren, wederom op „den drempel der tijden”.

Zestig jaren lang is telkenmale de Indische begrooting in Nederland bij de wet vastgesteld geworden en eerst sedert 1918 is daarop het advies van de Indische Volksvertegenwoordiging vernomen.

Voortaan zal de Volksraad echter op meer intensieve wijze daaraan medewerken.

Verder is dit lichaam door Uw College als het ware permanent geworden en rust in hoofdzaak op U de gewichtige taak om voor en namens den Volksraad aan de wetgeving van Indië mede te werken.

Zoo zal zich en in de wetgeving en ten aanzien van de behandeling der begrooting voortaan — wat genoemd is de „regionale zelfstandigheid” van Nederlandsch-Indië openbaren en dit zal gepaard gaan met een sterk op den voorgrond treden van het vertegenwoordigend lichaam hier te lande.

De Volksraad heeft in den loop der jaren zijn bestaan ten volle gerechtvaardigd.

Terecht is het College onmisbaar genoemd als veiligheidsklep, als kompas, als kenbron van wat in breede kringen der geheele bevolking omgaat, het heeft Regeering en geregeerden dichter bij elkaar gebracht.

Doch de voeling tusschen Algemeen Bestuur en Volksraad duurde slechts een beperkt aantal maanden van het jaar, hetgeen voor een gelijkmatige wijze van gezagsvoering weinig gunstig kon zijn. Thans is door middel van Uw College een blijvend contact tusschen Regeering en Volksraad mogelijk geworden en kan — gelijk men het heeft uitgedrukt — het openbaar geweten zijn stem gedurende het geheele jaar doen hooren.

Mijne heeren! In alle groote ontwikkelingsperioden zijn meerdere stadia te onderkennen.

Eerst het inluiden van de nieuwe gedachte, waarbij de menschelijke geest in gloed staat voor een schitterend plan.

Dan komt de opbouw daarvan, waarbij men zich allerlei moeite getroosten moet zonder nog dadelijk resultaten te kunnen zien.

Het is een tijdvak veelal van den strijd van het vaste vertrouwen in de toekomst, tegen moedeloosheid en twijfel.

En eindelijk komt wellicht de volle verwezenlijking van het plan, rijpe vruchten afwerpende.

Wij verkeerden in menig opzicht nog in het tweede stadium en zoo laat het zich wel verklaren, dat o.m. zelfs een onzer beste medeleden wenschte, dat het College van Gedelegeerden zoo spoedig mogelijk weder zou opgeheven worden, opdat de Volksraad in pleno zijn taak zou overnemen.

Ik geloof echter, dat men rekening houdende met hetgeen op dit oogenblik practisch bereikbaar schijnt toch over de schepping van dit College voorshands tevreden mag zijn.

De instelling van het hulplichaam van den Volksraad werd zelfs een ware trouvaille genoemd.

In de gegeven omstandigheden is het in elk geval wel het eenige middel geweest om over te kunnen gaan tot de uitvoering der beginselen bij de grondwetswijziging van 1922 voor Indië aangegeven, welke de regeling der inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië aan aldaar gevestigde organen overgelaten wenscht te zien.

De aanvankelijke opzet van den Wetgevenden Raad echter, welk lichaam immers zelf zou uitmaken of en welk gedeelte van zijn werk door den Volksraad verricht zou worden, bracht het goed evenwicht tusschen dit laatste College en zijn gemachtigde in gevaar.

Zonder den uitweg bij de beraadslaging over de wet op de Indische Staatsregeling in den Volksraad zelf geboden en naar hoofdstrekking in Nederland gevolgd, zou hoogst waarschijnlijk de gansche regeling gestrand zijn.

De meer juiste verhouding werd gevonden en daarmede de noodzakelijke voorwaarde, waarop de Volksraad met gerustheid de wetgevende taak als regel aan het College van Gedelegeerden kan overlaten.

Dit is van groot belang, omdat het practisch vooralsnog wel niet mogelijk zou blijken het groote aantal uit alle deelen van den archipel samenkomende Volksraadleden, (hetwelk, zien wij goed, in afzienbaren tijd nog wel verder zal uitgroeien), veel langer bijeen te houden dan voor het behandelen der begrooting (e. q. der aanvullingsbegrooting) noodig is. Wetgeving daarentegen eischt voortdurende en geregelde afdoening.

Evenals dit voor Volksraad en Gouverneur-Generaal geldt — ik wees daarop in de juist gehouden eerste openbare vergadering en ik breng U de vriendelijke woorden van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal bij zijn openingsrede tegenover dezen Volksraad en mij als zijn voorzitter gebezigd in herinnering —, zoo zal ook bij het College van Gedelegeerden en de Regeering een oprechte wil tot samenwerking voorop moeten staan.

Weliswaar stelt een uitvoerige conflicten-regeling in staat om ook de stroefgaande wetgevingsmachine door te doen loopen, doch slechts met den wederzijdsehen wil tot samengaan kan coulant, vlot en goed gearbeid worden.

Mijne Heeren! Dit College is niet algemeen welkom geheeten.

Daar is twijfel aan de mogelijkheid, dat het zijn wetgevende taak voor Indië behoorlijk kan volbrengen.

Welnu, Mijne Heeren, gij zijt tot den arbeid „uitverkoren” door en uit den Volksraad; van die zijde wordt er op gerekend, dat gij dezen vrijwillig op U genomen last zult kunnen torsen.

Laten wij er voor zorgen, in het belang van land en volk en in dat van den goeden naam onzer Volksvertegenwoordiging, dat wij het in ons gesteld vertrouwen niet beschamen.

Hiermede open ik deze eerste vergadering van het College van Gedelegeerden. (Teekenen van instemming).

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 18 MEI 1927.

Toespraak van den Regeeringsmachtigde voor algemeene zaken. — Benoeming van den 1sten plaatsvervangenden Voorzitter. — Benoeming van vaste commissiën.

(REG. GEM. VOOR ALGEM. ZAKEN, VOORZITTER.)

De heer Schrieke, Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben U zeer erkentelijk, dat U mij in de gelegenheid hebt willen stellen in deze eerste vergadering van het College van Gedelegeerden het woord te voeren. Toen ik U daartoe verlof vroeg, geschiedde zulks bij uitzondering niet „namens de Regeering”. Want wat Deze voor het nieuwe College op Haar hart had, heeft de Landvoogd jongstleden Maandag in welsprekende woorden gezegd, die verbetering noch aanvulling mijnerzijds van noode hebben.

Ik vroeg U verlof om te spreken, omdat het mij een behoefte was Uw College heden mijn persoonlijke gelukwensen aan te bieden. U zult dit, hoop ik, kunnen billijken, Mijnheer de Voorzitter. Immers ik heb gestaan bij de wieg van dit College van Gedelegeerden, dat heden reeds als jonge man zijn lot in eigen handen neemt; ik heb zelfs bij zijn geboorte een bescheiden rol onder de vroedmeesters gespeeld. En misschien laten de als zoodanig bewezen diensten het toe, dat ik bij deze gelegenheid herinner aan een woord, dat Kant eens sprak tot ieder individu.

Het luidt:

„Handle so, dass du die Menschheit, so wohl in deiner Person als in der Person eines Jeden Anderen, jederzeit zugleich als Zweck, niemals bloss als Mittel brauchst”.

Het is een woord van grooten inhoud voor het leven van den enkeling. Maar het bevat een eisch, die zich ook tot het meer beperkte gebied der wetgeving uitstrekt en zich richt tot den wetgever bij het vervullen der hem ten opzichte der geregeerden opgelegde taak. Bij iederen voorgestelden maatregel van wetgevenden aard zal die eisch zich, ook ongevraagd, doen hooren.

Het trekken der daaruit telkens weer voortvloeiende consequenties, Mijnheer de Voorzitter, moge met vertrouwen aan Uw College worden overgelaten. (Teekenen van instemming).

De Voorzitter: Ik dank den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken voor zijn vriendelijk woorden tot dit College. Ik zou een beroep willen doen op zijn samenwerking, een beroep, dat naar ik weet, niet tevergeefs zal zijn.

Mijne Heeren! Wij zullen nu overgaan tot punt 2 van het werkprogram: Benoeming van een 1sten plaatsvervangenden Voorzitter.

Ik verzoek de heeren Dwidjosewojo, Fruin en Soekawati het stembureau te vormen.

Alvorens tot deze verkiezing over te gaan, mag ik wellicht ten overvloede erop wijzen dat deze betrekking van den functionaris ongetwijfeld veel van zijn krachten van vorderen. In de eerste plaats zal de plaatsvervangende Voorzitter vermoedelijk meermalen ook daadwerkelijk den Voorzitter moeten vervangen, die talrijke werkzaamheden ten behoeve van den Volksraad zal hebben te verrichten.

Maar in de tweede plaats moet ik erop wijzen, dat de plaatsvervangende voorzitter ongetwijfeld zal worden de

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

voorzitter van een vaste commissie en wel, wanneer straks punt 3 van de agenda wordt aangenomen, voorzitter van de tweede vaste commissie. Derhalve zal de helft van het voorbereidende werk, dat het College van Gedelegeerden zal hebben te verrichten, door zijn handen moeten gaan. Hij zal dus ook de talloze ordonnanties moeten bestudeeren, hij zal de ordonnanties moeten nagaan op haar staatsrechtelijke- en juridische waarde en op haar inhoud, ten einde in de commissie behoorlijke leiding te kunnen geven bij de behandeling van de onderwerpen, die aan de aandacht van Uw College zullen worden onderworpen.

Wensecht het College thans direct tot verkiezing over te gaan, of zich eerst te beraden over de keuze? In het laatste geval zal er een korte pauze worden gehouden.

Waar dit laatste niet het geval blijkt te zijn, kan direct tot verkiezing worden overgegaan.

Tot stemming wordt overgegaan.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Namens de commissie deel ik U mede dat 20 stemmen zijn uitgebracht.

De Voorzitter: Dat aantal klopt met de presentielijst. De volstreckte meerderheid is dus 11 stemmen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Namens de commissie deel ik U mede, dat 11 stemmen zijn uitgebracht op den heer Koesoemo Joedo, 3 op den heer s'Jacob, 3 op den heer Kerkkamp, 2 op den heer Schmutzer en 1 op den heer Fruin, zoodat de volstreckte meerderheid is behaald door den heer Koesoemo Joedo.

De Voorzitter: Mag ik den heer Koesoemo Joedo vragen of hij zijn benoeming aanvaardt?

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal gaarne deze benoeming aannemen. Ik ben erkentelijk voor het in mij gestelde vertrouwen en mij ten volle ervan bewust, dat het door mij aanvaarde ambt er een zal zijn, dat den geheelen persoon en al mijn krachtsinspanning zal eischen, doch ik zal mijn best doen, het in mij gestelde vertrouwen niet te beschamen.

De Voorzitter: Namens het College bied ik U hartelijke gelukwensen aan met Uw benoeming. Waar ik het voorrecht heb, den heer Koesoemo Joedo reeds zooveel jaren te kennen als eersten plaatsvervangenden voorzitter van den Volksraad, twijfel ik er niet aan of hij zal zich ook op dezen gewichtigen post weten te handhaven.

Ik dank de commissie van stemopneming voor haar werk.

Aan de orde is thans punt 3, de benoeming van vaste commissiën, elk ter behandeling van bepaalde groepen van onderwerpen.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 18 MEI 1927.

Vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen. — Regeling van den spreektijd. — Aanwijzing van de stenografische commissie en van een fondsecommissie.

(VOORZITTER, s' JACOB.)

Het voorstel is mijnerzijds gedaan om voorshands te volstaan met twee vaste commissiën. De verdeeling van de groepen van onderwerpen is op het werkrooster aangegeven en die verdeeling is zóó, dat aangenomen mag worden dat ook de taakverdeeling ongeveer gelijkmatig over beide commissiën plaats zal hebben.

Wenscht misschien een van de heeren omtrent dit voorstel het woord? Zoo niet, dan mag ik dus aannemen, dat de vergadering hierin medegaat.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Nu zou ik moeten overgaan tot het voorstel, dat hierop volgt, n.l. dat omtrent de te benoemen leden dier vaste commissiën. Aangezien echter nog slechts zeer kort bekend is welke leden het gedelegeerdschap hebben aangenomen en thans eerst bekend is welk lid plaatsvervangend Voorzitter is geworden, zou ik aan de heeren willen voorstellen, dat ik zoo mogelijk morgen een voorloopige verdeelingslijst aan de heeren toezend en den heeren dan verzoek mij hun eventuele bezwaren daartegen of voorstellen tot wijziging kenbaar te maken, opdat ik daarna tijdig vóór de eerstvolgende vergadering kan doen weten, welke heeren ik gaarne in de eene afdeeling en welke heeren ik in de andere afdeeling geplaatst zou willen zien.

Dus ik begin met een voorloopig voorstel. Mochten de heeren wenschen te kennen geven, waaraan eventueel tegemoet gekomen kan worden, dan zet ik, rekening houdende met die wenschen, het voorloopig voorstel om in een meer definitief, dat dan op de eerstvolgende vergadering kan worden besproken.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is thans punt 4, vaststelling van dag en uur der gewone vergaderingen en regeling van den spreektijd.

Zooals de heeren reeds weten uit de besprekingen op Maandag jl. in den Volksraad gehouden, zou ik willen voorstellen om voorshands als dag van gewone vergadering te bepalen Vrijdag en als uur van aanvang het uur na de pauze, dus 11 uur. Wij kunnen daarna zien of er meer vergaderingen noodig zijn. In dat laatste geval zou ik meenen, dat het noodig zal zijn daarvoor een avond te nemen en wel Dinsdagavond. Dat zou ik echter voorloopig in petto willen houden, omdat eigenlijk thans nog geen overzicht van den omvang der werkzaamheden is te verkrijgen en ik vermoed, dat wij voorloopig kunnen volstaan met Vrijdag. Daarna kan altijd nog een nadere beslissing genomen worden.

De heer s' Jacob: Mijneheer de Voorzitter! Mag ik over dit voorstel een enkele opmerking maken? Dat is n.l. deze, dat het mij nuttiger voorkomt dat er, zooals bij den Volksraad gebruikelijk is, wekelijks een rooster wordt uitgegeven. De openbare vergaderingen toch zullen, wat het

(s' JACOB, VOORZITTER.)

aantal betreft, afhangen van de stof, die er te behandelen is. Wanneer er nu reeds vaste dagen worden vastgesteld, geeft dat noodelooze moeite en last als er dan geen stof te behandelen blijkt te zijn. Ik zou daarom willen voorstellen in het begin wekelijkse of veertiendaagsche roosters uit te geven.

De Voorzitter: Dat ligt ook in mijn bedoeling.

De heer s' Jacob: Maar die bedoeling blijkt niet uit Uw voorstel om vaste dagen te stellen.

De Voorzitter: Er zijn thans nog geen werkzaamheden. Zooals U bekend zal zijn moet er, nu de Volksraad bijeen is, een aantal dagen verlopen, waarin den Volksraad gelegenheid wordt gegeven zich voorstellen voor te behouden. Ik heb uit deferentie voor den Volksraad en omdat de stof ter behandeling nog zeer ongewoon is, den termijn van behandeling voor alle onderwerpen dadelijk verlengd van drie op acht dagen. Deze termijn loopt af per 23 Mei en dan kunnen wij weten welk werk voor het College van Gedelegeerden beschikbaar zal zijn.

Het is mijn bedoeling alsdan dadelijk een werkrooster uit te geven. Mocht er geen werk zijn dan kan daarvan tijdig kennis worden gegeven aan het College van Gedelegeerden en dan behoeft er op dien vasten Vrijdag niet vergaderd te worden.

Ik geloof, dat mijn bedoeling en die van den heer s' Jacob in dezen zin overeenkomen.

Wat den spreektijd betreft geloof ik niet van te voren een bepaalde regeling te moeten treffen. Zij hangt geheel af van de onderwerpen, die behandeld worden en het nieuwe R. v. O. laat toe tijdens de behandeling van een onderwerp den spreektijd nader te bepalen. Ik zou de vergadering willen vragen betreffende dit punt een afwachtende houding aan te nemen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: Thans is aan de orde punt 5, aanwijzing van de stenografische commissie (art. 93(2) R. v. O.) voor één jaar.

De commissie heeft tot taak om mogelijke geschillen, welke omtrent de stenogrammen zouden rijzen, uit te maken met mij als voorzitter der commissie. Ik heb in die commissie aangewezen twee leden, n.l. de heeren Schmutzer en Van Helsdingen, die mij hebben medegedeeld, dat zij hun benoeming willen aanvaarden.

Aan de orde is thans punt 6: Aanwijzing van een fondsecommissie.

Ik zou de vergadering willen vragen in deze met mij mede te gaan, daar ik geloof, dat het wenschelijk is, dat eventuele geschillen en moeilijkheden door een bepaalde commissie uit Uw College worden overwogen.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 18 MEI 1927.

Aanwijzing van een fondscommissie.

(VOORZITTER, STOKVIS.)

Als leden van deze commissie, waarvan ik voorzitter ben, zou ik willen voorstellen de heeren Mr. Blaauw en Soejono, terwijl als plaatsvervangend lid in aanmerking zou komen de heer Kan. De betrokken heeren hebben mij medegedeeld, dat zij bereid zijn in de commissie als zoodanig zitting te nemen.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik naar aanleiding van dit punt een opmerking maken? Zal die fondscommissie haar voorstellen voorleggen aan het College van Gedelegeerden?

De **Voorzitter**: Inderdaad ligt dit in de bedoeling, het College beslist over de kwesties, die zich voordoen en

die de fondscommissie voorbereidt. Deze kwestie is nader uiteengezet in art. 17 der Volksraadpositieregeling.

De heer **Stokvis**: Ik dank U voor deze uiteenzetting.

Overeenkomstig het voorstel van den Voorzitter wordt besloten.

De **Voorzitter**: Mijne Heeren! De werkzaamheden voor heden zijn hiermede beëindigd, ik sluit dus thans de vergadering (9.37 uur v.m.).

2de VERGADERING — VRIJDAG 27 MEI 1927.

Verdeeling der gedelegeerden over twee vaste commissies.

2de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 27 Mei 1927.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Verdeeling der gedelegeerden over twee vaste commissies.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Oetojo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering. Aan de orde is het eenige punt voor deze vergadering: het voorstel tot de verdeeling der gedelegeerden over twee vaste commissies.

Thans wordt een definitief voorstel gedaan, overeenkomstig de voorloopige verdeeling. Daarin is alleen deze verandering gekomen, dat de heeren Kerkkamp en Soejono geruild hebben; overigens werden geen verzoeken om wijziging der samenstelling volgens het oorspronkelijk voorstel ontvangen. Ingevolge het thans voorliggende gewijzigde voorstel zal de verdeeling der commissies als volgt zijn:

Eerste Commissie.

(Alg. zaken, Reg. en Hooge Colleges, Fin., B.B., Oorlog en Marine).

de heeren:

Mr. A. NEYTZEL DE WILDE (Voorzitter),
H. H. Kan,
C. H. M. H. Kiès,
Mr. P. A. Blaauw,
P. A. Mandagie,
B. Roep,
R. A. A. A. Djajadiningrat,
H. C. Kerkkamp,
Mr. C. C. van Helsdingen,
J. E. Stokvis,
A. A. Pauw.

(KIÈS, VOORZITTER.)

Tweede Commissie.

(Landb. Nijv. en H., B.O.W., Gouv. bedr., Justitie en Onderwijs).

de heeren:

P. A. A. KOESOEMO JOEDO (Voorzitter),
Mr. H. s'Jacob,
F. H. de Hoog,
Dr. R. A. A. Fruin,
Tjokorde Gde Rake Soekawati,
R. M. A. A. Koesoemo Oetojo,
Ali Moesa,
Dr. Ir. J. I. J. M. Schmutzer,
R. A. A. Soejono,
R. W. Dwidjosewojo.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch er de aandacht op te vestigen, dat door de plaats gehad hebbende verandering nu in de eerste commissie slechts 2 Inlandsche leden een plaats hebben gevonden, terwijl in de tweede commissie 5 Inlandsche leden zijn opgenomen en bovendien nog een inheemsch lid voorzitter van deze commissie is. Het komt mij voor, dat de aangebrachte wijziging geen verbetering is geweest.

Ik wil geen tegenvoorstel tot wijziging indienen, maar wensch uitdrukkelijk mede te deelen, dat als ik verder in deze wijziging berust, dit niet geschiedt met instemming van de thans voorgestelde indeeling.

De Voorzitter: Wensch misschien nog een van da heeren hieromtrent het woord? Zoo niet, dan mag ik dus aannemen, dat de vergadering in haar geheel met het voorstel accoord gaat.

Dan is overeenkomstig het gewijzigde voorstel besloten.

Ik deel verder mede, dat door mij is toegewezen aan de eerste commissie onderwerp 8, Wijziging van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië, en aan de tweede commissie onderwerp 7, Grenzen van de in de regeeringsverordeningen te bepalen straffen.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten (11.35 u. v.m.).

3de VERGADERING — VRIJDAG 10 JUNI 1927.

Grenzen van in Regeeringsverordeningen te bepalen straffen. — Bekrachtiging leening gemeente Pekalongan; gewest Kedoe en gemeente Soerabaja.

3de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 10 Juni 1927.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Grenzen van in Regeeringsverordeningen te bepalen straffen. — Bekrachtiging leening gemeente Pekalongan; gewest Kedoe en gemeente Soerabaja.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blauw, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soekawati, Soejono en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden: de heeren Cohen Stuart en Schrieke.

De Voorzitter: Ik open deze vergadering en stel aan de orde:

de ontwerp-ordonnantie, betreffende de grenzen van in Regeeringsverordeningen te bepalen straffen (Ond. 7).

de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrachtiging leening gemeente Pekalongan (Ond. 12).

Deze ontwerpen worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De Voorzitter: Aan de orde is: de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrachtiging leening gewest Kedoe (Ond. 10).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkele korte opmerking naar aanleiding van dit ontwerp. In de eerste plaats wil ik verklaren, dat de Regeering geheel naar mijn gezindheid heeft gehandeld door dit leeningsvoorstel wel te willen bekrachtigen. Bestrijding van dit voorstel zelf ligt dan ook inderdaad niet in mijn bedoeling.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, bekrachtigd wordt hiermede onder meer het leenen door het gewest Kedoe voor de aflossing van een vroeger op een hooger rentetype gesloten leening. Ik vindt het juist, dat de Regeering daartegen geen bezwaar maakt, maar ik moet dan toch betreuren, dat de Regeering gemeend heeft, in haar eigen financieele landspolitiek niet denzelfden weg te moeten volgen. Want ook het Land heeft destijds in het buitenland zeer dure leeningen moeten sluiten en de aflossing daarvan

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, VOORZITTER, ROEP.)

begint in het jaar 1933. Nu is bereids uit de gewone middelen een bedrag van rond f 20 000 000 afgezonderd om aan dezen aflossingsplicht gemakkelijker te kunnen voldoen.

Ik zou hier alleen willen wijzen op de tegenstrijdigheid tussehen de houding van de Regeering, waar zij haar toezicht uitoefent op locale leeningspolitiek en die, waar het gaat om leeningen van het Land. Meer heb ik over dit voorstel niet te zeggen, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht nog een van de leden het woord? Zoo niet, wenscht dan de heer Regeeringsgemachtigde nog iets in het midden te brengen?

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie, houdende bekrachtiging leening gemeente Soerabaja (Ond. 11).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Een opmerking van gelijk karakter als de vorige wensch ik ook te maken ten aanzien van het bekrachtigingsvoorstel voor een leening door de gemeente Soerabaja.

Het valt mij hier op, dat door de Regeering toegestaan wordt, dat de gemeente Soerabaja f 600 000.— zal gaan leenen voor den bouw van een gemeentehuis.

Ik wensch mij er voorloopig toe te bepalen, vast te stellen, dat ook hier de Regeering goed vindt, dat een lokaal ressort leent voor een niet-rendabel werk, in tegenstelling met Haar eigen leeningspolitiek, waarbij dit nagenoeg geheel is uitgesloten.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een enkel woord willen zeggen over dit leeningsplan van de gemeente Soerabaia, waaruit zal blijken, dat ik in mijn gedachtengang niet zoo heel ver afsta van mijn geacht medelid, den heer Stokvis. Ik zou willen wijzen op een uitlating van de Regeering in de Memorie van Antwoord nl. deze:

„Het leenen voor niet-rendabele werken wordt als regel voor locale ressorten niet aanbevelenswaard geacht”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de Regeering, althans naar mijn inzicht, in deze verklaring wel wat te ver gaat; het komt mij voor, dat het beter is, dit niet zoo in het algemeen te verklaren. Ik geloof, dat er in een gemeente wel degelijk niet-rendabele werken kunnen zijn, waarvoor het een goede politiek kan worden geacht, te leenen.

Aan de orde is thans o.a. een raadhuis voor Soerabaia. Dat is dus een raadhuis voor een zeer groote stad, een gebouw, waarvan gedurende lange jaren nut kan worden

Bekrachtiging leening gemeente Soerabaja.

(ROEP, s' JACOB.)

getrokken, wellicht gedurende eeuwen, en waarvan verschillende geslachten zullen kunnen profiteren.

Ik meen, dat het juist is, de vraag, of voor niet-rendabele werken van een gemeente — en tot zekere hoogte geldt dit ook voor het Gouvernement — kan worden geleend, in de eerste plaats te doen afhangen van het object, dat men beoogt op te zetten, uit te voeren, te bouwen, met het geleende geld, en in de tweede plaats van de omstandigheid, hoe in het algemeen de financiën van het betrokken ressort er voor staan.

Ik geloof dus, dat men niet moet zeggen, dat het als regel geen aanbevelenswaardige politiek is om voor niet-rendabele werken te leenen, maar dat men elk geval van dezen aard, elke zoodanige leening dus, getoetst aan haar objecten, aan haar doelstelling, afzonderlijk moet bezien.

Ik zou in dit verband er nog op willen wijzen, dat ik bv. meen, dat het aanbevelenswaardig en ook gemotiveerd is om voor heel dure rioleeringswerken van groote steden, waarmede millioenen gemoeid kunnen zijn, te leenen. Ook van dergelijke werken kunnen verre nageslachten profijt trekken.

Om nu tot dit onderwerp van bespreking terug te keeren, — de bijzondere aard van den bouw van een raadhuis te Soerabaja — dat, zooals ik reeds gezegd heb, een raadhuis is, dat voor verre geslachten dienstbaar zal zijn —, zoowel als de financiële toestand van het autonome ressort Soerabaja, laten naar mijn meening leening voor dit niet-rendabele object ten volle toe.

Aangezien de leeningspolitiek der Regeering hier thans niet aan de orde is, zal ik hierover uit den aard der zaak weinig zeggen. Wel wil ik verklaren, dat naar mijn inzicht in het algemeen er weinig reden bestaat om veel verschil te maken tusschen de leeningspolitiek van groote autonome gemeenschappen en die van het Land.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij eveneens beperken tot enkele korte opmerkingen. In de eerste plaats wil ik mij aansluiten bij hetgeen mijn geacht medelid, de heer Stokvis, gezegd heeft, waar hij een parallel getrokken heeft tusschen de leeningspolitiek der Regeering en de leeningspolitiek der gemeenten. De heer Stokvis heeft daarbij uit het oog verloren, dat de Regeering niet leent voor bepaalde objecten, maar dat Zij leent, wanneer Zij in het algemeen geld tekort komt.

Hier staan we voor een ander geval. Er wordt hier een object genoemd, dat gedekt moet worden door een leening. Wij hebben ons dus af te vragen of de leening, zooals zij is omschreven voor het hier genoemde object, kan worden aanvaard.

Nu heeft de Regeering in de Memorie van Toelichting een probleem gesteld. Zij heeft de vraag opgeworpen, of een leening voor niet-rendabele objecten, aan te gaan door een gemeente, kan worden goedgekeurd. Ik heb tegen die vraag geen bezwaar, integendeel, ik juich dat toe, want ik geloof, dat de ordonnantie-wetgever zich, wanneer hij een beslissing moet nemen over het bekrachtigen van een leenings-

(s' JACOB, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

voorstel van een lokaal ressort, een principieele richtlijn heeft te stellen, die toepasselijk is voor alle verdere gevallen.

Ik zou gaarne van den Regeeringsgemachtigde vernemen, of de Regeering zich zulk een principieele richtlijn gesteld heeft dan wel, welke beteekenis is te hechten aan de opmerking in de Memorie van Toelichting, dat in dit geval ook wordt geleend voor een niet-rendabel object.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen hier is gezegd, zou ik gaarne het volgende willen opmerken.

Uit hetgeen de heer Stokvis heeft gezegd heb ik den indruk gekregen, dat hij niet alleen geen bezwaar heeft tegen het thans aan de orde zijnde voorstel, maar dat hierbij de Regeering zich, naar zijn inzien, zelfs van een gunstigen kant heeft doen kennen. Hij zou zelfs wenschen, dat het hier gegeven voorbeeld in andere onderdeelen der regeeringspolitiek navolging zou vinden.

De heeren Roep en s'Jacob hebben het vraagstuk meer bepaaldelijk beschouwd van uit den gezichtshoek der locale leeningspolitiek. De heer s'Jacob heeft de kwestie principieel het scherpst gesteld. Hij heeft gevraagd, of in het algemeen een principieele richtlijn is aan te geven bij de beoordeeling van het sluiten van locale geldleeningen voor al- of niet-rendabele objecten. Gaarne zal ik hierop eenigszins nader ingaan.

De geldleening voor Soerabaja heeft tot doel, behalve conversie, d.w.z. vervroegde aflossing van een 7½%-leening, ten einde tegen 5% te kunnen leenen, het verkrijgen van middelen voor zoowel rendabele als niet-rendabele leeningsobjecten.

Zonder meer uit het voorstel tot bekrachtiging als regel af te leiden, dat door locale ressorten steeds en in alle omstandigheden voor niet-rendabele objecten zou kunnen worden geleend, zou te ver gaan en de desbetreffende passage in de Memorie van Antwoord heeft dan ook ten doel, tegen een dergelijke conclusie te waarschuwen. Het is uit de literatuur bekend, dat het in het algemeen en in abstracto wel verdedigbaar zou zijn, om iedere leening enkel en alleen te toetsen aan de vraag, of ze dient ter bestrijding van uitgaven, die voor meerdere jaren nut hebben. Maar toch moet ook rekening worden gehouden met het feit, dat door een leening voor een reeks van jaren lasten aan den geldleener worden opgelegd, terwijl het niet zeker is, dat én zijn draagkracht én de eischen, die aan deze draagkracht gesteld worden, constant zullen blijven. Ook kan niet ontkend worden, dat het leenen voor uitgaven, gelet op het in het verloop van tijd op te brengen rente-bedrag, achteraf een dure wijze van financieren kan blijken.

Een voorzichtige politiek eischt dus, dat bij het leenen voor niet-rendabele objecten aan tal van factoren, die het algemeen financieel perspectief van den geldleener bepalen, nauwlettend aandacht wordt geschonken. Aangezien indirect door den druk, dien een minder voorzichtige locale leeningspolitiek op de ingezetenen van locale ressorten zou kunnen leggen, ook het financieele weerstandsvermogen van het land als geheel wordt beïnvloed, is het de

3de VERGADERING — VRIJDAG 10 JUNI 1927.

Bekrachtiging leening gemeente Soerabaja.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

taak der Regeering, — in Nederland, evenals hier, erkend — om met eerbiediging van de sfeer der locale autonomie, tevens toch te waken, dat zekere grenzen bij het aangaan van geldleeningen niet worden overschreden. Daarvoor een algemeene bindende formule aan te geven, is onmogelijk, al wordt uit den aard der zaak bij het bepalen van den koers zooveel mogelijk naar vaste landmerken gezocht. Dit in antwoord op de vraag van den heer s' Jacob.

Zoo is het begrijpelijk, dat in jaren van crisis de waarborgen tot beveiliging van de financieele positie versterkt moeten worden. Zoowel in Nederland als hier te lande wordt hiermede rekening gehouden.

Wat het verband tussehen de leeningspolitiek van de locale ressorten en die van het land aangaat, een dergelijk verband bestaat zeker, zooals uit hetgeen ik gezegd heb valt af te leiden, al zal het dan ook te bezien staan, of beide wel noodzakelijk en steeds parallel moeten gaan en of niet een — zij het alleen in bepaalde omstandigheden zich openbarende — complementaire verhouding aanwezig is, in dien zin, dat de algemeene leeningspolitiek meer gereserveerd zal moeten zijn, naarmate de locale leeningspolitiek dit in mindere mate is en omgekeerd.

Intussehen behoeft dit vraagstuk van meer algemeene strekking thans niet onder de oogen te worden gezien. Immers thans gaat het alleen om de concrete vraag, of in het geval van de gemeente Soerabaja het leenen voor bepaalde niet-rendabele werken verantwoord kan worden geacht. Dienaangaande heeft de Regeering het ook hier, naar ik meen, niet betwiste standpunt ingenomen, dat daartegen geen bezwaar kan bestaan, aangezien tegenover de nieuwe, aan de gemeente opgelegde lasten, in zoo ruime mate ook nieuwe inkomsten vallen aan te wijzen, dat door de transactie slechts weinig zwaardere eischen aan de gemeentefinanciën worden gesteld dan tegenwoordig, als gevolg van de oorspronkelijke 7½% geldleening van 1921 het geval is, eischen, die voor een in financieel gezonden toestand verkeerende gemeente als Soerabaja, niet de minste moeilijkheden opleveren.

Daarmede zijn dus voor de aangelegenheid, die thans aan de orde is, de noodige gegevens zonder eenigen twijfel aanwezig tot een beslissing, zooals door de Regeering is voorgesteld.

Dat iedere uitspraak in een zaak als deze gedaan, opgenomen wordt, in wat men de jurisprudentie zou kunnen noemen en bij volgende gevallen daarop een beroep kan worden gedaan, spreekt wel vanzelf en is ook gebruikelijk, maar nimmer zal dan toch uit het oog mogen worden verloren, dat in ieder geval weer met bijzondere factoren rekening zal zijn te houden. De heer Roep heeft al genoemd den algemeenen financieëlen toestand van het betrokken ressort, de bijzondere beteekenis van de uitgaven en dergelijke. Dit zijn dus bijzondere factoren waarmede zal zijn rekening te houden. Onder die factoren mag vooral ook niet vergeten worden het feit, dat de telkens wisselende tijdsomstandigheden op de te nemen beslissing van grooten invloed kunnen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermede de

(STOKVIS, VOORZITTER, ROEP.)

punten, die hier zijn aangeroerd door de verschillende sprekers, heb beantwoord.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde, die een indruk heeft gekweekt uit hetgeen ik in eersten termijn heb opgemerkt, zou ik alleen willen zeggen, dat ik mij uitdrukkelijk bepaald heb tot het aanwijzen van de tegenstelling tussehen de houding van de Regeering ten aanzien van de locale leeningspolitiek en de landsleeningspolitiek.

Verder behoud ik mij natuurlijk voor, de locale leeningspolitiek in het algemeen, los van dit concreet ontwerp, nog nader bij andere gelegenheid in beschouwing te nemen.

U zult mij wel willen veroorloven, Mijnheer de Voorzitter, aan den geachten Regeeringsgemachtigde nog een vraag te stellen en wel deze.

In het verslag over onderwerp 10 is erop aangedrongen om het bekrachtigingsrecht ten aanzien van locale leeningen, met wijziging van de Staatsinrichting, over te brengen van den ordonnantie-wetgever naar de Regeering. Naar aanleiding van deze opmerking heeft de Regeering geantwoord, dat Zij het eveneens wenschelijk acht de vraag, of art. 124 (3) I. S. wijziging behoeft, in overweging te nemen.

De Voorzitter: Ik denk niet, dat de vergadering er bezwaar tegen heeft, dat door den heer Stokvis hier een opmerking wordt gemaakt, die betrekking heeft op het reeds afgehandelde onderwerp 10. Wat de heer Stokvis zegt geldt nl. ook voor het thans aan de orde zijnde onderwerp.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Uw opmerking is volkomen juist en ik dank U en de vergadering voor de welwillendheid.

Ik zou dan de Regeering willen verzoeken, met deze overweging voorzichtig te zijn, omdat de locale autonomie hier nog verkeert in haar beginjaren. Ik acht het daarom wenschelijk, dat de ordonnantiewetgever deze ontwikkeling van zeer nabij zou kunnen volgen. Dit recht over te dragen aan de Regeering zou o.m. kunnen beteekenen, dat ten aanzien van deze autonomie een min of meer beperkende houding wordt aangenomen. Ik hoop daarom, dat de Regeering den toestand zal laten, zooals hij nu is.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons o.a. medegedeeld, dat zich uit den aard der zaak een jurisprudentie ontwikkelt, waarop in volgende gevallen, dus bij volgende leeningen in andere overeenkomstige autonome ressorten, een beroep zal worden gedaan.

Mijnheer de Voorzitter! In dit verband lijkt het mij wel geoorloofd, dat ik in het algemeen belang nog een vraag stel aan den geachten Regeeringsgemachtigde. Die vraag is, of de geachte Regeeringsgemachtigde dus het positieve standpunt, dat is ingenomen in de Memorie van Antwoord, nl. dat het leenen voor niet-rendabele werken als regel voor lo-

Bekrachtiging leening gemeente Soerabaja.

(ROEP, s' JACOB, ADV. DECENTRALISATIE.)

cale ressorten niet aanbevelenswaardig wordt geacht, verlaat. Als ik den geachten Regeeringsgemachtigde goed heb begrepen, was hij met mij van meening, dat elke leening van een lokaal ressort moet worden getoetst aan het doel van die leening, aan den algemeenen financiële toestand van het betrokken ressort en aan eventueele andere, bijkomstige omstandigheden.

Het eerste standpunt, dus het standpunt van de Regeering, Mijnheer de Voorzitter, stelt een bepaalden regel vast en is dus niet vereenigbaar met het door mij ingenomen standpunt. Men kan niet aan het eene vasthouden en toch de andere opvatting onderschrijven.

Ik zou ten aanzien van dit punt nog wel gaarne eenige nadere inlichtingen van den geachten Regeeringsgemachtigde willen ontvangen.

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik nog een opmerking willen maken, n.l. of het juist is, dat ik uit hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft opgemerkt naar aanleiding van hetgeen ik in eersten termijn te berde gebracht heb, de conclusie mag trekken, dat de Regeering Zich geen principieele richtlijn inzake de bekrachtiging van leeningsvoorstellen van lokale ressorten heeft gesteld, maar dat in elk geval de beslissing over die bekrachtiging afhankelijk zal worden gesteld van opportuniteit.

Als dit juist is, zou ik er den Regeeringsgemachtigde opmerkzaam op willen maken, dat er een gevaar verbonden is aan het innemen van zulk een opportunistisch standpunt, want dat kan in verschillende gevallen tot zeer verschillende beslissingen en tot ongelijkheid van recht leiden voor de betrokken lokale ressorten. Ik zou liever zien, dat de Regeering zooveel mogelijk — want geen enkele regel kan absoluut gesteld worden — een principieel standpunt uitwerkte voor zulke aangelegenheden, waarop de betrokken lokale ressorten zich in voorkomende gevallen zouden kunnen beroepen. Ik geloof, dat wij daarmee een toestand zullen krijgen, die bevredigender is, dan wanneer elk bijzonder geval naar omstandigheden moet worden behandeld.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft nader in bespreking gebracht de bij onderwerp 10 aan de orde gestelde kwestie, in hoever het in overweging nemen van een wijziging van art. 124(3) I. S. aanbeveling verdient. De geachte spreker heeft den raad gegeven bij deze overweging de noodige voorzichtigheid in acht te nemen, op grond van de gedachte, dat het niet onmogelijk zou zijn, dat deze herziening zou kunnen leiden tot het aannemen van een meer beperkte houding bij de beoordeeling van lokale geldleeningen.

Ik behoef den heer Stokvis niet de verzekering te geven, dat de Regeering in dit geval de gebruikelijke voorzichtig-

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

heid niet uit het oog zal verliezen. Ik zou daar nog aan toe willen voegen, dat een eerste stap op den weg naar verandering van het toezicht op de lokale geldleeningen reeds in zoverre gezet is, dat bij de instelling van de provincies het toezicht op die lokale geldleeningen is overgebracht in andere handen dan vroeger het geval was, n.l. in die van de Gedeputeerden der provincie, zoodat dit ook op zich zelf al reden kan zijn zich de vraag te stellen, in hoever behoud van het oude stelsel voor de niet binnen de provincie gelegen lokale ressorten als wenschelijk zal moeten gelden.

Overigens herhaal ik, dat uit den aard der zaak ook ongetwijfeld op belangen als die, waarop de heer Stokvis gewezen heeft, de aandacht zal worden gevestigd.

De heer Roep heeft nog een uitspraak gevraagd over de vraag of uit het van Regeeringswege gezegde moet worden afgeleid, dat het leenen voor niet rendabele werken positief als regel niet aanbevelenswaard moet worden geacht en de heer s'Jacob heeft hieraan vastgeknoopt de waarschuwing, dat het toch ook niet onbedenklijk zou zijn om in elk geval zonder meer de opportuniteit te laten spreken.

Ik wil dan ter verduidelijking van hetgeen gezegd is nog hierop wijzen, dat de zaak dus zoo staat, dat er in elk geval bij goed overwogen leeningen voor rendabele objecten geen twijfel meer kan zijn of ze voor goedkeuring in aanmerking komen. Bij de niet-rendabele objecten is de toestand aldus, dat daar bepaald zal moeten worden overwogen of de omstandigheden een leening toelaten. Dat eischt speciaal onderzoek. De regel, dat leeningen voor niet-rendabele objecten, wanneer zij duurzaamheidswerken betreffen, te allen tijde toelaatbaar zouden zijn, wat door Prof. Van Gijn is verdedigd, gaat volgens het standpunt der Regeering te ver, wat ook in dit ontwerp tot uiting komt.

Het spreekt vanzelf, dat, waar de tijdsomstandigheden uit financieel oogpunt gunstiger worden, de te nemen maatregelen ter beveiliging van de financiële positie der lokale ressorten minder streng kunnen zijn dan het geval zal zijn in moeilijke financiële omstandigheden.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is hetgeen waarop ik nog heb willen wijzen. Ik hoop hiermede te hebben doen uitkomen dat hetgeen men uit de Memorie van Antwoord heeft meenen te moeten lezen, n.l. dat leenen voor niet-rendabele werken eigenlijk niet toelaatbaar zou zijn, niet in de bedoeling heeft gelegen.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten (12.07 uur n.m.).

4de VERGADERING — VRIJDAG 8 JULI 1927.

Wijziging van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië. — Aanwijzing van een vasten vragendag.

4de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 8 Juli 1927.

(Bijeenroepingsuur 11.45 voormiddag).

Wijziging van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië. — Aanwijzing van een vasten vragendag.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoema Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soekawati, Soejono en Stokvis.

De Voorzitter: Ik open deze vergadering en stel aan de orde:

Toepasselijkverklaring van het dienstplichtbesluit op de afdeeling Samarinda en wijziging van de dienstplichtregeling voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (Ond. 8).

Hiervoor hebben zich geen sprekers opgegeven.

(VOORZITTER, KERKKAMP.)

Het onderwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Is er nog een van de heeren, die het woord wenscht?

De heer Kerkkamp: Ja, Mijnheer de Voorzitter! Nu de Volksraad heeft besloten, dat den eersten Vrijdag van elke maand gelegenheid zal bestaan mondeling antwoord te ontvangen op gestelde vragen, komt het mij gewenscht voor, dat het College van Gedelegeerden eenzelfde besluit neemt. Mitsdien heb ik de eer daartoe het voorstel te doen.

De Voorzitter: Is er een van de heeren, die hieromtrent het woord verlangt? Zoo niet, kan ik dan aannemen, dat het College met het voorstel accoord gaat en het aanneemt?

Daartoe wordt besloten.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Wij zullen thans overgaan tot een vergadering van het college als commissie, doch die vergadering is niet publiek.

De vergadering wordt te 11.58 uur v.m. gesloten.

5de VERGADERING — VRIJDAG 5 AUGUSTUS 1927.

Landerijenbezitsrecht voor Vreemde Oosterlingen op voormalige particuliere landen. — Wijziging van het invoerrecht op parfumerieën en reukwerken. — Openstelling voor den algemeenen handel van de havens Toboali, Koba en Djaboes. — Indienstneming van niet-ambtelijk personeel bij de Centrale Kas van het Volkseredietwezen.

5de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 5 Augustus 1927.

(Bijeenroepingsuur 12.10 namiddag).

Landerijenbezitsrecht voor Vreemde Oosterlingen op voormalige particuliere landen. — Wijziging van het invoerrecht op parfumerieën en reukwerken. — Openstelling voor den algemeenen handel van de havens Toboali, Koba en Djaboes. — Indienstneming van niet-ambtelijk personeel bij de Centrale Kas van het Volkseredietwezen. — Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiës, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soekawati, Soejono en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden: de heeren Van den Bussche, Hardeman, Maas Geesteranus en Otten.

De Voorzitter: Ik open deze vergadering en stel aan de orde:

De ontwerp-ordonnantie, betreffende het landerijenbezitsrecht voor Vreemde Oosterlingen op voormalige particuliere landen (Ond. 13).

De ontwerp-ordonnantie, betreffende de wijziging van het invoerrecht op parfumerieën en reukwerken (Ond. 16).

De ontwerp-ordonnantie tot openstelling voor den algemeenen handel van de havens Toboali, Koba en Djaboes (Ond. 18).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is:

De ontwerp-ordonnantie betreffende de indienstneming van niet-ambtelijk personeel bij de Centrale Kas van het Volkseredietwezen (Ond. 17).

Omtrent dit ontwerp zijn in het Afdeelvingsverslag geen opmerkingen gemaakt, maar de heer Dwidjosewojo heeft mij vanmorgen verzocht nog een vraag aan den Regeeringsgemachtigde te mogen stellen. De Regeeringsgemach-

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO, DIR. VAN B. B.)

tigde is bereid geweest zich dadelijk beschikbaar te stellen de vraag aan te hooren en haar zoo mogelijk te beantwoorden.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik begin met elementie te vragen aan de Regeering voor het feit, dat ik een nadere toelichting vraag omtrent een aangelegenheid, die in het Gedelegeerdenverslag niet is aangeroord. Die nadere toelichting acht ik van veel belang om een oordeel te kunnen vellen over deze materie. Ik zou nl. gaarne een nadere toelichting vernemen omtrent de volgende bewering van de Regeering in de Memorie van Toelichting op blz. 2:

„Evenmin behoeft daarvan” — van den voorgestelden maatregel — „verhooging van de door de Volkseredietinstellingen aan de Centrale Kas te betalen controlekosten en in verband daarmee van de door die instellingen te berekenen rente voor uitgeleende gelden te worden verwacht”.

Ik kan mij niet vereenigen met deze meening, want de overwegingen, die de Regeering hebben geleid tot den voorgestelden maatregel, zijn de volgende:

„1. Herhaaldelijk is gebleken dat in tijden van bloeiend bedrijfsleven, de Centrale Kas door personeelsverloop niet in staat was haar contractueele verplichtingen in alle opzichten naar den eisch na te komen, omdat haar personeel gemakkelijk plaatsing vindt bij particuliere bedrijven en de gouvernementsbezoldigingsregelingen uiteraard niet als die van particulieren met elke conjunctuurwisseling onmiddellijk rekening kunnen houden”.

en
„2. Het is wenschelijk de Centrale Kas in dit opzicht beter tot concurreeren in staat te stellen door haar toe te staan ook buiten ambtelijk verband personeel in dienst te nemen”.

Deze overwegingen zullen m.i. tengevolge hebben, dat het ambtelijk personeel, waarvan de kosten door het land worden gedragen, bv. in een tijd van hoogconjunctuur in aantal zal slinken en het ontbrekende zal worden vervangen door buitenambtelijk personeel met hogere salarissen, waarvan de kosten worden gedragen door de Centrale Kas. Het gevolg hiervan zou dus zijn, dat de controlekosten en in verband daarmee ook de rente voor de uitgeleende gelden zullen worden verhoogd.

Het is daarom, dat ik van de Regeering een nadere toelichting vraag op haar beweringen, die ik zooeven heb aangehaald.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid en in staat, hierop dadelijk te antwoorden?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter, ik geloof wel, dat ik op hetgeen de heer Dwidjosewojo in het midden heeft gebracht, een korte uiteenzetting kan geven.

De heer Dwidjosewojo betwijfelt of de zinsneden, die hij zooeven heeft voorgelezen, wel juist kunnen zijn, want, zegt

5de VERGADERING — VRIJDAG 5 AUGUSTUS 1927.

Indienstneming van niet-ambtelijk personeel bij de Centrale Kas van het Volkseredietwezen. — Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN B. B., DWIDJOSEWOJO.)

het geachte lid, de Centrale Kas zal meer moeten betalen wegens het aannemen van niet-ambtelijk personeel in dure tijden. Nu moet ik in de eerste plaats zeggen dat datgene, wat hier door de Centrale Kas is gevraagd en door de Regeering wordt voorgesteld, een uitzonderingsmaatregel is, nl. voor het controleerende personeel. Slechts in bijzondere gevallen zal gebruik moeten worden gemaakt van niet-ambtelijk personeel; het betreft hier een aanvullenden maatregel.

Verder zijn er een tweetal marges, welke liggen in twee feiten, die ik hier even wil uiteenzetten.

In de eerste plaats laat de vergoeding, zooals die door de afdeulingsbanken aan de Centrale Kas wordt betaald voor de controle, die op deze banken wordt uitgeoefend, een zekere marge open; die vergoeding is op het oogenblik iets hooger berekend dan hetgeen als regel aan de controle ten koste wordt gelegd. Daarin ligt dus al een zekere veiligheid opgesloten.

In de tweede plaats dient de heer Dwidjosewojo wel te begrijpen dat, wanneer ambtelijk personeel wordt aangesteld, de Centrale Kas aan het Gouvernement 15% betaalt voor de verloven en pensioenen. Wanneer niet-ambtelijk personeel wordt aangesteld, komt deze uitgave te vervallen. Dan moet men daar natuurlijk tegenover stellen een beetje hooger salaris en daarin zit de tweede veiligheid, waardoor de Regeering meende te mogen zeggen, dat het niet te verwachten was, dat de volkseredietinstellingen een hooger bedrag aan controlekosten zouden moeten betalen en dus ook een hooger tarief voor de uitgeleende gelden zouden moeten berekenen.

Ik zou hieraan ten slotte nog willen toevoegen, dat de tarieven, die de Centrale Kas aan de volkseredietbanken in rekening brengt, op het oogenblik nog door de Centrale Kas zelf worden vastgesteld. Nu zou mogelijk de heer Dwidjosewojo kunnen zeggen, dat daarin een gevaar schuilt, omdat wanneer het tarief eens verhoogd zou moeten worden, die verhooging dan eenzijdig zou kunnen worden vastgesteld en dus de Centrale Kas de tarieven zou kunnen opzetten. Ik wil hierbij opmerken, dat volgens het voorstel van de commissie, die op het oogenblik bezig is met de reorganisatie van de volkseredietbanken, in overweging is gegeven, deze tariefsvaststelling te doen geschieden door den directeur van Binnenlandsch Bestuur, waardoor aan deze zaak een instantie zou worden toegevoegd en de Centrale Kas niet eenzijdig en zonder voldoende rekening te houden met de omstandigheden de tarieven zou kunnen opzetten.

Maar de hoofdzaak is, zooals ik zoeven heb gezegd, dat er een tweetal marges aanwezig zijn, waardoor inderdaad de Regeering met recht meende te kunnen verklaren, dat er geen gevaar bestond voor de verhooging van de controlekosten en de in rekening te brengen rente.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog met een enkel woord zeggen, dat het Regeeringsantwoord mij niet bevredigt.

Wat de marges betreft, moet er m.i. bij het aannemen van niet-ambtelijk personeel nog een grootere marge in acht worden genomen ten laste van de afdeulings- of volks-

(DWIDJOSEWOJO, DIR. VAN B. B., VAN HELSDINGEN.)

banken dan waarop de Regeeringsgemachtigde heeft gewezen. De Centrale kas zal 15% extra aan het niet-ambtelijk personeel kunnen betalen, maar ik geloof, dat het tractement van het niet-ambtelijk personeel in geval van een hoog-conjunctuur meer dan 15% zal stijgen boven het salaris van het ambtelijk personeel.

Mijn bezwaar is dus door het antwoord van den Regeeringsgemachtigde nog niet weggenomen en daarom kan ik mijn stem dan ook niet aan dit voorstel geven.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Het eenige wat ik hieorp kan repliceeren is, dat de berekeningen, die ten kantore van de Centrale kas zijn uitgevoerd, de Regeering voldoende hebben bevredigd en voldoende hebben doen inzien, dat zonder gevaar van overdrijving de verklaring kan worden afgelegd, zooals zij staat te lezen in de Memorie van Toelichting.

Onderwerp 17 wordt daarop zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Dwidjosewojo geacht wenscht te worden te hebben tegengestemd.

De Voorzitter: Thans is aan de orde de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Hoogeronderwijs-ordonnantie (onderwerp 32).

De heer Van Helsdingen. Ik zou in de eerste plaats, Mijnheer de Voorzitter, U mijn dank betuigen, dat U het mij heeft mogelijk gemaakt enkele opmerkingen, die niet in het verslag van gedelegeerden voorkomen, hier alsnog voor te brengen.

Ik had wel gebruik kunnen maken van de aan gedelegeerden in het reglement van orde toegekende bevoegdheid, om voorzoover zij niet hebben gezeten in de commissie, die de kwestie heeft voorbereid, alsnog hun opmerkingen voor te brengen, zoodat die opmerkingen later in het verslag van gedelegeerden kunnen worden gevoegd, doch dat zou de behandeling van deze zaak belangrijk hebben vertraagd en ik ben U daarom dankbaar dat U een zoodanige oplossing hebt gevonden, dat mijn opmerkingen zijn overgebracht aan den Regeeringsgemachtigde en zij dus hier door mij ter sprake kunnen worden gebracht, zonder dat een vertraging in de behandeling van dit onderwerp daarvan het gevolg behoeft te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Dat ik mijn opmerkingen niet tijdig in het verslag van gedelegeerden heb kunnen inlascchen is een gevolg van de groote haast, waarmede wij weer over dit onderwerp hebben te beslissen. En mag er nu wel reden zijn om de Regeering ter wille te zijn, in verband met de aanstaande oprichting van een medische hoogeschool, ik vraag mij toch af, of die groote haast hier wel als verontschuldiging mag worden aangevoerd voor den weinigen tijd ons ter behandeling overgelaten. Want mij dunkt, de oprichting van de medische hoogeschool is reeds zoo lang aan de orde gesteld, dat men deze wijziging van de hooger-

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN.)

onderwijs-ordonnantie toch veel eerder aan het oordeel van den Volksraad had kunnen onderwerpen. Vooral waar ten slotte de hier voorgestelde wijzigingen alleen maar betreffen eenvoudige wijzigingen en aanvullingen.

Met het oog op den korten tijd van behandeling zal ik geen amendementen indienen, maar misschien zal de Regeering, in hetgeen ik haar zal voorstellen, aanleiding vinden om enkele suggesties, die ik wil opperen, over te nemen.

Bovendien hoop ik, dat de Regeering dan ook nog met de door mij voorgebrachte wenschen rekening zal willen houden wanneer t.g.t. nog eens een geheele herziening van deze onderwijsordonnantie aan de orde mocht komen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bezwaar tegen den vorm, waarin dit ontwerp aan den Volksraad is overgelegd. Ik sprak daarstraks van min of meer eenvoudige wijzigingen en aanvullingen, die hier zijn voorgesteld, maar ik moet ten opzichte van één punt hierop toch een uitzondering maken, een punt, dat toch wel van zooveel belang is, dat de Regeering dit bij de voorgestelde wijziging niet over het hoofd had mogen zien.

Ik bedoel, dat wij bij aanneming van dit ontwerp, zooals het hier voor ons ligt, een toestand krijgen, die niet overeenkomt met de nieuwe staatsinrichting. Ik wijs erop, dat in art. 81 van de I.S. uitdrukkelijk bepaald is:

„De Gouverneur-Generaal stelt regeeringsverordeningen vast, houdende algemeene maatregelen van bestuur en ordonnanties, voorzover die vaststelling daarbij aan hem is overgedragen”.

Ik zie nu in de Hoogeronderwijsordonnantie meerdere artikelen, waarbij telkens bepaald wordt, dat een en ander bij besluit moet worden vastgesteld. Overeenkomstig art. 81 I.S. zou dit gewijzigd moeten zijn en zou er gestaan moeten hebben: „bij Regeeringsverordening”.

Ik wijs b.v. op het reglement, dat ons in concept is voorgelegd, doch waarover wij niet zullen hebben te spreken. Dat behoort echter eveneens bij Regeeringsverordening te worden vastgesteld en niet bij besluit.

Nu meen ik, dat dit toch wel een zóó belangrijk punt is dat de Regeering, bij voorlegging van dit wijzigingsontwerp, zeker niet over het hoofd had mogen zien, dat de Hoogeronderwijsordonnantie ook ten aanzien van dit punt had moeten zijn gewijzigd.

In dien geest is een opmerking gemaakt in het Afdelingsverslag en de Regeering heeft er terecht op gewezen, dat niet volstaan kan worden met in een artikel de woorden „Gouvernementsbesluit” te wijzigen in „Regeeringsverordening”. Dat is ook zoo. Ik zou nog heel wat andere artikelen naar voren kunnen brengen. Ik wijs bv. op de artikelen 11, 13, 17 en 40 van de Hoogeronderwijs-ordonnantie, waarin het woord „Gouvernementsbesluit” zou moeten worden vervangen door het woord „Regeeringsverordening”. Ik wijs op art. 14, waarin na het woord „regelt” ingelascht zou moeten worden: „bij Regeeringsverordening”, terwijl art. 21 in denzelfden geest gewijzigd zou moeten worden. Verder zou art. 34 gewijzigd moeten worden in: „De Gouverneur-Generaal regelt bij Regeeringsver-

ordening enz.” en art. 39 in: „.....” door den Gouverneur-Generaal bij Regeeringsverordening”.

Over de vraag of in artt. 41, 42 en 43 van de Hoogeronderwijs-ordonnantie „Gouvernementsbesluit” of „Regeeringsverordening” moet staan, kan twijfel bestaan, omdat het hier de vraag is, of een bepaald geval bedoeld is dan wel een algemeene regeling.

Mijnheer de Voorzitter! Ik breng deze opmerkingen naar voren in de hoop, dat bij een nadere wijziging van de Hoogeronderwijs-ordonnantie hiermede rekening zal worden gehouden.

De Regeering zou zich op het oogenblik ten opzichte van dit punt kunnen beroepen op lid 1 van art. 2 van de wet van 23 Juni 1925, Staatsblad 234, waarin de overgangsbepaling voorkomt:

„Alle op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet verbindende wettelijke verordeningen, reglementen en besluiten blijven van kracht, totdat zij door andere overeenkomstig de voorschriften dezer wet zijn vervangen”.

In het ontwerp, dat voor ons ligt, komt geen enkele bepaling voor, waarin sprake is dat iets bij besluit moet worden geregeld. De Regeering kan dus zeggen: er is geen aanleiding andere artikelen te wijzigen, die worden beheerscht door deze overgangsbepaling. Het lijkt mij echter toe, dat de Regeering toch aansluiting had moeten zoeken bij den nieuwen door de invoering van de I.S. geboren toestand.

Bovendien zal de Regeering dan tevens onder de oogen hebben te zien, dat de reeds gemaakte Gouvernementsbesluiten n.l. de reglementen der Technische Hoogeschool en Rechts-hoogeschool dan ook gelijkgesteld worden in kracht en betekenis met een Regeeringsverordening.

Bij deze laatste opmerking ben ik uitgegaan van de gedachte, dat het inderdaad noodig en nuttig zou zijn om voor iedere faculteit of hoogeschool op zich zelf een apart reglement samen te stellen, maar bij het nagaan van deze rechtsstof is de vraag toch bij mij gerezen of dit wel wenschelijk is. Ik heb door gebrek aan tijd het reglement der Technische hoogeschool niet kunnen nagaan, maar wie het reglement der Rechtshoogeschool vergelijkt met het reglement der a.s. Medische hoogeschool komt tot de conclusie, dat zij vrijwel als twee druppels water op elkaar gelijk en dat zal hoogstwaarschijnlijk ook wel het geval zijn met het reglement der Technische hoogeschool.

Ik heb aangeteekend, dat er van de 63 artikelen 30 artikelen volkomen gelijk zijn, 21 artikelen eenigszins anders zijn geredigeerd, maar evenzeer te gebruiken zijn voor de Rechtshoogeschool en dat er slechts t.o.v. 8 artikelen in verband met de geheel andere rechtsstof voor de examens een wijziging is opgenomen, die niet voor alle hoogescholen gelijktijdig kan gelden.

Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat al hebben wij drie verschillende hoogescholen, er overigens alle aanleiding bestaat die reglementen niet te verdeelen over drie afzonderlijke producten maar ook hier te trachten een eenheid te bereiken. Ik zal de verschillende artikelen van het regle-

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN.)

ment hier maar buiten bespreking laten, omdat het mij te ver zou voeren daarop thans in te gaan.

Ik wensch hier nog eenige andere opmerkingen te maken, waarmee de Regeering bij een komende wijziging ook rekening zal kunnen houden. Het heeft mij in zekeren zin verwonderd, dat hier bij deze eenvoudige rechtsstof de Regeering volstaan heeft met enkele artikelen in te lasseschen en dat men het niet beter heeft gevonden de artikelen van nummer te doen veranderen. Dat men een dergelijke vernummering in het algemeen bij belangrijke wetsproducten niet doet, spreekt van zelf. In al dergelijke verordeningen, waarbij verwacht moet worden, of reeds bestaat, een uitvoerige jurisprudentie, zou het zeker in hooge mate ongewenscht zijn bij iedere wijziging de articuleering te gaan veranderen. Ik wil hier niet lang bij stilstaan. Ik wijs er alleen op, dat het niet laten verspringen van nummer van dergelijke artikelen hier geen zin heeft, omdat van deze artikelen zeker geen jurisprudentie te verwachten is.

Bij een komende wijziging zou ik ook rekening gehouden willen zien met de opmerkingen die ik ga maken over enkele m.i. slechte, onjuiste, althans minder elegante redacties. Ik wijs erop, dat de overgangsbepaling en de slotbepaling van plaats behooren te verwisselen, dat art. 46 behoort te worden gelezen: „Deze ordonnantie kan worden aangehaald onder den titel Hooger Onderwijs Ordonnantie” en dat daarna volgt een eerste overgangsbepaling conform art. 46 en een tweede overgangsbepaling conform art. 47, terwijl dan de slotbepaling zou kunnen luiden: „Deze ordonnantie treedt in werking enz.”, zooals zij op het oogenblik geldt. Dan zou het ons nu voorgelegde ontwerp ook eenigszins anders kunnen luiden. Wij krijgen nu een incongruentie.

De slotbepaling van de Hooger Onderwijs Ordonnantie zal na deze aangebrachte wijziging alleen slaan op de inwerking treding t.o.v. de Technische hoogeschool en van de Rechts-hoogeschool. Daar ontbreekt nu voortaan de inwerkingtreding t.a.v. de Medische hoogeschool, omdat in art. 2 van het ontwerp de inwerking treding van de wijziging der ordonnantie voor de Medische hoogeschool apart wordt vastgesteld. In dat verband zou dus art. 48 een kleine redactiewijziging hebben te ondergaan.

Verder hadden bij de nieuwe wijziging nog andere onsierlijke artikelen uit den weg kunnen worden geruimd. Daarmede kom ik vanzelf aan de behandeling der artikelen.

Bij het naslaan van de Hooger Onderwijsordonnantie — en trouwens ook reeds indertijd bij de bespreking van de Hooger Onderwijs ordonnantie drie jaren geleden — is mijn aandacht weer gevallen op enkele buitengewoon onsierlijke redacties, die in den tekst van een ordonnantie toch zeker niet behooren voor te komen. Wie op het oogenblik opslaat de Hooger Onderwijs Ordonnantie in haar tegenwoordige redactie, leest in art. 4:

„De door het Koninklijk Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Nederlandsch-Indië gestichte en krachtens de ordonnantie van 11 April 1921 (Stbl. No. 218) van Landswege gesubsidieerde Technische Hoogeschool te Bandoeng wordt met ingang van een door den Gouverneur-Generaal te bepalen dag door het Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

Land overgenomen met alle baten en lasten van dat Instituut”.

De Voorzitter: U noemt dit artikel toch zeker alleen als voorbeeld? Het is hier thans niet aan de orde?

De heer Van Helsdingen: Ja, Mijheer de Voorzitter, ik noem het slechts als voorbeeld. In art. 8 der zelfde ordonnantie staat:

„Op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen dag wordt te Batavia een Rechts-hoogeschool gevestigd”.

Voor mijn juridisch besef zijn dit twee artikelen, die in de bestaande ordonnantie, waarbij verschillende hoogescholen, die reeds eenige jaren bestaan, en aan het gouvernement zijn overgedaan, niet thuisbehooren althans niet in den tekst van een ordonnantie.

Het spijt mij daarom, dat de Regeering geen aanleiding heeft gevonden om in den nieuwen tekst dezer ordonnantie, nu zij toch aan het veranderen was, tegelijkertijd die bepalingen te wijzigen, doch in dezelfde richting is voortgegaan. Als ik de redactie van art. 10 voorlees, dan vind ik onder punt a staan:

„Op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen datum wordt te Batavia een Geneeskundige Hoogeschool gevestigd”.

In plaats dus van op den dwaalweg terug te keeren, is men daarop voortgegaan. Nu zal de Regeering-gemachtigde missehien zeggen: ja, maar men heeft indertijd in de ordonnantie historische feiten willen vastleggen, o.a. die van de overneming van de technische hoogeschool, maar dan wil het mij toch voorkomen, dat men dat historische feit of in een slotbepaling had kunnen opnemen, of in ieder geval het artikel zoo had kunnen redigeeren dat dit feit toch in den tekst van de wet zou worden opgenomen, maar niet in dezen ongelukkigen toekomstvorm. Dan zou niet ieder rechtsgeleerde, en dunkt mij, zelfs iedere leek, die het leest telkens gekwetst behoeven te worden door de groote onsierlijkheid der bewoordingen.

Het wil mij voorkomen, dat de bepaling in art. 4 in dezen zin had kunnen zijn geredigeerd:

„Het Technisch Hooger Onderwijs wordt gegeven aan de door het Koninklijk Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Nederlandsch-Indië gestichte en krachtens de ordonnantie van 11 April 1921 (Stbl. No. 218) van Landswege gesubsidieerde Technische Hoogeschool te Bandoeng, bij Gouvts. Besluit van met alle lasten en baten door den Lande overgenomen”.

Art. 8 had dan in denzelfden geest kunnen luiden:

„Het rechtskundig Hooger Onderwijs wordt gegeven aan de op 28 October 1924 te Batavia opgerichte openbare Rechts-hoogeschool”.

terwijl dan de nieuwe redactie van art. 10 had kunnen luiden:

„Het Geneeskundig Hooger Onderwijs wordt gegeven

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN.)

aan de op Augustus 1927 opgerichte Geneeskundige hoogeschool”.

Ook dan blijft er nog de eigenaardigheid, dat wij in een dergelijke ordonnantie vastleggen de oprichting van één bepaalde school op één bepaalde plaats. Het zal dan voorkomen, dat deze ordonnantie later natuurlijk nog herhaaldelijk zal moeten worden gewijzigd, in verband met de oprichting van eventuele andere hoogescholen elders, hetzij rechts-, technische of medische hoogescholen enz.

De heer Kerkkamp: Daarmee hebben wij nog een beetje den tijd!

De heer Van Helsdingen: Ik kom thans tot art. 12. § III voegt aan art. 12 zonder meer een derde lid toe. Wanneer men nu het geheele artikel in oogenschouw neemt, ziet men, dat die toevoeging een noodloze uitbreiding aan het artikel geeft. Het nieuwe derde lid kan zeer wel worden samengevoegd met het eerste lid. Met een zeer kleine wijziging kan dat worden verkregen. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij bereid zou zijn, dat artikel 12 aldus te wijzigen. De aanhef van lid 1 zou dan gelezen moeten worden:

„Voor toelating tot het afleggen van de examens onderscheidenlijk aan de Technische Hoogeschool en de Geneeskundige Hoogeschool is enz”.

De Voorzitter: Ziet U daarbij de rechtshoogeschool niet over het hoofd?

De heer Van Helsdingen: Neen, Mijnheer de Voorzitter! Dit betreft uitsluitend de toelating tot de technische en medische hoogeschool. De rechtshoogeschool staat hierbuiten, omdat niet alle scholen toelating geven tot de rechtshoogeschool en hier speciaal de opleiding aan een wis- en natuurkundige afdeling voor de toelating wordt vereischt.

Lid b zou dan moeten luiden, voorzover het de laatste woorden betreft:

„..... tot het afleggen der examens onderscheidenlijk aan de technische hoogeschool te Delft en in de faculteit der geneeskunde aan een universiteit in Nederland”.

Wanneer de Regeeringsgemachtigde deze wijzigingen in dat artikel aanbrengt, wordt dat artikel belangrijk vereenvoudigd, zonder dat aan duidelijkheid tekort wordt gedaan.

Ik kom tenslotte aan het voorgestelde artikel 35. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik met eenigen schrik heb waargenomen de mogelijkheid, dat het college van curatoren nog meer zal worden uitgebreid. Wanneer het college het toezicht zal hebben over twee of meer hoogescholen, kan n.l. volgens het art. 35 het aantal belangrijk worden uitgebreid. Het bestaat thans ten hoogste uit 8 leden, indien het college over een hoogeschool is gesteld; indien het over meerdere hoogescholen is gesteld kan het voor iedere hoogeschool met ten hoogste 3 leden worden uitgebreid. Ik vrees, wanneer wij op dezen weg voortgaan, dat het college van curatoren

(VAN HELSDINGEN, DJAJADININGRAT.)

op den duur een zoo onhandelbaar, log lichaam zal worden, dat het ernstige vertraging zal teweeg brengen in de vlotte afdoening van zaken. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of niet de praktijk heeft getoond, dat het bestaande groote college van curatoren — in Holland permitteert men zich de weelde van slechts 5 leden; hier zijn er heel wat meer en dat wordt in de toekomst nog veel meer — allermint bevorderlijk is voor een vlotte afdoening van zaken. Verder zou ik willen wijzen op eenige woorden in de bestaande Hooger Onderwijs-ordonnantie, die eigenlijk ook niet op hun plaats, tenminste overbodig zijn. Ik wijs op lid 3 van artikel 35. Daar wordt in den zin gezegd:

„Deze laatste treedt na twee jaar af en is dan dadelijk herkiesbaar”.

In lid 2 van dit artikel vind ik dezelfde bewoordingen ongeveer, n.l.; „de afgetredene is weder benoembaar”.

Het wil mij voorkomen, dat de woorden omtrent het herkiesbaar en herbenoembaar zijn feitelijk kunnen wegvallen. Wij mogen als vaststaand aannemen, dat wanneer geen beperking dienaangaande bestaat, ieder afgetredene herbenoembaar of herkiesbaar is. Wat ik aanhaalde is nog een historische reminiscentie aan de vroegere staatsregelingen. Men wilde vroeger daarbij voorkomen, dat afgetreden menschen weer dadelijk in een college zitting zouden nemen. Daarom heeft men daarvoor toen dergelijke beperkende bepalingen ingelascht. Maar wij moeten aannemen, dat wanneer die woorden zijn weggelaten, het vanzelfsprekend is, dat iemand, die is afgetreden, weer direct kan worden herkozen of herbenoemd. Alleen wanneer men dit uitdrukkelijk wil uitsluiten, is het noodig daarvoor speciaal een uitzondering te maken.

Verder vind ik in dit artikel, waarin toch geen geringe wijziging wordt gebracht, een leemte. Ik mis hier n.l. dat bij tusschentijdsche benoeming de nieuw benoemde in de plaats van den vervangene treedt, zoodat het rooster van aftreden niet telkens wordt verbroken. Zooals het hier staat, zal er telkens weer een nieuw rooster moeten worden opgemaakt; in ieder geval, er is een leemte in den tekst van de wet, die in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding zou kunnen geven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik had nog een enkele opmerking, ook naar aanleiding van art. 20, maar ik zal het hierbij laten.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter. De heer Van Helsdingen heeft het voornamelijk gehad over den vorm van de ontwerp-ordonnantie, ik wil het hebben over den inhoud daarvan.

Ik doe dat zonder schroom, wetende dat er geen medicus in dit college zitting heeft.

In het Afdelingsverslag is de wenschelijkheid bepleit om het vak gerechtelijke geneeskunde op te nemen onder de examenvakken voor het artsexamen. Het motief daarvoor is in het Afdelingsverslag heel kort, maar toch zeer duidelijk en wel:

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DJAJADININGRAT, VOORZITTER.)

„Moge het in Nederland den rechter in den regel mogelijk zijn deskundige specialisten in bijzondere gevallen te raadplegen, de groote afstanden h.t.l. maken het wenschelijk, dat ieder arts in zijn studietijd grondig voorbereid wordt om den rechter van advies te kunnen dienen”.

Mijnheer de Voorzitter! In mijn vorig ambtelijk leven heb ik mij meer dan 28 jaar met de politie bemoeid, dus ik heb meer dan eens een visum repertum onder mijn oogen gehad. Er waren natuurlijk heel goede bij, maar ook, die heel onduidelijk waren. Zoo is mij verteld geworden — ik heb het niet zelf onder oogen gehad — dat in een visum repertum alleen stond: „Hij is overleden ten gevolge van een trap van een paard”. Dat was het heele visum repertum.

Nu begrijp ik, dat artsen, die hun studie hebben voleindigd aan een medische hoogeschool een dergelijk visum repertum niet zullen opmaken, maar aan den anderen kant blijkt hieruit hoe hoog noodig het is, dat de artsen allen goed op de hoogte zijn met de gerechtelijke geneeskunde. Wij weten, dat hier in Indië nog zoo weinig artsen zijn, dus de mogelijkheid is misschien niet uitgesloten, dat in de eerste tien jaren die artsen nog verspreid zullen worden over geheel Indië en ieder arts nog geheel zelfstandig zal moeten werken. Nu heeft de Regeering wel in de Memorie van Antwoord gezegd, dat: „de Faculteit eventueel de aflegging van een examen in de gerechtelijke geneeskunde kan eischen”, maar dat is geen verplichting. Ik zou juist, om de a.s. medici in Indië zoo goed mogelijk voor te bereiden voor hun taak, hen willen verplichten ook examen te doen in het vak gerechtelijke geneeskunde.

U bent zelf rechter geweest, Mijnheer de Voorzitter, dus U zult wel hebben ervaren, hoe vaak gevaarlijke menschen zijn vrijgesproken, omdat het betreffelijke visum repertum onduidelijk was. Het is een algemeen belang voor den goeden gang van zaken, dat de artsen een grondige kennis hebben van de gerechtelijke geneeskunde. In verband daarmee zou ik willen voorstellen het vak gerechtelijke geneeskunde als nog op te nemen onder de verplichte vakken voor het arts-examen.

De Voorzitter: U bespreekt hier het reglement, dat is vervat in de bijlage, die straks niet in stemming komt: natuurlijk kunt U het hierbij ter sprake brengen, doch er kan geen beslissing over worden genomen.

De heer Djajadiningrat: Zoudt U die bijlage dan afzonderlijk in bespreking willen brengen, Mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter: Wat U ter sprake brengt, betreft een kwestie, die niet den tekst van de ontwerp-ordonnantie raakt, doch het ontwerp-reglement, dat niet in stemming komt. Het is echter wel een punt, dat besproken kan worden en de Regeering kan dan hetgeen daarover wordt opgemerkt, in overweging nemen.

(DJAJADININGRAT, STOKVIS.)

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele opmerking nog naar aanleiding van de woorden van den heer Van Helsdingen over de samenstelling van het College van Curatoren voor de Medische Hoogeschool. De heer Van Helsdingen meent, dat dit aantal curatoren te groot zal zijn, waardoor de vlotte afdoening van zaken benadeeld zal worden.

Wij moeten de toestanden hier niet vergelijken met die in Nederland. Wij zullen ook op de medische hoogeschool allerlei rassen krijgen, die dus afzonderlijk moeten worden beoordeeld. Ik ben zelf lid van het College van Curatoren van de rechtshoogeschool en heb vaak ondervonden hoe moeilijk het is om bepaalde zaken, bijv. Inlanders betreffende, door Europeanen te doen beoordeelen. Zoo zal het ook gaan met de medische hoogeschool. Daar zullen ook komen studenten uit de verschillende bevolkingsgroepen en wanneer zij moeilijkheden of bepaalde eischen hebben, zullen die moeilijkheden en eischen beoordeeld moeten worden door deskundigen op dat gebied. En dan zal men alleen een deskundig advies kunnen krijgen van menschen, die tot die bepaalde groep behooren. Afgescheiden daarvan, spreekt het vanzelf, dat juist in een college van curatoren, dat bestemd is een groep te vormen voor verschillende hooge scholen, niet alleen zitting moeten hebben personen, die op de hoogte zijn van de rechtskundige vakken, maar ook personen die op de hoogte zijn van de medische vakken. Men zal dan een college krijgen, dat vrij groot zal zijn. In verband daarmee geloof ik niet, dat men hier behoeft te vreezen, dat men, door de uitbreiding van dit college een benadeeling zal krijgen van den vlotten gang van zaken, integendeel, daardoor zal men juist grondiger adviezen krijgen over de verschillende zaken die in verband staan, niet alleen met de hoogeschool als zoodanig, maar ook in verband met den student.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij gaarne aansluiten bij de grief, geuit door den heer Van Helsdingen, dat wij dit ontwerp in overhaasting moeten behandelen. Op 3 Augustus heeft de commissie vergaderd en 5 Augustus heeft reeds de openbare behandeling plaats. Ik heb vanwege het groote belang van het onderwerp, dat hier aan de orde is, ditmaal geen overwegend bezwaar, mij aan deze spoed-procedure te onderwerpen, maar toch acht ik het gewenscht de opmerking hier te maken, omdat wij reeds bij een van onze eerste zittingen onder een dergelijke spoed-zweep ons werk hebben moeten verrichten. Juist omdat wij nog pas in den aanvang zijn van de vervulling onzer taak, acht ik het noodig met nadruk erop te wijzen, althans wat mij betreft, dat ik verwacht, dat dergelijke spoedbehandelingen niet zullen worden beschouwd als antecedenten, ...

De heer Van Helsdingen: Juist!

De heer Stokvis: want anders wordt dit college gebruikt als een snelheidsapparaat van de Regeering. Wij zijn natuurlijk gaarne bereid een vlotte behandeling

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(STOKVIS.)

van zaken te bevorderen, maar wij wenschen dat deugdelijk te doen.

Ik bewonder den heer Van Helsdingen, dat hij in deze korte spanne tijds in staat is geweest om zoo'n diepe studie van den vorm van het ontwerp te kunnen maken. Ik heb het zoo ver niet kunnen brengen; ik heb nauwelijks den tijd gehad, mij goed rekenschap te geven van de beteekenis van het ontwerp, laat staan van den vorm of van den inhoud.

Ik zal mij dus veroorlooven slechts één opmerking te maken en dan vraag ik bij voorbaat Uw verlof, Mijnheer de Voorzitter — dat de heer Van Helsdingen reeds verkregen heeft — om deze opmerking buiten het commissieverslag om te plaatsen. De zaak is maar zeer betrekkelijk nieuw, geldt n.l. de college-gelden.

Mijn motie om de college-gelden een progressief karakter te geven is in deze Volksraadzitting verworpen, maar toch niet verworpen zonder meer, want de geachte Regeerings-gemachtigde, hoewel zich keerende tegen de motie, heeft toch eenige toezeggingen gedaan, waaruit den indruk werd gekregen, dat langs anderen weg toch een zekere faciliteit zou worden betracht in bedragen der collegegelden voor die personen, die daarvoor in aanmerking komen krachtens hun vermogenstoestand. Nu had ik verwacht, speciaal bij dit ontwerp voor de oprichting van een medische hooge school, dat ons iets van die gedane toezegging in wetsvorm zou zijn voorgelegd, want wij hebben speciaal aan artsen dringend behoefte en ons is meermalen verklaard, dat de toevoer daarvan uit Holland met vele moeilijkheden gepaard gaat. Wij zijn dus speciaal, wat dit betreft, aangewezen op het kweken van artsen in Indië zelf.

Mijnheer de Voorzitter! De vroegere opleiding van Indisch arts was, vergis ik mij niet, gratis, behoudens het vergoeden van enkele onkosten.

De heer Djajadiningrat: Zij kregen zelfs een toelage.

De heer Stokvis: Zij kregen er zelfs nog wat bij, maar nu deze medische hoogeschool wordt opgericht, wordt er een collegegeld geheven van f 300.— 's jaars, evenals bij de andere hoogescholen. Was dit nu niet een gelegenheid geweest om het collegegeld min of meer in evenredigheid te brengen tot de behoefte aan Indische artsen?

Het stelt mij dus eenigszins teleur, dat geen enkele tegemoetkoming hier op schrift is gesteld. Ik lees wel in art. 47 van het ontwerp-reglement de mogelijkheid van:

„studiebeurzen of voorschotten toe te kennen ter ondersteuning van onvermogene studenten van goeden aanleg”;

maar ik weet niet of dit direct betrekking zal hebben op de collegegelden. Mocht hiermede inderdaad bedoeld zijn een zekere tempering te brengen in de hoogte van het bedrag van de collegegelden, dan moet ik er mijn teleurstelling over uiten, dat daaraan den eisch van goeden aanleg verbonden is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil het bij deze enkele opmerking laten: ik hoop van harte, dat zij den geachten Regeerings-gemachtigde zal doordringen van het besef, dat juist voor de medische hoogeschool de mogelijkheid van een lager

(STOKVIS, s' JACOB.)

collegegeld gerechtvaardigd is. Ik zal met belangstelling het antwoord afwachten.

Tenslotte wil ik mij hier gaarne aansluiten bij het pleidooi, door den heer Djajadiningrat gehouden, om het vak gerechtelijke geneeskunde imperatief als examenvak op te nemen.

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met mij ten volle aan te sluiten bij de kritiek, die hier is voorgebracht door de heeren Van Helsdingen en Stokvis over de spoedige — ik mag wel zeggen overhaaste — behandeling van dit belangrijke onderwerp, een kritiek, die des te meer klemmt, omdat dit college niet is samengesteld uit deskundigen en daardoor niet de gelegenheid heeft gehad zijn licht op te steken buitenaf bij de menschen, die geacht kunnen worden van dit onderwerp op de hoogte te zijn. Ik geloof, dat het in dit geval wel noodig geweest was om het College van Gedelegeerden die gelegenheid te gunnen. Ik hoop dat hier in het kort te kunnen aantonen.

De Regeering heeft blijkens de Memorie van Toelichting bij de aanvulling, die noodig is geworden door de uitbreiding van de hoogeschool met een geneeskundige faculteit, het beginsel aangenomen van gelijkheid van het onderwijs hier te lande met dat in Nederland. Het beginsel van gelijkheid mag, dunkt mij, dan wel eens wat nader worden beschouwd. De Regeering heeft dat gedaan op een wijze, waarvan men moet aannemen, dat zij eigenlijk aan dat beginsel de waarde van een axioma heeft toegekend, omdat zij dat standpunt niet alleen niet nader heeft toegelicht in de Memorie van Toelichting, maar zelfs de mogelijkheid van een ander standpunt in deze niet heeft aangeroerd. En toch zijn er m.i. redenen genoeg om de mogelijkheid van het innemen van een ander standpunt aan te nemen.

In ieder land heeft zich het geneeskundig onderwijs willekeurig of onwillekeurig ontwikkeld in de richting van de op den voorgrond tredende geneeskundige behoeften van dat land. Deze op den voorgrond tredende geneeskundige behoeften zijn niet dezelfde in Europa als in tropische landen. Men zal dit punt ook wel al is men leek, zonder eenig nader bewijs willen aannemen, maar wil men zich omtrent dit punt nader overtuigen, dan heb ik, geloof ik, alleen maar te verwijzen naar het voorbeeld van Nederland, waarin zich de stelling bewaarheidt, die ik zooeven heb voorgebracht. Bij de universitaire geneeskundige opleiding in Nederland is de tropische geneeskundige dermate een stiefkind geworden, dat men de behoefte heeft gevoeld aan cursussen, waarbij dat vak, buiten het universitaire onderwijs om, wordt bijgebracht. Ik ben op het gebied van het geneeskundige onderwijs een leek, maar zelfs als leek geloof ik wel uit dat verschil de gevolgtrekking te kunnen maken, dat er in de behandeling van de leerstof verschillen zijn naar gelang van de landen, waarin het onderwijs gegeven wordt. Deze verschillen zullen natuurlijk hun gevolgen moeten hebben bij de organisatie van het hooger onderwijs. Men kan, wanneer men den bij de ontwerp-ordonnantie voorgestelden opzet vergelijkt met de organisatie van het hooger onderwijs in Nederland, zich niet onttrekken aan de conclusie dat er, in vergelijking met de behoefte, die in Indië aan geneeskundige

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(s' JACOB.)

opleiding bestaat, een minus is. Er zal natuurlijk ook wel een plus zijn, maar dat laat ik rusten. Dat minus wordt veroorzaakt door het geografische verschil tusschen beide landen.

Nu zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord, dat dit niets afdoet aan de gelijkwaardigheid van het onderwijs. Ik geef dat dadelijk toe, maar daarmee rijst toch onmiddellijk weer de vraag, of het standpunt, dat de Regeering in de Memorie van Toelichting inneemt, n.l. dat van de gelijkheid van het onderwijs in Indië naar het Nederlandsche model, hier wel in alle opzichten het juiste is. De Regeering heeft ter motiveering hiervan alleen aangevoerd, dat daardoor de gelijkwaardigheid zal worden bevorderd. Die gelijkwaardigheid zal echter ook op andere wijze kunnen worden bevorderd en bovendien blijkt uit de regeling van de materie, dat de Regeering er ook een voordeel aan verbonden acht, n.l. dat de studenten van de onderwijsinrichting in Indië gemakkelijk kunnen overgaan naar die in Nederland en omgekeerd. Dat is ontegenzeggelijk een voordeel, maar men mag zich, dunkt mij, niet onttrekken aan de beantwoording van de vraag, of dit voordeel niet te duur wordt betaald, wanneer daartegenover het nadeel staat, dat bij de regeling van het geneeskundige onderwijs in Indië te weinig met de specifieke behoeften van het land wordt rekening gehouden.

Ik stel echter op den voorgrond, dat ik in deze materie leek ben en over dit punt geen bepaald oordeel kan uitspreken. Dit geeft mij echter aanleiding, er bij de Regeering met te meer klem op aan te dringen, om nu eens een duidelijke verklaring van haar standpunt te geven, een verklaring, die uitgaat boven de vluchtige opmerkingen, die in de Memorie van Antwoord zijn opgenomen, een duidelijke verklaring, waarop wij, maar ik meen, aanspraak kunnen maken bij de regeling van zulk een belangrijk onderwerp, waarbij niet alleen de geheele gemeenschap is betrokken, maar ook al degenen, die zich later aan dat onderwijs zullen toevertrouwen, belang hebben.

Wat zullen de gevolgen zijn, wanneer de Regeering het principieele standpunt blijft innemen, dat in de Memorie van Toelichting is aangegeven, het standpunt van volkomen gelijkheid, dus een volkomen navolgen van het Nederlandsche model van het geneeskundig onderwijs? Ik dring er bij den Regeeringsgemachtigde met klem op aan, dat hij ons de uiteenzettingen, die noodig zijn, om omtrent deze zaak het volle licht te laten schijnen, niet onthoudt.

In afwachting van de verklaringen, die ik meen hieromtrent van den Regeeringsgemachtigde te mogen tegevoertzien, zou ik, om de terminologie van den heer Van Helsdingen te volgen, nog even willen wijzen op enkele taalkundige onsierlijkheden, die in sommige bepalingen van het reglement voorkomen. Ik wil dan in de eerste plaats wijzen op artikel 20, waarin wordt gesproken van „ten genooge”. Dat is geen Nederlandsch, maar Duitsch, in het Nederlandsch moet die uitdrukking luiden: „ten genoegen”. In het derde lid van artikel 20 wordt gesproken van een verklaring, waaruit blijkt, „dat de candidaat ten minste tien gewone en twee buitengewone verlossingen heeft verricht”. Daar zou dan toch moeten staan: „met goed gevolg” heeft

(s' JACOB, VOORZITTER, DIR. VAN O. EN E.)

verricht, want het verrichten van die verlossingen alleen, zonder goed gevolg, geeft niet den minsten waarborg. Dan is mij ook nog opgevallen, dat in een ander artikel uitdrukkelijk wordt gesproken van „vacantie” terwijl het reglement meerdere vacanties kent; het meervoud zal dus ook in art. 45 moeten worden herhaald. Verder zie ik in dit artikel de uitdrukking „ten allen tijde”, die ook geen zuiver Nederlandsch is; het moet zijn: „te allen tijde”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het hierbij laten en gaarne afwachten, hetgeen de Regeeringsgemachtigde omtrent de principieele bezwaren heeft in het midden te brengen.

De Voorzitter: Hiermede is de bespreking in eerste termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden over dit onderwerp afgelopen; ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij bereid is reeds dadelijk de gemaakte opmerkingen te beantwoorden.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Zeker, Mijnheer de Voorzitter!

Ik ben dan in de eerste plaats een antwoord schuldig aan de heeren, die hier hun ontstemming hebben geuit, ja, er een grief van hebben gemaakt, dat de Regeering deze zaak met zoo groote haast bij het College van Gedelegeerden heeft moeten voorbrengen.

Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat de Regeering dat ook zeer betreurt en dat zij dat zeker niet zou hebben gedaan, wanneer zij hier niet had moeten handelen onder de macht der omstandigheden. Het ontwerp maakte, voordat het bij de Regeering kon worden ingediend, nader mondeling overleg noodig met den organisator der medische hoogeschool, prof. Boeke, die, zoals den heeren misschien wel bekend zal zijn, eerst 3 Juli in het land is gekomen.

Het spreekt overigens vanzelf, dat de heer Stokvis niet bang behoeft te zijn, dat uit deze wijze van handelen de Regeering een antecedent zou putten om ook in andere gevallen, waarin zich die macht der omstandigheden niet voordoet, dezelfde spoedeisende behandeling van een voorstel te vragen.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft tal van opmerkingen en bezwaren over den vorm van de ordonnantie voorgebracht. Voor een deel betreffen die bezwaren de ordonnantie, zooals die reeds in het Staatsblad stond en zooals die in het jaar 1924 in overeenstemming met den vorigen Volksraad door de Regeering werd vastgesteld. De heer Van Helsdingen had gaarne gezien, dat de Regeering van deze gelegenheid zou hebben gebruik gemaakt om tal van onsierlijkheden in artikelen, die thans geen bepaalde wijziging vereischen, weg te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft dat met opzet niet willen doen om niet nog meer aandacht te behoeven vragen van gedelegeerden voor dit ontwerp. Waar het hier een wetgevend product van nog jongen datum betreft, dat indertijd met zorg werd ontworpen, met medewerking van den organisator van de rechtshoogeschool, een deskundige op dit gebied, en met medewerking van den Volksraad in zijn vorige samenstelling, daar ware het toch niet juist ge-

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

weest, dat de Regeering nu reeds, terwijl het wetgevend product nauwelijks drie jaren oud is, het opnieuw aan een technische herziening zou hebben onderworpen.

De Regeering heeft zich daarom bij haar ontwerp, zooals dat aan het oordeel van den Volksraad is voorgelegd, uitsluitend bepaald tot hetgeen thans herzien moet worden om aan de nieuw te openen derde faculteit haar wettelijke basis te geven.

Wanneer ik thans punt voor punt, maar niet in alle bijzonderheden, de bedenkingen van den heer Van Helsdingen naga, kom ik in de eerste plaats aan zijn bedenking, dat art. 81 van de I. S. in deze niet zou zijn nageleefd. Inderdaad heeft de heer Van Helsdingen hierin tot op zekere hoogte gelijk en zooals hij uit de memorie van antwoord ook gezien zal hebben, wil de Regeering gaarne bij een volgende technische herziening van de Hoogeronderwijs-ordonnantie rekening houden met den wensch, dat voor de uitvoeringsregelingen van deze ordonnantie de vorm van een Regeeringsverordening gekozen wordt.

Eigenlijk heeft deze zaak, zooals de heer Van Helsdingen als jurist wel zal begrijpen, niet meer dan formeele betekenis, aangezien de tegenwoordige hoogeschoolreglementen reeds zijn vastgesteld na raadpleging van den Raad van Indië, terwijl de Raad van Indië ook geregeld wordt gehoord over elke wijziging, in die reglementen aangebracht; de Regeeringsverordening is in wezen niet anders dan een Gou-vernementsbesluit, den Raad van Indië gehoord.

Ik ben het met den heer Van Helsdingen eens, dat de verschillende reglementen van de hoogeschoolen ook wel in één reglement zouden kunnen worden samengevat, maar noodzakelijk acht ik dit niet. Het komt mij voor, dat afzonderlijke reglementen ook wel hun voordeel hebben, doordat zij gemakkelijker te hanteeren zijn voor de besturen der hoogeschoolen en gemakkelijker te raadplegen voor ieder, die zich op de hoogte wil stellen van de statuten van een bepaalde hoogeschool.

Intusschen kan ook dit punt later onder de oogen worden gezien bij een algemeene herziening van de hoogeronderwijsordonnantie.

Tegen vernummering van de artikelen in verband met de indiening van dit gewijzigd ontwerp moet ik bezwaar maken, omdat dit aanleiding zou moeten geven tot wijziging ook van de reeds bestaande hoogeschoolreglementen, die verschillende bepalingen bevatten, waarin naar artikelen van de hooger onderwijs-ordonnantie wordt verwezen.

De mindere elegantie van sommige artikelen, waarop de heer Van Helsdingen gewezen heeft, is ook mij in dit verband opgevallen, maar in verband met het uitgangspunt, waarop de Regeering zich gesteld heeft bij het voorbrengen van dit ontwerp, meen ik te kunnen volstaan met de mededeeling, dat daaraan ook aandacht zal worden geschonken bij een latere herziening.

Wat speciaal de artikelen 4 en 8 betreft, die de heer Van Helsdingen hier genoemd heeft, mag ik het geachte lid misschien in herinnering brengen, dat hij soortgelijke amendementen, als hij thans in overweging gegeven heeft, reeds ter sprake heeft gebracht bij de behandeling van het

ontwerp van de hoogeronderwijsordonnantie in den vorigen Volksraad, maar het toen niet noodig achtte, daarvan werkelijk amendementen te maken.

Ik zal hierop niet dieper ingaan, maar ik meen den heer Van Helsdingen te mogen verwijzen naar hetgeen de toenmalige Regeeringsgemachtigde tegen deze suggesties van hem heeft aangevoerd en hetgeen er toen toe geleid heeft, dat die suggesties niet zijn overgenomen.

Het minder fraaie art. 10a, dat thans wordt voorgesteld is dunkt mij noodzakelijk, wanneer men wil blijven binnen het systeem van de ordonnantie, zooals die thans bestaat.

Nu ik het over de vormkwesties heb, Mijnheer de Voorzitter, kan ik tevens den heer s'Jacob even mededeelen, dat ik met aandacht zijn taalkundige opmerkingen in de Handelingen zal nagaan en de Regeering in overweging zal geven, een en ander alsnog in het reglement te verbeteren, vóórdat dit het Staatsblad bereikt.

De heer Van Helsdingen heeft nog een suggestie gedaan omtrent het te wijzigen art. 12 van de ordonnantie, dus omtrent paragraaf III van het ontwerp, waarvoor ik wel iets voel. De heer Van Helsdingen heeft gelijk, wanneer hij er de aandacht op vestigt, dat de daarin gegeven *aanvulling* van art. 12 met een derde lid bijna geheel gelijkkluidend is aan het bestaande eerste lid van dit artikel. Inderdaad moet ik toegeven, dat het fraaier is om dan de wijziging, die dat art. 12 thans moet ondergaan, aan te brengen in het bestaande eerste lid. Ik zou daarom in overweging willen geven, om paragraaf III van het ontwerp aldus te lezen:

III. Het eerste lid van artikel 12 wordt gelezen:

1. Voor toelating tot het afleggen van de examens onderscheidenlijk aan de Technische Hoogeschool en de Geneeskundige Hoogeschool is vereischt het bezit van een der volgende getuigschriften of bewijzen:

- a. het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd eind-examen van een openbare hoogere burgerschool met vijf-jarigen cursus of van een wis- en natuurkundige afdeeling van een algemeene middelbare school dan wel van een met een van die inrichtingen uitdrukkelijk gelijkgestelde bijzondere inrichting van onderwijs
- b. een getuigschrift of door de bevoegde autoriteit in Nederland afgegeven bewijs, dat krachtens de Hooger-Onderwijswet of de daarop gegrondde regelingen zonder meer toelating verleent tot het afleggen der examens onderscheidenlijk aan de Technische Hoogeschool te Delft en in de faculteit der geneeskunde aan een Universiteit in Nederland".

De Voorzitter: Dus deze wijziging wordt van Regeeringswege alsnog in het ontwerp aangebracht?

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Ja, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Van Helsdingen heeft verder gesproken over het curatorium. Het verwondert mij niet van den geachten spreker, dat hij bezwaren geuit heeft tegen de uitbreiding van het college van curatoren, want ook bij de behandeling

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

van de H. O. O. in den vorigen Volksraad was hij een van de weinige leden, die tegen een curatorium als beheerscollege voor de hoogeschole was, omdat hij meende, dat zoo'n lichaam een vlotte behandeling van zaken in den weg zou staan. Zijn inzicht in deze, dat ook het inzicht was van de vorige Regeering, is, zooals den heer Van Heldingen bekend kan zijn, niet door den Volksraad gedeeld. Integendeel de Volksraad heeft met overgrootte meerderheid — ik meen met 32 tegen 4 stemmen — zich uitgesproken voor een motie van het geachte lid, den heer Schmutzer, die de wenschelijkheid uitsprak van een beheerscollege.

De bezwaren, die de vorige Regeering tegen een dergelijk college had, voorzoover die betrekking hadden op de vlotte wijze van werken, zijn in de practijk niet in die mate gebleken, dat het voor de Regeering een aanleiding zou zijn, om zich nu te verklaren tegen een geringe uitbreiding, die het college zal moeten ondergaan om daarin ook de Medische hoogeschool vertegenwoordigd te krijgen. Die uitbreiding is inderdaad beperkt tot een minimum, waar de H. O. O. spreekt van een uitbreiding met ten hoogste drie leden. Van die drie leden zijn er al dadelijk twee, die q.q. zitting moeten nemen in het college n.l. de voorzitter en de secretaris der faculteit. Het derde lid zal in het college moeten representeeren den medischen stand. Overigens mag ik zeker wel de aandacht van den heer Van Heldingen vestigen op art. 36 lid 2 van de hoogeronderwijs-ordonnantie, waarin reeds de mogelijkheid is voorzien van delegatie van bevoegdheden van het curatorencollege op den president-curator voor zaken van spoedeischenden aard en voor zaken van minder belang.

Ik meen, dat hierin een voldoende correctief gelegen zal zijn op een mogelijk minder vlotte wijze van werken.

In dit verband heeft de heer Van Heldingen nog een informeel amendement gegeven op het nieuwe artikel 35, zooals dit wordt gelezen ingevolge par. VII van het voorliggende ontwerp. Ik kan mij met zijn denkbeeld tot op zekere hoogte vereenigen; de heer Van Heldingen heeft gelijk, als hij zegt, dat het niet aftredende lid dadelijk herkiesbaar is, maar waar dit nu eenmaal in de ordonnantie staat, kan ik er toch weinig voor voelen, om het er nu zonder een bepaalde noodzaak uit te halen. Men zou daaruit kunnen lezen, dat de ordonnantiewetgever eigenlijk in deze van inzicht is veranderd.

Met een andere aanvulling, die de heer Van Heldingen ook in overweging heeft gegeven, kan ik mij wel vereenigen, n.l. de aanvulling, die moet dienen voor het geval van tusschentijdsche verwisseling van curatoren. Inderdaad is voor zulk een geval nog niet geregeld, wanneer het tusschentijds benoemde lid moet aftreden. Ik zou daarom in overweging willen geven, tusschen de leden 5 en 6 van het nieuwe artikel 35 in te lassen een nieuwe alinea, luidende:

„Een tusschentijds gekozen of benoemd lid neemt op den rooster van aftreding de plaats in van het lid, dat hij vervangt”.

Ook deze aanvulling geeft de Regeering het geachte College in overweging.

De Voorzitter: Art. 35 moet dus worden gelezen met inachtneming van de zoo juist door den Regeeringsgemachtigde aangegeven aanvulling.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: De volgende spreker, de heer Djajadiningrat, meent dat niet genoeg aandacht wordt gewijd aan het voor Indië zoo belangrijke vak van de gerechtelijke geneeskunde. Hij zou gaarne zien, dat dit vak alsnog in het examenprogramma voor het artsexamen werd opgenomen. Ik geloof, dat ik het geachte lid op dit punt toch wel volledig kan geruststellen. Hij zegt weliswaar, dat het afleggen van een examen in dit vak volgens het overgelegde ontwerp-reglement art. 20 niet verplicht is, maar men behoeft toch niet altijd alleen uit een examen af te leiden, of iemand in een bepaald vak voldoende kennis heeft opgedaan. Het reglement eischt wel, ook voor het vak gerechtelijke geneeskunde, een verklaring ten genoegen van de faculteit, waaruit moet blijken, dat de candidaat voldoende kennis bezit van de gerechtelijke geneeskunde. Kan die verklaring niet ten genoegen der faculteit worden overgelegd, dan heeft de faculteit krachtens lid 5 van art. 20 de bevoegdheid, alsnog een examen in dat vak te eischen. Op deze wijze geloof ik, dat wij het met volle gerustheid aan het beleid en het inzicht van de wetenschappelijke faculteit der Medische hoogeschool kunnen overlaten om aan het vak gerechtelijke geneeskunde in het studie- en examenreglement van de hoogeschool de plaats te geven, die dit vak met het oog op zijn bijzondere beteekenis voor deze landen verdient. Opneming van het vak in het programma voor het artsexamen zou wellicht later moeilijkheden kunnen opleveren met het oog op de regeling van het civiel effect van de in Nederland gevormde artsen, omdat dit vak niet als zoodanig in het examen, programma van het Nederlandsch academisch statuut is opgenomen.

De heer Stokvis heeft de kwestie van de collegegelden nog even ter sprake gebracht en uiting gegeven aan zijn teleurstelling, dat uit de hier overgelegde ontwerpen niets blijkt van de toezegging, die hij meent vernomen te hebben van den Regeeringsgemachtigde bij de behandeling van zijn collegegeld-motie in de loopende zitting van den Volksraad. Mijnheer de Voorzitter! Dit ontwerp-reglement is niet de plaats om de beurzenregeling in al haar finesses te bevatten. De Regeering heeft bij de behandeling van die collegegeld-motie gezegd, dat zij van plan is, aan de bezwaren tegen een uniform collegegeld tegemoet te komen door de toekenning van z.g. collegegeldbeurzen aan studenten, die ze verdienen door hun ijver en aanleg. Ik heb gemeend, dat ik bij die gelegenheid ook heb gezegd, dat dan niet bepaald gelet behoeft te worden op goeden of zeer goeden aanleg. De regeling van deze zaak heeft helaas nog niet haar beslag gekregen, maar ik kan den heer Stokvis verzekeren, dat wij in deze alle aandacht zullen geven, ook aan de belangen van de geneeskundige hoogeschool en ernaar zullen streven, de regeling zoo spoedig mogelijk haar beslag te doen krijgen.

Overigens mag ik den heer Stokvis wel even in herinnering brengen, dat in de suppletoire begrooting voor dit jaar

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

waarbij de fondsen voor de medische hoogeschool zijn uitgetrokken, gerekend is op de toekenning van een vrij groot aantal beurzen, speciaal voor studenten van de medische hoogeschool. Ik meen dat er sprake is van een aantal van tien, maar ook dit is geen maximum, waarvan niet naar boven kan worden afgeweken en dat zijn de gewone beurzen, waarvoor wel de eisch wordt gesteld van goeden aanleg, maar die dan nog kunnen stijgen tot f 1 000 per jaar.

Ik kom thans aan den laatsten spreker, den heer s' Jacob. De heer s' Jacob is als ik hem goed heb begrepen, eenigszins ongerust over het z.g. beginsel van gelijkheid, dat hij meent, dat de Regeering bij de inrichting van deze hoogeschool zou willen verwezenlijkt zien, het beginsel van gelijkheid van de medische opleiding hier met die in Nederland. Mijnheer de Voorzitter! Een dergelijke gelijkheid heeft nimmer in de bedoeling gelegen, integendeel, uit den geheelen opzet blijkt, dat er steeds gestreefd is naar gelijkwaardigheid en nu hoeft een gelijkwaardigheid toch niet in zich te sluiten een volledige gelijkheid tot in alle onderdeelen van het studieplan? Als de heer s' Jacob in dit verband dan ook de examenvakken, zooals die zijn genoemd in het ontwerp-reglement vergelijkt met de overeenkomstige examenvakken van het Nederlandsche academisch statuut, zal hij verschillende aanvullingen vinden, die zeer bepaald ook juist voor Indië van groot belang moeten worden geacht.

Ik wijs hem er bijv. op, dat bij het doctoraal examen, geregeld in art. 16 van het ontwerp-reglement, onder de gezondheidsleer tevens genoemd zijn bacteriologie, parasitologie, medische statistiek en overheidszorg, alle vakken, die de heer s' Jacob vergeefs zal zoeken op het studieplan van het Nederlandsch academisch instituut, hetgeen nochtans niet wil zeggen, dat die vakken aan de Nederlandsche universiteiten niet worden onderwezen. Maar door de speciale vermelding van die vakken hier wordt aangetoond, dat voor de opleiding van de artsen in Indië aan deze vakken ook bijzondere aandacht moet en zal worden gewijd.

Ik ben het dan ook volmaakt met den heer s' Jacob eens, waar hij zegt, dat het voordeel van een gelijkstelling van de diploma's over en weer te duur betaald zou worden, wanneer bij de regeling van het medisch onderwijs hier te lande daardoor geen rekening zou kunnen worden gehouden met de behoeften van dit land. Maar ik geloof den heer s' Jacob op dit punt volkomen te kunnen geruststellen, omdat het mij bekend is, dat een dergelijke gelijkheid in lecr- en examenstof allermint in de bedoeling ligt van den ontwerper van deze hoogeschool. Het is zeer bepaald de bedoeling, dat het studieplan van de geneeskundige hoogeschool hier te lande in ruime mate rekening houdt met de specifiek Indische behoeften op medisch gebied. Het is dan ook onjuist om, naar ik van den geachten spreker opgevangen meen te hebben, in deze te spreken van een standpunt van volkomen gelijkheid. Dat woord „gelijkheid” is althans door de Regeering nimmer in dit verband gebezigd. Er is gestreefd naar een volledige gelijkwaardigheid, die ik misschien in deze zou kunnen verduidelijken door een ver-

(DIRECTEUR VAN O. EN E., VAN HELSDINGEN.)

gelijking te maken tusschen onzen Rijksdaalder en den dollar, die wel anders zijn, maar toch gelijkwaardig.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede alle sprekers voldoende te hebben beantwoord en dank U voor het mij verleende woord.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter Ik zal mij tot vijf punten beperken, en zal zoo kort mogelijk zijn.

In de eerste plaats aanvaard ik gaarne de verontschuldiging, het beroep op overmacht door den geachten Regeerings-gemachtigde gedaan. Indien de rector 3 Juli aangekomen is en 22 Juli wordt het ontwerp ons aangeboden, is de tijd inderdaad wel krap toegemeten om deze aangelegenheid te behandelen. Ik neem verder gaarne acte van de mededeeling, dat deze overhaaste behandeling geen antecedent zal zijn voor toekomstige behandeling van zaken.

In de tweede plaats wil ik even opkomen tegen de opvatting van den Regeeringsgemachtigde, dat de kwestie van Gouvernementsbesluit en Regeerings-ordonnantie zuiver van formeele beteekenis is. Ik vind dat zij daarmede miskent de beteekenis van art. 81 I. S., waarin juist het materieel wettelijk begrip van een Regeeringsverordening is opgenomen. Ik wijs bovendien op art. 96 I. S., waar speciaal de vorm van afkondiging — dat is dus slechts van formeele beteekenis — is opgenomen voor de Regeeringsverordeningen. De materiele beteekenis van een Regeeringsverordening is, dat zij is de uitwerking van algemeene beginselen, neergelegd in ordonnaties, wetten of algemeene maatregelen van bestuur.

In de derde plaats wensch ik nog even te bespreken, de toezegging, die de Regeering gedaan heeft, dat aan de door mij naar voren gebrachte ontsieringen in den tekst aandacht zal worden geschonken. Dat doet mij genoegen, maar tot mijn groote spijt moet ik opmerken, dat de Regeering een uitzondering maakt voor de artikelen 4, 8 en 10a, dat zijn dus de bepalingen, die in hooge mate onsierlijk zijn.

Het spijt mij, dat wij dus volgens de opvatting der Regeering voortdurend met die bepalingen blijven opgescheept. Nu beroept de Regeeringsgemachtigde zich erop, dat die bepaling in overeenstemming met den Volksraad, bepaaldelijk is vastgesteld, doch ik zou erop willen wijzen, dat die redactie, toen eenigen zin had, terwijl zij op het oogenblik heelemaal geen zin meer heeft. Waar de Regeeringsgemachtigde zich beroept op Prof. Scholten, kan ik zeggen, dat ook hier geldt: zelfs Homerus slaapt wel eens, en ik veronderstel, dat Prof. Scholten, als dit vraagstuk aan zijn oordeel werd onderworpen, mijn oordeel wel zou ondersteunen.

Thans het vierde punt, Mijnheer de Voorzitter, dat betreft het curatorium. De Regeeringsgemachtigde heeft goed gevonden even in herinnering te brengen, dat ik een van de weinige leden ben geweest, die bij de behandeling van de hooger onderwijs-ordonnantie zich heeft verzet tegen de instelling van een curatorium. Ik wil erop wijzen, dat mijn verzet op het oogenblik niet in dezelfde lijn gaat. Toen heb ik gestreefd naar het behoud van het door de Regeering voorgestelde dekanaat. Nu vraag ik alleen beperking van het curatorium. Ik wijs erop, dat op het oogenblik het cu-

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN, DJAJADININGRAT, VOORZ.)

ratorium voor de rechtshoogeschool acht leden telt, met de instelling van de medische hogere school komen er drie leden bij, dus dan hebben wij al elf leden. Wanneer nu binnen afzienbaren tijd ook de literaire faculteit — die niet eens zoo heel ver in het verschiet ligt — zal worden ingesteld, ziten wij opgescheept — mag ik gerust zeggen — met een curatorium van 14 leden. De Regeeringsgemachtigde beroept zich op het artikel in het reglement, waarbij verschillende kleine zaken aan den voorzitter van het curatorium kunnen worden overgedragen. Mijnheer de Voorzitter, dat beroep gaat, dunkt me, hier niet op, niettegenstaande die afwending zal toch een zoo groot college een belemmering blijven voor een snelle afwikkeling van zaken.

Het slotpunt, Mijnheer de Voorzitter, is, dat ik niet met de Regeering kan instemmen, dat de weglating der woorden: „en is dadelijk herkiesbaar of benoembaar”, aanleiding zou kunnen geven, dat men daaruit de conclusie zou trekken, dat de Regeering hier van inzicht zou zijn veranderd.

Tenslotte moge ik den Regeeringsgemachtigde dank brengen, dat hij aan enkele van mijn suggesties is tegemoet gekomen.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft mij gerustgesteld, dat het vak gerechtelijke geneeskunde in voldoende mate zal worden onderwezen en dat daarin examen zal worden afgenomen, indien het noodig mocht blijken. Het eenige bezwaar tegen de opname van het vak is, dat het vak niet voorkomt op het academisch statuut in Nederland en dat daardoor misschien het civiel effect van het diploma uit Holland anders zou zijn dan hier. Aan den anderen kant heeft de Regeeringsgemachtigde herhaaldelijk gezegd, dat hier niet gestreefd kan worden naar gelijkheid, maar alleen naar gelijkwaardigheid en dat wel degelijk rekening zal worden gehouden met de Indische behoefte op medisch gebied. De Regeeringsgemachtigde heeft zelf gezegd, dat het allerminst in de bedoeling van den ontwerper lag om hier precies te copieeren, wat op dit gebied in Nederland bestaat. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, welk bezwaar bestaat er dan tegen om dit vak in elk geval op te nemen onder de vakken voor het arts-examen? Dat is toch een kleinigheid. De gelijkwaardigheid kan blijven bestaan, ook als examen in dit vak wordt afgenomen. Er bestaat dan tenminste zekerheid, dat al die artsen, die afkomstig zijn van de Medische hoogeschool, bevoegd zijn om dat vak te beoefenen. In verband daarmee zou ik een uitspraak van het college willen uitlokken om artikel 19 van het ontwerp-reglement aan te vullen.

De Voorzitter: Wenscht U de bijlage te bespreken, het reglement is eigenlijk alleen ter kennisneming aan het college overgelegd, en niet ter behandeling.

De heer Djajadiningrat: Dus er bestaat voor ons geen gelegenheid, om dit thans te bespreken?

De Voorzitter: Het is natuurlijk wel mogelijk, in Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZ., DJAJADININGRAT, STOKVIS, s' JACOB, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

dien U zulks de moeite waard acht, door het indienen van een motie een uitspraak in die richting te vragen.

De heer Djajadiningrat: Moet dit in den vorm van een motie gebeuren of door een amendement op dit artikel 19?

De Voorzitter: Zooals reeds gezegd, het reglement is niet aan de orde en alleen ter kennisneming overgelegd. U kunt dus Uw wenschen alleen te kennen geven in den vorm van een motie.

De heer Djajadiningrat: Dan zou ik een motie willen indienen, Mijnheer de Voorzitter, om dit vak alsnog onder de examenvakken voor het arts-examen te doen opnemen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter. Ik wil mijn dank betuigen voor de veelbelovende toezeggingen van den geachten Regeeringsgemachtigde. Ik hoop van harte, dat, evenals het ten aanzien van de studiebeurzen in de bedoeling blijkt te liggen, ook ten aanzien van de collegegelden en ruime opvatting door de Regeering zal worden gehuldigd.

Om een enkel voorbeeld te noemen, hoe noodzakelijk het is, dat met deze wenschen rekening wordt gehouden, wil ik hier het geval noemen van een welgesteld Inlandsch gezin, waar van het gezinshoofd f 500.— per maand inkomen heeft. Laat dien man nu twee zijner jongens studeeren aan de medische hoogeschool, dan is reeds 10% van dat inkomen aan collegegelden verdwenen, ongeacht de, zooals is te voorzien, zeer kostbare aanschaffing van leermiddelen.

Als de geachte Regeeringsgemachtigde dit voorbeeld nog eens rustig wil overdenken, ben ik bijna overtuigd, dat ik geheel mijn zin zal krijgen, wat niet vaak gebeurt.

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de Regeering mijn dank brengen voor de verklaring, die zij ontrent haar principieel standpunt bij de organisatie van het geneeskundige hooger onderwijs heeft willen ten beste geven. Ik zou hieraan alleen willen toevoegen, dat men hieruit de les mag trekken, dat het in spoedeisende gevallen wel zeer wenschelijk is, dat de Regeering zich in de Memorie van Toelichting niet beperkt tot enkele oppervlakkige mededeelingen, maar daarin reeds dadelijk haar standpunt uitvoerig uiteenzet, zoodat men bij de behandeling van de zaak daaromtrent niet in twijfel behoeft te verkeerren.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een enkel woord in antwoord op de rede van den heer Van Helsdingen in tweeden termijn. Met het oog op het late uur, geloof ik, dat het niet verstandig zou zijn, met het geachte lid hier

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

in een academisch debat te treden omtrent het wezenlijke verschil in beteekenis tusschen een „Regeeringsverordening” en een „besluit, den Raad van Ned.-Indië gehoord”. Ik zal dat punt dus hier laten rusten, maar wil slechts verwijzen naar de toezegging, welke reeds in de Memorie van Antwoord ligt opgesloten, dat de Regeering inderdaad ook vindt, dat besluiten, die hier in de Hooger Onderwijs-ordonnantie worden genoemd als uitvoeringsregelen voor de H.O.ordonnantie, eigenlijk Regeeringsverordeningen moesten zijn. Daarvoor is noodig een wijziging van de H.O. ordonnantie, waarmede bij voorkomende gelegenheid rekening zal worden gehouden.

Ik moet even nog een klein misverstand uit den weg ruimen, dat bij het geachte lid schijnt te bestaan naar aanleiding van hetgeen ik over zijn informeele amendementen terzake van de artikelen 4, en 10a van de H.O.-ordonnantie heb opgemerkt. Het is in mijn rede in eersten termijn in het geheel niet mijn bedoeling geweest te zeggen, dat ik die suggesties niet juist vind, dus ook te dien aanzien behoudt de Regeering zich volledige vrijheid van oordeel voor over de vraag of en in hoeverre de suggesties van den heer Van Helsdingen bij de volgende wijziging van de H.O.-ordonnantie dienen te worden overgenomen.

De heer Van Helsdingen heeft verder nog eens verduidelijkt, dat hij wenscht aan te dringen op beperking van de grootte van het curatorium en niet op het wegnemen van het instituut als zoodanig. Dat heb ik ook begrepen, maar ik meen toch ook wel in mijn rede in eersten termijn duidelijk te hebben gemaakt, dat de uitbreiding, die dit college heeft ondergaan, toch wel reeds beperkt is tot het minimum, dat in acht genomen moet worden, wil men zorgen, dat het representatieve karakter, dat dit college hebben moet, niet in het gedrang komt.

De heer Djajadiningrat is nog eens teruggekomen op de kwestie van het onderwijs in de gerechtelijke geneeskunde. Ik kan hierover niets verder mededeelen dan dat ik door hetgeen hij hierover in tweeden termijn heeft gezegd, niet de overtuiging heb gekregen, dat het nu bepaald zoo noodzakelijk zou zijn, dit vak in de examenvakken voor het arts-examen op te nemen, omdat naar mijn idee ook zonder een dergelijk opname de bepaling, vervat in artikel 20, ten volle verzekert, dat aan dit belangrijke vak alle aandacht zal worden gegeven.

Ook de regeling van dit vak in het ontwerp-reglement is een afwijking van de regeling, die op dit punt in Holland bestaat. Ik zou mij sterk vergissen, indien het anders ware, maar ik geloof toch niet, dat de gerechtelijke geneeskunde in Holland als zulk een belangrijk onderdeel van de opleiding naar voren is gebracht als in artikel 20 van het ontwerp-reglement voor Indië is geschied.

De heer Djajadiningrat heeft over dit punt een motie aangekondigd, die naar ik meen waar te nemen, thans bij U wordt ingediend en waarvan ik den tekst gaarne even zal hooren, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: De motie, welke zoo juist bij mij is

(VOORZITTER, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

ingediend door de heeren Djajadiningrat, Ali Moesa, Soejono en Kerkkamp (Ond. 32, stuk 6) luidt als volgt:

„Het College van Gedelegeerden, van oordeel, dat het in het belang van de Indische gemeenschap noodzakelijk is om het vak „gerechtelijke geneeskunde” op te nemen onder de examenvakken voor het artsexamen, noodigt de Regeering uit, het vak gerechtelijke geneeskunde alsnog op te nemen onder de examenvakken voor het artsexamen”.

Deze motie zal bij dit onderwerp kunnen worden behandeld, naar ik mij voorstel zonder eerst te zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Mocht deze motie de instemming van het College van Gedelegeerden verwerven dan wil de Regeering gaarne toezeggen, dat zij den daarin uitgedrukten wensch zal voorleggen aan de colleges, die in deze het meest bevoegd zijn tot oordeelen, n.l. de faculteit en het curatorium van de nieuwe hoogeschool.

Wat den tekst der motie betreft, zou ik den geachten voorstellers in overweging willen geven, de woorden „voor het artsexamen” in de tweede en derde alinea te schrappen en dus in het midden te laten, of de kennis van het vak gerechtelijke geneeskunde eventueel zou kunnen worden geëischt bij een der andere academische examens. Ik doe dat, omdat b.v. in artikel 16 van het ontwerp-reglement staat, dat onder het doctoraal examen is opgenomen o. a. als punt a de ziektekundige ontleedkunde. Als ik mij niet sterk vergis, moet de gerechtelijke geneeskunde in zekeren zin worden beschouwd als een onderdeel van de pathologische anatomie. Als de door mij bedoelde woorden dus uit de motie worden geschrapt, behoudt het college, bevoegd om den wensch, uitgedrukt in de motie, te toetsen aan de eischen van het hooger onderwijs, i. e. de faculteit, meer vrijheid in zijn beoordeeling, in hoeverre aan dezen wensch gevolg kan worden gegeven.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met de schrapping van de bedoelde woorden uit de motie wel vereenigen.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik verder geen uitvoerig antwoord schuldig ben aan de heeren Stokvis en s' Jacob. Het voorbeeld, dat de heer Stokvis hier aanhaalde, zal ik met aandacht nog eens nalezen in de Handelingen en den heer s' Jacob wil ik gaarne de verzekering geven, dat ik een volgenden keer bij het ontwerpen van verordeningen, die mijn departement verlaten, rekening zal houden met zijn gerechtvaardigden wensch, dat de toelichting ten aanzien van verschillende punten duidelijker of vollediger moge zijn dan thans wel het geval was.

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VOORZ., ROEP, DIR. VAN O. EN E., VAN HELSDINGEN.)

De Voorzitter: Er bestaat naar mijn meening geen bezwaar tegen om de gewijzigde motie in behandeling te nemen.

Deze luidt dus thans:

„Het College van Gedelegeerden,

van oordeel, dat het in het belang van de Indische gemeenschap noodzakelijk is om het vak „gerechtelijke geneeskunde” op te nemen onder de examenvakken, noodigt de Regering uit, het vak gerechtelijke geneeskunde alsnog op te nemen onder de examenvakken”.

Verlangt een van de heeren nog het woord?

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een vraag willen stellen aan de Regering naar aanleiding dezer motie.

Den Regeeringsgemachtigde zou ik willen vragen, of ik hem goed begrepen heb, dat zonder dat de gerechtelijke geneeskunde tot verplicht examenvak wordt verklaard, toch de zekerheid zal bestaan, dat de aanstaande artsen voldoende zullen worden onderwezen in dat onderdeel van hun toekomstige taak. Wanneer dat inderdaad het geval is, — ik meen, dat de Regeeringsgemachtigde hier heeft gesproken van een verklaring, die moet worden afgegeven voor de toelating van de candidaten tot het tweede gedeelte van het examen

De Voorzitter: Casu quo een examen, dat moet worden afgelegd, wanneer ik het goed heb begrepen,

De heer Roep: en dus de zekerheid bestaat, dat zij daarin voldoende onderricht ontvangen, ook zonder dat van de gerechtelijke geneeskunde een verplicht examenvak wordt gemaakt, geloof ik, dat de motie vrijwel overbodig is.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik de door den heer Roep gevraagde zekerheid wel kan geven. Het ligt inderdaad in de bedoeling dit vak de plaats te geven in het studieplan van de hoogeschool, die het met het oog op zijn belangrijkheid voor Indië verdient.

De Voorzitter: Wenscht nog een van de andere heeren het woord?

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog met een kort woord willen zeggen, dat ik tegen deze motie wensch te stemmen. Ik erken het belang van het punt, dat op het oogenblik aan de orde is gesteld, maar ik wensch er toch ook den nadruk op te leggen dat het heele examenprogramma is samengesteld door deskundigen, die alles precies hebben nagegaan en het programma hebben vastgesteld na zeer ernstige overweging.

De heer Roep: Zeer juist!

(VAN HELSDINGEN, KERKKAMP.)

De heer Van Helsdingen: En wanneer die deskundigen tenslotte zijn gekomen tot de redactie van art. 20, zooals die thans luidt, nl. dat de candidaat tot het 2e gedeelte van het examen niet kan worden toegelaten dan wanneer hij een verklaring overlegt — dat is dus een verklaring van den doent in dat vak — waaruit blijkt, dat de candidaat voldoende kennis bezit van oogheelkunde, keel-, neus- en oorheelkunde, huid- en geslachtsziekten en vrouwenziekten, gerechtelijke geneeskunde en tandheelkunde, en ik dan verder lees, dat in het 6de lid van hetzelfde artikel uitdrukkelijk wordt verklaard, dat de faculteit te allen tijde bevoegd is in een of meer der vakken, waarin een verklaring als hiervoren bedoeld, moet worden overgelegd, in plaats van het overleggen van die verklaring, het afleggen van een examen te eischen, vind ik het ongewenscht, dat dit college, dat in hoofdzaak uit ondeskundigen op dit gebied bestaat, nu positief zal voorschrijven, dat de gerechtelijke geneeskunde een examenvak zal moeten zijn, waardoor het examen en de studie belangrijk verzwaaard zullen worden, terwijl de gewenschte kennis toch op een andere manier kan worden verkregen en de in het reglement gestelde waarborgen voor die kennis m.i. voldoende zijn te achten.

En, Mijnheer de Voorzitter, waar is hier de grens? Hier wordt gevraagd speciaal de gerechtelijke geneeskunde als verplicht examenvak op te nemen, maar ik zou willen vragen, of er inderdaad niet nog veel meer aanleiding bestaat om — in de gedachtenlijn doorgaande — ook tot verplichte examenvakken te maken de studie van huid-, geslachts- en vrouwenziekten. Komen die ziekten niet in groote mate in dit land voor? Ik denk bv. aan framboesia. Waar dergelijke ziekten veel meer voorkomen dan de gevallen, waarin de gerechtelijke geneeskunde wordt gevorderd, kan veeleer de eisch worden gesteld om van dat deel der medische wetenschap een verplicht examenvak te maken. De gevallen, waarin van de kennis van gerechtelijke geneeskunde gebruik moet worden gemaakt, beperken zich tot zeldzame gevallen, terwijl huid-, geslachts- en vrouwenziekten hier veelvuldig voorkomen, zoodat op die vakken eerder de nadruk zou moeten worden gelegd.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Als mede-ondertekenaar der motie zou ik gaarne even mijn stem willen toelichten. Waar de Indische artsen, voorzoover mij bekend, er prijs op stellen, dat deze wijziging wordt aangebracht, meen ik dat wij goed zullen doen, met de stemming, welke onder de Indische artsen heerscht, rekening te houden.

De gewijzigde motie, voorgesteld door de heeren Djajadiningrat, Ali Moesa, Soejono en Kerkkamp, wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen vóór en 13 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Ali Moesa, Soejono, Kerkkamp, Koesoemo Oetoyo, Djajadiningrat, Dwidjosewojo en Stokvis.

5de VERGADERING — VRIJDAG 5 AUGUSTUS 1927.

Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie.

(VOORZITTER.)

Tegen stemmen de heeren: Kiès, De Hoog, Schmutzer, Van Helsdingen, Koesoemo Joedo, s'Jacob, Roep, Fruin, Kan, Mandagie, Soekawati, Blaauw en de Voorzitter.

De Voorzitter: Verlangt iemand stemming over een van de artikelen der ontwerp-ordonnantie tot wijziging der Hoogeronderwijs-ordonnantie? Zoo niet, dan kunnen wij thans stemmen over het ontwerp in zijn geheel, zooals het door den Reegeringsgemachtigde in zijn rede is gewijzigd.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Hoogeronderwijs-ordonnantie (Ond. **32**) wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, na sluiting der vergadering, in commissie bijeen te blijven.

De vergadering wordt te 2.5 uur n.m. gesloten.

6de VERGADERING — DONDERDAG 11 AUGUSTUS 1927.

Bekrachtiging leening gewest Madoera. — Drankbestrijding buitengewesten.

6de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 11 Aug. 1927.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Bekrachtiging leening gewest Madoera. — Drankbestrijding buitengewesten.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Van den Busche.

De Voorzitter: Ik open de vergadering en stel aan de orde:

De ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van de leening voor het gewest Madoera (Ond. 29).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is:

De ontwerp-ordonnantie betreffende de drankbestrijding in de gewesten buiten Java en Madoera.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Met de voorgestelde wijzigingen en aanvullingen van de bepalingen, houdende maatregelen tot bestrijding van drankmisbruik in de gewesten Amboina, Timor en Onderhoorigheden, Atjeh en Onderhoorigheden, Sumatra's Westkust, Oostkust van Sumatra, Palembang, Benkoelen, Tapanoeli, Lamongsche districten, Banka en Onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, kan ik mij vereenigen en ik zal dan ook mijn stem geven aan de aanhangige ontwerp-ordonnantie.

Ik zou de Regeering echter daarnaast willen wijzen op de wenschelijkheid, om ook in gewesten zooals het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden, de residentie Menado, en wellicht nog andere gewesten, die niet in het ontwerp genoemd zijn, en waar tot dusverre nog geen bepalingen tot bestrijding van drankmisbruik bestaan, dergelijke bepalingen alsnog in het leven te roepen.

Ik zou dit met eenigen klem willen doen. Mijnheer de Voorzitter, waar de Regeering in de Memorie van Antwoord zegt, dat met het ontwerpen eener algemeene regeling tot bestrijding van het drankmisbruik nog veel tijd gemoeid zou zijn. Mijn voorstel heeft evenwel motiveering noodig.

In de Minahassa, voornamelijk in de bovenstreken, bestaat Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(MANDAGIE, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

sedert een zes- of zevental jaren een bereidingswijze van een soort jenever, onder den onschuldigen naam van „obat", welke bereidingswijze door Timoreezen moet zijn ingevoerd, want het stoken van gedistilleerd was voordien bij de inheemsche bevolking van de Minahassa onbekend. Genoemde drank wordt verkregen door gegiste sagoeer (palmwijn van den arènboom) in luchtdichte petroleum-blikken te koken, het verdampte gaat door een verticaal aan den bovenkant aangebrachte bamboezen koker, waaraan aan het bovineinde een horizontale bamboezen geleiding van ± 3 M. is aangebracht (gaatjes bij de verbindingen worden met leemgrond dichtgemaakt); aan het einde dezer leiding wordt de afgekoelde damp weer in den vorm van vocht opgevangen in flesschen.

Het product moet een vrij hoog alcoholpercentage bevatten, veel hooger dan jenever en de uitwerking is uiteraard veel sterker, zoodat ook uit een gezondheids oogpunt het gebruik daarvan moet worden tegengegaan.

Mij zijn gevallen bekend, dat in den loop van de laatste 6 jaren menschen door het magistraats gerecht zijn veroordeeld wegens het clandestien stoken van bedoeld gedistilleerd; een Chineesche handelaar werd eenige jaren geleden ook veroordeeld wegen het vervalschen van jenever met bedoeld gedistilleerd.

Dat de bovenbedoelde distilleerwijze behalve in de residentie Menado, ook in andere gewesten, welke niet in de ontwerp-ordonnantie zijn genoemd, kan voorkomen dan wel ingevoerd worden, zooals in het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden, dat zooveel dichter bij Timor is gelegen, waar men blijkbaar het verst is gevorderd met de distilleerkunst, te oordeelen naar de in de aanhangige ontwerp-ordonnantie aangehaalde namen van Sopi-Timor, z.g. koolwater of ander gedistilleerd, behoef ik zeker niet nader te betoogen. Ook ter verzekering van het invoerrecht op gedistilleerd in deze gewesten, is het m.i. noodig, dat ook voor de gewesten Menado, Celebes en nog andere gewesten bepalingen als bovenbedoeld in het leven worden geroepen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Is de Regeringsgemachtigde bereid op deze zeer deskundige uiteenzetting thans te antwoorden? Zoo ja, dan geef ik hem daartoe het woord.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op hetgeen de heer Mandagie heeft opgemerkt, mag ik misschien in herinnering brengen, dat de verschillende regelingen tot bestrijding van drankmisbruik in het algemeen zijn tot stand gekomen op grond van plaatselijke adviezen, die ingewonnen werden, wanneer een bijzondere oorzaak daartoe aanleiding gaf. Aan die omstandigheid is het toe te schrijven, dat de regelingen, die voor verschillende gewesten zijn getroffen, eenigszins uiteenloopen en daaraan is het ook toe te schrijven, dat in een tweetal gewesten, die de heer Mandagie hier met name heeft genoemd, n.l. Menado en Celebes, tot dusverre geen regeling in den geest van de ordonnanties, die voor de andere gebieden gelden, bestaan.

6de VERGADERING — DONDERDAG 11 AUGUSTUS 1927.

Drankbestrijding buitengewesten.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

Blijkbaar hebben de plaatselijke autoriteiten de behoefte daaraan nog niet gevoeld en dat wordt ook wel bevestigd door hetgeen de heer Mandagie opmerkte, toen hij zeide, dat in de laatste zes of zeven jaren ook in de bovenstreken van de Minahasa een zeker drankgebruik en een zekere gewoonte tot stoken is ontstaan. Het spreekt echter vanzelf, dat, waar dit eenmaal is geconstateerd, het op den weg der Regeering ligt om na te gaan of de behoefte aan bepalingen nu ook in die gewesten is ontstaan en ik zal dan ook gaarne gevolg geven aan hetgeen de heer Mandagie wenscht, d.i. een onderzoek in te stellen of voor die beide gewesten een regeling moet worden getroffen. Wanneer dat onderzoek is afgelopen, zullen wij overwegen of die beide gewesten kunnen worden gebracht onder een van de beide regelingen, die al bestaan, dan wel of het beter is een afzonderlijke regeling voor Menado en eventueel ook voor Celebes in het leven te roepen.

In de Memorie van Antwoord heb ik er al op gewezen, dat een algemeene unificatie van deze bepalingen op bezwaren stuit en het is ook in het algemeen beter voorgekomen voorloopig te doen wat noodig is gebleken en de unificatie, die moet samenhangen met de oplossing van het vraagstuk van de drankbestrijding als geheel, tot een gunstig tijdstip uit te stellen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

(MANDAGIE.)

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den Regeeringsgemachtigde mijn dank willen betuigen voor de toezegging, welke hij heeft gedaan n.l. om een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van een regeling tot bestrijding van drankmisbruik in de gewesten Menado en Celebes.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na afloop der vergadering eenige oogenblikken in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 9.15 uur v.m. gesloten.

7de VERGADERING — VRIJDAG 26 AUGUSTUS 1927.

Ingekomen stukken.

7de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 26 Augustus 1927.

(Bijeenroepingsuur 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Opheffing tolkantoor Kraksaän.
— Intrekking goudpacht in de onderafdeeling Tanah Laoet.
— Verhooging der landsuitkeering aan de gemeenten Amboina, Bandjermasin, Bandoeng en Meester Cornelis.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 15 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Djajadiningrat, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagic, Roep, Soejono, Stokvis.

De Voorzitter: Ik open deze vergadering en geef het woord aan den Secretaris tot het voorlezen van de ingekomen stukken.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende kennisgevingen van leden van het College.

Berichten van verhindering van de heeren Alimoesa, Schmutzer, Pauw en Soekawati.

Deze berichten worden in handen gesteld van de Fondscommissie.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. De kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 3, 6, 8, 11, 17 Augustus jl. Nos. 19, 25, 2x, 17 en 15 ter aanbieding van ontwerp-ordonnanties betreffende:

- a. de invoering van de burgerlijke kinderwetgeving (Ond. **46**);
- b. de invordering van locale belastingen en van belastingen van provinciën en voor als zelfstandige gemeenschappen aangewezen gedeelten daarvan (Ond. **52**);
- c. wijziging van de bepalingen betreffende de reispassen van bedevaartgangers naar Mekka (Ond. **50**);
- d. een regeling van het zaakwaarnemerschap in burgerlijke zaken bij de landraden (Ond. **53**);
- e. de bekrachtiging van een geldleening van het gewest Rembang (Ond. **54**);
- f. eene aanvulling van de Hinderordonnantie (Ond. **56**).

2. Een brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Augustus jl. No. 1600/B ter aanbieding van jaarverslag, balans en winst- en verliesrekening van de N. I. A. M. over 1926 (Ond. **51**).

Deze stukken sub 1 en 2 zijn of zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

3. Antwoorden der Regeering op schriftelijke vragen van leden van den Volksraad.

Zullen in het aanhangsel worden opgenomen.

4. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal (met betrekkelijke besluiten) van 9, 10 en 10 Augustus jl. Nos. 4, 33 en 34 betreffende de vaststelling van de ordonnanties tot:

- a. wijziging der Hooger Onderwijsordonnantie (Ond. **32**).
- b. regeling van het Landerijen bezitsrecht voor Vreemde Oosterlingen (Ond. **13**).
- c. indienstneming van niet ambtelijk personeel bij de Centrale Kas (Ond. **17**).

5. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 10, 10, 13, 16 en 17 Augustus jl. Nos. 15, 32, 2, 19 en 31, betreffende de vaststelling van de ordonnanties tot:

- a. openstelling voor den algemeenen handel van eenige havens (Ond. **18**).
- b. wijziging van het invoerrecht op reukwerken of parfumerieën (Ond. **16**).
- c. bekrachtiging van leening gewest Madoera (Ond. **29**).
- d. uitbreiding van de maatregelen tot drankbestrijding in de buitengewesten (Ond. **23**).
- e. intrekking der huurcommissie-ordonnantie en de daarbij behorende uitvoeringsordonnantie (Ond. **14**).

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 9 Augustus 1927 No. 1 tot vaststelling van de regeling der bestemming van de voordeelige en de dekking der nadeelige sloten over het tijdvak 1912 t/m 1921. (Ond. **3**).

7. Idem van 3 Augustus 1927 No. 1 tot voorloopige vaststelling van de 3e aanvullingsbegrooting 1927 (Ond. **25**).

8. Idem van 12 Augustus 1927 No. 1 tot voorloopige vaststelling van de 4e aanvullingsbegrooting 1927 (Ond. **43**).

9. Idem van 9 Augustus 1927 No. 6 tot toekenning van buitenlandsch verlof aan den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken met ingang van 4 Juli 1928.

10. Idem van 10 Augustus 1927 No. 2x tot bepaling van het tijdstip der inwerkingtreding van het Koninklijk Besluit van 7 Mei 1927 No. 24, betreffende de terugbrenging van particuliere landerijen tot Staatsdomein.

11. Idem van 10 Augustus 1927 No. 36, tot instelling van een commissie van onderzoek naar de werking van de Java-houtcontracten.

12. Idem van 10 Augustus 1927 No. 5, tot instelling van een college van Curatoren over de Bataviasche Hoogeschoolen.

7de VERGADERING — VRIJDAG 26 AUGUSTUS 1927.

Ingekomen stukken. — Opheffing tolkantoor Kraksaän. — Intrekking goudpacht in de onderafdeeling Tanah Laoet. — Verhooging der landsuitkeering aan de gemeenten Amboina, Bandjermasin, Bandoeng en Meester Cornelis.

13. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 8 en 13 Augustus 1927 Nos. 16 en 12 tot machtiging van den Commandant der Zeemacht tot indienststelling van een motorboot te Bengkalis en te Belawan-Deli.
14. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 Augustus 1927 No. 6, tot wijziging der B. B. L. 1925.
15. Een 30-tal besluiten van den Gouverneur-Generaal van 11 Augustus 1927 Nos. 31 t/m 60 betreffende de indienststelling bij wijze van tijdelijken maatregel van politiepersoneel.
16. Een viertal besluiten van den Gouverneur-Generaal van 5 Augustus 1927 Nos. 1x t/m 4x en besluiten van 10, 17 en 19 Augustus d.a.v. Nos. 1x tot interneering van opgenoemde personen.
17. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 Augustus jl. No. 26, tot het verleen van vergunning voor het verzenden van regeeringstelegrammen door Vorstenlandsche Zelfbesturen.
18. Idem van 17 Augustus jl. No. 2, betreffende de indienststelling van een assistent voor privaatrecht bij de Rechtshoogeschool te Batavia.
19. Idem van 18 Augustus jl. No. 11 tot uitkeering van toelagen aan onderwijzend personeel der Opleidingschool voor de politie te Soekaboemi.
20. Idem van 18 Augustus jl. No. 23 tot indienststelling van een klerk en een schrijver bij 's Lands kas te Palembang.
21. Idem van 19 Augustus jl. No. 9 tot indienststelling van meerder personeel op het residentiekantoor te Bandoeng.
22. Idem van 19 Augustus jl. No. 12 houdende benoeming van het lid van het College van Gedelegeerden de heer R. A. A. Soejono tot lid van de Commissie van bijstand voor de S.S. voor den duur der afwezigheid van den heer R. A. A. Wiranata Koesoema.
23. Een B. G. S. van 13 Augustus 1927 No. 16491/D houdende inlichtingen betreffende den sergeant-expediteur D. Zeldenrust.
24. Afschrift van den B. G. S. van 23 Augustus 1927 No. 379x aan den Resident van Sumatra's Westkus. waarbij de redevoeringen der Volksraadsleden de heeren Jahja en Soangkoepon onder de aandacht van de commissie voor het onderzoek ter S. W. K. zijn gesteld.

De stukken 4 t/m 24 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Een mededeeling van het departement van Justitie dat de Directeur van Justitie tot 22 September 1927 met binnenlandseh verlof is vertrokken.

(VOORZITTER.)

2. Eene opgaaf der opgelegde rottanstraffen in de jaren 1924 t/m 1926 ontvangen van het Hoofd van het Gevangeniswezen.
3. Bedrijfsresultaten der Goud- en Zilvermijnen in Benkoelen ontvangen van het wd. Hoofd van den Dienst van Mijnbouw.
4. Een beschikking van den Legercommandant waarbij K. L. Goldbach is aangenomen ter opleiding voor mil. apotheker.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken.

1. Een exemplaar der Crimineele Statistiek van Nederlandsch-Indië.
2. Een verslag der Handelsvereniging te Soerabaja over 1926.

Worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde zijn:

de ordonnantie tot opheffing van het tolkantoor Kraksaän (Ond. **24**);

de ordonnantie tot intrekking der ordonnantie betreffende goudpacht in de voormalige onderafdeeling Tanah Laoet (Ond. **30**);

de ordonnanties tot verhooging der Landsuitkeering aan de gemeenten Amboina, Bandjermasin, Bandoeng en Mr. Cornelis (Ond. **37** t/m **40**).

Deze ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beaardslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na afloop der vergadering eenige oogenblikken in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 8.40 uur v.m. gesloten.

8ste VERGADERING — VRIJDAG 2 SEPTEMBER 1927.

Ingekomen stukken. — Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

8ste VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 2 September 1927.

(Bijeenroepingsuur 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea. — Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge. — Wijziging regeling der uitkeeringen aan gewesten in verband met afschaffing hoofdgeld. — Muntzuivering in de Molukken. — Verhooging landsuitkeering aan gewestelijken raad van Semarang en vermindering uitkeering aan gewestelijken raad van Kedoe. — Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahassaraad. Verhooging landsuitkeering cultuurgebied S. O. K. — Regeling van werkzaamheden.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 16 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Roep, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van den Bussche en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren. Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede dat zijn ingekomen:

A. Een bericht van verhindering van de heeren s'Jacob, Pauw en Schmutzer.

Wordt in handen gesteld van de Fondscommissie.

B. De volgende Regeeringsbrieven en- beschikkingen:

1. Een kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 23 Augustus j.l. No. 21 ter aanbieding van eene ontwerp-ordonnantie tot verhooging van het voor de onderafdeling Barabai afgezonderd bedrag (Ond. 57).
2. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 20 en 22 Augustus j.l. Nos. 37 en 12 betreffende vaststelling van de ordonnanties tot:
 - a. het aanbrenge van eenige verbeteringen in de Koeleordonnantie Sumatra's Oostkust (Ond. 21).
 - b. verzwaring van de straf op lichte mishandeling van ondergeschikten (Ond. 33).
3. Een kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 24 Augustus j.l. No. 12, houdende de mededeeling dat in verband met het aan den Directeur van Justitie verleend binnenlandsch verlof, de Secretaris van het Departement van Justitie is aangewezen als Regeerings-gemachtigde.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER.)

4. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 Augustus j.l. No. 11a houdende benoeming van Ir. E. H. M. Uljee tot directeur der B. O. W.
5. Als voren van 25 Augustus j.l. No. 29 tot bepaling van den datum van inwerkingtreding van het Koninklijk Besluit van 6 December 1926 No. 1 (Ind. Stbl. 1927 No. 31) tot invoering van de Nederlandsch burgerlijke kind-wetgeving in Nederlandsch-Indië op 1 October 1927.
6. Een drietal besluiten van den Gouverneur-Generaal van 23 Augustus j.l. Nos. 3x, 4x en 5x tot interneering van opgenoemde personen.
7. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 20 Augustus j.l. No. 39 waarbij Mr. Dr. H. J. Levelt eervol is ontslagen als Secretaris der Commissie van advies voor de reglementeering van de uitvoering van openbare werken en Mr. J. H. Hoogesteger benoemd is in die functie.
8. Een drietal besluiten van den Gouverneur-Generaal van 19, 20 en 23 Augustus j.l. Nos. 22, 32 en 18 tot indienst-stelling van daarin nader aangeduid personeel.
9. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 Augustus j.l. No. 1 waarbij machtiging is verleend aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over ten hoogste f 55.000 ter verbetering der bescherming van mijnversperringen.
10. Een Regeeringsrondschrijven tot de Hoofden van Gewestelijk bestuur op Java en Madoera van 30 Augustus j.l. No. 1784/A1 over de leiding der afdelingsconferenties;

Deze brieven en beschikkingen deel 1 t/m 10 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

11. Het Regeeringsantwoord op door de Volksraadsleden de heeren Aay en Mochtar gestelde vragen.

Worden in het aanhangsel der Handelingen opgenomen.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Een verslag en motie van een Volksvergadering te Tandjong Karang handelend over het Pasirahstelsel.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een Vogelbelasting in Zuid-Nieuw-Guinea. (Ond. 26).

De Regeeringsgemachtigde gaat er zeker mee accoord, dat in artikel 4 het woord „Merauke" vervangen moet worden door het woord „Amboina"?

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

(KERKKAMP, FRUIN.)

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wordt dit als in den tekst geïnterpreteerd beschouwd, en stel ik de aldus gewijzigde ordonnantie thans aan de orde.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts een kleine opmerking te maken over art. 3. In dit artikel is de inlading in vaartuigen van goederen als in artikel 1 bedoeld, met het oogmerk tot vervoer over zee, elders dan in Merauke, verboden.

Nu blijkt uit de Memorie van Antwoord, dat dit verbod van inlading alleen betrekking heeft op het vervoer over zee, naar buiten het betrokken gebied gelegen plaatsen. Ik meen, dat dit in artikel 3 speciaal vermeld zal moeten worden. Waar in deze afdeeling het vervoer nagenoeg altijd over zee zal moeten plaats hebben, lijkt het mij onvolledig eenvoudig alle vervoer over zee te verbieden, en zal het m.i. noodig zijn, artikel 3 van te vullen, b.v. door achter het woord „zee” in te voegen de woorden „naar buiten de afdeeling gelegen plaatsen”.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb naar aanleiding van deze ontwerp-ordonnantie eenige opmerkingen te maken en ik moet beginnen met een woord van verontschuldiging, dat deze opmerkingen niet zijn gemaakt bij het Gedelegeerdenverslag. Ik moet echter eerlijk bekennen, dat zij toen ik de ontwerp-ordonnantie voor de eerste maal zag, mij niet in de gedachten zijn gekomen. Intusschen heb ik ze ondershands aan den directeur van Financiën gegeven, die zich bereid heeft verklaard daarop hier verder in te gaan.

Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats deze algemeene opmerking, dat het mij voorkomt, dat deze ontwerp-ordonnantie, die heet voor te stellen een belasting op vogelhuiden en vogelkoppen, eigenlijk geen belasting op huiden en koppen is, hetgeen dan zou beteekenen een belasting op het in voorraad hebben of het bezitten of verkoopen van dergelijke zaken, maar eenvoudig een verkapt uitvoerrecht van 10%. Wanneer men de zaak nuchter bekijkt, dan bestaat er werkelijk geen reëel verschil tusschen deze belasting en het uitvoerrecht. Nu heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoord reeds erkend, dat op deze artikelen reeds een uitvoerrecht van 10% bestaat. Mij komt het nu voor, dat het niet geoorloofd is om dan langs een achterweg nogmaals een uitvoerrecht van 10% te heffen. Ik geloof, dat men dan in strijd komt met het beginsel van de tariefwet, dat als algemeen uitvoerrecht geen hooger percentage wil toelaten dan van 10%.

Wanneer wij nagaan wat de reden is, waarom deze belasting wordt voorgesteld, dan zien wij, dat dit is omdat in de gewesten, in de nabijheid van dit gebied gelegen, ook een dergelijke belasting bestaat, maar, Mijnheer de Voorzitter, dat is zelfbestuurd gebied en daar komt dus die belasting van 10% ten goede aan het gebied zelf, daar pro-

(FRUIN.)

fiteert de bevolking in dat gebied zelf van, die voor een deel de belasting betaalt. Ik geloof dan ook niet dat dat een reden mag zijn om die belasting te heffen.

Een andere reden is, dat ten gevolge van in andere gebieden bestaand tolrecht het gevaar bestaat dat degenen, die deze artikelen aan de markt willen brengen, deze zouden vervoeren naar Zuid-Nieuw-Guinea om op die manier aan het tolrecht te ontkomen. Ik geloof, dat dit argument niet juist is en ik kom er te eerder toe dat te denken, omdat de Regeering in haar Memorie van Antwoord zelf wijst op de geïsoleerde ligging van Zuid-Nieuw-Guinea. Ik geloof dus, dat die vrees niet gegrond mag worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! In de tweede plaats, gesteld al, dat dit College zich met deze belasting kan vereenigen, komt het mij voor, dat er verschillende min of meer ernstige fouten in dit ontwerp voorkomen. In de eerste plaats wil ik wijzen op het artikel, waarin de zaken worden opgenoemd, waarover belasting wordt geheven.

Volgens art. 1 wordt belasting geheven van

„alle huiden en koppen van paradijsvogels en papagaaiachtige vogels”.

Er wordt in dit artikel dus gesproken van „huiden en koppen”, maar wanneer men art. 2 leest, ziet men, dat

„de belasting bedraagt tien ten honderd van de waarde, waarover te Merauke uitvoerrecht wordt geheven”.

Nu wordt uitvoerrecht alleen geheven van „huiden”, terwijl hier wordt gesproken over „huiden en koppen”. Dit zijn artikelen die elkaar niet dekken, zoodat of art. 1, of art. 2 moet worden gewijzigd.

In de derde plaats zou ik er op willen wijzen, dat, als men de toelichting op deze ordonnantie leest, men inderdaad den indruk krijgt alsof in deze heffing dezelfde waarborgen gelegen zijn als bij het uitvoerrecht zijn gesteld tegen den uitvoer van deze goederen, zonder dat daarover belasting is betaald, maar die gedachte is ten eenenmale onjuist. Wanneer de Regeering ook dat denkbeeld mocht hebben — en dit wordt min of meer gewekt door de Memorie van Toelichting — moet ik erop wijzen, dat dan door haar een onjuist denkbeeld wordt gehuldigd.

Een andere opmerking is, dat in de ordonnantie wel staat aangegeven, wanneer de belasting moet worden betaald, maar niet door wie ze moet worden betaald. Er staat n.l. in artikel 2 (2).

„(2) De betaling wordt dadelijk na het doen van de aangifte enz. betaald”.

Deze belasting moet dan worden betaald aan den ambtenaar der in- en uitvoerrechten en accijnzen. Hier staat dus wel vermeld, wanneer de betaling der belasting zal plaats hebben maar nu kunnen zich gevallen voordoen, dat de betrokken persoon niet betaalt. Dan bestaat er, zooals gezegd, geen strafsanctie op de niet-betaling en zullen de goederen dus kunnen worden uitgevoerd wanneer het gewone uitvoerrecht is voldaan.

Voor de Regeering is het nu de kwestie te weten op wie deze niet-betaalde belasting zal moeten worden verhaald.

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

(FRUIN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

Leest men nu het zoeven door mij aangehaalde art. 2 (2) der ordonnantie, dan wordt de indruk gewekt, alsof de belasting moet worden betaald door degenen, die aangifte doen, maar leest men dan art. 1, waarin staat:

„Er wordt onder den naam van „vogelbelasting” in de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea van het gouvernement der Molukken eene belasting geheven van alle huiden en koppen van paradijsvogels en pagagaaiachtige vogels welke uit gemelde afdeeling ter hoofdplaats Merauke worden aangevoerd, met bestemming tot vervoer over zee naar buiten het gebied van die afdeeling”;

dan zou men zeggen, dat de belastingschuldige is diegene, die deze vogelhuiden en -koppen te Merauke aanvoert. Nu kan dat een andere persoon zijn dan degeen, die feitelijk de artikelen uitvoert, en daarom zie ik tussehen deze beide artikelen een tegenstrijdigheid en de Regeerng zal m.i., wanneer zij deze ordonnantie handhaaft, goed doen om of het eene, of het andere artikel te wijzigen.

Verder moge ik nog wijzen op deze bijzondere eigenaardigheid van de ordonnantie, dat, wanneer men tegen de bepalingen in, op andere plaatsen dan te Merauke deze artikelen aanvoert, men dan volgens deze ordonnantie strafbaar is. Doet men echter hetzelfde zonder betaling van de belasting te Merauke, dan is men niet strafbaar en kunnen in dat geval b.v. ook deze artikelen niet worden verbeurd verklaard, hetgeen in andere gevallen wel mogelijk is.

Ik wil er verder nog op wijzen, dat het my voorkomt, dat in art. 8 het woord „verder” niet op zijn plaats is. In dat art. staat n.l.

„De voor de uitvoering van deze ordonnantie verder noodige voorschriften worden vastgesteld door den directeur van Financiën”.

Nu zijn hier slechts bedoeld administratieve uitvoeringsvoorschriften en daarom is naar mijn meening het woord „verder” overbodig. Handhaaft men dit woord, dan krijgt men den indruk dat die voorschriften gelijkwaardig zijn aan die, welke worden gegeven in deze ordonnantie en waar dat toch niet de bedoeling is, komt het mij voor, dat het beter is dit woord „verder” te schrappen.

Tenslotte heb ik nog een enkel bezwaar tegen den naam dezer ordonnantie. Men noemt haar de „vogelbelastingordonnantie” en ik ben van meening, dat deze naam juist zou luiden „Vogelhuiden en -koppen belastingordonnantie”. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Hiermede zijn de besprekingen over deze ordonnantie van de zijde van het College in eersten termijn geëindigd. Is de Regeering gemachtigd bereid deze dadelijk te beantwoorden?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Alvorens dan te antwoorden op hetgeen door de heeren Fruin en Kerckamp naar aanleiding van de ontwerp-ordonnantie naar voren is gebracht, moet ik zelf nog een kleine wijziging aanbrenge in den tekst der ordonnantie, op

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

grond van de omstandigheid, dat de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea de jongste administratieve indeeling van het gouvernement der Molukken een onder-afdeeling is geworden.

Het woord „afdeeling” komt twee malen voor in artikel 1 en voorts in de artikelen 5 en 7 en zal nog een keer worden ingelascht, wanneer gevolg wordt gegeven aan het door den heer Kerckamp voorgestelde. Dus op al die plaatsen moet in plaats van „afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea” worden gelezen „onderafdeeling Zuid-Nieuw-Guinea”.

Wat nu betreft de aanvulling, die door den heer Kerckamp wordt aanbevolen, daarmee kan ik mij zeer wel vereenigen. Het is inderdaad de bedoeling, dat alleen verschepping naar andere plaatsen dan Merauke verboden zal zijn, het gewone overbrengen van geschoten vogels naar Merauke zal natuurlijk dikwijls over zee geschieden en dat kan door de ordonnantie niet verboden worden. Duidelijkheidshalve is het daarom goed, om na het woord „zee” in art. 3 in te voegen: „naar buiten de onderafdeeling Zuid Nieuw-Guinea gelegen plaatsen”.

Mijnheer de Voorzitter! Deze wijziging wordt dus overgenomen.

De bezwaren van den heer Fruin zijn van meer algemeenen aard. Het voornaamste bezwaar van den heer Fruin is wel, dat hij zegt, dat wij hier te maken hebben met een verkapt uitvoerrecht. Ik geloof niet, dat dit geheel juist is.

De zaak is n.l. deze, dat op grond van verschillende plaatselijke omstandigheden; waarop ik nog nader zal moeten ingaan, de noodzakelijkheid is gevoeld, om de in Zuid-Nieuw-Guinea verkregen vogelhuiden en -koppen aan een extra belasting te onderwerpen. Om die belasting zonder te groote kosten te kunnen heffen en zonder daarvoor een min of meer uitgebreid ambtelijk apparaat in het leven te moeten roepen of regelingen te treffen, waardoor de aanvoerders en uitvoerders van de koppen en huiden in bijzondere mate zullen worden bemoeilijkt, heeft men de oplossing gevonden, de heffing van deze speciale belasting te verbinden aan de heffing van de uitvoerrechten. Men is daarbij nog verder gegaan en heeft ook den maatstaf voor de belasting georiënteerd aan de maatstaven, die voor de uitvoerrechten gelden.

Dit is geen nieuwe figuur, integendeel, die komt in de buitengewesten zeer herhaaldelijk voor. Er zijn tal van belastingen ten behoeve van de landschappen, die bij uitvoer worden ingevoerd, zonder dat die belastingen het karakter van uitvoerrecht in den strikten zin van het woord dragen. Maar ook ten bate van 's Lands kas zijn vroeger jaren al speciale belastingen geheven, die bij den uitvoer werden ingevorderd; als voorbeeld daarvan mag ik wel noemen de 10% belasting in de onderafdeeling Boven-Mahakam, die in 1908 bij staatsblad No. 226 werd ingevoerd, en die pas bij de invoering van de unificatie der belastingen is komen te vervallen.

Dus de figuur, dat een nevenbelasting wordt gegeven bij de uitvoer van een bepaald product is niet nieuw en om zuiver praktische redenen aanvaard in verschillende gevallen. Maar waarop het bijzonder aankomt is dit, dat de heer Fruin

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

zegt, dat dit in strijd is met de tariefwet. De tariefwet geeft in art. 5 aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid, om van enkele, daar met name genoemde groepen boschproducten uitvoerrecht te heffen tot een maximum van 10%. Die bevoegdheid is nader uitgewerkt in de z.g. tarief-ordonnantie, waar een viertal tarieven zijn vastgesteld, die voor verschillende deelen van de buitengewesten gelden.

Maar de begrenzing van 10% in art. 5 van de tariefwet, die bij de opstelling en uitvoering van de tariefordnantie in het oog moet worden gehouden, geldt natuurlijk niet voor den begrootingswetgever, doch alleen voor den Gouverneur-Generaal. De bevoegdheid om tot 10% te gaan is toegekend aan den ordonnantiewetgever; die mag inderdaad van boschproducten e.d. verschillend geregelde plaatselijke uitvoerrechten heffen tot een maximum van 10%, maar de begrootingswetgever zelf kan zich in ieder geval bevoegd achten om het uitvoerrecht van deze vogelhuiden desnoods tot 20% te verhoogen. Dus in strijd met de tariefwet komen wij hier zeker niet.

De heer Fruin: Met het beginsel!

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Met die 10% is niet bedoeld, dat nooit meer dan 10% als uitvoerrechten geheven mogen worden, maar zij zijn zuiver bedoeld als een begrenzing van de bevoegdheid van den ordonnantiewetgever. De ordonnantiewetgever mag tot 10% gaan en mag differentieeren naar de verschillende deelen van den archipel, maar de tariefwetgever zou veel verder kunnen gaan.

Verder heeft de heer Fruin opgemerkt, dat het wel een groot verschil maakt, dat sommige speciale belastingen, die bij den uitvoer worden geheven zonder dat ze door de tariefwet of de tariefordnantie worden gedekt, ten goede komen aan de zelfbesturende landschappen, terwijl deze nieuwe belasting ten goede komt aan 's Landskas. Ik heb reeds opgemerkt dat ditzelfde het geval is geweest met het recht van 10%, dat in de onderafdeeling Boven-Mahakam geheven werd van de boschproducten.

Maar, wij moeten toch wel in het oog houden, dat de ratio van deze nieuwe belasting is geweest een gevoelde plaatselijke behoefte. Deze plaatselijke behoefte deed zich in tweeërlei richting gevoelen. In de eerste plaats werd gevreesd, dat de vogels uit het zelfbesturend gebied van Nieuw-Guinea zouden worden uitgevoerd naar Merauke en daardoor aan de zelfbestuursheffing zouden worden onttrokken, een omstandigheid, die de heer Fruin wel heeft betwijfeld, maar die toch op grond van plaatselijke adviezen, welke aanleiding hebben gegeven tot de invoering van telrecht ook in Z.N.-Guinea, moet worden geaccepteerd. En in de tweede plaats werd verwacht, dat wanneer deze heffing niet in Zuid Nieuw-Guinea wordt geheven en wel in het zelfbestuursgebied, het gevaar zou bestaan, dat de jacht zich zou verplaatsen naar die gebieden, waar het product met de geringste kosten zou kunnen worden verkregen.

Dat is de ratio voor deze plaatselijke belasting en daarin is geen wijziging gekomen.

Na deze afgemeene beschouwingen over deze ordonnantie heeft de heer Fruin enkele particeele opmerkingen gemaakt, waarop ik nog nader zou willen ingaan. In de eerste plaats heeft de heer Fruin opgemerkt, dat de tariefwet alleen vogelhuiden als belastbaar uitvoerproduct noemt, terwijl in art. 1 van de ontwerpordnantie gesproken wordt van vogelhuiden en -koppen.

Mijnheer de Voorzitter. Dat het artikel hier vogelhuiden en -koppen noemt is een gevolg daarvan, dat door de in 1921 tot standgekomen heffing van het landschap deze uitdrukking is gebezigd, waarschijnlijk om chicanes te voorkomen. Nu zegt de heer Fruin wel, er is een zekere tegenstrijdigheid, maar dat geloof ik niet, want wanneer vogelkoppen ten uitvoer worden aangeboden, waaraan zich een versierde huid bevindt, dan zal de douaneambtenaar die door interpretatie van de tariefwet moeten beschouwen als vogelhuiden en het product onder het uitvoerrecht moeten brengen.

Wanneer dan hier in de belastingordnantie gesproken wordt van huiden en koppen, kan dit alleen het voordeel hebben, dat de onzekerheid, die over de toepassing van het douanetarief zou kunnen ontstaan, op deze wijze wordt opgelost, daar zoowel huiden als koppen belast worden. Ik geloof daarom, dat er geen bezwaar bestaat om in artikel 1 deze uitdrukking „huiden en koppen” te handhaven en dat de door den heer Fruin verwachte gevolgen zich niet zullen voordoen.

Terecht heeft de heer Fruin opgemerkt dat deze ontwerpordnantie geen bijzondere waarborgen bevat voor verhaal van de belasting voor het geval een belastingschuldige weigerachtig zou zijn deze belasting te voldoen. De waarborgen, die voor de richtige invordering van de douanerechten bestaan, zijn hier inderdaad uitgeschakeld en ik ben het met den heer Fruin eens, dat wanneer iemand de douanerechten betaald heeft en zegt: deze belasting wil ik niet betalen, wij de douanepapieren niet zullen kunnen weigeren, dus wij niet anders zouden behouden dan een belastingvordering op den belastingplichtige.

Dat brengt mee, dat in de ordnantie duidelijker dan op het oogenblik het geval is, moet worden aangegeven door wien de belasting verschuldigd is en in dit opzicht kan ik geheel met den heer Fruin medegaan en zou de ordnantie in artikel 2 willen aanvullen met een 3e lid luidende:

„De belasting is verschuldigd door degene onder wiens berusting de goederen, bedoeld in artikel 1, zich tijdens de aangifte bevinden”.

Daardoor wordt degene die op het oogenblik van uitvoer de goederen onder zijn berusting heeft, aansprakelijk voor de belasting. Maar het schijnt mij niet noodig om nog een bijzonder voorschrift te maken op welke wijze bij wanbetaling ingegrepen zou kunnen worden. De algemeene bepalingen, die op dit punt in het Wetboek bestaan kunnen voldoende geacht worden, juist omdat in een kleine maatschappij als Merauke het voor het bestuur in het algemeen mogelijk is den weg te vinden waarop verschillende belastingen kunnen worden ingevorderd zonder dat dit tot groote processen en moeilijkheden aanleiding geeft. Door nauw-

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

(DIR. VAN FINANCIËN, VOORZITTER, FRUIN.)

keurig vast te leggen, wie de belasting verschuldigd is, geloof ik, dat met een eenvoudige regeling als hier voor oogen staat, kan worden volstaan.

Dan heeft de heer Fruin er nog op gewezen, dat op plaatsen buiten Merauke volgens artikel 3 en de strafbepaling in artikel 6, de inlading van vogelhuiden verboden zal zijn, terwijl dat in Merauke zelf wel zal kunnen geschieden zonder dat de betrokkene onder deze strafbepaling valt. Dit is natuurlijk juist, maar die inlading op zichzelf is nauwelijks mogelijk, omdat in Merauke ook het algemeen uitvoerrecht verschuldigd zal zijn en de reglementen voor de douane voldoende waarborgen geven, dat juist in Merauke inlading niet kan plaats vinden zonder dat aan de formaliteiten is voldaan.

Dat in artikel 8, waar gezegd is, dat de voor de uitvoering dezer ordonnantie verder noodige voorschriften worden vastgesteld door den Directeur van Financiën, beter het woord „verder” zou kunnen vervallen, ben ik geheel met den heer Fruin eens.

Dan blijft mij in de laatste plaats nog te bespreken over de benaming van de ordonnantie. De heer Fruin vindt den naam „vogelhuiden en -koppenbelastingordonnantie” mooier dan „vogelbelastingordonnantie”.

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat deze gewijzigde benaming zonder bezwaar gebezigd had kunnen worden, maar om deze thans over te nemen, lijkt mij toch minder aanbevelenswaardig, omdat de belasting verleden jaar en in de Volksraadstukken, en in de Kamerstukken nu eenmaal onder den naam van „vogelbelastingordonnantie” is geïntroduceerd en bekend geworden en anders de vrees zou kunnen ontstaan, dat er nu nog een nieuwe belasting meer op vogels zou worden geheven. Ik geloof dan ook, hoewel ik de opmerking van den heer Fruin niet geheel onjuist vindt en deze wijziging als zij in een vroeger stadium was voorgesteld ook wel had kunnen worden aanvaard, dat het thans geen aanbeveling verdient, thans alsnog een naamswijziging aan te brengen.

De Voorzitter: Ik mag er den Regeeringsgemachtigde zeker wel op wijzen, dat m.i. ook in den considerans het woord „afdeeling” moet worden vervangen door „onderafdeeling” en als ik goed heb geteld moet dit in art. 1 niet twee- maar driemaal gebeuren.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wij kunnen dus de door den Regeeringsgemachtigde aangegeven wijzigingen beschouwen als door de Regeering in het ontwerp aangebracht.

Wenscht de heer Fruin misschien nog te antwoorden?

De heer Fruin: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik moet tot mijn spijt zeggen, dat het uitvoerig betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben, mij niet heeft overtuigd. Wanneer ik erop wijfs, dat wij hier feitelijk hebben een uitvoerrecht, zegt de

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(FRUIN.)

Regeeringsgemachtigde: het is eigenlijk geen uitvoerrecht, maar wij hebben de zaak op dezelfde wijze als het uitvoerrecht geregeld, ter voorkoming van te groote kosten, van administratieven omslag en dergelijke. Maar de geachte Regeeringsgemachtigde is eigenlijk in gebreke gebleven om te laten zien, in welk opzicht deze belasting reëel verschilt van een uitvoerrecht. Wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat in vroegere tijden ook wel eens een dergelijke belasting is geheven, is het wel merkwaardig, dat de Regeeringsgemachtigde daarbij met een voorbeeld aankomt, dat sedert lang verdwenen is. Het wil mij dus voorkomen, dat een dergelijk geval, waarin de belasting ten goede komt aan het land en niet aan het betrokken landschap, dus een dergelijke nevenbelasting naast het uitvoerrecht, eigenlijk zeer zeldzaam is; maar wat voor mij hoofdzaak is, is wel dit, dat wanneer wij van een artikel meer willen heffen, wij het percentage van het uitvoerrecht daarop moeten verhooggen; van een dergelijke nevenbelasting als blijkbaar door den geachten Regeeringsgemachtigde wordt voorgestaan, moet ik niets hebben. Ik zou zeggen: wenscht men het uitvoerrecht te verhooggen en zijn daarvoor redenen, dan brenge men eenvoudig de belasting van 10% op 20%. Dat durft de Regeering niet, terwijl dat toch iets is, dat het meest voor de hand ligt en wel omdat zij van meening is, dat zij daarmee in strijd zou komen met de Tariefwet. Het kan zijn, dat ik mij in dit opzicht vergis, maar ik meen toch, dat de tariefwet gaat boven de ordonnantie, zooals wij die nu maken.

Ik moet mij inderdaad sterk vergissen, als dat niet het geval is. Als in de tariefwet bepaalde tarieven worden genoemd en er bovendien staat, dat wanneer men van bepaalde producten een uitvoerrecht wil heffen men niet verder moet gaan dan een belasting tot 10%, geloof ik, dat zolang de tariefwet bestaat, men daaraan gebonden is. Het kan zijn, dat ik mij vergis, maar het doet tenslotte niet veel aan mijn betoog af, dat, wil men een uitvoerrecht heffen, men eerst moet nagaan of zulks eigenlijk niet in strijd is met de tariefwet. Indien dat niet het geval blijkt, heffe men een belasting in den vorm van een uitvoerrecht welke zij ook werkelijk is. Het doet er bij mij weinig aan af of toe of de begrotingswetgever deze belasting feitelijk al heeft goedgekeurd. En waarom? Omdat toen deze belasting in de begroting kwam, men niet den indruk kreeg, dat men hier had te doen had met een verkapt uitvoerrecht. Er werd toen gesproken van een vogelbelasting, maar er stond nergens, dat zij op deze wijze zou worden geheven.

In de tweede plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde ontkend, dat mijn bezwaren tegen art. 6 juist zouden zijn. Ik heb er nl. op gewezen, dat wanneer dergelijke goederen van Merauke zouden worden uitgevoerd, zonder dat daarover deze belasting betaald is, men daartegen geen maatregelen zou kunnen nemen. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft dit ontkend, maar zonder bewijs. Ik meen te hebben aangetoond, dat die mogelijkheid tot uitvoer bestaat. Men moet natuurlijk wel uitvoerrecht betalen, maar heeft men dat betaald, dan heeft men recht op de douanepas. Heeft men die pas dan kan men inladen, zonder dat men daarvoor gestraft kan worden.

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea.

(FRUIN, VAN HELSDINGEN, VOORZITTER, KOESOEMO OETOYO.)

Bovendien is het eigenaardig — en ik wil speciaal hierop wijzen — dat degene, die in andere havens huiden inlaadt zonder vogelbelasting betaald te hebben wel strafbaar is en dat zijn huiden kunnen worden verbeurd verklaard. Dat geldt niet voor degene, die dezelfde overtreding te Merauke begaat.

Tenslotte heeft de geachte Regeering-gemachtigde gezegd: Het is toch wel enigszins gezocht van den heer Fruin dat hij bezwaar maakt tegen het vermelden van vogelkoppen naast vogelhuiden. Zoals de Regeering de zaak voorstelt, kan dat alleen maar leiden tot voorkoming van verwarring, zegt de Regeering-gemachtigde. Ik geloof, dat wat de Regeering doet juist aanleiding geeft tot meer verwarring. De Regeering maakt nl. een duidelijk onderscheid tusschen vogelhuiden en -koppen, bij deze belasting. Wanneer straks uitvoerrecht betaald moet worden en men zal zien, dat er bij de vogelbelasting een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tusschen vogelhuiden en -koppen zal men zeggen: op grond van dit onderscheid behoeft over de koppen geen uitvoerrecht te worden betaald, want die vallen niet onder de omschrijving „huiden”.

Ik geloof, dat dit duidelijk is.

Ten slotte kan ik mij, wat den naam betreft, wel met het standpunt van den Regeering-gemachtigde vereenigen, omdat de naam, dien ik voorstelde een beetje omslachtig is. Tegen den naam zal ik dus verder geen bezwaar maken. Verder zeg ik den Regeering-gemachtigde dank voor de verschillende wijzigingen, die hij, naar aanleiding van mijne opmerkingen, wel heeft willen aanbrengen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den Regeering-gemachtigde, hoewel ik in eersten termijn niet heb gesproken, toch gaarne even een vraag willen stellen, die hij tegelijk met de andere gestelde vragen beantwoorden kan.

De Voorzitter: Het ware mij natuurlijk liever geweest, indien U in eersten termijn had gesproken.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Mijn vraag wil ik echter stellen juist naar aanleiding van hetgeen de heer Fruin zoeven te berde heeft gebracht. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord volmondig toegegeven, dat de conclusie in het Gedelegeerdenverslag, dat in Zuid-Nieuw-Guinea de vogelhuiden en -koppen voortaan dubbel zullen worden belast, juist is. Ik zou nu alleen willen vragen of de vogelhuiden, uitgevoerd uit West-Nieuw-Guinea, in dezelfde positie zullen komen te verkeren; of deze dus naast het tolrecht ten behoeve van het zelfbestuur, ook onderworpen zullen zijn aan uitvoerrecht ten behoeve van den Lande.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ook gaarne nog een vraag willen stellen.

De Voorzitter: Het is toch geen gewoonte, in tweeën termijn te spreken, als men in eersten termijn niet het

(KOESOEMO OETOYO, VOORZITTER, DIR. VAN FINANCIËN.)

woord heeft gevoerd. Een enkele kleine vraag wil ik echter wel toestaan.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ook mijn vraag stel ik naar aanleiding van hetgeen de heer Fruin zoeven heeft gezegd. Ik kan thans wel iets voelen voor het bezwaar van den heer Fruin, die gezegd heeft, dat de vogelbelasting feitelijk is een verkaptte verhooging van het uitvoerrecht. Het zou voor de Regeering daarom misschien de aangewezen weg zijn, om dit ontwerp in zijn geheel terug te nemen en het tegelijk met de in voorbereiding zijnde herziening der tariefwet opnieuw aan de orde te stellen.

De Voorzitter: U brengt hier een geheel nieuwe kwestie in het geding en geen aanvulling van het debat. Onder deze omstandigheden geloof ik toch, dat het in het algemeen wel goed zal zijn, als wij ons in tweeden termijn houden aan de sprekerslijst in eersten termijn.

De heer Koesoemo Oetoyo: Maar men kan al heeft men in eersten termijn niet gesproken toch wel iets in het midden willen brengen naar aanleiding van hetgeen een spreker in tweeden termijn opmerkte?

De Voorzitter: Het is toch niet gebruikelijk dat te doen. Ook in den Volksraad gebeurt dat niet.

De heer Koesoemo Oetoyo: Men kan toch niet altijd van tevoren reeds weten, dat men iets te zeggen heeft? Het debat is er immers, om nieuwe gezichtspunten te openen?

De Voorzitter: Men zal in het algemeen het maken van opmerkingen in tweeden termijn toch achterwege moeten laten als men in eersten termijn het woord niet heeft gevoerd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog iets zeggen naar aanleiding van Uw laatste opmerking?

De Voorzitter: Ik geloof werkelijk, dat U dat beter tot een geschikter moment kunt uitstellen en dat we het best doen thans door te gaan met de behandeling van het ontwerp. Het woord is aan den Regeering-gemachtigde.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin is nog eens teruggekomen op zijn reeds in eersten termijn gemaakte opmerking, dat we hier te maken hebben met een verkapt uitvoerrecht. Ik van mijn kant meen te kunnen staande houden, dat wij hier te doen hebben met een speciale belasting, welke om praktische redenen bij den uitvoer wordt geheven. Ik heb verschillende voorbeelden aangehaald van dergelijke belastingen, die grootendeels werden geheven ten behoeve van de landschappen en in een uitzonderingsgeval ten behoeve van 's Lands kas. Nu kan met een verhooging van het tarief van het uitvoerrecht niet hetzelfde bereikt

Vogelbelasting in Z.-N.-Guinea. — Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

worden en daarin juist ligt nu het essentiele verschil. Wanneer men het algemeene tarief zou verhoogen, zou men dat voor de gebieden in kwestie niet alleen kunnen doen, hoewel daar om zeer speciale redenen deze bijzondere belasting moest worden geheven. Men zou dat dan moeten doen voor het geheele gebied, waar het betrekkelijke tarief geldt, dat is, omdat de vogelhuiden vallen onder tarief I van de tariefordonnantie, behalve in het zelfbesturend gedeelte van Nieuw-Guinea, waar wij de belasting al hebben, in Celebes, ter S.W.K. en in tal van andere gewesten. Wat we willen bereiken is juist een plaatselijke belasting, ten einde aan plaatselijke behoeften te kunnen voldoen en dat kunnen wij door een algemeene verhooging van het tarief in kwestie nooit bereiken.

De heer Fruin heeft ook nog gezegd, dat naar zijn gevoelen, waar de Indische tariefwet hier een percentage van 10 noemt, de Indische Regeering in geen geval hooger zou kunnen gaan. Ik geloof werkelijk, dat hier een misverstand in het spel is, want bij raadpleging van artikel 5 der tariefwet zal de heer Fruin zien, dat den Gouverneur Generaal de bevoegdheid is gelaten, bij ordonnantie een nadere tariefregeling te treffen voor bijzondere producten in bijzondere gebieden. Deze regeling is neergelegd in de tariefordonnantie waar het tarief is vastgesteld op ten hoogste 10%.

Maar nooit heeft de wetgever zichzelf voor enig uitvoerrecht aan de grens van 10% willen of kunnen binden.

De kwestie, waarom de inschepping van huiden op andere plaatsen dan Merauke strafbaar wordt gesteld en in Merauke niet, is, meen ik, betrekkelijk eenvoudig. Een inschepping in Merauke zelf van huiden, waarvoor de belasting niet betaald is, heeft geen verdere gevolgen, dan dat het land zorg moet dragen de belasting, die vastgesteld is, ook inderdaad in te vorderen, terwijl bij een verscheping in de andere plaatsen het product heelemaal niet komt op de plaats, waar de belasting vastgesteld wordt. Het strafbaar stellen van de inlading en het vervoer vanuit kleinere havenplaatsjes naar andere plaatsen dan Merauke is dus inderdaad noodig om de belastingregeling tot haar recht te doen komen. In Merauke is dat echter niet noodig. Doordat iedere uitvoer op zichzelf onder controle staat van de douane, kan geen uitvoer plaats vinden zonder dat vastgesteld is hetgeen aan deze belasting betaald met worden en het invorderen van deze belasting is dan een kwestie van tweede orde. Daarom meen ik, dat het verschil, dat hier gemaakt is door de bepaling van artikel 3 en de daarbij aansluitende strafbepaling, zeer zeker gehandhaafd kan worden.

Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft hetgeen de heer Fruin nader heeft gezegd over het onderscheid tusschen „huiden en koppen” in artikel 1 en „huiden” alleen in de tariefwet, meen ik dit in eersten termijn reeds voldoende te hebben toegelicht. De interpretatie van de tariefwet zal altijd medebrengen, dat koppen mede belast worden als huiden en het eenige zal zijn dat er misschien bij een gunstige gelegenheid in een verwijzing bij de tariefordonnantie duidelijk zal moeten worden vastgesteld, dat koppen met een

(DIR. VAN FINANCIËN, VOORZITTER, FRUIN.)

huid er om belast worden als huiden, een soort van verwijzing, die wij ten slotte in de tariefwet ten aanzien van tal van artikelen noodig hebben en ook al hebben aangebracht.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft gevraagd, of de dubbele belasting, die nu voor Z.-N.-Guinea zal worden bestendigd en gewettigd, ook in het zelfbestuursgebied bestaat. Inderdaad is dat zoo; in het zelfbestuursgebied bestaat deze heffing ten bate van het zelfbestuursgebied en de heffing van het uitvoerrecht ten bate van het land. Beide heffingen worden in Zuid Nieuw-Guinea 's Landskas gestort.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft voorgesteld om in verband met de principiële bezwaren van den heer Fruin het ontwerp terug te nemen en te verwerken in de herziening van de tariefwet.

Ik geloof dat wij dat al uit deferentie tegenover den begrootingswetgever moeten nalaten. De vogelbelasting die opgenomen was in de Nota van Wijzigingen op de ontwerpbegrooting van het jaar 1927, is zonder discussie den Volksraad en de Staten-Generaal gepasseerd en eischt thans uitvoering. Ik geloof dus niet, dat principiële bezwaren in dezen naar voren gebracht, de Regeering aanleiding zouden mogen geven daarop terug te komen en het ontwerp terug te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de sprekers te hebben beantwoord. Ik dank U.

De Voorzitter: Mijne Heeren. Er zijn van Regeeringswege in het ontwerp verschillende wijzigingen gebracht tijdens deze vergadering, zoodat in elk geval krachtens art. 60 van het reglement van orde, dat hier toepasselijk is, de eindstemming over dit ontwerp tot de volgende vergadering moet worden uitgesteld, tenzij het College anders beslist. Het komt mij voor, dat het hier een gewichtig onderwerp betreft en een zaak, die geen overmatige haast heeft.

Ik stel de vergadering daarom voor inderdaad art. 60 van het reglement van orde in dit geval toe te passen en de volgende week pas de eindstemming over het ontwerp te houden.

Aldus wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerpordonnantie betreffende vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel (Ond. 31).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hierover slechts een kleine opmerking te maken en wel naar aanleiding van het antwoord van de Regeering in de Memorie van Antwoord. Het komt mij nl. voor, dat bij vrijstelling op grond van art. 3 van de tariefwet de Regeering in het algemeen niet het standpunt mag innemen, dat zij met het toepassen van dat artikel wacht totdat daaromtrent van belanghebbenden verzoeken zijn binnengekomen. In-

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(FRUIN, KOESOEMO OETOYO.)

tegendeel, Mijnheer de Voorzitter, mij komt het voor, dat het op den weg van de Regeering ligt het oor te luisteren te leggen en na te gaan, waar vrijstelling noodig en noodzakelijk is, want de methode, die op het oogenblik blijkbaar gevolgd wordt, komt hierop neer, dat de groote industrieën, die de bepalingen kennen, zich met een verzoek om vrijstelling tot de Regeering zullen wenden, terwijl kleinere inheemsche industrieën dit niet zullen doen, omdat zij die bepalingen niet kennen. Het komt mij voor, dat het op den weg der Regeering ligt, in deze waakzaam te zijn en niet alleen aan de groote industrieën vrijstelling te verstrekken.

Over de ordonnantie zelf heb ik niets te zeggen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eigenlijk het woord gevraagd om eenige inlichtingen in te winnen.

In de eerste plaats geldt dit de kwestie, welke reeds door den heer Fruin min of meer is aangeroerd, n.l. of het de Regeering bekend is, welke hulpmiddelen noodig zijn voor de Inlandsche industrieën, die aan invoerrecht in het land zelf of aan uitvoerrecht uit het land van uitvoer zijn onderworpen.

Ten aanzien van de batikindustrie meen ik er zeker van te zijn, dat dit het geval is met was, een bepaalde soort hars en wellicht verscheidene soorten kleurstoffen. Nu wil ik daarlaten of kleurstoffen tot de hulpmiddelen of tot de grondstoffen moeten worden gerekend, maar ik meen er zeker van te zijn, dat was tot de hulpmiddelen kan worden gerekend.

Bij mij rijst naar aanleiding van de Memorie van Antwoord de vraag, waarom voor was nooit vrijstelling is gegeven. Is dit omdat het nooit door belanghebbenden is gevraagd, dan wensch ik hierbij op te merken, dat ik het volkomen met ons geacht medelid, den heer Fruin eens ben, dat de kleine fabrikanten of batikhandelaars nooit met een desbetreffend verzoek tot de Regeering zullen komen.

Verder zou ik willen vragen, of het niet mogelijk is, dat Inlandsche vereenigingen namens den batikhandel of de batikindustrie, die vrijstelling kunnen vragen, bv. de door mij voorgezeten vereeniging Boedi Oetomo? Als dit niet mogelijk is, rijst bij mij de vraag, of het wel gewenscht is, nu al een faciliteit te verlenen aan zoo machtige maatschappijen, als de Petroleum Maatschappijen, terwijl de kleinere industrieën daarvan niet kunnen profiteren.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde daarom ook in dit geval willen voorstellen, dit ontwerp terug te nemen en weer aan de orde te stellen bij de herziening van de tariefwet, welke volgens de Memorie van Antwoord binnenkort zal worden geëntameerd.

Het feit, dat er nog geen binnenlandsche zwavelindustrie is die met het buitenlandsche product zou kunnen concurreeren, is inderdaad niet te loochenen, maar indien deze vrijstelling wordt verleend, dan vrees ik, dat hier te lande nooit een zwavelindustrie zal kunnen bestaan, juist omdat de petroleum maatschappijen de grootste afneemsters van zwavelproducten zijn.

(KOESOEMO OETOYO, STOKVIS.)

Ik zou in dit verband b.v. willen wijzen op het ontstaan van de cementfabriek te Padang, die toen de tijden er geschikt voor waren, toch dadelijk in het leven werd geroepen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Door de Regeering is in haar Memorie van Antwoord tot twee keer toe en den laatsten keer nog eens met een specialen nadruk verzekerd, dat van een facultatieve toepassing van artikel 3 van de Tariefwet geen sprake kan zijn, en dat de daar bedoelde vrijstelling van invoerrecht imperatief moet worden verleend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb voorzoover mij dat mogelijk was de verschillende stukken, die betrekking hebben op dit artikel 3, nog eens nageslagen, maar ik heb een sanctie op de interpretatie, in de Memorie van Antwoord gegeven, niet kunnen vinden, doch daar op het gebied van de toepassing van de Tariefwet velerlei officieele interpretaties zijn uitgegaan, durf ik wat mijn nasporingen betreft, niet geheel zeker te zeggen, dat die sanctie niet bestaat.

Ik zou dus in de eerste plaats den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, waar zijn documenten zijn, die hem aanleiding hebben gegeven tot de zekerheid van het imperatieve karakter van art. 3. Ik stel die vraag, omdat de tekst van art. 3 tot deze conclusie geen stellige aanleiding kan geven. Wanneer daar staat, dat „bij ordonnantie” onder de noodige voorzieningen, enz. vrijstelling van invoerrecht „wordt” verleend, dan behoeft het imperatieve uit dezen tekst nog niet te gelden het object van het artikel: de vrijstelling. De nadruk kan ook wel op den staatsrechtelijken factor zijn gelegd, n.l. dat de vrijstelling moet worden gegeven bij ordonnantie, en dat de wijze, waarop die ordonnantie de vrijstelling regelt, geheel blijft aan den ordonnantiewetgever. Het blijft dan geheel een typisch geval van delegatie van bevoegdheden. Maar zoolang ik geen nadere documentatie heb vernomen, kan ik uit den tekst van het artikel zelf niet lezen, dat de vrijstelling in alle gevallen, behoudens de noodige voorzieningen van misbruik, als imperatief moet worden beschouwd. Er staat alleen, dat de vrijstelling bij ordonnantie wordt geregeld en hoe dat geschiedt, blijft dus, met den tekst van het artikel voor mij, aan den ordonnantiewetgever voorbehouden.

Mijnheer de Voorzitter! De practijk — daar heeft de heer Fruin zoeven reeds terecht op gewezen en de heer Oetoyo heeft zich er ook terecht bij aangesloten — wijst niet op een imperatief voorschrift, zooals de Regeering in de Memorie van Antwoord verzekert, dat bestaat, want in de Memorie zelf wordt gezegd, — n.a.v. de vraag, of dergelijke vrijstellingen ook voor de inheemsche industrieën verleend worden, — dat die vrijstellingen nog niet zijn verleend, omdat de inheemsche industrieën daar niet om gevraagd hebben.

Wanneer het artikel imperatief de vrijstelling voorschrijft, dan is dat een dwang en die dwang komt natuurlijk voort uit de waardeering van het nut van die vrijstelling. Wanneer de Regeering dan vindt, dat bepaalde stoffen onder die

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(STOKVIS.)

vrijstelling moeten vallen, dan moeten ook alle stoffen die daarvoor in aanmerking komen, worden geënumereerd en in de ordonnantie opgenomen worden. Maar wanneer men eerst heele categorieën van materialen niet heeft vrijgesteld en alleen van tijd tot tijd, naarmate het verlangen tot vrijstelling tot uiting komt, wél daartoe overgaat, dan is er dunkt mij reden te veronderstellen, dat het imperatieve karakter van dit artikel toch zeer gebrekkig wordt nageleefd.

Zoals de heer Fruin, niet in hetzelfde verband, maar toch zoo, dat ik het ook voor mijn betoog kan gebruiken, terecht heeft opgemerkt: wanneer de Regeering een onderzoek bij de inheemse industrieën had laten instellen, welke daar gebezigde stoffen onder de vrijstelling moeten vallen, dan hadden ook die in de ordonnantie moeten worden opgenomen.

Hoe gaat het nu, Mijnheer de Voorzitter? Heb ik het wel, dan dragen vrijstellingen krachtens art. 3 een in zekeren zin protectionistisch karakter, althans het karakter van zekeren steun voor in Indië afgewerkte producten. Het gaat dan echter niet aan om dan weer eens dat nut te erkennen voor de eene sfeer van industrieën, dan weer voor de andere, of, duiken er geen industrieën op, die zelf haar belang in dit verband inzien of kunnen inzien, de vrijstellingen achterwege te laten.

U gevoelt, Mijnheer de Voorzitter, dat op die manier de naleving van het imperatief voorschrift uiterst gebrekkig moet zijn. Maar ook van dat imperatief karakter ben ik tot nu toe nog niet geheel overtuigd en mocht de geachte Regeeringsgemachtigde mij die overtuiging kunnen bijbrengen, dan nog is het voor mij de vraag of de toepassing is, zoals die behoort te zijn.

Ik kom tegen het betoog in de Memorie van Antwoord op, ook om te verdedigen de opmerking in het Gedelegeerdenverslag, waarin wordt betwijfeld, of nu speciaal de petroleumindustrie deze bescherming behoort te genieten. Is dat voorschrift imperatief, dan kan ik daar natuurlijk op dit oogenblik niets aan doen, doch indien het niet in allen deele imperatief is, ben ik van meening, dat deze industrie daarvoor eerst in de laatste plaats in aanmerking komt. Het is een vrij algemeen erkend feit, — en daarvan kan men deze industrie geen speciaal verwijt maken, zaken zijn zaken — dat ten aanzien van de aardolieproductie de fiscus in zeer moeilijke omstandigheden verkeert, speciaal wat betreft den aanslag in de directe belastingen. Men kan de winsten niet precies peilen, men heeft het gevoel alsof veel van die winsten, op overigens commercieel geoorloofde wijze, aan den fiscus ontglippen, en verschillende pogingen zijn gedaan hiertegenover een compensatie te vinden door speciale belastingen.

Indien nu vaststaat, dat deze aardolie-industrie inderdaad geen bijzondere bescherming noodig heeft, vraag ik mij dus af, waarom dan, als art. 3 niet volstrekt imperatief is, deze industrie in het bijzonder van deze vrijstelling behoort te genieten.

In de Memorie van Antwoord is, in antwoord op een desbetreffende vraag in het Gedelegeerdenverslag, een opgave

verstrekt van het bedrag, dat met deze vrijstelling van de petroleum-industrie blijkt te zijn gemoeid. Ik ben den geachten Regeeringsgemachtigde daarvoor erkentelijk. Berekend is, dat voor den vrijdom voor verschillende chemische stoffen ten dienste van de aardolie-industrie voor dit jaar een bedrag van f 27.693 aan invoerrechten door het land wordt gederfd. Als men nu mag aannemen, dat in het algemeen die industrie te weinig aan den fiscus bijdraagt, is dat meer een bonus aan die industrie dan een noodzakelijk te achten bescherming.

Het is alsof de Regeering zelve gevoelt, dat het bestaande art. 3 inderdaad niet heelemaal voldoet aan de bedoelingen waarmede het in het leven is geroepen, want wij vinden op het laatst in de Memorie van Antwoord vermeld, dat bij de in behandeling zijnde herziening der tariefwet de geheel materie der vrijstellingen op nieuw in beschouwing zal worden genomen. In dit opzicht heeft de in het Gedelegeerdenverslag geoeffende critiek toch wel eenig aanvankelijk resultaat gehad. De geachte Regeeringsgemachtigde schudt van niet; maar dan worden de vragen, die ik thans ga stellen, des te dringender.

Wanneer deze laatste alinea, waarom niet is gevraagd, zich niet aansluit aan de uitgeoefende critiek in het Gedelegeerdenverslag, waartoe is dan die mededeeling gedaan? Niet, dat ik niet erkentelijk ben, maar de strekking van die mededeeling is mij dan niet heel duidelijk en om meer verheldering te krijgen, zou ik aan den Regeeringsgemachtigde eenige vragen willen stellen ten aanzien van die mededeeling. In de eerste plaats deze: wanneer kan de herziening van de tariefwet, waarin o.a. ook die vrijstellingen nader onder de oogen zullen worden genomen, worden verwacht? In de tweede plaats: heeft de Regeering — en ik vermoed, dat dit toch wel het geval zal zijn — zich reeds een denkbeeld gevormd van het karakter van die herziening en — dergens — kan de Regeering daarbij toezeggen, dat de herziening van die vrijstellingen ook zal gaan in de richting van de critiek, die ten aanzien van de toepassing in het Gedelegeerdenverslag is geoeffend?

Mijnheer de Voorzitter! Nu nog een enkel woord over eventuele vrijstellingen voor de inheemse industrie. Er is in het Gedelegeerdenverslag gevraagd: aniline is een verfstof, die speciaal ook wordt gebruikt voor de batikindustrie; komt aniline dan niet in aanmerking voor vrijstelling krachtens artikel 3? De Regeering heeft daarop in de Memorie van Antwoord gezegd, dat aniline — ik laat de was buiten bespreking en sluit mij in dat opzicht aan bij het betoog van den heer Koesoemo Octoyo, dat was wel degelijk als een hulpstof bij de productie moet worden beschouwd — niet onder de vrijstelling kan vallen, omdat aniline moet worden beschouwd als grondstof. Dat is met veel stelligheid gezegd, maar ik geloof niet, dat met dezelfde stelligheid precies de grens is te trekken tussehen hulp- en grondstoffen in het productieproces. Er zijn vele omschrijvingen daaromtrent. Men zegt, dat een hulpmiddel geheel in het productieproces opgaat, een grondstof echter in gewijzigden vorm in het eindproduct achter blijft. Maar wanneer men gaat analyseeren, zijn er, zoals bij vele van dergelijke eco-

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

nomische formules, toch een aantal grensgevallen, want niets gaat in het productieproces geheel op. Het gaat dus alleen maar om den graad, om de mate van zichtbaarheid, waarin iets in het productieproces opgaat. Aniline kan men ook beschouwen als een hulpmiddel, omdat een gedeelte van die aniline zeker in die productie opgaat, maar een ander deel blijft zichtbaar in het eindproduct achter. Omdat het hier nu gaat om een zaak van zeer groot belang — want als inderdaad aniline onder art. 3 valt, zou dat voor de inheemsche batikindustrie een zeer grooten en zeer geoorloofden steun kunnen beteekenen, geheel vallende in de bedoeling, die oorspronkelijk bij art. 3 heeft voorgezeten — zou ik gaarne den Regeeringsgemachtigde nog eens nader hooren uiteenzetten, waarom het voor hem zoo vaststaat, dat aniline niet moet worden beschouwd als een hulpmiddel, maar wel als een grondstof.

Hierbij zal ik het in eersten termijn laten, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het door de vorige sprekers aangevoerde geeft mij aanleiding tot eenige opmerkingen. In de eerste plaats zou ik gaarne in bespreking willen nemen, hetgeen de heer Stokvis naar voren heeft gebracht. Hij meent, dat het imperatief karakter van art. 3 niet vaststaat. Ik ben van een tegengestelde opvatting; ik meen, dat het zeer imperatief is en dat de Regeering eraan gebonden is.

Als ik lees in art. 3 lid 1, dat uitdrukkelijk wordt bepaald: „bij ordonnantie wordt vrijstelling verleend, terwijl in het tweede lid uitdrukkelijk staat: „voorts kan de Gouverneur-Generaal vrijstelling of teruggave van invoerrecht verleenen”, zie ik in de tegenstelling tusschen het eerste en het tweede lid, in het eerste het zeer imperatieve „wordt” en in het tweede „kan”, wel degelijk de verplichting voor de Regeering om vrijstelling te verleenen. Nu is alleen maar de vraag: moet dit gebeuren, wanneer dat wordt gevraagd of moet de Regeering, zooals de heer Fruin zegt, haar oor te luisteren leggen en nagaan, aan welke producten vrijstelling moet worden verleend?

Uitgaande van het imperatieve karakter kan ik mij dus met het ontwerp vereenigen, al wil ik mij gaarne aansluiten bij de opmerkingen van den heer Stokvis, dat het zeer de vraag is, of de petroleumindustrie deze vrijstelling nu wel noodig heeft of wel, of zij in de eerste plaats in aanmerking moet komen voor een dergelijke vrijstelling. Ik voor mij ben ook van meening, dat deze industrie, die — zooals de heer Stokvis uitvoerig heeft betoogd — niet voldoende in 's Landskas bijdraagt, deze vrijstelling niet noodig heeft. Nu de wet echter een imperatief karakter heeft, wil ik mij op dezen grond er niet tegen verklaren.

Wel is bij mij een andere vraag gerezen naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Stokvis.

Ik zou gaarne van den Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of het juist is, dat het geheele bedrag van f 27.693.— ten voordeele van de petroleumindustrie is gekomen. Wordt, zoodra een dergelijke vrijstelling is verleend, dan die vrijstelling verleend onverschillig wie het

(VAN HELSDINGEN, KIÈS, DIR. VAN FINANCIËN.)

artikel verder gebruikt of wordt ze alleen gegeven aan bepaalde fabrieken en aan bepaalde bedrijven niet gegeven? Het is niet aan te nemen, dat die vrijstelling gegeven wordt aan iedereen, maar alleen en uitsluitend aan die industrieën, die het product als hulpmiddel gebruiken. Als dit laatste het geval is, is het volle bedrag van f 27.693.— ten bate van de petroleumindustrie gekomen en dan sluit ik mij onvoorwaardelijk aan bij hetgeen de heer Stokvis hier naar voren heeft gebracht.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft gezegd, dat het gewenscht is het voorstel terug te nemen en te wachten tot de herziening van de tariefwet aan de orde wordt gesteld. Ik kan met dat standpunt niet meegaan, op grond van het imperatief karakter dat aan art. 3 ten grondslag ligt, en dat uitsluitend mijn stem voor dit ontwerp zal bepalen. Ik sluit mij verder aan bij hetgeen de andere heeren hebben gezegd, dat de Regeering verstandig zal doen na te gaan in hoeverre de verschillende Inlandsche industrieën behoefte hebben aan vrijstelling.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog gaarne even een vraag willen stellen aan de Regeering naar aanleiding van hetgeen voorkomt in het laatste lid van de Memorie van Antwoord, n.l. dat de geheele materie der vrijstellingen opnieuw in beschouwing zal worden genomen bij de behandeling van de herziening der tariefwet.

Het ligt toch voor de hand, dat de herziening van de tariefwet in haar geheel een zeer omvangrijk werk is, waarbij heel veel onderwerpen moeten worden beoordeeld. Daarom zou ik de vraag willen stellen, of het niet mogelijk is de materie der vrijstellingen afzonderlijk te behandelen, dus voortlopend op de herziening van de tariefwet.

In de beschouwingen, die hier gehouden zijn, is voldoende aangetoond, dat hier min of meer een rechtvaardigheidskwestie ten aanzien van de Inlandsche industrieën mede aan de orde is, zoodat het mij wenschelijk lijkt om, indien door de herziening van de vrijstellingen verbeteringen kunnen worden aangebracht, daarmee niet te wachten tot de geheele tariefwet is herzien.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Weinig had ik verwacht, dat dit zoo eenvoudig onderwerp tot zoo uitvoerige beschouwingen aanleiding zou geven, want voor de Regeering ging het alleen om een bepaalde toepassing van art. 3 van de tariefwet op een gegeven geval. Bij de beschouwingen in dit college hebben verschillende leden de aangelegenheid echter op veel breeder basis gesteld en eigenlijk art. 3 van de tariefwet als zoodanig in beschouwing genomen en hun opmerkingen daaromtrent ten beste gegeven.

In dit zeer bijzondere geval ben ik dankbaar voor deze wijze van behandeling, omdat, zooals ik reeds in den Volksraad heb doen uitkomen bij het departement van Financiën

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

een ingrijpende herziening van de tariefwet in behandeling is. De opmerkingen, die hier naar aanleiding van dit bijzondere onderdeel gemaakt zijn, n.l. het geven van vrijstellingen ten behoeve van de nijverheid, zullen dan ongetwijfeld tot haar recht komen. Maar juist de omstandigheid, dat het ontwerp reeds op het departement in behandeling is en nog niet bij de Regeering is voorgebracht, maakt het mij onmogelijk concrete antwoorden te geven op de drie vragen, die de heer Stokvis mij wel heeft willen stellen, de vragen n.l.: wanneer verwacht kan worden, dat de wijziging der tariefwet ingediend wordt; of de Regeering zich reeds een denkbeeld heeft gevormd van de behandeling der materie van de vrijstellingen in die nieuwe wet en of die regeling zal zijn in den geest als de heer Stokvis hier naar voren heeft gebracht.

De opmerkingen van de heeren Fruin en Oetoyo en in zekeren zin ook van den heer Van Helsdingen zullen natuurlijk tenvolle tot haar recht kunnen komen bij de nadere behandeling van de Tariefwet, maar kunnen op het oogenblik ook slechts zeer beknopt van deze plaats worden beantwoord. Bij de bespreking van dit ontwerp wil ik op den voorgrond stellen, dat de bepaling in art. 3 van de Tariefwet tot stand is gebracht, toen men in Indië bijzondere aandacht schonk aan de mogelijkheden tot industriele ontwikkeling en dit is een van de bepalingen, die wel zeer direct georiënteerd is geweest op wat ik zou willen noemen de groote fabrieksbedrijven. Juist deze herkomst heeft haar stempel op die bepaling gedrukt en in de bepaling is dan ook te lezen, dat aan fabrieken — later is daar pas ingevoegd „andere bedrijven”; men heeft dit niet gedaan om de zaak een zeer algemeene beteekenis te geven, maar wel, omdat het woord „fabrieken” iets te beperkt was — vrijstelling kan worden gegeven van het invoerrecht op sommige hulpstoffen, Naderhand is dit weer eenigszins uitgebreid om te voldoen aan een zeer bepaalde voorziening. Ik kom daarbij tevens tot mijn antwoord aan den heer Van Helsdingen, n.l. dat deze vrijstelling inderdaad alleen kan worden gegeven aan bepaalde bedrijven en dan tot bepaalde hoeveelheden, die in een jaar verwerkt zullen worden en ook slechts, wanneer daarop een volstreekte controle kan worden uitgeoefend. Het is niet zoo, dat een product, als in dit geval litharge en zwavel als zoodanig vrijgesteld wordt van invoerrechten. Neen, Mijheer de Voorzitter, de constructie is deze, dat een bepaald bedrijf vergunning krijgt om een zekere hoeveelheid van zijn hulpstoffen in te voeren zonder invoerrecht daarvoor te betalen en daaruit volgt ook direct, dat het bedrag van f 27 693, dat in de stukken is genoemd als consequentie van de toepassing van het artikel, in 1927 inderdaad geheel aan de petroleumindustrie ten goede is gekomen.

Hetgeen ik hier gezegd heb over de wijze van ontstaan van deze bepaling, kan dienen tot inleiding van het antwoord, dat ik aan de heeren Oetoyo en Fruin zou willen geven.

Het is voor de toepassing van deze bepaling absoluut noodig, dat de hoeveelheid, waarvoor vrijstelling van invoerrecht wordt gegeven, onder controle kan worden gehouden

en dat maakt het al bijna onmogelijk om die bepaling toe te passen op het kleinbedrijf en het Inlandsch bedrijf. Evenzeer sluit dit uit aan de betrekkelijke wettelijke bepaling een zeer uitgebreide beteekenis te geven en om van de zijde der Regeering te gaan onderzoeken in welke gevallen die vrijstelling toepassing zou kunnen vinden. De kleinbedrijven zijn hierop absoluut niet ingericht en kunnen ook beslist niet op een zoodanige wijze gecontroleerd worden, dat aan die bedrijven ook in dezen vorm vrijstelling zal kunnen worden verleend. Terloops mag ik er dan nog wel even op wijzen, dat daarom het bevorderen van het kleinbedrijf heel andere eischen stelt dan het bevorderen van wat gedacht is als fabrieksbedrijf. Wie dezer dagen den Pasar Gambir bezoekt en ziet wat gedaan wordt door de afdeling Nijverheid van het departement van Landbouw, zal moeten erkennen, dat veel geschiedt in de richting van ontwikkeling van het kleinbedrijf en dat die afdeling nagenoeg passief staat tegenover het grootbedrijf zooals de petroleumindustrie. Dit grootbedrijf stelt heel andere eischen voor zijn ontwikkeling en dit maakt ook, dat de Regeering bij het verlenen van tegemoetkomingen ook heel andere voorzieningen voor het grootbedrijf dan voor het kleinbedrijf moet treffen.

Wat nu de heer Oetoyo heeft opgemerkt over was en aniline-kleurstoffen — en de heer Stokvis heeft zich daarbij aangesloten — zal op het oogenblik, zooals ik heb gezegd, slechts met enkele woorden in beschouwing kunnen worden genomen. Maar wat voor mij zeer sterk spreekt is, dat dergelijke producten in het algemeen belast zullen moeten worden hetzij met een zeer laag invoerrecht, hetzij in het algemeen vrijgesteld zullen moeten worden. Bij de aanhangige herziening van de tariefwet wordt dus zeer wel onder de oogen gezien, welke ingevoerde goederen in het belang van de industrie met een lager recht moeten worden getroffen en welke vrijgesteld moeten worden. Maar vrijstelling zooals hier voor de groot-industrie gedacht gecreëerd is, is op het kleinbedrijf niet toepasselijk. Dat zou een controle eischen, die op dergelijke kleine bedrijven niet toegepast kan worden.

Hier kom ik ook op het punt, dat door den heer Stokvis zeer in het bijzonder naar voren is gebracht. Hij heeft gezegd: Leg eens de papieren op tafel, waaruit men kan zien dat het woordje „wordt” in art. 3 imperatief is, en dat wanneer omstandigheden aanwezig zijn, dat in een bedrijf bepaalde hulpstoffen worden gebezigd en de noodige voorzieningen tegen misbruiken kunnen worden getroffen, imperatief die vrijstelling moet worden verleend. Ik heb de stukken op het oogenblik niet bij mij. Ik ken de wordingsgeschiedenis van het geleidelijk gewijzigd artikel natuurlijk wel, maar kan niet dadelijk aangeven, waar dit punt is toegelicht. Het Gedelegeerdenverslag gaf ook geen enkele aanwijzing om eens in die richting te zoeken. Stelt de heer Stokvis er prijs op, dan zal ik dat bij gelegenheid heel gaarne in den geëigenden vorm eens mededeelen, maar op het oogenblik moet ik volstaan met de mededeeling, dat het mijn gevestigde overtuiging is, dat dit artikel imperatief moet worden opgevat. De meening

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

vindt steun in hetgeen de heer Van Helsdingen heeft medegedeeld, waar hij zei, dat in het eerste lid van art. 3 is bepaald dat vrijstelling wordt verleend bij ordonnantie, terwijl in het 2e lid bepaald, dat bovendien in bepaalde gevallen de G.G. vrijstelling kan verleenen. Het imperatieve karakter heeft voor ons nooit een punt van twijfel uitgemaakt, maar de documenteering van deze kwestie wil ik gaarne tot een volgende gelegenheid uitstellen.

Het bezwaar, dat nog gemaakt is nl., dat deze tegemoetkoming in het bijzonder aan de petroleumindustrie ten goede zal komen en het verband, dat er gelegd is met belastingheffing, meen ik niet te mogen bespreken. Ik geloof, dat de heer Van Helsdingen hier eenigszins op een dwaalspoor is. Wanneer hij aanneemt, dat art. 3 imperatief moet worden opgevat kunnen wij deze belastingkwestie verder gevoeglijk buiten bespreking laten.

De heer Van Helsdingen: Dat heb ik ook gedaan.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: U bent daarop meen ik nader ingegaan. In ieder geval — het kan zijn, dat ik mij vergis — wanneer de heer Van Helsdingen het in deze met mij eens is beteekent dat nog meer steun voor mijn opvatting. Wanneer men het artikel 3 imperatief opvat, kan er geen sprake zijn van verband brengen tussehen deze zaak en de wijze, waarop de petroleumindustrie is belast.

De heer Kiës heeft nog de vraag gesteld of het niet mogelijk zou zijn de vrijstelling los te maken van de algemeene herziening van de tariefwet. Ik geloof, dat dit in verband met den geest van die herziening niet mogelijk zal zijn. Ik heb nl. gezegd, dat men, om de Inlandsche industrieën te kunnen bevorderen, zeer scherp moet toezien bij het geven van een vrijstelling in het algemeen maar de oplossing moet zoeken in een lager percentage voor stoffen, die van minder beteekenis zijn en in een hooger percentage voor andere stoffen. Juist in dit verband is het niet mogelijk de vrijstellingen geheel vrij te maken van de algeheele herziening der tariefwet. Bovendien heb ik vertrouwen, dat de tariefwet binnen niet al te langen tijd in een stadium zal zijn, dat zij hier naar voren gebracht kan worden, zoodat het dus ook geen bespoediging zou geven de vrijstellingen afzonderlijk te behandelen.

Ten slotte wil den heer Stokvis antwoord geven op de kwestie van de grond- en hulpstoffen. Wij hebben aniline in de batikindustrie beschouwd als grondstof, omdat zij het meest waardevolle deel uitmaakt van het eindproduct. Maar het spreekt vanzelf, dat hier ook wel twijfel mogelijk is. Ook de twijfel, die op dit gebied bestaat, wijst er wel op, dat de richting moet zijn, dat het algemeen tarief zoo is, dat de industriele mogelijkheden zoowel in de groot- als in de kleinbedrijven zooveel mogelijk daardoor worden gediend, maar dat een artikel als art. 3 van de tegenwoordige tariefwet inderdaad groote bezwaren oplevert, bezwaren, die trouwens altijd zijn gevoeld.

(FRUIN, KOESOEMO OETOYO, STOKVIS.)

De Voorzitter: Wij kunnen nu tot tweeden termijn overgaan.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Nog een kleine opmerking naar aanleiding van hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft medegedeeld en door verschillende leden is opgemerkt. Ook ik voor mij heb de overtuiging, dat artikel 3 van de tariefwet een imperatief karakter draagt op grond van de redactie, en in die overtuiging ben ik gesteekt door hetgeen de Regeeringsgemachtigde hier in het midden heeft gebracht. Ik geloof dus wel, dat ik voor deze ordonnantie zal kunnen stemmen.

Uit de rede van den Regeeringsgemachtigde heb ik ook begrepen, dat dezelfde vrijstelling niet zal worden gegeven aan de inheemsche industrieën, omdat dan waarborgen tegen misbruiken niet mogelijk zouden zijn, terwijl art. 3 van de tariefwet uitdrukkelijk voorschrijft, dat de vrijstelling alleen verleend mag worden onder de noodige waarborgen, dat er geen misbruik van gemaakt zal worden. Dat neemt niet weg, dat ik nogmaals het vertrouwen uitspreek, dat de Regeering de inheemsche industrie op andere wijze zal helpen, waarbij een dergelijke controle niet noodig is, b.v. in den vorm van een algeheele vrijstelling.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen opmerken, dat niet al mijn vragen zijn beantwoord, o.a. deze, of het mogelijk is, dat een Inlandsche vereeniging, Boedi Oetomo b.v., vrijstelling vraagt voor de Inlandsche industrie.

De heer Kan: Die vraag is wel beantwoord!

De Voorzitter: Art. 166 I. S., dat het petitie recht regelt, geeft ten deze anders ook een antwoord.

De heer Koesoemo Oetoyo: Dus zouden wij een petitie moeten indienen?

In de tweede plaats dit. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat controle op het verbruik van de verschillende artikelen door de klein-industrie zoo moeilijk is. Maar waar de was, die hier op Java wordt ingevoerd, voornamelijk in de batikindustrie wordt gebruikt, zou ik willen voorstellen, de was ook op te nemen in het tarief van de uitvoerrechten van Java, dus niet alleen in het tarief van de uitvoerrechten uit sommige deelen van de buitengewesten, zoodat dan de uitvoerrechten voor de buitengewesten kunnen vervallen. Wat er dan aan uitvoerrecht uit Java wordt geheven, is voor buitenlandsch gebruik. Uit het verschil kan men dan zien, wat op Java, voornamelijk in de batikindustrie wordt gebruikt.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den Regeeringsgemachtigde heeft mij slechts weinig kunnen bevredigen. In de eerste plaats deze algemeene opmerking. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er zijn niet bepaald aangename verwondering over te kennen gegeven, dat op een zoo eenvoudig onderwerpje zoo bijzonder diep werd ingegaan. „Voor ons” — zoo zeide de

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(STOKVIS.)

Regeringsgemachtigde — was het eenvoudig een verdere stap bij een reeds ingeburgerde toepassing. Nu is het natuurlijk niet, om de Regeering in welk opzicht ook maar onaangenaam te zijn, maar ik wil er den geachten Regeeringsgemachtigde toch opmerkzaam op maken, dat sedert de nieuwe staatsinrichting de verhoudingen eenigszins zijn veranderd. Wanneer nu de Volksraad wordt geroepen om als medewetgever zijn meening te kennen te geven over de toepassing van een wetsartikel, spreekt het vanzelf, dat wij die toepassing dienen te toetsen aan het karakter van het artikel, dat toegepast moet worden en dan moeten wij natuurlijk alles weten, wat voor de beoordeeling van dat karakter noodig is.

Mijnheer de Voorzitter! De debatten hebben eigenlijk wel uitgewezen hoe nuttig die bespreking is, ook voor de Regeering, want omtrent het karakter van art. 3 heeft de Regeering op dit oogenblik zelve nog geen voldoende zekerheid. De geachte Regeeringsgemachtigde — en ik ben hem daarvoor erkentelijk — heeft gezegd: ik heb de documenten op het oogenblik niet bij mij, maar ik zal ze bij een andere gelegenheid geven. Daarvoor houd ik mij in het bijzonder aanbevelen, maar het gaat hier om zoo'n belangrijke zaak, dat het mij eenigszins treft, dat omtrent de juistheid van de toepassing van het artikel op het oogenblik geen zekerheid kan worden gegeven. Die twijfel is toch reeds in het gedelegeerdenverslag geuit.

De heeren Fruin en Van Helsdingen nemen het imperatieve karakter van art. 3 der Tariefwet aan. Nu kan niet worden betwist dat er een imperatief geluid in dit artikel klinkt. Er staat in vermeld, dat bij ordonnantie vrijstelling van invoerrecht wordt verleend, dus er zijn gevallen, waarin die vrijstelling moet worden verleend. Maar het gaat er echter om, of dat imperatief karakter algemeen is. Moet voor de vrijstelling een aanvraag worden ingediend, dan is het imperatief karakter zeer beperkt, want dan blijven heel veel personen, die imperatief aanspraak op de vrijstelling zouden hebben, daarvan verstoken wanneer zij die vrijstelling niet hebben aangevraagd. Ik meen, dat de heer Fruin de mogelijkheid ook reeds heeft geopend, dat men van het bestaan van het artikel niet af weet en dan valt buiten de toepassing, ofschoon het onder de imperatieve bepaling van het artikel behoorde te vallen.

Men kan dus zeggen: er moet bij ordonnantie in het algemeen vrijstelling van het invoerrecht voor bepaalde stoffen worden verleend, of wel: het imperatief karakter van het artikel kan zoo worden opgevat, dat eerst wanneer er een aanvraag wordt ingediend, die vrijstelling moet worden gegeven. De geachte Regeeringsgemachtigde zal geloof ik wel inzien, dat deze tweeërlei interpretatie in het artikel besloten ligt.

Wanneer nu de heer Van Helsdingen zegt: het voorschrift is imperatief — op welke wijze wordt niet medegedeeld — omdat als tegenstelling in de tweede alinea staat, dat voorts de Gouverneur-Generaal in andere gevallen vrijstelling „kan” verleenen, dan geef ik volkomen toe, dat er een zekere tegenstelling bestaat, maar daarmee is de beteekenis van het artikel 3 voor mij nog niet helder geworden

en het komt er toch op aan, dat hier helderheid bestaat. Want zegt men, dat ieder, die de vrijstelling aanvraagt en aan zekere voorwaarden voldoet, vrijgesteld moet worden, dan zeg ik, dat dan het bestaan van dat artikel niet voldoende is gerechtvaardigd. Want wanneer het de oorspronkelijke bedoeling is — en een andere bedoeling kan er niet zijn, de geachte Regeeringsgemachtigde heeft het nog duidelijk gezegd — om hiermede de industrie te bevorderen, dan is het voor mij nog de vraag, of men ook die industrie moet beschermen, welke bescherming volstrekt niet behoeft. De petroleum-industrie kan zeer goed en rijk leven zonder die bescherming en weet zich bovendien voor een groot deel aan de geoorloofde begeerte van den fiscus te onttrekken.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde wel gezegd, dat die belasting en het invoerrecht met elkaar niets te maken hebben, maar het gaat hier om de vraag, of deze industrie bescherming noodig heeft en om dat na te gaan, moet men ook weten in hoeverre die industrie reeds op andere wijze wordt beschermd.

Mijnheer de Voorzitter! Het is dus met de toepassing van dit artikel nog niet in orde en het is dunkt mij het nut van deze beraadslagingen, dat dit hier eens is vastgesteld.

Nog een enkel woord over de Inlandsche industrieën. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat het oorspronkelijk de bedoeling was, vrijstelling te verleenen aan de grootindustrie. Naderhand heeft men naast het woord „fabrieken” wel het woord „bedrijven” vermeld, maar volgens de Regeering moeten die bedrijven opgevat worden in den zin van grootbedrijven. Ik ken de bron van deze interpretatie niet, maar een interpretatie is niet voor altijd beslissend voor de beteekenis van een wet.

Wanneer hier gesproken wordt van fabrieken en bedrijven en het de bedoeling is, speciaal de Indische fabrieken en bedrijven te beschermen, dan komen daarvoor in de eerste plaats toch wel in aanmerking de inheemsche industrieën. Ik kan mij niet voorstellen dat, waar in de inheemsche wereld op zoo velerlei gebied contrôle wordt uitgeoefend en ook uitgeoefend kan worden, deze op grond van art. 3 der tariefwet tot de onmogelijkheden zou behooren. Wanneer de Regeeringsgemachtigde voelt, dat ook de inheemsche industrie door middel van deze vrijstelling bescherming behoeft, dan zal er ook wel een weg te vinden zijn om contrôlemoeilijkheden te overwinnen.

Wat tenslotte de komende tariefsherziening betreft, ik vraag mij af, als de Regeering, — ik wil niet zeggen niet in staat blijkt, — maar het niet het gewenschte moment acht, mededeeling te doen omtrent den geest der herziening, zij ons dan ongevraagd heeft medegedeeld, dat het systeem der vrijstellingen zal worden herzien? Is dat dan niet ons een aasje voorhouden, waarnaar wij niet kunnen happen? Wij hebben aan die mededeeling niets. Toch ben ik er erkentelijk voor, wanneer de Regeering er maar bij zegt, in welke richting die herziening zal geschieden. Het is immers meermalen voorgekomen dat de Regeering in het vooruitzicht stelt in welken vorm een wetswijziging ons zal wor-

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN, DIR. VAN FIN.)

den aangeboden. Waarom zou zij ons dan nu hieromtrent nadere mededeeling onthouden?

Mijnheer de Voorzitter! Waar blijkt, dat de vrijstelling krachtens dat artikel niet in het algemeen geschiedt, maar de Regeering of de belanghebbenden in staat zijn incidenteel de toepassing uit te lokken, vind ik, dat dit ontwerp aan de bedoeling van het artikel tekort doet. Waar artikel 3 bescherming beoogt, acht ik de hier voorgestelde bescherming niet noodzakelijk terwijl andere industrieën haar eerder behoeven. En nu de Regeering meent de onmogelijkheid tot bescherming van die andere industrieën krachtens dit artikel te moeten vaststellen, zal ik tot mijn leedwezen tegen dit ontwerp moeten stemmen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele opmerking slechts. Ik ben door het betoog van den heer Stokvis niet overtuigd dat mijn interpretatie van art. 3 onjuist zou zijn. Ik geloof wel degelijk, dat de tegenstelling tusschen het eerste en het tweede lid aan het eerste lid een imperatief karakter verleent. Dat de praktijk anders is, dan door verschillende leden wordt verlangd, moge waar zijn, maar waar de Regeeringsgemachtigde in zijn antwoord heeft betoogd, dat de bedoeling is geweest om aan bepaalde fabrieken en bedrijven, die de noodzakelijkheid van het product als hulpmiddel kunnen aantoonen, de vrijstelling te verleen, spreekt het vanzelf, dat deze alleen kan worden gegeven als er om wordt gevraagd. Van de Regeering kan niet worden gevergd, dat zij zelfstandig een onderzoek instelt in hoeverre een bepaalde fabriek die vrijstelling behoeft.

Ik ben intusschen dankbaar, dat de Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat met de herziening van de tariefwet de vrijstelling van art. 3 onder de oogen zal worden gezien en speciaal nagegaan of voor bepaalde grondstoffen als aniline en andere in de Inlandsche bedrijven noodzakelijke hulpmiddelen, algeheele vrijstelling kan worden verleend, ook zonder dat men deze aanvraagt.

T.a.v. dit onderwerp zal men echter m.i. zijn stem slechts mogen laten bepalen door de beteekenis van art. 3. En is mijn wetsuitleg juist, dan zal ik — hoe noode ook — voor dit ontwerp moeten stemmen.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Oetoyo heeft de opmerking gemaakt, dat niet al zijn vragen zijn beantwoord en in het bijzonder, dat niet geantwoord is op de vraag, of Inlandsche vereenigingen vrijstelling zouden kunnen vragen van het invoerrecht op anilinekleurstoffen en was. Ik geloof, dat dit op grond van anilinebepaling van de Tariefwet wel gevraagd, maar bezwaarlijk toegestaan kan worden, want die bepaling handelt niet over vereenigingen, maar over fabrieken. Juist de aanvrager moet zeer duidelijk aantonen, dat alle waarborgen bestaan, dat het verleen van een dergelijke speciale vrijstelling geen aanleiding kan geven tot ontduiking en ik geloof niet, dat een vereeniging dat ook maar eenigszins zou kunnen waarborgen of garanderen.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

Op hetgeen de heer Oetoyo verder over was heeft opgemerkt, kan ik in het algemeen het volgende antwoorden. Hij zegt: kan het niet zoo, dat was wordt opgenomen onder de stoffen, waarvan uitvoerrecht op Java wordt geheven? Dan krijgt men het geval, dat de inheemsch verbruikte was in een gunstige conditie komt. Dit gaat echter zoover buiten het onderwerp, Mijnheer de Voorzitter, dat het werkelijk niet mogelijk is daarop te antwoorden. Ik kan mij zeer goed voorstellen na hetgeen de heeren Van Helsdingen en Stokvis hebben opgemerkt, dat bij een herziening van de Tariefwet er alle aanleiding zal bestaan om was niet of zeer laag te belasten. Maar de was, die in kleine bedrijfjes wordt gebruikt, gedreven door een of twee man, speciaal vrij te stellen van het invoerrecht, dat reeds betaald is, is onmogelijk. Dat is nooit de bedoeling geweest van dit artikel van de Tariefwet en dat is ook inderdaad niet bereikbaar. De inheemsche industrie moet, zooals gezegd is, op een andere wijze beschermd worden. Zij moet bevorderd worden door den opzet van de tarieven in het algemeen en zij kan ook bevorderd worden door andere maatregelen, maar niet door maatregelen krachtens artikel 3 van de Tariefwet, omdat die een wijze van administratie van de vrij te stellen producten impliceert een wijze van bemoeiing van de douane, die eenvoudig voor duizenden en nog eens duizenden van bedrijfjes niet doorgevoerd zou kunnen worden.

De heer Stokvis heeft een enkel woord gesproken over mijn inleiding, waarin ik mededeelde eenigszins verrast te zijn door de uitvoerige beschouwing, die deze ontwerp-ordonnantie heeft gevonden, maar ik meen er direct aan te hebben toegevoegd, dat ik in dit zeer speciale geval voor die uitvoerige beschouwing zeer dankbaar was, omdat de mogelijkheid daardoor bestaat die beschouwing tot haar recht te doen komen bij de in behandeling zijnde ontwerp wijziging der Tariefwet.

Maar waar zoowel in het gedelegeerdenverslag als in de Memorie van Antwoord duidelijk het standpunt is ingenomen, dat dit artikel 3 imperatief moet worden opgevat, is het betoog van dit geachte lid eenigszins moeilijk te beantwoorden, omdat hij niet aan de hand van bescheiden zegt, dat de imperatieve opvatting verkeerd is, maar alleen vragen stelt of dat nu wel zoo is. Daar kan ik hier, waar dit punt in de voorbereiding slechts even is aangeroerd, niet gedocumenteerd op antwoorden. Daarom heb ik een gedocumenteerde beantwoording desgewenscht in uitzicht gesteld.

De heer Stokvis is tenslotte gevallen over de toevoeging in de Memorie van Antwoord van de mededeeling dat bij de in behandeling zijnde herziening der Tariefwet de geheele materie der vrijstelling opnieuw in beschouwing zal worden genomen.

De heer Stokvis zeide: Waarom zegt U dat nu, wanneer er geen vrijheid wordt gevonden daar in het debat verder op in te gaan, en wanneer van Uw zijde debat over dat onderwerp eigenlijk wordt afgesneden?

Mijnheer de Voorzitter! In den laatsten tijd is herhaaldelijk aangedrongen op uitvoerigheid, zoowel in onze Memories van Toelichting als in onze Memories van Antwoord,

8ste VERGADERING — VRIJDAG 2 SEPTEMBER 1927.

Vrijstelling invoerrecht zwavel en litharge. — Wijziging regeling der uitkeeringen aan gewesten in verband met afschaffing hoofdgeld. — Muntzuivering in de Molukken. — Verhooging landsuitkeering aan gewestelijken raad van Semarang en vermindering uitkeering aan gewestelijken raad van Kedoe. — Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahassaraad.

(DIR. VAN FINANCIËN, VOORZ., ROEP.)

en ik denk, dat deze herhaalde aandrang aanleiding is geweest om deze opmerking, die toch zeker niet zonder betekenis is, in de Memorie van Antwoord te plaatsen.

De heer Stokvis: Ik weet alleen niet welke betekenis ze heeft.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën. Ik bedoel deze beteekenis, dat de regeling der vrijstellingen die op het oogenblik niet in ieder opzicht bevredigend werken, zooals hier door den heer Stokvis zeer uitvoerig is gezegd, in beschouwing zal worden genomen en dat getracht zal worden tot een meer bevredigende oplossing te komen, een oplossing, die ik thans reeds eenige malen heb aangeduid, door te zeggen dat die vooral moet worden gezocht in een algemeen tarief voor de invoerproducten, die in dit geval van belang zijn, waarin zoo mogelijk vrijstelling of anders een zeer lage heffing wordt ingevoerd.

Dat de heer van Helsdingen zich tenslotte heeft vereenigd zoowel met mijn uiteenzetting als met het ontwerp, deed mij zeer veel genoegen.

Ik meen hiermede alle sprekers in tweeden termijn zoo goed mogelijk te hebben beantwoord en dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik geloof, dat wij hier een grensgeval hebben. Ongetwijfeld zal ons College zich in het algemeen moeten houden aan de materie, die aan het oordeel van het College wordt onderworpen, maar toch ben ik het wel met de heeren eens, dat, de bespreking hier min of meer vanzelf leidt naar het in beschouwing nemen ook van art. 3 der Tariefwet met de gevolgen daarvan.

Nu staan wij voor deze kwestie: Is de vergadering erop gesteld, dat als het ware nog wordt gewacht op een nadere uiteenzetting van wat in de documenten ligt achter art. 3, ja dan neen? Ik meen dat het standpunt van de heeren van Helsdingen en Fruin dit is dat, waar de redactie duidelijk is, die redactie moet prevaleren. Is dit het standpunt van de vergadering, dan zou ik haar willen voorstellen over te gaan tot stemming; mocht daarentegen de vergadering nadere documentatie wenschen, omdat wellicht hiervan het uitbrengen van de stemmen afhankelijk is, dan zouden wij ook dit onderwerp moeten uitstellen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Het is voor mij juist van groot belang of inderdaad art. 3 van de Tariefwet in deze een absoluut imperatief karakter heeft ja dan neen, of het dus inderdaad geen ruimte laat voor de vraag of in dit geval de vrijstelling verplicht moet worden gegeven of niet.

Zooals ik er op het oogenblik tegenover sta, heb ik nog niet den absoluten indruk, de zekerheid, dat het karakter van art. 3 dermate imperatief, dermate absoluut is. Ik ben door het betoog van den heer Stokvis wel eenigzins in twijfel geraakt en als er nu nog bijkomt, dat voor de ontwikkeling der olie-industrie als zoodanig de vrijstelling van invoerrechten van deze hulpmiddelen inderdaad niet noodza-

(ROEP, VOORZITTER STOKVIS.)

kelijk mag worden geacht, zou ik voor mij er wel prijs op stellen, dat inderdaad aan ons College, althans aan mij, werd aangetoond, dat art. 3 noodzakelijkerwijze leidt tot vrijstelling van invoerrechten op deze hulpmiddelen. Ik zou dus wel willen verzoeken, dat, indien mogelijk, die zekerheid mij alsnog worde gegeven.

De Voorzitter: Mijne heeren. Naar aanleiding van de hier omtrent dit punt gemaakte opmerkingen zou ik het College, waar, zooals mij blijkt de Regeeringsgemachtigde zich daarmede kan vereenigen, willen voorstellen, Ond. 31, vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel, tot de volgende vergadering aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde zijn thans: de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie betreffende de uitkeering aan de Gewesten op Java (Ond. 42),

de ontwerp-ordonnantie betreffende de muntzuivering in het Gouvernement der Molukken (Ond. 44).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Op verzoek van den Regeeringsgemachtigde wordt de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de landsuitkeering aan het Cultuurgebied ter Oostkust van Sumatra (Ond. 47) nog even uitgesteld, omdat er nog eenige stukken worden ingewacht.

Ik stel thans aan de orde de ontwerp-ordonnantie tot verhooging der landsuitkeering aan het gewest Semarang en vermindering van die aan het gewest Kedoe (Ond. 49).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling der verkiezing van de Inlandsche leden van den Minahassaraad (Ond. 48).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag is dunkt mij een stellige bevestiging van de meer geuite grief, dat de toelichtingen op ontwerp-ordonnanties vaak uiterst sober zijn. Al is de Memorie van Antwoord uitvoeriger op punten, die nadere toelichting behoeften, veel meer helderheid heeft dit staatsstuk ons toch niet verschaft. Wij staan hier voor een zeer eigenaardig ontwerp. Het komt in het kort hierop neer, dat aanvankelijk de Minahassa was verdeeld, ook administra-

Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahassaraad.

(STOKVIS.)

tief, in districten, samenvallend met het stamverband; de kiesdistricten sloten zich bij de administratieve indeeling aan. Toen heeft men in 1926 daarin wijziging gebracht door in de eerste alinea van art. 5 van de kiesordonnantie voor den Minahassaraad neer te schrijven, dat de grenzen van de kiesdistricten samenvallen met die van de districten, waarin de Minahassa sedert opnieuw administratief was verdeeld. Dit is geschied bij Staatsblad 1926 No. 346, maar men heeft de tweede alinea, die de aanwijzing van het ledental per kiesdistrict inhield, nog overeenkomstig de vroegere administratieve districten naar stamverband — als ik het goed heb begrepen, per ongeluk — ongewijzigd gelaten. De zaak stond dus zóó, dat de eerste alinea, waarin de kiesdistricten waren aangewezen, niet meer klopte met de tweede. Zoodra dus een verkiezing had moeten gehouden worden, zou men voor de onmogelijkheid hebben gestaan van toepassing der kiesordonnantie.

Ik herhaal de verwondering, die ook in het Gedelegeerdenverslag is geuit, hoe het mogelijk is geweest, dat men een zoo onbestaanbare wet heeft gehandhaafd, totdat eindelijk de onmogelijkheid van die handhaving in de praktijk is gebleken, zoodat thans met spoed een wijziging moest worden ingediend, die harmonie brengt tusschen de indeeling van de kiesdistricten en de opsomming van het aantal leden dat per kiesdistrict moet worden gekozen.

Ons wordt nu in de Memorie van Antwoord medegedeeld, hoe die vergissing mogelijk is geweest, en wij lezen dan,

„dat deze fout is ingeslopen” — ik heb dat sluipproces niet kunnen waarnemen, want van insluipen is geen sprake geweest; het is een buitengewoon duidelijke en gezonde fout gebleken en ik geloof niet, dat er sprake kan zijn van „sluipen” — „tijdens de behandeling van een voorstel van den Minahassaraad om artikel 5 der verkiezingsordonnantie van dien Raad (Staatsblad 1919 No. 65 jo. Staatsblad 1923 No. 158) te doen aanvullen met een nieuwe alinea, na de eerste alinea, bepalende, dat de negorijen Koha en Tateli in afwijking van de bepaling in de eerste alinea zouden worden ingedeeld in het kiesdistrict Manado”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze verklaring herhaaldelijk gelezen met de belangstelling, die elke Regeeringsgemachtigde van ons mag verwachten, maar ik blijf nog eens ernstig aandringen op eenige verduidelijking, want de zaak is mij nog niet helder. En eer ik daarvan nu in bijzonderheden rekenschap geef, laat ik liever eerst de gelegenheid aan den Regeeringsgemachtigde om ons de helderheid, die eventueel bestaat, nader aan te toonen of, zoo die helderheid niet bestaat, ons die te schenken.

Dan lezen wij verder:

„Dat bedoelde regeling zoolang bleef gehandhaafd is reeds toegelicht in de Memorie van Toelichting, waarin o.m. vermeld is, dat oorspronkelijk werd aangenomen, dat met deze wijziging zou kunnen worden gewacht, totdat nader door den Voorzitter van den Minahassaraad in uitzicht gestelde voorstellen tot wijziging van de verkiezingsordonnantie zouden zijn ontvangen”.

Een afdoend motief om een dergelijke onbestaanbare wet langer te handhaven dunkt mij dat niet, maar ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen: wat is dan precies het verband geweest tusschen die voorstellen, die werden ingewacht en de bestaande wettelijke regeling?

In de toelichting op de ordonnantie stond vermeld, dat de oplossing eigenlijk heel eenvoudig was: Men had te kiezen tusschen een wijziging van het eerste lid, dat is dus een wijziging in de aanwijzing der kiesdistricten, om deze in overeenstemming te brengen met het 2e lid, waar andere kiesdistricten stonden vermeld met er achter het aantal leden, dat in die districten werd gekozen, — of een wijziging van het 2e lid, zoodat de kiesdistricten zouden samenvallen met de administratieve indeeling.

De Regeering zegt dat in de Memorie van Toelichting als volgt:

„Een andere oplossing zou nog gevonden kunnen worden door wijziging van lid 2; evenwel bestaan hiertegen overwegende bezwaren, aangezien dan de indeeling naar stamverband verloren zou gaan”.

De Regeering zal ons niet euvel duiden, dat wij gevraagd hebben naar die overwegende bezwaren, want het gaat hier tenslotte niet alleen om het herstellen van een fout maar blijkbaar ook om een groote twistvraag: of men zal handhaven de administratieve indeeling naar het stamverband of niet. Daarop komt het tenslotte neer; dat is het probleem. Daarom heeft het mij wel eenigszins verwonderd dat hiervan zoo geheel op het eind van de toelichting, even melding wordt gemaakt, alsof er weinig anders aanwezig was dan een fout in de wet.

Nu krijgen wij in de Memorie van Antwoord medegedeeld:

„De identiteit van adatdistrict en kiesdistrict wordt een onmisbaar element van de samenstelling van den Minahassaraad geacht, hetwelk in verband met het systeem van directe verkiezing der leden aan den Raad zijn bijzonder karakter geeft. Men bereikt er door, dat in het College leden zitting hebben, die rechtstreeks naar een territoriale indeeling gekozen zijn, terwijl de territoriale verkiezingsgrenzen tevens samenvallen met die der vroegere soevereine eenheden, nl. die der adatdistricten”.

Dan wordt verder verwezen naar de wenschen, geuit door den heer Ratu Langie, die blijkbaar in dezelfde richting gingen. Ik zal mij niet aanmatigen te beoordeelen, welke administratieve indeeling voor de Minahassa de meest juiste is. Ik kan mij wel voorstellen — en dat behoort ook zoo — dat de kiesdistricten zooveel mogelijk analoog moeten zijn aan de administratieve indeeling. De waarde van de argumenten ten gunste van het samenvallen van de administratieve en de kiesdistricten met den adat laat ik dus buiten beschouwing, maar ik zou wel willen vragen, hoe komt het, dat in nauwelijks 1 jaar tijd de inzichten zoo fundamenteel zijn gewijzigd. In 1926 vond men, dat de kiesdistricten eigenlijk moesten samenvallen met een administratieve indeeling, die geen voeling hield met het stamverband.

Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahassaraad.

(STOKVIS, MANDAGIE.)

Nauwelijks een jaar later, is men principieel volkomen overstag gegaan.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, welke ervaring daartoe aanleiding heeft gegeven.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd bij de behandeling van dit onderwerp, omdat ik zelf als lid in den Minahassaraad heb gezeten en ik zou gaarne een en ander nader toelichten in het belang van dit college.

In de Memorie van Antwoord wordt erkend, dat er een fout is gesloten in Staatsblad 1926 No. 346. Dit Staatsblad is feitelijk nooit in werking geweest vanwege de tegenstrijdigheid van het eerste deel met het tweede deel van het betrekkelijk artikel. Betreffende dit artikel zou ik nog het volgende willen opmerken.

De herziening berust feitelijk op een voorstel van den Minahassaraad om de negorijen Koha en Tateli, waarvan de bevolking van Toumbuluschen oorsprong is en meer eigenaardig bij de vroegere onderafdeeling Menado behoort, in te lijven bij het tegenwoordig district Manado. De Minahassaraad heeft het bezwaar van die negorijen ingezien, omdat die twee negorijen, die vroeger administratief bij de onderafdeeling Menado behoorden en later bij het district Tombariri (onderafdeeling Amoerang) werden ingelijfd, nu weer onder de oorspronkelijke onderafdeeling Menado, thans na de ontvoogding district Manado geheeten, zijn gebracht. Het is voor de kiezers gemakkelijker om bij de verkiezingen Menado te bereiken dan het andere district Tombariri. Het betref hier een billijk verzoek, waarop door den Minahassaraad is ingegaan en waarna het betrekkelijk voorstel bij de Regeering is ingediend.

Nu erkent de Memorie van Antwoord zelf, dat er een fout is ingesloten, omdat toen niet op het betrekkelijk voorstel van den Minahassaraad is ingegaan, maar de Regeering feitelijk slechts een globale verbetering in het Staatsblad heeft aangebracht, met het gevolg, dat het ene deel van het Staatsblad met het andere deel in botsing kwam.

Door mijn benoeming tot lid van het College van Gedelegeerden kwam in verband met de voorschriften voor den Minahassaraad bij de verkiezing van opengevallen plaatsen, deze vraag vanzelf tersprake. Nu is voor de verkiezing van nieuwe leden eenzelfde termijn gesteld — naar ik meen van 4 maanden — als wanneer een nieuw lid moet worden gekozen bij aftreding van een lid. De Minahassaraad heeft dat ook zeer juist ingezien en is tot op dit oogenblik nog steeds van dezelfde meening. Ik betreur het dan ook, dat door deze fout, n.l. door de instelling van het betrekkelijk Staatsblad, tot op heden de verkiezing, waarvan de uiterste termijn is bepaald op 17 September, nog niet is gehouden kunnen worden.

Ik juich het toe, dat er nu een wijziging wordt aanbevolen.

Ik betreur het echter, dat ons geacht medelid, de heer Stokvis, feitelijk tegen deze wijziging is.

De heer Stokvis: Neen, dat ben ik niet.
Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(MANDAGIE, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

De heer Mandagie: De heer Stokvis vraagt in ieder geval inlichtingen. Die inlichtingen zijn natuurlijk zeer gerechtvaardigd, want zonder een wijziging van deze ordonnantie zou de verkiezing van een lid, dat afgetreden is — dat ben ik in dit geval — niet kunnen doorgaan. Ik zou alleen, waar de heer Stokvis nadere inlichtingen verlangt, een kleine toelichting willen geven op hetgeen hij heeft aangevoerd. Hij heeft het over de laatste alinea in het Gedelegeerden-verslag gehad, waarin gevraagd wordt om een nadere uiteenzetting van de overwegende bezwaren, aan het slot van de Memorie van Toelichting bedoeld.

Het gebied van den Minahassaraad was oorspronkelijk verdeeld in 16 kiesdistricten. Door de wijziging in Staatsblad 1926 No. 346 werd dat aantal tot 7 kiesdistricten teruggebracht. Ik weet, dat met de ontvoogding een voorstel is ingediend om het aantal bestuursdistricten weer tot 5 of 6 terug te brengen. Daardoor zouden wij telkens in den Volksraad of in het College van Gedelegeerden voor een herziening komen te staan. De Memorie van Antwoord erkent de fout en ik juich het toe, dat deze fout is erkend en hersteld door de Regeering, teneinde tot een betere oplossing te kunnen komen.

Ik behoef dit den heer Stokvis niet uiteen te zetten, maar misschien is wel de uiteenzetting noodig, dat ik reeds in het jaar 1922 heb gepleit voor het behoud van de bestaande kiesdistricten, waartegenover de Regeering niet afwijzend stond. De heer Stokvis heeft dat misschien nog niet kunnen nagaan, doch ik, die zelf lid van den Minahassaraad geweest ben, weet, wat een inkrimping van het aantal kiesdistricten beteekent, waar elk adat-district er prijs op stelt om kiesdistrict te blijven.

Ik hoop, dat de heer Stokvis met dit ontwerp zal kunnen medegaan, want ieder district stelt prijs op zijn eigen nationaliteit, om het zoo te noemen, op een zelfstandig bestaan, en dat hij hiertegen geen verdere bezwaren zal willen inbrengen, omdat de termijn, die gesteld is voor het houden van een nieuwe verkiezing, zoals ik zoeven zeide, op 17 September verstrijkt en door een onjuistheid in deze ordonnantie de Minahassaraad met een lid minder moet volstaan, terwijl het kiesdistrict Bantik, waarvan ik lid ben geweest, er naar verlangt een nieuw lid uit zijn midden te verkiezen.

De Voorzitter: Het woord is aan den adviseur voor de decentralisatie.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen, die gemaakt zijn naar aanleiding van het hier bij het College van Gedelegeerden in behandeling gekomen onderwerp 48, komen, als ik het goed heb begrepen, hoofdzakelijk neer op het vragen van eenige meerdere verduidelijking.

Dit eenvoudige ontwerpje houdt inderdaad verband met een enigszins ingewikkelde organisatorische kwestie. Bij de eerste toelichting is het niet noodig geacht, om hetgeen viel buiten het thans direct noodzakelijke uitvoerig te behandelen. Men was bij de indiening van het ont-

Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahassaraad.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

werp nog nadere voorstellen uit de Minahassa wachtende, maar in afwachting daarvan is nu alleen deze voorloopige regeling aanhangig gemaakt, die noodzakelijk is geworden ter redres, aangezien, — gelijk de heer Mandagie ook reeds in het licht gesteld heeft — thans direct het noodige dient te worden verricht, om een verkiezing mogelijk te maken, die moet worden uitgeschreven met het oog op een in den betrokken raad ontstane vacature. Deze gelegenheid wordt tevens gaarne door mij aangegrepen om ten aanzien van de bedoeling der ordonnantie eenige meerdere verduidelijking aan te brengen. De heer Mandagie heeft deze reeds gedeeltelijk aangegeven en ik zal daar eenige korte mededeelingen aan toevoegen.

Zooals in de Memorie van Antwoord nader is medegedeeld, heeft men in het gebied van de Minahassa dezen ingewikkelden toestand, dat men daar kent districten in drieërlei zin. In de eerste plaats de z.g. adatdistricten, welke districten vroeger werden bepaald door de territoriale stammen. In de tweede plaats de kiesdistricten, ingevoerd bij de instelling van den Minahassaraad en in de derde plaats de bestuursdistricten, waarin de Minahassa administratief is onderverdeeld.

Als ik den heer Stokvis goed heb begrepen meent deze, dat hier eigenlijk een buitengewoon belangrijk probleem naar voren is gekomen wat de administratieve indeeling betreft, dus een probleem betreffende de indeeling van de Minahassa in bestuursdistricten. Ik kan dan mededeelen, dat bij den geachten spreker in dit opzicht een misverstand bestaat. Over de bestaande bestuursdistricten is in de correspondentie die de aanleiding is geweest tot het hier thans in behandeling zijnde voorstel, in het geheel geen sprake geweest. Het is hier enkel en alleen gegaan om de vraag, hoe de kiesdistricten het best waren in te deelen in verband met de daaromtrent bestaande tradities. Ik kan in verband hiermede ook toelichten, welke eigenlijk de aanleiding is geweest tot de fout, die hier is besproken en die in 1926 onwillekeurig is begaan. Het spreekt vanzelf, dat bij aangelegenheden als deze in de eerste plaats rekening wordt gehouden met de wenschen, die uit de streek, waarvoor dergelijke regelingen moeten gelden, tot uiting komen. Nu was in het jaar 1926, zooals ook de heer Mandagie met een enkel woord heeft gememoreerd, de wenschelijkheid gebleken, om de negorijen Koha en Tateli, wat het kiesdistrict betreft, anders in te deelen. Deze negorijen waren ingedeeld bij het kiesdistrict Tombariri en het was gebleken, dat de aldaar woonachtige kiezers er de voorkeur aan gaven, hun stem uit te brengen in het kiesdistrict Manado. Als argument voor deze verandering werd in de eerste plaats aangevoerd, dat uit de bestaande indeeling eenige administratieve moeilijkheden voortvloeiden, aangezien negorijen bestuurlijk waren gevoegd bij het bestuursdistrict Manado, maar overigens behoorden tot het kiesdistrict Tombariri.

Bij de wijziging, die op grond van dezen wensch in overweging werd genomen, is aan dit argument de grootste waarde gehecht. Er is toen ook al bij het voorbrengen van deze kwestie van wege den Minahassaraad gewezen op

het feit, dat de bevolking van Koha en Tateli niet behoorde tot den stam van Tombariri maar bij den stam, die bij het kiesdistrict Manado behoorde. Men heeft echter meer waarde aan het eerste argument gehecht.

Verder werd toen gemeend bij de verdere behandeling van de zaak den administratieven omslag geheel te kunnen ondervangen door het verschil weg te nemen, dat überhaupt bestond tusschen de kiesdistricten en de administratieve, de bestuurs-districten. Zoo werd een algemeene bepaling gemaakt van deze strekking, dat voortaan bestuurs- en kiesdistricten geheel zouden samenvallen. Maar daarbij bleek toen als spoedig — behalve de moeilijkheid, dat de deelen der ordonnantie niet meer harmonieerden — een bezwaar te bestaan, n.l. dat de bestaande indeeling in kiesdistricten nog een diepere grond had dan de bestuursindeeling behoeft te hebben, n.l. de oude stamindeeling. Die oude stamindeeling — de heer Mandagie zal het nog welsprekender kunnen mededeelen dan ik — is van groote beteekenis voor de Minahassa. Het district, de pakasaän, een territoriale eenheid, die van ouds bestaat, is voortgekomen uit den vroegeren walak of stam (genealogische groep) en is dan ook vroeger bij de vestiging van ons gezag als de grondslag der administratieve indeeling genomen.

Hoezeer het steunt op de traditie van de bevolking kan blijken uit een oude legende, waarbij voor den Minahasser de bepalingen van het stamterritoir is vastgeknoopt aan de uitspraak van de goden (voorouders), die in een vergadering rondom den „Watu Pinewètèngan” (steen waar verdeeld is) aan den Noordelijken voet van den berg Tonderukan, die verdeling tot stand brachten. Bij iedere beslissing der Oudsten gaf de god Muntu-untu (de hoogst gezetene, de allerhoogste) een schrap op den steen, indien de god Kopéro (de verbieder, de verhinderaar) het besluit goedkeurde. Deze teekens worden nog aangewezen op dien steen, die eenige tientallen jaren geleden weer is uitgegraven.

Men kan hieruit opmaken, hoe sterk voor de bevolking die oude stamindeeling heeft geleefd en nog leeft. Uit die stammen is later door federatie de Minahassa opgekomen. Zooals den heeren bekend is, beteekent Minahassa „één geworden” en is de naam een herinnering aan de federatie van de oudste stammen tot de eenheid, die thans de Minahassa is.

Mijnheer de Voorzitter! Uit den aard van de zaak is de beteekenis van de stamindeeling eenigszins uitgesleten, maar het is bij deze zaak toch gebleken, dat door de bevolking nog altijd ten zeerste op prijs wordt gesteld, dat die stamindeeling de grondslag is voor de indeeling in kiesdistricten.

De Minahassaraad is een instelling, die door de bevolking van de Minahassa ten zeerste wordt gevoeld als haar vertegenwoordiging en ook daarom heeft de bevolking er altijd veel prijs op gesteld, dat iedere stam, zooals die van oudsher bestond, in de gelegenheid was, door het zenden van een of meer eigen vertegenwoordigers naar den Minahassaraad daarin tot zijn recht te komen.

Toen de wijziging van de ordonnantie van het jaar 1926 noodzakelijk bleek, is dat wel zeer tot uiting gekomen. Er

Wijziging van de regeling der verkiezing Inlandsche leden van den Minahasaraad.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, STOKVIS.)

is toen aan den Minahasaraad gevraagd, of hij er bepaalde bezwaren tegen had om de kiesdistricten te regelen op de wijze zooals de bestuursdistricten waren ingesteld en de Minahasaraad heeft toen, zonder dat er overigens klachten tot uiting kwamen over de administratieve bestuursindeeling, wel duidelijk uitgesproken, dat hij er zeer veel prijs op stelde, dat iedere stam zijn eigen vertegenwoordigers in den Minahasaraad zou houden.

De indeeling van die kiesdistricten — en nu kom ik op de in het uitzicht gestelde plannen van den Minahasaraad om daaromtrent nadere voorstellen te doen, — de afbakening van de grenzen van de kiesdistricten, is niet zoo gemakkelijk als zij oppervlakkig misschien zou kunnen lijken. Men heeft er over gedacht, omdat de grensbepaling altijd zeer moeilijk was, te pogen in een bij het staatsblad te voegen kaart de grenzen van de kiesdistricten vast te stellen, doch in de praktijk is toen gebleken, dat de aanwijzing van de territoriale grenzen moeilijk of onmogelijk is, terwijl het bovendien slechts zaak is, aan te geven, in welke kiesdistricten de negorijen moeten worden ingedeeld. Dus die kiesdistricten vallen samen met bepaalde negorijen, maar de grenzen zijn moeilijk aan te geven. Het vinden van een oplossing van deze kwestie is een van de redenen geweest waarom het samenstellen van een wijzigingsordonnantie eenig vertraging heeft ondervonden.

Op het oogenblik is in overweging, aan de moeilijkheid tegemoet te komen door in de ordonnantie alleen vast te stellen de kiesdistricten en bij regeling van den Minahasaraad, dus in medebestuur, te laten vaststellen, hoe het gebied van elk kiesdistrict zal zijn te bepalen, zoodat bij de uitwerking van deze regeling ten volle met de plaatselijke tradities zal kunnen worden rekening gehouden.

Bovendien stonden er ook nog andere wenschen op het programma van den Minahasaraad en uit den aard der zaak was het wenschelijk, zoo mogelijk de autoriteiten, die met de regeling van die nieuwe ordonnantie te maken hadden, niet tweemaal lastig te vallen.

De bedoeling was dus om, tegelijkertijd met de diepergaande wijziging, die op het oogenblik nog in voorbereiding is, ook de in 1926 begane fout te herstellen. Intusschen is de noodzakelijkheid om die fout te herstellen verhaast, doordat in een vacature moest worden voorzien; daarom is de behandeling van deze twee zaken apart gehouden.

De thans aanhangige voorziening heeft dus alleen tot doel in te gaan op hetgeen voor de definitieve regeling door den Minahasaraad noodzakelijk is. De nadere voorziening is n.a.v. ambtelijk ontvangen voorstellen nog in onderzoek. Daaromtrent hoopt de Regeering den Volksraad t.z.t. nadere voorstellen te kunnen doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de punten, die door de heeren Stokvis en Mandagic naar voren zijn gebracht, te hebben beantwoord.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met belangstelling de nadere uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde gehoord, maar die uiteenzetting heeft toch niet kunnen wegnemen het feit dat, wanneer nu eens

(STOKVIS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

dadelijk na die wijziging in 1926 een verkiezing voor den Minahasaraad had moeten plaats hebben, men voor een onbruikbare wet had gestaan. Dat was nu speciaal mijn grief.

Verder constateer ik ook, dat dit ontwerp maar niet zonder meer het herstellen van een fout is, maar dat de kern van het ontwerp zit in het in overeenstemming brengen van de stamdistricten met de kiesdistricten. En wij hebben hieromtrent nu een belangrijke mededeeling van den Regeeringsgemachtigde gehoord, welke wij echter gaarne reeds uit de Memorie van Toelichting hadden willen vernemen. In dat geval toch hadden vele van de gemaakte opmerkingen achterwege kunnen blijven.

Tenslotte wil ik den heer Mandagic doen opmerken, dat ik deze ordonnantie zelf niet bestrijd, maar alleen het feit dat die thans pas is voorgebracht. Dat is een fout, die niet moet worden herhaald.

Nog een enkel woord over de redactie van het ontwerp. Wij lezen dat de eerste alinea van art. 5 van de kiesordonnantie zal luiden:

„Voor de in deze ordonnantie bedoelde verkiezing wordt de Minahassa verdeeld in kiesdistricten. De grenzen van deze kiesdistricten vallen samen met die van de districten” — dat zijn dan vermoedelijk de stamdistricten — „waarin bij het besluit in Staatsblad 1903 No. 249, gewijzigd bij dat in Staatsblad 1908 No. 305, de Minahassa verdeeld was”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vind dit geen mooien tekst; er wordt toch gezegd, dat men de grenzen voor de kiesdistricten gaat vaststellen volgens staatsbladen, die eigenlijk niet meer bestaan. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of het niet aannemelijker zou zijn, wanneer men eenvoudig in de eerste alinea de kiesdistricten enumereerde, en in de tweede alinea achter elk district het aantal leden, dat in den raad wordt afgevaardigd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Als ik den heer Stokvis goed begrepen heb, zou hij met het oog op de mindere elegantie van artikel 1 sub 1, zooals het hier is voorgesteld, het beter hebben gevonden een zoodanige regeling te maken, dat geënumereerd werden de kiesdistricten met vermelding van het aantal leden, dat per district zou worden afgevaardigd.

De heer Stokvis: De regeling kan in één artikel blijven. In de eerste alinea zouden dan de kiesdistricten komen te staan en in de tweede alinea het aantal leden, dat per district zal worden afgevaardigd.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Ik zou erop willen wijzen, dat in de tweede alinea reeds de enumeratie der kiesdistricten is te vinden. De kiesdistricten worden erin opgesomd en er wordt achter vermeld het aantal leden, dat voor elk district wordt afgevaardigd. De moeilijkheid is te bepalen welke de grenzen zijn der districten. Ofschoon ik moet toegeven, dat de aanhaling der inmiddels vervallen besluiten geen mooie

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, STOKVIS.)

oplossing is, lijkt het mij op het oogenblik de eenig mogelijke. In die staatsbladen staat de oude indeeling en die is voor alle inwoners der Minahasa duidelijk, terwijl bij een nieuwe indeeling over de grenzen nog allerlei meningsverschil mogelijk is. Daarom is eenvoudig aangeknoopt aan de oude regeling, waarmee iedereen in de Minahasaa op de hoogte is, en om die reden is over het bezwaar, dat de tekst niet zoo fraai is heengestapt. Men heeft toch te maken met een noodregeling, die in afwachting van de definitieve regeling is getroffen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is thans de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verhooging van de Landsuitkeering aan het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra (Ond. 47).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Er is in het Gedelegeerdenverslag gevraagd of niet vermeden kan worden, dat wanneer de begrootingswetgever een vaste uitkeering heeft verhoogd, diezelfde wetgever ook nog datzelfde bij ordonnantie moet bekrachtigen. Mij dunkt, dat wanneer de begrootingswetgever heeft gesproken, de uitvoerende macht wel de bevoegdheid behoort te hebben het besluit uit te voeren, zonder dat eigenlijk hetzelfde besluit nog eens genomen wordt in een anderen wettelijken vorm.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ondersteun die opmerking. Niet, omdat ik nu gaarne aan het uitvoerend gezag een al te groote bevoegdheid zou willen verleen — neen, ik wensch juist uitdrukkelijk de verklaring voorop te stellen, dat ik het zou betreuren, wanneer bij Regeeringsverordening op den duur veel zou worden geregeld, dat eigenlijk door den ordonnantie-wetgever zelf zou moeten geschieden.

Wij moeten echter de redelijkheid betrachten en nu zou ik willen vragen, waarin nu eigenlijk het door de Regeering in de memorie van antwoord medegedeelde bezwaar schuilt tegen hetgeen gevraagd wordt. Gevraagd wordt slechts, waarom niet kan worden bepaald, dat de begrootings-wetgever eenmaal gesproken hebbende, de Gouverneur-Generaal zelf de instellings-ordonnantie overeenkomstig dat besluit kan ten uitvoerleggen. Mij dunkt, dat in de instellingsordonnantie, die hier toch de reflex is van art. 123 I, S., best de bepaling kan worden opgenomen, dat wanneer de begrootingswetgever een uitkeering heeft verhoogd, bij regeeringsverordening de instellingsordonnantie mag worden aangevuld.

Gaarne zou ik van den Regeeringsgemachtigde vernemen, waarom hij een dergelijke procedure uitgesloten acht met een beroep op art. 123 I, S.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Aan het motief waarom

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

hier gepleit is voor een herziening van den vorm der hier aanhangige regeling, n.l. vermindering van omslachtigheid bij verhooging van vaste uitkeeringen aan locale ressorten, is, zooals den geachten spreker, den heer Stokvis, zal zijn gebleken, gedeeltelijk tegemoetgekomen door de verklaring, dat de Regeering zal rekening houden met de opmerking, dat het wenschelijk is om ordonnanties van dezen aard zoo veel mogelijk te vereenigen, zoodat men een kleiner aantal onderwerpen voor zich krijgt.

De vraag, waarom de Regeering het hier wenschelijk acht de regeling zelf bij ordonnantie te treffen, zou ik gaarne naar aanleiding van de betrekkelijke opmerking van den heer Stokvis nog met een enkel woord willen toelichten.

Zooals de heer Stokvis ook reeds even memoreerde, voorziet art. 123 I, S. in de afzondering van geldmiddelen voor gewesten, of gedeelten van gewesten, bij ordonnantie en zooals uit art. 2 der L. R. O. blijkt, is een dergelijke voorziening zelfs te beschouwen als essentieel voor het scheppen van de rechtspersoon die het locale ressort is.

Door afzondering dier geldmiddelen wordt het ressort een rechtspersoon. Nu is tusschen deze wettelijke voorziening, die dus eigenlijk in den kern het bestaan van het locale ressort scheidt, een verband gelegd met de begrootingsregeling, doordat bij de begrooting onderscheid wordt gemaakt tusschen de z.g. vaste uitkeeringen en de uitkeeringen van anderen aard, welke een meer tijdelijk karakter dragen, zooals b.v. de accresuitkeeringen en tegemoetkomingen van verschillenden aard. Wij hebben dus ook te rekenen met de begrooting, waarbij, krachtens haar karakter van credietwet, aan het uitvoerend gezag machtiging wordt verleend om bepaalde bedragen uit te keeren, terwijl men daarnaast heeft de maatregelen welke genomen worden om op grond van die machtiging de uitkeeringen aan de locale ressorten te doen plaats hebben. Nu zou ik willen wijzen op het scherpe onderscheid, dat bestaat tusschen de hier genoemde twee categorieën, n.l. de vaste uitkeeringen en die van meer tijdelijken aard.

Men heeft het altijd zoo opgevat, dat die essentieele vaste uitkeeringen aan de locale ressorten, waarmede het bestaan dezer ressorten onverbrekkelijk samenhangt, uitkeeringen moesten zijn, die alle hetzelfde karakter hebben, en wijziging van die vaste uitkeeringen. Dus op dezelfde wijze als de vaste uitkeeringen zelf moeten worden aangebracht.

De financieele grondslag houdt, zooals ik den geachten spreker nauwelijks zal behoeven te zeggen, weer verband met de taak, die aan de gemeente is overgedragen en is berekend naar hetgeen op het tijdstip van overdracht ten behoeve van die taak ten laste van 's lands middelen verricht werd, behoudens correcties, die later op grond van gebleken billijkheid zijn aangebracht. Men heeft dezen wettelijken vorm onaantastbaar geacht, voor zoover er sprake was van de vaste uitkeeringen. Toen latere tijdsomstandigheden de wenschelijkheid medebrachten, om wijziging te brengen in het bedrag van de accresuitkeeringen, is herhaaldelijk van den kant van de locale

Verhooging landsuitkeering cultuurgebied S. O. K.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, STOKVIS.)

ressorten leedwezen betuigd over het feit, dat de wettelijke waarborg, die gelegen is in de omschrijving van die vaste uitkeering bij ordonnantie, ook niet werd aangetroffen waar het betrefte de aeresuitkeeringen. Herhaaldelijk is van dien kant blijk gegeven, dat men den waarborg van de wet op hoogen prijs stelde. Het is dus eerder het streven geweest, dien wettelijken waarborg uit te breiden, dan om hem te verminderen en ik meen ook, Mijnheer de Voorzitter, dat voor een streven in die richting inderdaad veel te zeggen valt. Er is inderdaad een verschil tusschen de machtiging van het uitvoerend gezag, gelegen in de begroting, om zekere uitgaven te doen, en het binden van het uitvoerend gezag aan een vast voorschrift, dat zekere inkomsten aan de locale gemeenschappen waarborgt. Ofschoon het dus in theorie zeker niet ondenkbaar is, te handelen, zooals de geachte spreker zich dat voorstelt, n.l. om verdere inkomsten, die men aan de locale ressorten toedenkt, in den vorm van regeeringsverordeningen te regelen, komt het mij toch voor, dat voor den bestaanden vorm veel te zeggen valt uit een oogpunt van opportuniteit en van wenschelijkheid, om de wettelijke waarborgen voor de vaste uitkeeringen niet te verminderen. Ik meen, dat er ook nog dit argument voor is aan te voeren, dat men onderscheid moet maken tusschen het karakter van de uitkeeringen, naarmate deze vast of tijdelijk zijn, en dat het aanbeveling verdient, die vaste uitkeeringen, waar die een correctie van de aanvankelijk afgezonderde bedragen beteekenen, te regelen bij een wettelijke voorziening, die op een lijn staat en samenhangt met de wettelijke voorziening, waarbij voor de eerste maal de geldmiddelen, die voor een vaste uitkeering aan de locale ressorten bestemd zijn, werden afgezonderd. Ik meen, dat hiermede in hoofdzaak is geantwoord op de opmerkingen van den geachten spreker, den heer Stokvis.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Laat ik eerst het misverstand wegnemen, als zou ik geen onderscheid hebben gemaakt tusschen vaste en incidenteele uitkeeringen op de begroting. Het gaat hier natuurlijk om de vaste uitkeeringen en dan houdt hiermede verband het standpunt van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat deze vaste uitkeeringen bij de instellingsordonnantie telkens worden vastgelegd en dus, wanneer zulk een uitkeering wordt verhoogd, in zijn gedachtengang de wijziging van de instellingsordonnantie zelf ook alleen door den ordonnantie-wetgever behoort te geschieden.

Ik erken natuurlijk het verschil in karakter tusschen een begrotingsbesluit en een gewone ordonnantie, maar ik ben het toch niet eens met den geachten Regeeringsgemachtigde, dat de wettelijke waarborgen voor het locale ressort, waaraan de geachte Regeeringsgemachtigde zooveel waarde hecht — en ik doe dat zeker niet minder — zouden worden verzwakt bij de opvolging van de procedure, die ik in overweging gaf, want Mijnheer de Voorzitter, die ordonnantie werd vroeger vastgesteld door den Gouverneur-Generaal en elke wijziging van die instellingsordonnantie geschiedde ook door den Gouverneur-Generaal. De wettelijke waarborgen

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

blijven dus eigenlijk dezelfde, want ook nu zal de Gouverneur-Generaal — wordt mijn wenk — met de wijziging belast blijven. Maar, nu het woord „ordonnantie” een andere beteekenis heeft gekregen, zouden de wettelijke waarborgen, die de geachte Regeeringsgemachtigde thans zegt te willen handhaven, tevens buitengewoon en overbodig worden versterkt.

Wat ik nu voorstel is geen enkele verzwakking van de waarborgen, maar aanpassing aan den nieuwen toestand. Ik heb gevraagd: is het nu niet mogelijk, dat, wanneer een vaste uitkeering krachtens een besluit van den begrotingswetgever wordt gewijzigd, de hieruit automatisch voortvloeiende wijziging van de instellingsordonnantie te doen geschieden bij Regeeringsverordening? Het is alleen een voorkomen van omslag en geenszins een verzwakking van de waarborgen.

Ik geloof, dat de Regeeringsgemachtigde ten onrechte gemeend heeft — hij heeft dat trouwens reeds min of meer toegegeven — dat art. 123 I.S. zich theoretisch zou verzetten tegen den door mij aangegeven weg.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het kan worden toegegeven, dat art. 123 I.S. zich niet absoluut verzet tegen het denkbeeld van den heer Stokvis. Het lijkt mij echter toch wel, dat als ongewenscht gevolg daarvan een zekere verwarring zou ontstaan, juist omdat in de wetgeving en in de practijk een zoo scherp afgeteekende plaats is gegeven aan die vaste uitkeeringen, die de grondslag zijn van het bestaan van de locale ressorten, waaraan ook niet te gemakkelijk moet kunnen worden getornd.

Het is juist, zooals de geachte spreker opmerkte, dat een tegenwoordige Regeeringsverordening in vele opzichten overeenkomt met een ordonnantie volgens den ouden stijl, maar dat neemt toch niet weg, dat op het oogenblik het verschil tusschen een ordonnantie en een Regeeringsverordening sterk sprekend is geworden en dat, waar men vroeger alleen had den Raad van Nederlandsch-Indië als medewetgever, men op het oogenblik heeft gekregen de volksvertegenwoordiging, die zich over het tot standkomen van wettelijke regelingen of ordonnanties heeft uit te spreken. Waar dit het geval is, meen ik, dat het veel meer in den geest ligt van den uit de locale ressorten geoeffenden aandrang, om de fundamenteele regeling van hun financieele positie voor zoover het betreft de financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten te regelen bij een wettelijke voorziening dan bij een Regeeringsverordening. Uit den aard der zaak, wanneer de regeling van de financieele verhouding na ontvangst van het advies van de daartoe ingestelde commissie in nadere overweging komt, zal ook zeker moeten worden overlegd, in welken vasten vorm die financieele verhouding zal zijn te treffen.

Omtrent de wijze, waarop dit zal moeten gebeuren is nog geen beslissing genomen, maar het lijkt mij toch wel wenschelijk, af te wachten, of de behandeling van die regeling ook weer niet opnieuw zal blijken, zooals nog betrekkelijk kort geleden, dat in de kringen van de locale raden sterk

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZ.)

gevoeld wordt het voordeel, dat een wettelijke voorziening heeft boven een voorziening bij Regeeringsverordening, die weliswaar steunt op een ordonnantie, maar waarbij uit den aard der zaak — ik kan mij niet voorstellen, hoe men het anders zou kunnen regelen — aan het uitvoerend gezag de grootst mogelijke vrijheid blijft om die regeling in bepaalde gevallen te herzien.

Het lijkt mij zeer te begrijpen, wanneer van den kant van de locale raden daarin het belang wordt gevoeld om de herziening van de verhouding niet over te laten aan momenteel beslissingen van de centrale overheid, maar daaromtrent te scheppen een regeling, die steunt op het overleg tusschen de volksvertegenwoordiging en de Regeering.

De heer Van Helsdingen: Een besluit van den Gouverneur-Generaal in overeenstemming met den Raad van Indië geeft precies dezelfde waarborgen als de vroegere ordonnantie.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Ik meen, dat dan toch ontbreekt de waarborg van medezeggenschap van den Volksraad.

De heer Van Helsdingen: Ik zeg ook bij de vroegere ordonnantie.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mocht in deze van den Volksraad bepaalde aandrang uitgaan, dan zal de Regeering gaarne in overweging nemen in welke richting in deze stappen zijn te doen. Ik zou echter in overweging willen geven om de waarborgen van de wettelijke regeling niet te spoedig op te offeren aan wat men op het oogenblik wellicht voelt als een kleine omslachtigheid.

De Voorzitter: Wij kunnen thans deze ordonnantie in stemming brengen. Wenscht iemand hoofdelijke stemming?

De ontwerp-ordonnantie (Ond. 48) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik maak de heeren erop attent, dat de volgende vergadering niet kan plaats hebben op Vrijdag a.s., aangezien dit een erkende Inlandsche feestdag is. Dien-tengevolge moet de vergadering met een dag vervroegd worden en gehouden worden op Donderdag a.s., doch door een toevalligen samenloop van omstandigheden in verband met mijn werkzaamheden buiten den Volksraad, is het voor mij moeilijk reeds om half negen 'smorgens aanwezig te zijn, omdat die werkzaamheden bepaald zijn op 9 uur en ik die werkzaamheden heel moeilijk naar een ander tijdstip kan verschuiven. Ik zou willen vragen of de vergadering ermede accoord kan gaan Donderdag a.s. te beginnen met de commissievergadering en de openbare vergadering op dien dag b.v. te stellen op half elf. Als de vergadering hierin

(VOORZITTER, STOKVIS.)

kan meegaan, geloof ik, dat verschillende moeilijkheden geregeld kunnen worden.

De heer Kan: Begint die commissievergadering dan om 9 uur, Mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter: Ja, om 9 uur. Kan de vergadering hierin meegaan? Er zal natuurlijk nog een nader werkrooster worden rondgezonden.

Aldus wordt besloten.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Zoudt U mij in de gelegenheid willen stellen een opmerking te maken, die ik aan het begin van de beraadslaging had willen maken?

De Voorzitter: Hiertegen bestaat dunkt mij nu geen bezwaar.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde naar aanleiding van Uw opmerking, dat het in den Volksraad niet gebruikelijk is, dat wanneer U den kringloop der debatten gesloten heeft, zich nog sprekers komen aanmelden, zeggen dat dit formeel natuurlijk volkomen juist is en dat dit practisch volkomen opgaat voor het werk van Volksraad. Maar er bestaat verschil tusschen de werkwijze van den Volksraad en het College van Gedelegeerden, waarop in verband hiermede nog wel eens de nadruk mag worden gelegd. De voorbereidende werkzaamheden van het College van Gedelegeerden wijken in zooverre af van die van den Volksraad, dat niet alle leden regelmatig en automatisch het geheele voorbereidend onderzoek meemaken. Het college is verdeeld in twee commissies en regel is — wat ook begrijpelijk is — dat de leden van de eene commissie niet steeds bijwonen de vergaderingen van de andere commissie en ook schriftelijk zich daarin niet mengen, wat overigens wel geoorloofd is. Het spreekt dan ook vanzelf, dat men wel eens een opmerking op het hart heeft, die men bij het voorbereidend onderzoek niet in staat is geweest te uiten, en daarom dunkt het mij wel gewenscht, dat er niet als regel, maar toch wel vrij regelmatig, hier in dit college een afwijking wordt toegestaan van een elders zeer juist gebruik, om na den tweeden termijn geen debat meer toe te laten. Ik wilde U vragen, Mijnheer de Voorzitter, wat U van deze opvatting denkt en of U het met mij eens kunt zijn, dat het verschil in voorbereidend werk zekere afwijking rechtvaardigt van de gebruikelijke debatvoering in den Volksraad.

De Voorzitter: Ik zou in dit verband wel willen voorstellen om eerst eens aan te zien hoe in de practijk deze kwestie zich ontwikkelt. Er is een zeker geven en nemen mogelijk, dat erken ik, maar er is ook nog een andere mogelijkheid, die wellicht nadere overweging verdient, die is dat het commissie-onderzoek door beide commissies niet op hetzelfde moment wordt gesteld, zoodat de leden in de gelegenheid zijn de beraadslagingen van beide commissies bij te wonen.

8ste VERGADERING — VRIJDAG 2 SEPTEMBER 1927.

Regeling van werkzaamheden.

(VOORZITTER.)

Dit kan ertoe leiden, dat de normale behandeling, gebouwd op het Reglement van Orde, des te zuiverder kan worden gehandhaafd. Het Reglement van Orde heeft ongetwijfeld den gedachtengang gehad, dat als er twee termijnen gehouden zijn, de besprekingen zijn afgelopen.

Ik zou willen voorstellen, zooals ik zoeven reeds heb gezegd, af te wachten hoe deze aangelegenheid zich verder in de toekomst ontwikkelt. Mochten eindelooze debatten hiervan het gevolg zijn, wat ik niet vermoed, dan zal dit zeker aanleiding zijn op dezen weg niet voort te gaan, maar om

de noodige stappen te doen, teneinde weer tot een zuiverder debat te komen. Gaat de vergadering hiermede accoord? Dan is aldus besloten.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten (11.27 uur v.m.).

9de VERGADERING — DONDERDAG 8 SEPTEMBER 1927.

Ingekomen stukken. — Heffing van vogelbelasting in Z.-N.-Guinea. — Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

9de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 8 Sept. 1927.

(Bijeenroepingsuur 10.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Heffing van vogelbelasting in Z.-N.-Guinea. — Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge. — Wijziging overschrijvingsordonnantie en zegelverordening 1921.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsing, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Een drietal kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 1 Augustus, 2 en 2 September j.l. Nos. 1, 15 en 16 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging der bepalingen omtrent de in- en uitvoerrechten in verband met de instelling van het gouvernement der Molukken (Ond. 58);
 - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van art. 542 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 60);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling eener regeling omtrent de heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeente-belastingen (Ond. 59).

Deze brieven en bijbehorende stukken zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

2. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 30 Augustus j.l. Nos. 29 en 30 betreffende de vaststelling van:

- a. de ordonnantie betreffende de goudpacht in de voormalige onderafdeeling Tanah Laoet (Ond. 30);
- b. de ordonnantie tot opheffing van het tolkantoor te Kraksaän (Ond. 24).
3. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 1 September j.l. Nos. 2 t/m 5 betreffende de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot verhooging van het voor de ge-

(VOORZITTER.)

meente Amboina uit de algemeene middelen afzonderd bedrag (Ond. 37);

- b. als voren voor de gemeente Bandjermasin (Ond. 38);
- c. als voren voor de gemeente Bandoeng (Ond. 39);
- d. als voren van de gemeente Meester-Cornelis (Ond. 40).

De kennisgevingen sub 2 en 3 zullen ver inzage gelegd worden ter secretarie van den Volksraad.

4. Een Gouvernements-besluit van 3 September j.l. No. 15 waarbij voor den duur der reis van den Gouverneur-Generaal naar Celebes, Borneo, de Molukken en Timor het dagelijksch beleid der zaken is opgedragen aan den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië.
5. Een Gouvernements-besluit van 28 Augustus j.l. No. 5 waarbij machtiging is verleend om te beschikken over f 6000 voor eerste inrichting van den leergang voor chauffeur-werkman te Sibolga.
6. Een tweetal Gouvernements-besluiten van 26 Augustus en 1 September j.l. Nos. 1x tot interneering van daarin genoemde personen.
7. Een Gouvernements-besluit van 27 Augustus j.l. No. 35 betreffende indienststelling van een tweetal ambtenaren voor sociale aangelegenheden bij het bezoldigingskantoor.

De stukken sub 4 t/m 7 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Een schrijven van den heer Willinck te Zutphen, waarin aangedrongen wordt op het tegengaan van de bedevaart naar Mekka.
2. Een drietal moties aangenomen door de afdeelingen Pasoeroean, Keboemen, Tjimahi, Tasikmalaja en Tangerang van den P. G. B. handelend over de positierегeling der Inlandsche onderwijzers.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over de gewijzigde ontwerp-ordonnantie betreffende de heffing van een vogelbelasting in Zuid-Nieuw-Guinea (Ond. 26).

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt in haar geheel zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heeren Fruin en Roep wenschen geacht te worden te hebben tegen gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie betreffende de vrijstelling

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(VOORZITTER, FRUIN.)

van invoerrecht voor litharge en zwavel (Ond. 31).

Zooals de heeren weten, is de verdere behandeling van deze ontwerp-ordonnantie op heden bepaald, omdat van regeeringswege een nadere uiteenzetting van de strekking van artikel 3 der tariefwet werd toegezegd. Deze uiteenzetting, vervat in een nota van den directeur van Financiën, heeft het College intusschen bereikt.

Mag ik den Regeeringsgemachtigde vragen, of hij thans een nadere toelichting op deze nota wil geven, dan wel of hij eerst wenscht af te wachten, wat omtrent de nota nader wordt te berde gebracht?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Ik wil liever eerst het verloop van het debat afwachten, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan geef ik naar aanleiding van deze nota in de eerste plaats het woord aan den heer Fruin.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof wel dat ik kan zeggen, dat ik met erkentelijkheid heb kennis genomen van de nota der Regeering inzake art. 3 van de Tariefwet. Ik moet erkennen, dat de Regeering met het ophalen van de geschiedenis van dit artikel ten bewijze, dat art. 3 van de Tariefwet een imperatief karakter zou dragen, niet buitengewoon gelukkig is geweest. Wanneer men die geschiedenis nagaat blijkt, dat de bedoeling was om de bevoegdheid tot het verlenen van vrijstelling van invoerrecht, welke bevoegdheid volgens het aanvankelijk voorstel zou worden gelegd in handen van den Gouverneur-Generaal, te brengen in handen van den ordonnantie-wetgever.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik wil ook niet zeggen, dat de geschiedenis van het artikel pleit tegen het imperatief karakter ervan en, zooals door de Regeering in haar stuk terecht is opgemerkt, is bij de besprekingen in de Volksvertegenwoordiging in Nederland niet gesproken over het al dan niet imperatief karakter van het artikel, zoodat men tenslotte niet mag zeggen, dat op grond van de historie dit artikel al dan niet imperatief is.

Wanneer dus die historie ons in deze geen licht kan geven, dan moeten wij toch in de eerste plaats letten op de bewoordingen van het artikel zelf. Ik zou eigenlijk nog verder willen gaan; wij moeten beginnen met te letten op de woorden van het artikel zelf en wanneer die onduidelijk zijn, moeten wij pas gaan kijken naar de historie.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik dit artikel bekijk, kan ik tot geen andere conclusie komen dan dat dit een imperatief karakter draagt. Er staat nl. duidelijk te lezen, „dat bij ordonnantie vrijstelling wordt verleend”. En nu is het natuurlijk mogelijk, dat men zegt, dat de woorden „bij ordonnantie wordt vrijstelling verleend”, op zichzelf niet imperatief zijn, want, zou men het karakter volledig imperatief willen maken, dan zou er moeten staan

(FRUIN, ROEP.)

bij ordonnantie „moet” vrijstelling worden verleend, doch wanneer men nu het artikel nog leest in verband met de artikelen uit de tariefwet, waarbij een uitdrukkelijk onderscheid wordt gemaakt tusschen b.v. de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal om een bepaalde regeling te treffen en de andere artikelen, waarin staat te lezen: de Gouverneur-Generaal regelt, enz., b.v. de artikelen 9 en 10, dan staat het wel vast, dat ook deze ordonnantie wel degelijk een onderscheid kent tusschen artikelen met en zonder imperatief karakter.

Ik wijs er nog op, dat in de artikelen 9 en 10 vrijwel dezelfde woorden worden gebezigd als in artikel 3. In die artikelen 9 en 10 leest men n.l.: de Gouverneur-Generaal regelt en dan volgen een paar zaken, die de Gouverneur-Generaal regelt en ik geloof, dat het vaststaat, dat die artikelen een imperatief karakter dragen. Daartegenover zijn er weer andere artikelen, waarin staat te lezen, dat de Gouverneur-Generaal bevoegd is het een en ander te regelen, zooals ook het tweede lid van artikel 3 luidt.

Wanneer wij nu aannemen, dat in andere artikelen eenvoudig uit de woorden: „de Gouverneur-Generaal regelt”, blijkt, dat de Gouverneur-Generaal verplicht is in die gevallen een regeling te treffen, dan zou ik ook zeggen: het is buiten kijf, dat deze redactie, dat de vrijstelling „wordt” verleend, niet anders kan beteekenen dan dat die vrijstelling ook moet worden verleend.

Ik kom dus tot de conclusie, dat artikel 3 een imperatief karakter heeft en ik zou het buitengewoon betreuren, wanneer het College van Gedelegeerden, voorzover het diezelfde meening is toegedaan, desniettegenstaande tegen dit voorstel zou stemmen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! In de allereerste plaats prijs ik mij gelukkig de nadere toelichting van de Regeering in de vorige vergadering te hebben uitgelokt. Ik dank de Regeering voor de zeer uitvoerige en duidelijke nota omtrent de wording van artikel 3 van de Indische Tariefwet.

Ik acht in die nota van overwegend belang de mededeeling, dat uit de officieele bescheiden niet kan worden opgemaakt, dat de wetgever bedoelde om voor Indië een dwingend voorschrift te geven tot het verlenen van vrijstelling van invoerrecht in de gevallen en omstandigheden als bedoeld in de eerste alinea van art. 3 der Indische Tariefwet.

Voorts blijkt uit de nota van de Regeering, dat de drie eerste woorden van art. 3, zooals die dan thans luiden, nl. de woorden: „bij ordonnantie wordt”, gebezigd zijn om wettelijk vast te leggen, dat, indien vrijstelling van invoerrecht op den voet van de eerste alinea van art. 3 wordt verleend, zulks door de Indische Regeering moet geschieden bij ordonnantie en niet bij besluit. Daarover toch ging het meningsverschil bij de schriftelijke gedachtenwisseling in de Tweede Kamer en tegen de vaststelling bij besluit ging ook het verzet, dat bij de schriftelijke gedachtenwisseling in de Tweede Kamer naar voren kwam.

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(ROEP.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik stel voorop dat ongetwijfeld de woordkeus in art. 3 van de Indische Tariefwet weinig gelukkig is. Die woordkeus geeft volle aanleiding tot een opvatting van de beteekenis van art. 3 welke geheel afwijkt van de bedoeling van den Nederlandschen wetgever. Maar toch mag, aan de hand van de zeer duidelijke nota van de Regeering, wel worden vastgesteld, dat de opvatting van den Wetgever ten aanzien van dit punt geen andere is geweest dan een imperatief voorschrift te geven omtrent den wettelijken vorm, waarin de vrijstellingen eventueel moeten worden verleend.

Er is m.i., ook bij de thans in de wet voorkomende woordkeus, vooral in het licht van de wordingsgeschiedenis — en hierin verschil ik van meening met mijn geacht medelid, den heer Fruin — dan toch in elk geval wel ruimte voor de opvatting, dat imperatief is de voorgeschreven vorm, n.l. de vorm van ordonnantie, en dat het verleenen van de vrijstellingen zelf niet imperatief is.

In elk geval is het de duidelijke bedoeling van den wetgever geweest om voor Indië mogelijk te maken wat ook in Nederland bestaat, n.l. de gelegenheid te scheppen tot het verleenen van vrijstellingen.

Ik wil hierbij opmerken, Mijnheer de Voorzitter, dat ik mij bij het lezen van de nota erover heb verwonderd dat, toen in 1925 een beroep werd gedaan op het zgn. dwingend karakter van het bepaalde in het eerste lid van art. 3 van de Tariefwet, toen dus in 1925 duidelijk naar voren kwam dat uit de bewoordingen van dit eerste lid iets anders werd en ook kon worden gelezen dan de wetgever bedoelde, n.l. een imperatief gebod tot het verleenen van vrijstellingen van invoerrecht in plaats van de bevoegdheid tot het verleenen van vrijstelling bij ordonnantie, geen maatregelen zijn genomen om de bewoordingen van het eerste lid van art. 3 zoodanig te wijzigen, dat zij inderdaad naar inhoud en naar gedachte zouden overeenstemmen met de bedoeling van den wetgever.

Men had in 1925 de onduidelijkheid, de fout in de redactie, toen ze zoo sterk naar voren kwam, onmiddellijk dienen te herstellen in plaats van maar door te gaan met, ten gevolge van een mislukte redactie, art. 3 uit te voeren tegen de bedoeling van den wetgever in.

Maar hoe het zij, uit de geheele wordingsgeschiedenis van het eerste lid van art. 3 blijkt, dat het daarin vervatte voorschrift wel imperatief bedoeld is, doch imperatief ten aanzien van den vorm, waarin de vrijstelling wordt gegeven, n.l. de vorm van ordonnantie en niet de vorm van besluit. Ik ben van meening, dat voor de ontwikkeling van de olie-industrie, waarop de geachte Regeering gemachtigde zich in de vorige vergadering beriep, de voorgestelde vrijstellingen moeilijk een noodzakelijkheid of ook maar een wenschelijkheid kunnen worden geacht. Er bestaan, naar mijn meening, dan ook geen klemmende redenen om de gevraagde vrijstellingen te verleenen.

Onder deze omstandigheden meen ik tegen de ontwerp-ordonnantie te moeten stemmen en ik zou hier wel het verzoek aan de Regeering aan willen toevoegen om maatregelen

(ROEP, STOKVIS.)

te nemen om de bewoordingen van het eerste lid van art. 3 der Tariefwet zoo spoedig mogelijk zoodanig te wijzigen, dat geen twijfel ooit meer mogelijk is over haar overeenstemming met de bedoeling van den wetgever.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb U heden een motie voorgelegd, mede-ondertekend door de heeren Kiès en Koesoemo Oetoyo. Deze motie zouden de voorstellers gaarne als ingediend zien beschouwd en U zult mij wel willen veroorloven, dat ik mijn betoog maar meteen beschouw als de toelichting op die motie. Ik geloof, dat dit de beraadslagingen zeer kan concentreeren.

De Voorzitter: Het woordje „van” in de tweede alinea wilt U zeker weglaten?

De heer Stokvis: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dan onmiddellijk nog een vertikking willen herstellen. In de tweede alinea staat n.l. „zonder uitsluiting van inheemsche nijverheid”, doch het was de bedoeling om die woorden te plaatsen in de derde alinea, zoodat de motie dan als volgt zou komen te luiden:

Het College van Gedelegeerden,

van oordeel dat de bedoeling van den wetgever met art. 3 Ind. Tariefwet geen andere is geweest dan aan den ordonnantie-wetgever de bevoegdheid te laten om, onder toepassing van algemeene regelen, de in dat artikel genoemde vrijstelling te verleenen,

noodigt de Regeering uit, de indiening, afzonderlijk en zoo spoedig mogelijk, van een wetsontwerp te bevorderen, dat, zonder uitsluiting van inheemsche nijverheid, de bedoeling van genoemd artikel textueel buiten twijfel stelt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de Regeering, evenals de andere sprekers reeds getuigd hebben, erkentelijk voor de nadere uiteenzettingen over de wordingsgeschiedenis van art. 3 der Indische Tariefwet. Die erkentelijkheid is te grooter, omdat de conclusie van die uiteenzetting noodzakelijk meer moet voeren tot mijn visie op de beteekenis van tekst en toepassing van het artikel dan tot de opvatting, die de geachte Regeering gemachtigde eraan vastknoopt. Deze toch meent, dat de omzetting van den oorspronkelijken tekst tot de conclusie leidt, dat hierdoor het oorspronkelijke facultatieve karakter vanzelf is geworden een imperatief karakter, en dat moet ik even betwisten.

Kort gezegd, komt de wordingsgeschiedenis van het artikel hierop neer. De Regeering van 1916 had ingediend een nieuw art. 3 van de Tariefwet, dat bestond uit twee alinea's. In beide werd aan den Gouverneur-Generaal een uitdrukkelijke bevoegdheid gegeven. Beide begonnen n.l. met de woorden: „De Gouverneur-Generaal kan”. In dat artikel — en daar gaat het hier om — stond eerstens de bevoegdheid om vrijstelling van invoerrecht te verleenen voor bepaalde chemische stoffen. Naderhand is de reeks van stoffen uitgebreid, maar dat laat ik nu buiten bespreking. Van-

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(STOKVIS.)

uit de afdelingen der Tweede Kamer is toen gezegd geworden: wij vinden die bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal te groot. Maar niet is gezegd: wij willen die vrijstellingen imperatief toegekend zien.

Neen, zoo zeiden zij; wij wenschen den Gouverneur-Generaal te binden aan zekere regelen bij de toepassing van de vrijstellingen, die volkomen facultatief waren gesteld. Men wenschte dus alleen de persoonlijke bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal te dien aanzien te beperken. De Regeering-gemachtigde heeft duidelijk de betreffende stukken aangehaald, waarin werd betoogd: de Gouverneur-Generaal heeft persoonlijk grooten invloed; zijn opvolger zal wellicht er anders over denken dan hij, de ministerswisselingen zullen in het inzicht ook weer verandering brengen, daarom wenschen wij zekerheid. Men heeft dan ook gewild, dat aan den Gouverneur-Generaal algemeene regelen zouden worden gesteld, opdat in elk bijzonder geval geen onzekerheid zou bestaan, of het invoerrecht al dan niet zou worden geheven. Men wenschte dus aan de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal een zekere beperking op te leggen door het stellen van algemeene regelen, naar welke hij die bevoegdheid zou moeten gebruiken. Uit de geschiedenis blijkt dus wel, dat vaststaat, dat nimmer de vraag is geweest, of men de vrijstelling zelf imperatief zou moeten verleenen; het oorspronkelijke, facultatieve karakter van het voorstel is blijven bestaan, ook volgens het antwoord van den toenmaligen minister. Deze heeft alleen bedoeld: ik wil aan de bezwaren tegemoetkomen door vast te leggen, dat de verleenening dier vrijstellingen volgens regelen, bij ordonnantie te stellen, zou moeten geschieden. Men heeft daarom in het artikel gezegd: „Bij ordonnantie wordt” vrijstelling toegekend. Men heeft daarbij echter nimmer de bedoeling gehad te waarborgen, dat nu de vrijstelling ook moet worden toegekend, hetgeen zeer duidelijk door den vorigen spreker, den heer Roep, is uiteengezet; ook door de Regeering zelve, en ik moge die rij sluiten door te zeggen, dat ik het daarmede volkomen eens ben. Daaromtrent kan dus geen twijfel bestaan.

Nu vraagt echter de heer Fruin: Goed, maar als wij nu het artikel gaan toepassen, moeten wij ons dan richten in de eerste plaats naar de geschiedenis, of moeten wij ons houden aan den tekst? Ik zeg natuurlijk met den heer Fruin, dat wanneer de tekst absoluut duidelijk is, men zich niet beslissend kan beroepen op de geschiedenis. Daarmede ben ik het volkomen eens. Het gaat thans echter hierom: staat het onomstootelijk vast, dat het artikel alleen kan worden toegepast uitgaande van de opvatting, dat de vrijstelling imperatief moet geschieden en niet van het gebod van een regeling, waarop die vrijstelling zal moeten berusten? Stellen wij de vraag zóó, dan moet ik antwoorden, dat er geen zekerheid bestaat; en als die zekerheid niet bestaat, zijn wij volkomen gerechtvaardigd, om voor de kenbron terug te keeren naar de geschiedenis, die, zooals zooveel reeds is gezegd, leidt tot de zekerheid, dat men hier te maken heeft met een facultatieve vrijstelling van het invoerrecht, en niet met een imperatieve.

Het gaat hier om den eersten regel van het artikel nl. „bij ordonnantie wordt vrijstelling verleend”. Nu zijn er hier heeren, die meenen, dat het duidelijk als kristal is, dat hier de nadruk moet vallen op de vrijstelling, maar er kunnen ook anderen zijn, waartoe ik behoort, die het even kristalhelder vinden dat het accent moet worden gelegd op de woorden bij ordonnantie en daarbij verder uitgaan van de gedachte, dat of en hoe die vrijstelling zal geschieden, een zaak van den ordonnantie-wetgever is.

Ik wil dus vaststellen, dat hieromtrent twee opvattingen bestaan en dat beide partijen moeten toegeven, dat voor ieders opvatting iets valt te zeggen. Als wij het hierover eens zijn, zijn wij het er ook over eens, dat de bedoeling van den tekst niet vaststaat en moeten wij wel terugkomen op de geschiedenis. Daarmede komen wij dan zeer zeker niet tot de conclusie, dat de vrijstellingen imperatief moeten worden verleend. Reeds daarom niet — en dit als aanvulling op de heldere uiteenzettingen, die de geachte Regeering-gemachtigde ons heeft gegeven — omdat de bedoeling met het indienen van art. 3 der Indische Tariefwet van den aanvang af is geweest, analogie te verkrijgen met de Nederlandsche Tariefwet. Die tariefwet nu zegt in haar analoog art. 18:

„Wij” — dat is dan de Koning — behouden ons voor, bij algemeenen maatregel van bestuur onder de noodige voorzieningen, vrijstelling van invoerrecht te verleenen voor chemicaliën, verfstoffen en andere zelfstandigheden van dien aard, benodigd als hulpmiddel bij de werkzaamheden in fabrieken en trafieken of bij landbouw, tuinbouw en veeteelt”.

Afgezien van de aanpassing aan het Nederlandsche bedrijfsmilieu, kan men inderdaad zeggen, dat het hier een bepaling geldt, die men ook voor Indië heeft willen in het leven roepen. Dus ook dit gedeelte van de geschiedenis stelt mijn uitgangspunt buiten twijfel.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, het gaat bij de beoordeeling van den tekst er toch niet alleen om, op welk deel van het artikel terecht het accent mag worden gelegd. Aangenomen zelfs eens, dat het artikel een imperatief voorschrift zou zijn, dan nog laat de tekst grooten twijfel open, op welke wijze dit imperatieve voorschrift zal moeten worden doorgevoerd. Als het zou beteekenen, dat bepaalde stoffen moeten worden vrijgesteld van invoerrecht, dan — en dat moet geschieden bij ordonnantie — is de opvatting zeer gerechtvaardigd, dat er moet zijn één algemeene ordonnantie, die deze stoffen enumereert. Naarmate blijkt, dat er meer stoffen aan toegevoegd moeten worden, moet die lijst dan worden uitgebreid. In de practijk is echter een andere opvatting gebleken. „Neen”, heeft men gezegd, „voor elk incidenteel geval zal een ordonnantie moeten worden samengesteld”. En vandaar zien wij dan nu verschillende ordonnanties, die de toepassing van het artikel inhouden. Het gaat zelfs zoover, dat wij nu voor litharge een aparte ordonnantie gaan maken voor de petroleumindustrie, terwijl er al bestaat een ordonnantie van 1926, Stbl. 432, waarin li-

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(STOKVIS.)

tharge ook reeds voor de goud- en mijnindustrie is vrijgesteld. Dat klopt dan toch ook niet met het artikel, dat op bepaalde stoffen doelt. Men kan toch niet tweemaal eenzelfde stof bij verschillende ordonnanties gaan vrijstellen. De opvatting van dit eventueel imperatieve voorschrift is verder, dat men alleen incidenteel, als er om wordt gevraagd, de vrijstelling moet verleenen. Als echter de bedoeling van het artikel is om alle bepaalde industrieën, die dat behoeven, in het genot van die vrijstelling te brengen, dan moet ook de toepassing van het imperatieve artikel zoodanig zijn, dat men juist die industrieën bereikt en helpt. Dan moet men dus die toepassing niet laten afhangen van de wenschen eener machtige petroleumindustrie, waarvan hier toch algemeen bekend is, dat zij geen bijzondere overheidssteun langs dezen weg behoeft. De Regeering heeft zelf gezegd, dat de „Bataafsche” bij haar is gekomen en heeft verkondigd, dat art. 3 imperatief is, dat vrijstelling verleend moest worden. De Indische Regeering heeft toen (1925) een beslissing zelf niet aangedurfd en zich tot het Opperbestuur gericht, dat was in de dagen van minister S. de Graaff. Deze heeft zich blijkbaar niet precies rekenschap gegeven van de geschiedenis van het artikel en van de beweegredenen van een vroeger Opperbestuur terzake. Wij hebben in de nota van de Regeering ook niet vernomen, welke motieven er toe hebben geleid in het artikel een imperatief voorschrift tot vrijstelling te zien. Ik moet dus zeggen, zoowel wat betreft het karakter van het artikel, als de toepassing, bestaat er nog groote onzekerheid. Ik zal hierop nu niet dieper ingaan, maar merk nog slechts op, dat men nu eens de neiging vindt om een incidenteele vrijstellingsordonnantie te maken, dan weer om algemeene regelen te treffen.

Wanneer ik tegen deze ordonnantie gestemd ben, bestaan daarvoor zeer overwegende redenen, waarvan ik hier nog eens rekenschap heb gegeven.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, het kan bij een stemmen tegen deze ordonnantie alleen niet blijven. Trouwens, dat gevoelt de Regeering ook wel. Het is geen Regeering kwalijk te nemen, dat zij tegenover een tegenpartij niet in eens zegt: je hebt gelijk. Dat doet een „partij” nu eenmaal ongaarne. Maar wie met zekere intelligentie het antwoord leest, zal moeten zeggen: de Regeering voelt zich zelf niet geheel zeker, voelt in ieder geval wel voor het wegemen van onzekerheid. Dat is trouwens reeds in eersten termijn gebleken, want de geachte Regeeringsgemachtigde heeft toen gezegd: de vrijstellingen maken een onderwerp van nieuwe overweging uit. Alleen deinsde hij er nog voor terug ons mede te deelen in welke richting precies die nieuwe overwegingen zouden gaan.

Nu moet ik terloops nog opmerken, dat, wanneer de heer Fruin zich voor de verdediging van het imperatieve karakter van art. 3 beroept op eenige andere artikelen van de Indische Tariefwet, waarin staat: „De Gouverneur-Generaal regelt”, deze analogie toch niet geheel zuiver is. Wanneer hier had gestaan: „De Gouverneur-Generaal regelt de vrijstellingen” dan had ik tegen dit imperatieve voorschrift geen enkel bezwaar gehad, maar het gaat hier om de vraag,

(STOKVIS, KIÈS.)

of dat imperatieve karakter inderdaad bestaat in den zin, zooals de heer Fruin meent, dat het geval is.

Wij hebben nu getracht een weg aan te geven die leidt naar een oplossing. Wij hebben gezocht naar een voorstel van samenwerking en dat is belichaamd in de motie. Deze geeft een korte samenvatting van de debatten. Zij stelt vast, dat de bedoeling van den wetgever een andere was, dan het uitvoerend gezag thans aan artikel 3 toekent. Tevens wordt gevraagd om ook andere dubia weg te nemen. Er staat dan ook in deze motie, dat de Regeering zal worden uitgenoodigd de indiening, afzonderlijk en zoo spoedig mogelijk, — want de zaak is urgent — van een wetsontwerp te bevorderen, dat de oorspronkelijke bedoeling van genoemd artikel textueel buiten twijfel stelt. Bij deze nieuwe regeling mag de Inheemsche nijverheid niet worden uitgesloten. Dit laatste naar aanleiding van het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat de Inheemsche nijverheid in het bestaande art. 3 niet begrepen geacht moest worden en ook niet geacht behoorde te worden, omdat de controle op de naleving van de bepalingen ten aanzien van de Inlandsche nijverheid zoo lastig zou zijn.

Ik vind het belang, dat ook de Inlandsche nijverheid op deze wijze beschermd kan worden, van zoo groote draagwijdte, dat ik de moeilijkheden van een eventueele controle gaarne aanvaard, mede ervan overtuigd zijnde, dat die moeilijkheden zijn te overwinnen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Na de lezing der nota (stuk 6) ben ik van oordeel, dat de tekst van art. 3 al. 1 der Indische Tariefwet, taalkundig imperatief luidend, thans ook als zoodanig moet worden toegepast. De wordingsgeschiedenis der bepaling kan m.i. hieraan niets veranderen. Ik zal dus mijn stem geven aan de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie tot verleening ditmaal van vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel.

In aansluiting aan het betoog van den heer Stokvis zou ik nog het volgende willen opmerken, deels recapitulerende wat voorgaande sprekers reeds zeiden.

Ook mij is uit de genoemde nota (stuk 6) gebleken:

1. dat het reeds vermelde artikel 3 lid 1 der Indische tariefwet door een onjuiste redactie een beteekenis heeft gekregen, die oorspronkelijk niet in de bedoeling lag;
2. dat de vrijstelling van het invoerrecht geleidelijk een uitbreiding kreeg, welke ook nooit in den opzet van deze aangelegenheid heeft gelegen.

Wat betreft den tekst van dat art. 3 lid 1, heeft de Regeering ons geschilderd, hoe die door de incidenteele wijziging van de woorden „De Gouverneur-Generaal is bevoegd” in die van „Bij ordonnantie wordt” van een „facultatieve” bedoeling een „imperatieve” beteekenis heeft gekregen, zonder dat zulks de aandacht van de Staten-Generaal had.

De nota zegt ons toch op blz. 3:

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(KIËS, VAN HELSDINGEN.)

„De bedoeling van deze wijziging was dus geen andere, dan dat de aan de Indische Regeering gegeven bevoegdheid bij ordonnantie en niet bij besluit zou worden uitgeoefend”;

en op blz. 4:

„De Minister gaf als zijn meening te kennen dat, al mocht het inderdaad niet in de bedoeling hebben gelegen om aan art. 3 al. 1 der Ind. Tariefwet een imperatieve beteekenis toe te kennen, daar tegenover staat enz.”.

Uit een en ander blijkt dus dat, zooals ik zeide, de redactie toevallig een beteekenis heeft gekregen, die oorspronkelijk niet de bedoeling was.

En wat aangaat den omvang der vrijstellingen, lees ik in de nota, dat vóór de wet van 15 Januari 1916 de Gouverneur-Generaal slechts de bevoegdheid had om vrijstelling te verleenen voor goederen, waarvan de invoer plaats had „met een wetenschappelijk doel of omdat internationale betrekkingen vrijstelling wenschelijk maakten”. Een begrijpelijke en te waardeeren regeling, Mijnheer de Voorzitter!

In de wet van Januari 1916 was het, blijkens de Memorie van Toelichting de bedoeling om, in navolging van wat reeds in de Nederlandsche Tariefwet stond, aan het zoo juist genoemde uitbreiding te geven door vrijstelling ook te verleenen voor „chloroform bestemd voor technische doeleinden”. Men ging toen maar in eens verder door met de omschrijving „chemicaliën, verfstoffen en andere zelfstandigheden van dien aard, benodigd als hulpmiddel bij de werkzaamheden in fabrieken en trafieken”. Tegen die uitbreiding kwam blijkens de nota uit de Tweede Kamer n haar Verslag eerst wel eenige bedenking, vooral voor wat betreft die „andere zelfstandigheden van dien aard”, wat al heel vaag gezegd was. Intusschen had deze kwestie bij de openbare behandeling geen verdere aandacht en sloop die uitbreiding dus door. Zoo kreeg dus die vrijstelling eveneens een m.i. nooit bedoelde breedte.

Mijnheer de Voorzitter! Waar wij nu uit het voor ons liggend ontwerp tot het verleenen van vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel ten behoeve van een zeer krachtige industrie, die zulks absoluut niet nodig heeft, kunnen leeren, dat de redactie van art. 3 al. 1, tot welk ongewenschte gevolgen aanleiding geeft, ben ik van oordeel, dat hierin zoo spoedig mogelijk moet worden voorzien door wijziging van de redactie. Het is daarom, dat ik mij aansluit bij den wensch, uitgedrukt in de zoo juist ingediende motie-Stokvis.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Het is wel iedereen duidelijk, dat na de zeer heldere uiteenzetting van de Regeering wij tot de overtuiging zijn gekomen, dat het met dit artikel 3 heel raar is geloopt. Bij mij rijst de vraag, of deze geheele ordonnantie eigenlijk niet rematuur is en of de Regeering ten slotte niet verstandiger oet, het ontwerp zonder meer in te trekken. Immers de bedoeling is — dat blijkt duidelijk uit de geschiedenis — dat Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VAN HELSDINGEN, DIR. VAN FINANCIËN.)

er algemeene regelen zullen worden gesteld — de heer Stokvis heeft niet nagelaten, daarop met alle kracht te wijzen en dat wil ik thans ook nog even doen — voor de vrijstelling en dat deze regelen zullen worden vastgesteld bij ordonnantie.

In artikel 3 staat dan ook uitdrukkelijk, „bij ordonnantie wordt onder de noodige voorzieningen tegen misbruik”, enz. De vraag rijst nu bij mij, of niet eerst de algemeene ordonnantie moet worden vastgesteld, waarin ook worden opgenomen de voorzieningen tegen eventueel misbruik. Zijn eenmaal de algemeene regelingen vastgesteld, dan is het mogelijk, ook te overwegen, of een bepaalde stof onder die algemeene regeling kan vallen. Is het nu niet wenschelijk, dat de Regeering deze ontwerp-ordonnantie intrekt en in plaats daarvan een algemeene regeling indient? Deze overweging komt ook tot uiting in de door den heer Stokvis ingediende motie. Gelijk uit de verdediging, die hij heeft gehouden, wel is gebleken, is de heer Stokvis voorstander van een algemeene regeling, met de noodige voorschriften, die waarborgen geven tegen misbruik enz. en hij is van oordeel dat eerst daarna de vraag aan de orde moet worden gesteld, of er vrijstellingen kunnen worden verleend.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Het woord is thans aan den Regeeringsgemachtigde.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De nota, die naar aanleiding van de in de vorige week hier gevoerde debatten aan het College werd aangeboden, heeft wel buiten twijfel gesteld, dat art. 3 van de Tariefwet niet weergeeft, wat op het oogenblik van de totstandbrenging van die bepaling in de Staten-Generaal zou zijn besloten, wanneer het punt, dat thans in bijzondere mate de aandacht heeft getrokken, ook daar scherp naar voren was gebracht, n.l. het imperatieve karakter, dat wij lezen uit de bepaling, zooals die op het oogenblik luidt. Dit zou, dat mogen wij wel aannemen, zeker niet in de Tariefwet zijn gelegd, indien de gevolgen in hun geheel te overzien waren geweest. Daaraan valt niet te twijfelen.

Wanneer de heer Fruin opmerkt, dat de Regeering in deze nota niet gelukkig is geweest, dan geloof ik, dat dat verwijt niet ten volle verdiend is. De Regeering heeft in deze nota getracht zoo objectief mogelijk weer te geven hoe de gang van zaken geweest is. Dat die gang van zaken niet gelukkig was, geef ik den heer Fruin toe, maar ik meen toch de nota als zoodanig in bescherming te mogen nemen. De Regeering heeft, naar aanleiding van dezen gang van zaken, in de laatste jaren in het artikel niet anders kunnen lezen dan een imperatief voorschrift, zoodat wanneer de omstandigheden aanwezig waren, zooals die in het artikel worden bedoeld, ook inderdaad vrijstellingen moeten worden verleend.

Nu heeft de heer Stokvis wel eenige malen gezegd; „Ik lees dat imperatieve karakter niet uit het artikel; er is twijfel gerezen, dus er is mogelijkheid van twijfel”, maar ik geloof, dat dat niet geheel juist is. Wanneer men het artikel onbevangen leest zonder toelichting, kan men daaruit naar mijn oordeel niet anders lezen, dan dat de vrijstellingen

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

moeten worden verleend en het is niet te verwonderen, dat de Minister, toen hij de kwestie nader in beschouwing moest nemen, een voldoende motiveering achtte, hetgeen in zijn desbetreffend schrijven voorkwam, n.l. dat de tekst van de bepaling ondubbelzinnig imperatief is.

Men komt daardoor te staan voor een debat of het wel zoo is of niet, waarbij de meeste stemmen gelden, doch ik geloof, dat het voor een goed lezer niet mogelijk is iets anders daaruit te lezen, dan dat de bepaling een imperatief karakter draagt. Dat de historie, zooals zij is uiteengezet, in een andere richting wijst is dan, — waar wij gesteld zijn voor de toepassing van een wetsvoorschrift — eigenlijk irrelevant. Wat wel kan geschieden, — en in die richting is door verschillende heeren het woord gevoerd, — in de eerste plaats de vraag te stellen: Waarom is in 1925, toen deze moeilijkheid voor het eerst een scherp karakter aannam, de wetstekst niet duidelijker gesteld? Daarop kan ik natuurlijk moeilijk een antwoord geven. De beschouwing van artikel 3 leidt echter tevens tot de overweging, dat er aanleiding bestaat om het artikel te herzien, of in ieder geval de bepalingen zoodanig te regelen, dat het imperatieve karakter, dat op het oogenblik moet worden aangenomen, komt te vervallen.

De motie van den heer Stokvis gaat dan ook in die richting en voor de Regeering bestaat zeer zeker geen reden zich in algemeenen zin te verzetten tegen deze motie, omdat zij, zooals ik de vorige maal reeds gezegd heb, bij de herziening van de tariefwet mede de bedoeling heeft, onder de oogen te zien, wat in het belang van de nijverheid in het algemeen, niet alleen de Europeesche fabrieks nijverheid, maar ook de inheemsche nijverheid, moet geschieden.

Nu de heer Stokvis de inheemsche nijverheid in het tweede gedeelte zijner motie zoo nadrukkelijk heeft genoemd, wil ik er terloops nog even op wijzen, dat de inheemsche nijverheid ook op het oogenblik formeel niet is uitgesloten, maar dat materieel eigenlijk nooit de omstandigheden aanwezig kunnen zijn, waarbij de kleine inheemsche bedrijven van de verordening kunnen profiteren, gegeven de wijze, waarop de ordonnantie moet worden toegepast.

Men zal zeer zelden een inheemsch bedrijf vinden, dat voor eigen rekening zijn hulpstoffen invoert en zoo zal dus al nooit de eerste voorwaarde voor de toepassing der ordonnantie, n.l. dat een bedrijf aantoon, wat het eventueel aan invoerrecht zou hebben betaald, kunnen worden vervuld. In de kleine bedrijven zal men voorts nooit zekerheid kunnen scheppen, dat eenmaal aangeschafte hulpstoffen niet aan burens of vakgenooten worden verkocht of overgedaan, dan wel aan personen, die de stoffen zullen gebruiken voor doeleinden, waarvoor geen vrijstelling zou worden verleend.

Ik geloof dus niet, dat het in de praktijk ooit mogelijk zal zijn, door exceptioneele bepalingen als artikel 3 der tariefwet bevat, aan de verlangens der inheemsche nijverheid tegemoet te komen. Dat zal dus op andere wijze moeten geschieden.

Bij de Regeering bestaat natuurlijk geen overwegend bezwaar tegen de door den heer Stokvis in zijn motie in gevoegde woorden „zonder uitsluiting van inheemsche nijverheid”, omdat ook op het oogenblik de inheemsche nijverheid wettelijk in feite niet is uitgesloten; zij kan van een dergelijke regeling alleen practisch geen voordeel trekken.

Uit hetgeen ik heb gezegd blijkt duidelijk, dat ik mij in hoofdzaak kan aansluiten bij het standpunt van den heer Fruin, die zegt, dat de tekst imperatief is en die dat imperatieve karakter nog nader heeft toegelicht, op ongeveer gelijke wijze als de vorige week de heer Van Helsdingen dat heeft gedaan, en wel in de eerste plaats door de duidelijke tegenstelling tusschen het eerste en tweede lid van artikel 3 der tariefwet aan te toonen en verder ook door deze bepaling te beschouwen in verband met hetgeen in de artikelen 9 en 10 van de Tariefwet wordt gezegd.

De heer Roep stelt zich op het standpunt, dat hij op grond van de wordingsgeschiedenis van het artikel kan tegenstemmen, maar de Regeering staat op het standpunt, dat op grond van den tekst van de wet, waarop deze ontwerp-ordonnantie berust, tegenstemmen wel zeer bezwaarlijk kan worden gemotiveerd.

De heer Roep: Ik heb gezegd, dat het imperatieve karakter den voorgeschreven vorm geldt, n.l. den vorm der ordonnantie.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Het imperatieve karakter geldt natuurlijk ook het regelen van voorkomende gevallen bij ordonnantie, daaromtrent kan geen twijfel bestaan, maar het geldt evenzeer voor de geheele materie, omdat de tekst, zooals die op het oogenblik luidt, althans naar het inzicht der Regeering, niet anders kan worden opgevat dan dat, indien de omstandigheden aanwezig zijn, waaronder vrijstelling kan worden verleend, dit ook moet gebeuren.

Indien het alleen de bedoeling ware geweest, imperatief regeling bij ordonnantie vast te leggen, zou men dit artikel hebben kunnen splitsen. Dan had er ongeveer kunnen staan: er kan vrijstelling worden verleend en: die verleening geschiedt bij ordonnantie. Men heeft dit nu samengevat in vijf woorden: bij ordonnantie wordt vrijstelling verleend, en nu dit eenmaal geschied is, is het niet meer mogelijk, het artikel anders op te vatten.

De heer Van Helsdingen heeft nog gezegd dat, wanneer men zich stelt op het standpunt van het imperatieve karakter, zulks ook insluit, dat men een onderzoek zou moeten instellen naar alle stoffen, die voor vrijstelling in aanmerking komen en dat men een algemeene ordonnantie zou moeten ontwerpen, waarin de materie wordt geregeld. Ik wi hieromtrent het volgende in het midden brengen.

Het is practisch niet mogelijk dit te doen, omdat elke nieuwe fabriek, die geïnstalleerd wordt, nieuwe hulpstoffen zal gebruiken, en het ongetwijfeld de bedoeling is, dat die hulpstoffen eventueel voor vrijstelling in aanmerking

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge.

(DIR. VAN FIN., VAN HELSDINGEN, STOKVIS.)

zullen komen. Dus zou bij ieder nieuw fabrieksbedrijf noodig zijn een dergelijk grondlegend artikel, te wijzigen en aan te vullen en diezelfde noodzakelijkheid zou bestaan bij elke technische wijziging en verbetering van een bestaand bedrijf, waardoor weder nieuwe hulpstoffen vallen onder de vrijstelling.

Ik geloof, dat juist bij een dergelijke materie als het hier geldt, die zich absoluut moet aanpassen aan de ontwikkeling van de fabrieksnijverheid, een algemeene ordonnantie moeilijk en eigenlijk onmogelijk vooraf zal kunnen gaan, en dat het wel altijd de aangewezen weg zal zijn, achter de gebeurtenissen aan te loopen, hetgeen thans in de praktijk ook is geschied. Wij hebben eerst de petroleum-industrie gehad, daarna de kistenfabriek, terwijl ook voor de papierfabriek te Padalarang die kwestie onder oogen werd gezien. Deze weg lijkt toch de meest praktische, omdat wij anders telkens, wanneer een nieuwe fabrieksnijverheid wordt geïnstalleerd of in de werkwijze verandering wordt aangebracht, voor het verleenen van vrijstelling op een wijziging der ordonnantie zijn aangewezen.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, meen ik te mogen aanbevelen de ontwerp-ordonnantie, zooals zij voor ons ligt, als consequentie van de bestaande wetgeving te aanvaarden. Ik meen overigens ten aanzien van de motie van den heer Stokvis een afwachtende houding te kunnen aannemen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog even iets in het midden willen brengen. Ik geloof dat de Regeeringsgemachtigde mij verkeerd heeft begrepen, want niet ik heb erop aangedrongen een ordonnantie in het leven te roepen, waarin de enumeratieve methode wordt gevolgd, doch dat heeft de heer Stokvis gedaan.

De heer Stokvis gaf aan, als ik hem goed begrepen heb, dat in een ordonnantie alle stoffen zouden worden genoemd, die eventueel als hulpmiddel zouden kunnen worden gebruikt en vrijstelling genieten. Daarbij gevoel ik evenals de Regeeringsgemachtigde het bezwaar dat in ieder nieuw bedrijf andere hulpstoffen te pas kunnen komen en dat wat tot nog toe een grondstof was, zou kunnen worden een hulpstof voor een bepaalde fabriek.

Maar ik leg den nadruk op iets anders. Er staat in art. 3: „Onder de noodige voorzieningen tegen misbruik”. De waarborgen nu die gevraagd kunnen worden voordat de vrijstelling kan worden verleend, zou ik ook bij ordonnantie geregeld willen hebben. Ik zou dus in een ordonnantie samengevat willen zien alle algemeene regelen, die deze materie beheerschen b.v. ook de wijze, waarop de vrijstelling kan worden aangevraagd. Eerst nadat een dergelijke regeling is tot stand gekomen kunnen de verschillende fabrieken, die een bepaalde stof als hulpstof gebruiken, zich tot de Regeering wenden om vrijstelling van invoerrecht. Dus mijn gedachtengang gaat langs een andere lijn dan die van den heer Stokvis.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat de motie door ons ingediend, bij den ge-

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

achten Regeeringsgemachtigde geen afwijzing heeft gevonden, en dat de Regeering bereid is een afwachtende houding aan te nemen.

Het spijt mij intusschen, dat ik ook mijnerzijds niet méér tegemoetkomend kan zijn wat betreft het uitbrengen van mijn stem. De Regeering heeft opnieuw betoogd, dat het imperatieve karakter van den tekst van het artikel ook inhoudt het economisch object: de vrijstellingen. Zij heeft erbij gezegd, dat de eisch „bij ordonnantie” begrepen is in dat imperatief karakter. Maar zij heeft weer een nieuwe nalatigheid geconstateerd; men had nl. de regeling in art. 3 moeten splitsen — vrijstelling zoowel als ordonnantie-eisch elk afzonderlijk — want dan ware de zaak duidelijk geweest. Nu echter de zaak niet gesplitst is, beroep ook ik mij nu eens op den enkelen tekst, want doordat de splitsing niet heeft plaats gehad, heb ik alle recht te zeggen, dat de bedoeling is geweest, de zaak niet te splitsen en dat men alleen heeft willen bepalen, dat de vrijstellingen door den ordonnantiewetgever en geen ander gezag mogen worden verleend.

Dus, Mijnheer de Voorzitter, de twee opvattingen staan weer tegenover elkaar. En inderdaad, de meeste stemmen gelden, maar daarbij is het voor mij voldoende, dat de twee opvattingen door niet geheel van gezond verstand verstoken lieden mogelijk worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! Ook een verkeerde toepassing heeft ertoe geleid, dat het doel van dat artikel volkomen wordt voorbijgestreefd. De toepassing is tot op het oogenblik zóó, dat het grootste genot hebben de petroleumindustrie, die dien steun niet nodig heeft, de papierfabriek in Padalarang, een fabriek die op zichzelf al een incorporatie van Regeeringssteun is en dus ook waarlijk deze toepassing van artikel 3 niet behoeft, en de mijnbouw die al evenmin in kwijnenden toestand verkeert. Om nu, in afwachting van de herziening van de Pariefwet, deze bedrijven verder te helpen bevorderen, door mijn stem te geven aan een nieuwen stap in de richting van deze volstrekt paradoxale toepassing, daarvoor kan ik niet gevoelen en ik zal tot mijn spijt tegen deze ordonnantie moeten stemmen.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de heer Van Helsdingen nog heeft opgemerkt, zou ik in het midden willen brengen, dat ook de waarborgen tegen ontduiking, die van geval tot geval nodig zijn, sterk uiteenloopen. Telkens wanneer een bepaalde stof in aanmerking moet worden gebracht om voor een gegeven bedrijf te worden vrijgesteld, zullen die waarborgen bijzonder onder het oog moeten worden gezien. In sommige gevallen — en dat is de meest aangename waarborg — is dat een denatureeringsproces. In het beginstadium van toepassing van deze ordonnantie hebben wij ons zelfs op het standpunt gesteld, dat die waarborg altijd in een vorm van denatureering gevonden moet kunnen worden. In andere gevallen is die waarborg in den vorm van een speciale boekhouding of van een bewaring onder toezicht gelegen. Een

Vrijstelling invoerrecht van zwavel en litharge. — Wijziging overschrijvingsordonnantie en zegelverordening 1921.

(DIR. VAN FIN., DWIDJOSEWOJO, KERKKAMP.)

algemeene ordonnantie, die zou moeten aangeven welke precies de waarborgen zijn, die bedoeld worden, zou ik principieel wel gewenscht kunnen achten, maar lijkt mij practisch toch niet tot stand te brengen. Wij zullen altijd voor het geval komen te staan, dat hulpstoffen op verschillende manieren kunnen worden behandeld en dan zullen altijd de waarborgen, die noodig zijn om ontduiking te voorkomen, moeten worden vastgesteld, vóór de ordonnantie wordt ingediend.

Hetgeen de heer Stokvis opmerkte, heeft de kwestie eenigszins scherper gesteld dan reeds het geval was, maar waar hij noemde de petroleumindustrie, die geen steun noodig heeft, den mijnbouw, die, althans naar het inzicht van den heer Stokvis, ook algemeen buitengewoon voorspoedig schijnt te werken, daar mag ik ook nog wel een bedrijf noemen, dat zeker terecht van deze ordonnantie heeft geprofiteerd, n.l. de kistenfabrieken. In dit geval was de vrijstelling een tegemoetkoming voor een nieuw opkomend bedrijf. Het spreekt echter vanzelf, dat al deze overwegingen bij de beslissingen irrelevant moesten blijven, omdat de Regeering zich gebonden moest achten aan den imperatieve tekst van het artikel.

De motie-Stokvis e.s. (Ond. 31: stuk 7) wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over de ontwerp-ordonnantie tot vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel (Ond. 31).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem willen motiveeren.

Van lid 1 van art. 3 der Indische Tariefwet heb ik geen andere opvatting dan dat het verlenen van vrijstelling imperatief is voorgeschreven maar ik kan toch aan de ontwerp-ordonnantie mijn stem niet geven, omdat de gevoerde besprekingen mij de overtuiging hebben gegeven, dat er nog andere stoffen zijn, die ook in aanmerking komen voor deze vrijstelling en ik het onbillijk acht litharge en zwavel voor te laten gaan bij de door mij bedoelde andere stoffen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik even mijn stem willen toelichten. Als consequentie

(KERKKAMP, VOORZITTER.)

van het bestaande wetsvoorschrift zal ik vóór de ontwerp-ordonnantie stemmen.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 11 stemmen voor en 6 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Fruin, Kan, Koesoemo Joedo, Pauw, Mandagie, Kerkkamp, Kiès, Blaauw, Van Helsdingen, Schmutzer en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Dwidjosewojo, Roep, Koesoemo Oetoyo, Soejono, Stokvis en Djajadiningrat.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Overschrijvingsordonnantie en van de Zegelverordening (Onderwerp 41).

Voor dit onderwerp hebben zich geen sprekers opgegeven. Alleen is mij van Regeeringswege medegedeeld, dat de considerans op een zeer ondergeschikt punt gewijzigd moet worden. In het slot van de considerans staat n.l.:

„zooals deze is aangevuld en gewijzigd, laatstelijk bij de ordonnantie van 25 Augustus 1926 (Staatsblad No. 365)“.

Dit slot moet luiden:

„zooals deze is aangevuld en gewijzigd, laatstelijk bij de ordonnantie van 7 Mei 1927 (Staatsblad No. 165)“.

De kwestie is hier reeds nagegaan en juist bevonden en uit dat oogpunt kunnen wij zonder bezwaar de considerans aldus gewijzigd lezen. Ik neem aan, dat de vergadering ermede accoord gaat, dat een dergelijke absoluut ondergeschikte wijziging geen reden is om de stemming uit te stellen.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie (Ond. 41) wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.41 uur v.m. gesloten.

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Ingekomen stukken.

10de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 15 Sept. 1927.

(Bijeenroepingsuur 8.30 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging tarief getuigen-gelden Inlanders en met hen gelijkgestelden. — Compensatieregeling bij aanslag in de inkomstenbelasting. — Wijziging burgerlijke kindernetwetgeving.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Djajadiningrat, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Van den Busche en Spit.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Een kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 September j.l. ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de Inkwartieringsordonnantie (Ond. 61).

Deze stukken zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

2. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 6 en 7 September j.l. No. 31 en 26 betreffende vaststelling van de ordonnantie tot:
 - a. wijziging van de regeling der verkiezing van de tot de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders behorende leden van den Minahassaraad.
 - b. wijziging van de ordonnanties van 6 Februari 1914, 6 Februari 1915 en 13 April 1916 betreffende de uitkeeringen in verband met de afschaffing van heerendiensten aan de gewesten op Java ten behoeve van het gewestelijk wegenonderhoud.

De kennisgevingen zullen ter inzage worden gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

3. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 3 September 1927 houdende machtiging aan den Directeur van Financiën om bij wijze van tijdelijken maatregel te beschikken over een som van f 12 000.— 's maands Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

voor uitbreiding van het personeel bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen.

4. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 3, 6 en 8 September 1927 inzake de interneering van leden van de P.K.I.
5. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 September 1927 inzake indienststelling bij wijze van tijdelijken maatregel van één inspecteur in algemeenen dienst, acht inspecteurs en negen plaatsvervangende inspecteurs bij het onderwijs aan kweekscholen enz. en het Westersch lager onderwijs, en verdeling van Nederlandsch-Indië in zeven inspectie-ressorten.
6. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 7 September 1927 tot het in dienst stellen bij wijze van tijdelijken maatregel van personeel der gewapende politie.
7. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 September 1927, waarbij aan Ir. J. Blackstone eervol ontslag wordt verleend als Voorzitter, tevens lid van de Commissie in het belang van het Irrigatiewezen op Java en Madoera en als zoodanig wordt benoemd Ir. E. H. M. Uljee.
8. Een schrijven van den 1en Gouvernements Secretaris van 8 September 1927 No. 1836/A. I. ter aanbieding van een uittreksel uit het besluit van den Gouverneur-Generaal van 22 Juni j.l. No. 32, waarbij aan een twaantal Inlandsche ambtenaren een studie-opdracht naar Nederland is verleend.
9. Een schrijven van den 1en Gouvernements Secretaris van 10 September 1927 No. 401x, houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal de bij kabinetsbrief van 12 Juli j.l. No. 1x aan den Volksraad aangeboden ontwerpen tot opheffing van het gewest Rembang en van den gewestelijken raad van Rembang met zijn ressort, en tot het treffen van voorzieningen in verband met de opheffing van locale ressorten (Ond. 28), wenscht terug te nemen.
10. Een afschrift van een schrijven van den 1en Gouvernements Secretaris aan de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur en de Hoofden van gewestelijk bestuur houdende verzoek van den Gouverneur-Generaal in officieele bescheiden voor leden, welke behooren tot de groep der inheemsche bevolking van Britsch-Indië h.t.l. woonachtig in den vervolge den algemeenen term „Voor-Indiërs” te bezigen.

De stukken 3 t/m 10 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Een schrijven van A. C. van Assum en M. Gompes te Arnhem, respectievelijk voorzitter en penningmeester der Vereeniging van gepensioneerde en gegageerde militairen van het Leger in Ned. Oost- en West-Indië, in zake verhooging van militaire pensioenen.
2. Een viertal moties aangenomen door de afdelingen Malang (31 Aug. '27), Kediri (4 Sept. '27), Garoet (28 Aug. '27) en Soerakarta (21 Aug. '27) van de Perhim-

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(KOESOEMO OETOYO).

poenan Goeroe Bantoe, betreffende positieverbetering van hulp- en desa-onderwijzers.

3. Een ongeteekend schrijven.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het tarief tot regeling van de getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden. (Ond. 34).

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is het verzoek gedaan om, waar het maximum der getuigengelden staat te worden gebracht van f 0,50 op f 1.—, ook het minimum te verhoogden, en wel van 30 op 50 cent. Dit verzoek is een gevolg van de vrees, dat als het minimum niet wordt verhoogd evenals het maximum, de toestand dan in de meeste gevallen zal blijven zooals hij thans is. Die vrees is naar mijn bescheiden meening niet ongegrond; er zijn altijd menschen, die denken, dat de Inlander als het ware van den wind kan leven; anderen zeggen: och, die Inlanders hebben zooveel familieleden en goede kennissen, dat zij hier altijd wel iemand zullen hebben, die hen aan gratis eten en slaapgelegenheid kan helpen.

Nog gevaarlijker wordt de toestand, als de bezuiniging, die nog wel eens zou kunnen terugkeeren, weder een zekeren druk van boven zou gaan uitoefenen op de ambtenaren om de uitgaven zooveel mogelijk te beperken.

Blijkens de Memorie van Antwoord staat de Regeering afwijzend tegenover het verzoek. Ik citeer het volgende uit de Memorie van Antwoord, om aan te geven, waarop de Regeering die afwijzing grondt:

„De Regeering meent echter hiertoe niet zonder meer te moeten overgaan, aangezien zij van oordeel is, dat de mogelijkheid niet is uitgesloten” — en daarop wensch ik den nadruk te leggen, Mijnheer de Voorzitter, „dat voor verschillende meer afgelegen plaatsen, waar de levensstandaard geen belangrijke stijging heeft ondergaan een bedrag van f 0.30 daags een nog steeds voldoende schadeloosstelling is.

De Regeering vertrouwt dat bij het toekennen van schadeloosstellingen door de bevoegde autoriteit voldoende rekening zal worden gehouden met de plaatselijke omstandigheden.

Mijnheer de Voorzitter! In het eerste gedeelte van deze argumentatie ligt n.m.m. een suggestie besloten, de suggestie nl., dat er wel plaatsen zijn, zóó afgelegen, dat een schadeloosstelling van 30 cent voor Inlanders, die als getuigen moeten optreden, voldoende is. Deze suggestie vind ik niet alleen gevaarlijk, maar ook in flagranten strijd met de ratio van de ontwerp-ordonnantie, want in de toelichting op deze ontwerp-ordonnantie staat, dat de tarieven moeten worden verhoogd, omdat de levensstandaard in den loop der jaren zoo sterk is gestegen. Nu kan

(KOESOEMO OETOYO, ROEP).

ik mij niet voorstellen, dat, als in de centra van de bevolking de levensstandaard zoo sterk omhoog is gegaan, dit geen invloed zou uitoefenen, zelfs op de meest afgelegen plaatsen. Bovendien, wie van de plaatselijke autoriteiten zou kunnen beoordeelen, in welke mate de levensstandaard sedert 1884 — dat is dan het geboortjaar van de bestaande ordonnantie — is verhoogd? Allicht zouden die autoriteiten dan zeggen: De Regeering met haar deskundige adviseurs heeft eenmaal vastgesteld, dat het minimum getuigengeld per dag 30 cent bedraagt en onze plaats is zoo afgelegen, dat wij ons gerust kunnen refereeren aan de beslissing van de Regeering en dus 30 cent als getuigengeld kunnen uitkeeren. Waar ik dit gevaar niet denkbeeldig acht, zou ik bij de Regeering erop willen aandringen, niet te veel te rekenen op het subjectieve oordeel van de plaatselijke autoriteiten.

De palengelden zijn verdubbeld van 5 tot 10 cent en het maximum van 50 cent is verhoogd tot f 1.—, dus met 100%. Een verzoek om het minimum getuigengeld te brengen van 30 cent op 50 cent is dus alleszins redelijk te noemen. Daarom zou ik er bij de Regeering op willen aandringen, alsnog op dit verzoek in te gaan.

Tenslotte zou ik willen herhalen de vraag, die aan het slot van het Gedelegeerdenverslag is gedaan, of het vaststaat, dat Inlandsche getuigen in civiele zaken dezelfde schadeloosstelling als in de ontwerp-ordonnantie vastgesteld, zouden kunnen vorderen van de partij door wie zij zijn opgeroepen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen, die ik mij voorgesteld had te maken, zijn dezelfde, als die door mijn geacht medelid, den heer Koesoemo Oetoyo, voorgebracht. Ook ik had erop willen wijzen en wijs er bij deze op, dat het minimum getuigengeld van 30 cent door de Regeering in haar voorstel op 30 cent wordt gelaten. De motiveering die de Regeering daarvan geeft in de Memorie van Antwoord, is deze, dat de levensstandaard op verschillende meer afgelegen plaatsen geen belangrijke stijging zou hebben ondergaan, en dat het dus, met andere woorden, voor die meer afgelegen plaatsen niet noodig zou zijn de minimum-schadeloosstelling voor getuigen te verhoogden. Ik betwijfel of dit juist is. Wanneer het hier of daar wel eens mocht voorkomen, dat inderdaad de levensstandaard niet is verhoogd, vergeleken bij den voor-oorlogschen toestand, meen ik, dat dit toch in elk geval als een zeer hooge uitzondering moet worden beschouwd. Als algemeene regel voor de vaststelling van de minimum-schadeloosstelling meen ik, dat op het oogenblik niet meer moet gelden de voor-oorlogsche toestand, maar de tegenwoordige toestand, m. a. w. de tegenwoordige levensstandaard.

Verder zegt de Regeering, dat zij

„vertrouwt dat bij het toekennen van schadeloosstellingen door de bevoegde autoriteit voldoende rekening zal worden gehouden met de plaatselijke omstandigheden”.

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(ROEP, VAN HELSDINGEN).

Ik wil mij niet uitdrukken op de wijze, zooals mijn geacht medelid, de heer Koesoemo Oetoyo, die het m.i. wel wat al te sterk zeide, heeft gedaan. Ik geloof niet, dat die autoriteiten meenen, dat een Inlander van den wind kan leven, maar ik ben met hem van meening, dat de neiging bestaat — en ik heb hieromtrent ook eenige praktische ervaring — om aan den kleinen Inlandschen man de minimale schadeloosstelling voor het afleggen van getuigenissen toe te kennen.

Wordt dit minimum in de wet dus niet verhoogd, dan ben ik het met mijn geacht medelid eens, dat bij de toepassing van de wet in het algemeen de tendenz zal bestaan om voort te gaan met de minimum-schadeloosstelling van 30 cent toe te kennen.

De Regeering wijst in de Memorie van Toelichting op de ontwerp-ordonnantie zelf op den verhoogden levensstandaard. Dat is de rechtsgrond, die algemeen geldt en die dus tot basis dient te strekken voor de verhooging van de tarieven voor getuigengelden, ook voor de minimum schadeloosstelling.

Ik meen dus met mijn geacht medelid, den heer Koesoemo Oetoyo, dat het redelijk en noodig is het voor-oorlogsche minimum van 30 cent te verhoogen tot 50 cent.

Ik heb over deze aangelegenheid reeds voor de vergadering overleg gepleegd met mijn geachte medeleden, de heeren Kiès en Mandagie, die met mij volkomen van hetzelfde gevoelen zijn. Ik geloof ook, dat de heer Oetoyo zich wel zal kunnen vereenigen met wat ik thans aankondig. De heeren Kiès, Mandagie en ik hebben ons voorgesteld om, mocht de Regeering niet bereid zijn de minimum schadeloosstelling voor getuigen van 30 cent te verhoogen tot 50 cent en dus niet bereid zijn de laatste woorden van art. 1 B te vervangen door „vijftig centen en ten hoogste een gulden”, een amendement op de ontwerp-ordonnantie in te dienen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Na wat de beide vorige sprekers naar voren hebben gebracht behoef ik niet veel te zeggen. Alleen wil ik hun betoog in dit opzicht versterken door erop te wijzen, dat waar het hier betreft een geldelijke vergoeding voor verblijf op plaatsen, waar Inlanders als getuigen moeten verschijnen, het hier in hoofdzaak betreft plaatsen waar landrads gevestigd zijn en dat het niet waarschijnlijk is, dat deze plaatsen zoo afgelegen zijn, dat zij niet te lijden zouden hebben gehad van duurteopdriving in de tegenwoordige tijden.

Ik sluit mij dus gaarne aan bij het betoog van de vorige sprekers en zou gaarne willen zien, dat de Regeering de hier voorgestelde wijziging in het ontwerp overneemt.

De tweede opmerking, die ik zou willen maken, is deze: Ik heb met genoegen gelezen, dat de Regeering bereid is ten aanzien van verschillende punten te overwegen of ook daarin geen wijziging moet worden gebracht. De Regeering zegt, dat er inderdaad aanleiding bestaat om te gelegener tijd tot algeheele herziening van de tarieven over te gaan. Daarbij wil ik er de Regeering alleen op wijzen, dat dan onder de oogen moet worden gezien de mogelijkheid tot af-

(VAN HELSDINGEN, KIÈS, STOKVIS).

schaffing van het palengeld en dit te vervangen door kilometergeld. Waar over het algemeen de palen meer en meer vervangen worden door kilometers, meen ik dat in deze wetgeving daarmede rekening moet worden gehouden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Op den in het Gedelegeerden-Verslag geuiten wensch om bij rondschrijven de aandacht der Europeesche rechtscolleges te vestigen op de onderwerpelijke wijziging van de tarieven der Inlandsche getuigen, antwoordt de Regeering, dat zij meent daartoe eerst te moeten overgaan, zoodra blijkt, dat door de rechterlijke macht met die wijziging geen rekening wordt gehouden en de Regeering derhalve van het standpunt uitgaat, dat de rechter de Wet, dus ook wetswijzigingen, waarvan hij zich uiteraard op de hoogte houdt, toepast.

Dit getuigt wel van een zeer groot vertrouwen in de rechterlijke ambtenaren, maar ik zou er de aandacht op willen vestigen, dat het vaststellen der schadevergoeding voor de getuigen eigenlijk slechts een onbelangrijk onderdeel is van de taak van de rechters, die vrijwel alle overkropt zijn met werk, zoodat het volstrekt niet uitgesloten is te achten, dat dit, om het zoo eens te noemen, met een los handje moet gebeuren. Hieraan zal nu voor een deel tegemoetgekomen worden, wanneer werkelijk wordt overgegaan tot verhooging van de minimum-tarieven, maar toch meen ik te moeten herhalen den wensch, dat bij rondschrijven de aandacht van de Europeesche rechtscolleges gevestigd wordt op de onderwerpelijke aangelegenheid, met verzoek om zich steeds in het bijzonder rekenschap te willen geven van de persoonlijke omstandigheden van de getuigen, om in verband daarmede de schadeloosstelling te kunnen vaststellen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij gaarne willen aansluiten bij den aandrang van vele zijden geuit, om het wettelijk minimum van de schadeloosstelling te verhoogen tot 50 cent. De heer Oetoyo heeft het zoo overtuigend gezegd. Dit tarief dateert van 1884 en wij kunnen er zeker van overtuigd zijn, dat in elk geval het minimum tarief van 1884 thans niet wel meer houdbaar is.

Ik ga dan ook zoover met te zeggen, dat de beteekenis van het ontwerp eigenlijk behoort te liggen in de verhooging van het minimum, veeleer dan in de verhooging van het maximum. Ik kan mij dan ook niet voorstellen, dat de Regeering de pressie zou afwachten van een amendement na den van allerwegen uitgeoefenden aandrang en ik ben er bijna van overtuigd — ik zou het althans gaarne willen zija — dat de Regeering na dezen bijzonderen aandrang van het college en den algemeen geuiten wensch, zelfstandig haar houding in deze zal veranderen.

Mocht niettemin een amendement noodzakelijk zijn, dan spreekt het, na hetgeen ik gezegd heb, wel vanzelf, dat ik er gaarne mijn stem aan zou willen geven, maar het zou een overwinning, een zelfoverwinning van de Regeering zijn,

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden. — Compensatieregelen bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(VOORZITTER, s'JACOB).

indien zij een dergelijken formeelen aandrang wist te voorkomen.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde voor Justitie dadelijk te antwoorden?

De heer Spit, Regeeringsgemachtigde voor Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne enkele oogenblikken willen hebben voor overleg met de Regeering.

De Voorzitter: Dan wordt de behandeling van dit onderwerp voor eenigen tijd geschorst.

Aan de orde is thans de ontwerp-ordonnantie betreffende compensatie van positieve en negatieve resultaten van verschillende jaren bij de regeling van den aanslag in de Inkomstenbelasting (Ond. 36).

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Uit de schriftelijke gedachtenwisseling over de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie is wel gebleken, dat de invoering van het beginsel van verrekening van verliezen met winsten bij de bepaling van het bedrag van den aanslag in de inkomstenbelasting, die door dit ontwerp wordt gebracht, instemming heeft gevonden. Ook mijnerzijds kan ik niet anders dan die verandering in de inkomstenbelasting toejuichen. Met deze ontwerp-ordonnantie zal n.m.m. niet alleen een verbetering in de inkomstenbelasting worden gebracht, maar zal ook een afwijking van het stelsel van die belasting met het oorspronkelijke stelsel en van dat van de vennootschapsbelasting worden opgeheven.

Oorspronkelijk kende de inkomstenbelasting een gemiddelde van drie jaren als belastbaar inkomen en de vennootschapsbelasting kent een verrekening van verliezen gedurende twee volgende jaren met de winsten, waarin tot uitdrukking komt de ervaring van de practijk, dat in het bedrijfsleven verliezen met winsten afwisselen, en winsten alleen dan reële beteekenis hebben, wanneer zij den invloed van de verliezen hebben ondergaan. Alleen winsten in de belasting aanslaan zonder dat met de verliezen rekening wordt gehouden zou gelijkstaan met het aanslaan van fictieve inkomsten.

Met deze ordonnantie zal daarom n.m.m. een verbetering worden gebracht, die het stelsel van de inkomstenbelasting meer met de practijk in overeenstemming zal brengen. Twijfel over de waarde van die verandering bestaat er dan ook bij mij niet en naar ik uit de schriftelijke gedachtenwisseling meen te mogen afleiden, ook niet bij het College van Gedelegeerden.

Wel is daarbij gebleken van twijfel over de waarde van de overgangsbepaling, die in art. 2 is opgenomen. Dit artikel 2 bepaalt, dat het beginsel van verrekening van verliezen met winsten bij de aanslagberekening van de inkomstenbelasting voor het eerst zal worden toegepast op het belastingjaar 1927, terwijl uit de toelichting blijkt, dat de toepassing hierin zal bestaan, dat de verliezen van

(s'JACOB).

het belastingjaar 1926 met winsten van het jaar 1927 zullen mogen worden verrekend en bovendien ook verliezen van het jaar 1925, maar dit laatste alleen voorzover die verliezen niet worden opgewogen door winsten in het jaar 1926. Dit beteekent, dat in het jaar 1927 belasting zal moeten worden betaald, indien er in 1925 verlies is geleden en in 1926 winst is gemaakt, over het bedrag van de winst van 1927 verminderd met hetgeen het verlies van het belastingjaar 1925 mogelijke winst van 1926 overtreft.

Een andere mogelijke oplossing van deze overgangsregeling zou hierin bestaan, dat tot verrekening met een winst van het jaar 1927 wordt toegelaten niet alleen een saldooverlies van het jaar 1925, nadat daarvan in mindering is gebracht de winst van het jaar 1926, maar het volle verlies van 1925.

Om dit met een voorbeeld toe te lichten. Gesteld, dat in het belastingjaar 1925 een verlies is gemaakt van *f* 100.000, in het belastingjaar 1926 een winst van *f* 80.000 en in het belastingjaar 1927 wederom een winst van *f* 100.000, dan zal bij de door de Regeering gekozen oplossing in het jaar 1927 in mindering van de winst van *f* 100.000 mogen worden gebracht het verschil tusschen het verlies van 1925 en 1926, d.i. *f* 20.000.

Bij de andere mogelijke oplossing zal verrekend kunnen worden met de winst van 1927 het volle verlies van 1925, dus *f* 100.000, zoodat in het jaar 1926 geen belasting verschuldigd is.

Voor beide oplossingen valt wat te zeggen. Voor de oplossing, die door de Regeering gekozen is, valt te zeggen, dat zij formeel in overeenstemming is met den opzet van de verandering, die door deze ordonnantie in het stelsel van de inkomstenbelasting gebracht wordt. Voor de andere oplossing valt te zeggen, dat zij in overeenstemming is met het door die verandering gewenschte effect.

Wanneer de thans aanhangige verandering in de inkomstenbelasting in volle werking zal zijn getreden, zal een verliesjaar gedurende twee volgende jaren ten volle effect op de berekening voor de inkomstenbelasting kunnen sorteeren. Dat effect zal bij de door de Regeering gekozen oplossing niet worden bereikt voor het belastingjaar 1927, omdat in het jaar 1926, toen de belasting nog niet was ingevoerd, reeds over het bedrag van de winst is betaald, zonder dat met een eventueel verlies over 1925 rekening is gehouden en daardoor als belastinginkomen over de drie jaren 1925/1927 een bedrag wordt aangenomen, dat niet overeenkomt met de werkelijkheid. Bij de andere, door mij genoemde, oplossing zal de belasting worden berekend over het bedrag, dat in die drie jaren ook werkelijk als winst genoten is.

De vraag is nu: welke is de waarde van elk van deze beide oplossingen? Men zal deze waarde, dunkt mij, het best kunnen beoordeelen wanneer men nagaat, welke gevolgen iedere oplossing zal hebben. Indien de door de Regeering gekozen oplossing wordt gevolgd, zal in de drie jaren 1925/'27 de belasting worden berekend: in 1925 over nihil, omdat er dan een verlies is geleden; in het belastingjaar 1926 over een winst van *f* 80.000.— en in het jaar 1927 — zoodat ik zoodanig reeds heb opgemerkt — over het verschil tusschen de

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(s'JACOB, FRUIN).

winst van 1927 ad *f* 100 000.— en het saldo-verlies van 1925 ad *f* 200 000.—, dat is dus over *f* 80 000.—. Over de door mij genoemde drie jaren wordt dan dus een winst berekend van tweemaal *f* 80 000.— dat is *f* 160 000.—

Bij de andere, door mij voorgedragen oplossing zal in hetzelfde drietal jaren de belasting worden berekend over *f* 80 000.— en daarmee zal de belastingberekening ook niet anders hebben gedaan dan de werkelijkheid gevolgd, want in die drie jaren is per slot van rekening ook niet meer winst gemaakt dan de hier genoemde *f* 80 000.—

Ik meen daarom te mogen zeggen, dat de oplossing, die de Regeering heeft gekozen, niet de volle maat geeft van de gaven, die de thans voorgestelde verandering in de inkomstenbelasting bedoelt te schenken. Het is waar, dat bij de andere, door mij voorgestelde oplossing óók een offer zal moeten worden gebracht, omdat deze oplossing dan niet in overeenstemming zal zijn met den opzet van de ordonnantie, maar hetgeen daarbij wordt opgeofferd is niets anders dan wat ik zou willen noemen de morphologische overeenstemming met den opzet van de belasting, terwijl bij de oplossing van de Regeering eveneens een offer wordt gebracht, maar dat offer bestaat in de materiele overeenstemming. En wanneer men moet kiezen tusschen de beide offers, dat van de morphologische overeenstemming en dat van de materiele, geloof ik, dat het juist is de keuze te laten vallen op het morphologische offer, omdat men zich dan eenvoudig aansluit bij de praktijk en de belastingregeling op het belastingjaar 1927 wordt toegepast zooals zij zal werken, wanneer het beginsel, dat door deze ontwerp-ordonnantie wordt ingevoerd in volle werking treedt.

De Regeering heeft die laatste oplossing afgewezen.

Ik weet niet, of de zaak voldoende praktisch belang heeft, maar mij dunkt, dat die houding van de Regeering toch wel voor herziening vatbaar is. Ik zou gaarne van den Regeeringsgemachtigde vernemen, of hij thans aanleiding ziet om in deze van standpunt te veranderen en de andere, door mij voorgebrachte, oplossing te aanvaarden.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De heer s' Jacob heeft al een kwestie behandeld, die ook ik had willen behandelen, n.l. dat, wanneer met het oog op het belastingjaar 1925 verlies is geleden, dat verlies in het belastingjaar 1927 ten volle zal kunnen worden afgetrokken van de winst, onverschillig, of er in 1926 verlies dan wel winst is gemaakt.

Mijnheer de Voorzitter! De heer s' Jacob heeft de wenschelijkheid daarvan betoogd en ik ga met zijn betoog geheel accoord. Doch ik ga nog wat verder dan de heer s' Jacob, omdat ik meen, dat de opvatting van den heer s' Jacob, die ook door mij wordt gehuldigd, reeds uitdrukking heeft gevonden in het bepaalde bij deze ordonnantie.

Er staat n.l. in art. 2 te lezen:

„Verrekening van verliezen op de wijze in het derde lid van artikel 3 der „Herziene ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1920” bepaald, vindt voor het eerst toepassing bij de aanslagregeling voor het belastingjaar 1927”.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(FRUIN).

Er wordt hier in artikel 2 dus verwezen naar het derde lid van artikel 3 van de Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920. Dit lid luidt volgens de voorgestelde wijziging:

„Indien en voor zoover verrekening van een verlies volgens het tweede lid niet mogelijk is, heeft verrekening plaats bij de vaststelling van het inkomen voor het volgend belastingjaar, en indien en voor zoover zij ook dan niet kan plaats vinden, bij de vaststelling van het inkomen voor het daarop volgende belastingjaar”.

Ik neem nu b.v. aan, Mijnheer de Voorzitter, — ik wil liever niet met zulke groote cijfers werken als de heer s' Jacob heeft gedaan en zal dus wat kleinere getallen nemen — dat ik met betrekking tot het belastingjaar 1925 een verlies heb geleden van *f* 3000 en met betrekking tot het belastingjaar 1926 een winst heb gemaakt van *f* 2000, terwijl ik nu in 1927 b.v. weer een vrij behoorlijke winst heb gemaakt.

Nu is dus de vraag deze: mag ik in 1927 de volle *f* 3000 van het verlies in 1925 aftrekken, of mag ik maar verrekenen *f* 3000 verlies gecompenseerd met *f* 2000 winst voor 1926 dus slechts *f* 1000 verlies. Ga ik de derde alinea van art. 3 toepassen, dan moet ik nagaan, wat ik volgens dit artikel mag verrekenen. In de eerste plaats moet ik dan nagaan, of ik mijn verlies kan compenseeren met de winst in hetzelfde jaar gemaakt. Dat is natuurlijk uitgesloten, want ik neem aan, dat ik over het geheele jaar in kwestie een verlies heb geleden van *f* 3000; in de tweede plaats ga ik na, of ik die *f* 3000 niet kan verrekenen met het oog op de vaststelling van mijn inkomen voor het volgend belastingjaar, dat is 1926. En nu is het duidelijk, dat dit niet mogelijk is, want in het jaar 1926 gold de bepaling nog niet.

Wat blijft dus voor mogelijkheid over? Niets anders dan het geheele bedrag van *f* 3000 te verrekenen en met de winst van het jaar 1927. Ik geloof, dat het artikel het dus werkelijk heel duidelijk heeft gezegd en het komt mij voor, dat wanneer de Regeering een andere meening is toegedaan, zij de bepaling dan zal moeten wijzigen; ik meen dat dit werkelijk de eenig mogelijke oplossing is.

Er komt iets bij. Deze kwestie doet zich, als ik mij goed herinner, thans niet voor het eerst voor. Ik meen ook, dat ten aanzien van de belasting op de naamlooze vennootschappen dezelfde kwestie reeds is opgeworpen. En ik moet er dadelijk bijvoegen, dat ik tenslotte niet weet, of er toen een zaak van gemaakt is en daaromtrent ook al in hoogste instantie is beslist. Ik kan mij daarom den angst van de Regeering, als ik het zoo noemen mag tegen een dergelijke uitlegging begrijpen, omdat dan ook bij de naamlooze vennootschappen de uitlegging op dezelfde wijze zal moeten plaatsvinden.

Maar ik wil daarbij toch nog opmerken, dat ten slotte de ordonnantie voor de naamlooze vennootschappen niet werd gemaakt in samenwerking met dit college, maar door de Regeering alleen, terwijl nu het College van Gedelegeerden hier een wijziging aanbrengt en een bepaalde interpretatie van een artikel voor de hand ligt. De Regeering

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(FRUIN, STOKVIS).

mag nu niet zeggen: ja, maar ik ben bang voor deze methode in verband met de verrekening van de winsten en verliezen bij de naamlooze vennootschappen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik herhaal dus, dat het mij voorkomt, dat in deze bepaling de oplossing, die door den heer 's Jacob wordt gewenscht en die door mij ook zeer wordt aanbevolen, reeds is begrepen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Er is in het Gedelegeerdenverslag o.m. gevraagd of de compensatieregeling praktisch ook van toepassing zal zijn ten aanzien van die aangeslagenen, welke hun inkomsten niet trekken uit handel en bedrijf.

Daarop antwoordt de Regeering:

„De compensatieregeling zal niet alleen van toepassing zijn ten aanzien van die aangeslagenen, welke hun inkomsten trekken uit handel en bedrijf, maar betreft mede hen, die worden aangeslagen naar inkomsten uit de overige der in lid 1 van artikel 3 der herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting genoemde bronnen van inkomen”.

Nu worden in het eerste lid van art. 3 van de ordonnantie op de inkomstenbelasting als bronnen genoemd: onroerende goederen, roerende goederen, inkomsten uit beroep of bedrijf, alsmede uit wetenschappelijken of anderen arbeid, onverschillig of deze tijdelijk dan wel geregeld wordt verricht, inkomsten uit ambt, waardigheid, bediening of betrekking en inkomsten uit periodieke uitkeeringen.

Dus wanneer de aangeslagene, die krachtens een van de hier genoemde bronnen inkomstenbelasting moet betalen, verlies heeft geleden met betrekking tot die verschillende bronnen, dan mag daarvoor compensatie worden gegeven.

Nu zou ik van de Regeering wel gaarne eenige inlichtingen willen vragen. Zou zij mij eenige voorbeelden kunnen noemen van een verlies, dat in compensatie mag worden gebracht ten aanzien b.v. van de bronnen van inkomst uit wetenschappelijken of anderen arbeid. Ik bedoel natuurlijk niet voorbeelden van allen anderen arbeid, maar toch een mogelijkheid dat bij anderen arbeid verlies zou kunnen worden geleden.

Wat de bronnen: ambt, waardigheid, bediening of betrekking betreft, zou ik de Regeering het volgende willen vragen. Wanneer bijv. een ambtenaar een kastekort heeft wegens fouten, gemaakt door een van zijn ondergeschikten, maar waarvoor die ambtenaar als comptabel chef verantwoordelijk is, kan hij een zeer groot verlies lijden. Mag nu zulk een verlies ook in de compensatieregeling worden betrokken? Het kan zijn, dat mijn vraag uiterst naïef gesteld is, maar ik stel ze alleen als ondeskundige om de Regeering in staat te stellen, omtrent de praktijk van de compensatieregeling wat meer licht te verschaffen.

Wat de bron wetenschappelijken arbeid bv. betreft zou ik het volgende willen opmerken. Wanneer er een man is met groote kennis en tevens fantasie, die bv. een Nieuw-

(STOKVIS, DIRECTEUR FINANCIËN).

Guinea-expeditie ondernemen wil — natuurlijk voor partikuliere rekening — en de zaak loopt in het honderd, zodat hij daarop duizenden guldens verlies lijdt — de ordonnantie is er juist om ook met de gekste gevallen rekening te houden — dan zal hem dat toch op zijn inkomen veel schelen. Mag men een dergelijk verlies bij wetenschappelijken arbeid bij de compensatie in rekening brengen, ja of neen? Ik heb alleen enkele uiterste gevallen opgenoemd, maar het kan toch zijn, dat de Regeering zich over de consequenties van dergelijke mogelijkheden nader zou willen verklaren.

De heer Van den Bussehe, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Met genoegen heb ik uit den mond van den heer s' Jacob gehoord, dat het beginsel van de voorliggende ordonnantie instemming heeft gevonden. Dat dit het geval was bleek ook wel uit het Gedelegeerdenverslag, dat over dit ontwerp is uitgebracht.

De heer s' Jacob heeft in hoofdzaak ter sprake gebracht, of de overgangsbepalingen, die in art. 2 van het ontwerp zijn vervat, inderdaad beantwoorden aan den eisch van billijkheid en heeft daartoe in de eerste plaats een duidelijke uiteenzetting gegeven van de strekking van het ontwerp zooals het voor ons ligt.

De heer s' Jacob heeft in eenige voorbeelden aangetoond in welke mate en onder welke omstandigheden compensatie van verliezen in voorafgegangene jaren met latere winsten, zal kunnen plaats vinden en in welke gevallen dat niet of slechts ten deele het geval zal zijn. Met de uiteenzetting van dit geachte lid kan ik mij geheel vereenigen; zij zal het aan het College gemakkelijk gemaakt hebben de verdere besprekingen over dit onderwerp te volgen.

Nu merkt de heer s' Jacob in hoofdzaak op dat aan de nieuwe regeling, die algemeen wordt toegejuicht en noodzakelijk geacht, een zekere mate van terugwerking wordt verleend, maar die terugwerking hem nog niet ver genoeg gaat. Mijnheer de Voorzitter! De terugwerking, zooals de Regeering die in dit voorstel heeft neergelegd, heeft de bedoeling om de nieuwe regeling vanaf het begin van het jaar 1927 in volle kracht te laten werken. Wanneer deze regeling reeds eenige jaren had bestaan, zou in een geval van opvolging van winsten en verliezen, als de heer s' Jacob geschilderd heeft, in het jaar 1927 door de betrokkenen betaald zijn moeten worden datgene, wat nu inderdaad ook volgens de nieuwe ordonnantie betaald zal worden.

Het geval, dat de heer s' Jacob noemde: in 1925 is een verlies geleden van 1 ton, in 1926 is f 80 000.— winst gemaakt en nu mag in 1927 niet meer dan f 20 000.— worden gecompenseerd, is volkomen juist, d.w.z. die winst moet eigenlijk al een jaar vroeger gemaakt zijn, omdat het hier om belastingjaren gaat, maar voor de gemakkelijheid van het betoog volg ik hier den heer s' Jacob maar op den voet. De compensatie van f 20 000.— in 1927, die wij nu zullen toestaan, zou ook toegestaan zijn wanneer deze ordonnantie al jaren had bestaan. Wat de heer s' Jacob wil is eigenlijk meer. Hij wil het beginsel volledig terug laten werken tot 1925, maar daarvoor vindt de Regeering geen aanleiding.

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(DIRECTEUR FINANCIËN).

Wanneer men overgaat tot een verzachting van bepaalde belastingregelingen, moet men op een gegeven oogenblik beginnen, en de Regeering meent in deze ver genoeg te gaan door in 1927 te beginnen de nu wenschelijk geoordeelde regeling in volle kracht toe te passen. Zij wenscht daaraan geen terugwerking te verleenen zooals de heer s'Jacob dat wenscht.

Wij hebben bij het voorbrengen van deze regeling op den voorgrond gesteld, dat zooveel mogelijk aansluiting zou worden gezocht bij de regeling der compensatie van voordeelige en nadeelige resultaten, die in Nederland aanhangig is geweest. Wanneer men nagaat in welken vorm het betreffende wetsontwerp op het oogenblik in Nederland bij de Staten-Generaal in behandeling is — ik heb geen zekerheid of dat ontwerp reeds is aangenomen — zal men zien, dat daar slechts compensatie wordt toegestaan met één jaar. Zooals het voorstel op het oogenblik luidt, zal daar de compensatieregeling voor de eerste maal worden toegepast in het belastingjaar 1927—1928 en dan zal in mindering mogen worden gebracht een verlies in het jaar 1926—1927. Aanvankelijk had de moederlandsche Regeering een voorstel van iets wijdere strekking aangeboden, maar het overleg tusschen de commissie voor belastingaangelegenheden in de Tweede Kamer en de Regeering heeft er tenslotte toe geleid, dat men in Nederland een oplossing heeft gekregen, die inderdaad iets minder ver gaat dan onze oplossing. Daar worden voor de compensatie in het eerste jaar verliezen van een jaar in rekening gebracht, terwijl wij hier als overgangsmaatregel twee jaren invloed doen hebben.

Dat de Regeering niet de volle maat geeft, kan ik in den gedachtengang van den heer s'Jacob, het geachte lid toegeven, maar de Regeering meent, dat zij hier genoeg geeft. Er bestaat geen aanleiding verder te gaan. Natuurlijk zou dat in zeer bijzondere gevallen voor dezen of genen een voordeel kunnen zijn, maar wanneer men een nieuwe, gunstige regeling invoert, moet men overwegen welke de consequenties zijn van meerdere of mindere terugwerking en dan komt men tot een gemiddelde, wat toch wel juist en daarom aannemelijk moet worden geacht.

De heer Fruin heeft zich aangesloten bij de beschouwingen van den heer s'Jacob voorzover dit punt betreft, doch heeft buitendien uit de ordonnantie meenen te kunnen lezen, dat daarin eigenlijk al is neergelegd de verrekening zooals de geachte spreker die zou wenschen. Diezelfde aanleggenheid is in het Gedelegeerdenverslag tersprake gekomen en in de Memorie van Antwoord beantwoord in dien zin, dat de Regeering uit de ontwerp-ordonnantie niet anders kan lezen dan haar bedoeling om bij de terugwerking in de eerste plaats verliezen van het jaar 1925 te verrekenen met winsten van het jaar 1926 en als er dan nog iets overblijft, die verliezen voor compensatie in aanmerking te brengen.

Ik kan ook nu die redactie niet anders lezen, want er staat in art. 2 toch niet, dat art. 1 zal worden toegepast bij de berekening van de in 1927 in compensatie te brengen bedragen, doch er staat alleen, dat verrekening van verliezen zal plaats hebben in 1927, op de wijze als aangegeven in art. 1. Die in art. 1 aangegeven wijze is zeer duidelijk.

Eerst wordt gecompenseerd met het volgend jaar en voorzover dat niet mogelijk is, met de daaropvolgende jaren, dus de terugwerking, die in art. 2 is neergelegd, geschiedt op de wijze als het zou zijn gebeurd, wanneer deze ordonnantie al lang zou hebben bestaan. Dat is dus niets anders dan met compensatie over opvolgende jaren, waarbij dus overspringen van één jaar is uitgesloten.

Ook heeft de heer Fruin gezegd, dat deze kwestie reeds bij de vennootschapsbelasting tot moeilijkheden heeft aanleiding gegeven, waarin een beslissing van den Raad van Beroep is uitgelokt. In wezen was de kwestie bij de vennootschapsbelasting dezelfde, maar de formulering in art. 7 van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting in verband met het tweede lid van art. 52 liet inderdaad eenige mogelijkheid tot twijfel. Die mogelijkheid tot twijfel was niet heel groot, hetgeen ook daaruit is gebleken, dat in de aangelegenheid die de heer Fruin op het oog heeft, de Raad van Beroep inderdaad een beslissing heeft genomen in den zin van de regeling, die in de nieuwe ontwerp-ordonnantie is neergelegd. Die beslissing is genomen, maar nog niet geformuleerd, zoodat het zeer verklaarbaar is, dat dat den heer Fruin niet bekend kon zijn.

Tenslotte heeft de heer Stokvis mij het genoegen gedaan mij eenige puzzles ter hand te stellen en gevraagd, in aansluiting aan hetgeen in het Gedelegeerdenverslag was gezegd, of de compensatie zich ook zou uitstrekken tot verliezen op andere bronnen van inkomsten geleden. De geachte spreker heeft daarvoor eenige voorbeelden aangevoerd, die laat ik zeggen, gelukkig niet alledaagsch zijn. In hoofdzaak gaat het hier natuurlijk om de verliezen uit onroerende en roerende goederen. Voorzover die verliezen worden geleden, is het zonder meer duidelijk, dat compensatie binnen het jaar op grond van het tweede lid van art. 3 zal mogen plaatsvinden en ook de nieuwe compensatie op grond van het nu toe te voegen derde lid zich ook tot dergelijke verliezen zal uitstrekken, wanneer die verliezen niet binnen het belastingjaar zelf door inkomsten of winsten uit andere bronnen konden worden gecompenseerd. De heer Stokvis vraagt nu echter verder naar verliezen, geleden uit wetenschappelijken arbeid en uit kastekorten. Ik geloof, dat dergelijke zaken incidenteel zullen moeten worden opgelost door den belastingdienst. Principieel uitgesloten zijn dergelijke gevallen natuurlijk niet. Wanneer iemand inderdaad uit een beroep verlies heeft geleden en dat verlies in het jaar, waarover de belasting wordt betaald, in zijn geheel zou worden gedragen, lijkt het mij niet onmogelijk, zelfs zeer aannemelijk, dat compensatie zal kunnen plaatsvinden.

Maar nu het geval van verlies tengevolge van een kastekort. In het algemeen zal de betrokken ambtenaar met het bedrag van het tekort worden belast en dat in grootere of kleinere gedeelten moeten teruggeven.

Dat datgene, wat hij in een bepaald jaar betaalt, in mindering zal komen van zijn inkomen, is aannemelijk en duidelijk, maar het gevaar, dat hij tenslotte een negatief inkomen zou hebben, is niet zoo groot. Al dergelijke gevallen kunnen zich natuurlijk voordoen en principi-

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(DIRECTEUR FINANCIËN, s'JACOB).

pieel kunnen zij niet van compensatie zijn uitgesloten, wanneer in art. 3 derde lid een compensatieregeling is aangegeven. Dus het komt mij voor, dat de praktijk ieder afzonderlijk gecompliceerd geval zal oplossen. Maar om hier direct aan te geven, hoe de oplossing zal zijn, zou in strijd zijn met de gedragslijn, die in het algemeen bij de behandeling van het belastingvraagstuk moet worden gevolgd. Uitgesloten kan — dat spreekt vanzelf — een compensatie niet zijn, wanneer een ordonnantie de mogelijkheid daartoe opent.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de geachte sprekers in eersten termijn voldoende te hebben beantwoord. Ik dank U.

De Voorzitter: Wenscht nog een van de sprekers, die in eersten termijn het woord gevoerd hebben, in tweeden termijn het woord te voeren?

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zal ik gebruik maken van de gelegenheid om in tweeden termijn het woord te voeren en ik kan daarbij heel kort zijn, omdat, na het antwoord, wat ik van den Regeeringsgemachtigde heb mogen ontvangen, ik meen, dat het verschilpunt, dat ik naar voren heb gebracht, tot zeer eenvoudige afmetingen is teruggebracht. De geachte Regeeringsgemachtigde toch heeft toegegeven dat inderdaad de overgangsbepaling van art. 2 niet de volle maat geeft van hetgeen de wijziging in de inkomstenbelasting bedoelt te brengen. Hij heeft ook toegegeven, dat de voorstelling van zaken, die ik in eersten termijn heb gegeven, de juiste is. Daar blijft dunkt mij, dus alleen over te overwegen de vraag, die ik zooeven reeds heb gesteld: wat is de waarde van de beide oplossingen, want daarop komt het dunkt mij aan.

De Regeeringsgemachtigde zegt: de Regeering meent genoeg te geven. Is nu „genoeg” de volle waarde? Ik geloof niet, dat men kan volhouden dat hier genoeg wordt gegeven, wanneer men dit afmeet naar het beginsel dat ingevoerd wordt, met welke invoering men dan toch dit beginsel als het juiste erkent. Het beginsel, dat wordt ingevoerd is dit, dat bij de verrekening van den aanslag in de inkomstenbelasting een verliesjaar over de twee volgende jaren zijn volle effect heeft. En nu vraag ik mij af: wanneer men begint, dat beginsel als juist te erkennen geeft men dan genoeg wanneer men dat beginsel wil toepassen op het jaar 1927, zonder daaraan de volle maat te geven? Ik geloof dat het duidelijk is, dat men dan niet genoeg geeft. Of men moet het jaar 1927 geheel uitsluiten van de regeling, of men kan het erbij betrekken, maar wanneer men het belastingjaar 1927 bij de nieuwe regeling betreft, dunkt het mij, dat dan ook de nieuwe regeling daarop ten volle van toepassing moet worden verklaard. Ik kan mij daarom niet vereenigen met het standpunt dat door de Regeering in deze is ingenomen en zou gaarne een amendement op art. 2 indienen. Ik verzoek U daarom, Mijnheer de Voorzitter, straks de vergadering voor een kwartier te willen schorsen,

(s'JACOB, FRUIN, VOORZITTER).

teneinde dit amendement te kunnen formuleeren en indienen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben tot mijn spijt door den geachten Regeeringsgemachtigde nog niet geheel overtuigd t.a.v. de juistheid van de interpretatie t.a.v. het derde lid van art. 3. Ik zou er alleen op willen wijzen, dat hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde opgemerkt heeft in de Memorie van Antwoord eigenlijk precies hetzelfde aantoont als wat ik heb willen aantonen.

Ik lees n.l. in de op een na laatste alinea van de Memorie van Antwoord:

„Zou, uithoofde van die niet plaats gehad hebbende verrekening voor den aanslag 1926, een verlies van 1924 zonder meer in mindering komen van de winst over 1926, dan zou een terugwerkende kracht van de ordonnantie-wijziging worden gegeven, welke niet strookt met de bedoeling van artikel 2 en waarvoor de Regeering geen aanleiding kan vinden”.

Met andere woorden, uit die woorden volgt, dat de Regeeringsgemachtigde aanneemt, dat in een dergelijk geval, als door mij bedoeld, geen verrekening plaats heeft met den aanslag 1926. De Regeering voelde eigenlijk precies hetzelfde als ik voel, dat, wanneer men in 1926 het verlies niet mag aftrekken van de winst, er geen verrekening plaats heeft.

Datzelfde gevoelde de Regeering toen zij deze woorden neerschreef. Ik geloof dus, dat mijn interpretatie van dat artikel alsnog juist is. Mocht de Regeeringsgemachtigde dit echter niet willen toegeven, dan zal ik gaarne het amendement van den heer s'Jacob ondersteunen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Mijne heeren. Ik stel mij voor de vergadering een kwartier te schorsen, ten einde den heeren gelegenheid te geven het amendement te formuleeren.

De vergadering wordt te 9.30 uur v.m. geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, dat zooeven is rondgedeeld, voorgesteld door de heeren s'Jacob, Kiës en Fruin (Ond. 36, stuk 6), luidende:

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie betreffende de compensatieregeling van den aanslag in de inkomstenbelasting art. 2 te lezen als volgt:

Verrekening van verliezen vindt voor het eerst toepassing bij de aanslagregeling voor het belastingjaar 1927 met dien verstande dat voor zoover noodig rekening wordt gehouden met de volledige verliezen zoowel voor het (belasting) jaar 1925 als voor het (belasting) jaar 1926.

De Voorzitter: Moet het woord, „belasting”, dat tweemaal tussehen haakjes geplaatst is, aldus gehandhaafd blijven?

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(s'JACOB, DIRECTEUR FINANCIËN).

De heer s'Jacob: Neen, Mijnheer de Voorzitter, de haakjes moeten vervallen.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeerings-gemachtigde voor Financiën.

De heer Van den Bussche, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn heeft de heer s'Jacob een groote mate van overeenstemming meenen te mogen constateeren tusschen den geachten spreker en de Regeering, maar ik geloof toch, dat de heer s'Jacob in dit opzicht iets verder is gegaan dan juist is. Die overeenstemming bestaat inderdaad in belangrijke mate, maar toch niet zoo volledig als het geachte lid hier zegt. Want de heer s'Jacob merkt op, dat de Regeering heeft erkend niet de volle maat te geven door de ontwerpordonnantie, die zij thans aan het oordeel van het college heeft onderworpen, en ik geloof niet, dat dit geheel in overeenstemming met de werkelijkheid is. Ik heb in eerste termijn uiteengezet, dat men inderdaad wel verder zou kunnen gaan, maar absoluut betwist dat het noodzakelijk was om verder te gaan.

Wanneer men een mildere toepassing van de bestaande belastingregeling invoert, kan men een zekere mate van terugwerkende kracht, een zekere mate van tegemoetkoming in de overgangsregeling toepassen en daarover kan verschil van gevoelen bestaan. De Regeering is echter van oordeel niet verder te mogen gaan dan zij heeft voorgesteld.

Ik erken dus wel, dat men verder zou kunnen gaan. Inderdaad is dat het geval; men zou haar een volledig terugwerkende kracht kunnen geven, maar de wenschelijkheid daarvan kan ik niet inzien. Wat toch is het geval? De voorgestelde regeling is zoo ontworpen, dat voor het jaar 1927 de volle maat wordt gegeven, dat in het jaar 1927 de nieuwe regeling zal worden toegepast alsof zij altijd had bestaan. Als die regeling jaren oud was zouden de belanghebbenden in 1927 onder bepaalde omstandigheden een zeker bedrag aan belasting betalen, en dat bedrag zullen zij ook nu betalen. Doordat de regeling nu pas wordt ingevoerd en pas van 1 Januari 1927 af in den belastingaanslag zal werken kan zij niet werken in 1926. Zij dus, die in 1925 een verlies hebben geleden, hebben dat in 1926 niet kunnen compenseeren; daarop wenscht de Regeering niet terug te komen. De regeling, zooals de heer s'Jacob die wenscht en zooals die in het amendement is voorgesteld gaat verder. Zij komt daarop neer, dat in 1927 een abnormale ontheffing zal worden gegeven, een ontheffing, waarvan de consequentie is, dat voor de betrokken groep van belanghebbenden een toestand zal intreden, alsof de regeling in 1926 reeds had bestaan. Dat is nu juist, wat de Regeering niet wil.

Ik meen hiermede, hetgeen de heeren s'Jacob, Fruin en mij verdeeld houdt, voldoende te hebben toegelicht.

Het is eenvoudig de kwestie hoever men zal gaan en de grens, die de Regeering heeft meenen te moeten trekken, blijkt mij de juiste. Ik heb als nevenargument nog aange-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIRECTEUR FINANCIËN, s'JACOB).

voerd, dat de Regeering hierdoor ook geheel doet, wat zij heeft toegezegd, nl. een regeling treffen, zooals die in Nederland aanhangig is. Ik heb zelfs kunnen aantoonen, dat het Indisch ontwerp iets verder gaat dan het Nederlandsche ontwerp, dat binnenkort wet zal worden, misschien reeds wet is geworden.

Wanneer ik op het oogenblik aan het amendement, zooals dat voor ons ligt, aandacht mag schenken, mag ik wel opmerken, dat in den laatsten regel tweemaal het woord „belastingjaar” voorkomt en dat het juister zou zijn te lezen het „jaar” 1925. Het „belastingjaar” is een administratief begrip. De belastingjaren 1925 en 1926 als zodanig zijn afgelopen, en de aanslag daarvoor is ook afgelopen, maar de bedoeling is, dat de volledige verliezen, die voor 1925 of voor 1926 bij de vaststelling van den aanslag zouden zijn te constateeren, op de voorgestelde wijze verrekend kunnen worden. Het woord „belasting” dus, dat in den ingedienden tekst van het amendement een vooruitziende blik tusschen haakjes gezet heeft, zal naar mijn gevoelen moeten vervallen. Dat is echter natuurlijk een détail.

De heer Fruin is nog niet geheel overtuigd, dat de tekst der ordonnantie, zooals die is voorgesteld, noodwendig moet leiden tot de interpretatie, die de Regeering daarvoor in uitzicht stelt. In hoofdzaak grondt de heer Fruin zijn betoog daarop, dat in art. 1 staat:

(3). „Indien en voor zoover verrekening van een verlies volgens het tweede lid niet mogelijk is, heeft verrekening plaats bij de vaststelling van het inkomen voor het volgend belastingjaar, en indien en voor zoover zij ook dan niet plaats vinden, bij de vaststelling van het inkomen voor het daarop volgende belastingjaar”.

De heer Fruin zegt: daar in 1926 geen compensatie kon plaats vinden, spreekt het vanzelf, dat dat jaar overgeslagen wordt. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat dit juist is — ik heb er in eerste termijn ook op gewezen — omdat art. 2 nadrukkelijk aangeeft, dat de wijze van toepassing zal zijn zooals in art. 1 wordt aangegeven, dus een wijze van toepassing, zooals die in normale omstandigheden zal zijn, wanneer de ordonnantie eenmaal in werking is getreden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof aan het thans gesprokene niet meer te moeten toevoegen dan dat het amendement van de heeren s'Jacob, Fruin en Kiës voor de Regeering niet aannemelijk is.

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen over het onderwerpelijke geschilpunt is aangevoerd, geloof ik niet, dat er heel veel meer over te zeggen valt.

Maar ik zou er hier toch nog wel op willen wijzen dat, wanneer men bij de invoering van een nieuw beginsel in een belastingverordening, dat beginsel wil toepassen op een voor die belasting abnormaal jaar, men zich toch de vraag moet stellen: doet men dat dan als een gunst of is het een recht? Daarvan hangt, dunkt mij, geheel en al de beoordeeling af van de kwestie, die ik hier heb geopperd. Beschouwt men

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting.

(s'JACOB, STOKVIS).

het, gelijk de Regeering doet, als een gunst, dat het beginsel van de verandering in de inkomstenbelasting nog wordt toegepast op het jaar 1927 dan heeft men volkomen gelijk, want dan is de Regeering niet aan bepaalde grenzen gebonden, en hangt het af van haar goedgeefsheid hoever zij gaan wil. Maar mij dunkt, dat men deze handeling in dit geval niet als een gunst kan beschouwen; waar eenmaal is erkend, dat het recht en billijk is, om dat beginsel in de belasting op te nemen, dat is geleden verliezen te compenseren met gemaakte winsten, daar zal men bij de vraag, of men het beginsel zal toepassen op het loopende jaar, het beginsel zelf ook als een rechtsbeginsel moeten beschouwen dat de gevolgen heeft te bepalen. Neemt men eenmaal aan, dat het in deze een rechtsbeginsel geldt, dan moet men ook noodzakelijk tot de consequentie komen, dat men niet kan ontkomen aan de gevolgtrekking, die ik heb gemaakt, n.l. dat men aan het belastingjaar 1927 de volle maat zal moeten geven. Van het criterium: gunst of recht, hangt, zooals gezegd, de geheele beoordeeling van deze kwestie af. Ik voor mij stel mij op het standpunt, dat, eenmaal aangenomen, dat verliezen met winsten gecompenseerd kunnen worden men dat beginsel ook ten volle moet doorvoeren. Men kan dan niet ontkomen aan de consequentie, dat artikel 2 een wijziging moet ondergaan, zooals die in het amendement is voorgesteld.

Ten aanzien van de opmerking, die is gemaakt over den tekst van het amendement, n.l. dat de term „belastingjaar” minder op zijn plaats is dan de term „jaar” daarvan ontgaat mij de draagwijdte. Ik geloof dat de belastingadministratie alleen rekent met belastingjaren en met de winsten of de verliezen, die voor dat belastingjaar zijn aangetoond en dat het daarom juist is, den term „belastingjaar”, waar het hier alleen geldt de toepassing van de ordonnantie op de inkomstenbelasting, te gebruiken.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De interpretatie van de kwestie is voor mij volkomen duidelijk na de verklaring van den Regeeringsgemachtigde, dat het nieuw voorgesteld lid 3 van artikel 2 moet worden beschouwd in verband met den geheelen opzet. Het antwoord van de Regeeringsgemachtigde heeft mij volkomen bevredigd. Blijft dus slechts over de vraag van meer of minder ten aanzien van de terugwerkende kracht voor het jaar 1927. Nu heeft de heer 's Jacob met de scherpte, hem eigen — maar scherpte lijkt mij niet altijd indientiek met juistheid — gevraagd: is het een gunst dan wel een recht, wanneer men een nieuw belastingbeginsel invoert? Dat is dan een rechtsbeginsel en dan moet daarvan ook de consequentie worden aanvaard, zegt de heer s' Jacob.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, wij moeten hier wel onderscheid maken tusschen het nieuwe beginsel, dat wordt ingevoerd, en de terugwerkende kracht, waar het hier om gaat. Over terugwerkende kracht kan men toch moeilijk spreken in gelijken zin als over het algemeene beginsel, dat zal worden geïntroduceerd. Als het dus gaat om de terugwerkende kracht, is hier voor een groot deel althans, sprake van een gunst hetgeen de Regeeringsgemachtigde

(STOKVIS, KIÈS, DIRECTEUR FINANCIËN).

ons voldoende duidelijk heeft aangetoond; het beginsel zelf blijft onaangetast en is bedoeld om in de toekomst in werking te treden, maar bij wijze van zekere billijkheid wordt voor 1927 een overgangsbepaling gemaakt en deze toegepast op een wijze, die de Regeeringsgemachtigde, voor mij althans, overtuigend als juist heeft ontwikkeld.

Is er voor deze redeneering iets te zeggen, dan krijgt de zaak, zooals de heer s' Jacob haar heeft gesteld, een recht of een gunst, tenslotte toch een groote mate van twijfelachtigheid.

Ik zie na het gehouden debat de zaak zoo in, dat het hier eenvoudig gaat om een meerdere of mindere gunstverleening, om een grootere dan wel een kleinere bonus en dan vind ik de kleinere bonus al zeer bevredigend.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het amendement van den heer s' Jacob mede ondertekend, omdat ik van oordeel ben, dat de Regeering met deze compensatieregeling de volle maat moet geven over de beide voorgaande jaren.

Het nu voorliggend ontwerp is naar mijn meening het stoffelijk bewijs van de overtuiging, die er bij de Regeering heerscht, dat er in vorige jaren eigenlijk een onrechtvaardige toestand heeft bestaan, met andere woorden dat er door de betrokken belastingschuldigen toen te veel is betaald. Laat dan u bij de eerste inwerkinginstelling van de rechtvaardige regeling, de toepassing royaal zijn als een moreel recht doen aan wat tevoren verkeerd was.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De kwestie of het hier gaat om een gunst dan wel om een recht is door den heer 's Jacob te berde gebracht en door den heer Stokvis bestreden. Ik behoef niet te zeggen, dat ik mij in dit opzicht geheel aansluit bij de bestrijding van den heer Stokvis en zou slechts eenigszins minder nadruk willen leggen dan hij op het woord „gunst”, omdat gunsten natuurlijk in het algemeen niet door de Regeering worden verleend. Het betreft hier een door de Regeering noodzakelijk geachte tegemoetkoming aan de belanghebbenden. Maar het principe waarom het gaat, dat het hier niet is een rechtsbeginsel, dat noodzakelijkerwijze uitgewerkt zou moeten worden op de wijze als de heer s' Jacob wenschelijk acht, onderschrijf ik ten volle.

De heer Kiès heeft naar voren gebracht, dat de voorliggende ordonnantie uitwijst, dat de Regeering voelt, dat de vroegere regeling niet in ieder opzicht billijk was. Ik geloof, dat dit bij iedere wijziging van de belastingwetgeving het geval zal moeten zijn. De consequentie van de opvatting van den heer Kiès zou dan ook moeten zijn, dat wanneer eenmaal een wijziging in de belastingwetgeving wordt aangebracht, die tot onbeperkte tijden terug zal moeten werken.

De heer Kiès: Zeker niet.

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Compensatieregeling bij aanslag in de Inkomstenbelasting. — Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(DIRECTEUR FINANCIËN, VOORZITTER).

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: De heer Kiès wil evenzeer als de Regeering een grens trekken, alleen wil de geachte spreker de grens trekken op dezelfde wijze als de heer 's Jacob, doch de Regeering wenscht de grens eenigszins anders te stellen. Ik moet herhalen, dat wat de Regeering wil is de wijziging nog in het jaar 1927 ten volle te laten doorwerken. Hetgeen de heer 's Jacob en met hem de mede-ondertekenaars van het amendement willen is niet anders dan bij den aanslag voor het jaar 1927 een restitutie te geven ten aanzien van een belasting, die in het jaar 1926 ten rechte verschuldigd was en is ingevorderd. Daarin kan de Regeering niet medegaan.

De heer Kerkkamp: Juist.

De Voorzitter: Ik wil ten overvloede het college even wijzen op art. 89 van de wet op de Indische Staatsinrichting. Daaruit vloeit voort, dat mocht het amendement worden aangenomen en de Regeering blijven bij het standpunt, thans bij monde van den Regeeringsgemachtigde aangegeven, de Gouverneur-Generaal binnen 6 maanden op de zaak kan terugkomen door een herbehandeling van het ontwerp te verzoeken. Als het een spoedeisende aangelegenheid betreft, kan de Gouverneur-Generaal zelfstandig echter de betrokken ordonnantie vaststellen; als de zaak echter opnieuw binnen 6 maanden door ons College behandeld moet worden en dan wederom door de Regeering met dit college geen overeenstemming te verkrijgen is, kan de vaststelling van de ordonnantie plaatsvinden bij algemeenen maatregel van bestuur. Ik wilde de heeren even aan dezen gang van zaken herinneren.

Kan ik intusschen aannemen, dat het college medegaat met het voornemen het amendement nog heden in stemming te brengen? Ik stel deze vraag, omdat de voorschriften luiden, dat in de gegeven omstandigheden stemming in deze vergadering alleen kan plaats hebben, wanneer het college daartegen geen bezwaar heeft; is dit wel het geval, dan moet de stemming worden uitgesteld. Kan ik dus aannemen dat het college met stemming in deze vergadering accoord gaat? Zoo ja, dan is daartoe besloten.

Wij kunnen thans tot stemming over de artikelen enz. overgaan.

Art. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het amendement van den heer s'Jacob e.s. op art. 2, (Ond. 36, stuk 6) wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen voor en 10 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Roep, Blaauw, Fruin, Kiès, s'Jacob, Mandagie en De Hoog.

Tegen stemmen de heeren: Stokvis, Schmutzer, Djajadiningrat, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Kan, Van Helsdingen, Soejono en de Voorzitter.

(VOORZITTER, REGEERINGSGEMACHTIGDE JUSTITIE).

De artikelen 2 tot en met 4 en de ordonnantie in haar geheel worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het tarief tot regeling van de getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden. (Ond. 34).

De heer Spit, Regeeringsgemachtigde voor Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij het beste, dat ik de voornaamste kwestie, die hier is aangeroerd aan het slot behandel, en eerst even een paar minder belangrijke punten afhandel.

Ik kom dan in de eerste plaats tot de opmerkingen van den heer Koesoemo Oetoyo, die hier gevraagd heeft, of het inderdaad buiten twijfel is dat Inlandsche getuigen, die opgeroepen worden in een civiele zaak, op dezelfde wijze worden gedefroeyerd als getuigen in strafzaken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet hierop antwoorden, dat dit niet buiten twijfel staat; de opmerking van den heer Koesoemo Oetoyo was juist. Wanneer men den tekst van het betrekkelijk staatsblad van 1851 raadpleegt, ziet men er werkelijk en duidelijk staan dat personen die in burgerlijke zaken als getuigen worden opgeroepen, beloond zullen worden volgens art. 1 en art. 1 kent nog altijd, om het kort uit te drukken, de „vijftien duiten" vergoeding en andere ouderwetsche belooningen, m.a.w. eischt een bezoldiging volgens het oude tarief.

Nu kan ik hier dadelijk aan toevoegen, dat praktische behoefte tot wijziging der regeling niet bestaat. Als ik in de eerste plaats mijn eigen ervaring als ex-landraadvoorzitter even in de schaal mag leggen, kan ik gerust verklaren, dat ik nooit gemerkt heb, dat dit staatsblad aanleiding gaf tot moeilijkheden.

De heer Fruin: Hoe lang is dat geleden?

De heer Spit, Regeeringsgemachtigde voor Justitie: Het is een jaar of acht geleden. De verklaring daarvan zal wel hierin liggen, dat de betrokken partijen in dergelijke gevallen, gemoedelijkweg, zooals dat gewoonlijk gaat, de vergoeding regelen.

Ook in den tijd, dat ik aan het departement van Justitie ben werkzaam geweest, is er nooit een klacht gekomen en ook nooit een vraag van bv. een landraadvoorzitter, hoe het er nu eigenlijk mee staat.

Nu zal men misschien zeggen: Uw ervaring van vroeger vinden wij niet zoo belangrijk. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet over één nacht ijs willen gaan; voordat ik hier in deze zaal kwam, heb ik nog eens het oordeel gevraagd van anderen, landraadvoorzitters; van allen heb ik ten antwoord gekregen, dat er praktisch geen moeilijkheden zijn. Men zal mij nu tegenvoeren: niettemin blijft het toch wenschelijk een wijziging aan te brengen om de wet in orde

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(REGEERINGSGEMACHTIGDE JUSTITIE).

te brengen, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering is het daar volkomen mee eens, en zij is dan ook niet ongenegen te zijner tijd wijziging aan te brengen. Maar ik zeg „te zijner tijd”, en dat niet om van de zaak af te komen, doch omdat het de wensch is van de Regeering, dat allereerst datgene tot stand komt, waar wij jaren naar uitgezien hebben, dat is de wijziging, die thans aan de orde is.

Ik hoop, dat de heer Oetoyo genoeg zal nemen met de toezegging, dat te zijner tijd de wijziging zal worden aangebracht. Ik kan er trouwens bijvoegen, dat het niet dit tarief alleen is, dat wijziging behoeft. Wie dit en de andere tarieven nagaat moet tot de overtuiging komen, dat noodzakelijk meer wijzigingen moeten worden aangebracht. Het is zeer zeker wenschelijk, dat een algemeene herziening der tarieven in behandeling wordt genomen en dan zal deze wijziging zeker niet over het hoofd worden gezien.

Thans kom ik aan het voornaamste punt. De heer Oetoyo en andere sprekers hebben met eenigen aandrang hier naar voren gebracht den wensch om het minimum van de schadeloosstelling der verblijfkosten van 30 cent op 50 cent te brengen. De betoogen samenvattende, komen zij hierop neer, dat vrijwel zeker, naar het oordeel van de sprekers mag worden aangenomen, dat overal in Indië een bedrag van 30 cent te laag moet worden geacht, en dat er bij hen een zekere vrees bestaat, dat in de practijk vrij algemeen de neiging zal blijken te zijn het bedrag van 30 cent wel voldoende te achten.

Mijnheer de Voorzitter! Bij de handhaving van het minimum is de Regeering uitgegaan van de gedachte, dat de regeling zoo soepel mogelijk moet zijn en dus ook moet voorzien in de gevallen, waarvan de Regeering niet overtuigd is, dat zij in sommige streken van het land niet voorkomen. Het zullen misschien uitzonderingsgevallen zijn, zij zullen zich misschien niet vaak voordoen, maar dat zij zich zullen voordoen is nog altijd de overtuiging.

Ter voorkoming overigens dat vrij algemeen 30 cent voldoende zou worden geacht, zou van Regeeringswege dan op deze wijze kunnen worden te werk gegaan, dat een rondschrijven wordt gericht tot de bevoegde autoriteiten, waarbij uitdrukkelijk zou kunnen worden uiteengezet dat en waarom een vergoeding van 30 cent een uitzondering moet blijven.

Intusschen zou de Regeering over deze bezwaren nog kunnen heenstappen, als er niet voor haar een ander, belangrijker bezwaar bestond, n.l. het begrootingsbezwaar. De post waarover het hier gaat en die de naaste aanleiding is geweest tot dezen uitvoeringsmaatregel, is reeds door den Hollandschen wetgever aangenomen, bij welke gelegenheid die post blijkens de toelichting, is gebaseerd geweest op een ongewijzigd laten van het minimum tarief. Nu is de Regeering van oordeel dat het haar niet geoorloofd is om, in strijd met hetgeen den begrootingswetgever is voorgehouden en door hem is goedgekeurd, een afwijkende regeling te maken. Zooals ik reeds zeide is dit voor de Regeering een principieel bezwaar, zóó dat overneming van het aangekondigde amendement, indien dit mocht worden ingediend, voor de Regeering niet mogelijk zal zijn. Zij wil daar

(REGEERINGSGEMACHTIGDE JUSTITIE, ROEP).

echter dadelijk het volgende tegenover stellen. Er is hier geen sprake van onwil, of — laat ik zeggen — schrielheid van de Regeering om terwille van de kwestie van de verhooging van het minimum van 30 op 50 cent bezwaar te maken. Integendeel, absoluut afwijzend staat de Regeering er niet tegenover; tenslotte betreft het hier uitzonderingsgevallen en zou Zij dus ook wel over de bezwaren tegen de verhooging kunnen heenstappen; niet echter over het begrootingsbezwaar. De Regeering zou daarom het volgende voorstel willen doen.

De wijziging van de ordonmantie wordt thans aangenomen, zooals zij luidt, doch bij de eerstkomende aanvullingsbegrooting, op welk oogenblik ook beter is te overzien en aan te geven, welke kosten aan de wijziging verbonden zullen zijn, zal de Regeering een post opbrengen waardoor het mogelijk zal zijn om het meer besproken minimum overeenkomstig den wensch van het College te wijzigen.

Intusschen zal dan door middel van het rondschrijven, waarover ik zoeven al heb gesproken, aan de betrokken autoriteiten kenbaar worden gemaakt de wensch der Regeering om de defroyeering van 30 ct. uitzondering te doen zijn. Als dit gebeurt, is tevens voldaan aan den wensch van den heer Kiës, om meer bekendheid te geven aan de ingetreden wijziging.

Zooals ik reeds zeide, heeft de Regeering in het algemeen wel bezwaar om de rechters, ik zou bijna zeggen, lastig te vallen met circulaires, waarvan eigenlijk de strekking is, te vragen: Hebt ge Uw staatsbladen wel bijgehouden? Hier doet zich echter de gelukkige gelegenheid voor de rechters zonder opzet op de wijziging attent te maken; daartegen is minder bezwaar.

Mijnheer de Voorzitter. Ik zou aan het bovenstaande nog een kleine opmerking willen toevoegen. De heer Van Helsingen heeft gevraagd om wijziging der palen- en kilometergelden te zijner tijd. Ik geloof niet dat daartegen veel bezwaar zal bestaan, ook deze zaak zal nog eens ernstig overwogen worden.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter!

Ik zal niet ingaan op enkele der bezwaren, welke de geachte Regeeringsgemachtigde naar voren heeft gebracht, de kleinere bezwaren, die tenslotte ook volgens hem geen beletsel voor de Regeering zouden zijn geweest om de gedachte, in het amendement belichaamd, over te nemen. Ik kan die bezwaren, die tenslotte van de zijde der Regeering geen doorslaggevende bezwaren zijn, hier laten rusten. De Regeering meent op dit oogenblik principieel afwijzend tegenover het amendement te moeten staan, omdat het in strijd zou zijn met de begrooting voor dit jaar. De geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat de betrokken post door den Nederlandschen wetgever is aangenomen en dat de betreffende verhooging van den post is gebaseerd op een ongewijzigd minimum. Nu voegt de geachte Regeeringsgemachtigde daaraan deze conclusie toe, dat een brengen van het minimum van 30 op 50 ct. in strijd zou zijn met de beslissing van den begrootingswetgever.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb natuurlijk respect voor de opvattingen van den geachten Regeeringsgemach-

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(ROEP).

tigde, maar ben het gansch niet met hem eens, dat een verhooging van dat minimum inderdaad in strijd zou zijn met de beslissing van den begrootingswetgever. Ik kan mij wel indenken, dat hieromtrent verschil van meening kan bestaan, ik kan mij de gedachte verklaren, die de geachte Regeering-gemachtigde naar voren heeft gebracht, maar ik geloof toch wel, dat er ook ruimte is voor een andere opvatting in deze.

Wat toch is de zaak? Op de begrooting voor 1927 is een post gebracht van f 100.000 voor verhooging van de vergoeding van getuigenkosten. Er staat in de toelichting op dien post, als ik mij niet vergis — en de geachte Regeering-gemachtigde zal mij er wel op willen wijzen, indien ik de zaak onjuist mocht weergeven — dat het maximum van de vergoeding voor Inlandsche getuigen zal worden gebracht van f 0.50 op f 1.—. Maar in de toelichting wordt heelemaal niet gesproken over al- of niet-verhoging van het minimum. Het minimum wordt wel even aangeduid als bedrag, maar of het al of niet zal moeten worden verhoogd bij deze gelegenheid, daarover laat de toelichting op den betrokken post zich niet uit. Bovendien, in de begrootingswet komt slechts een toelichting op de verhoging van den post voor. Primair is het beginsel, wat de wetgever heeft goedgekeurd, dat de vergoeding voor de getuigen wordt verhoogd tot een maximum van f 1.—.

De conclusie dus van den geachten Regeering-gemachtigde, dat het in strijd zou zijn met de begrooting, om het minimum bij deze gelegenheid ook te verhoogen, kan ik niet tot de mijne maken. Ik meen, dat, wanneer bij de ordonnantie, die op het oogenblik wordt vastgelegd, het minimum van 30 cent wordt gebracht op 50 cent, dit niet in strijd is met de toelichting op de begrootingswet.

Bovendien zou het hoogstens in strijd kunnen zijn, en nu volg ik even den gedachtengang van den geachten Regeering-gemachtigde, met de toelichting, doch met het essentiële van den begrootingspost is het in geen geval in strijd. In de toelichting is een richtlijn aangegeven, waarbij enige perspectieven zijn geopend over de wijze, waarop de ordonnantie betreffende de vergoeding aan getuigen zou worden gewijzigd. Ik zie er nergens een belemmering in, om het minimum van 30 cent op 50 cent te brengen. Ik heb uit den aard der zaak met dankbaarheid kennis genomen van de verklaring van den geachten Regeering-gemachtigde, dat in de toekomst de Regeering wel bereid zal zijn, de minimum vergoeding te brengen van 30 cent op 50 cent, maar de ondertekenaars van het door mij in te dienen amendement zijn van meening, dat er op het oogenblik reeds geen enkel wettelijk bezwaar is, om de minimum vergoeding van 30 cent op 50 cent te brengen. Om die reden. Mijnheer de Voorzitter, omdat er onzes inziens geen wettelijke bezwaren bestaan, en omdat wij de wijziging zeer urgent achten, meenen de heeren Oetoyo, Mandagie en ik, een amendement te moeten indienen, hetwelk ik U hierbij ter hand stel.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER, VAN HELSDINGEN).

voorgesteld door de heeren Roep, Koesoemo Oetoyo en Mandagie (Ond. 34, stuk 6), luidende als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in artikel 1 sub B van de ontwerp-ordonnantie ter nadere wijziging van het tarief tot regeling van de getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden de woorden „dertig centen en ten hoogste één gulden” te vervangen door de woorden „vijftig centen en ten hoogste één gulden”.

Dit amendement zal bij dit onderwerp in behandeling worden genomen, zonder vooraf te worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij hetgeen de heer Roep naar voren heeft gebracht. Ook ik geloof niet, dat er in strijd met den begrootingswetgever wordt gehandeld, door de aanneming van het amendement. Het eenige en noodzakelijk gevolg van de wijziging, die door de aanneming van het amendement wordt gebracht is, dat in de volgende aanvullingsbegrooting zoo noodig het aangevraagde bedrag wordt verhoogd.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik wil toch op deze kwestie nog even dieper ingaan, omdat m.i. de Regeering-gemachtigde hier een verkeerd standpunt inneemt. De Regeering-gemachtigde gaat klaarblijkelijk uit van de gedachte dat de begrootingswet de grondleggende regeling is voor deze wijziging. Dit is m.i. onjuist, veeleer is zij — zooals de Regeering-gemachtigde eigenlijk zelf reeds gezegd heeft — de naaste aanleiding tot deze wijziging geweest. Maar, Mijnheer de Voorzitter, tenslotte komt het in de eerste plaats toch neer op de regeling van de ordonnantie zelf.

Nu weet ik dat de Regeering t.a.v. een voorstel, vooral wanneer het nieuwe bronnen van inkomsten betreft, dikwijls bij de begrooting een algemeen schematisch overzicht geeft van de bedoeling der nieuwe regeling en op de inkomsten daarvan voor het volgende jaar reeds gaat rekenen. Daartegen heb ik echter altijd bezwaar gehad. De grondslagen, die op deze wijze worden aangegeven, zijn in het algemeen zoo summier, dat wij nooit een volledig overzicht hebben van de stof zelf. Daarom mag m.i. de begrootingswet nooit als grondslag genomen worden voor een daarna volgende algemeene regeling van de aangelegenheid.

Ook bij de openstelling van nieuwe bronnen van inkomsten zou ik als het meest wenschelijke willen aanbevelen, dat eerst aan den Volksraad een regeling wordt voorgelegd en dat daarna de normale behandeling plaats vindt, en ten slotte de begrootingswetgever aangeeft, dat voor het volgende jaar uit die inkomsten zal worden geput of uitgaven gedaan, en niet het omgekeerde, zooals thans gebeurt. Op deze wijze miskent men het karakter eener begrootingswet, die niet van eigenlijken wetgevendend aard is.

Op het oogenblik zijn wij bezig met de grondleggende regeling van de uitgaven voor de getuigen-vergoedingen en die kunnen wij aannemen, gewijzigd zooals het amendement aangeeft. Zoodra dit amendement door het College van

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestellten.

(VAN HELSDINGEN, STOKVIS).

Gedelegeerden aangenomen is en de Regeering er zich mede kan vereenigen, is de eerste taak van de Regeering op de eerstvolgende aanvullingsbegrooting de gelden aan te vragen.

De heer Roep: Als het noodig is.

De heer Van Helsdingen: Zeker, als het noodig is.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De staatsrechtelijke zijde van deze aangelegenheid zou ik nog slechts kort willen belichten, vooral omdat de heer Van Helsdingen zooeven in het algemeen mijn gedachtegang heeft weergegeven; in mindere mate deed dit de heer Roep.

Mijn gedachtegang is deze, dat wij niet, zooals de heer Van Helsdingen zegt, bij wijziging van deze ordonnantie den grondslag leggen voor uitgaven, die naderhand bij een begrooting zullen moeten worden gevoteerd. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik ga verder. Ik zou willen zeggen, wanneer de wetgever meent, dat een bepaalde maatregel moet worden genomen, heeft dat met de geheele begrooting niets uitstaande. Wanneer de wetgever meent te moeten optreden en dat optreden heeft financiële consequenties, volgt de begrotingsprocedure vanzelf.

Dit is niet slechts een formeele kwestie, want wanneer het systeem van wetgeving in het algemeen zoo zou moeten zijn, dat men eerst de financiële consequenties gaat regelen wordt de wetgever daarbij dan financieel aan banden gelegd. Neen, Mijnheer de Voorzitter, wanneer de wetgever een bepaalden maatregel noodzakelijk acht, heeft hij de financiële consequenties daarvan te aanvaarden en die behooren dan later thuis bij den begrotingswetgever, want anders zou de wetgever in zijn vrijheid van beweging worden beperkt door de begrotingsprocedure.

De voorstellers van het amendement wenschen dit te handhaven. Oeh, Mijnheer de Voorzitter als dit geschiedt, zal ik gaarne voorstemmen. Gewoonlijk vertegenwoordig ik hier de oppositie, en wel een loyale oppositie, en ik vind, dat de taak van een loyale oppositie is, om wanneer de Regeering een grooten stap tot toenadering doet en geneigd is tot vruchtbaar overleg, die Regeering niet noodeloos lastig te vallen met voorstellen, die tegen haar gericht blijven.

Ik ben van dergelijke voorstellen anders bijna nimmer afkeerig, maar waar wij nu de uitdrukkelijke toezegging, hebben, dat in de najaarszitting een begrotingspost zal worden voorgesteld, welke aan den algemeenen wensch van het college vrijwel volledig zal tegemoetkomen, heb ik als oppositie geen enkel bezwaar om voor dezen keer mijn formeele tegenwerping op zij te zetten en na de zeer redelijke toezegging der Regeering zonder amendement de vervulling van die toezegging af te wachten.

Mochten echter de heeren, die niet tot de oppositie behooren, meenen het amendement te moeten handhaven, dan is de oppositie ook zoo lyaal tegenover de meerderheid, dat zij gaarne zal voorstemmen. Maar noodzakelijk vind ik dit na de toezegging der Regeering geenszins.

(REGEERINGSGEMACHTIGDE JUSTITIE).

De heer Spit, Regeeringsgemachtigde voor Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een enkel woord willen zeggen. Er is opgemerkt dat wanneer de wetgever een post op de begrooting heeft toegestaan voor een bepaald doel, het niettemin geoorloofd zou zijn, bij de uitvoering der begrooting af te wijken van het doel zooals dat den wetgever is medegedeeld.

Mijnheer de Voorzitter! Bij mijn antwoord wil ik het volgende op den voorgrond stellen; ik heb dat ontkend en daarbij de uitdrukking gebruikt „in strijd met hetgeen is voorgehouden aan den begrotingswetgever”, doch die uitdrukking is mij ontglipt. Ik had een veel betere uitdrukking gebezigd, wanneer ik gezegd had: het lijkt mij niet geoorloofd, om in afwijking van wat de begrotingswetgever heeft goedgevonden, een regeling te treffen. Ook in een vroeger tijdperk is het altijd beginsel geweest om geen regelingen te treffen in afwijking van wat de begrotingswetgever op grond van hetgeen bij de begrooting tot uiting was gekomen goedgevonden had. De Regeering wil ook nu aan dit beginsel vasthouden.

Nu heeft de heer Roep gezegd, dat er in de betrekkelijke toelichting niets over het minimum staat en dat er dus vrijheid zou bestaan dit minimum nader te regelen. In de toelichting, die ik hier voor mij heb liggen, wordt inderdaad van het minimum niet gesproken, er wordt eenvoudig voorgesteld om de schadeloosstelling voor verblijfkosten van 50 cent per dag als maximum en voor palengelden van 5 cent per paal, te verdubbelen. Ik zou echter zeggen; dit impliceert, dat het minimum gehandhaafd blijft. Als ik 't verder dan eens huiselijk mag uitdrukken, zou ik willen zeggen: de begrotingswetgever weet niet anders, of aan dat minimum wordt niet getornd, doch dan is het ook niet geoorloofd om in afwijking daarvan — ik zeg met opzet niet „in strijd daarmee” — een regeling te treffen.

Bovendien wil het mij voorkomen, dat de oplossing, die de Regeering voorstelt, toch werkelijk afdoende is, in welk verband ik met veel genoegen heb kennis genomen van het standpunt van den heer Stokvis in deze.

Wordt de wijziging, zooals deze thans voor ons ligt, aangenomen, dan richt de Regeering een rondschrijven aan de bevoegde autoriteiten ter bereiking, dat het geval dat de minimum defrayeering wordt uitbetaald, uitzondering zij en zoo gauw mogelijk — het is slechts een kwestie van korten tijd — zal door een post op de begrooting worden voorzien in verdere wenschen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet of het aan mij ligt, maar ik zou zeggen, de Regeering komt werkelijk in alle opzichten aan de geuite wenschen tegemoet. Ik kan het college dan ook niet genoeg verzoeken om op dit Regeeringsvoorstel in te gaan, ook wijl de zaak, waarover het hier gaat, al een heelen lijdensweg achter den rug heeft en het niet is aan te bevelen om dat lijden nog te verlengen.

Ik heb de voorgeschiedenis nog eens nagegaan en gezien dat reeds in 1921 de zaak zijdens den Volksraad is aangevat en zij in 1925 weer opnieuw is voorgebracht door den Volksraad. De Regeering heeft — ik mag hier wel een geheim

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(REG. GEM. JUSTITIE, ROEP, VOORZITTER).

verklappen — tot tweemaal toe op het punt gestaan een post hiervoor op de begroting te brengen, doch telkens is deze weer om redenen van bezuiniging, afgevoerd. Nu zijn wij eindelijk zoover dat dit ontwerp hier ligt en nu zou ten gevolge van wat ik voel als een kleinigheid, de zaak weder op een zijspoor gebracht worden.

De Regeering blijft het ongeoorloofd achten om af te wijken van wat den begrotingswetgever voorgehouden is en zou dus, wordt het amendement aangenomen, de zaak weer op de lange baan moeten schuiven. Intusschen zullen dan maar steeds die arme getuigen met de schadeloosstelling van 5 cent per paal en 30 à 50 cent per dag moeten volstaan blijven.

Ik zou het College dus wel willen vragen op het voorstel in te gaan.

Ik heb gezegd, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Nog een enkel woord. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in uitzicht gesteld, dat hij bereid zou zijn om bij aanvullingsbegroting van dit jaar den betrokken post te verhoogen. Wanneer wij dien weg volgen, duurt het nog geruime tijd, voordat ons doel bereikt zal worden. Wij willen zoo spoedig mogelijk het minimum van 30 centen, dat dateert van lang voor den oorlog, uit de wereld hebben. Wordt dan het proces gevolgd, dat de geachte Regeeringsgemachtigde in overweging gaf, dan krijgen wij een post op de aanvullingsbegroting voor 1927, die weer door den begrotingswetgever in Holland moet worden gesanctionneerd. Deze post moet weer worden gevolgd door een nieuw voorstel tot wijziging van de ordonnantie, dat weer opnieuw bij den Volksraad of bij dit College moet worden voorgebracht.

Wanneer het amendement formeel in strijd zou zijn met de wet, zou er niet over behoeven te worden gesproken. Dan was het eenvoudig onmogelijk, maar ik ben het tot mijn leedwezen niet eens met het standpunt van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat ons amendement een afwijking zou zijn van wat de begrotingswetgever heeft bedoeld. Deze spreekt in het geheel niet over het minimum. De tendenz van ons amendement is, waar het noodig is, vast te leggen, dat het bedrag van 30 centen niet meer als minimum wordt uitgekeerd en waar in het algemeen — de heer Koesomo Oetoyo en ook ik hebben er reeds op gewezen — bij de betrokken gezaghebbers de neiging bestaat, willens of niet willens, het minimum uit te keeren, meenen wij, waar de wet zich niet tegen het amendement verzet, beter te doen, in het belang van de zaak en van de getuigen, dit amendement te handhaven. Indien een aanvulling van de begroting daardoor noodig is, kan de Regeering die uit den aard der zaak evengoed effectueeren.

De Voorzitter: Wanneer de Regeering met het gewijzigde artikel niet zou medegaan, zouden wij de kwestie krijgen van een herbehandeling binnen zes maanden.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik vlei mij met de hoop, dat de Regeering tenslotte zal medegaan, wanneer

(ROEP, VAN HELSDINGEN, KAN, R. G. JUSTITIE).

de zaak goed zal worden overwogen, omdat zij tegen de verhooging van 30 tot 50 centen op zichzelf geen bezwaar heeft. Ik geloof dat, wanneer de Regeering de zaak nog eens rustig zal bekijken, zij ook tot de overtuiging zal komen, dat er wat te zeggen valt voor de staatsrechtelijke opvatting, die de heeren Van Helsdingen, Stokvis en ook ik naar voren hebben gebracht.

De Voorzitter: De Regeering staat daar blijkens de rede van den Regeeringsgemachtigde afwijzend tegenover.

De heer Roep: Nu het amendement nog niet is aangenomen, staat zij er afwijzend tegenover. Het is mogelijk, dat zij haar houding herzielt, wanneer het amendement eenmaal een element van de ordonnantie is geworden.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf bij mijn principieele opvatting. Ik kan ook voor een deel medegaan met het betoog van den heer Stokvis. Ik heb mij eenigszins onjuist uitgedrukt, wat de uitgaven betreft, maar ik wilde duidelijk in het licht stellen, dat het karakter van de begrotingswetgeving is het machtigen tot het doen van uitgaven en de aanwijzing van bronnen van inkomsten, maar dat daarin nooit de grondslag moet worden gezocht voor den wetgevenden arbeid van ons College. Toch zou ik bereid zijn het voorstel, dat de Regeering nu doet, aan te nemen juist op grond van artikel 89 I. S. Ik heb helaas niet het optimisme van den heer Roep, dat bij aanneming van het amendement, de Regeering met het amendement zal medegaan en als dat niet geschiedt, zijn wij veel verder van huis.

Ik wil er nog even op wijzen hoe eigenaardig het thans wordt, nl. dat, zoodra het voorstel voor de aanvullingsbegroting zou zijn aangenomen, de Regeering opnieuw met een wijzigingsvoorstel zal moeten komen, om deze ordonnantie opnieuw te herzien en het bedrag van 30 centen op 50 centen te brengen. Daaruit blijkt wel, dat het onmogelijk is, dat de begrotingswet de grondslag kan zijn voor de wetgeving.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een vraag willen stellen.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of hij niet pertinent zou kunnen zeggen, dat voor de Regeering dit amendement onaanvaardbaar is, in dien zin, dat zij eventueel gebruik zal maken van art. 89 zoeven genoemd. Zulk een verklaring zou mijn stem en ook die van de andere leden naar mijn meening zeker moeten beïnvloeden.

De heer Spit, Regeeringsgemachtigde voor Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik meende, dat ik dit reeds had laten uitkomen, maar ik wil het nog wel eens uitdrukkelijk zeggen: de vraag van den heer Kan moet bevestigend worden beantwoord. Het gaat tenslotte hier voor de Regeering

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Nadere wijziging tarief getuigengelden Inlanders en met hen gelijkgestelden.

(R. G. JUSTITIE, STOKVIS, ROEP, VOORZITTER, VAN HELSDINGEN).

niet om de vraag van 30 of 50 cent, maar wel om het beginsel. Het is vroeger altijd beginsel geweest, om geen regelingen te treffen, die afwijken van de wenschen van den begrootingswetgever. De Regeering wil daaraan vasthouden. Wanneer het amendement wordt aangenomen, zal daarvan dus het onvermijdelijk gevolg zijn, dat de getuigen, die bij deze regeling betrokken zijn en die jaren reeds wachtten op de verhooging, nog langer zullen moeten wachten. Ik hoop, dat het College het daarop niet zal laten aankomen.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem willen motiveeren. De laatste verklaring van den Regeeringsgemachtigde is natuurlijk van invloed op de meening van hen, die hun houding reeds hadden bepaald, want indien de Regeering inderdaad meent, dat tegenover den begrootingswetgever niet voldoende deferentie aan den dag wordt gelegd, wanneer dit amendement wordt aangenomen en er dan dus een groote vertraging zal ontstaan, aanvaard ik liever de veel minder ernstige vertraging, als de zaak bij de aanvullingsbegrooting wordt afgedaan en wij dan spoedig daarna een nieuw ontwerp tot wijziging vóór ons krijgen. Ik zal dus, na de verklaring van den Regeeringsgemachtigde ter wille van de goede zaak mijn stem aan het amendement moeten onthouden.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal vóór het amendement stemmen, juist na de verklaring van den Regeeringsgemachtigde. Deze blijkt zich te stellen op het formeele en strikte standpunt, dat letterlijk moet worden vastgehouden aan de toelichting op de begrooting en zelfs aan wat niet in die toelichting staat. Wanneer dat voor de Regeering inderdaad een reden zal zijn, om niet met het amendement mede te gaan en de zaak dus, ten slotte bij algemeenen maatregel van bestuur zou moeten worden geregeld, zou ik het toejuichen, dat tengevolge van dit conflict de aangelegenheid in bredere en algemeeneren zin zou worden afgehandeld. Het standpunt, dat de Regeering thans inneemt, is voor mij onaanvaardbaar en ik zal dus het amendement handhaven.

De **Voorzitter**: Ik mag zeker aannemen, dat het de wensch van het College is, dat het amendement in deze vergadering in stemming wordt gebracht? Voor uitstel is geen enkele reden aanwezig. Kan men hierin meegaan? Zoo ja, dan kunnen wij straks tot stemming overgaan.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou gaarne even mijn stem willen motiveeren. Ik ga accoord met de opvatting van den heer **Roep**, dat hier een zeer belangrijke kwestie aan de orde gesteld is. Maar ik zou haar juist daarom thans niet beslist willen zien naar aanleiding van dit ondergeschikte punt. Ik hoop dan ook, dat de Regeering de zaak aan den Volksraad in pleno zal voorleggen, opdat zij in breder verband kan worden beschouwd en tevens de principieele vraag in beschouwing kan worden genomen in hoeverre in het algemeen de

(VAN HELSDINGEN, KIËS, KOESOEMO OETOYO, STOKVIS).

begrootingswetgeving de grondslag der wetgeving moet en mag zijn. Ik zal daarom tegen het amendement stemmen.

De heer **Kiës**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal vóór dit amendement stemmen, omdat ik meen, dat met de door den Regeeringsgemachtigde toegezegde aanschrijving, de belangen van de getuigen dadelijk voldoende zullen worden behartigd. Eventueel uitstel van deze ordonnantie brengt dus geen nadeel voor hen.

De heer **Koesoemo Oetoyo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat het gevolg van dit amendement zal zijn, dat de post van f 100 000, die door de Staten-Generaal moet worden goedgekeurd, zal worden gewijzigd. In de Memorie van Antwoord op dit onderwerp toch heeft de Regeering zelf gezegd, dat, de mogelijkheid van een dergelijke verandering niet is uitgesloten. Deze schijnt echter erg klein te zijn; er wordt althans op goedkeuring gerekend. Ik geloof om deze reden dan ook niet, dat aanneming van dit amendement van grooten invloed zal kunnen zijn, op den post van f 100 000. Ik zal daarom vóór het amendement stemmen.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even het woord voor een korte verklaring terwille van de zuiverheid der stemming?

De **Voorzitter**: Ik geloof, dat die zuiverheid niet in gevaar is gebracht.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou toch gaarne, al is het slechts voor één minuut, het woord hebben. Wanneer U mijn verklaring zult hebben aangehoord, zult U met mij van meening zijn, dat er wel reden voor was.

De **Voorzitter**: Wanneer het college er geen bezwaar tegen heeft U nogmaals het woord te verleen, vind ik het ook goed. Heeft de vergadering er bezwaar tegen den heer **Stokvis** nogmaals het woord te geven? Zoo niet, dan is het woord aan den heer **Stokvis**.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even de opmerking willen maken, dat nu het karakter van het geheele amendement is gewijzigd. Na de laatste verklaring van den heer **Roep** zou het amendement meer worden een motie van afkeuring ten opzichte van de Regeering.

De heer **Roep**: Het was slechts een aanvullende verklaring.

De heer **Stokvis**: De heer **Roep** heeft gezegd, dat juist op dien grond, het amendement wordt gehandhaafd. Dus de innerlijke beteekenis van het amendement wordt thans op de tweede plaats geschoven. En waar wij weten, dat het gevraagde toch spoedig tot vervulling zal komen,

10de VERGADERING — DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927.

Nadere wijziging tarief getuigengelden voor Inlanders en met hen gelijkgestelden. — Wijziging burgerlijke kinderwetgeving.

(STOKVIS).

geloof ik, dat de stemming daardoor voor meerderen noodzakelijk tweeslachtig zal moeten worden. Het amendement heeft eenerzijds tot doel de behartiging der belangen van de getuigen, doch is anderzijds tegen de Regeering gericht; de situatie is daardoor niet meer duidelijk.

Het amendement-Roep e.s. (Ond. 34 — st. 6) wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 12 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Fruin, Koesoemo Oetoyo, Kiès, Mandagie en Roep.

Tegen stemmen de heeren: Koesoemo Joedo, Kan, s'Jacob, Van Helsdingen, De Hoog, Soejono, Stokvis, Blaauw, Schmutzer, Djajadiningrat, Kerkkamp en de Voorzitter.

(VOORZITTER).

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de burgerlijke kinderwetgeving (Ond. 46), waarvoor zich geen sprekers hebben laten inschrijven.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na sluiting der openbare vergadering in commissie bijeen te blijven.

De vergadering wordt te 11.13 uur v.m. gesloten.

11de VERGADERING — DONDERDAG 6 OCTOBER 1927.

Ingekomen stukken.

11de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 6 Oct. 1927.

(Openingsuur 9.55 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Reispassen Mekagangers. — Invordering van locale belastingen. — Behandeling van verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Gobée.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Een bericht van verhindering tot bijwoning der vergadering van den heer Pauw.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeringsbrieven en beschikkingen:

1. De kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 13, 14, 19, 22, 25, 26 en 28 September 1927 Nos. 20, 19, 1x, 2, 10, 1x en 5 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de regeling van de rechtspositie der kerkgenootschappen (Ond. 63).
 - b. idem betreffende den verkoop en het gebruik van sterken drank in militaire sociëteiten (Ond. 64).
 - c. een ontwerp van wet betreffende het sluiten van 7 overeenkomsten met de Bataafsche Petroleum Maatschappij tot opsporing en ontginning van aardolie enz. (Ond. 65).
 - d. een ontwerp-ordonnantie betreffende het schorsings- en vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal enz. (Ond. 67).
 - e. twee ontwerp-ordonnanties tot verhooging van militaire pensioenen (Ond. 66).
 - f. twee ontwerp-ordonnanties: a). tot wijziging en aanvulling van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement; b). ter bepaling dat de tijd, als lid van de IIe Kamer doorgebracht, niet langer in aanmerking komt voor de toekenning van pensioen enz. (Ond. 68).

g. idem betreffende voorrecht op grantrechten (Ond. 69).

2. Een schrijven van den wd. Gouvernements Secretaris van 21 September 1927 No. 1919/C betreffende den datum van inwerkingtreding van de ordonnantie betreffende de muntzuivering in de Molukken (Ond. 44).
3. Een schrijven van den wd. Gouvernements Secretaris van 30 September 1927 No. 419x ter aanbieding van gegevens betreffende Sumatra.

Voorgaande brieven en bijbehorende stukken zij of zullen worden gedrukt en rondgedeeld. Betreffende Ond. 65 is een commissie van voorbereiding benoemd, bestaande uit den Voorzitter en de heeren Van Helsdingen, s' Jacob, Van Lonkhuyzen, Oppenheim, Roep, Schmutzer, Soejono, Soeroso en Stokvis.

4. De kennisgevingen van den Gouverneur-Generaal van 12, 12, 18, 21, 23 en 24 September 1927 Nos. 1, 2, 5, 18, 8 en 23, betreffende de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot verhooging van de vaste uitkeering aan het Gewest Semarang (Ond. 49).
 - b. idem tot toekenning van een verhooging der uitkeering aan het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra (Ond. 47).
 - c. idem betreffende vrijstelling van invoerrecht voor litharge en zwavel (Ond. 31).
 - d. idem houdende wijziging van de burgerlijke kindernetgeving (Ond. 46).
 - e. idem tot wijziging en aanvulling van de overschrijvingsordonnantie en tot wijziging van de zegelverordening 1921 (Ond. 41).
 - f. idem betreffende heffing van een „vogelbelasting” in Zuid-Nieuw-Guinea (Ond. 19).
5. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 September 1927 No. 46, houdende machtiging aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst om bij wijze van tijdelijken maatregel te beschikken over de sommen van f 50.— en f 150.— 's maands ten behoeve van de Commissie van voorlichting inzake het technisch en het ambachtsonderwijs.
6. Idem van 9 September 1927 No. 17 inzake vergoeding aan landsdienaren van uitgaven wegens geneeskundige behandeling.
7. Idem van 11 September 1927 No. 24, waarbij met de leiding van en het geven van een gedeelte der lessen aan de in 1928 op te heffen Rechtsschool is belast Mr. C. C. van Helsdingen met bepaling, dat die werkzaamheden gelijktijdig kunnen worden waargenomen met het lidmaatschap van het College van Gedelegeerden.
8. Idem van 11 September 1927 No. 26, waarbij Mr. G. Pitlo eervol is ontheven van het lidmaatschap van de Commissie tot herziening van de Stadsgemeente-ordonnantie, de provincie- en de regentschapsordonnanties tot lid van evengenoemde commissie is benoemd Mr. B. van Drunen Littel en is toegevoegd als secretaris aan de commissie Mr. W. M. Ouwerkerk.

11de VERGADERING — DONDERDAG 6 OCTOBER 1927.

Ingekomen stukken. — Reispassen Mekkagangers.

9. Idem van 14 September 1927 No. 1x tot interneering van daarin genoemde personen.
10. Idem van 16 September 1927 No. 35 tot in dienst stelling bij wijze van tijdelijken maatregel ten behoeve van de behandeling van de agrarische aangelegenheden op het gewestelijk kantoor te Medan van een ambtenaar ter beschikking en een hoofdcommies en waarbij de Gouverneur der Oostkust van Sumatra is gemachtigd om over de bedragen te beschikken en het personeel te benoemen, in het besluit vermeld.
11. Idem van 26 September 1927 No. 24 waarbij aan J. R. Falk, referendaris bij den Volksraad, met ingang van 2 April 1928 eervol en met recht van vermeerderd pensioen ontslag is verleend uit 's Lands dienst.
12. Idem van 27 September 1927 No. 12 waarbij 1o, bij wijze van tijdelijken maatregel, met intrekking van de betrekking van luitenant der Chineezen te Meester-Cornelis en van de toelage van f 500.— 's maands van den Majoor der Chineezen te Batavia, is bepaald dat ten behoeve van het bestuur over de Chineezen ter hoofdplaats Batavia één majoor, twee kapiteins en vier luitenants aldaar worden werkzaam gesteld, onder toekenning van de in het besluit genoemde toelagen en tegemoetkomingen in noodzakelijke uitgaven; 2o, de bij de begrooting vastgestelde formatie van het wijkbestuur te Batavia, Meester-Cornelis en Buitenzorg is verminderd met 3 wijkmeesters, 3 schrijvers en 3 boodschappers.
13. Idem van 27 September No. 36 waarbij is ingetrokken de benoeming van J. W. Meyer Ranneft tot lid, tevens voorzitter der commissie, belast met het instellen van een onderzoek naar de werking van de Java-houtcontracten enz. en waarbij tot lid, tevens voorzitter van die commissie is benoemd Mr. R. A. A. Fruin.
14. Idem van 27 September 1927 No. 42 waarbij Prof. Dr. Ir. J. H. A. Haarman eervol is ontheven van het lidmaatschap van de „commissie van advies voor de reglementeering van de uitvoering van openbare werken” en benoemd is tot lid van evengenoemde commissie Prof. Ir. P. N. Max.
15. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 29 September 1927 Nos. 1x, 2 en 3x tot interneering van de daarin genoemde personen.
6. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 September 1927 No. 31 ter vaststelling van een regeling betreffende de toekenning van tegemoetkomingen aan nagelaten betrekkingen van overleden Europeesche militairen bij de Koninklijke Marine en van overleden militairen, behoorende tot het Korps Inlandsche schepelingen bij de Koninklijke Marine.
7. Een schrijven van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken, Ir. E. H. M. Uljée van 6 September 1927 No. D/25/44/24, ter mededeeling dat hij het beheer over het departement heeft aanvaard.
3. Een schrijven van den Directeur van Justitie van 16 September 1927 No. O 29/13/22 houdende inlichtingen

(VOORZITTER, KOESOEMO OETOYO.)

over den loop van in het jaar 1927 uitgespeelde of toegestane geldloterijen.

De stukken 4 t/m 18 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

- C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:
1. Een tweetal moties, aangenomen door de afdelingen Saparoea en Karanganyar van de Perhimpunan Goeroe Bantoe, handelend over positieregeling der Inlandsche onderwijzers.
 2. Een schrijven van den directeur-leider van het Technisch Instituut „Theorie en Praktijk” te Soerabaja van 20 September 1927 ter aanbieding van een copie van een aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst gericht schrijven en andere stukken betreffende het onderwijs aan genoemd instituut.
 3. Een schrijven van de N. V. Maatschappij tot Exploitatie van het particuliere land „Roempin” van 21 September 1927 ter aanbieding van een aan den Provincialen Raad van West-Java gezonden verzoekschrift inzake de verbetering van den hoofdweg Tjisaoek—Bolang, via Roempin.

Deze stukken worden ter Secretarie van den Volksraad ter inzage gelegd.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de bepalingen betreffende de reispassen van bedevaartsgangers naar Mekka (Ond. 50).

De Regeering is tegemoetgekomen aan het verzoek van het College om de oorspronkelijke ordonnantie in haar geheel in te trekken en een gewijzigd ontwerp in te dienen. De besprekingen gaan dus thans over het nieuwe ontwerp.

De heer Koesoemo Oetojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet anders doen dan het toejuichen, dat het gaan van Inlanders naar Mekka onder toezicht wordt gesteld, dat dus het passenstelsel wordt ingevoerd, omdat daardoor niet alleen de Nederlandsche consul te Djeddah in de gelegenheid wordt gesteld, de Mekka-gangers in verschillende zaken te hulp te komen, maar ook om de familieleden, wanneer deze navraag doen, in korten tijd de noodige inlichtingen te verschaffen. Nog meer juich ik het toe, dat bij dit ontwerp het passenstelsel als het ware is vereenvoudigd.

Ik heb echter wel bezwaar tegen artikel 4, waarin wordt gezegd dat de gerepatrieerde Mekkagangers zijn gehouden, binnen zeven dagen na aankomst in de plaats, waar zij zich vestigen, zich aan te melden, voorzoover het Java en Madoera betreft, bij het onderdistrictshoofd in kwestie. Ik geloof niet, dat de Regeering voldoende op de hoogte is van de bezwaren, die er voor de Inlanders in het algemeen aan zijn verbonden, om voor het politionele hoofd van hun ressort te verschijnen. Daarbij komt nog, dat verschillende

Reispassen Mekkagangers.

(KOESOEMO OETOYO, STOKVIS, DWIDJOSEWOJO.)

desa's veraf zijn gelegen van de onderdistrictshoofdplaats, zoodat een teruggekeerde hadji minstens eenige uren, soms wel een halven dag kwijt is, om zijn pas bij het onderdistrictshoofd te laten viseeren.

Ik geloof, dat het zelfde effect kan worden bereikt, als de hadji's zich aanmelden bij hun desahoofd en deze ermede wordt belast de passen ter verificatie en registratie naar het onderdistrictshoofd te brengen.

Dan is tevens tegemoetgekomen aan het bezwaar van de Memorie van Antwoord waarin wordt gezegd, dat de desahoofden niet in staat zijn, om de passen na te kijken. Wanneer mijn idee wordt gevolgd, zouden dus nl. de desahoofden de passen aan de onderdistrictshoofden moeten doorzenden.

De heer **Stokvis**: Ik zou den Regeeringsgemachtigde slechts een vraag willen stellen.

Artikel 2 zegt:

„Vóór de afgifte van de passen overtuigt de daartoe volgens artikel 1 aangewezen gezaghebbende zich op de meest eenvoudige wijze, door tusschenkomst van de Inlandsche hoofden, dat tegen het verlaten van hunne woonplaatsen door de aanvragers der passen geen bezwaren bestaan”.

Het gaat voor mij om de woorden „geen bezwaren”. Deze woorden zijn buitengewoon rekbaar. Moet men daaruit lezen, dat de betrokken overheidspersoon dengene, die een pelgrimstocht wil aanvaarden, zulks kan beletten door te weigeren, een pas af te geven om een bezwaar, dat geheel te zijner beoordeeling staat? Ik zou nu den Regeeringsgemachtigde willen vragen: Zou het niet juister zijn, wanneer in het artikel werd gesproken van „wettelijke bezwaren”? En indien de Regeeringsgemachtigde het daarmee niet eens is, zou hij mij willen mededeelen, wat dan in het algemeen onder „bezwaren” in dit geval kan worden begrepen?

De **Voorzitter**: Als ik het goed begrijp, wilt U slechts inlichtingen vragen, omdat het oorspronkelijk art. 2 niet bepaald aan de orde is.

De heer **Stokvis**: Juist, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Dwidjosewojo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde een kleine opmerking maken omtrent een punt, dat in het Gedelegeerdenverslag niet is aangeroerd. Ik hoop echter, dat de Regeeringsgemachtigde zoo vriendelijk zal willen zijn, daarop toch te antwoorden. Het betreft de laatste zinsnede van art. 1 sub b, luidende:

„..... en zoolang zoodanige aanwijzing niet heeft plaats gehad bij het Hoofd van plaatselijk bestuur”.

Die zinsnede wilde ik gaarne geschrapt hebben. Ik vrees nl., dat de aanwijzing van een zelfbestuursambtenaar lang zal uitblijven. In dat geval zal het zelfbestuur zich gekwetst gevoelen, omdat aan zijn ambtenaren een kleine bevoegdheid wordt onthouden, nl. om de reispassen af te geven. Ik zou daarom aan de Regeering willen verzoeken,

(DJAJADININGRAT.)

die zinsnede te schrappen, opdat de aanwijzing imperatief worde gesteld.

De heer **Djajadiningrat**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Koesoemo Oetoyo zou ik gaarne alsnog willen spreken over dit onderwerp. Ik sluit mij vrijwel geheel aan bij hetgeen de heer Oetoyo heeft gezegd. Ook ik juich dit voorstel ten zeerste toe. Het is een vereenvoudiging van de bestaande regeling.

Maar ik kan toch niet met den heer Oetoyo medegaan, waar hij zegt, dat de aanmelding plaats moet hebben bij het betrokken desahoofd. De noodzakelijkheid om de Mekkagangers te registreeren is al heel uitvoerig betoogd, dat zal de heer Oetoyo ook moeten toegeven. De hadji heeft niet alleen een politieke en sociale, maar ook een economische beteekenis. Willen wij den omvang van de bedevaart weten en daarvan op de hoogte zijn, dan moeten wij in de eerste plaats een soort statistiek daarvan inrichten. Laat men dat aan de desahoofden over, dan komt er niets van terecht.

De heer **Koesoemo Oetoyo**: Het moet onder toezicht gebeuren.

De heer **Djajadiningrat**: Men weet, dat de toestanden op Java en elders in Indië zeer verschillend zijn. In vele streken op Java vindt men ontwikkelde desahoofden, die in staat zijn om de bedevaartgangers behoorlijk te registreeren, maar dat is niet overal het geval. Men zou den desahoofden dwingend kunnen voorschrijven om in elk geval, wanneer een hadji zich bij hen komt aanmelden, dat direct aan het districtshoofd te rapporteeren. Dat gaat dan misschien wel enkele jaren goed, maar ik weet uit ervaring, hoe gemakkelijk dergelijke dingen worden vergeten; dan laat men die opgaven achterwege en weet niemand meer welke menschen naar Mekka gaan.

Het uitreiken van passen behoeft niet te gebeuren in het regentschap, van waaruit de hadji's afkomstig zijn; dat kan ook elders gebeuren en dat is ook in de practijk meermalen gebeurd, daarvan is de Regeeringsgemachtigde op de hoogte. Juist in dergelijke gevallen moet echter voorzien worden door te bepalen, dat niet alleen het hoofd van het regentschap, dat den pas afgeeft van de terugkomst op de hoogte is, maar ook het hoofd van het regentschap waar de hadji van afkomstig is. Dat kan alleen zeer nauwkeurig gebeuren wanneer de hadji zich aanmeldt bij autoriteiten, die dergelijke zaken behoorlijk kunnen registreeren.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is misschien wel bezwaarlijk, maar in vele streken toch weer niet.

Er is hier gesproken over plechtigheden en feestelijkheden. Wanneer de hadji's pas terug zijn, houden ze zich inderdaad bezig met allerlei feestelijkheden. Natuurlijk zijn dat meer heilige feesten. Het eerste feest wordt altijd gegeven bij de ontvangst van de familieleden. Het tweede feest der pas teruggekeerde hadji's is de gang naar het onderdistrictshoofd, destijds naar den regent. Het

Reispassen Mekkahangers.

(DJAJADININGRAT, SOEJONO, Wd. ADV. INLANDSCHE ZAKEN.)

is natuurlijk geen bezwaar. Vroeger waren de bezwaren veel ernstiger, omdat de hadji's zich toen moesten melden bij den regent, maar de onderdistricten zijn op het oogblik niet zoo erg uitgestrekt. Ik geloof dus niet, dat het zoo bezwaarlijk is voor een hadji om na zooveel dagen bij zijn familie te zijn geweest even naar het onderdistrictshoofd te gaan. Juist in het belang van de registratie zou ik willen voorstellen met het Regeeringsvoorstel mee te gaan en de aanmelding niet bij het desahoofd, maar bij het onderdistrictshoofd te doen plaats hebben.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Soe j o n o: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij het betoog van den heer Djajadiningrat. Alleen zou ik een kleine aanvulling willen geven waar hij zegt, dat de registratie moet geschieden door de onderdistrictshoofden. Ik hoorde zoeven van den heer Koesoemo Oetoyo, dat het ook zou kunnen geschieden door de desahoofden onder de contrôle van de onderdistrictshoofden.

Zulk een regeling lijkt mij niet voldoende, omdat het persoonlijk contact van het onderdistrictshoofd met de hadji's veel meer waarborgen geeft met betrekking tot de juistheid der gegevens omtrent den persoon der teruggekeerde Mekkahangers.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Is de Regeering gemachtigde bereid nu dadelijk te antwoorden?

De heer G o b é e, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Ik wil gaarne beginnen met de beantwoording van de opmerkingen, die gemaakt zijn door den geachten gedelegeerde, den heer Koesoemo Oetoyo, ten aanzien van art. 4, waarin is voorgeschreven, dat de bedevaartgangers, die terugkeeren, zich binnen zeven dagen moeten melden bij hun onderdistrictshoofden op Java en Madoera, en daarbuiten bij de hoofden, die daarvoor worden aangewezen. Ik wil vooropstellen, dat het de bedoeling van de Regeering is om de regeling zoo eenvoudig en zoo weinig bezwaarlijk te maken als mogelijk is. De Regeering heeft geantwoord, dat zij er bezwaren tegen heeft om de registratie van de teruggekeerde pelgrims die bepaald gewenscht is, over te laten aan de desahoofden.

Ik vermoed, dat de heer Koesoemo Oetoyo ook wel begrijpen zal, dat dit geen goede oplossing zou zijn, maar ik meen toch wel, dat het mogelijk is om een oplossing in dezen zin te overwegen, dat de aanmelding alleen geschiedt bij de desahoofden en dat deze de papieren van de hadji's overleggen aan de onderdistrictshoofden, zoodat die dan toch over alle gegevens beschikken, die noodig zijn om te beoordeelen waar de hadji's oorspronkelijk vandaan zijn gekomen en om het onderzoek te houden, dat noodig is om te zien of zij voldaan hebben aan de voorschriften om hun passen te laten viseeren bij aankomst en vertrek van Djeddah. Dat onderzoek is slechts mogelijk, wanneer men de passen zelf in handen heeft en dat onderzoek kan uiteraard niet worden overgelaten aan de desahoofden. Wanneer de onderdistrictshoofden de pa-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(Wd. ADVISEUR INLANDSCHE ZAKEN.)

pieren in handen hebben en zij daarin eenige onduidelijkheid tegenkomen, kunnen de betrokkenen worden opgeroepen en het onderzoek kan dan persoonlijk worden voortgezet.

Naar aanleiding hiervan zou ik den heer Djajadiningrat willen vragen of zijn bezwaren tegen hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo voorstelde, nu nog blijven bestaan. Ik herhaal, dat er dus geen sprake is van een registratie der hadji's door de desahoofden. Zij hebben niets anders te doen dan aan de onderdistrictshoofden kennis te geven van de namen der hadji's, die teruggekeerd zijn, onder overlegging van de passen, die deze meegebracht hebben.

Dit is het eerste punt.

In de tweede plaats heeft de heer Stokvis een vraag gesteld naar aanleiding van art. 2. Art. 2 is niet gewijzigd; het is ongewijzigd overgenomen uit de vroegere voorschriften. Inderdaad is de uitdrukking, dat de passen worden uitgereikt, wanneer blijkt, dat tegen het verlaten van hun woonplaatsen door de aanvragers geen bezwaren bestaan, zeer rekbaar, maar ik meen met zekerheid te kunnen zeggen, dat het de bedoeling is, dat de passen worden gegeven als er geen wettelijke bezwaren tegen de uitreiking er van bestaan — hoewel dit niet uitdrukkelijk is vermeld. Wanneer men het woord „bezwaren” in meer algemeenen zin zou willen lezen, zou men b.v. niet moeten denken aan gevallen, dat iemand zijn belasting niet heeft betaald, maar wel aan andere verplichtingen, die een reden kunnen zijn, om een Mekka-pas te weigeren. De bedoeling is geweest dat, wanneer tegen iemand een vervolging is ingesteld, of wanneer er andere redenen zijn, waarom de politie of justitie zich met iemand bemoeit, men hem dan kan beletten, naar Mekka te gaan door hem een pas te weigeren. Zooals den heer Stokvis bekend zal zijn, is de regeling tegenwoordig zóó, dat iemand, die geen pas heeft, Indië ook niet kan verlaten, om ter bedevaart te gaan. Voordat de pelgrims embarkeeren, worden zij gecontroleerd en van iederen Mekkahanger wordt de pas gevraagd ter afteekening.

De derde opmerking was van den heer Dwidjosewojo. De geachte gedelegeerde maakt zich ongerust, dat de aanwijzing van Inlandsche ambtenaren in de Vorstenlanden lang zou kunnen duren, omdat in sub b van art. 1 staat geschreven, dat het hoofd van plaatselijk bestuur de bevoegdheid heeft, zoolang er geen ambtenaar van lageren rang dan een regent is aangewezen, passen uit te reiken. De reden van deze clause is eenvoudig deze, dat deze ordonnantie zoo spoedig mogelijk in werking moet treden, nog vóór de a.s. bedevaart. Wanneer dan nog niet is voorzien in de aanwijzing van een ambtenaar in de Vorstenlanden, die de bevoegdheid heeft om reispassen uit te geven, zouden daardoor moeilijkheden ontstaan. Het is uitgesloten, dat die aanwijzing niet binnen zeer korten tijd zou plaats hebben.

Ik geloof dus, dat het beter is, dat de bedoelde clause hier blijft staan, omdat het mogelijk zou zijn, dat aanwijzing over een of twee maanden nog niet heeft plaats gehad, terwijl de voorbereidende maatregelen voor de a.s. bedevaart in November of December al worden genomen. Verder heb ik geen vragen te beantwoorden.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter!

Reispassen Mekkagangers.

(KOESOEMO OETOYO, STOKVIS.)

De Voorzitter: Is er nog een van de heeren, welke in eersten termijn het woord gevoerd heeft, die het woord wenscht?

De heer Koesoemo Oetoyo: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter. Waar de geachte Regeeringsgemachtigde aan mijn wenschen is tegemoet gekomen, heb ik geen aanleiding, om langen tijd het woord te voeren. Ik zou echter iets willen zeggen over de bezwaren, die door mijn geacht medelid, den heer Djajadiningrat, zijn voorgebracht. De heer Djajadiningrat, zegt: als men de zaak aan de desahoofden overlaat, komt er niets van terecht. Inderdaad, als er geen contrôle van hoogerhand wordt uitgeoefend, zal dit het geval zijn. Maar de desahoofden hebben nu de verplichting, om de opgave der papieren van de hier aangekomen hadji's naar het onderdistrictshoofd op te zenden; de contrôle van hoogerhand kan dus gemakkelijk worden uitgeoefend. Daarbij komt, dat de *consul van Djedda* natuurlijk een opgave zal hebben van de hadji's, die terugkomen, zoodat die in elk geval op de hadji's, waarop speciaal de aandacht moet worden gevestigd, kan laten letten.

Dan zegt de heer Djajadiningrat, dat het als het ware een feest is voor de hadji's, om naar het onderdistrictshoofd te gaan. Mijnheer de Voorzitter! Er zijn inderdaad enkele hadji's, die erop gesteld zijn, om bv. na het doen van de hadj, naar den regent te gaan, zelfs met medenemen van kleine geschenken, maar dat is iets wat niet is voorgeschreven. Het is voor hem geen verplichting.

Wanneer het een feest is voor iemand, is het geen verplichting, maar een vreugde. Wanneer het een verplichting geldt is het anders; men voldoet er niet gaarne aan.

Wat het bezwaar van ons geacht medelid, den heer Soejono betreft, dat bij melding bij het onderdistrictshoofd deze een persoonlijk contact kan hebben met den nieuw aangekomen hadji, ik geloof, dat een contact van een uur of van misschien slechts 10 minuten om een pas te viseeren al heel gering is. Daarbij komt, dat men toch niet aan den neus van iemand kan zien of hij revolutionnair is of niet.

Tenslotte ga ik volkomen accoord met den geachten Regeeringsgemachtigde, dat het den lieden zoo gemakkelijk mogelijk moet worden gemaakt. Waar hetzelfde nut bereikt kan worden met eenvoudiger voorschriften, zou ik die eenvoudiger voorschriften voorstaan. Alleen zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde gaarne vernemen in welken zin deze vereenvoudiging in de ontwerp-ordonnantie moet worden aangebracht.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor het op mijn vraag gegeven antwoord. Daar art. 2 niet in de wijziging van deze ordonnantie begrepen is, zal ik natuurlijk nalaten mijn bezwaren in amendementen neer te leggen en zal ik er mij toe bepalen om, waar de Regeeringsgemachtigde zelf heeft erkend, dat de tekst van de wet hier niet in overeenstemming is met haar bedoeling, te vragen of de Regeering

(STOKVIS, DWIDJOSEWOJO, DJAJADININGRAT.)

dan niet ernstig zou willen overwegen om de mogelijkheid van misbruiken, waartoe dit artikel toch allicht aanleiding geeft, te willen wegnemen, door te goeder tijd met een wijziging ook van dit artikel te komen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde zou ik alleen van hem willen vernemen de uitdrukkelijke verklaring, dat de medegedeelde wijzigingen zoo spoedig mogelijk zullen worden aangebracht.

Wat de aanmerkingen op den terugkeer van de hadji's betreft, ga ik geheel accoord met de oplossing zoeven door den Regeeringsgemachtigde hier bekendgesteld. Ik begrijp daarom niet, waarom de heer Koesoemo Oetoyo het noodig heeft geoordeeld zich tegen de denkbeelden van de heeren Djajadiningrat en Soejono te verklaren.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik het goed begrijp zal de gang van zaken nu zoo zijn, dat wanneer een hadji in zijn desa terugkeert, hij eenvoudig zijn pas aan het desahoofd geeft, met het verzoek, dien pas verder door te geven aan het districtshoofd.

De heer Roep: Dat staat niet in het ontwerp.

De heer Djajadiningrat: Maar de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat zoo de gang van zaken zal zijn.

De Voorzitter: Dat zullen we even moeten afwachten.

De heer Djajadiningrat: In dat geval zouden we in art. 4:

„De van de reis teruggekeerde personen zijn gehouden zich binnen zeven dagen na aankomst in de plaats, waar zij zich vestigen, aan te melden”.

den termijn van zeven dagen wel weg kunnen laten, want dat zal dan wel een doode letter blijken. Niemand zal kunnen controleeren hoelang een hadji reeds in de dessa terug is, wanneer het dessahoofd daaraan niet de hand houdt en ik ben ervan overtuigd, dat velen er niet de hand aan zullen houden en af zullen wachten of de hadji misschien na 14 dagen komt zeggen: hier ben ik, ik kom mijn pas afgeven, wilt U dien nu maar doorgeven aan het onderdistrictshoofd?

Op zichzelf heb ik tegen die regeling geen bezwaar, maar dan moet die regeling uitdrukkelijk in de ordonnantie vermeld staan. Hier staat bijv. aanmelding bij het onderdistrictshoofd, maar hieraan zou ook een andere interpretatie kunnen worden gegeven, n.l. dat vele onderdistrictshoofden de hadji's zouden kunnen verplichten om zich toch persoonlijk bij het onderdistrictshoofd te melden. De vraag van den heer Oetoyo is daarom ook gerechtvaardigd, hoe dan de tekst van de ordonnantie zal moeten luiden. Ik zeg echter nogmaals, ik maak er tenslotte geen bezwaar tegen, dat

Reispassen Meklagangers. — Invordering van locale belastingen. — Behandeling van verzoekschriften.

(DJAJADININGRAT, Wd. ADV. INL. ZAKEN, VOORZ.)

dit door tusschenkomst van het desahoofd geschiedt, zoo dat die passen dus ter registratie aan het onderdistricts-hoofd worden afgegeven, doch dan moet daar uitdrukkelijk bij worden vermeld, dat daarvoor in de eerste plaats geen bepaalden termijn is voorgeschreven, — want dit zal altijd een doode letter blijven — en in de tweede plaats moet uitdrukkelijk in de ordonnantie worden vermeld, dat de hadji's zich eenvoudig bij het desahoofd hebben te melden.

De Voorzitter: Is het de bedoeling van den Regeeringsgemachtigde om een redactiewijziging in het ontwerp aan te brengen?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik had het in eersten termijn duidelijker moeten zeggen, maar ik verklaar hier nog eens, de Regeering is bereid te overwegen, de redactie zoo te wijzigen, dat aan het verlangen van de heeren tegemoet wordt gekomen.

De Voorzitter: Die overweging is vermoedelijk in Uw handen gegeven. Wilt U daarvoor een zeker uitstel hebben, dan is dit natuurlijk mogelijk, maar de ordonnantie is aanhangig gemaakt bij het college en daarover zal beslist moeten worden. U hebt echter gelegenheid daarin wijziging aan te brengen. Is het U moeilijk dit dadelijk te doen, dan kan U, gelijk gezegd, eenig uitstel worden verleend. Wilt U dat de vergadering geschorst wordt? Wellicht dat van de zijde van het College een amendement zal worden ingediend en dat U dat eerst wilt afwachten?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik had al een ontwerp-wijziging in dezen zin hiervoor gereed gemaakt.

De Voorzitter: Wilt U deze thans dadelijk officieel voorbrengen, of wilt U hiervoor nog eenig uitstel?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne eenig uitstel hebben.

De Voorzitter: Ik schors thans de behandeling van dit onderwerp voor eenigen tijd.

Aan de orde is: het ontwerp van een ordonnantie, tot aanvulling van de ordonnaties van 28 September 1918 (Staatsblad No. 663) en 27 Augustus 1926 (Staatsblad No. 372), houdende regelen voor de invordering onderscheidenlijk van locale belastingen en van belastingen van provinciën en van als zelfstandige gemeenschappen aangewezen gedeelten daarvan, begrepen in kohieren, registers, leggers of staten.

(VOORZITTER.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het derde rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt:

1. Verzoek gedagteekend Singapore 28 Februari 1927 van Kah Peng Koeang inzake zijn ontslag uit 's Lands dienst.

Brief van den Gouvernements Secretaris van 5 Juli 1927 No. 1360/A.I. heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De Commissie stelt voor adressant te berichten, dat na kennisneming van de door de Regeering verstrekte inlichtingen geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

2. Verzoek, ongedagteekend, van H. Dekker, inzake de electriciteitsvergunning voor Sibolga.

Brief van den Ien Gouvernements Secretaris van 19 Juli 1927 No. 1455/C heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De Commissie stelt voor adressant te berichten, onder toezending van een afschrift van het terzijde genoemd Regeeringsschrijven, dat na kennisneming van de door de Regeering verstrekte inlichtingen, geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

3. Verzoek gedagteekend Tjilatjap 16 November 1925 van een viertal ingezetenen van de desa Mertasinga, district en afdeling Tjilatjap, houdende klachten tegen den loerah van Mertasinga.

Brief van den Ien Gouvernements Secretaris van 18 Augustus 1927 No. 1697b/A.I. heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De Commissie stelt voor adressanten te berichten, dat na kennisneming van de door de Regeering verstrekte inlichtingen geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

4. Verzoek gedagteekend Sipirok 11 October 1926 van een 8-tal mantri's-politie in het gewest Tapanoeli inzake toepassing van de B. B. L. 1925.

Brief van den Ien Gouvernements Secretaris van 30 Augustus 1927 No. 1782/A.I. heeft op deze aangelegenheid betrekking.

De Commissie stelt voor adressanten te berichten onder toezending van een afschrift van het terzijde genoemd Regeeringsschrijven, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

5. Verzoek gedagteekend Bandjermasin 21 Juni 1927 van Anang-Pa-Hoempi inzake een hem ten laste gelegd strafbaar feit.

De Commissie stelt voor adressant te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verlenen.

Behandeling van verzoekschriften.

(STOKVIS.)

6. Verzoek gedagteekend Timbangkarta 11 Juli 1927 van M. Ronosoewito en anderen in zake het gebruik van gronden.

De Commissie stelt voor der Regeering een afschrift van het verzoekschrift ter kennisneming aan te bieden met verzoek t.z.t. Haar opvatting in deze aangelegenheid den Volksraad te willen mededeelen.

7. Verzoek gedagteekend Weltevreden 12 Juli 1927 van M. L. Breedt-Van Wijke in zake standplaatstoelage.

De Commissie stelt voor der Regeering in overweging te geven, deze aangelegenheid alsnog in nadere beschouwing te willen nemen.

8. Verzoek gedagteekend Poerworedjo 30 Juli 1927 van Mas Joedokoesoemo in zake zijn ontslag uit 's Lands dienst.

De Commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. mededeeling te willen doen van de op adressants tot Haar gerichte verzoekschriften gedagteekend Poerworedjo 23 December 1922, 3 Januari 1923 en 19 December 1926 van ongeveer gelijke strekking, genomen of nog te nemen beslissing en van de gronden waarop deze berust.

De Voorzitter: De heer Stokvis heeft zich opgegeven om in bespreking te brengen het verzoekschrift vermeld onder No. 3.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Dit verzoekschrift, No. 3 van de lijst, betreft klachten van vier ingezetenen van de desa Mertasinga, district en afdeling Tjilatjap, over gedragingen van het desahoofd op die plaats.

Dat adres dateert van het jaar 1922 en de afdoening kan blijkbaar nu eerst plaats vinden. Ik wil hier dadelijk aan toevoegen, dat de commissie voor de verzoekschriften aan deze vertraging in geen enkel opzicht schuld draagt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord over dit rapport van de commissie voor de verzoekschriften gevraagd, omdat ik van meening ben, dat de behandeling ten deze, speciaal van Regeeringswege, niet zoodanig is geweest, als ten aanzien van zoo ernstige klachten het geval had behooren te zijn. Het komt mij voor — en dat is een opmerking meer in het algemeen — dat wij bij de behandeling van verzoekschriften de groote taak hebben om het recht te dienen juist van den kleinen man in de desa, voor wien het verkrijgen van recht — dat blijkt uit het verzoekschrift — zoo uiterst moeilijk blijkt.

De klachten gaan over velerlei. Er is een beklag bij van dien aard, dat de uiteenzetting in een openbare vergadering nauwelijks mogelijk is en ik zal daaromtrent dan ook het zwijgen doen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, er zijn andere klachten, die hier wel kunnen worden vermeld. De loerah, tegen wien de eerste klacht was uitgebracht, waartoe ik dan het zwijgen zal doen, is vanwege dat feit voor een maand geschorst.

Er staat in het verzoekschrift echter ook het volgende:

„Nadat hij een gevangenisstraf had ondergaan, werd hij, ondanks het feit dat geen enkel ingezetene hem weer als loerah wilde hebben, door den invloed van den betrokken gezaghebbende weder tot loerah aangesteld, zoodat weer een ontoelaatbare handeling geschiedde”.

Die ontoelaatbare handeling bestaat dan hieruit, dat op last van dien loerah de klapper-aanplantingen van zes desalieden zijn omgekapt om de gronden te laten omzetten in sawahs ten profijte van dien loerah.

Verder staat er, dat die loerah van den regent zou hebben gekocht een paard en rijtuig waarvoor f 1100 betaald zou moeten worden en dat hij gedwongen zou zijn om zijn gronden bij de afdelingsbank in hypotheek te geven tegen f 1000 om met dit geld den regent te kunnen betalen.

En dan ook:

„Trouwens de loerah bezorgde steeds een gedeelte van alle grondvoortbrengselen bij den regent”.

Mijnheer de Voorzitter! Zoo worden er — ik zal hier niet te uitvoerig worden — verschillende knevelarijen vermeld, die ten laste zouden komen van dezen loerah en den regent.

De zaak zooals die in het rekest is uiteengezet vind ik vrij ernstig. Hoe is nu het verloop van de klachten van die menschen geweest? Ik heb hier voor mij een mededeeling van de Regeering op het verzoek van de commissie voor de verzoekschriften van 18 December 1925, waarin inlichtingen worden gevraagd omtrent deze aangelegenheid. Het antwoord op dat verzoek om die inlichtingen werd 27 Januari 1927 gegeven. Mijnheer de Voorzitter! Er wordt ons daarbij van Regeeringszijde gezegd:

„dat blijkens ontvangen bericht van den Resident van Banjoemas, in wiens handen bedoeld stuk om beschouwingen en raad werd gesteld, dit geschrift in het ongereede is geraakt”.

Na twee jaren krijgt men dan, nadat de commissie erop heeft aangedrongen, 18 Augustus 1927 opnieuw inlichtingen. In dien Regeeringsbrief wordt er eerst aan herinnerd, dat het stuk in het ongereede scheen te zijn geraakt.

„Thans” — luidt het — „heb ik de eer, op last van den Gouverneur-Generaal, onder terug aanbieding van genoemd rekest, UHoogEdelGestrenge mede te deelen, dat volgens bericht van den Resident reeds destijds deze klachten door het bestuur zijn onderzocht en gedeeltelijk ongegrond zijn bevonden. Voor het overige heeft het onderzoek geleid tot het instellen van een strafvervolgning tegen voornoemden loerah, die evenwel door den betrokken landraad van het hem ten laste gelegde is vrijgesproken”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier voor mij een brief van denzelfden datum, 18 Augustus 1927, welke brief eindelijk inhoudt het antwoord op het rekest van de desamenschen, die reeds in 1922 hebben geklaagd.

Daarin staat:

„Aan de verzoekers te kennen te geven, dat een gehouden onderzoek de juistheid van de voorgebrachte klachten niet heeft aangetoond.”

Mijnheer de Voorzitter! Is dat nu een juiste behandeling van een dergelijke, voor de desamenschen zoo belang-

Behandeling van verzoekschriften.

(STOKVIS.)

rijke zaak? Wij hooren, dat de loerah vervolgd en voor een maand geschorst is en wij lezen in het antwoord op het rekest, dat de juistheid van de voorgebrachte klachten niet is aangetoond.

Mijn vraag is nu: waarom werd dan de loerah geschorst? Tegen den loerah is ook een strafvervolging ingesteld en de Landraad heeft hem vrijgesproken. Mij dunkt als er aanleiding is gebleken tot een strafvervolging, dan vind ik, dat het antwoord, „dat de juistheid van de voorgebrachte klachten niet is aangetoond” toch ook vrij problematieke waarde heeft, want, Mijnheer de Voorzitter, vrijspraak door den Landraad is er een volgens de bepalingen van de strafwet, maar zulk een vrijspraak behoeft nog niet in te sluiten, dat de loerah nu ook administratief vrijuit gaat en dat hij zich aan geenerlei misbruik zou hebben schuldig gemaakt.

Het onderzoek zou dus de juistheid van de klachten niet hebben aangetoond. Maar waar blijkt dat uit? Wij hebben hier geen enkel proces-verbaal bij de stukken, wij hebben geen enkel betoog, waaruit de gang van zaken bij het onderzoek blijkt en de wijze, waarop het onderzoek is ingesteld, wij hebben niets dan deze enkele summier mededeelingen van de Regeering, die zich naar mijn gevoelen min of meer van de zaak heeft afgemaakt.

Ik zou dus gaarne zien, dat wij omtrent deze zaak nog eenig meerder licht zouden kunnen krijgen en ik zou den geachten rapporteur van de commissie voor de verzoekschriften willen vragen, of hij, namens de commissie, daartoe moeite zou willen doen.

Het rechtsbesef is hier, dunkt mij, toch niet zuiver gehouden. Ik vraag ten eerste: is de loerah, om wien het hier gaat, nog in dienst en zoo ja, doet hij dan dienst in dezelfde desa? Dat zou toch een onmogelijke verhouding zijn tot zijn eigen desa-huishouding. Voorts: hoe zijn de betreffende stukken in het ongereede geraakt en op welke wijze zijn ze weer voor den dag gekomen? Wie heeft de cardinale fout begaan, om dergelijke stukken in het ongereede te doen geraken?

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben — al is er voor de betrokkenen zelf weinig reden tot verheugenis — voor mij zelf eigenlijk verheugd, dat deze zaak onder de oogen van ons College is gekomen. Dit is een goede gelegenheid om naar buiten — evengoed als naar binnen — te laten blijken dat het recht van beklag, voorzoover het College van Gedelegeerden zich daarin heeft te mengen, bij het college in goede handen is. Ik acht daarom de conclusie van de commissie voor de verzoekschriften, waarin zij voorstelt, adresant te berichten, dat na kennisneming van de door de Regeering verstrekte inlichtingen, geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van tussehenkomst, weinig bevredigend. Wellicht zou de commissie in overweging willen nemen, de zaak nog eens nader onder de oogen te zien en haar opnieuw bij het College voor te brengen. De wijze, waarop de zaak thans behandeld is, maakt op de klagers in kwestie en op hen, die in de toekomst een beklag zouden willen dienen, geen goeden indruk.

De Voorzitter: Mag ik de commissie voor de verhandelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DE HOOG, VOORZITTER.)

zoekschriften, bij monde van den heer De Hoog, verzoeken, haar oordeel uit te spreken?

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou bij mijn opmerkingen naar aanleiding van hetgeen ons geacht medelid, de heer Stokvis gezegd heeft, even willen beginnen met het algemeene gedeelte der kwestie in beschouwing te nemen.

In den tijd, dat ik in de commissie voor de verzoekschriften zitting gehad heb, heb ik den indruk gekregen, dat de afdoening van klachten dikwijls wel wat te wenschen overlaat. Wij hebben wel eens wat vertraging gehad; wij hebben moeten herinneren aan de afdoening van verschillende kwesties en ook heeft het geval zich wel eens voorgedaan, dat er stukken in het ongereede waren geraakt.

Ik vermeen dat door de vermelding van deze feiten in het College een uitwerking ten goede verkregen kan worden op de afdoening en behandeling van dergelijke klachten.

Nu de klacht, waarom het thans gaat, zelve. Ik wilde daarover het volgende zeggen. In de commissie zelf heeft men hieromtrent geen eenstemmigheid kunnen krijgen. De minderheid was van oordeel, dat de door de Regeering verstrekte inlichtingen niet afdoende waren, maar tenslotte heeft de meerderheid zich op dit standpunt gesteld: er zijn klachten voorgebracht; van die klachten is een gedeelte ongegrond bevonden direct bij het onderzoek door den Resident van Banjoemas. Het andere gedeelte heeft een onderwerp van behandeling uitgemaakt bij het justitieel onderzoek en ook ten deze heeft de landraad den betrokkene, niet ontslagen van rechtsvervolging, maar vrijgesproken. En op grond daarvan meende de meerderheid van de commissie te moeten concluderen als is gedaan in het rapport, dat aan het College is overgelegd.

Namens de commissie voor de verzoekschriften kan ik echter verklaren, dat zij er geen bezwaar tegen heeft, aan de Regeering nadere inlichtingen te vragen naar aanleiding van deze aangelegenheid, aan de hand van hetgeen door den heer Stokvis naar voren is gebracht.

De Voorzitter: Kan de vergadering zich daarmede vereenigen? Zoo ja, dan is daartoe besloten.

De conclusies der Commissie voor de verzoekschriften betreffende de verzoekschriften 1, 2, 4, 5, 6, 7 en 8 van haar derde rapport worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik stel mij thans voor, over te gaan tot een korte pauze en daarna de behandeling van Ond. 50 voort te zetten.

De vergadering wordt te 10.38 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

Reispassen Mekkgangers.

(VOORZITTER, Wd. ADV. INLANDSCHE ZAKEN.)

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerpordonnantie tot wijziging van de bepalingen betreffende de reispassen van bedevaartgangers naar Mekka (Ond. 50).

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne in het kort nog even opmerken, dat er een wijziging noodig zal zijn van art. 4 om tegemoet te komen aan hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo zoeven opmerkte. Ik wil U alleen verzoeken om nog eenig nader uitstel alvorens de nieuwe redactie ter kennis van het C. v. G. te brengen. Ik hoop dan over eenige dagen het artikel, zooals het nader veranderd zal worden, aan te kunnen bieden.

Ik heb nu alleen nog te antwoorden op de vraag van den heer Dwidjosewojo. Naar aanleiding daarvan kan ik zeggen, dat er zeker geen bezwaar tegen is bij de Regeering om aan te dringen op een spoedige aanwijzing van de Inlandsche ambtenaren in de Vorstenlanden, die bevoegd zijn reispassen uit te geven.

N.a.v. de opmerking van den heer Stokvis geloof ik te kunnen zeggen, dat de Regeering t.z.t. wanneer zich daarvoor de gelegenheid voordoet die wijziging zal aanbrengen in art. 2 waardoor aan de bezwaren van den heer Stokvis tegemoet gekomen zal worden.

Ik zou nu nog willen antwoorden op hetgeen de heer Djajadiningrat heeft gezegd. Ik ben van meening, dat er bezwaar tegen bestaat, om ook bij de nieuwe redactie van art. 4 den termijn geheel weg te laten. Inderdaad stel ik mij niet voor, dat het mogelijk zal zijn, dat men zich aan dien termijn van zeven dagen houdt. Maar ook wanneer de aanmelding bij de onderdistrictshoofden geschiedt, moet men zich niet voorstellen, dat in de eerste jaren die termijn zal worden opgevolgd, want het zal wel eenigen tijd duren, voordat de bedevaartgangers, die terug zijn, voldoende ermede bekend zijn, dat zij zich moeten aanmelden. Laat men den termijn geheel weg, dan zijn alle grenzen verdwenen en dan weet men tenslotte niet meer wanneer de aanmelding moet plaats hebben en of het daartoe zal komen.

Zooals ik zoeven reeds zeide, zal ik U, Mijnheer de Voorzitter, het nieuwe art. 4 zoo spoedig mogelijk aanbieden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Ik stel onder die omstandigheden aan de vergadering voor, de behandeling van Ond. 50 uit te stellen tot 13 October a.s.

(KIÈS, VOORZITTER.)

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! De thans gevolgde gang van zaken lijkt mij een weinig gelukkige. Als de heer Koesoemo Oetoyo voornemens was geweest, de voorgestelde wijziging door te zetten, en hij had terzake een amendement ingediend, zouden wij daarover thans hebben kunnen beslissen. Nu hij dat niet heeft gedaan, wordt de zaak weer op de lange baan geschoven, of althans tot een later tijdstip uitgesteld.

De Voorzitter: De Regeering wil zelf een wijziging aanbrengen en in verband daarmee moet de behandeling een week worden uitgesteld.

De heer Kiès: Maar juist die wijze van handelen brengt vertraging in de behandeling van de aangelegenheid, die toch al eenigen tijd bij ons berust.

De Voorzitter: De heer Kiès wil toch niet voorstellen, om de behandeling niet uit te stellen?

De heer Kiès: Dat zal ik niet doen, Mijnheer de Voorzitter, doch ik wilde slechts even doen blijken, dat ik mij met den gevolgden gang van zaken niet kan ver eenigen.

De Voorzitter: De Regeering kan toch niet worden geforceerd, nietwaar? En bovendien voelt de vergadering toch ook voor een rustige behandeling der aangelegenheid.

Ik kan dus aannemen, dat de vergadering met het uitstel accoord gaat? Zoo ja, dan is daartoe besloten.

Dan rest mij nog mede te deelen, dat het schrijven van den wd. Gouvernements Secretaris van 21 September 1927, hedenochtend genoemd onder de ingekomen stukken, betreffende den datum van inwerkingtreding van de ordonnantie over de muntzuivering in de Molukken aanleiding heeft gegeven tot het benoemen van een commissie, ten einde dat schrijven nader te overwegen. Deze commissie zal bestaan uit: mij als voorzitter, de heeren: Blaauw, Fruin, Van Helsdingen, s'Jacob, Stokvis en Koesoemo Oetoyo. De commissie wordt verzocht, op Maandag, 10 October a.s., bijeen te komen om 10 uur v.m., aangezien de heer s'Jacob niet eerder kan komen.

Ik verzoek den heeren na sluiting der vergadering in de commissies te willen gaan.

De vergadering wordt te 11.15 uur v.m. gesloten.

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Ingekomen stukken. — Muntzuivering in de Molukken.

12de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 13 Oct. 1927.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Muntzuivering in de Molukken. — Verhooging landrente-uitkeering onderafd. Barabai. — Bekrchtiging leeningsbesluit Banjoemas. — Bekrchtiging leeningsbesluit Rembang. — Reispassen Mekkgangers. — Aanvulling Hinderordonnantie. — Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Cohen Stuart, Gobée, Maas Goesteranus en mr. Rutgers.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeringsbrieven en beschikkingen.

1. De kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 5, 5, 6 en 12 October jl. No. 3, 1x, 26 en letter C ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot bekrchtiging van een leeningsbesluit van het gewest Banjoemas (Ond. 71);
- b. een ontwerp-ordonnantie betreffende uitgifte van schatkistpapier (Ond. 72);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de artt. 553 en 554 van het Wetboek van Strafrecht;
- d. nieuwe ontwerp-ordonnanties inzake de muntzuivering in het Gouvernement der Molukken.

Deze stukken zijn of zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

2. Een kennisgeving van den Gouverneur-Generaal van 23 September jl. No. 10, betreffende de vaststelling van de compensatieregeling bij den aanslag in de inkomstenbelasting, en een van 12 October jl. dat bezwaar bestaat de ontwerp-ordonnanties inzake de muntzuivering in het Gouvernement der Molukken (Ond. 44 — st. 2A en 2B) vast te stellen.

3. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 4, 4, 6 en 7 October Nos. 2x, 3x, 2x en 1 x tot interneering van opgenoemde personen.

(VOORZITTER.)

4. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 October jl. No. 1ax tot wijziging van het besluit regelende de administratieve indeeling van het Gouvernement der Molukken om het mogelijk te maken het bestuur der onderafdeeling Boven-Digoel op te dragen aan een onderafdeelingsbestuurder.

5. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 October jl. No. 5, tot indienststelling van 3 inspecteurs der Arbeidsinspectie voor de buitengewesten.

6. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 October jl. No. 10 tot toekenning van ontslag aan R. J. Koppenol als lid der Permanente Commissie ter S. O. K. en houdende benoeming van S. Bouman in diens plaats.

De stukken 2 t/m 6 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde zijn de nieuwe, gewijzigd ingediende ordonnanties tot Muntzuivering in het gouvernement der Molukken (Ond. 44, stukken 5—8).

In de eerste plaats moet ik aan de vergadering de vraag voorleggen, vervat in art. 17 van het reglement van orde, n.l.:

„Heeft de Gouverneur-Generaal krachtens art. 83 (2) Indische Staatsregeling een termijn bepaald zodanig, dat dientengevolge voor de behandeling van het ontwerp niet op het bijeenkomen van den Volksraad gewacht kan worden, dan stelt de Voorzitter zoo spoedig mogelijk in het College van Gedelegeerden de vraag aan de orde of bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den termijn zal worden aangedrongen”.

Ik meen te mogen aannemen, dat het college daarop niet wenscht aan te dringen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: Verder zou nu gehandeld moeten worden volgens art. 96, dat luidt:

„Acht het College geenerlei voorafgaand onderzoek noodig dan kan het besluiten tot rechtstreeksche openbare behandeling. Een dergelijk besluit mag, tenzij het College anders beslist, niet worden genomen dan minstens 24 uur, nadat de desbetreffende stukken gedrukt in handen der leden zijn gesteld, met de aankondiging van den voorzitter dat terzake rechtstreeksche openbare behandeling zal worden voorgesteld”.

De gewijzigde ontwerp-ordonnanties zouden dus volgens het hier bepaalde gedrukt moeten zijn en rondgedeeld en er zou daarna 24 uur gewacht moeten worden alvorens een verdere beslissing zou kunnen worden genomen omtrent de vraag of het College al dan niet een voorafgaand onderzoek noodig acht tenzij het College anders beslist. Aangezien de ordonnanties gelijkloidend zijn aan de vroeger ingediende ordonnanties en het College van het art. 96

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Muntzuivering in de Molukken. — Verhooging landrente-uitkeering onderafd. Barabai. — Bekrachtiging leeningsbesluit Banjoemas.

(KERKKAMP, VOORZITTER.)

van het Reglement van Orde bepaalde kan afwijken, stel ik voor deze ordonnanties thans in behandeling te nemen.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne willen zien aangeteekend, dat ik ook voor dit geval tegen deze wijze van behandeling ben, omdat ik haar niet juist acht.

De Voorzitter: Is er nog een van de heeren, die omtrent de aan de ordestelling van deze nieuw gewijzigd ingediende ordonnanties het woord verlangt?

De nieuwe, gewijzigd ingediende ontwerp-ordonnanties omtrent de Muntzuivering van het Gouvernement der Molukken (Ond. 44) worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het ontwerp eener ordonnantie tot verhooging van het voor de Onderafdeeling Barabai uit de algemeene geldmiddelen afgezonderd bedrag (Ond. 57).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mijne Heeren. Alvorens het ontwerp tot bekrachtiging van het gewijzigd leeningsbesluit van den Gewestelijken Raad van Banjoemas aan de orde te stellen, wensch ik het volgende op te merken.

Het betreft hier een tweede spoedgeval in verband met de noodzakelijkheid, dat de storting van de leeningsgelden zal plaats hebben op 15 October a.s. In verband hiermede heb ik mij de zekerheid verschaft, dat de Regeering in dit geval heeft toegepast art. 83, 2e lid I.S.

Ik moet voor deze ordonnantie weer dezelfde vragen aan het College voorleggen, zooals die zijn aangegeven aan het slot van den op dit onderwerp betrekking hebbenden brief van 10 October j.l. No. 2200: n.l.: in de eerste plaats of het College op verlenging van den termijn door den Gouverneur-Generaal bepaald, wensch aan te dringen. Ik meen te mogen aannemen, dat het College niet op verlenging van dezen termijn wensch aan te dringen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: In de tweede plaatst zou ik de vraag willen stellen omschreven in art. 96 van het R. v. O., of het College kan medegaan met een rechtstreeksche openbare behandeling, dus niet eerst een behandeling in commissie. Als het College daarin kan medegaan, kan ik het ontwerp thans aan de orde stellen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de Orde is thans het ontwerp eener ordonnantie houdende be-

(VOORZ., STOKVIS, ADV. DECENTRALISATIE.)

krachtiging van het gewijzigde besluit van den gewestelijken Raad van Banjoemas van 10 Juni 1927 No. 3570/30 (Ond. 71) (1).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter: Ik zal over den inhoud van dit ontwerp niets zeggen. Ik heb daartegen geen bezwaren.

De redenen, waarom ons dit ontwerp als een spoed-ontwerp wordt voorgelegd, kan ik niet beoordeelen. Het spreekt vanzelf, dat ik daaromtrent geen enkele grief op dit oogenblik tot den geachten Regeeringsgemachtigde zou wenschen te richten.

Toch wil ik dit ontwerp niet geheel onbesproken den hamer laten passeeren, omdat ik het toch wel nuttig vind, dat vanuit dit College wordt opgemerkt, dat de reden voor een spoed-ordonnantie of anders gezegd termijn-ordonnantie, — want dit ontwerp is eigenlijk een termijn-ordonnantie — zeer dringend moet zijn, eer deze weg zal worden behandeld. Mijnheer de Voorzitter, gaat men voor alle ontwerpjes die om de een of andere reden niet bijtijds gereed zijn gekomen en waarvan men de spoedige totstandkoming wenscht, het C. v. G. spannen in de veronderstelling, dat het College onder de bedreiging met een termijn wel zal willen inhalen aan tijd, wat wellicht van andere zijde aan tijd is verwaarloosd, dan is dit toch een wijze van toepassing van de termijn-ordonnantie, die niet in de bedoeling van de wet ligt. Ik geloof, dat de bedoeling van de wet alleen deze kan zijn geweest, dat het onderwerp zelf krachtens zijn aard of krachtens de tijdsomstandigheden van zoo'n bijzonder karakter is, dat inderdaad alleen om die reden een spoedbehandeling van ons kan worden gevegd.

Mijnheer de Voorzitter. Ik wilde alleen maar deze opmerking in onze Handelingen zien vastgelegd.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde voor de Decentralisatie dadelijk te antwoorden?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter. Ter toelichting van het spoedeischend karakter van dit ontwerp zou ik gaarne het volgende willen mededeelen.

De plannen van den Gewestelijken Raad van Banjoemas om de ter hand genomen pasar-verbeteringen uit te breiden tot grooter terrein, dateeren al van vrij geruimen tijd geleden.

Bij raadsbesluit van 10 Juli j.l. is reeds een leeningsplan tot stand gekomen. Op den grondslag daarvan zijn op de gebruikelijke wijze biedingen gevraagd van verschillende daarvoor in aanmerking komende geldschietters, waarbij bleek dat de uiterste leeningscondities, die in het aanvaankelijke raadsbesluit waren opgenomen, den Raad niet in staat stelden, gebruik te maken van de gunstigst ingekomen bieding. Met het oog daarop is nader in 's Raads vergadering

(1) Verbetering aan te brengen in Ond. 71, stuk 2, art. 1, regel 5 na, sub 1e en 2e invoegen: „van artikel 1”.

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Bekrachtiging leeningsbesluit Banjoemas; idem Rembang.

(ADV. DECENTRALISATIE, VOORZ., FRUIN.)

van 20 September j.l. een wijziging aangebracht in het oorspronkelijke leeningsbesluit, waardoor de gelegenheid werd geopend, op de bedoelde bieding in te gaan. Daarbij bleek echter tevens, dat deze bieding aan een bepaalden termijn gebonden was, hetgeen verband hield met het feit, dat de geldschieter, die het bedrag ter beschikking stelde, dat bedrag niet langer dan gedurende een zekeren termijn vrij kon houden. Deze termijn eindigt den 15en October en deze datum is dus voor het gewest Banjoemas van veel belang, omdat dit de uiterste grens is, waarbinnen van de gunstigste bieding gebruik kan worden gemaakt. Aangezien de geldmarkt een neiging tot stijging toonde is daarom verzocht, er zooveel mogelijk op aan te sturen, dat van deze bieding nog gebruik zou kunnen worden gemaakt.

Ik wil er voorts nog op wijzen dat, indien deze poging mislukte, dit voor het gewest natuurlijk onaangenaam zou zijn, aangezien dan de kans zou bestaan dat men verplicht was, een nieuwe bieding uit te lokken, waarbij men natuurlijk kans zou loopen op een ongunstiger bieding dan tot nu toe is gedaan, terwijl dit den gewestelijken raad van Banjoemas, die op nieuw zou moeten bijeenkomen, bovendien zou doen vervallen in vrij belangrijke extra onkosten.

Al deze redenen bij elkaar hebben er toe geleid, een bepaalden termijn te stellen, in de verwachting dat het leeningsbesluit van den gewestelijken raad nu eindelijk effect zal kunnen sorteren en opdat voor den zeer urgent geachten bouw en de noodige verbeteringen der gewestelijke pasars dadelijk binnen den gestelden termijn het noodige zal kunnen geschieden.

De Voorzitter: Wenscht de heer Stokvis naar aanleiding van het antwoord van den Regeeringsgemachtigde in tweeden termijn nog het woord?

De heer Stokvis: Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gewestelijken raad van Rembang van 14 Juli 1927, No. 168 G.R. strekkende tot het aangaan van een leening (Ond. 45).

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb enkele bezwaren tegen de bekrachtiging van deze leening van het gewest Rembang. Dit autonome lichaam gaat thans n.l. een leening aan, waarvan de lasten binnen zeer korten tijd op een ander autonoom lichaam zullen komen te drukken. Ik vraag mij af of het, van parlementair standpunt bekeken, juist moet worden geacht dat dit gewest, vlak voordat de bestuurshervorming tot Midden- en Oost-Java zal worden uitgebreid, een dergelijke leening aangaat.

Deze vraag heeft ook een praktische beteekenis. Het komt mij n.l. voor dat, gezien den koers van uitgifte der leening,

(FRUIN, STOKVIS.)

alsook den rentevoet, deze leening op weinig gunstige condities wordt aangegaan. Weliswaar zijn koers van uitgifte en rentevoet niet ongunstig als men deze vergelijkt met die van leeningen van andere gewesten, doch vergelijkt men deze met de leeningen b.v. van de provincie West-Java, dan zal men zien, dat inderdaad deze koers van uitgifte en de rentevoet ongunstig zijn. De laatste leening van de provincie West-Java werd, vergis ik mij niet, uitgegeven tegen een koers van 97½%, een koers, die dus iets ongunstiger was als deze, maar tegen een rentevoet van 4½%, terwijl hier moet worden betaald 5¼%.

Verder heb ik vernomen, dat op het oogenblik de provincie West-Java bezig is met onderhandelingen over een nieuwe leening en dat die nieuwe leening waarschijnlijk zal kunnen worden afgesloten tegen een koers van 100% en tegen een rente van 5%, zoodat dus zoowel de koers van uitgifte als de rentevoet gunstiger zijn dan bij de thans voorgestelde leening het geval is. En waar nu, wanneer men nog maar eenigen tijd geduld heeft — laten wij zeggen een jaar — er alle kans bestaat, dat de provincie Midden- of Oost-Java, deze leening zal kunnen aangaan en waarschijnlijk tegen betere voorwaarden, zoo meen ik, dat ook om deze reden het geen aanbeveling verdient deze leening thans te bekrachtigen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er nog even op willen wijzen dat hier bekrachtigd wordt een leening van een autonoom ressort voor een niet-rendabel werk. Ik zou daarop even den vinger willen leggen, omdat het op den duur onhoudbaar zal zijn, dat de Regeering zelf uitdrukkelijk zich als leeningspolitiek stelt het leenen alleen voor rechtstreeks rendabele objecten, terwijl slag op slag door deze Regeering voor de locale ressorten, een andere, m.i. juistere leeningspolitiek wordt bekrachtigd. Dat blijft ik irrationeel achten.

En ik kan de verklaring ten deze niet zoeken in de buitengewone liefde van de Regeering voor de autonomie voor de locale ressorten. De geschiedenis heeft nu niet bepaald uitgeblonken in dergelijke liefdesbetuigingen. Voor mij is de verklaring alleen deze, dat, wanneer men de autonome ressorten niet in de gelegenheid stelt op deze juiste wijze zich geld te verschaffen, het geld dan, wanneer de werken moeten worden uitgevoerd, zou moeten komen van de centrale kas zelve. Feitelijk wordt dus deze leeningspolitiek indirect gebezigd als een bezuinigingsmaatregel, ter voorkoming van financieelen druk op de centrale Regeering. Een andere verklaring kan ik mij niet denken en in elk geval hoop ik, dat de Regeering eindelijk eens tot het inzicht zal komen, dat, hetgeen zij herhaaldelijk aan de autonome lichamen toestaat, ook voor haarzelf niet zoo uit den boeze kan worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! Dan heb ik over het ontwerp alleen nog het volgende te zeggen. Het blijkt nu uit de Memorie van Antwoord, dat het bedrag van f 20 940 als te verwachten inkomsten in de Memorie van Toelichting genoemd, vormt de bruto-inkomsten, zoodat het cijfer dus feitelijk voor de beoordeeling van de rentabili-

Bekrachtiging leeningsbesluit Rembang.

(STOKVIS, ADVISEUR DECENTRALISATIE.)

teit van het werk geen beteekenis heeft. De Regeering erkent zelf, dat tegenover dat bedrag aan inkomsten het totale bedrag der jaarlijksche kosten moet worden gesteld, maar als wij omtrent die jaarlijksche kosten niets weten, heeft ook het noemen van het bedrag aan bruto-inkomsten eigenlijk geen beteekenis.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeerings-gemachtigde.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Fruin heeft naar aanleiding van dit ontwerp opgemerkt, dat deze leening en de daaruit te bekostigen werken aan de orde worden gesteld betrekkelijk korten tijd, vóórdat een andere locale gemeenschap zal worden gevormd, waarin het tegenwoordige gewest Rembang zal opgaan, en hij heeft de vraag uitgesproken of het wel parlementair zou mogen worden geacht, een dergelijke leening aan te gaan, waarvan de lasten op een ander lichaam zullen komen te drukken, terwijl hij bovendien nog heeft gewezen op een vraag van praktisch belang, nl. of het niet voordeliger zou zijn voor de behartiging van het betrokken belang, te wachten totdat een provincie zal worden ingesteld, als gevolg waarvan vermoedelijk die leening tegen gunstiger voorwaarden zou kunnen worden aangegaan.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het eerste punt zou ik er wel op willen wijzen, dat hier inderdaad geen groote moeilijkheid ontstaat door het feit, dat het tegenwoordige gewest Rembang in een andere locale gemeenschap zal opgaan. Maar om te beginnen verdient het de aandacht, dat de komst van de provincie, waarin het gewest moet opgaan, niet zoo dadelijk te verwachten is. Bij het voorstel tot opheffing van het gewest Rembang — in het eerste stadium van indiening was het onderwerp 28 — zijn aan den Volksraad eenige mededeelingen gedaan omtrent de plannen aangaande dit ressort, volgens welke aanvankelijk begonnen zou worden, Rembang in twee deelen te splitsen. Het gedeelte waarover het nu gaat, het regentschap Rembang, zou worden ingedeeld bij het tegenwoordige gewest Semarang.

Het tweede stadium van den gang van zaken zou zijn de instelling van een administratief gewest Midden-Java, welke voorloopig is bepaald op 1 Juli 1928. Bij die gelegenheid zou het gewest Semarang, zooals het er dan uitziet, worden omgezet in een ressort van een plaatselijken raad en op 1 Januari 1929 zou de provincie Oost-Java in het leven worden geroepen en vermoedelijk de provincie Midden-Java, waarin het gewest Semarang zou opgaan, nog weer later.

Dit wijst er dus al op, dat het uitstellen van het werk, waarom het hier gaat, totdat een provincie Midden-Java dit ter hand zou kunnen nemen, beteekent een uitstel van zeer langen duur.

De Regeering heeft overwogen dat het, de urgentie van het werk in aanmerking genomen, niet zonder bedenking

(ADVISEUR DECENTRALISATIE.)

zou zijn te besluiten tot het uitlokken van een zoo langdurig uitstel.

Bij de voorbereiding van het werk heeft men in Rembang ook wel gedacht aan die toekomstige provincie, maar ook daar is men gezwicht voor de urgentie, die bij dit werk onmiskenbaar is.

Ik wil ter toelichting van die urgentie hier op enkele punten even de aandacht vestigen. Het gaat hier om een vernieuwing van drinkwaterleidingen te Lasem en Rembang, die al sedert eenigen tijd gebleken zijn zeer onvoldoende te werken.

In de eerste plaats is het rendement van de leidingen onvoldoende. In de tweede plaats heeft men zeer hinderlijke en telkenjare toenemende lekkages in de hoofd- en spruitleidingen kunnen constateeren. Die lekkages zijn toe te sihrijven aan aantasting van de buizen door den ziltigen bodem, waarin de leidingen liggen. Met heeft door de slijtage en den buitendruk op die buizen verschijnselen van inknipping gekregen, waardoor de buizen telkens weer werden aangetast. Het gevolg daarvan is, dat de toestand van de pijpleidingen ook uit hygiënisch oogpunt in geen enkel opzicht houdbaar is te achten. Door het ontstaan van lekken, die zich demonstreeren bij het afsluiten van den toevoer voor de herstellingswerkzaamheden, vindt door poreuse plekken toetreding van buitenwater plaats, zoodat distributie geschiedt van verontreinigd, hoogstwaarschijnlijk voor de gezondheid schadelijk water. Bovendien is door het vuil, dat in de buizen wordt vervoerd, een ander na-deelig gevolg ingetreden. Nagenoeg alle watermeters zijn trots de herhaalde reparaties onbruikbaar geworden, waardoor veel te weinig aan waterverbruik wordt opgebracht. Men kan nu toch wel zeggen, dat een drinkwaterleiding, die verontreinigd water toevoert, niet meer voldoet aan de bestemming, waarvoor zij is tot stand gekomen en dat het in het belang van de gezondheid van de plaatselijke bevolking dringend noodig moet worden geacht daar zoo spoedig mogelijk in te voorzien.

Daarmee te wachten totdat de provincie zal zijn ingesteld, hetgeen vermoedelijk op zijn vroegst zal zijn 1 Januari 1929 en zeer waarschijnlijk nog later, is in dit geval dunkt mij niet te verantwoorden.

Ik wil er ook nog op wijzen, dat het min of meer speculatief is om er nu al bij voorbaat van uit te gaan, dat de toekomstige provincie in 1929 of later op voordeliger voorwaarden zal kunnen leenen dan het gewest dat nu kan doen. Men kan wel van een nu reeds bestaande provincie zeggen, dat zij op betere voorwaarden zal kunnen leenen, maar voor een provincie, die eerst na Januari 1929 in het leven zal worden geroepen, is dat niet met zekerheid van te voren te verklaren. De onzekerheid, die men heeft, dat hier op voordeliger voorwaarden een leening zal kunnen worden gesloten, staat dus tegenover de positieve zekerheid, dat in de tusschenliggende periode de plaatselijke bevolking alle last zal hebben van den tegenwoordigen ongunstigen hygiënischen toestand.

Het zal ook niet zoo'n groot bezwaar zijn om het eenmaal aangevangen werk en de lasten van de leeningen

Bekrachtiging leeningsbesluit Rembang.

(ADVISEUR DECENTRALISATIE.)

op een ander ressort over te doen gaan — dit zou i. e. in de eerste plaats zijn op het gewest Semarang — want men moet niet uit het oog verliezen, dat met die lasten dan toch ook overgaan de baten. Ik wijs weer op ond. 28, dat destijds bij den Volksraad is aanhangig gemaakt en meer speciaal op hetgeen daarin werd gezegd met betrekking tot de voorzieningen, die zullen worden getroffen, wanneer een lokaal ressort wordt opgeheven en dit ressort geheel of gedeeltelijk wordt toegevoegd aan een ander lokaal ressort. Voor dat geval is voorzien, dat de eigendommen, baten en lasten, rechten en verplichtingen van het op te heffen ressort, eventueel die, betrekking hebbende op deelen daarvan, overgaan op het oudere ressort, dat de taak van het eerstbedoelde overneemt. Dit ontwerp is weliswaar ingetrokken, maar zooals U bekend is, Mijnheer de Voorzitter, ligt het in de bedoeling een ontwerp van gelijke strekking opnieuw aanhangig te maken, ditmaal bij den Volksraad in zijn geheel, zoodat de noodige voorzieningen getroffen zullen worden bij den overgang van dit deel van het gewest Rembang naar het gewest Semarang.

Waar nu de opzet van de leening, zooals uit de Memorie van Toelichting kan blijken, afdoende voorziet in de consequenties, is ook voor het ressort, dat deze nalatenschap van het gewest Rembang overneemt, geen enkel bezwaar gelegen in het feit, dat deze voorziening nu tot stand komt. Men krijgt anders een zeer slecht werkende waterleiding, waarover men al dadelijk klachten zou krijgen van de bevolking, en waarbij men direct zou moeten beginnen met nieuwe plannen te maken. Het is voor het nieuwe ressort integendeel juist een groot voordeel, dat het nu kant en klaar de plannen en het geld ervoor kan overnemen en het werk volgens den aanvankelijken opzet kan voortzetten. Ik behoeft dit voordeel niet nader toe te lichten; dat voordeel is zoo evident, dat — dunkt mij — de geachte spreker bij nadere overweging dit ook wel zal toegeven.

De heer Stokvis heeft gewezen op het belang van het aangaan van leeningen voor niet rendabele werken, zooals hier het geval is, waar men te maken heeft met een werk van duurzame waarde en groote urgentie. De heer Stokvis heeft den wensch uitgesproken, dat diezelfde methode ook elders navolging zal vinden. Ditzelfde punt is reeds eerder aangevoerd. Ik behoeft er niet nader op in te gaan, doch in elk geval wil ik graag akte nemen van zijn instemming met het beginsel dat aan het thans aanhangige voorstel ten grondslag ligt.

De heer Stokvis heeft nog de opmerking gemaakt, dat naar zijn meening de gegevens verstrekt in de Memorie van Toelichting in zoverre voor de beoordeeling van het financieele perspectief van dezen opzet niet voldoende zijn, dat het genoemde bedrag van f 20 940 is een bruto-eijfer, waartegenover de kosten moeten worden gesteld, waarbij hij dan opmerkt, dat, als het kostencijfer niet bekend is, men aan een dergelijk brutocijfer betreffende de inkomsten niet veel heeft. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik zou er de aandacht op willen vestigen, dat toch het kostencijfer aan den Volksraad niet is verzwegen. In de Memorie van Toelichting wordt uitdrukkelijk medegedeeld, dat, zooals

(ADV. DECENTRALISATIE, FRUIN, STOKVIS.)

blijkt uit de overgelegde rentabiliteitsberekening, het totaal der jaarlijksehe kosten, rente en aflossing inbegrepen, zou bedragen f 23 025, hetgeen dan staat tegenover het bedrag van inkomsten van f 20 940, hetgeen — zooals in de memorie verder staat — een bedrijfsverlies van f 2 085 per jaar beteekent.

Dat het bedrijfsverlies geen bezwaar heeft opgeleverd, is verder hier ook toegelicht. Men heeft hier gerekend met de wenschelijkheid om dat bedrijfsverlies ten laste te nemen van de gewestelijke begroting, omdat men met het werk een sociaal doel had. Men had het werk wel rendabel kunnen maken, zooals ook blijkt uit de verschillende toelichtingen, die destijds aan den gewestelijken raad van Rembang zijn gegeven. Wanneer men bij de verstrekking van water aan de bevolking haar een zeker tarief in rekening zou willen brengen, zou vermoedelijk elk jaar de exploitatie een overschot vertoonen. Men is er echter van uitgegaan, dat het wenschelijk is, de bevolking, die tot dusverre het water gratis verstrekt kreeg, zoo het eenigszins mogelijk was, in de toekomst ook gratis water te verstrekken. Het is vanzelf sprekend, dat dan van het water meer gebruik zal worden gemaakt, hetgeen uiteraard den gezondheidstoestand ten goede moet komen.

Er is trouwens ook nog een marge in de huistarieven, die voorloopig berekend zijn op 15 cent per M³. Op het oogenblik wordt in Rembang 25 cent gerekend; dus is er gerekend op een belangrijke reductie. Als wij nagaan, dat in Batavia zelfs 30 cent per M³. berekend wordt, moeten we toegeven, dat er een flinke marge in het tarief zit, zoodat deze leening geen aanleiding tot ongerustheid kan geven.

Maar vooral, zooals ik reeds gezegd heb, verdient het de aandacht, dat een belangrijke bron van inkomsten is verwaarloosd, doordat men deze watervoorziening een sociaal karakter heeft willen geven door de watervoorziening aan de bevolking gratis te doen plaats hebben.

Ik meen, dat hiermede de opmerkingen van de geachte sprekers zijn beantwoord.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht een van de leden, die in eersten termijn hebben gesproken, nog het woord?

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! In verband met het uitgebreide en duidelijke betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde ten aanzien van de urgentie van het werk waarvoor men wil leenen, meen ik van mijn bezwaren daartegen te moeten afstappen.

Alleen zou ik nog de suggestie willen opperen, of het niet mogelijk zou zijn bij de leeningsvoorwaarden alsnog te bepalen, dat eventueel na 2 jaar conversie kan plaats hebben, zoodat de provincie dan desgewenscht de leening kan overnemen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou alleen willen opmerken, dat mij gebleken is, dat inderdaad in de Memorie van Toelichting de cijfers omtrent de jaar-

(STOKVIS, ADV. DECENTRALISATIE, KAN.)

lijksche onkosten vermeld staan, waarvan ik dacht, dat ze achterwege waren gebleven.

Ik heb overigens met heel veel instemming gehoord de schets van het sociaal karakter dezer watervoorziening en kan mij dan ook volkomen met het voorstel vereenigen.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb alleen nog te antwoorden op de opmerking van den heer Fruin, die een suggestie heeft gegeven om de leeningsvoorwaarden in dezen zin aan te vullen of te herzien, dat na 2 jaar conversie mogelijk zou zijn.

Volgens art. 5 van de leeningsvoorwaarden is gerekend op de mogelijkheid van conversie, maar niet eerder dan na 5 jaar, gerekend vanaf ult. December 1928.

De suggestie van den geachten spreker wil ik gaarne overbrengen aan den gewestelijken raad, maar ik zou hem er wel opmerkzaam op willen maken, dat wij hier staan voor het feit, dat een geldschieter op de basis van deze leeningsvoorwaarden een offerte heeft gedaan en dat voor de verstrekking van gelden het uit den aard der zaak niet onverschillig is voor welken tijd men zeker is, dat het bedrag wordt belegd. Daarom is het niet zoo zeker, en ik vrees zelfs niet waarschijnlijk, dat de geldschieter in deze nieuwe voorwaarde zal willen treden, maar zooals gezegd, ik wil de suggestie gaarne aan den gewestelijken raad overbrengen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Het is wel tegen de orde, dat een lid, dat in eersten termijn niet gesproken heeft, in tweeden termijn het woord vraagt, maar ik zou U willen verzoeken ditmaal voor mij een uitzondering te willen maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne in het kort een andere suggestie willen opperen.

In aansluiting aan hetgeen de heer Fruin terzake heeft opgemerkt, zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij het niet de moeite waard acht den gewestelijken raad het volgende in overweging te geven.

Het is bekend, dat het gewest Batavia vroeger ook eens geld nodig had voor de oprichting van pasars. Toen heeft het gewest geen leening uitgeschreven, maar heeft het een crediet laten openen door de Factorij; ik meen tegen 6% Het voordeel daarvan is, dat de rente eerst betaald moet worden naarmate het geld nodig is. Waar hier 5 ton verwerkt moet worden, denk ik, dat er wel eenige tijd zal verloopen voor het geheele bedrag van 5 ton nodig is.

Wanneer een dergelijk crediet wordt geopend kan later als de provincie is ingesteld — men zou kunnen aannemen den datum zoeven door den Regeeringsgemachtigde genoemd — een groote leening worden uitgeschreven, waarin alle leeningen der diverse gewesten zoo mogelijk kunnen worden opgenomen en kan het in casu opgenomen geld onmiddellijk worden terugbetaald, wat practisch gesproken voor het gewest Rembang en voor de latere provincie beslist voordeliger zou uitkomen.

(VOORZ., ADV. DECENTRALISATIE, Wd. ADV. VOOR INLANDSCHE ZAKEN.)

De Voorzitter: Ik wensch even op te merken, dat, wanneer men over een onderwerp wensch te spreken, men zich in het algemeen heeft te beperken tot den eersten en tweeden termijn.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid te antwoorden?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter. Ik zal de suggestie van den heer Kan gaarne aan de gewestelijke autoriteit overbrengen, doch ik weet niet of deze met het oog op den gevorderden staat van voorbereidingen van de plannen voor het gewest Rembang van deze suggestie nog gebruik wensch te maken. Ik zal haar echter in elk geval in de gelegenheid stellen, dit na te gaan.

De Voorzitter: Deze ordonnantie kan thans in stemming worden gebracht. Wensch iemand hoofdelijke stemming?

De ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van het besluit van den gewestelijken raad van Rembang tot het aangaan van een geldleening (Ond. 54) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de behandeling betreffende de reispassen van Bedevaartgangers naar Mekka (Ond. 50).

In verband hiermede hebben de heeren allen ontvangen de intusschen door de Regeering gebrachte wijziging in art. 4. Ik moet daaraan nog toevoegen, dat abusievelijk is weggelaten het cijfertje (3) bij het derde lid, hetwelk dus moet komen te staan voor de woorden „De in het tweede lid van dit artikel bedoelde ambtenaren” enz. Dit lid moet dus met het cijfer (3) worden aangevuld.

Gaat de Regeeringsgemachtigde hiermede accoord?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wensch de Regeeringsgemachtigde dadelijk aan te vangen met een nadere toelichting van de Regeeringswijzigingen of wensch de Regeeringsgemachtigde af te wachten wat door het College hieromtrent in het midden zal worden gebracht?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch liever af te wachten wat door het College hieromtrent zal worden gezegd.

De Voorzitter: Wensch een van de leden omtrent deze Regeeringswijzigingen of omtrent de ordonnantie in het algemeen het woord?

Reispassen Mekkagangers.

(ROEP.)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een enkel woord willen zeggen naar aanleiding van de wijzigingen, die de Regeering in den oorspronkelijken opzet heeft aangebracht. De Regeering stelt voor de ordonnantie zoodanig te wijzigen, dat de teruggekeerde Mekkagangers zich moeten melden bij het dorps hoofd of bij den wijkmeester binnen wiens ressort hun woonplaats dan wel hun tijdelijke verblijfplaats is gelegen en deze hoofden zorgen dan verder voor de toezending van de passen aan het onderdistrictshoofd. Ik zou daarover het volgende willen opmerken. Het lijkt mij toe, dat in het algemeen het desabestuur en de desa-administratie nog niet op een zoodanig peil staan, dat een dergelijke belangrijke aangelegenheid als het administreeën van den terugkeer en het verblijf in de desa van teruggekeerde Mekkagangers aan die hoofden — immers bij hen heeft de eerste aanmelding plaats — kan worden overgelaten. Ik denk hier natuurlijk niet aan de desa's, desahoofden en besturen, alwaar de administratie goed in orde is en die al op een goed peil van ontwikkeling staan, maar ik denk aan de vele andere desabesturen vooral ook in sommige streken van de Buitengewesten. Ik vrees Mijnheer de Voorzitter, dat de methode, die de Regeering wil volgen volgens de thans aangebrachte wijziging, niet vlot en doeltreffend zal werken. Ik meen tevens, dat er verschil bestaat in het psychologisch effect van de verplichting voor de teruggekeerde Mekkagangers om zich aan te melden bij het desahoofd of bij het onderdistrictshoofd. Ik geloof, dat wanneer de wet bepaalt, dat de teruggekeerde Mekkaganger zich moet aanmelden bij het onderdistrictshoofd, hierin voor den betrokkene een grootere drang is gelegen dan wanneer hij zich eenvoudig bij het desahoofd heeft aan te melden, dat dikwijls een familielid, vriend of goede kennis van hem is.

Voorts wil ik er nog op wijzen, dat het desahoofd de reispassen moet opzenden naar het onderdistrictshoofd en dit onderdistrictshoofd vaak niet in de nabijheid van het desahoofd woont, doch, zooals in vele streken in de Buitengewesten het geval is, op buitengewoon grooten afstand van het desahoofd, waar de reispas is ingeleverd.

Later moeten die reispassen een reis retour maken om weer bij het desahoofd terug te komen. Ik vrees — dat het zeer licht mogelijk is, dat zoo'n reispas door het heen en weer zenden zoek raakt. Ik meen bovendien, dat het uit een algemeen bestuursoogpunt toch beter is, dat de teruggekeerde Mekkagangers zichzelf bij het onderdistrictshoofd aanmelden om met hem in verbinding te komen. Het onderdistrictshoofd weet dan wie in zijn ressort binnengekomen zijn, hij kent de menschen van aangezicht, hij kan met de menschen zelf over allerlei zaken spreken, en krijgt een indruk van wat hij aan de menschen heeft. In het algemeen acht ik dit voor een goede bestuursvoering en voor de verantwoordelijkheid, die het onderdistrictshoofd als orgaan van het centraal gezag van het door hem bestuurd gebied, heeft, preferabel boven den weg, die hier door de Regeering in het gewijzigd ontwerp wordt voorgesteld.

Mijn algemeene indruk is, dat de methode die de Regeering Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ROEP, s' JACOB, KOESOEMO JOEDO.)

geering thans voorstelt, niet de noodige waarborgen geeft voor de registreering en controle van de zijde van het centraal gezag op de teruggekeerde Mekkagangers. Ik ben dus van meening, Mijnheer de Voorzitter, dat de oorspronkelijke methode van de Regeering mij veel beter voorkomt dan de wijziging die thans door de Regeering in haar voorstel, op aandrang van een onzer geachte medeleden, is aangebracht. Ik geloof, dat de oorspronkelijk voorgestelde methode der Regeering veel imperatiever en doeltreffender zal werken dan de gewijzigde methode.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde wel willen verzoeken te overwegen de oude redactie in het Regeeringsvoorstel te herstellen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen ik te zeggen heb, gaat in dezelfde richting als hetgeen door den heer Roep in het midden is gebracht. Ik zal dus zeer kort kunnen zijn.

Voor mij is aan deze wijziging een principieele kwestie verbonden, de kwestie van de administratieve techniek. De verantwoordelijkheid voor de viseering, de afteekening en registratie der passen moet volgens de oude redactie berusten bij de onderdistrictshoofden. Hun wordt die taak opgedragen en zij zijn verantwoordelijk voor die taak. Nu komt door de wijziging, die is aangebracht, een verandering, die m.i. de verantwoordelijkheid van de onderdistrictshoofden op losse schroeven zet. Zij zullen voor de verantwoordelijkheid, die zij te vervullen hebben ten aanzien van de reispassen, nu afhankelijk zijn van het desahoofd of den wijkmeester.

Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of de Regeering hierin niet zelf een bezwaar ziet tegen de regeling, die zij per slot van rekening zelf heeft voorgesteld.

De heer Koesoemo Joedo: Mijnheer de Voorzitter! Alhoewel ik mij zeer wel vereenigen kon met de oorspronkelijke redactie van art. 4 der regeling betreffende de reispassen van Mekkagangers en bedoeld artikel, indien het van regeeringszijde intact was gelaten, derhalve veilig op mijn steun had kunnen rekenen, wil ik hierbij nochtans verklaren geen bezwaar te hebben tegen aanvaarding van de thans door de Regeering bekend gestelde wijziging daarvan, in dien zin, dat de teruggekeerde pelgrims zich aanmelden bij dorps hoofd of wijkmeester, maar dat de uit te oefenen controle, het nagaan of de vereischte visa en aantekeningen op de passen gesteld zijn, uiteraard geheel in handen van de daartoe aangewezen ambtenaren en hoofden blijven.

Omtrent één punt zou ik gaarne volledige zekerheid willen hebben, met name of het nieuwe voorschrift, dat de aanmelding van de teruggekeerde pelgrims bij dorps hoofd of wijkmeester dient plaats te vinden, voor wat betreft de Vorstenlanden, inderdaad de volle instemming heeft van de vier betrokken zelfbesturen. Voor de toelichting, welke de geachte Regeeringsgemachtigde ongetwijfeld zoo vriendelijk

Reispassen Mekkgangers.

(KOESOEMO JOEDO, KOESOEMO OETOYO, FRUIN.)

zal zijn terzake te verstrekken, zeg ik hem bij voorbaat dank.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord eigenlijk alleen gevraagd om te verklaren, dat ik volkomen accoord kan gaan met de wijzigingen en aanvullingen, die de Regeering heeft aangebracht en dat ik de Regeering dank zeg voor haar tegemoetkoming aan mijn wenschen. Ik zou deze wijzigingen nog wel eens willen verdedigen, maar waar ons geacht medelid, de heer Koesoemo Joedo, de voorman der Inlandsche leden van den P. E. B., zich reeds vóór de wijzigingen heeft uitgesproken, zal ik er verder het zwijgen toe doen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tegen de voorgestelde wijzigingen in de betreffende artikelen eenige bezwaren, voornamelijk bezwaren van redactioneelen aard. Het komt mij voor, dat de geachte Regeering gemachtigde in de periode, hem gelaten tot overdenking van deze artikelen, niet erg gelukkig geweest is en zich ten slotte bij de uiteindelijke vaststelling van deze wijzigingen niet buitengewoon gelukkig heeft uitgedrukt.

Ik zou er in de eerste plaats op willen wijzen, dat in de tweede alinea van het gewijzigde artikel 4 staat „die daarna weder aan den betrokkene wordt teruggegeven”. Het wil mij voorkomen, dat deze bepaling wel buitengewoon vaag is. Wordt hiermede bedoeld een min of meer persoonlijke teruggaaf of wat heeft men hier eigenlijk op het oog? Het komt mij voor, dat het beter zou zijn, indien men dit wat duidelijker en scherper omlijnde.

Verder staat in dezelfde alinea:

„Terwijl zij van de terugkeerende pelgrims, die zich in hun (d.i. de ambtenaren) ressort gevestigd hebben of zich daar tijdelijk ophouden, binnen een week na de aanmelding een opgave doen toekomen aan de gezaghebbers enz.”.

De woorden „binnen een week na de aanmelding” waren juist, toen de aanmelding nog geschieden moest aan het onderdistrictshoofd. Thans geschiedt de aanmelding bij het dorpsheofd en moet naar mijn meening de termijn van een week dus pas beginnen, wanneer het dorpsheofd de passen heeft doorgegeven aan het onderdistrictshoofd.

In de derde plaats een opmerking n.a.v. alinea 3 van dit artikel. In de redactie daarvan is het in de eerste plaats al vrij ongelukkig uitgedrukt, als men spreekt van „de in het tweede lid van dit artikel bedoelde ambtenaren” terwijl men in die alinea die personen vermeldt als „de in het eerste lid sub a en b bedoelde ambtenaren”. Blijkbaar bedoelt men hier de zelfde ambtenaren, maar ik acht deze wijze van uitdrukking niet buitengewoon gelukkig.

Tegen de derde alinea heb ik echter nog een ander, ernstiger bezwaar, n.l. dat daarin wel de bevoegdheid wordt gegeven, de pelgrims voor zich te doen verschijnen, maar dat er niet tegelijkertijd de verplichting aan hen wordt opgelegd, om ook werkelijk te verschijnen. Dat die verplichting alsnog wordt opgenomen lijkt mij wel van belang

(FRUIN, MANDAGIE, Wd. ADV. VOOR INL. ZAKEN.)

in verband met de strafbepaling, opgenomen in artikel 5, waarin vermeld staat, dat bij niet voldoening aan het bepaalde in artikel 4 de Mekkgangers strafbaar zijn. Indien zij niet verschijnen, kan men niet zeggen, dat zij niet voldoen aan de verplichting, voortvloeiend uit artikel 4, omdat die verplichting hier niet is opgenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn mijn, min of meer redactioneelen, bezwaren.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb naar aanleiding van de voorgestelde wijzigingen slechts enkele opmerkingen te maken. Ik wil het in de eerste plaats hebben over lid 2 van artikel 4 der voorgestelde wijzigingen. Daar staat:

„De in het eerste lid sub a en b bedoelde ambtenaren en hoofden houden van de terugkomst der bedevaartgangers aanteekening, ook op den reispass, die daarna weder aan den betrokkene wordt teruggegeven, terwijl zij van de teruggekeerde pelgrims, die zich in hun ressort gevestigd hebben of zich daar tijdelijk ophouden, binnen een week na de aanmelding een opgave doen toekomen aan de gezaghebbers, bedoeld in artikel 1, ieder voor zoover betreft de personen aan wie door hen passen werden uitgereikt”.

Dat zijn dus op Java en Madoera de regenten.

Nu zou ik willen voorstellen, omdat de aanmelding geschiedt eerst bij de dorpsheofden of wijkmeesters en de onderdistrictshoofden daarvan eerst kennis krijgen, nadat de passen bij de dorpsheofden zijn ingeleverd, om de woorden in lid 2 „na de aanmelding” in verband met lid 1 te veranderen in „na de afgifte en accoordbevinding der reispassen”. Want tot de ontvangst van de opgave door den regent zullen er door den afstand tusschen de standplaats van het onderdistrictshoofd en die van den regent alsmede om verschillende andere redenen wel eenige dagen verlopen.

Mijnheer de Voorzitter! In de tweede plaats zou ik een kleine opmerking willen maken voor de woorden pelgrim en bedevaartganger. Ik weet niet of die woorden precies hetzelfde beteekenen. Wanneer dat echter wel het geval is, zou ik willen vragen om hier slechts één woord te gebruiken, pelgrim, dan wel bedevaartganger om verwarring in de ordonnantie te voorkomen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de Regeering gemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter. Alvorens over te gaan tot beantwoording van de vragen en opmerkingen door de verschillende leden gedaan, zou ik in het algemeen gaarne willen zeggen, dat de Regeering van oordeel is, dat door de regeling, zooals zij thans is ontworpen, het beste aan de eischen van de praktijk wordt tegemoetgekomen. Die eischen zijn niet anders dan een eenvoudige contrôle om te

Reispassen Mekkgangers.

(Wd. ADVISEUR VOOR INLANDSCHE ZAKEN.)

zien, of de bepalingen van de Mekkapassen-ordonnantie wel worden opgevolgd.

Geschiedt toch die contrôle niet, dan blijven de voorschriften een doode letter, omdat de overtredingen er van niet worden geconstateerd. Het gevolg van dit niet de hand houden aan de voorschriften is, dat tal van hadji's zich bij aankomst en vertrek te Djeddah niet melden, en het consulaat daardoor niet kan beschikken over gegevens betreffende alle pelgrims, die ter bedevaart komen.

Het nieuwe ontwerp voldoet aan de gestelde eischen, terwijl aan het oude ontwerp eenige bezwaren verbonden waren en het niet die waarborgen biedt, welke van een dergelijke regeling verwacht mogen worden. Om dat duidelijk te maken, Mijnheer de Voorzitter, behoef ik er alleen maar aan te herinneren, dat de onderdistrictshoofden, die aangewezen waren als de ambtenaren, bij wie de pelgrims zich moesten melden, ambulans zijn; als regel, zou ik willen zeggen, zijn ze niet op hun woonplaats aanwezig. Het gevolg daarvan is, dat de pelgrims, die zich daar aanmelden, te woord gestaan moeten worden door de schrijvers van die ambtenaren, welke schrijvers niet geacht kunnen worden voldoende op de hoogte te zijn van de voorschriften om die passen behoorlijk te kunnen beoordeelen.

En gebeurt dat niet, dan is daarvan onvermijdelijk het gevolg, dat de pelgrims óf moeten wachten, óf terugkomen, zoodat de eenvoudige contrôle, die noodig is op de passen, welke worden ingediend, daardoor aanleiding kan geven tot allerlei bezwaren en klachten. Om dit te voorkomen heeft de Regeering de door den heer Koesoemo Octoyo voorgestelde wijziging aanvaard, omdat daardoor aan deze bezwaren wordt tegemoetgekomen. De menschen melden zich bij de desahoofden en, wat het voornaamste is, de contrôle van de passen geschiedt door de ambtenaren, die daarvoor zijn aangewezen.

Thans overgaande tot de opmerkingen, die door de verschillende geachte leden gemaakt zijn, kom ik in de eerste plaats tot den heer Roep. De heer Roep acht het desabestuur en de tegenwoordige desahoofden nog niet ontwikkeld genoeg om de hiervoor benodigde administratie te verrichten. Ik geloof, dat de heer Roep deze zaak te ingewikkeld ziet. Het komt er alleen maar op aan, dat de desahoofden de hadji's, die in hun desa teruggekomen zijn, bij zich laten komen, wanneer zij niet zelf komen en dat zij de passen die zij ontvangen, doorzenden of afgeven aan de ambtenaren, die daarvoor aangewezen zijn. De weinige ontwikkeling, die hiervoor noodig is, mogen wij, geloof ik, wel veronderstellen bij de desahoofden, en hier en in de buitengewesten.

De heer Roep noemt verder de regeling, zooals ze thans is voorgesteld, niet vlot en ook niet doeltreffend. Mijnheer de Voorzitter! Ik meen er zoeven reeds op gewezen te hebben, dat de oude regeling niet vlot en niet doeltreffend kon zijn, omdat de ambtenaren, die aangewezen waren, in tal van gevallen niet aanwezig zijn om de pelgrims te woord te staan.

Verder mist de heer Roep in deze regeling het door hem geëerde psychologisch effect. Mijnheer de Voorzitter! Ik

geloof dat de heer Roep deze regeling belangrijker ziet dan ze in werkelijkheid is. Het komt uitsluitend maar neer op een eenvoudige contrôle van passen, die de menschen meebrengen. Ik geloof dat een psychologisch effect daarbij in het geheel niet te pas komt.

Verder heeft de heer Roep gezegd, dat vooral in de gewesten buiten Java en Madoera de afstanden zoo groot zijn, dat men vreezen moet voor het zoekraken van de reispassen. Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zal ongetwijfeld nog een toelichtend schrijven laten uitgaan naar de hoofden van gewestelijk bestuur en ik geloof wel dat die de noodige maatregelen zullen nemen, welke niet in de ordonnantie genoemd zijn geworden, om te zorgen dat dergelijke gevallen tot de groote uitzonderingen zullen behooren.

Verder heeft de heer Roep nog de opmerking gemaakt dat, wanneer men bepaalt dat de pelgrims zich bij de desahoofden moeten melden, zij niet in persoonlijk contact komen met de onderdistrictshoofden en dat het jammer is dat dat contact niet plaats heeft. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat zich nog tal van gevallen zullen voordoen, waarin de hadji's moeten worden opgeroepen, omdat de passen niet in orde zijn en in die gevallen heeft het onderdistrictshoofd ongetwijfeld gelegenheid, zich persoonlijk met die lieden in verbinding te stellen.

Ik kan dus niet meegaan met het eindoordeel van den heer Roep, dat de oorspronkelijke regeling beter is. Ik wil hieraan toevoegen dat mijn bedoeling bij de opmerkingen over deze regeling, die aan de Regeering werden aangeboden, oorspronkelijk alleen deze is geweest, een middel te bedenken, waardoor de contrôle op de Mekka-passen beter zou worden gewaarborgd.

Het oude voorschrift was, zooals de heer Roep waarschijnlijk wel weet, dat de pelgrims zich moesten melden bij de afdelingshoofden en later, door een wijziging in 1926, bij de regenten.

Inderdaad heeft men zich aan dat voorschrift zelden gehouden. In een van de afdelingen op Java is dat nader gecontroleerd en toen bleken op een aantal van 1100 teruggekeerde hadji's er zich niet meer dan 33 te hebben gemeld. De vroegere regeling was dus absoluut onvoldoende. Bij het nieuwe voorstel, dat gedaan is, heb ik in de oorspronkelijke lezing niet gedacht aan de mogelijkheid om de regeling zoo te maken als zij thans na wijziging is. Had ik die mogelijkheid voorzien, dan zou ik ongetwijfeld aan de Regeering het ontwerp hebben aangeboden zooals het thans gewijzigd is.

Overgaande tot de opmerkingen, die door den heer 's Jacob zijn gemaakt, zie ik hier, dat de heer 's Jacob in hoofdzaak meegaat met de bezwaren, die door den heer Roep naar voren zijn gebracht, maar bovendien zich afvraagt, wie nu eigenlijk de verantwoordelijkheid heeft voor de goede opvolging van de regeling, die nu getroffen is, nl. of dit de desahoofden zijn of de onderdistrictshoofden. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof daar weer hetzelfde antwoord op te kunnen geven. De zaak is zoo eenvoudig, dat wij ons hier niet behoeven te verdiepen in een vraag over de verantwoordelijkheid. De desahoofden behoeven niets anders te

Reispassen Mekkagangers.

(Wd. ADVISEUR VOOR INLANDSCHE ZAKEN.)

doen dan de menschen, die van de bedevaart teruggekeerd zijn, bij zich te laten komen en te zorgen, dat de passen, die zij medebrengen bijtijds in handen komen van de daarvoor aangewezen ambtenaren, terwijl die ambtenaren op hun beurt de passen moeten controleeren en natuurlijk verantwoordelijk zijn voor de goede contrôle. Ik kan daarom niet toegeven wat de heer s'Jacob zegt, n.l., dat hij van meening is, dat door de laatste wijziging de verantwoordelijkheid voor de goede uitvoering eigenlijk op losse schroeven is komen te staan.

De volgende spreker, die een opmerking gemaakt heeft, is Pangeran Koesoemo Joedo, wien ik dank zeg voor zijn verklaring, dat hij in algemeenen zin kan medegaan met de voorgestelde regeling. Hij heeft de vraag gesteld of er overleg is gepleegd met de vier zelfbestuurders op Java. Ik moet antwoorden, dat er geen overleg heeft plaats gehad met de zelfbestuurders, omdat er m.i. niets essentieels is veranderd. Het essentieele in de regeling is de contrôle op de passen en die contrôle geschiedt evenals vroeger door de ambtenaren, die daarvoor zijn aangewezen. Dat de hadji's zich bij anderen melden is een zaak van ondergeschikt belang, waardoor de regeling in de practijk n.m.m. beter zal voldoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot de beantwoording van de opmerkingen, die gemaakt zijn door den heer Fruin. Als ik mij niet vergis was het eerste bezwaar, dat de heer Fruin noemde, dat in artikel 2 van het nieuwe ontwerp staat, dat de bedoelde ambtenaren ook aantekening houden van de reispassen, die daarna weer aan de betrokkenen worden teruggegeven. De heer Fruin heeft bezwaar tegen deze z.i. vage bewoordingen, omdat hierin niet precies is omschreven wanneer en na hoeveel tijd de passen teruggegeven moeten worden. Ik geloof niet, dat een dergelijke nadere omschrijving noodig is, want de teruggekeerde pelgrims hebben hun passen daarna niet meer voor het een of ander noodig, dus doet het er niets toe of zij hun pas een week vroeger of later terugkrijgen.

Ten slotte is het mogelijk door een aanschrijving aan de hoofden van gewestelijk bestuur een termijn daarvoor te stellen en het lijkt mij geheel onnoodig dien termijn ook in de ordonnantie op te nemen.

De heer Fruin heeft opgemerkt, dat er in het derde lid wordt gesproken in de eerste plaats over „de in het tweede lid van dit artikel bedoelde ambtenaren”, terwijl daarboven wordt gezegd: „de in het eerste lid sub a en b bedoelde ambtenaren”. Inderdaad zijn hiermede dezelfde personen bedoeld. Ik geloof echter niet, dat uit dit verschil in omschrijving eenig misverstand kan ontstaan.

Dan heeft de heer Fruin opgemerkt, dat die ambtenaren de bevoegdheid hebben, om de bedevaartgangers, wier reispassen niet in orde bevonden waren, voor zich te doen verschijnen, maar dat de plicht van de bedevaartgangers, om inderdaad te komen, hierin niet wordt genoemd. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof eigenlijk, dat het derde lid, hoewel het duidelijkheidshalve aan de bepalingen is toegevoegd, in den grond niet noodig is, omdat toch wel niemand zal twijfelen aan de bevoegdheid van den assistent-

wedana of van een anderen bestuursambtenaar, om een van de menschen uit de desa op te roepen. Wanneer er aan dien oproep geen gevolg wordt gegeven, beschikt men toch over de noodige politie, om zoo iemand bij den assistent-wedana te laten brengen.

De heer Fruin: Maar is het de bedoeling, dat die menschen strafbaar zijn, als zij niet komen?

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Neen. Ik zou nog dit willen zeggen: De bedevaartgangers die worden opgeroepen en niet komen, hebben zich naar alle waarschijnlijkheid aan een overtreding schuldig gemaakt, b.v. omdat hun reispas niet op behoorlijke wijze is gevisceerd. Het spreekt toch vanzelf, dat de bevoegde ambtenaar zoo iemand bij zich kan laten komen om proces-verbaal op te maken, zonder dat dit uitdrukkelijk in de ordonnantie wordt voorgeschreven.

Voorts heeft de heer Fruin een opmerking gemaakt, die nader is uitgewerkt door den heer Mandagie, nl. dat in de nieuwe bepaling het volgende is blijven staan:

„..... terwijl zij” — dat zijn die ambtenaren — „van de teruggekeerde pelgrims, die zich in hun resort gevestigd hebben of zich daar tijdelijk ophouden, binnen een week na de aanmelding een opgave doen toekomen aan de gezaghebbenden, bedoeld in artikel 1,”.

Ik mag hier nog in herinnering brengen, dat de bedoeling van deze passage is, dat, wanneer er pelgrims komen, afkomstig uit een ander regentschap, de daarvoor aangewezen ambtenaren daarvan aan het andere regentschap kennis geven. Inderdaad moet ik den heer Fruin toegeven, dat deze redactie niet gelukkig is, want de aanmelding geschiedt bij de desahoofden en men kan van tevoren niet zeggen, dat de termijn van een week in acht kan worden genomen. Ik geloof daarom, dat het voldoende zou zijn, de betreffende zinsnede te vervangen door „binnen een week na de afgifte der reispassen”.

De heer Mandagie heeft voorgesteld, om daar nog iets bij te voegen zoodat deze passage dan wordt: „binnen een week na de afgifte en accoordbevinding der reispassen”.

Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij echter voldoende, wanneer hier de woorden „na de aanmelding” worden vervangen door „na de afgifte der reispassen”, omdat daardoor voldoende blijkt, dat vanaf het oogenblik, dat de passen op het kantoor van de daarvoor aangewezen ambtenaren zijn afgegeven, deze binnen een week de verplichting hebben, een opgave daarvan te doen toekomen aan de gezaghebbenden, bedoeld in art. 1.

De heer Fruin: Dan moet U

De Voorzitter: Ik merk den heer Fruin op, dat in het reglement van orde is bepaald, dat de leden het woord vragen. U kunt straks in tweeden termijn het woord voeren.

De heer Gobée, wd. adviseur voor Inlandsche zaken:

Reispassen Mekkgangers.

(Wd. ADV. VOOR INL. ZAKEN, VOORZITTER, ROEP.)

Er is nog een opmerking, die ik moet beantwoorden. De heer Mandagie heeft n.l. gevraagd, waarom den eenen keer gebruikt wordt het woord „pelgrim” en den anderen keer „bedevaartganger”. Ik ken geen verschil tusschen die beide woorden, maar wanneer men over een onderwerp als dit spreekt, is het de eene maal gemakkelijker te spreken van pelgrims en de andere maal van bedevaartgangers. Ik geloof niet, dat het afwisselend gebruiken van deze woorden verwarring kan veroorzaken.

De Voorzitter: Naar aanleiding van hetgeen de Regeeringsgemachtigde opmerkte zijn dus in art. 4 lid 2 de woorden „na de aanmelding” vervangen door „na de afgifte der reispassen”. Deze wijziging kan derhalve als in het ontwerp geïnsereerd worden beschouwd.

Wenscht een van de leden, die in eersten termijn gesproken hebben, nog het woord?

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde gelooft niet, dat het psychologisch effect bij deze aangelegenheid te pas komt. Ik neem van deze opvatting van den geachten Regeeringsgemachtigde kennis maar ik ben het er niet mede eens.

Het is voor den Inlander in het algemeen — en nu spreek ik over den eenvoudigen Inlandschen burger — een groot verschil of hij den plicht heeft zich te melden bij het districts- of onderdistrictshoofd, dan wel bij een goeden bekende van hem, wat in vele gevallen het desahoofd is.

Van de wettelijke bepaling, dat de terugkeerende Mekkganger zich moet melden bij het onderdistrictshoofd, zal meer kracht uitgaan, dan van het voorschrift, dat hij zich moet melden bij het desahoofd. In dien zin heb ik gesproken van de psychologische beteekenis in deze van de verplichting tot aanmelding bij het onderdistrictshoofd, dan wel bij het desahoofd. Ik ben het dus niet eens met den geachten Regeeringsgemachtigde, dat deze subtiele zaak hierbij niet te pas zou komen.

In de tweede plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde als groot bezwaar genoemd, dat het onderdistrictshoofd veelal op reis zou zijn, ambulans is en dat men zich dan zou moeten melden bij zijn schrijver.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt zoo dikwijls voor, er zijn allerlei gevallen, waarin de desaman zich voor verschillende aangelegenheden moet melden bij een orgaan van het centraal gezag. Ik leg er den nadruk op, dat het onderdistrictshoofd dit is, terwijl het desahoofd niet in de eerste plaats orgaan van het centraal gezag is.

In de practijk zal als regel wel een weg gevonden worden, zoo dat de betrokkenen het onderdistrictshoofd kunnen vinden. Het is niet onmogelijk, integendeel, het lijkt mij aangewezen, dat het onderdistrictshoofd zich voor de menschen van zijn ressort b.v. op een bepaalden dag van de week te spreken stelt. Ik kan deze bezwaren van den geachten Regeeringsgemachtigde dus niet deelen.

Dan heeft de Regeeringsgemachtigde opgemerkt, dat men de zaak niet te ingewikkeld moet zien, dat het er alleen Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ROEP s' JACOB.)

op neerkomt, dat de teruggekeerde Mekkganger zich moet melden bij het desahoofd en dat deze de reispassen moet doorzenden.

Daarom gaat het juist. Ik vrees dat het heel vaak zal voorkomen, dat de teruggekeerde Mekkganger zich niet zal melden bij het desahoofd, zoodat het doel, dat de geachte Regeeringsgemachtigde zich voorstelt, niet zal worden bereikt. Ik vrees ook, dat van de doorzending der passen door het desahoofd aan het onderdistrictshoofd in heel vele gevallen ook niets zal komen. Wie een weinig met den toestand op de hoogte is — en dat is de geachte Regeeringsgemachtigde natuurlijk veel meer dan ik — weet — dat is althans mijn indruk — dat het administratief besef van vele desabestuurders — en ik denk vooral aan de minder ontwikkelden, zooals er zoovelen zijn vooral in de buitengewesten — niet zoo ontwikkeld is en dat van hen niet het noodige gezag ter zake zal uitgaan. Ook geloof ik niet, dat bij hen de zin voor administratieve regelmaat aanwezig zal zijn, die noodig is voor de uitvoering van deze maatregelen.

Ik geloof dus niet, dat ik de zaak te ingewikkeld stel, maar meer, dat de weg, die ik voorsta, doeltreffender zal leiden tot het doel, dat de Regeeringsgemachtigde zich met deze gewijzigde ordonnantie voorstelt.

Nog een enkele opmerking. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft bij een regentschap eens doen nagaan hoeveel teruggekeerde pelgrims, onder vigeur van de oude bepalingen, toen zij zich moesten aanmelden bij den regent, daaraan hebben voldaan en toen is gebleken, dat slechts 33 van de 1100 teruggekeerde bedevaartgangers zich bij den regent hadden aangemeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik neem daar natuurlijk nota van, maar wanneer men zich moet aanmelden bij het onderdistrictshoofd, dan wordt de afstand al heel wat kleiner en ik vrees, dat met de wijziging, zooals deze thans door de Regeering wordt voorgesteld, zich geen 33 van de 1100 zullen aanmelden, maar misschien 3 van de 1100. Ik vrees een verslechtering van de werking van deze aanmelding en administratieve contrôle op de teruggekeerde Mekkgangers. De eenvoudige contrôle, die de Regeering wenscht, acht ik het best gewaarborgd door het eerste voorstel van de Regeering. Ik geloof, dat de contrôle, die de Regeering nu voorstelt, hoogst onvoldoende zal werken. Wellicht valt het mee, maar dit is de visie die ik deze aangelegenheid heb.

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een korte opmerking willen maken. In eersten termijn heb ik opgemerkt, dat ik de constructie, zooals deze thans bij wijziging in de ordonnantie is gebracht, uit een oogpunt van administratieve techniek niet juist vind. Daarop is door den Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat hier eigenlijk in het geheel van geen verantwoordelijkheid sprake was, omdat slechts noodig is een contrôle op de reispassen.

Ik zou toch willen opmerken, Mijnheer de Voorzitter, dat niet alleen de contrôle op, maar ook de inlevering van de reispassen een punt van gewicht is, omdat dit bij de geheele

Reispassen Mekkagangers.

(s' JACOB, KOESOEMO OETOYO, FRUIN.)

regeling op den voorgrond is gesteld. Wanneer nu de inlevering en de weg, die na die inlevering moet worden gevolgd op de juiste wijze moet worden gewaarborgd, zie ik niet in, dat met de nieuwe redactie een behoorlijke verantwoordelijkheid wordt bereikt en de aan de bestuursambtenaren opgelegde taak behoorlijk kan worden vervuld. Ik ben volstrekt niet overtuigd, dat het bezwaar, dat ik heb voorggebracht, onjuist is en ik zou gaarne van den Regeerings-gemachtigde vernemen, of hij mij nader kan overtuigen, dat het uit een oogpunt van administratieve techniek juist is de zaak te regelen, zooals hierbij wordt voorgesteld.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid de heer Roep heeft zoeven gezegd, dat het desahoofd geen orgaan van het centraal gezag is. Ik ben dat niet met hem eens.

De heer Roep: Ik heb gezegd niet in de eerste plaats.

De heer Koesoemo Oetoyo: Of het desahoofd dit nu in de tweede of in de derde plaats is, het is een orgaan van het centraal gezag.

Voorts heeft de heer Roep gezegd, dat als de pelgrim zich niet aanmeldt, hij niet strafbaar is. Dit ben ik ook niet hem eens. De pelgrim is wel degelijk strafbaar op grond van art. 4

De heer Roep: Dat heb ik heelemaal niet gezegd.

De heer Kerkkamp: Dat heeft de heer Fruin gezegd.

De heer Koesoemo Oetoyo waarin wel degelijk staat vermeld, dat hij zich te melden heeft bij het desahoofd.

Tegen hetgeen de heer s'Jacob heeft gezegd over de administratieve techniek zou ik in het midden willen brengen, dat juist als het desahoofd wordt overgeslagen, niet wordt voldaan aan de administratieve techniek, omdat het desahoofd het laagste orgaan van het gezag is. Stelt men aan het desahoofd den eisch, dat hij van alles, wat in de desa gebeurt op de hoogte moet zijn en wordt hij dan in vele opzichten over het hoofd gezien, dan vrees ik, dat hij op den langen duur niet meer op de hoogte zal zijn van de zaken, die in zijn desa voorkomen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in de eerste plaats den geachten Regeeringsgemachtigde erkentelijk voor de wijziging, die hij wel heeft willen brengen in het tweede lid van art. 4 d.w.z. ik apprecieer buitengewoon de bedoeling van den Regeeringsgemachtigde, al heeft hij het, ik wil niet zeggen, erger gemaakt, doch in ieder geval, niet veel beter gemaakt.

Volgens deze wijziging zal er komen te staan inplaats van „binnen een week na de aanmelding”, „binnen een week na de afgifte”. Hiermede wordt bedoeld de afgifte van den reispass. Deze reispass wordt echter afgegeven aan het desahoofd. Wat bedoelt echter de geachte Regeeringsgemachtigde met

(FRUIN, MANDAGIE.)

„binnen een week”? Bedoelt hij binnen een week na de ontvangst door het onderdistrictshoofd, dan is het zeker duidelijker om in verband met het feit, dat het woord „ambtenaren” in den zin van het eerste lid sub a en b onderwerp is, inplaats van „binnen een week na de afgifte” te lezen „binnen een week, nadat deze ambtenaren deze reispassen hebben ontvangen”.

Ik zou dus den geachten Regeeringsgemachtigde alsnog in overweging willen geven dit artikel nader in dezen geest te wijzigen.

Er is echter, Mijnheer de Voorzitter, nog een tweede punt, waaromtrent ik voor mij vrij verrassende mededeelingen van den geachten Regeeringsgemachtigde heb ontvangen, nl. ten aanzien van het 3e lid van art. 4. Ik had begrepen, dat het de bedoeling was, dat een Mekkaganger, die opgeroepen wordt door het onderdistrictshoofd, omdat zijn pas niet in orde is en niet aan die oproeping voldoet, strafbaar is. Mij dunkt waar men de niet-aanmelding in het algemeen strafbaar stelt, dat men ook moet straffen den-gene, wiens pas blijkbaar niet in orde is en die niet voldoet aan de oproeping van de betrokken autoriteit. Nu zegt de geachte Regeeringsgemachtigde: „Die strafbaarheid heb ik niet bedoeld, die moet men niet uit het artikel lezen”. Maar het onderdistrictshoofd kan toch niet de politie zenden en door middel van de politie de menschen bij zich laten komen? Ik geloof toch, dat hier niet een koelie-ordonnantie bestaat, waarbij de menschen met den sterken arm naar de onderneming of de bevoegde autoriteit worden gebracht. Ik geloof, dat wanneer de menschen het eenvoudig vertikken aan de oproeping gevolg te geven, de Regeeringsgemachtigde er ook niets aan zou kunnen doen en dus een gedeelte van deze ordonnantie buiten werking blijft. Misschien dat in overleg met den directeur van Justitie, die op het oogenblik in de zaal aanwezig is, een regeling kan worden gemaakt, die tot het gewenschte resultaat zal kunnen leiden.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde in de eerste plaats ervoor willen dank zeggen, dat hij gedeeltelijk is tegemoetgekomen aan mijn voorstel.

In de tweede plaats zou ik ten opzichte van de opmerking van den heer Fruin, dat de bijvoeging van de woorden „na de afgifte” onvolledig zou zijn, waarmede ik ook instem, nog willen voorstellen om na de woorden „na de afgifte” te plaatsen de woorden: „der reispassen, bedoeld in het eerste lid (1)”. Dan is daaromtrent geen twijfel mogelijk.

In de derde plaats zou ik de wenschelijkheid willen be-toogen om in lid (1) een termijn vast te stellen, waarbin-nen de beambten, — dat zijn wijkmeester en dorps-hoofd — verplicht zijn de reispassen der teruggekeerde bedevaart-gangers ter contrôle af te geven. Vooral in de buitengewes-ten is het noodig — zooals de heer Roep ook heeft betoogd — een termijn bv. van veertien dagen vast te stellen.

De laatste zinsnede van lid (1) zou dan als volgt luiden: „Deze beambten dragen zorg dat de reispassen der

Reispassen Mekkgangers.

(MANDAGIE, Wd. ADV. VOOR INL. ZAKEN.)

teruggekeerde bedevaartgangers binnen 14 dagen na aanmelding ter contrôle worden afgegeven enz.”.

Ik acht de bepaling van den termijn zeer wenschelijk, want anders zijn de dorpschoude en wijkmeesters niet aan tijd gebonden; zij zouden zelfs een paar maanden kunnen wachten met de indiening der reispassen.

Ten opzichte van de woorden „pelgrim” en „bedevaartganger”, — Mijnheer de Voorzitter, ik houd nogal van uniformiteit — zou ik gaarne éézelfde woord gebruikt willen zien.

De heer G o b é e, wd. adviseur voor Inlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ter beantwoording van de hier door de heeren Roep en s'Jacob voorgebrachte bezwaren zou ik gaarne willen verwijzen naar hetgeen staat in de toelichting op de in het artikel 4 aangebrachte wijzigingen. Daar staat:

„Waar het bij de aanvankelijke regeling echter ten slotte ook de desahoofden zouden zijn die voor de goede uitvoering van het voorschrift zouden moeten zorgen, zij toch alleen weten wie in de desa's zijn teruggekeerd, terwijl thans de in het eerste lid sub *a* en *b* bedoelde ambtenaren en hoofden, omdat zij de contrôle op de reispassen moeten uitoefenen, de dorpschoude en eventueel in de groote steden de wijkmeesters er aan herinneren dat die passen bij hen moeten worden ingeleverd, bestaat er geen direct gevaar dat het voorschrift niet zal worden opgevolgd. Bovendien dient de consul te Djeddah afdeelingsgewijze opgaven in van de ter bedevaart gekomen en teruggekeerde pelgrims zoodat daardoor de aandacht der evenbedoelde ambtenaren en hoofden gevestigd wordt op lieden, die zich eventueel niet bij de dorpschoude of wijkmeesters mochten hebben gemeld of wier passen niet mochten zijn ingeleverd”.

Ik zou er den nadruk op willen leggen, dat deze regeling nooit goed ten uitvoer kan worden gelegd zonder de tusschenkomst der desahoofden, ook bij de oorspronkelijke lezing. Het is uitgesloten te achten dat de pelgrims zich zonder meer gaan melden bij de ambtenaren, die zijn aangewezen, indien de desahoofden daar niet achterheen zitten.

De heer s'J a c o b: Waarom is dat dan niet in de oorspronkelijke ordonnantie opgenomen? Men had er nooit mee moeten komen, wanneer het toch geheel uitgesloten was.

De heer G o b é e, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Ik mag hierop misschien wel antwoorden dat, zooals ik zooeven reeds gezegd heb, de oplossing zooals die op het oogenblik wordt voorgedragen, mij niet eerder voor den geest gestaan heeft, anders had ik haar bij de oorspronkelijke lezing zeer zeker wel ter goedkeuring aan de Regeering voorgelegd.

Naar aanleiding van de verdere vragen van den heer Roep kan ik beginnen met te verwijzen naar hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo zooeven heeft gezegd, waar deze er den heer Roep op wees, dat de desahoofden in zekeren zin

(Wd. ADVISEUR VOOR INLANDSCHE ZAKEN.)

wel degelijk ook deel uitmaken van het centraal gezag. De heer Roep heeft opnieuw als zijn meening verkondigd, dat hij in deze regeling het psychologisch effect mist. Ik heb zooeven reeds gezegd, dat in de meeste gevallen de ambtenaren die zijn aangewezen om de voorgestelde regeling ten uitvoer te leggen, niet tegenwoordig zijn. Ik geloof daarom dat, wanneer men spreekt over het psychologisch effect, men moet denken aan het ontzag, dat de hadji's moeten hebben voor het kantoor van den assistent wedana en ik geloof toch, dat dit te ver gedreven is.

Verder zou ik er nog op willen wijzen, dat de geheele passenregeling dusdanig is dat de menschen, die ter bedevaart gaan, daarvan buitengewoon veel moeilijkheden ondervinden en daaraan is eenvoudig niets te doen. Wanneer men — zooals ik gedurende eenige jaren — te Djeddah Nederlandsch consul geweest is, weet men, dat de menschen voor het zich melden en weer afmelden uren en uren opeengepakt moeten staan op een erf in de brandende zon, waartegen ze nauwelijks worden beschut. Wanneer er dus nog meer regelingen noodig zijn om de passen te controleeren dan geloof ik niet te overdrijven, wanneer ik er op aandring, deze regelingen eenvoudiger te maken.

De heer R o e p: In Djeddah of hier?

De heer G o b é e, waarnemend adviseur voor Inlandsche zaken: In Djeddah, maar ook de terugkomst behoort toch nog tot de bedevaart.

Om terug te komen op de opmerkingen, die de heer Fruin gemaakt heeft, moet ik zeggen, dat ik niet kan inzien, dat niet voldoende duidelijk is wat bedoeld is met „de afgifte van de reispassen”, waar in het eerste lid van het artikel duidelijk staat:

„Deze beambten dragen zorg, dat de reispassen der teruggekeerde bedevaartgangers ter contrôle worden afgegeven”.

De heer Fruin heeft zich verder met verwondering de vraag gesteld, hoe het gaan moet met pelgrims, die opgeroepen worden door den aangewezen ambtenaar en niet verschijnen.

Mijnheer de Voorzitter! Dank zij de aanwezigheid van den Regeeringsgemachtigde voor de Justitie, ben ik attent gemaakt op art. 216 van het Wetboek van Strafrecht, waarin te lezen staat:

„hij, die opzettelijk niet voldoet aan een bevel of een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezicht belast, of door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten,

alsmede hij die opzettelijk eenige handeling door een dier ambtenaren ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belet, belemmert of verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden”.

Reispassen Mekkagangers.

(Wd. ADV. VOOR INL. ZAKEN, VOORZITTER, VAN HELSDINGEN.)

De heer **Kerkkamp**: Dus het gaat zonder koelie-ordonnantie.

De heer **Gobée**, wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Ik hoop dat de heer **Fruin** met dit antwoord voldaan is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dan nog een opmerking van den heer **Mandagie** te beantwoorden. Ik kan niet anders doen dan herhalen, hetgeen ik zoeven heb gezegd, dat het taalgebruik medebrenge, dat den eenen keer het woord pelgrim en den anderen keer het woord bedevaartganger wordt gebruikt en dat ik niet geloof, dat daartegen ernstig bezwaar kan worden gemaakt.

De Voorzitter: Wij kunnen thans de ordonnantie in stemming brengen. Ik breng in stemming de artikelen van de nieuwe gewijzigde ordonnantie, zooals die op blz. 3 van stuk 5 is opgenomen en in de eerste plaats artikel 1.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even vragen, worden dus nu in eens, buiten het aanvankelijke voorstel om, de artikelen 5 en 6 ook in stemming gebracht?

De Voorzitter: Ja, want de Regeering legt de heele ordonnantie ter stemming voor met intrekking der oude ordonnantie. Het is echter uiteraard de bedoeling van de Regeering — de complete overlegging is een tegemoetkoming aan de wenschen van het College van Gedelegeerden — dat hierbij de aandacht valt op de artikelen, die zijn gewijzigd.

De heer **Van Helsdingen**: Ik meende, dat de bedoeling van de Regeering was, met het opnemen in de stukken van de ontwerp-ordonnantie in haar geheel, daarmede het College een inzicht te geven hoe de ordonnantie er zal uitzien als ze ingevolge het voorstel gewijzigd is. Doch dan is het toch niet noodig, dat thans alle artikelen in stemming komen.

De Voorzitter! Zeker wel, let U maar op de intrekking formule bij de considerans en de toelichting.

De heer **Van Helsdingen**: Dan zou ik vooraf een opmerking willen maken over artikel 5, voornamelijk na hetgeen de Regeering gemachtigde in dit verband heeft gezegd.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! U zegt, dat de ordonnantie ons in extenso is voorgebracht. Ik had dat uit den aard der zaak ook bemerkt, maar ik heb dit compleet voorbrengen beschouwd als een toelichting voor ons college, om ons een beeld te geven van de ordonnantie, zooals zij er uit zal zien, wanneer de ontwerp-ordonnantie van de Regeering met de wijzigingen zal zijn aangenomen. In behandeling is thans dus m.i. niet de geheele ordonnantie, doch slechts de wijzigingen, die voorkomen in de ontwerp-ordonnantie, die op het oogenblik door de Regeering aan ons is voorgelegd.

(ROEP, VOORZITTER, KERKKAMP.)

Het komt mij dus niet juist voor, dat wij thans gaan stemmen over de artikelen, die vallen buiten de ontwerp-ordonnantie, welke door de Regeering is voorgelegd.

De Voorzitter: Ik geloof wèl, dat hier een stemming over de heele ordonnantie moet plaats hebben. Uit de considerans van de voorliggende ontwerp-ordonnantie blijkt dat wij hier te doen hebben met een nieuw voorstel. Er zal dus over alle artikelen gestemd moeten worden, doch de aandacht valt daarin op de aangebracht wijzigingen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Wat U bedoelt staat niet te lezen in de redactie van de ontwerp-ordonnantie zelf, die de Regeering aan ons oordeel heeft voorgelegd.

De Voorzitter: Zeker wel. Er staat in de considerans, eerst: „willende wijzigen en opnieuw vaststellen” en voorts aan het slot:

„Met intrekking van de ordonnantie van 24 Februari 1926 (Staatsblad No. 70) te bepalen”

dus de vorige ordonnantie vervalt en daarvoor krijgen wij een nieuwe in de plaats.

Zooals ik reeds gezegd heb, betreft het hier een tegemoetkoming aan het College van Gedelegeerden, maar het lijkt mij niet in de bedoeling te liggen, dat er over de artikelen, die niet gewijzigd zijn, nog gesproken wordt.

De heer **Kerkkamp**: In de Memorie van Antwoord staat onder punt 3 vermeld:

„De Regeering heeft er geen bezwaar tegen, de gewijzigde ordonnantie in haar geheel af te kondigen”.

Ik meen dan ook dat het de bedoeling was, opnieuw de ordonnantie in haar geheel af te kondigen en de aparte vermelding der wijzigingen achterwege te laten, maar niet opnieuw de geheele ordonnantie in stemming te brengen.

De Voorzitter: Ja zeker; in de considerans wordt de vorige ordonnantie geheel ingetrokken.

Men moet echter wel in het oog houden, dat het hier een tegemoetkomende houding van de Regeering betreft, en dat de nadruk uiteraard niet moet vallen op de ongewijzigde, maar op de gewijzigde artikelen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord van de Regeering staat, dat de Regeering er geen bezwaar tegen heeft, de gewijzigde ordonnantie in haar geheel af te kondigen, dat is toch wat anders dan vast te stellen.

De Voorzitter: In de considerans staat uitdrukkelijk opnieuw „vaststellen” en voorts:

„Met intrekking van de ordonnantie van 24 Februari 1926 (Staatsblad No. 70)

en verder verwijs ik U naar de Memorie van Antwoord blz. 2 punt 3, waarbij de nieuwe ordonnantie wordt aan-

Reispassen Meklagangers.

(VOORZITTER, STOKVIS, ROEP.)

geboden aan het College en naar blz. 4 1e kolom slot, waar gesproken wordt van de overgelegd nieuwe ordonnantie, dus moeten wij stemmen over het geheel.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen vragen, wat moet er dan gebeuren met de oorspronkelijk ingediende wijzigingsordonnantie? Dat is toch de ordonnantie, die wij hier behandelen en die niet is vervallen. Ik geloof, dat de heeren Kerkkamp en Roep gelijk hebben, wanneer zij zeggen, dat de tegemoetkoming van de Regeering aan het College hierin bestaat, dat men overzichtelijk wil maken, hoe de ordonnantie, wanneer de aanhangige wijzigingen worden aangenomen, in haar geheel er zal uitzien. Ik kan mij niet voorstellen, dat wij hier zouden moeten stemmen over een ontwerp-ordonnantie, die eigenlijk niet is ingediend.

De Voorzitter: Die ordonnantie is wel degelijk ingediend; dat blijkt uit blz. 3 van de Memorie van Antwoord, waarin staat:

„In de hierbij overgelegde nieuwe ontwerp-ordonnantie is genoemd artikel dienovereenkomstig aangevuld”.

De heer Stokvis: Die ordonnantie is ons wel overgelegd, maar het is geen nieuw ingediende ontwerp-ordonnantie.

De Voorzitter: Op blz. 2 van de Memorie van Antwoord staat sub 3 vermeld:

„In verband hiermede wordt een nieuwe ontwerp-ordonnantie hierbij aangeboden, waarin tevens zijn opgenomen de naar aanleiding van opmerkingen in het Gedelegeerden-verslag nader aangebrachte wijzigingen en aanvullingen”.

Ik weet dus niet hoe U ertoe komt te zeggen dat het hier geen nieuwe ordonnantie betreft. De Regeering heeft er het recht toe, de ordonnantie op deze wijze in te dienen.

De thans voorliggende ontwerp-ordonnantie strekt tot vervanging van het eerst aangeboden ontwerp.

De heer Stokvis: Dus, dat eerste ontwerp is ingetrokken, Mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter: Zeker, zoiets is meermalen gebeurd.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een opmerking willen maken en daar de zaak belangrijk genoeg is, veronderstel ik, dat U mij dit wel zult toestaan.

De Voorzitter: Zeker.

De heer Roep: Ik wil slechts dit zeggen. De artikelen 5 en 6, die niet in het oorspronkelijk ontwerp van de Regeering hebben gestaan, en wél vermeld worden in de volgens Uw oordeel nieuwe ontwerp-ordonnantie, zijn niet in de commissie-vergaderingen behandeld. Het is best moge-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ROEP, VOORZ., SOEJONO, VAN HELSDINGEN.)

lijk dat, indien dit wél het geval ware geweest, wij daarop ook aanmerkingen zouden hebben gemaakt.

Wij hebben alleen een vergadering gehad van de gedelegeerden-commissie, welke belast was met het onderzoek van het ontwerp van de Regeering voor zoover het wijzigingen bevat.

De Voorzitter: Indien men dat gewild had, had het wel kunnen geschieden, maar men moet in het oog houden, dat het indienen van de nieuwe ordonnantie slechts een tegemoetkomende houding van de Regeering is geweest. De Regeering is het College tegemoetgekomen door het geven van een duidelijk overzicht, en bij de stemming moeten wij dat in het oog houden.

Ik breng de ordonnantie dus thans in stemming.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem willen toelichten. In eersten termijn heb ik mij tegen de wijziging, door de Regeering voorgesteld, verklaard of beter gezegd: heb ik mij vereenigd met het oorspronkelijke voorstel der Regeering. Daaruit zou men kunnen afleiden, dat ik thans tegen het gewijzigde ontwerp zal stemmen, maar na de nadere toelichting van de wijziging, die door de Regeering in het ontwerp is aangebracht, ben ik bereid, mijn stem aan dit ontwerp te geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Als U het mij toestaat zou ik den Regeeringsgemachtigde gaarne even een vraag willen stellen, omdat daarvan zal afhangen of ik mijn stem aan dit ontwerp zal kunnen geven of niet.

Naar aanleiding van de opmerking van ons geacht medelid, den heer Fruin, heeft de Regeeringsgemachtigde aangehaald een artikel van het strafwetboek, volgens hetwelk het niet voldoen aan het derde lid van art. 4 ten gevolge zou kunnen hebben dat de betrokken persoon gestraft wordt met gevangenisstraf van vier maanden.

Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij wel, dat er dan een zekere incongruentie komt, wanneer wij dat voorschrift stellen naast het artikel 5, dat niet in behandeling is gekomen. Waar verscheidene overtredingen van art. 4 strafbaar worden gesteld met een geldboete van ten hoogste f 100 voor elke overtreding wil het mij voorkomen, dat het niet aangaat om een bedevaartganger, die opgeroepen wordt door den assistent-wedono om voor hem te verschijnen wegens het niet in orde zijn van zijn pas, waaraan hij misschien zelf geen schuld heeft, dan ineens te laten vallen onder de strafbepalingen van art. 216 van het Strafwetboek.

De Voorzitter: U wilt toch niet het Strafwetboek wijzigen?

De heer Van Helsdingen: Neen, Mijnheer de Voorzitter, maar ik ben van meening, dat art. 5 hier eigenlijk ook besproken had moeten worden, wanneer in art. 4 het nieuwe derde lid wordt opgenomen. Bovendien lijkt mij een verwijzing naar art. 216 van het Strafwetboek onjuist,

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Reispassen Meklagangers. — Aanvulling Hinderordonnantie.

(VAN HELSDINGEN, Wd. ADV. VOOR INL. ZAKEN, VOORZITTER.)

omdat in artikel 5 uitdrukkelijk artikel 4 in zijn geheel wordt genoemd, en dus het niet nakomen van het voorschrift van het derde lid van art. 4 niet beheerscht wordt door het algemeene art. 216 Strafwetboek, maar door de bijzondere strafbepaling van art. 5 van deze regeling. Ik wilde dus alleen den Regeeringsgemachtigde vragen of het juist is, dat art. 216 Strafwetboek hier niets mee te maken heeft, maar dat slechts gelden mag art. 5 van deze regeling.

De heer Gobée wd. adviseur voor Inlandsche zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik voel mij niet bevoegd een antwoord te geven op de vraag van den heer Van Helsdingen. Ik wil alleen zeggen, dat m.i. de man, die weigert aan den oproep van den daarvoor aangewezen ambtenaren gevolg te geven, een geheel ander feit pleegt dan degene, die zijn pas niet behoorlijk heeft laten visceren.

De heer Van Helsdingen: Dan kunt U het derde lid van art. 4 laten vervallen of moet art. 5 nader gewijzigd worden.

De Voorzitter: Dat heeft hier niets mee te maken. Het is een kwestie, die het Wetboek van Strafrecht aangaat en het komt mij voor, dat het het beste is deze zaak thans buiten de bespreking te houden.

Wenscht iemand behalve over art. 4, zooals het door de Regeering gewijzigd is, hoofdelijke stemming over een der andere artikelen? Zoo niet, dan kan na de hoofdelijke stemming over het gewijzigde art. 4 de stemming plaats hebben over de ordonnantie in haar geheel.

Het gewijzigde artikel 4 wordt in stemming gebracht en aangenomen met 13 stemmen voor en 5 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Van Helsdingen, Kerkkamp, Mandagi, Koesoemo Oetoyo, Schmutzer, Stokvis, Kan, Soejono, s'Jacob, Alimoesa, Koesoemo Joedo, Djajadiningrat en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Roep, Kiès, De Hoog, Fruin en Blaauw.

De ordonnantie, zooals zij door de Regeering is gewijzigd, wordt vervolgens in haar geheel zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11 u. v.m. voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De notulen der vorige openbare vergadering, welke ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de „Hinderordonnantie” (Ond. 56).

(STOKVIS.)

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Tegenover het bezwaar, geopperd in het Gedelegeerdenverslag, dat de Petroleumopslagordonnantie en haar uitvoeringsvoorschriften zijn van een aard, die niet geheel door de Hinderordonnantie wordt gedekt, zoodat gemeend werd, dat uitsluiting van de Petroleumopslagplaatsen van de Hinderordonnantie geen vooruitgang zou zijn, heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoord van tegenbetoog gediend, een tegenbetoog, Mijnheer de Voorzitter, dat mij niet heeft kunnen bevredigen. Het betoog in die Memorie van Antwoord komt in de kern hierop neer: hoe kunt ge nu toch zeggen, dat de Petroleumopslagordonnantie en haar uitvoeringsvoorschriften niet voldoende de belangen van derden behartigen, zoodat het noodig zou blijven, de Hinderordonnantie ook voor dergelijke inrichtingen te handhaven? De belangen van die derden worden juist in de Petroleumopslagordonnantie zoodanig behartigd door den tekst van de wet zelve, dat een verdere bescherming, zooals de Hinderordonnantie die verleent, overbodig mag heeten.

Waarom dunkt mij deze stelling niet juist? De Petroleumopslagordonnantie en haar uitvoeringsvoorschriften beoogen uitdrukkelijk het gevaar tegen te gaan, dat bij den opslag van petroleum zou kunnen ontstaan, maar de Hinderordonnantie beoogt drieërlei: de gevaren tegen te gaan, welke verschillende inrichtingen zouden kunnen opleveren, maar óók de schade en den hinder. Dat zijn drie elementen. Omtrent de schade en den hinder geeft de Petroleumopslagordonnantie echter geen enkele bepaling. En waarom zouden nu petroleumopslagplaatsen geen schade en geen hinder kunnen veroorzaken en buiten de Hinderordonnantie moeten vallen, terwijl bijv. een timmermanswerkplaats wel onderworpen is aan de bepalingen van die ordonnantie?

De Regeering heeft mij nog niet duidelijk kunnen maken, dat petroleumopslagplaatsen geen schade en geen hinder zouden kunnen veroorzaken en meent de Regeering, dat die opslagplaatsen dat wel kunnen doen, dan heeft zij mij niet kunnen overtuigen, dat de Petroleumopslagordonnantie dergelijke schade en hinder zooveel mogelijk tracht te voorkomen. Ik moet zeggen, de Memorie van Antwoord is in de toonsoort sterker dan in de overtuigende kracht, die er van uitgaat.

Ik zou om deze bewering eenigszins te staven b.v. willen wijzen op wat er op blz. 1 van de Memorie van Antwoord bovenaan staat, waar wordt gezegd:

„Dat artikel 5 der Hinderordonnantie meer waarborgen bevat voor de bescherming van de belangen van derden dan de Uitvoeringsvoorschriften van de Petroleumopslag-ordonnantie is naar het oordeel der Regeering in zoover minder juist, dat laatstbedoelde uitvoeringsvoorschriften aanzienlijk zwaardere eischen stellen aan een inrichting voor den opslag en het bewaren van petroleum en andere licht ontvlambare vloeistoffen dan die door de Hinderordonnantie worden gesteld aan een inrichting van anderen aard, die gevaar, schade of hinder zou kunnen veroorzaken”.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, als de Regeering het dan

Aanvulling Hinderordonnantie.

(STOKVIS.)

toch wel met mij eens wil zijn, dat die Petroleumopslagordonnantie voornamelijk het gevaar van die inrichtingen wil voorkomen en van schade en hinder niet uitdrukkelijk reept, wat beteekent dan ten opzichte van het bezwaar in het Gedelegeerdenverslag de zoo stellige verklaring, dat de eischen van de Petroleumopslagordonnantie zooveel zwaarder zijn dan die van art. 5 van de Hinderordonnantie? Er staat in de Hinderordonnantie gesproken van „vluchtige stoffen”. Ik zou willen zeggen: het argument, dat hier wordt aangevoerd heeft ook wel iets van een „vluchtige stof”.

Een ander voorbeeld. Er staat in de tweede alinea van blz. 1 van de Memorie van Antwoord:

„Door de bepalingen van de Petroleumopslagordonnantie en haar uitvoeringsvoorschriften zelve worden aan een bewaarplaats van petroleum enz. zooveel eischen gesteld, dat het nauwelijks noodig was het publiek nog in de gelegenheid te stellen tegen de oprichting daarvan zijne bezwaren kenbaar te maken”.

Dit wordt gezegd naar aanleiding van het bezwaar in het Gedelegeerdenverslag, dat, terwijl volgens de Hinderordonnantie de betrokkenen ruimschoots in de gelegenheid worden gesteld om bezwaren in te brengen tegen de oprichting van eenige fabriek, bij de Petroleumopslagordonnantie die gelegenheid veel meer beperkt is. Wat zegt nu de Regeering? De eischen in de Petroleumopslagordonnantie zijn zoo zwaar, dat

„het nauwelijks noodig was het publiek nog in de gelegenheid te stellen tegen de oprichting daarvan zijn bezwaren kenbaar te maken”.

Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn alweer eischen tegen gevaar. Terwijl bovendien in de Petroleumopslagordonnantie alleen de „rechthebbenden” in de gelegenheid worden gesteld om hun bezwaren in te dienen, wordt in de Hinderordonnantie niet gesproken van „rechthebbenden”, maar worden zeer uitdrukkelijk de verschillende categorieën genoemd van personen, die van het oprichten van een bepaalde inrichting gevaar, schade of hinder zouden kunnen ervaren.

Om eens een derde voorbeeld te noemen. De Hinderordonnantie stelt tot plicht het aanvragen van een nieuwe vergunning, wanneer een reeds gevestigde inrichting wordt uitgebreid. De Petroleumopslagordonnantie doet dit niet en toch zou het voor de hand liggen, dat ook petroleumopslagplaatsen, wanneer deze worden uitgebreid, opnieuw de controle van de overheid zouden hebben te ondergaan. Wat wordt daartegen nu echter door de Regeering ingebracht? De Regeering zegt in haar Memorie van Antwoord:

„Dat een nieuwe vergunning noodig is voor uitbreiding van een petroleumbewaarplaats, zooals thans in artikel 9 ten 1ste der Hinderordonnantie is vermeld, volgt van zelf uit de eischen, bij de Petroleumopslagordonnantie gesteld, indien de uitbreiding althans niet meer onder de verleende vergunning zou vallen”.

Dit laatste, Mijnheer de Voorzitter:

„indien de uitbreiding althans niet meer onder de verleende vergunning zou vallen”.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN B. B.)

is mij niet recht duidelijk. De vergunning voor de Petroleumopslagordonnantie wordt verleend voor 30 jaren. Wanneer valt nu een uitbreiding onder de oude vergunning? Het is mij niet duidelijk kunnen worden. Ik voor mij heb niet de overtuiging kunnen winnen, dat deze petroleumopslagplaatsen zonder meer kunnen worden uitgesloten van toepassing der voorschriften van de Hinderordonnantie, omdat toch in de Hinderordonnantie meer waarborgen worden gegeven tegen schade, hinder en gevaar terwijl die waarborgen in de Petroleumopslagordonnantie niet zijn te vinden en alles voornamelijk geconcentreerd is op het gevaar. Het is eigenaardig, dat ook de Rubberbereidingsordonnantie en de Fabriekenordonnantie zijn uitgezonderd, maar daar is niets meer aan te doen. De Hinderordonnantie is buiten ons om tot stand gekomen en de Petroleumopslagordonnantie behoort tot dien stapel van ordonnanties, die men nog net heeft binnengehaald vóór het C. v. G. aan den arbeid zou gaan.

Daar kunnen wij ook niets meer aan doen, maar ik kan niet inzien, waarom de oprichting van suikerfabrieken, van rubberbereidingsfabrieken en petroleumopslagplaatsen zou moeten worden onttrokken aan de bepalingen van de Hinderordonnantie, terwijl zoo talrijke andere inrichtingen aan die procedure blijven onderworpen. De Regeering heeft mij nog niet kunnen overtuigen, dat hiervoor wezenlijk grond aanwezig is.

Ik zal het in eersten termijn bij deze algemeene opmerkingen laten en ik zal het van het antwoord der Regeering laten afhangen, of ik een poging zal doen om door middel van een in te dienen motie te verkrijgen, dat in elk geval de Petroleumopslagordonnantie in de toekomst zoo zal worden gewijzigd, dat het niet meer alleen gaat om het weren van gevaar, maar dat, en dan op den voet van de bepalingen van de Hinderordonnantie ook zal worden gewaakt tegen schade en hinder.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde thans te antwoorden?

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenslandsch Bestuur: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis heeft aan het eind van zijn rede opgemerkt: „De suikerfabrieken en rubberbereidingsfabrieken zijn nu eenmaal uitgesloten van de werking van de Hinderordonnantie; waarom moeten nu ook” — dat vindt de heer Stokvis al heel erg — „de petroleuminrichtingen” — zoo zal ik deze maar in het algemeen noemen — „onttrokken worden aan de werking van de Hinderordonnantie? Er zijn zoovele kleine bedrijfjes, werkplaatsjes, die daaraan wel onderhevig zijn, waarom moeten nu alle groote fabrieken” — zoo zegt de heer Stokvis — „daaraan onttrokken zijn?”

Mijnheer de Voorzitter! Dat is zeer eenvoudig te beantwoorden. Dat zit in hoofdzaak hierin, dat de suikerfabrieken gevestigd worden op terreinen, die eigenlijk gezegd, absoluut buiten de bewoonde buurt liggen, waaromheen de bewoners zich successievelijk vestigen. Er is daarvan een vrij recent voorbeeld. Dat is de suikerfabriek Tjomal, die ergens

Aanvulling Hinderordonnantie.

(DIRECTEUR VAN B. B.)

in de sawahs gebouwd is. Niemand in de omgeving kon hinder, schade of gevaar van de oprichting van die fabriek ondervinden. De samenwoning kwam zich daaromheen vestigen, die menschen moesten het zelf weten. Hetzelfde vinden wij bij de oprichting van de rubberbereidingsfabrieken en petroleumrichtingen als regel. Daarvoor is waarlijk geen speciale practijk noodig, de heer Stokvis moet daarvan ook overtuigd zijn. Petroleumrichtingen van eenige beteekenis liggen aan den buitenkant van de kotta en alle kleine werkplaatsen, waarop de heer Stokvis gedoeld heeft, zijn inrichtingen, die binnen de bewoonde buurt worden gevestigd, en dus mogelijk eenige hinder of schade voor de omwonenden kunnen veroorzaken.

Nu heeft de heer Stokvis verder gezegd, dat de Petroleumopslagordonnantie wel het gevaar tegengaat, dat uit de oprichting van petroleumrichtingen kan voortvloeien, maar niet de schade en de hinder, die daarvan het gevolg kunnen zijn. De groote waarborg, die gegeven is tegen het ontstaan van gevaar, sluit toch in zich, dat daarmede meteen ook de menschelijkerwijze te berekenen schade en hinder tegelijkertijd worden tegengegaan.

Dat zijn i.e. geen afzonderlijke dingen, want de schade en de hinder kunnen voortvloeien uit een inrichting, die meer of minder gevaar oplevert en wordt nu het veroorzaken van dat gevaar geëlimineerd op de manier zooals de Petroleumopslagordonnantie dat doet — de practijk wijst het trouwens uit — dan zijn de schade en de hinder, zool niet tot nul gereduceerd, dan toch buitengewoon gering geworden.

De heer Stokvis heeft verder gezegd, dat hij zich niet kan voorstellen, waarom eigenlijk voor de uitbreiding van een petroleumrichting geen nieuwe vergunning wordt vereischt. Het feit, dat in de Memorie van Antwoord staat vermeld, dat zulks vanzelf uit de Petroleumopslagordonnantie volgt, is volgens den heer Stokvis een opmerking, die hij niet kan begrijpen en waarvan hij de juistheid ook niet voelt.

Verder heeft de heer Stokvis gevraagd, wanneer een uitbreiding nu eigenlijk onder een oude vergunning valt. Daarop zou ik het volgende willen antwoorden. Wanneer er in een vergunning b.v. toestemming wordt gegeven voor de oprichting op een bepaald terrein van een viertal kluisen of een viertal groote tanks, kan ik mij wel voorstellen, vooral waar de vergunning loopt over een tijd van 30 jaar, dat de betrokken maatschappij begint, met op dat terrein een of twee tanks neer te zetten en er naderhand de derde en vierde bij bouwt. Deze vallen dan niet onder „uitbreiding van inrichtingen”, maar vallen nog binnen de eenmaal verleende vergunning en daarvoor is dus geen nieuwe vergunning noodig. Wanneer een uitbreiding valt buiten hetgeen in een oude vergunning is toegestaan, spreekt het van zelf, — de oude ordonnantie geeft dat duidelijk aan — dat alsdan een nieuwe vergunning moet worden gevraagd.

Ik geloof wel, hiermeê de opmerkingen van den heer Stokvis in eersten termijn te hebben beantwoord.

(STOKVIS.)

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet zeggen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde op de hoofdpunten van mijn betoog erg diep is ingegaan.

Mijn voornaamste argument was, dat de Petroleumopslagordonnantie slechts waarborgen geeft tegen gevaar en dat de Hinderordonnantie zich met haar bepalingen ook bijzonder richt tegen schade of hinder. Daarop heeft de Regeeringsgemachtigde alleen geantwoord: die waarborgen tegen gevaar behoeden eigenlijk ook tegen schade en hinder. Mijnheer de Voorzitter! Als dat zoo is, dan kunnen wij waarschijnlijk spoedig een ontwerp-ordonnantie verwachten tot intrekking van alles in de Hinderordonnantie, dat op schade en hinder wijst, want dan behoeven wij alleen maar bepaalde veiligheidsmaatregelen voor te schrijven, die een zekeren gevaarkans verminderen, ten einde tevens schade en hinder te voorkomen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, de Regeeringsgemachtigde gevoelt toch wel, dat dit niet geheel juist kan zijn; hij voelt toch wel, dat schade en hinder kunnen worden toegebracht buiten iedere gevaarsmogelijkheid om. De stank, die een bepaalde inrichting in de omgeving kan verspreiden; de bemoeilijking van het verkeer, de waardedaling van den grond in de omgeving van zulk een inrichting, persoonlijke hinder en persoonlijke schade, dat valt nu allemaal buiten de Petroleumopslagordonnantie, maar vindt men uitsluitend en ter dege in de Hinderordonnantie neergelegd. Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde op mijn vraag, waarom de opslag van petroleum van deze bepalingen wordt uitgezonderd, geen enkel motief bijgebracht, dat althans voor een redelijk verstaander aannemelijk kan heeten.

Gevraagd is, waarom die petroleumopslagplaatsen, en ook de suikerfabrieken en de rubberbereidingsfabrieken, aan de Hinderordonnantie moeten worden onttrokken. Wij hebben daarop ten antwoord gekregen: de suikerfabrieken komen meestal midden in de sawahs te liggen, waar geen woningen in de omgeving zijn. Inderdaad kan dat geval zich voordoen, maar zal de geachte Regeeringsgemachtigde kunnen volhouden, dat er aanleiding bestaat om alle suikerfabrieken aan die Hinderordonnantie te onttrekken, omdat er een enkele, of eenige van die fabrieken midden in de sawah worden gebouwd?

En ook voor de rubberbereidingsfabrieken en de petroleumopslagplaatsen, staat het, dunkt mij, niet vast, dat die altijd ver van de bewoonde streken, of midden in de sawahs zullen worden opgericht; integendeel, de practijk leert het anders.

Trouwens, in de Memorie van Antwoord heeft de Regeering een heel andere uitlegging gegeven.

Ik lees daarin:

„Voor suikerfabrieken bestaat het voorschrift in § 7 der Uitvoeringsvoorschriften der Fabrieken-ordonnantie (Bijblad 10664), dat den Directeur van Binnenslandsch Bestuur of het Hoofd van gewestelijk bestuur voldoende bevoegdheid geeft om te waken voor de belangen van derden, indien het zeldzame geval zich

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Aanvulling Hinderordonnantie.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN B. B.)

voordoet, dat een nieuwe suikerfabriek zal worden opgericht.

Hetzelfde geldt voor rubberfabrieken, waarop § 4 en § 5 der Uitvoeringsvoorschriften der Rubberbereidingsordonnantie in Bijblad No. 11072 van toepassing zijn.

Aanvulling van die bepalingen is in de praktijk niet noodig gebleken. Het is gewenscht dat in dergelijke gevallen de vergunninggevers eenige meerdere vrijheid behouden bij het beoordeelen van de verschillende belangen. De vergunning wordt trouwens in deze gevallen door den Gouverneur-Generaal of den Directeur van Binnenlandsch Bestuur verleend en niet door lagere gezaghebbenden".

Men ziet, dat dit een heele andere motiveering is dan die wij pas van den geachten Regeeringsgemachtigde hebben mogen vernemen. Laat ik dadelijk opmerken, dat het motief, dat geen lager gezag dan de Gouverneur-Generaal of de directeur van Binnenlandsch Bestuur de vergunning verleent, voor de petroleumopslagplaatsen niet geldt. Heb ik de ordonnantie goed gelezen, dan wordt de vergunning verleend door het hoofd van gewestelijk bestuur, een ambtenaar, die, welk een hoog gezaghebber ook, toch altijd lager staat dan de Gouverneur-Generaal of de directeur van Binnenlandsch Bestuur.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik vraag: waarom behoort ten aanzien van de suikerfabrieken, de rubberbereidingsfabrieken en de petroleum-inrichtingen, de vergunninggever nu eigenlijk een grootere vrijheid te hebben dan ten aanzien van die heele reeks van ondernemingen, die bijna het geheele industriele leven bestrijken, welk wel onder de Hinderordonnantie vallen? Waarom zijn de belangen van derden in dit laatste geval beter en uitvoeriger gewaarborgd dan geschiedt ten aanzien van de suiker-, de rubberbereidings- en de petroleum-inrichtingen?

Ik heb daaromtrent niets vernomen. En ofschoon ik den geachten Regeeringsgemachtigde dank zeg voor zijn radere interpretatie, die inderdaad wel noodig was, omtrent hetgeen er bedoeld werd met uitbreidingen, waarvoor ten aanzien van de petroleumopslagplaatsen geen nieuwe vergunning noodig zou zijn, moet ik de door mij aangevoerde bezwaren handhaven omdat ze — en ik heb daarvoor mijn redenen gegeven — niet zijn weerlegd.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne nog een enkel woord over de kwestie zeggen, maar dat kan inderdaad niet veel meer zijn.

De heer Stokvis merkte op, dat de mondelinge toelichting, die ik nader heb gegeven anders is dan hetgeen voorkomt in de Memorie van Antwoord. Ik zou haast zeggen, dat dit eenigszins vanzelf spreekt, want wanneer de heer Stokvis met de woorden in de Memorie van Antwoord tevreden was geweest, zou hij niet meer het woord hebben gevoerd, en zou ik niet hebben behoeven te antwoorden. Ik moest nu echter trachten nog een enkel motief daarenboven aan te voeren. Welnu, dat heb ik gedaan, en wan-

(DIRECTEUR VAN B. B.)

neer de heer Stokvis dan nog niet tevreden is, weet ik niet wat verlangd wordt.

De hoofdzaak van het betoog van den heer Stokvis is eigenlijk deze vraag, waarom nu eigenlijk de petroleum-inrichtingen, de rubberbereidings- en de suikerfabrieken een grootere vrijheid van beweging hebben dan al die kleinere bedrijven, die zijn onderworpen aan de bepalingen van de Hinderordonnantie.

Maar, Mijnheer de Voorzitter! Die fabrieken hebben geen grootere bewegingsvrijheid.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De Memorie van Antwoord zegt het zelf!

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: In art. 10 van de uitvoeringsvoorschriften van de Petroleumopslagordonnantie staat toch uitdrukkelijk, dat er een plaatselijk onderzoek zal worden ingesteld, waarbij de rechthebbenden van de belendende preeelen omtrent hun belangen gehoord zullen worden.

Nu is toch de praktijk deze — ik neem aan, dat de heer Stokvis die nooit meegemaakt heeft, maar ik kan het hem toch wel verzekeren — dat, bij de oprichting van een petroleumbewaarplaats ieder wordt gehoord, die in den omtrek daarvan woont, dat zijn in den regel sawahbezitters, dat kan ik den heer Stokvis ook wel verzekeren.

De heer Stokvis: Ik wil wel met U meegaan.

De heer Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dat kan nu niet meer, want ik doe dat werk tegenwoordig niet meer. Alle nabijwonenden worden in al hun belangen en bezwaren gehoord. De opmerking van den heer Stokvis, dat de grootere ondernemingen meer bewegingsvrijheid hebben, is dus niet juist.

De heer Stokvis: Dat heb ik ook niet gezegd. Ik heb gezegd: de vergunninggevers hebben volgens de Memorie van Antwoord aanspraak op grootere bewegingsvrijheid.

De heer Maas Geesteranus: De vraag, die ik meende dat de heer Stokvis gesteld heeft, is: Waarom hebben de groote ondernemingen meer bewegingsvrijheid?

Ik kan den heer Stokvis verzekeren, dat ook die andere toestand niet bestaat en dat steeds alle belangen tegen elkaar worden afgewogen. Maar wanneer er bezwaren van niet voldoende gewicht zijn, spreekt het vanzelf dat er een dergelijke opslagplaats komt, wanneer ze is aangevraagd.

Wat betreft de kleine bedrijfjes, waarover de heer Stokvis het ook heeft gehad, een timmerman of een smid, die onaangename geluiden voortbrengen, zijn werklieden, die wonen, waar de heer Stokvis ook woont, of in elk geval wonen ze in de nabijheid, en die menschen kunnen hem en anderen in hun woning hinderen. Dat is echter niet het geval met een suikerfabriek of een petroleuminstallatie, die verderaf zijn gelegen.

Ik heb hieromtrent verder niets te zeggen. Ik meen dat de Memorie van Antwoord de bezwaren duidelijk genoeg heeft

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Aanvulling Hinderordonnantie. — Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(STOKVIS, VOORZITTER.)

ondervangen en ik zal het dus hierbij laten, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Het is mijn voornemen, wanneer ik althans voldoende steun kan krijgen, om de volgende motie in te dienen:

„Het College van Gedelegeerden, van oordeel, dat niet-toepasselijk verklaring van alle voorschriften van de Hinderordonnantie op inrichtingen, bedoeld in de „Petroleum-opslagordonnantie”, ongewenscht moet worden geacht, zonder aanvulling eerst van laatstgenoemde ordonnantie,

noodigt de Regeering uit, de aanhangige ontwerp-ordonnantie terug te nemen en bij den Volksraad een aanvulling van de „Petroleum-opslagordonnantie” aanhangig te maken, waarbij, op den voet van de betreffende bepalingen van de Hinderordonnantie, wettelijke waarborgen ook ten aanzien van schade en hinder zullen worden verschaft”.

De bedoeling van deze motie is dus, aan de Regeering te vragen wijziging van de Petroleumopslagordonnantie, zoodat de daarin gegeven waarborgen zich niet alleen zullen concentreeren op het gevaar, maar ook op de schade en hinder.

Mijnheer de Voorzitter! Mag ik misschien eenige mede-ondertekenaars voor deze motie werven?

De Voorzitter: Als ik Uw motie goed begrepen heb is het Uw bedoeling, dat in de Petroleumopslagordonnantie eerst een wijziging wordt aangebracht alvorens over de aanhangige ordonnantie gestemd wordt?

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de Regeering willen voorstellen, de ontwerp-ordonnantie terug te nemen en te komen met een wijziging van de Petroleumopslagordonnantie, waarin ook opgenomen worden wettelijke waarborgen ten aanzien van schade en hinder.

De Voorzitter: Is Uw motie nog niet ondertekend door drie personen?

De heer **Stokvis**: Neen, Mijnheer de Voorzitter, en daar ik, naar mij blijkt, geen mede-ondertekenaars daarvoor kan krijgen, kan ik deze motie niet indienen.

Ik wil echter wel zeggen, dat, als een van mijn medeleden een motie zou willen indienen, maar alleen om parlementair technische redenen daartoe niet in staat zou zijn, ik gaarne mijn medewerking zou willen verleenen om het mogelijk te maken, zulk een motie in stemming te brengen.

De ontwerp-ordonnantie wordt op verzoek van den heer **Stokvis** in stemming gebracht en aangenomen met 17 stemmen voor en 1 stem tegen.

Vóór stemmen de heeren: Mandagie, Koesoemo Oetoyo, Schmutzer, Kan, Soejono, s'Jacob, Alimoesa, De Hoog, Koe-

(VOORZ., DIR. VAN JUSTITIE, KOESOEMO OETOYO.)

soemoe Joedo, Fruin, Djajadiningrat, Blaauw, Roep, Van Helsdingen, Kiès, Kerkkamp en de Voorzitter.

Tegen stemt de heer **Stokvis**.

De Voorzitter: Ik stel thans aan de orde de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van het zaakwaarnemerschap in burgerlijke zaken bij landraden (Ond. 53).

Ik maak er de heeren op attent, dat er verbeteringen zijn aangebracht, in de eerste plaats aan het slot van het Gedelegeerdenverslag en in de tweede plaats — van Regeeringswege — op bladzijde 8 van de geroneografeerde Memorie van Antwoord, welke wijzigingen als in den tekst geïnsereerd moeten worden beschouwd.

De heer **Rutgers**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een korte mededeeling te doen. In het slot van de Memorie van Antwoord is gezegd, dat het woord „principalen” wordt gewijzigd in „lastgevers” en wel in art. 2 lid 3 en in art. 3 lid 1. Daarbij is over het hoofd gezien, dat in art. 1 ook het woord „principalen” voorkomt, zoodat de Regeering verzoekt ook in het derde lid van art. 1 het woord „principalen” te willen lezen als „lastgevers”.

De Voorzitter: Deze wijziging wordt dus ook als geïnsereerd beschouwd.

De heer **Koesoemo Oetoyo**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord staat op bladz. 1 in de tweede alinea het volgende:

„Om deze reden regelt het ontwerp de materie uitsluitend voor de landraden, omdat vaststaat dat hier aan reglementeering de meeste behoefte is en de regeling als urgent moet worden beschouwd, voorzover het betreft burgerlijke gedingen”.

Nu kan ik niet beoordeelen of inderdaad die behoefte bij de landraden het grootst is, maar ik kan wel zeggen, dat die behoefte bij de regentschapsgerechten ook zeer groot is. Nu kan het wel zijn, dat dit der Regeering niet gebleken is, omdat de regenten, voorzitters van regentschapsgerechten, zich in deze niet hebben laten hooren. Ik neem echter, dat dit daaraan is toe te schrijven, dat de regenten eigenlijk niet wisten, dat de zaakwaarnemers zou kunnen worden gereglementeerd. Ik stel mij voor, wanneer na de totstandkoming van deze ordonnantie den regenten zou worden gevraagd of ook bij de regentschapsgerechten de reglementeering van de zaakwaarnemers noodig is, deze vraag door de meeste regenten in bevestigenden zin zal worden beantwoord. Daar komt nog bij, dat ik vrees dat als de zaak niet tegelijkertijd bij de regentschapsgerechten wordt geregeld, de meeste zaakwaarnemers zaken, die boven de f 50 uitgaan en als zoodanig voor den landraad behooren te worden gebracht, zullen splitsen om ze toch bij het regentschapsgerecht te kunnen voorbrengen. Ik zal van deze zaak geen portefeuille-

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(KOESOEMO OETOYO, VAN HELSDINGEN.)

kwestie maken in dien zin, dat ik er een amendement over zou indienen, maar ik zou er toch bij de Regeering op willen aandringen ook de reglementeering der zaakwaarnemerij bij de regentschapsgerechten zoo spoedig mogelijk in behandeling te nemen.

Dan is er nog een andere kwestie, waarover ik iets heb op te merken. In de Memorie van Antwoord staat op blz. 5 het volgende:

„De Regeering acht het, zoo al niet weinig verdedigbaar, dan toch praktisch moeilijk uitvoerbaar om de door den Voorzitter van een bepaalden landaard gegeven beslissing omtrent de schorsing van een zaakwaarnemer, waartegen geen hooger beroep openstaat, ook van kracht te doen zijn voor alle andere landraden. Bovendien moet niet worden vergeten, dat weliswaar in theorie de mogelijkheid bestaat voor den geschorsten zaakwaarnemer om als zoodanig weer op te treden bij een anderen landaard, doch een dergelijk optreden gedurende de schorsing in de praktijk vrijwel als uitgesloten kan worden beschouwd. Bijna iedere zaakwaarnemer toch dankt zijn bestaan voornamelijk aan de omstandigheid, dat hij geen onbekende is van de streek waar hij woont en aan het feit, dat hij als geregeld pleitbezorger voor den landraad in zekere mate van zijn persoon heeft doen spreken”.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, uit het antwoord zou mogen blijken dat de Regeering feitelijk den zaakwaarnemer alleen bestaanbaar acht op de plaats van zijn woning. Maar, Mijnheer de Voorzitter, als dat zoo is, waarom is er dan bezwaar tegen, om bij schorsing den zaakwaarnemer ook te verbieden, op te treden bij andere landraden? Als hij toch alleen in zijn eigen woonplaats kan pleiten, waarom zou zulk een verbod dan niet mogelijk zijn? Voornamelijk koester ik in deze een bepaalde vrees tegen deze regeling. De kwestie is n.l., dat bijv. bij landraden, die nogal dicht bij elkaar zijn gelegen, de geschorste zaakwaarnemers zouden kunnen ruilen. Zoo bijv. Koedoes en Pati. Dat zijn twee plaatsen, elk met een landraad, die ongeveer twaalf paal van elkaar zijn gelegen. Met de tram kan men in de derde klasse geloof ik voor 20 cent vanuit Koedoes Pati bereiken en omgekeerd. Wanneer nu in beide plaatsen de zaakwaarnemer wordt geschorst, dan zou ik zeggen, ruilen de zaakwaarnemers met elkaar: die van Pati treedt dan op te Koedoes en omgekeerd: die van Koedoes te Pati.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou graag willen beginnen met een algemeene opmerking. Ik kan niet zeggen, dat de wijze, waarop op het oogenblik het college van gedelegeerden deze zaak, — en trouwens ook in zekeren zin de Hinderordonnantie, — gaat afdoen, veel aanbeveling verdient. Als wij de data even nagaan, zien wij, dat het verslag van de commissie op 3 October is uitgegaan. De Memorie van Antwoord is uitgegaan op 11 October. Eerst op den avond van den 11den October hebben wij dit stuk ontvangen en reeds nu, den 13den October

(VAN HELSDINGEN.)

wordt de zaak in openbare vergadering gebracht. Het wil mij voorkomen, dat bij deze behandeling van zaken een groot voordeel teloor gaat, n.l. het voordeel van publiciteit. De bedoeling van den arbeid door een parlementair lichaam is toch ook altijd, dat de behandeling openbaar geschiedt, ook in dien zin, dat de stukken bijtijds worden gepubliceerd, zoodat ook anderen dan alleen de leden van het college van de stukken kunnen kennis nemen. Op het oogenblik zal deze zaak worden afgedaan, zonder dat de buitenwereld zelfs van het bestaan van de Memorie van Antwoord afweet. Nu kan het natuurlijk zijn, dat deze werkwijze wordt gevolgd om bepaalde, zeer dringende redenen, maar ik geloof, dat in deze die redenen niet in die mate aanwezig zijn, dat daarvoor het groote voordeel van de publiciteit, het voordeel van inwinnen van inlichtingen ook buiten dit college eigenlijk moet worden uitgesloten.

Een tweede nadeel, dat aan deze behandeling is verbonden lijkt mij ook, dat een zoodanige overhaaste afdoening van zaken aan het departement van Justitie of aan ieder ander betrokken departement toch moeilijk welgevallig kan zijn; mij dunkt dat ook zij niet den noodigen tijd kunnen geven aan de bestudeering van de opmerkingen, die in het Gedelegeerdenverslag zijn opgenomen, zoodat dus ook de daarin vervatte voorstellen niet voldoende kunnen worden onder oogen gezien. Wanneer wij daarbij dan bedenken, dat in deze niet alleen het departement van Justitie daarover beslist, maar dat de aangelegenheid ook nog moet gaan over de Regeering, dus over de Algemeene Secretarie, enz., geloof ik, dat de snelheid van behandeling tekort dreigt te doen — ik zeg niet, dat het bij dit ontwerp het geval is — aan de degelijkheid van de afhandeling. In zekeren zin blijkt dit reeds hieruit, dat de Regeeringsgemachtigde voor Justitie zich genoodzaakt heeft gezien, bij den aanvang van de behandeling van dit ontwerp ook dadelijk mede te deelen dat er nog wijziging diende te worden aangebracht in artikel 1, lid 3, omdat daar over het hoofd was gezien het gebruik van het woord „principalen”.

Dat kan toch dunkt mij niet anders zijn dan een gevolg van de te snelle afdoening van deze aangelegenheid.

Bovendien zal ik straks nog aanleiding hebben om te wijzen op enkele leemten in de Memorie van Antwoord waarbij enkele vragen uit het Gedelegeerden-verslag niet zijn beantwoord.

Over het onderwerp zelf zal ik hier niet heel veel zeggen. Dat de zaakwaarnemerij een ernstig kwaad is is zoo duidelijk en zoo bekend, dat het niet noodig is daarop in te gaan. Het zou zijn: islen naar Athene dragen, daaraan nog groote beschouwingen te wijden. Ik juich daarom deze poging toe, om dit zoo zeer diep in de Inlandsche maatschappij ingevreten euvel te beteugelen. Het is een bescheiden stap, maar daarom toch alleszins te waardeeren.

Twijfelde ik aanvankelijk of de regentschapsgerechten wel een voorziening in dezen geest noodig hadden, nadat de heer Koesoemo Octoyo, die als regentschapsrechter zulk een lange praktijk achter den rug heeft, hier uitdrukkelijk heeft verklaard, dat ook daar de zaakwaarnemerij enorme afmetingen heeft aangenomen, waartegen maatregelen moe-

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(VAN HELSDINGEN.)

ten worden genomen, wil ik gaarne zijn betoog onderschrijven, dat de Regeering gemachtigde te gelegener tijd ook deze aangelegenheid onder oogen zal zien.

Alleen moet ik opkomen tegen de opmerking van den heer Koesoemo Octoyo, dat de zaakwaarnemers nu de zaken zullen gaan splitsen. Dat zal toch moeilijk gaan. De regentschapsrechter zal de splitsing van zulk een zaak niet mogen aanvaarden, daar dit in strijd zou zijn met de bevoegdheidsregelen.

Wel zal het mogelijk zijn, dat de vorderingen worden verminderd tot het bedrag, dat maximaal voor den regentschapsrechter kan worden gebracht.

Ik ga met de Regeering volkomen accoord, dat er ernstige bezwaren zijn tegen officieele erkenning der zaakwaarnemers.

Waar ik den geachten Regeering gemachtigde ook nog op wijzen wil is, dat van andere, ook deskundige zijde, mij uitdrukkelijk werd verklaard, dat vooral ook groote behoefte bestaat aan een regeling van de zaakwaarnemerij bij de Priesterraden of de eventueel doervoor in de plaats komende penghoelgerechten. Daar schijnt het euvel minstens even ernstig te zijn als bij de landraden. Daar worden oude erfeniszaken opgezocht, en worden allerlei personen bij elkaar gehaald, die verklaren erfgenamen te zijn, terwijl ze het nooit geweest zijn, zoodat het zeer wenschelijk is, dat de Regeering ook daaraan aandacht wijdt.

In het algemeen kan ik zeggen, dat in de Memorie van Antwoord verschillende argumenten zijn aangevoerd die bevredigend zijn. Toch zijn er enkele uitzonderingen. Op bldz. 2 van de geroneografeerde Memorie van Antwoord — dat is ook al een nadeel van de gehaaste behandeling; wij verwijzen nu, en dat komt in de Handelingen, naar de bldz. van het roneogram en later komt het gedrukte stuk — vinden wij op de vraag uit het Gedelegeerdenverslag:

„of niet een zoodanige regeling mogelijk is, dat degene die als gemachtigde in een bepaalde civiele zaak voor een partij wenscht op te treden vooraf verlof vraagt aan den betrokken voorzitter van den landraad, die de bevoegdheid moet hebben om van den verzoeker te vorderen een bewijs van goed gedrag, afgegeven door het Hoofd der Afdeling, waarin de verzoeker woont”.

zonder meer als antwoord:

„Evenals van andere zijde in het Verslag is betoogd, heeft ook de Regeering bezwaar tegen het door een lid geopperde denkbeeld om voor iedere zaak afzonderlijk den zaakwaarnemer incidenteel als zoodanig toe te laten krachtens beslissing van den landraadvoorzitter”.

Eenig argument wordt tegenover de vraag in het gedelegeerdenverslag niet gesteld. Er zijn in deze echter toch wel voordeelen te noemen, die evident zijn. Hier hebben wij niet te maken met een officieele erkenning. Telkens wordt voor elk apart geval door den landraadvoorzitter toestemming tot zaakwaarneming gegeven. Zoo gaat er een machtige preventieve werking uit van den voorzitter

en kan het corps zaakwaarnemers worden gezuiverd, zoodat alleen de beste zaakwaarnemers overblijven.

Het tweede punt, dat ook zeer matig geargumenteed wordt, vinden wij op dezelfde blz. van de Memorie van Antwoord ten aanzien van het bezwaar, dat geopperd is in het Gedelegeerdenverslag over de dubbele sanctie, den tuchtmaatregel en de strafrechtelijke sanctie. Er is gevraagd, of voorloopig misschien niet volstaan zou kunnen worden met alleen den tuchtmaatregel. De Regeering antwoordt hierop:

„Wat betreft de dubbele sanctie, nl. de tuchtmaatregel en de strafrechtelijke sanctie, welke op de overtreding van het 2de lid van art. 1 en het eerste lid van art. 3 is gesteld, sluit de Regeering zich aan bij de leden, die van oordeel zijn dat beide sancties moeten worden behouden”.

De argumentatie in het Gedelegeerden Verslag is in dit opzicht ook niet zoo erg sterk geweest. Ik ga natuurlijk volkomen accoord met de opmerking in het Gedelegeerdenverslag gemaakt, dat geen strijd kan bestaan tusschen den tuchtmaatregel en de strafsanctie. Waar echter wel sterk den nadruk op is gelegd, is, dat die twee middelen worden gehanteerd door twee gansch verschillende rechters, de tuchtmaatregel toch zal door den voorzitter van den landraad worden toegepast, de strafsanctie door den landrechter of welken daartoe bevoegden rechter dan ook en men vreesde, dat er ongewenschte toestanden zouden kunnen ontstaan, indien er tegenstrijdige beslissingen zouden komen.

Het wil mij voorkomen, dat het beste zou zijn geweest, wanneer de landraadvoorzitter zelf naast den tuchtmaatregel ook gerechtigd zou zijn, den strafmaatregel toe te passen.

Ook nog in ander opzicht is de Regeering niet gelukkig geweest in haar antwoord. Er wordt een heel betoog gehouden in paragraaf 2 van de Memorie van Antwoord „Vorm van de ordonnantie”, over het feit, dat meer van den meervoudsvorm dan van den enkelvoudsvorm gebruik wordt gemaakt. Ik kan het betoog van de Regeering in die paragraaf niet erg klemmend vinden. Ik voor mij voel meer voor een consequent gebruik van den enkelvoudsvorm, doch ik zal er niet lang bij stil blijven staan. Alleen wil ik er de Regeering nog op wijzen, dat in verband met de wijziging, die zij heeft voorgesteld ten aanzien van het woord „principalen” in het meervoud toch beter zou zijn dan „lastgever” in het enkelvoud. Meer zal ik over dit punt niet zeggen.

In het Gedelegeerdenverslag is een opmerking gemaakt over de persoonlijke verschijning en werd gevraagd, of ingevolge deze regeling de persoonlijke verschijning niet kan verdwijnen. In dit opzicht ga ik volkomen accoord met de meening der Regeering. Ik geloof, dat de persoonlijke verschijning zeer noodzakelijk is, want in die verschijning kan een zekere waarborg gelegen zijn, dat een zaak zoo zuiver mogelijk wordt gesteld. Wie met de praktijk ook maar eenigszins bekend is, weet maar al te goed, dat de groote kracht van den zaakwaarnemer is gelegen in het feit, dat hij de zaak op verkeerde wijze voorstelt en dat nader onder-

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(VAN HELSDINGEN.)

zoek van de betrokkenen zelf nog vaak heel veel licht op die zaak kan werpen. Daarom werd aangeraden, zooals ook in het Gedelegeerdenverslag is gesuggereerd, de persoonlijke verschijning van partijen te bevorderen, en door een of andere sanctie te versterken. Op het oogenblik is daaraan geen sanctie verbonden, alleen zoodanig, dat wanneer op den eersten rechtsdag de gedaagde niet verschenen is, nadat de uitdrukkelijke persoonlijke verschijning gelast is, veroordeeling bij verstek plaats kan vinden, maar voor de partijen heeft een niet verschijnen na een oproep tot persoonlijke verschijning gedurende het geding, geen verdere gevolgen.

Een beetje te lauw is de verklaring van de Regeering ten opzichte van de openbaarmaking. Op blz. 4 van de Memorie van Antwoord zegt de Regeering:

„De Regeering is gaarne bereid, indien zulks noodzakelijk blijkt, hare medewerking te verleen om na vaststelling van de ordonnantie deze in de verschillende inheemsche talen te doen vertalen en aanplakken op de daarvoor meest geschikte plaatsen”.

Ik ben een beetje geschrokken van de woorden: „indien zulks noodzakelijk blijkt”. Het wil mij voorkomen, dat het in ieder geval noodzakelijk is, dat deze verordening, wanneer zij zal zijn vastgesteld, op zoo ruim mogelijke schaal wordt openbaar gemaakt bij de bevolking. Anders gaat het zooals met zoovele verordeningen en regeerings-ordonnanties het geval is geweest; het is altijd een grief van mij geweest, dat is den Regeeringsgemachtigde bekend, dat zeer veel nuttige en noodige bepalingen, die door het Gouvernement zijn gemaakt, veel te weinig tot de bevolking doordringen. Wanneer men het in vroeger tijden noodig vond dergelijke verordeningen bij bekkenslag of door afkonding ter puie bekend te maken, lijkt mij voor de Inlandsche maatschappij, waaronder nog zoo'n groot aantal analphabeten is een dergelijke poging om die menschen op de hoogte brengen, natuurlijk niet van de artikelen stuk voor stuk, maar van den hoofdinhoud, zeer gewenscht. Ik vrees, dat maar al te vaak de naleving van deze bepalingen niet of gebrekkig zal geschieden door onkunde met de betrekkelijke bepalingen.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik nu mag overgaan tot de behandeling van de artikelen, dan wil ik in de eerste plaats wijzen op de critiek, die in de Memorie van Antwoord is uitgebracht, naar aanleiding van het voorstel in het Gedelegeerdenverslag om een andere redactie te geven aan art. 1.

Daar wordt het volgende voorstel aan de hand gedaan:

„Iedere handelingsbekwame is bevoegd in burgerlijke zaken voor den landraad op de wijze als aangegeven in de artt. 123 I. R. en 147 R. B. als gemachtigde voor de partijen op te treden, hetzij om deze als raadsman bij te staan, hetzij om haar te vertegenwoordigen”.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord in hoofdzaak bezwaar gemaakt tegen het woord „handelingsbekwame”. Ik aanvaard niet de verwijzing in dezelfde

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

Memorie van Antwoord naar het artikel 1798 van het B. W., dat natuurlijk in dit verband in het geheel niet geldt. Men zou het woord „handelingsbekwame” kunnen laten wegvallen en in dat opzicht met de Regeering medegaan, dan heeft de voorgestelde redactie nog het voordeel, dat in de redactie duidelijk uitkomt, dat het woord „gemachtigde” in algemeenen zin wordt gebruikt, zoowel voor den raadsman als voor den vertegenwoordiger. De critiek, die de Regeering in de Memorie van Antwoord ten beste heeft gegeven, omdat niet verwezen zou zijn naar art. 123 I. R. gaat niet op, omdat in die redactie uitdrukkelijk tot uiting wordt gebracht en verwezen wordt naar art. 123 I. R. en art. 147 R. B. Ik vind de door de Regeering voorgestelde redactie in zooverre onjuist, omdat in art. 123 lid 2 de beperkingen, die eigenlijk niet geheel slaan op de bevoegdheid van lid 1 hier naast elkaar worden gesteld.

In het 1e lid wordt gesproken van de algemeene bevoegdheid in burgerlijke zaken om partijen te vertegenwoordigen en als raadsman op te treden. De beperkingen slaan eenerzijds op de ontneming van die bevoegdheid volgens lid 3 en anderzijds op de wijze, waarop men als gemachtigde kan optreden. Dat zijn twee beperkingen van niet gelijke soort en het zou beter zijn om die ongelijksoortigheid in het artikel te doen uitkomen op de wijze als in de voorgestelde redactie.

De Regeering verklaart bezwaar te hebben tegen de suggestie in het Gedelegeerdenverslag gedaan om art. 1 lid 2, 3 en 4 als zelfstandige artikelen vast te stellen. Zij vindt het „niet noodzakelijk”, dat die wijziging in de ordonnantie wordt vastgesteld in den vorm, zooals in het Gedelegeerdenverslag aangegeven. Het gaat er niet alleen om of het noodzakelijk is of niet, dat die wijziging wordt aangebracht, ik geloof dat toch ook aan de wetgeving de eisch van sierlijkheid gesteld kan worden.

Ik heb in het Gedelegeerdenverslag de opmerking gemaakt dat het m.i. minder juist moet worden geacht om het 2e, 3e en 4e lid, die een geheel andere stof betreffen dan de bevoegdheid van lid 1, als deelen van eenzelfde artikel te behandelen en dat ik het een logischer gedachten-gang vond de ordonnantie als volgt in te deelen:

Art. 1, regelt de bevoegdheid tot zaakwaarneming;

Art. 2, geeft de regeling betreffende de te ontvangen betalingen;

Art. 3, de wijze van vaststelling van het salaris;

Art. 4, de vooruitbetaling;

Art. 5, — dat zouden dan zijn de leden 3, 4 en 5 van art. 1 — regelt de toepassing van den tuchtmaatregel;

Art. 6, de strafsanctie en

Art. 7, de niet-toepasselijkheid op advocaten en procureurs.

Het wil mij voorkomen, dat dit een meer logische gedachten-gang is dan dat verwezen wordt naar een artikel, dat nog komen moet en een samenvatting geeft in één artikel van bevoegdheid, betaling en toepassing van tucht maatregel.

In dit verband zou ik erop willen wijzen, dat art. 6 van het tegenwoordige voorstel niet op zijn plaats is. Het is een artikel, dat bestemd is om slechts tijdelijk te werken en behoort

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(VAN HELSDINGEN.)

dus niet in den tekst zelf thuis maar òf als slotbepaling òf als „ten tweede” òf als slotbepaling te worden opgenomen.

In het Gedelegeerdenverslag is aan de Regeering nog de vraag gesteld op blz. 2 kolom 2:

Is naast: „ter zake van” nog noodig handhaving van de woorden „uit welken hoofde en onder welk voorwendsel ook”?

Ik heb tegen de handhaving van deze bewoordingen geen bezwaar, maar daaruit blijkt wel, dat een te vlugge behandeling van deze zaak deze vraag over het hoofd heeft doen zien.

Verder heb ik bezwaar tegen de laatste woorden van het derde lid van artikel 1, waarin staat:

„is de voorzitter van den landraad bevoegd den gemachtigde te vermanen en hem desnoods, naar bevind van zaken, voor den tijd van ten hoogste één jaar de bevoegdheid te ontnemen om als gemachtigde of raadsman, zoowel in burgerlijke als in strafzaken voor den landraad op te treden”.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering gezegd, dat het woord „raadsman” hier alleen slaat op strafzaken. Maar dan lijkt mij de formulering van dit gedeelte minder juist. Dan had er volgens mij moeten staan: „om als gemachtigde — de term die zoowel de volle vertegenwoordiger als den raadsman omvat — in burgerlijke zaken en als raadsman in strafzaken op te treden”. Zooals het hier staat, slaat „in burgerlijke als in strafzaken”, zoowel op den gemachtigde als op den raadsman, zoodat niet duidelijk uitkomt dat „raadsman” alleen slaat op strafzaken.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft opgemerkt dat het wenschelijk is om, wanneer eenmaal een tuchtmaatregel is toegepast, deze ook toepasselijk te verklaren op andere landraden. Ik wil in dit opzicht liever met de Regeering medegaan. Ik geloof wel dat, zooals de heer Koesoemo Oetoyo naar voren heeft gebracht, de mogelijkheid van knoeierijen zich kan voordoen, maar ik zou in deze liever de praktijk willen afwachten. Zoodra inderdaad blijkt dat een zaakwaarnemer, die bij de eene landraad is geschorst, zich bij een anderen landraad gaat vestigen, is het m.i. nog tijd genoeg, daarin verandering te brengen.

Wat artikel 2 betreft kan ik met de Regeering medegaan. De Regeering heeft zich daar uitgesproken in dien zin, dat voorloopig de vaststelling van een tarief niet noodig moet worden geacht en met de Regeering zou ik willen afwachten, wat de practijk in deze zal uitwijzen. Mocht de volkomen vrijheid, die aan de landraadvoorzitters wordt gelaten, tot onbillijkheden leiden, dan zou alsnog kunnen worden ingegrepen. Alleen rijst bij mij de vraag, op welke wijze deze onbillijkheden aan den dag zullen kunnen komen. Dat is waarschijnlijk alleen mogelijk, doordat de betrokken zaakwaarnemer een klacht indient, nadat hij eerst een vergelijking heeft getrokken tusschen het tarief, dat door den eenen voorzitter en dat, hetwelk door den anderen voorzitter wordt toegepast.

Verder zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord ten aanzien van lid 4:

(VAN HELSDINGEN, VOORZITTER.)

„Toevoeging van de woorden „althans na behoorlijke oproeping van dezen” is niet wenschelijk. Worden n.l. bedoelde woorden opgenomen in den tekst, dan zal daarvan het gevolg zijn dat de principaal, meestentijds onder pressie van den zaakwaarnemer, bijna zonder uitzondering niet tegenwoordig zal zijn bij de begrooing. En deze afwezigheid van den lastgever moet, overeenkomstig de bedoeling van het voorschrift, zoo eenigszins mogelijk worden vermeden”.

Ik kan daarmede accoord gaan, maar heb toch wel eenige bedenkingen, vooral tegen hetgeen de Regeering onmiddellijk daarop laat volgen:

„Overigens heeft de Voorzitter ook bij de huidige redactie, vrijheid om tot de begrooing over te gaan buiten tegenwoordigheid van den principaal, indien hem voldoende is gebleken dat diens wegblijven aan onwil is toe te schrijven”.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, waaraan hij deze bevoegdheid ontleent, want het wil mij voorkomen, dat de tekst van het artikel dusdanig imperatief is, dat de voorzitter van een landraad deze bevoegdheid niet heeft. Ik zou er bovendien nog op willen wijzen, dat ook elders, wanneer sprake is van een gewenschte persoonlijke verschijning, daarnaast als voldoende wordt opgenomen als de personen in kwestie „behoorlijk daartoe opgeroepen” zijn. Ik wijs b.v. op artikel 158 lid 2 van het Inlandsch Reglement t. a. v. de eedsaflegging, waar ook uitdrukkelijk wordt geëischt, de tegenwoordigheid van partijen, maar ook daar vinden we — evenals trouwens op zoovele plaatsen elders — de hier voorgestelde toevoeging, teneinde te voorkomen, dat het wegblijven van partijen moeilijkheden oplevert, zoodat de zaak ook buiten hun tegenwoordigheid kan worden afgedaan.

De Voorzitter: Naar aanleiding van de algemeene opmerking van den geachten spreker zou ik nog gaarne even in herinnering willen brengen, dat ik juist op zijn verzoek dit onderwerp voor een behandeling in commissie heb uitgesteld, opdat de geachte spreker zelf in de gelegenheid zou zijn, hier en daar zijn oor te luisteren te leggen.

De heer Van Helsdingen: Dat heb ik ook zeer geapprecieerd!

De Voorzitter: Daardoor is er voor de verschillende dagbladen en het publiek allen tijd geweest, om met het ontwerp kennis te maken. Dat dit is gebeurd, is ook wel gebleken uit de verschillende artikelen, die er van meerdere zijden over zijn verschenen.

Aan den anderen kant staat er tegenover, dat het wel wenschelijk is, dat een onderwerp van sociaal belang als hier het geval is, kan worden afgehandeld, voordat de Volksraad met zijn werkelijk overladen programma op 18 dezer bijeenkomt en deze materie daardoor misschien weer maanden blijft liggen.

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(s' JACOB.)

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! In de beschouwing van de voorliggende ontwerp-ordonnantie zijn, zooals uit het Gedelegeerdenverslag blijkt, verschillende overwegingen betrokken geworden, waarvan een deel ook bij de openbare behandeling is voorgebracht, die, al hebben ze niet dadelijk geleid tot het voorstellen van aanvullingen en wijzigingen van de voorgestelde ontwerp-ordonnantie, m.i. toch een nadere bespreking verdienen, omdat zij de waarde van het voorstel aantasten en niet voldoende medewerken om een helder oordeel over dit voorstel te vormen.

In het algemeen strekken die overwegingen om aan de bescherming van den Inlander tegen praktijken van zaakwaarnemers de verst denkbare uitbreiding te geven. Terwijl het ontwerp zich beperkt tot een repressief toezicht op de handelingen van die zaakwaarnemers in burgerlijke zaken, willen de stemmen, die opgegaan zijn, dat toezicht uitbreiden tot alle Inlandsche gerechten, tot alle zaken, inclusief strafzaken, en ook tot die handelingen, welke niet rechtstreeks op de rechtspraak, op de rechtbanken betrekking hebben, zooals het opmaken van rekestten enz. Die stemmen willen verder aan dat repressief toezicht toevoegen een preventief toezicht. Deze denkbeelden zijn echter in het Gedelegeerdenverslag meer als suggesties geopperd, zonder dat op de waarde ervan in rechte en in de praktijk diep is ingegaan. Legt men dien toets aan, dan zal men dunkt mij dadelijk uit die suggesties kunnen uitschakelen de denkbeelden, die betrekking hebben op de uitbreiding van het toezicht tot een preventief toezicht op de praktijken van de zaakwaarnemers en op de zaken, die niet betrekking hebben op de rechtspraak. Deze laatste zaken onttrekken zich na de waarneming en de bemoeienis van den rechter en het is daarom m.i. niet mogelijk om het toezicht daarop ook aan den rechter op te dragen.

Wat nu betreft het preventief toezicht, dat zou alleen beteekenis kunnen hebben, wanneer men aan de uitoefening van de praktijk van zaakwaarnemers zekere eischen verbond, waardoor men een bepaalden toets had om hun handelingen te beoordeelen. Doch zoolang het zaakwaarnemerschap is een vrij beroep, toegankelijk voor een ieder, en dat iedereen, onverschillig wie ook ter hand kan nemen, is het dunkt mij niet mogelijk door registratie te voorkomen, dat bij de uitoefening van dat beroep misstanden ontstaan.

Naar mijn meening is alleen een repressief toezicht mogelijk, een toezicht, dat beoogt het beschermen van de beurs en het belang van den Inlander bij een eenigszins zaakkundige behandeling van zijn rechtszaken. Ook daarbij mag men niet uit het oog verliezen, dat die bescherming eigenlijk in zijn wezen bestaat in het scheppen van een uitzonderingstoestand op het gemeene recht voor de zaakwaarnemers, een uitzonderingstoestand, waarbij die zaakwaarnemers worden onderworpen aan het discretionair toezicht van den rechter, die zonder tarief, of zonder andere gebondenheid, alleen naar eigen inzicht het loon van die zaakwaarnemers zal bepalen en de technische waarde van hun diensten beoordeelen.

Ook dit karakter vernauwt dunkt mij, de grenzen, die aan de te verleenen bescherming kunnen worden gesteld. Wil men van de uitzondering geen regel maken, dan zal

men krachtens dit karakter van de bescherming, die men wil geven, die bescherming m. i. moeten beperken tot het hoogst noodige en niet verder dan dat moeten gaan.

Dit standpunt heeft gevolgen voor de bepaling van het standpunt t. a. v. de gevallen, die in het Gedelegeerdenverslag zijn geopperd. De rol, die een zaakwaarnemer speelt in strafzaken, is een andere dan die hij vervult in burgerlijke zaken. Dat hij voor de laatste onderworpen wordt aan het toezicht van den rechter, behoeft niet tot de consequentie te leiden, dat hij voor de rol, die hij in strafzaken kan vervullen, aan hetzelfde toezicht is onderworpen. In burgerlijke zaken zal de gestie van den zaakwaarnemer invloed kunnen uitoefenen op den rechtstoestand van den persoon, aan wien hij bijstand verleent. In strafzaken zal dat in veel mindere, bijna in geen mate het geval zijn. Daar is de leiding van zaken in handen van den rechter en wordt de uitslag beheerscht door de appreciatie van hetgeen bij het onderzoek van den rechter naar voren is gekomen. De rol, die de zaakwaarnemer daarbij spelen kan, is m. i. van ondergeschikt belang.

In strafzaken zou m. i. alleen sprake kunnen wezen van de bescherming van de beurs van den Inlander en anders niet. Maar hoe is het mogelijk een eenigszins billijken maatstaf te vinden om in strafzaken het loon voor de zaakwaarnemers te bepalen? Daar onttrekt zich aan de waarneming van den rechter hetgeen tusschen beklagde en den zaakwaarnemer behandeld is vóór de verschijning ter terechtzitting en wat door den zaakwaarnemer in dienst van den beklagde is verriecht. Wil men niet in louter willekeur vervallen, maar een regeling treffen, die het gevoel van billijkheid en recht eenigszins bevredigt, dan zie ik niet in hoe het mogelijk is voor strafzaken een regeling te treffen in denzelfden geest als bij de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie voor burgerlijke zaken is voorgesteld.

De uitbreiding, die men aan de bescherming van den Inlander tegen de praktijken van zaakwaarnemers kan geven voor andere Inlandsche gerechten, zal, wanneer men zich op het standpunt stelt, dat die bescherming in zijn wezen een uitzondering is op het gewone recht, dunkt mij afhankelijk moeten worden gesteld van het belang, dat de Inlander daarbij kan hebben. Is dat belang overwegend, dan zal men niet moeten nalaten die bescherming ook uit te breiden tot andere gerechten. Maar ik zie niet in, dat regentschapsgerechten, waar het gaat om zeer kleine bedragen, de plaats kunnen openen voor onredelijke afzetterijen door de zaakwaarnemers van hun cliënten. Tegen zulk een behandeling verzet zich de minimale grootte van de bedragen, waarom het gaat.

De heer Stokvis: U spreekt van „onredelijke afzetterij”, maar redelijke afzetterij mag ook niet!

De heer s'Jacob: Het gaat dan om zulke kleine bedragen, dat ook daarvoor geen plaats is.

De heer Koesoemo Oetoyo: Kleine bedragen voor U!

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(s' JACOB.)

De heer s'Jacob: Wat aangaat de penghoeloeigerechten, deze zullen, wanneer het wetsontwerp, dat beoogt de mogelijkheid te scheppen ze in het leven te roepen, doorgaat, opnieuw georganiseerd moeten worden. Mij dunkt, dat de vraag in hoeverre bij deze gerechten er reden is de bescherming van den Inlander tegen de practijken van zaakwaarnemers onder oogen te zien, beter kan worden beantwoord bij de organisatie van de rechtbanken dan nu, terwijl ze nog geheel ongeorganiseerd zijn en de waarborgen ontbreken voor een billijke toepassing van het toezicht op de zaakwaarnemers. Mij dunkt, dat zich tegen een dadelijke regeling ten aanzien van den penghoeloeigerechten verzet de omstandigheid, dat die gerechten op zichzelf nog weinig waarborgen geven van eenigszins billijke en rechtvaardige toepassing van de maatregelen, die genomen worden, zoodat met bescherming van den Inlander tegen de practijken van zaakwaarnemers bij de penghoeloeigerechten beter gewacht kan worden, totdat de penghoeloeigerechten beter zijn geregeld.

Stelt men zich op het standpunt, dat de bescherming, die men den Inlander wil verleenen tegen de practijken van de zaakwaarnemers is in wezen een uitzonderingstoestand op het gemeene recht van de zaakwaarnemers, dan voelt men bij het lezen van het denkbeeld in het Gedelegeerdenverslag om een tijdelijk verbod van uitoefening der practijk voor een landraad uit te breiden tot alle landraden en eventueel ook tot alle andere Inlandsche gerechten in Nederlandsch-Indië, vanzelf de vraag rijzen, of men door dezen maatregel niet de grenzen der behoefte te buiten gaat. Tot steun van die opmerking is aangevoerd, dat een zaakwaarnemer op wien de tuchtmaatregel is toegepast tijdens zijn schorsing bij een anderen landraad hetzelfde kwaad kan uitrichten. Zeer zeker is dit mogelijk, maar is het ook waarschijnlijk en welke waarde heeft die mogelijkheid in de praktijk? In de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag is er m.i. zeer terecht op gewezen, dat de zaakwaarnemer een persoon is, die zijn invloed alleen ontleent aan het feit, dat hij een figuur is, bekend in de onmiddellijke omgeving. Nu zal theoretisch de mogelijkheid natuurlijk altijd blijven bestaan, dat hij zich tijdens zijn schorsing bij andere landraden een clientèle tracht te verwerven, maar dat is niet de vraag, die hier den doorslag moet geven. De vraag, die den doorslag moet geven is deze, of hij daar ook een gevaar is. Dat is alleen het geval, wanneer hij in ruimen kring het vertrouwen heeft weten te winnen van de bevolking en daarvan geen goed gebruik maakt. Dat gevaar bestaat in het veronderstelde geval in zulk een geringe mate, dat ik de meening ben toegedaan, dat hier de grenzen der behoefte worden overschreden, wanneer men dadelijk de uiterste maatregelen daarop wil toepassen.

Naar mijn meening zal, wanneer men zich op het standpunt stelt, dat de bescherming, die hier aan den Inlander wordt gegeven, is het scheppen van een uitzonderingstoestand voor de zaakwaarnemers, het voorstel van de ontwerp-ordonnantie te prefereren zijn boven alle uitbreidingen, die zijn voorgesteld. Ik kan mij dan ook geheel ver-

(s' JACOB, KIÈS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

eenigen met het standpunt, waarop de Regeering zich in deze gesteld heeft.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij gaarne willen aansluiten bij den aandrang, door mijn geacht medelid den heer Van Helsdingen op de Regeering uitgeoefend, om na de vaststelling van deze ordonnantie haar in de verschillende inheemsche talen te doen vertalen en aan te doen plakken op de daarvoor meest geschikte plaatsen.

Ik zou eigenlijk nog verder willen gaan en de bekendstelling van deze ordonnantie in de officieele termen vergezeld willen laten gaan van een soort van waarschuwing, opdat er goed de aandacht op wordt gevestigd. Dit vooral in verband met hetgeen nu is vastgesteld in art. 3, n.l. dat de gemachtigden bij den aanvang eener zaak of daarna van hun lastgevers geen vooruitbetaling mogen vorderen of ontvangen anders dan tegen afgifte van een deugdelijke kwitantie en tot het door den voorzitter van den landraad goedgekeurde bedrag. Het kwaad bij de zaakwaarnemerij zit juist voor een groot gedeelte in het vorderen van voorschotten, waarmede dan dikwijls reeds over de maat gegaan wordt, terwijl tenslotte soms zelfs geen diensten worden verricht. Ik heb hier voor mij liggen een brief van een eenvoudigen Inlander uit Bandoeng, die mij wijst op het kwaad, dat verricht wordt door zaakwaarnemers, die de kampongs ingaan om den kamponglieden een zaak min of meer aan te praten, daarbij voorschotten vragen en dan tenslotte niets doen.

Het is dus wel aan te bevelen, Mijnheer de Voorzitter, de ordonnantie vergezeld te doen gaan van een waarschuwing om geen voorschotten te geven vóór dat men met den zaakwaarnemer bij den landraadsvoorzitter is geweest.

Aldus zou naar mijn meening een groot deel van het kwaad van de zaakwaarnemerij kunnen worden voorkomen.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In het algemeen is deze ordonnantie bedoeld als een poging om den Inlander te beschermen tegen de afzetterij van de zaakwaarnemers. De Regeering is dankbaar voor den steun, die hier in het algemeen is gegeven, speciaal ook door den heer s'Jacob, vooral voor wat den omvang van de regeling betreft. Ik kan wel mededeelen, dat tenslotte bij het regelen van deze aangelegenheid in een korte en eenvoudige ordonnantie het heel wat hoofdbrekens heeft gekost, vast te stellen, hoever men daarbij moest gaan en welke gerechten daarin onder de bestaande omstandigheden genoemd moesten worden. Daarom is het voor de Regeering een genoegen, van den heer s'Jacob te hooren, dat hij zich wat dit betreft met het ontwerp geheel kan vereenigen.

In de eerste plaats heeft de heer Koesoemo Oetoyo gesproken over de wenschelijkheid, om deze regeling ook te hebben voor de regentschapsgerechten. De heer Van Helsdingen heeft ook daarvoor gesproken en eveneens de

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

priesterraden genoemd. De heer s'Jacob bracht mede de penghoelogerechten ter sprake. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan de meening van den heer s'Jacob, dat de bedragen, waarom het bij zaken voor de regentschapsgerechten gaat, te klein zouden zijn, om een ernstige afzetterij mogelijk te maken, niet geheel bevestigen, omdat de Regeering daarvoor de bijzondere gegevens op het oogenblik niet heeft. Ik zou namens de Regeering op dit punt ook willen zeggen, dat zooals de heer Koesoemo Oetoyo mij heeft gevraagd, de Regeering geen bezwaar heeft, om wanneer deze regeling eenmaal in werking is, bij de regenten een onderzoek in te stellen, teneinde te vernemen, wat hun meening in deze is. Verdere toezeggingen wil ik liever in het geheel niet doen, omdat van de resultaten van dat onderzoek bij de regenten uiteraard voor een groot deel de beslissing afhangt.

Wat de heer s'Jacob heeft gezegd over de penghoelogerechten, kan ik namens de Regeering volkomen onderschrijven. Voor de priesterraden, die ten doode zijn opgeschreven, nog een regeling te maken, lijkt mij niet wenschelijk en voor de penghoelogerechten een regeling te maken, voordat die gerechten zijn ingevoerd, lijkt ook der Regeering praematuur.

Verder heeft de heer Koesoemo Oetoyo gevraagd, of een voor één landraad geschorste procureur ook niet moet worden geschorst voor andere landraden. De heeren Van Helsdingen en s'Jacob hebben daarin beiden het standpunt van de Regeering gesteund en ik geloof niet, dat ik daar veel aan behoef toe te voegen. Ik wil ook zeggen, dat een verwisseling bijv. van de zaakwaarnemers te Koedoes en Pati, waarover de heer Koesoemo Oetoyo sprak, niet zoo maar gaat; een Inlandsch zaakwaarnemer kan niet een vaste praktijk over doen. Wanneer een dokter of advocaat hun praktijk overdoen, zijn dat op zichzelf al min of meer eigenaardige figuren, maar de algemeene toestand in de desa is niet zoo, dat een bepaalde procureur een zoodanig vaste praktijk heeft, dat hij deze aan een ander kan overdoen, die plotseling van buiten komt invallen. De heer Koesoemo Oetoyo moet niet vergeten, dat, wanneer een procureur uit Koedoes of Pati verdwijnt, er nog andere zijn, die meer aantrekkingskracht hebben, om een deel der clientele van den eersten zaakwaarnemer over te nemen dan dat de menschen plotseling hun belangen aan een anderen, vreemden procureur zouden gaan opdragen. Wanneer een procureur in Koedoes wordt geschorst, heeft hij er groot belang bij om te probeeren b.v. in Pati praktijk te krijgen, maar de procureur van Pati, die niet geschorst is, heeft er geen enkel belang bij om te verhuizen naar Koedoes. Hij zal dit slechts doen als hij zich daarvoor zeer zwaar kan laten betalen.

Ik geloof dus met den heer Van Helsdingen, dat praktisch de vrees voor een dergelijke manipulatie is uitgesloten. Juist met het oog op hetgeen de heer s'Jacob zoo terecht naar voren heeft gebracht, n.l., dat hier de procureur in een uitzonderingspositie wordt gebracht en afhankelijk is van de beslissing van den landraadsvoorzitter, lijkt het mij ook niet wenschelijk dien uitzonderingstoestand uit te breiden boven het zeer strikt noodzakelijke.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

De heer Koesoemo Oetoyo heeft er verder ook nog over gesproken, dat de procureurs, die geschorst zijn, zullen trachten in gesplitsen vorm hun zaken voor te brengen voor de regentschapsgerechten. Ik geloof met den heer Van Helsdingen dat dit gevaar zeer gering is.

De heer Koesoemo Oetoyo: Niet de procureurs, die geschorst zijn.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Het geachte lid bedoelt, dat procureurs, die niet geschorst zijn om een schorsing te voorkomen, zooveel mogelijk zullen gaan procederen voor een regentschapsgerecht, teneinde niet bloot te staan aan de mogelijkheid van schorsing.

De heer Koesoemo Oetoyo: Neen, om meer te verdienen en meer in rekening te kunnen brengen.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Ik geloof, dat de heer Koesoemo Oetoyo bij deze beschouwing de gevatheid van de regenten wel onderschat, want als bij een regent een zaak wordt voorgebracht, die daar niet thuis behoort, is het bij de voor het regentschapsgerecht vastgestelde procedure zóó eenvoudig de menschen naar huis te sturen, dat ik meen, dit wel aan de wijsheid van de regenten te kunnen overlaten.

De heer Van Helsdingen heeft in de eerste plaats verder nog aanbevolen een procureur te toetsen en te keuren voor iedere zaak apart. Ik geloof, dat hiermede aan een landraadvoorzitter wel iets wordt opgelegd, dat hij moeielijk zal kunnen volbrengen. Wanneer een procureur telkens optreedt voor een landraad en hij misdraagt zich niet, is het niet noodig hem voor iedere zaak apart te onderzoeken. Misdraagt hij zich wel dan wordt bij geschorst. Wanneer dus iemand als procureur wil optreden, die den voorzitter niet bekend is zou deze, om in de gelegenheid te zijn iets slechts van dien persoon te vernemen een speciaal onderzoek moeten instellen. Daarvoor zou de zaak moeten worden uitgesteld, wat een groot bezwaar is, voor Inlandsche zaken vooral, wanneer er personen verschijnen, die een grooten afstand hebben afgelegd. Dan zou betreffende een procureur, die nog nooit als procureur is opgetreden, een onderzoek naar zijn gedragingen in de desa moeten worden ingesteld. Ik geloof niet, dat zulk een onderzoek dat in de praktijk groote moeielikheden zou opleveren, veel effect zal sorteeren.

De heer Van Helsdingen heeft de Regeering verweten niet voldoende te zijn ingegaan op de vragen, die gesteld zijn omtrent de dubbele sanctie. Ik zou daarover gaarne nog dit zeggen. Men stelle, dat iemand door een landraadvoorzitter voor een jaar wordt geschorst. Dan is het zeer wel mogelijk, dat gedurende dat jaar deze landraad door een anderen president wordt voorgezeten, zoodat de tuchtmaatregel alleen dan niet in alle opzichten afdoende zou zijn, daar de mogelijkheid zou bestaan, dat die nieuwe landraadvoorzitter, die dien man niet kent, er in zou vliegen en hen toch toelaten. Mocht dit dan later blijken dan zou, wanneer er geen strafsanctie bestond, niets daaraan

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

te doen zijn. Bestaan de strafmaatregelen echter wel, dan kan men den man later altijd nog straffen. Daarom acht de Regeering de dubbele sanctie gewenscht.

Door den heer Van Helsdingen is ook nog een opmerking gemaakt over het gebruik van enkel- en meervoud. Ik geloof, dat dit een kwestie van smaak is. Ik zou kunnen zeggen, zooals de heer Gobée zoeven, „pelgrim” en „bedevaartganger” kunnen wij voor elkaar gebruiken. Zoo is het ook met het enkel- en meervoud. Het is een bepaalde gedachtegang van de Regeering, die men getracht heeft weer te geven. Ik geef dadelijk toe, dat de juistheid van dien gedachtegang niet mathematisch aan te toonen is.

Datzelfde geldt ook voor de door den heer Van Helsdingen aanbevolen splitsing van art. 1. De bedoeling is in art. 1 zooveel mogelijk samen te vatten in één aperseu welke verplichtingen een zaakwaarnemer heeft om deze dan later in de andere artikelen uit te werken. Ik geef toe, dat het ook op andere wijze had kunnen geschieden en dat de manier van den heer Van Helsdingen ook goed is. Er zijn verschillende methoden mogelijk, maar ik zie geen enkele noodzakelijkheid om het systeem om in art. 1 de hoofdzaken ineens samen te vatten te wijzigen.

Een moeilijk punt is inderdaad de kwestie van het publiceeren door aanplakken enz. van de verschillende verordeningen. De heer Van Helsdingen zegt, dat de Regeering hierop lauw antwoordt. Ik zou willen zeggen — de tijd ontbreekt om er diep op in te gaan — wanneer ik mijn eigen meening mag uiten, dat de bedoeling van mijn kant om lauw te zijn inderdaad heeft voorgezet. Het spijt mij dat over deze kwestie alleen door de heeren Van Helsdingen en Kiès gesproken is en dat daarover door geen van de Inlandsche leden het woord is gevoerd. Ik voor mij geloof n.l. niet in het nut van dergelijke publicaties. Wanneer het college er op staat, is er geen bezwaar tegen publicatie in, de verschillende landstalen toe te zeggen, kwaad kan het nooit, maar ik zou niet gaarne hebben, dat men hierin zou zien, dat het departement van Justitie veel nut verwacht van dergelijke publicaties. Ik zie het nut van dergelijke publicaties inderdaad niet in.

De heer Van Helsdingen heeft een aanvankelijk geopperd bezwaar losgelaten, n.l. dat de eisch van bekwaamheid uitgedrukt moet worden. De meerderjarigheid van de Inlanders, die niet getrouwd zijn is gesteld op 21 jaar. 21 jaar is voor een Inlander een heele leeftijd, Mijnheer de Voorzitter, en er zijn terecht of ten onrechte jongelui van jongeren leeftijd, die zich volkomen geschikt achten om als zaakwaarnemer op te treden. Wanneer de Regeering bij de beantwoording van de in het Verslag gestelde vragen een artikel uit het Burgerlijk Wetboek heeft aangehaald, is het niet de bedoeling om te suggereeren, dat dit artikel hier toepasselijk zou zijn, maar het is de bedoeling om uit te laten komen, dat ook in het Europeesch recht de benoeming van een minderjarigen tot lasthebber tot de mogelijkheden behoort.

De Regeering is nog niet overtuigd, dat de redactie door den heer Van Helsdingen voor art. 1 voorgesteld beter zou zijn dan die de Regeering voorstelt.

De verwijzing naar art. 123 van het Inlandsch reglement en 147 van het reglement voor de Buitengewesten acht Zij niet minder op haar plaats, Mijnheer de Voorzitter; dat daar alleen zou zijn geregeld de wijze van de vertegenwoordiging, kan de Regeering niet toegeven. Uit die artikelen volgt ook, dat iedereen voor de daar bedoelde procedures zich kan doen vertegenwoordigen.

Verder heeft de heer Van Helsdingen gezegd, dat een verwijzing naar een artikel, dat nog volgen moet, in strijd zou zijn met de logica. Ik moet dat tegenspreken, Mijnheer de Voorzitter, en kan hierin absoluut niets onlogisch vinden. Het kan zijn, dat de heer Van Helsdingen dit uit een oogpunt van elegantie anders beschouwt, maar waarom dit feit onlogisch zou zijn, kan ik niet inzien.

Over het tarief heeft de heer Van Helsdingen eveneens gesproken en ook de heer s'Jacob heeft daaraan eenige woorden gewijd. Wanneer die tarieven, die de landraadvoorzitters toepassen, teveel uiteenloopen, dan geloof ik, dat het wel aan de zaakwaarnemers overgelaten mag worden, daartegen te protesteeren, wanneer naar hun meening het tarief te laag is. De zaakwaarnemers stellen zeer veel belang in die tarieven, dat mag hun niet kwalijk genomen worden, en zij zullen wel zoo bij de hand zijn, om spoedig te vernemen, wanneer die tarieven zoover uiteen loopen, dat de eene landraad bepaald verre in het voordeel is bij de andere, terwijl het altijd mogelijk is een klacht bij het Hoog Gerechtshof in te dienen, dat toch altijd nog den betrokken Landraadvoorzitter tot de orde kan roepen.

De heer Van Helsdingen heeft verder verwezen naar artikel 158 lid 2 Inl. reglement, om de wenschelijkheid te bevoegen, wanneer een taxatie moet worden gedaan in tegenwoordigheid van den lastgever, dat er dan in elk geval bij moet staan: „dan wel behoorlijk opgeroepen”. Als ik den heer Van Helsdingen goed heb verstaan en mijn geheugen mij niet bedriegt, handelt art. 158 over het afleggen van den eed. Dit is dus de formeele kant van het proces.

Hier in deze regeling, waar deze taxatie bij wijze van spreken meer informeel geschiedt, zie ik geen noodzaak, om het door den heer Van Helsdingen genoemde er uitdrukkelijk bij te zetten, temeer, zooals in de Memorie van Antwoord wordt gezegd, omdat dergelijke formeele vermeldingen tot chicanes van den zaakwaarnemer zouden kunnen leiden.

Ik geloof, dat ik met hetgeen ik reeds gezegd heb, ook voldoende den heer s'Jacob heb beantwoord.

De heer Kiès heeft hetzelfde gezegd ongeveer als de heer Van Helsdingen over de publicatie van de verschillende vastgestelde ordonnanties. Daarop heb ik reeds geantwoord, dat de Regeering geen bezwaar heeft, dit te doen, maar dat er een neiging bestaat, althans bij het departement van Justitie, om het succes hiervan, twijfelachtig te oordeelen.

Wat betreft de door den Heer Kiès ter sprake gebrachte z.g. zaakwaarnemers die voorschotten in de desa's vragen en verder niets doen, dergelijke praktijken onttrekken zich

12de VERGADERING — DONDERDAG 13 OCTOBER 1927.

Zaakwaarnemerschap bij de landraden.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, VOORZITTER.)

uiteraard aan het toezicht van den landraadvoorzitter, hetgeen de heer s'Jacob ook reeds heeft gezegd.

Het is inderdaad waar, dat dergelijke praktijken gebeuren, Mijnheer de Voorzitter. De strafwet waakt daartegen, doch in den regel gebeurt dat slechts theoretisch. Immers tegen praktijken als deze, waarbij de menschen geheel buiten de aanraking van den rechter zijn en juridische adviezen geven zonder voor den rechter te verschijnen, terwijl de gedupeerden ze niet bij den rechter aanbrengen, daartegen staat de ordonnantie geheel machteloos.

De heer Kiès: Daarom zou een duidelijke waarschuwing van zooveel nut kunnen zijn.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Een waarschuwing is goed in theorie, maar in de praktijk is het heil, dat daarvan te verwachten is, zeer gering, maar zooals gezegd, de Regeering wil aan het gedane verzoek gaarne gevolg geven.

Ik meen hiermede de sprekers voldoende te hebben beantwoord.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Hiermede zijn de besprekingen over dit onderwerp geëindigd.

Het ontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mijne heeren! Alvorens de verga-

(VOORZITTER, VAN HELSDINGEN.)

dering te sluiten, zou ik de bijzondere commissie ingesteld ter bespreking van het grantrecht willen verzoeken morgen eerst om half twaalf samen te komen, omdat te voren een vergadering plaats heeft van de commissie van voorbereiding ter bespreking van de zgn. oliestukken. De directeur van Justitie zal morgen daarbij tegenwoordig te zijn.

Ik zou met het oog op het vergevorderd uur aan de eerste commissie willen voorstellen niet verder in beraadslaging te gaan in een commissie-vergadering, maar deze te verschuiven tot Maandagmorgen 9 uur en niet tot den a.s. Donderdag aangezien de volgende week Donderdag de behandeling zal plaats hebben in de afdelingen v/d Volksraad van de wijziging der Indische staatsregeling.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Kan de aanvang der vergadering niet iets later gesteld worden? Het is nl. de bedoeling van de commissie ter bespreking van het verslag van de Algemeene Rekenkamer om Maandagmorgen half acht, op verzoek van den heer Ligthart, samen te komen. Ik weet niet of wij om 9 uur met onze besprekingen klaar zullen komen.

De Voorzitter: Ik hoop, dat dat wel het geval zal zijn. Er is nog zooveel te doen, dat ik in dit opzicht niet veel speling kan geven, aangezien ik vrees, dat wij anders niet op tijd met onze werkzaamheden gereed zullen komen.

De vergadering wordt te 1.8 uur n.m. gesloten.

13de VERGADERING — MAANDAG 24 OCTOBER 1927.

Wijziging tarief tot regeling der getuigengelden voor Inlanders.

13de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 24 October 1927.

(Uur van bijeenkomst 10.45 v.m.).

Wijziging tarief tot regeling van de getuigengelden voor Inlanders.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 21 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering en stel aan de orde de nieuw-ingediende ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het tarief tot regeling van de schadeloosstelling voor Inlanders en met hen gelijkgestelde personen in straf-

(VOORZITTER.)

zaken als getuigen of deskundigen verschenen (Ond. 34, stuk 9).

De heeren weten, dat de Regeering tegen vaststelling van de vorige ordonnantie bezwaar heeft gemaakt en dat thans een gelijklopende ordonnantie voor ons ligt, welke alleen in datum van ingang met de vorige verschilt.

Overeenkomstig art. 96 moet ik het college vragen, of het erin medegaat, dat geen voorafgaand onderzoek wordt gehouden en de ordonnantie rechtstreeks in het openbaar behandeld wordt.

Daartoe wordt besloten.

De nieuw-ingediend ontwerp-ordonnantie tot regeling van de getuigengelden voor Inlanders (Ond. 34, stuk 9), wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.50 uur v.m. gesloten.

14de VERGADERING — DONDERDAG 27 OCTOBER 1927.

Invoerrechten in de Molukken. — Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

14de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 27 Oct. 1927.

(Openingsuur 12 's middags).

Invoerrechten in de Molukken. — Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 21 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soekawati, Soejono en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Mr. Rutgers.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van eenige bepalingen omtrent de in- en uitvoerrechten, in verband met de instelling van het Gouvernement der Molukken. (Ond. 58).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van art. 542 van het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië (Ond. 60).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mijn stem niet tegen dit ontwerp uitbrengen, maar ik zou toch wel willen opmerken, dat ik er met heel weinig geestdrift voor zal stemmen en wel om de volgende redenen.

Het dobbelkwaad is niet alleen een kwaad op den openbaren weg. Dit kwaad is hier inheemsch bij alle rangen, standen en rassen en wanneer men het kwaad wil bestrijden dan moet men dat naar mijn misschien simpele opvatting doen intensief en ook daar waar de openbare weg niet is.

Bovendien voel ik veel voor de opmerking, die in het Gedelegeerdenverslag is gemaakt en die door de Regeering niet wordt onderschreven, dat de praktijk zal uitwijzen, dat juist de kleine man voornamelijk van de toepassing van deze nieuwe bepaling zal hebben te genieten. Want in de Memorie van Antwoord staat wel, dat het dobbelen ook in de treinen, enz. moet worden tegengegaan, maar wie de verhoudingen hier zoo'n beetje kent, zal toch wel kunnen voorzien, dat het maar een hooge uitzondering zal zijn, wanneer een politiebeambte in den trein komt om menschen, die daar een kaartje leggen, te verbaliseeren. Zij zijn er toe verplicht en de mogelijkheid is niet uitgesloten, dat het zal gebeuren, doch van de toepassing van dien kant van het ontwerp verwacht ik heel weinig.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, s' JACOB.)

De heer Kerkkamp: Treincontroleurs!

De heer Stokvis: Ook al zijn die aanwezig, vrees ik — het is iets dat ik voorzie, ik kan niet zeggen, dat het inderdaad het geval zal blijken — dat de praktijk van het ontwerp zal zijn, dat speciaal de meer bereikbare kleine man de toepassing van dit ontwerp zal ervaren en b.v. het spelen in treinen en op schepen lang niet in die mate zal worden tegengegaan. Ik moet U zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik het laatste ook niet eens zoo heel erg zou vinden, doch dan moet men ook aan den anderen kant, wat den kleinen man betreft, minder stringent optreden. Ik verwacht van een bestrijding van het dobbelkwaad zelf over het algemeen heel weinig. Het lijkt hier wel een traditie te zijn om de aandacht speciaal op het dobbelkwaad te richten. Men hoort hier telkenmale van het overvallen van dobbelhuizen en van gevechten, die daarbij plaats vinden. Het ontwerp lokt vermoedelijk meer misdaden en beroeringen uit, dan dat het het dobbelkwaad zal kunnen tegengaan.

Ik had daarom veeleer verwacht, Mijnheer de Voorzitter, een strafrechtelijke bestrijding van een ander kwaad, dat ik veel erger vind en dat is het woekerkwaad. Ik ga hierop thans niet dieper in, maar er is hier toch wel aanleiding om, nu men met het strafrecht iets verder wil reiken ten aanzien van het dobbelkwaad, bij de Regeering ook nog eens aan te dringen op strafrechtelijke bestrijding van den woeker, daar ik dat veel ernstiger en schadelijker acht dan het dobbelkwaad.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet bekennen, dat ik door het ingediende wetsontwerp, dat thans in behandeling is, eenigszins verrast ben geworden. Dat ligt natuurlijk voor een deel aan mij, omdat ik niet genoeg op de hoogte ben van de redenen, die daartoe hebben geleid, maar ik ben geneigd de verantwoordelijkheid daarvoor ook voor een deel op de Regeering te leggen, omdat ook de Regeering harerzijds het College van Gedelegeerden niet voldoende van die redenen op de hoogte heeft gesteld.

Mijn verrassing heeft hierin bestaan dat, wanneer dit wetsontwerp wet wordt, iets, dat in het gewone maatschappelijk leven als geoorloofd wordt beschouwd, tot een strafbaar feit zal worden gestempeld. Wanneer dit wetsontwerp wet wordt, zal het verboden zijn o.m. om op een voor het publiek toegankelijke plaats deel te nemen aan een hazardspel. Onder de voor het publiek toegankelijke plaatsen — er is reeds in het Gedelegeerdenverslag op gewezen — behooren spoorwegrijtuigen, het dek van een schip, een restaurant, een hotel enz. en wanneer nu dit wetsontwerp wet wordt, zal dus hij, die op een van die openbare plaatsen deelneemt aan een kaartje voor tijdverdrif, een strafbaar feit hebben begaan. Die gedachte is mij nog vreemd. Het is mogelijk, dat er afdoende redenen voor bestaan en dan zal ik ze natuurlijk, wanneer ze worden medegedeeld, gaarne aanvaarden, maar ik geloof niet, dat het te veel gevegd is van de Regeering, haar den eisch te stellen, dat Zij ons de

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(s' JACOB.)

overtuiging van die afdoende redenen tot bestrijding van dat kwaad — als het tenminste werkelijk een kwaad is — mededeelt.

In de Memorie van Toelichting bepaalt de Regeering zich tot een beroep op de wenschelijkheid om het dobbelkwaad te bestrijden, wat natuurlijk gereedelijk door ieder zal worden beaamd. In hoeverre echter dat beroep van pas is op de zoeven door mij genoemde en door het wetsontwerp als misdrijven gekwalificeerde handelingen, wordt in die Memorie van Toelichting in het midden gelaten. Men kan en moet daarom zelfs aannemen, dat in den gedachtengang van die Memorie van Toelichting het deelnemen aan een partijtje kaart, ook al wordt het slechts voor tijdverdrijf gedaan, tot het dobbelkwaad behoort en men wordt in die opvatting gesterkt, wanneer men in het antwoord op het Gedelegeerdenverslag leest, dat er principieel geen verschil bestaat tusschen het deelnemen aan een hazardspel in het algemeen en het gebruik maken van een voor het publiek opengestelde gelegenheid tot hazardspel. Van dit standpunt uit kan het niet anders, of elke vorm, waarin hazardspel gespeeld wordt, ook de meest onschuldige vorm, moet principieel als een kwaad worden beschouwd en bestaat er alleen een gradueel verschil in kwaad tusschen de verschillende vormen, waarin het hazardspel tot uiting komt. Met allen eerbied voor die meening meen ik toch dat daartegenover kan worden gesteld, dat in het gewone maatschappelijk leven tot nu toe het deelnemen aan een hazardspel voor tijdverdrijf niet tot de ongeoorloofde daden wordt gerekend, evenmin als het gebruiken van alcoholische dranken in een voor het publiek opengestelde gelegenheid.

Daar bestaat tusschen die twee handelingen een analogie. De strafwetgeving heeft tot nog toe geen inbreuk gemaakt op de persoonlijke vrijheid wat betreft het gebruiken van alcoholische dranken in voor het publiek opengestelde plaatsen en maakt nu onderscheid in haar gedrag tegenover deze maatschappelijke gewoonte en de maatschappelijke gewoonte, die bestaat in het deelnemen aan een hazardspel.

Als dat verschil gerechtvaardigd is, zal de reden daarvoor dunkt mij toch wel duidelijk in het licht moeten worden gesteld. Ik zou nu de vraag willen stellen welk verschil is er in de criminologie van het deelnemen aan een hazardspel in een onschuldigen vorm en in die van het gebruiken van alcoholische dranken in een voor het publiek opengestelde gelegenheid.

Ik wil met die vraag niet beweren, dat er geen verschil bestaat. Het is zeer goed mogelijk, dat er goede redenen zijn om aan te nemen, dat het dobbelkwaad een verderfelijker karakter heeft dan het drankkwaad, maar wat ik beweren wil is dit, dat wanneer men t.o.v. twee analoge maatschappelijke gewoonten een onderscheid wil maken met betrekking tot het strafrecht men dat verschil dan ook moet rechtvaardigen door het verschil in maatschappelijk kwaad tusschen die twee gewoonten. Nu heb ik zoeven reeds gezegd, dat ik van de Regeering niets anders vernomen heb dan een beroep op de wenschelijkheid om het dobbelkwaad tegen te gaan en dat, nadat de gevolgen de Regeering zijn voorgehouden van dit ontwerp t.a.v. het maatschappelijk ge-

(s' JACOB, FRUIN.)

bruik, dat bestaat in het leggen van een kaartje tot tijdverdrijf, de Regeering niets anders heeft gezegd, dan dat er principieel geen onderscheid is tusschen het deelnemen in een hazardspel in dezen vorm en het gebruik maken van voor het publiek opengestelde gelegenheden voor hazardspel. Mij dunkt echter, dat wij ons daarmee niet kunnen tevreden stellen. Wanneer er verschil bestaat in maatschappelijk kwaad tusschen die twee gewoonten, moet het verschil ook kunnen worden aangetoond en mijn grief tegen dit ontwerp is, dat waar de Regeering stilzwijgend een standpunt inneemt, dat op dit verschil gewaardeerd is, de Regeering ons niet de redenen mededeelt waarom zij tot de overtuiging is gekomen, dat de eene gewoonte vrij moet worden gelaten en de andere met bestraffing moet worden tegengegaan.

Wanneer dit wetsontwerp wet wordt, zal een belangrijke inbreuk worden gemaakt op de persoonlijke vrijheid. Men kan daarover heenstappen wanneer het onvermijdelijk is om een groot maatschappelijk kwaad te onderdrukken, maar ik acht de persoonlijke vrijheid een goed, dat te hoog staat om dat lichtzinnig, d.w.z. zonder dat er klemmende redenen voor bestaan, op te offeren. Wanneer het wetsontwerp wet wordt zijn wij nog maar één stap verwijderd van het verbod om alcoholische dranken te gebruiken in voor het publiek opengestelde gelegenheden, en daarmee zal opnieuw een belangrijke inbreuk op de persoonlijke vrijheid worden gemaakt.

De heer K a n: Dat behoeft niet!

De heer s'J a c o b: „Dat behoeft niet” hoor ik daar zeggen, maar principieel acht ik deze twee zaken zeer zeker gelijk te stellen.

Daarom acht ik de beslissing, die in deze wordt genomen, van groot gewicht en om die beslissing voor mij — en ik geloof, dat mijn medeleden het hierin met mij eens zijn — mogelijk te maken, vraag ik aan de Regeering, ons de gegevens te verschaffen op grond waarvan zij tot de conclusie is gekomen, dat hier de inbreuk op de persoonlijke vrijheid moet worden gemaakt, die met dit wetsvoorstel zal worden gemaakt, en ook waarom de meest onschuldige vorm van deelneming aan een hazardspel strafbaar moet worden gesteld.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer F r u i n: Mijnheer de Voorzitter! Hetzelfde weinige enthousiasme, dat de vorige sprekers hebben geuit bij de behandeling van dit onderwerp zetelt ook bij mij, wanneer ik een enkel woord aan dit onderwerp wijd. Ook ik, Mijnheer de Voorzitter, heb mijzelf de vraag gesteld, hoe de Regeering ertoe is gekomen, om in het vervolg het beoefenen van het hazardspel als tijdverdrijf strafbaar te stellen en ik heb in de stukken, die de Regeering heeft aangeboden, eigenlijk maar één — ik wil niet zeggen deugdelijk, doch wel een verklaarbaar — argument gevonden en dat is dit, dat de bepalingen, zooals die tot nu toe luiden, ertoe leiden, dat in vele gevallen personen, die aan een gelegenheid tot hazardspel deelnamen, niet konden worden gestraft,

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(FRUIN, SCHMUTZER.)

omdat dit niet tot vervolging kon leiden. Maar nu heeft de Regeering deze bepaling dusdanig uitgebreid, dat ieder, die in het openbaar aan een hazardspel deelneemt, ook als is het uit tijdverdrijf, valt onder de strafwet. Is dit dus één bezwaar, dat ik heb tegen het ontwerp, omdat naar mijn idee de deugdelijke grond voor deze bepaling ontbreekt, een ander bezwaar tegen deze gewijzigde bepaling is, dat de strafmaat, zooals die tot nu toe was gesteld, d.w.z. die bestond bij de overtreding voor de eerste maal in een kleine geldboete die kon worden opgelegd, nu is verzwaaard, zoodat men, wanneer men één keer heeft gekaart en de politie daarvan proces-verbaal opmaakt — en dit natuurlijk in het openbaar is geschied — men daarvoor hechtenis kan ondergaan. Het lijkt mij, dat, wat dat betreft, de Regeering ook geheel op twee gedachten hinkt. Ik kan mij tenslotte voorstellen, dat de Regeering wenschte, degenen, die zich aan het beroep van het hazardspel schuldig maken, te vervolgen. Maar ik zie niet in, waarom het ineens noodig is, deze strafbepaling zoodanig te verzwaren als hier is geschied. Ik zou dus de Regeering in overweging willen geven, juist in verband met de consequentie, die aan deze bepaling is verbonden, de strafmaat derhalve te houden op het oude peil.

De laatste opmerking, die ik ten aanzien van deze regeling heb, is dat, er is ook al in het gedelegeerdenverslag op gewezen, hier geen beschrijving is gegeven van wat hazardspel is. Nu is in het wetboek van strafrecht in art. 303 die omschrijving wel gegeven, maar waar hier met hazardspel hetzelfde hazardspel bedoeld wordt als bedoeld is in art. 303, daar zal in dit artikel daarnaar moeten worden verwezen, wat zeer wel mogelijk is en ik kan mij niet begrijpen, dat daartegen van Regeeringszijde eenig bezwaar bestaat.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer **Schmutzer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij in sommige opzichten kunnen aansluiten bij hetgeen de heeren s'Jacob en Fruin naar voren hebben gebracht. Vooral richt mijn bezwaar zich tegen de volgende passage in de Memorie van Antwoord:

„Het strafwaardige van het beoefenen van hazardspel aan of op den openbaren weg en evenzeer op eenige andere voor het publiek toegankelijke plaats is gelegen in den aanstoot, welken het dobbelen in het publiek aan andere personen geeft en het in het spelen gelegen, immoreele voorbeeld”.

Hij spijt mij, Mijnheer de Voorzitter, maar ik kan niet inzien, hoe eigenlijk in het spel een immoreel voorbeeld kan worden gezocht. Dat zou toch doen veronderstellen, dat het hazardspel zelf immoreel is en dat kan ik niet toeven. Het hazardspel is tenslotte het beschikken over een deel van het persoonlijk bezit op een wijze, waarbij dit wordt afhankelijk gesteld van het optreden van een omstandigheid, die men op dat oogenblik niet geheel in zijn hand heeft. Het immoreele van het hazardspel kan pas optreden, wanneer men over zijn bezit in zoodanig mate beschikt, dat daardoor de plichten, die men t.o.v. zichzelf of zijn nabestaanden heeft, in het gedrang komen.

Wanneer ik van mijn fortuin een zoodanig groot gedeelte

(SCHMUTZER, VAN HELSDINGEN, KAN.)

in het hazardspel riskeer, dat ik daardoor de belangen van mijn vrouw en kinderen, van mijn gezin en anderen, in gevaar breng, dan eerst neemt het hazardspel een immoreel karakter aan.

Nu geef ik toe, dat het hazardspel in het algemeen nog al op de hartstochten van de spelers werkt, zoodat er gevaar bestaat, dat menig speler zich door zijn hartstocht laat medesleepen, maar dat neemt niet weg, dat ik in het hazardspel op zich zelf niets immoreels vind. Ik onderschrijf dus volkomen wat de heer s'Jacob in het midden heeft gebracht, dat in het hazardspel op zichzelf geen immoraliteit te vinden is.

Van de andere zijde kan ik begrijpen het bezwaar, dat er wordt gemaakt tegen het spelen op den openbaren weg. Hierbij onderschrijf ik, hetgeen door den heer Stokvis is te berde gebracht, dat de ontwerp-ordonnantie in de eerste plaats zal blijken toepasselijk te zijn op den kleinen man, Maar hier hebben wij juist te maken met een categorie, die veel gemakkelijker boven haar draagkracht riskeert dan bij de meer bezittende klasse het geval is. In zooverre zie ik in deze ontwerp-ordonnantie een regeling, die den kleinen man beschermt en in zooverre kan ik met de tendens, de strekking van deze ordonnantie wel medegaan.

Dus ondanks de bezwaren, die ik zoo juist op de gegeven toelichting op het ontwerp heb geuit, kan ik mij in het algemeen wel met deze ontwerp-ordonnantie vereenigen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een kort woord. Ik geloof, dat algemeen erkend wordt, dat het dobbelen een kwaad is, en dat het de taak der Overheid is het openbare kwaad te keeren. Ik kan dus toejuichen, dat de Regeering hier een bescheiden poging doet om dat kwaad te beteugelen. Of die poging doelmatig zal blijken, zal de toekomst moeten leeren. Hier wordt m.i. niet de individueele vrijheid aangetast en waar de Regeering alleen strafbaar stelt het in het openbaar dobbelen of dobbelen op zoodanige plaatsen, dat het van den openbaren weg te zien is, acht ik het bezwaar door sommige leden naar voren gebracht niet zoo groot en zou ik willen toejuichen, dat deze ontwerp-ordonnantie voorgesteld wordt, zij het ook, dat ik van dezen maatregel niet direct zulke groote resultaten verwacht. Tenslotte is bestrijding door wettelijke bepalingen altijd zeer problematisch. Ik zal dus niet tegenstaande dit ontwerp steunen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het volkomen met den heer Van Helsdingen eens en meen, dat de heer Stokvis de kwade gevolgen van het dobbelen te weinig onderkent. Het is den heer Stokvis toch ook bekend, dat in Batavia het zoogenaamde tjap dji ki-spel groot kwaad verricht. Sociëteiten zijn, maar ik vernomen heb, verhuurd aan bepaalde personen, die ze op zoodanige wijze exploiteeren, dat bijna elke Chinees of Inlander aan dat spel kan mededoen. En deze offeren graag hun bespaarde centen om mede te doen aan het tjap dji ki-spel, dat in wezen een hazardspel is.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(KAN, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

Uit dit oogpunt beschouwd, moet ik mij aansluiten bij de leden, die hun stem voor deze ontwerp-ordonnantie zullen uitbrengen. Ik sta ook sceptisch tegenover de werking van deze ontwerp-ordonnantie, wanneer zij eenmaal van kracht is geworden, maar desniettemaanstaande moet worden toegejuicht de poging, die de Regeering hiermede doet om aan het kwaad toch eenige beperking op te leggen.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Dit ontwerp is van verschillende kanten bekeken en van den eenen kant, zooals te verwachten was, is men er voor en van den anderen kant is men er tegen. De moeilijkheid in dit ontwerp is ook voor de Regeering geweest de beoordeeling, of er veel practisch nut van is te verwachten, maar wat per slot van rekening den doorslag heeft gegeven bij de Regeering om dit ontwerp voor te brengen is het feit, door een van de heeren al genoemd, dat zoo vaak dobbelaars worden overvallen, waarbij een ieder overtuigd is, dat de menschen strafbaar zijn, maar zij ten gevolge van de beperkte redactie van de strafwet niet vervolgd kunnen worden.

Dat de voorgestelde regeling — het is vooral de heer s'Jacob die erop gewezen heeft — inderdaad zeer ver gaat t.o.v. onschuldig spel, is waar, en dat hier een wissel getrokken wordt op de prudentie van het Openbaar Ministerie bij de vervolging, zou ik niet willen ontkennen. Ik kan den heer s'Jacob echter op een belangrijk punt geruuststellen. De heer s'Jacob vreest, dat de persoonlijke vrijheid teveel zal worden aangetast. Dat in theorie door dit voorstel de persoonlijke vrijheid op een wijze aangetast wordt, die vlak bij het bedenkelijke komt, is inderdaad zoo. Maar, de heer s'Jacob zal het zich herinneren als ik erover spreek, ik wijs erop, dat voordat de nieuwe strafwet werd ingevoerd in 1918, van ouds in het politiestrafreglement een artikel stond, dat net als deze nieuwe wet, het spel in het openbaar eenvoudig verbood. Dat menschen, die onschuldig in hun voorgalerij een kaartje legden, waarbij men, door zich in bochten te wringen van buiten af kon zien wat zij deden, last daarvan ondervonden, is echter nooit gebleken. Toen in Holland de z.g. zedelijkheidswetten werden ingevoerd, was dat voor Holland wat het spel betreft, een verzwarende der wet. Die regeling is in Indië in 1914 overgenomen, doch daarbij is ingetrokken het artikel van het politiestrafreglement. Hier te lande was dat dus geen verzwarende, eerder verlichting. Er is toen reeds dadelijk gewaarschuwd: gij kunt dat niet volhouden, gij loopt vast.

Toen de nieuwe strafwet zou worden ingevoerd, is in het Indisch ontwerp reeds dadelijk een nieuwe text opgenomen, die practisch overeenstemt met het nu voorgestelde. De Minister in Nederland heeft die er evenwel weer uit verwijderd, omdat toen pas in Indië die nieuwe zedelijkheidswetten conform het Hollandsch model waren ingevoerd en de Minister het niet wenschelijk vond, de wetgeving, die

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

in Indië pas eenige maanden werkte, te veranderen, voordat de practijk daaromtrent uitspraak had gedaan.

De Minister heeft evenwel in zijn rapport aan de Koningin vermeld, dat het hem niet zou verwonderen, wanneer binnen niet al te langen tijd uit Indië de aandrang zou komen het oude artikel van het politiestrafreglement, dat spelen in het openbaar verbood, weer te herstellen.

Het heeft iets langer geduurd dan de Minister verwachtte, maar hij heeft nu fond juist gezien. Gebleken is, — en dit is een klacht, die de Regeering heeft vernomen op de residentenconferenties van ik zou haast zeggen, alle hoofden van gewestelijk bestuur — dat het voor de politie afmattend en teleurstellend is, wanneer zij na deugdelijke voorbereiding een troep spelende menschen kan overvallen en ondervindt, dat de zaak moet doodloopen bij gebrek aan het uitwendig bewijs, dat nu eenmaal de strafwet in deze eischt, terwijl, zooals ik reeds zeide, ieder redelijk mensch overtuigd is, dat de overvallenen gestraft behooren te worden.

Ik moet dus wel toegeven aan den heer 's Jacob, dat deze bepaling zeer ver gaat, doch dat zij ons brengt op een stap afstands van een verbod van het drinken van alcohol in het openbaar, zou ik niet graag willen toegeven. Wij zijn nooit verder dan een stap daarvan af geweest. Zoo gauw blijkt dat een dergelijk verbod noodig zal zijn, zal de Regeering een wijziging moeten overwegen los van eenige wetgeving over het speelkwaad.

Maar de Regeering — en in deze heb ik eenigen steun gehad van de heeren Kan, Van Helsdingen en Schmutzer — ziet hier te lande meer gevaar in het spelen dan in het drinken en ik geloof dat van de leden van het College van Gedelegeerden, die de maatschappelijke toestanden hier, vooral de Inlandsche toestanden van nabij kennen, niemand die opvatting zal tegenspreken.

Dat deze bepaling vooral zou drukken op den kleinen man, is een stelling van den heer Stokvis, die ik kan beamen en toch tegelijkertijd moet tegenspreken. Dat de meesten, die veroordeeld zullen worden, zullen behooren tot de categorie van den kleinen man, die aan den openbaren weg speelt, zal wel inderdaad zoo zijn, omdat de kleine man het in aantal wint van de meer gegoeden, doch dat deze regeling een extra zware druk zou zijn op den kleinen man — de heer Schmutzer heeft er n.m.m. zeer terecht op gewezen —, is niet juist. Deze bepalingen zijn niet gemaakt om speciaal den kleinen man boeten op te leggen of in de gevangnissen te kunnen krijgen, maar zijn gemaakt, opdat de kleine man beschermd worde tegen zijn eigen zwakheid en tegen het veel geld verspelen. De kleine man, die niets heeft, komt er eerder toe om bedragen te verspelen, die voor zijn doen en zijn standing te groot zijn dan iemand, die meer gegoed is. Maar wanneer de heer Stokvis bedoelt, dat de politie speciaal zal gaan jagen op den kleinen man, geloof ik niet, dat dit het geval zal zijn. Wel zal dit het geval zijn op de ondernemingen, waar de politie uiteraard moet waken tegen het spelen door de koelies. Hier in Batavia is mij bekend, dat de ijver van de politie tegen het spelen voor-

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

namelijk gericht is tegen clandestiene Chineesche spelhuizen, waar niet de kleine man zijn geld verspeelt, doch waar alleen wordt gespeeld door menschen, die over groote bedragen kunnen beschikken. Ik geloof, dat deze bezwaren van den heer Stokvis inderdaad dus niet zeer doeltreffend zijn.

Voorts heeft de heer Stokvis nog gesproken over den woeker. Ik ben het met den heer Stokvis eens, dat de woeker een onaangenaam kwaad is, dat bestreden moet worden, maar ik wil hierop, als U, Mijnheer de Voorzitter er geen bezwaar tegen heeft, liever niet verder ingaan, omdat dit onderwerp buiten de orde is.

De Voorzitter: U behoeft er niet op door te gaan.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Den heer s'Jacob heb ik in zooverre al beantwoord, toen ik zei, dat in de praktijk de bezwaren, die hij vreest van dit verbod, niet zoo erg zullen zijn, om de eenvoudige reden, dat het vroeger altijd zoo is geregeld geweest in het politiestrafreglement van 1872. De menschen, die een heel onschuldig kaartje in eigen huis leggen, hebben nooit last gehad. De heer s'Jacob zegt verder, wanneer het spel zoo erg is, dan moet het ook erg zijn binnenskamers, doch dit kan ik niet toegeven.

De heer s'Jacob: Dat heb ik niet gezegd.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Dan heb ik den heer s'Jacob verkeerd begrepen.

De heer Schmutzer heeft zich eraan gestooten, dat uit de Memorie van Antwoord zou zijn af te leiden, dat het spel op zichzelf immoreel is. Dat is niet de bedoeling der Regeering geweest. Het kan eruit gelezen worden misschien, maar de bedoeling der Regeering is geweest, dat het spelen op den openbaren weg qua voorbeeld aanstootelijk is.

Er staat, dat spelen kan zijn het geven van een immoreel voorbeeld, maar dat voorbeeld kan alleen gegeven worden, wanneer het spel op den openbaren weg plaats heeft. Wanneer in huis wordt gespeeld, geeft men daarbij geen voorbeeld aan anderen. Het is dus niet de bedoeling van de Regeering geweest om daar de kwalificatie „immoreel" op te leggen. Het is wellicht niet overduidelijk uitgedrukt, maar ik herinner mij, dat bij het opstellen van de concept Memorie van Antwoord het inderdaad de bedoeling is geweest om de kwalificatie „immoreel" alleen te leggen op het spelen aan den openbaren weg en daardoor een voorbeeld te geven aan anderen, die misschien voor het spel zouden kunnen bezwijken.

De heer Fruin heeft ook weinig enthousiasme betoond en heeft gezegd, dat de bedoeling van deze omzetting van het strafwetboek voornamelijk is om niet tot vrijspraak te behoeven te geraken, wanneer het wettelijk bewijs volgens de huidige wet wat moeilijk te leveren zou zijn. Dit is inderdaad zoo.

De heer Fruin heeft zich verder ongerust gemaakt over de strafverzwaring, dat thans nl. dadelijk hechtenis mogelijk

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, STOKVIS.)

is. Ik ben daar niet zoo bang voor. De heer Fruin weet ook wel, dat deze bepaling altijd wordt toegepast door den strafrechter en wanneer iemand voor een betrekkelijk onschuldig geval wordt vervolgd, zal de rechter niet zoo barbaarsch zijn om dadelijk tot het opleggen van hechtenis over te gaan.

Wat de heer Fruin verder zegt over de niet verwijzing naar het begrip hazardspel genoemd in art. 303, daartegen heeft de Regeering in zooverre bezwaar, omdat in den tekst van art. 542 een verwijzing plaats heeft naar het art. 303. Nu zal de Regeering wel afwijken van de concordantie, en als men daarmede eenmaal begint, is het gemakkelijk hiermede door te gaan, maar de Regeering wil liever wat den tekst betreft bij de voorgestelde lezing blijven teneinde niet verder van de concordantie af te wijken dan strikt noodig is.

Het oorspronkelijke motief van de Regeering om tot deze wijziging over te gaan, is dus geweest de algemeene klacht van de bestuursambtenaren, dat met den tegenwoordigen tekst niet voldoende krachtig tegen het spelen kan worden opgetreden en dat er aanleiding is om, waar bepaalde gevallen zijn aan te wijzen, waarin deze tekst een belemmering is, dezen tekst te verwijderen, om te trachten, met een nieuwe inkleeding een beteren greep te krijgen op de menschen, die zich aan het spel te buiten gaan. Ik moet hier speciaal naar aanleiding van de opmerking van den heer Van Helsdingen, dadelijk bij zeggen, dat de Regeering zich van het nut dezer bepaling voorzoover het betreft de neiging van de menschen tot spelen te beperken en te genezen, ook niet veel voorstelt, maar dat het de Regeering in de practijk is gebleken, dat er aanwijsbare gevallen zijn, waarin de tegenwoordige tekst faalt en waarin de nieuwe tekst niet zal falen. Dit is voor de Regeering, waar zij het kwaad van het spel zeer ernstig acht, reden genoeg, om op deze wijze te probeeren, de beoefening der hazardspelen tot kleinere proporties terug te brengen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Uit hetgeen de beraadslaging heeft opgeleverd blijkt volkomen bevestigd de vrees, die ik in eersten termijn uitte. In de eerste plaats hebben wij hier ook van de Regeering zelf gehoord, dat zij in de practijk van dit ontwerp eigenlijk zelf weinig heil verwacht wat de bestrijding van het kwaad betreft; het ontwerp werkt ten slotte alleen maar als bestrijding van de aanstootelijkheid. Menschen, die nu wellicht eens een potje gaan spelen aan den openbaren weg, zullen dat nu moeten doen niet op den openbaren weg. Ik acht deze aanstootelijkheidsbestrijding niet datgene wat het allereerst door den strafwetgever onder de oogen moet worden gezien. Verder hebben zowel de Regeering als de heer Schmutzer volmondig erkend, dat mijn verwachting, dat de toepassing van deze wet in het bijzonder den kleinen man zal treffen, reden van bestaan heeft. De Regeering heeft gezegd dat dit komt, doordat de kleine man nu eenmaal in de meerderheid is en dat de menschen, die onschuldig in een open voorgalerij een kaartje leggen, van deze wet geen last zullen hebben. Ook de heer

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(STOKVIS, FRUIN.)

Schmutzer erkent, dat in de practijk de kleine man er wel last van zal hebben, maar acht dat goed, omdat het hazardspel, dat hij op zichzelf niet zoo immoreel acht, voor den kleinen man de meeste schade oplevert, omdat deze minder bezit en daarom —relatief gesproken— meer ver speelt.

Naar aanleiding hiervan zou ik den heer Schmutzer willen opmerken, dat ik voor mij hazardspel wel immoreel vind, want het wekt de kwaadste hartstochten op en het drijft tot het verspillen van fortuin als het er is, of tot het verspillen van het weinige, dat men heeft. Maar omdat ik er van overtuigd ben, dat door dit ontwerp het kwaad zelf niet zal worden bestreden, ben ik ook niet geestdriftig voor het ontwerp gestemd.

Over de ongelijke toepassing, die nu toch wel vaststaat, wil ik toch nog wel een enkele opmerking maken. Het gaat er bepaaldelijk om, een wetgeving te scheppen, waarvan men overtuigd is, dat de toepassing noodzakelijk ongelijk zal zijn. Wie nu een voorgalerij heeft, die van den openbaren weg af niet dadelijk zichtbaar is, kan daar niet alleen een onschuldig kaartje leggen, maar wel degelijk dobbelen ook — en dat gebeurt daar vaak! Aangezien men dan vrij blijft van de toepassing der wet. Maar de kleine man, die geen voorgalerij heeft en het langs den weg doet, zal natuurlijk direct binnen het bereik van de politie vallen en dat acht ik onjuist. Ook vind ik het onjuist, dat in de societeiten naar believen zal mogen worden gespeeld, terwijl de kleine man, die nu eenmaal geen societeit heeft en ook zijn kaartje wil leggen, gedwongen wordt, dit op of aan den openbaren weg te doen en dan bij zijn kraag zal worden gepakt.

Het ontwerp zal dus aanleiding geven tot een zeer ongelijke wetstoepassing en dus tot groot onrecht. De heer s' Jacob vreesde in het bijzonder de toepasselijkheid van deze wetsbepaling op restaurants, het dek van schepen en in treinen. Ik ben van oordeel, dat die ongerustheid tot het allerminste kan worden teruggebracht, omdat — wij hebben het ook al van den heer Schmutzer en den geachten Regeeringsgemachtigde gehoord — de passagiers van schepen, personen in treinen en restaurantbezoekers er den minsten last van zullen hebben, in tegenstelling met den kleinen man.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn neiging wordt langzamerhand sterker om mijn stem niet aan het ontwerp te geven.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in verband met den beperkten tijd alleen nog even antwoorden naar aanleiding van hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft geantwoord over de redactie van de ontwerp-ordonnantie. Ik heb de wenschelijkheid betoogd, dat hier verwezen zou worden naar artikel 303 van het Wetboek van strafrecht in verband met de beteekenis van het woord „hazardspel“.

Nu heeft de Regeeringsgemachtigde er op gewezen, dat dit niet is geschied in verband met het concordantiebeginsel. Ik heb die opmerking van den Regeeringsgemachtigde niet heel goed begrepen, want voorzoover ik weet, wordt juist de betrokken bepaling hier ontworpen in strijd met dat concordantiebeginsel. Ik kan mij dus heel goed voorstellen, dat in de Hollandsche wetgeving niet naar dat artikel verwezen

(VAN HELSDINGEN, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

wordt, want daar bestaat die bepaling niet, die wij thans bespreken.

Ik zou het dus op prijs stellen, indien de Regeeringsgemachtigde deze zaak nog even nader zou willen toelichten.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even iets willen opmerken naar aanleiding van hetgeen de Regeeringsgemachtigde heeft gezegd. Ik heb zooveen een beroep gedaan op de taak van de Overheid om het dobbelkwaad, dat ik ook immoreel acht, tegen te gaan. De Regeeringsgemachtigde en ook de heer Schmutzer hebben in hun betoog er op gewezen, dat de kleine man moet worden beschermd tegen eigen zwakte en hartstocht in deze.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, in dit licht bezien, vind ik het toch wel zeer inconsequent, dat de Regeering nog steeds bij verschillende feestelijkheden vergunningen verleent voor het spelen. Zoo wordt er op blz. 2 van Onderwerp 60 st. 5 uitdrukkelijk in de Memorie van Antwoord gesproken van: „incidenteele vergunningen ter gelegenheid van feesten“.

Ik herinner mij in dit verband een feest, dat ik indertijd heb medegemaakt, n.l. een stierengevecht in het Djembersehe, waarbij gelegenheid werd gegeven om ook op groote schaal te dobbelen en het resultaat is toen geweest, dat niet alleen de kleine man, maar ook heel wat Inlandsche ambtenaren om bedragen, waarover ik verstond heb gestaan, — f 100 à f 200 — hebben gespeeld. Het zou mij daarom consequent van de Regeering lijken als zij zou trachten te geraken tot de grootst mogelijke beperking en liefst tot de geheele afschaffing van het verlenen van vergunningen voor het dobbelen bij feestelijke gelegenheden.

De heer Rutgers, directeur van Justitie; Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft mijn woorden verkeerd begrepen omtrent den ongelijken druk van de voorschriften op den kleinen man, althans, hij doet, alsof hij mij verkeerd heeft begrepen.

De heer Stokvis: Daar kom ik ernstig tegen op!

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Ik bedoel hiermede, dat ik meen, dat uit zijn woorden valt af te leiden, dat hij mij verkeerd heeft begrepen.

Wanneer ik zeg, dat de kleine man het meest zal worden vervolgd, omdat die feiten bij den kleinen man het meeste voorkomen, beteekent dat nog niet een ongelijke toepassing van de wet. En wanneer de heer Stokvis zegt, dat ik heb toegegeven dat de toepassing het meest zal gericht zijn tegen den kleinen man, dan heeft hij mijn woorden in deze verkeerd begrepen. Ik heb er o.a. ook op gewezen, dat b.v. te Batavia de politie zich zeer zeker niet richt tegen den kleinen man, doch optreedt tegen de Chineesche societeiten, alwaar vaak met groote bedragen wordt gespeeld door menschen, die het kunnen betalen.

De heer Stokvis: Maar daar gaat het in dit ontwerp niet om!

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Zeker, ik wilde daarom ook voortgaan, dat men niet kan spreken van een ongelijke toepassing van de wet, doch van een ongelijke werking. Wanneer de wet — in tegenstelling met hetgeen de heer Stokvis wenscht, die eigenlijk het spel als kwaad als zoodanig zou willen bestreden zien — op den voorgrond stelt, dat het dobbelspel, dat zichtbaar is op den openbaren weg, strafbaar is en dat het spel, dat niet in het openbaar geschiedt niet gestraft wordt, dan moet dat niet worden beschouwd als een onjuiste toepassing van de wet, doch van het standpunt van den heer Stokvis als een fout in de wet zelf.

En wanneer de heer Stokvis dan zegt, dat wanneer het huis niet zoo gelegen is, dat men de spelers kan zien spelen, deze veilig kunnen dobbelen, en in het andere geval niet, dan is dat juist, doch dan schuilt, zooals ik gezegd heb de fout hier niet in een verkeerde toepassing van de wet, maar in de inkleeding van de wet. En dat maakt zeer zeker verschil, want wanneer de heer Stokvis hier spreekt van een verkeerde toepassing van de wet, maakt het den indruk, of het openbaar ministerie het speciaal gemunt heeft op den kleinen man, hetgeen inderdaad het geval niet is. Dat een dergelijke wetgeving er practisch op neerkomt, dat de meeste veroordeelingen wegens overtredingen van het spelverbod den kleinen man treffen, is natuurlijk juist.

Wanneer iemand gefortuneerd is, gaat hij in den regel niet stelen. Ik wil daarmee niet zeggen dat ieder, die gefortuneerd is, beter is dan een dief, maar wanneer de dieven, die gestraft worden, meestal voortkomen uit den stand van den kleinen man, die geen geld heeft, kan de heer Stokvis toch moeilijk beweren, dat dit een gevolg is van de toepassing van de wetten door de politie. Zoo is het ook hier. Wanneer in de praktijk meer de kleine man wegens dobbelen veroordeeld zal worden dan iemand, die gefortuneerd is, dan ligt dat aan allerlei omstandigheden, maar niet aan de opzettelijke toepassing van de wet op den kleinen man.

De heer Stokvis heeft verder, als ik hem goed begrepen heb, getracht de meening ingang te doen vinden, dat de kleine man door het dobbelverbod geprikkeld zou worden. Ik moet mij daartegen verzetten en erop wijzen, dat niets vreemder bij het opstellen van de wetgevende bepalingen aan de Regeering is geweest dan die bepalingen speciaal te doen drukken op den kleinen man. Integendeel, altijd is sterk op den voorgrond gesteld, dat deze wetgeving juist steun moet geven aan den kleinen man.

Wanneer de heer Stokvis zegt, dat hij de neiging tot hazardspel erger vindt dan de openbare uiting daarvan, is dat een meening, die ik voor zijn rekening moet laten. Ik deel die meening niet, maar ik vind haar niet oneerbiedwaardig.

Wanneer het spelen in het openbaar wordt gestraft, is het niet zooveer qua de uiting alleen, maar ook door het slechte voorbeeld, dat daarin voor anderen gelegen is.

Nu zegt de heer Stokvis wel: wanneer het spel van den openbaren weg verdreven wordt, zal het in het geheim worden voortgezet en zal het doel niet bereikt worden, maar dat is niet juist. Er zijn vele menschen, die zwak

van karakter zijn en die alleen spelen zullen, als zij zien spelen. Wanneer het spelen nu in het openbaar verboden is, zullen zij daartoe niet zoo licht overgaan. Zoo is het met alle zwakke menschen en niet alleen met spelen, maar ook met het drinken van sterken drank en met andere dingen. Ik geloof, dat de heer Stokvis, bij nadere beschouwing, dat wel zal toegeven.

De heer Fruin is nader teruggekomen op de kwestie van de verwijzing naar artikel 303.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet in deze eenige schuld bekennen. Er is in het Gedelegeerdenverslag de opmerking gemaakt, dat voor de omschrijving van het begrip hazardspel verwezen moest worden naar art. 303, teneinde een andere woordkeus, die duidelijker zou zijn, te verkrijgen. Ik meende, dat de heer Fruin het daarover gehad heeft. Inderdaad is mij, na de nadere toelichting, die de heer Fruin gegeven heeft, gebleken, dat wat ik tegen hem gezegd heb, onjuist is. Maar ik zou nog wel willen opmerken, dat het de Regeering overbodig voorkomt, wanneer in art. 542 1e lid verwezen wordt naar art. 303, waarin sprake is van hazardspel, dan in datzelfde artikel nog weer voor de duidelijkheid vereischt wordt dat nog weer eens aangegeven wordt, dat met hazardspel hetzelfde wordt bedoeld als in art. 303.

Ik geef toe, dat mijn opmerking van zooveel onjuist was, maar kan toch den heer Fruin niet toegeven, dat het artikel aan eenige onredelijke onduidelijkheid zou lijden wanneer het blijft zooals het is.

De heer Van Helsdingen heeft nog een opmerking gemaakt over de vergunning voor het spel.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering meent, dat het hier is, net zooals met zoovele zaken in het openbaar leven. Wanneer het een wetgeving betreft, in verband met de openbare zedelijkheid, dan moet de Regeering evenals het met rooken, thee drinken, koffie drinken, alcohol drinken en alles wat gezond of ongezond kan zijn, weten te geven en te nemen en geen strafbepalingen maken, die te ver gaan. Men kan niet alles verbieden. Wanneer de bestuursambtenaar bij de uitvoering der wet uitgaat van de opvatting, dat waar er onder de bevolking gebruiken heerschen, welke moeilijk te beletten zijn, omdat de adat die gebruiken medebrengt en men, door die gebruiken tegen te werken meer ontevredenheid en kwaad bloed zou verwekken en dus meer kwaad zou stichten, dan wanneer men dat gebruik toeliet, dan kan hij wel eens tot de conclusie komen, dat het beter is wat toe te geven. Men moet dit aan te prudentie van de uitvoering overlaten. Ik geloof dus dat het te ver gaat wanneer de heer Van Helsdingen dat veroordeelt. Er moet bij het spelverbod een veiligheidsklep blijven bestaan, die de Regeering ook wel graag gesloten zou zien, maar waarvoor de tijd nog niet gekomen is en dan moet de beoordeeling daarvan overgelaten worden aan het hoofd van plaatselijk bestuur. Wanneer het bestuur maar lukraak laat spelen, doet het zijn plicht niet, maar wanneer het na nauwgezette overweging meent op een gegeven moment, dat het beter is, die vergunning tot spelen wel te geven, kan

14de VERGADERING — DONDERDAG 27 OCTOBER 1927.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht.

(DIR. VAN JUSTITIE, DJAJADININGRAT, ROEP.)

het, althans op dit oogenblik niet op den weg van den wetgever liggen, die mogelijkheid thans in eens in te trekken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: De stemming over deze ontwerp-ordonnantie kan thans plaats hebben.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem willen motiveeren.

Het dobbelkwaad is hier in Indië een groot maatschappelijk kwaad. In alle geledingen van de Indische samenlevingen treft men tal van voorbeelden aan, waarbij personen door toe te geven aan het dobbelkwaad, ten gronde zijn gericht.

Wie heeft medegewerkt aan de bestrijding van het dobbelkwaad aan de hand van de oude bepalingen, zal wel ervaren hebben hoe moeilijk het is dat kwaad te bestrijden. Het menscheijk vernuft schijnt op dat gebied tenminste in deze zeer warme landen zeer onbeperkt te zijn. Ik juich daarom elken verscherpten maatregel om dit kwaad tegen te gaan toe, en ik meen dat dit voorstel zeer zeker ten goede zal komen aan een betere bestrijding van het dobbelkwaad. In dit verband wil ik mijn stem aan dit ontwerp geven.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb uit de gevoerde debatten de overtuiging gekregen, dat de werkingssfeer van deze wetsaanvulling veel verder gaat dan noodig is voor het euvel, dat men bestrijden wil en ook veel verder dan noodig is om de leemten aan te vullen, die in het strafrecht bestaan.

(ROEP, VOORZITTER.)

Ik meen, dat men met de strafwet wel uitermate de voorzichtigheid behoort te betrachten. Ik wensch alleen belemmering van de persoonlijke vrijheid tot het absoluut noodzakelijke te beperken, hetgeen in dit voorstel — dat is zeer duidelijk uit de toelichting van den geachten Regeeringsgemachtigde gebleken — niet het geval is. Daarvoor is het veel te elastisch van bouw. Om deze redenen zal ik tegen het voorstel der Regeering stemmen.

De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van art. 542 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 60) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 19 stemmen voor en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Soekawati, Fruin, Pauw, Kiës, Dwidjosewojo, De Hoog, s' Jacob, Mandagie, Kan, Schmutzer, Van Helsdingen, Koesoemo Joedo, Soejono, Kerkkamp, Blaauw, Djajadiningrat, Koesoemo Oetoyo, Ali Moesa en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Stokvis en Roep.

De notulen van de vorige vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na afloop der vergadering eenige oogenblikken in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 1 u. n.m. gesloten.

15de VERGADERING — DONDERDAG 3 NOVEMBER 1927.

Heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeentebelastingen.

15de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 3 Nov. 1927.

(Bijeenroepingsuur 11.30 voormiddag).

Heffing en invordering provinciale-, regentschaps- en stadsgemeente-belastingen. — Wijziging Indisch Burgerlijk pensioenreglement.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 21 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Van den Bussche en Stibbe.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot regeling van de heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeente-belastingen (Ond. 59).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om twee kleine voorstellen naar voren te brengen, n.l.:

- 1o. over het voorgestelde tweede lid van art. 5 en
- 2e. over het bepaalde in art. 6.

Ik heb met veel genoegen in de Memorie van Antwoord gelezen, dat de Regeering is ingegaan op de door verschillende leden naarvoren gebrachte wenschelijkheid om de niet-gegoede Inlanders — en de analphabeten — belasting-schuldigen in de gelegenheid te stellen op eenvoudige en gemakkelijke wijze hun bezwaren tegen den aanslag in te brengen, n.l. bij het betrokken districtshoofd. Het komt mij echter nog gemakkelijker en eenvoudiger voor, wanneer die bezwaren kunnen worden ingediend bij het betrokken onderdistrictshoofd.

Daarom zou ik gaarne willen voorstellen om in het voorgestelde 2e lid van art. 5 in plaats van „districtshoofd” te lezen „onderdistrictshoofd”, hetgeen geheel overeenkomt met de practijk.

Mijn tweede voorstel is het volgende. Zooals uit het Gedelegeerdenverslag blijkt, heeft men bezwaren tegen het bepaalde in art. 6, dat van de beslissingen van den regentschaps- of van den stadsgemeenteraad beroep op het college van gedeputeerden der provincie bestaat.

Aangezien de Regeering niet wenschte tegemoet te komen aan het ten deze gedane voorstel om bedoelde bevoegdheid

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DWIDJOSEWOJO, DJAJADININGRAT.)

te leggen in handen van den Raad van beroep voor belastingzaken wil ik nu hier gaarne voorstellen

De Voorzitter: De Regeering is voorshands nog niet daartoe bereid in verband met de overlading van werkzaamheden, waarmede bedoelde raad van beroep op het oogenblik te worstelen heeft.

De heer Dwidjosewojo: Er bestaat dus kans, dat de Regeering later op het voorstel zal ingaan?

De Voorzitter: Ja zeker.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! In dit geval zal ik mijn tweede voorstel voorloopig niet voorbrengen.

De Voorzitter: Hetgeen U voorstelde ten aanzien van art. 5 kwam eigenlijk meer op het in overweging geven aan den Regeeringsgemachtigde om het tweede lid als door U gewenscht te wijzigen. Een bepaald amendement diende U niet in?

De heer Dwidjosewojo: Inderdaad niet, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Evenals de heer Dwidjosewojo heb ik met genoegen uit de Memorie van Antwoord geconstateerd, dat de Regeering is tegemoetgekomen aan den in het Gedelegeerdenverslag uitgedrukten wensch om ook de minder gegoede belasting-schuldigen vnl. de analphabeten, ten aanzien van belasting-aanslagen, bezwaren voor te brengen. Dat is van het grootste belang, hetgeen trouwens in het Gedelegeerdenverslag reeds is uiteengezet, want vooral uit de gebeurtenissen van den laatsten tijd heeft men kunnen zien, hoeveel misverstand in de desa heerscht, in het bijzonder op het gebied van de belastingen. Dit nu is een van de wegen om dat misverstand tot het minimum terug te brengen.

In het Gedelegeerdenverslag is het voorstel gedaan om de hulpecollecteurs en de ondercollecteurs te belasten met het opteekenen der bezwaren van de bevolking tegen belasting-aanslagen, maar de Regeering vindt het beter, dat daarmede een districtshoofd wordt belast; de heer Dwidjosewojo wil zelfs verder gaan en het onderdistrictshoofd daarmede belasten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daartegen bezwaren. In de eerste plaats zijn districts- en onderdistrictshoofden in den regel belast met den aanslag van de verschillende belastingen en al is dat niet het geval, dan hebben zij in den regel toch een groot aandeel in de totstandkoming daarvan.

In de tweede plaats heeft men in den Volksraad herhaaldelijk gehoord, hoe overkropt die ambtenaren zijn met allerlei werkzaamheden. Van hen wordt geëischt, dat zij ambulans zijn, dat zij dus zoo min mogelijk op kantoor zitten en zoo veel mogelijk in de desa. Wanneer die ambtenaren inderdaad veel uitgaan, zullen degenen, die met bezwaren inzake be-

Heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeentebelastingen.

(DJAJADININGRAT, STOKVIS.)

lastinguanslagen komen, tenslotte terecht komen bij het minder personeel, bij de schrijvers, hulpschrijvers, en dergelijke beambten meer. Maar bij het voorbrengen van die bezwaren wordt van de zijde van degenen, welke die bezwaren moeten ontvangen geëischt, dat er ook eenige uitleg wordt gegeven en wanneer er een misverstand is, moet dat misverstand worden weggenomen. Dat mindere personeel nu, acht ik echter absoluut niet bevoegd om dergelijke bezwaren te weerleggen.

Ik zou mij daarom willen houden aan het in het Gedelegeerden-verslag voorgebrachte voorstel, om in plaats van de districtshoofden, de ondercollecteurs en hulp-ondercollecteurs met de in ontvangstname van deze bezwaren te belasten. Dat heeft zijn voordeelen. In de eerste plaats staan deze laatste buiten de aanslagkwesitie en in de tweede plaats zullen, wanneer de districtshoofden die dicht bij de desa's wonen, worden belast met dergelijke zaken, vele belastingplichtigen komen alleen met het doel, om eens te probeeren, wat minder belasting te betalen, zoodat mij de vrees voor ongemotiveerde reclames niet ongerechtvaardigd lijkt. Dat gevaar bestaat niet, wanneer met de hier bedoelde taak de onder-collecteurs of hulp-ondercollecteurs worden belast, waarvan men er per twee of drie districten in den regel één heeft. Dan zullen alleen zij, die zich door den aanslag ernstig bezwaard gevoelen, zich tot deze ambtenaren wenden en op die manier krijgen wij in zekere mate een schifting. Ik herhaal dus met aandrang mijn verzoek, in plaats van de betrokken districtshoofden in de onderhavige regeling te lezen: de betrokken onder-collecteurs- of hulp-ondercollecteurs.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een woord van teleurstelling willen laten hooren over de afwijzende houding, die de Regeering in de Memorie van Antwoord inneemt jegens hen, die in het Gedelegeerden-verslag van meening waren, dat in deze ontwerp-ordonnantie ook de heffingsbevoegdheid van de lokale ressorten aan bindende regelingen moet worden onderworpen. De ordonnantie beperkt zich uitsluitend tot administratieve- en technische bepalingen ten opzichte van de heffing, terwijl in het Gedelegeerden-verslag er op aangedrongen werd, ook de bevoegdheid tot heffen zelf te regelen.

Wij worden in de Memorie van Antwoord verwezen naar de bestaande bepalingen, waarbij de heffing is vrijgelaten onder toezicht van den Gouverneur-Generaal. Dit was natuurlijk dengenen, die de opmerking maakten, wel bekend. De Regeering zegt nu, dat zij in de bestaande bepalingen geen wijziging wenscht te brengen, maar wij hebben op dit punt geen eigen motiveering van de Regeering mogen vernemen.

Nu acht ik den bestaanden toestand verkeerd. Zoowel de lokale gebiedsdeelen als de centrale Regeering hebben op het oogenblik, wat de belastingwetgeving betreft, de handen vrij. Er bestaat, wat de plaatselijke belastingheffing betreft, weliswaar toezicht van de centrale Regeering, maar er bestaat alle aanleiding om in deze materie aan de een-

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN, REGEERINGS-COMMISSARIS VOOR DE BESTUURSHERVORMING.)

trale Regeering zekere zelfbeperking op te leggen haar bevoegdheden te laten beperken.

Wat is toch het geval? Wanneer er aan de lokale ressorten gelden moeten worden afgestaan voor het tot stand brengen van noodzakelijke werken, moet de Regeering deze gelden natuurlijk afzonderen uit de eigen belastingopbrengst. Dan is er voor de centrale Regeering groote verleiding, om de lokale ressorten te verwijzen naar hun eigen belastingbevoegdheid. Het resultaat zou dan wel eens kunnen zijn, dat de druk van de lokale zorgen meer dan wenschelijk is op de minder draagkrachtigen komt te liggen.

De mogelijkheden, die zich op dit gebied kunnen voordoen, hebben wij o.a. kunnen ervaren bij de pasar heffingen. Tien, twaalf jaar geleden heeft de Regeering aan de lokale ressorten een circulaire doen uitgaan, waarin werd gezegd, dat zij geen hoogere pasarretributie mochten heffen dan noodzakelijk was tot dekking van de kosten; winst mochten de lokale ressorten daarbij niet maken. Toen echter tijdens de groote bezuinigingsjaren de centrale Regeering ook op de decentralisatie bezuinigde, is er in deze houding een keerpunt gekomen. Aan de lokale ressorten werd toegestaan, zich ten opzichte van de pasarheffingen met grooter vrijheid te bewegen. Toen moest de kleine man betalen, hetgeen hij vroeger in een zak kon houden, zonder in verzorging te worden achtergesteld.

Daarom acht ik het, in verband met de vele ongewenschte mogelijkheden, zeer gewenscht, dat wettelijk komt vast te staan, tot welke grenzen de lokale ressorten in hun bevoegdheid tot belastingheffen kunnen gaan.

Iets nieuws is dat niet, want ook de gemeenten en de provincies in Holland hebben dergelijke grenzen in acht te nemen. Het is dunkt mij zeer gewenscht, dat het belastinggebied van de centrale regeering en dat van de lokale ressorten in een vastgestelde verhouding tot elkander komen te staan en daarom doet het mij leed, dat de Regeering van deze gelegenheid om de zoo noodig geachte wijzigingen aan te brengen geen gebruik heeft gemaakt.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de heer Stokvis gezegd heeft, zou ik gaarne willen opmerken, dat ik mij in het algemeen bij zijn betoog kan aansluiten, maar dat ik meen, dat de voorliggende ordonnantie toch niet de plaats is waar de door hem bedoelde stof geregeld behoort te worden. De belastingbevoegdheden behooren veeleer te worden omschreven — zooals zulks in Holland het geval is, — in de provincie- en regentschapsordonnantie.

De **Voorzitter**: Is de Regeeringsgemachtigde bereid thans te antwoorden?

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de geachte sprekers één voor één mag beantwoorden, wilde ik gaarne naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Dwidjosewojo het volgende opmerken.

In plaats van dat de bezwaren in eerste instantie door

Heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeentebelastingen.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

de belastingenschuldigen bij het districtshoofd kunnen worden ingebracht, wenscht de heer Dwidjosewojo, dat die kunnen worden ingebracht bij het onderdistrictshoofd. Ik geloof, dat daartegen bezwaren bestaan. De heer Djajadiningrat heeft al het bezwaar te berde gebracht, dat men dan gevaar loopt, dat er te veel klachten zullen komen, omdat het inbrengen van de klachten dan te gemakkelijk wordt en er ook zaken naar voren zullen worden gebracht, waarover men anders niet zou gaan klagen. Ik meen, dat daarom alleen al het denkbeeld om ook de gelegenheid te openen bij het onderdistrictshoofd bezwaren in te dienen weinig aanbeveling verdient.

De heer Djajadiningrat wil in plaats van de districtshoofden, voor het inbrengen van belastingklachten aangewezene zien de ondercollecteurs en de hulp-ondercollecteurs.

Mijnheer de Voorzitter! Men kan bij een onderwerp als dit, natuurlijk verschillende kanten uitgaan. Men kan de bezwaren laten voorbrengen zoowel bij den bestuursambtenaar als bij den belastingambtenaar, maar naar mijn meening zijn de districtshoofden toch wel de meest aangewezen personen voor het ontvangen van de belastingbezwaren en niet de belastingambtenaren. Want zelfs al doet zich het geval voor, dat de heer Djajadiningrat vreesde, dat een districtshoofd op tournee zijnde, de klachten niet in ontvangst zal kunnen nemen, dan zullen de bezwaren toch bij zijn personeel voorgebracht kunnen worden. En ik meen, dat dit personeel toch niet zooveel ongeschikter zal zijn om de in te brengen bezwaren in ontvangst te nemen dan een collecteur of een ondercollecteur.

Ik kan mij niet voorstellen, dat het bezwaar van overwegende aard zou zijn en ik zou willen zeggen: laten wij eens eerst probeeren, hoe de regeling werkt, wanneer de bezwaren bij de districtshoofden worden voorgebracht. Mocht dan inderdaad blijken, dat het bezwaar van den heer Djajadiningrat zich in de praktijk doet gelden, dan is er nog altijd gelegenheid om de zaak op anderen voet te regelen.

De heer Stokvis heeft er zijn teleurstelling over uitgesproken, dat een afwijzende houding is aangenomen tegenover hen, die ook de heffingsbevoegdheid in deze ordonnantie hadden willen zien geregeld. Ik zou den heer Stokvis er toch even op willen wijzen — hetgeen trouwens ook al in de Memorie van Antwoord naar voren is gebracht — dat de regeling van de heffing en de heffingsbevoegdheid inderdaad in deze ordonnantie zijn behandeld, nl. de regeling van den aanslag en van al wat daarmee verband houdt. Doch hetgeen de heer Stokvis bedoelt is niet de heffing, maar het blijkt nu te zijn wettelijke vaststelling van de verdeeling van het belastinggebied. Dat is heel iets anders. En ik ben het volkomen met den heer Van Helsingden eens — de al of niet wenschelijkheid van regeling dezer aangelegenheid in het midden latende — dat wanneer men dit onderwerp wil regelen, zeer zeker niet dit ontwerp daarvoor de plaats is, doch daarvoor elders een plaats gezocht zal moeten worden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede de drie sprekers heb beantwoord.

(VOORZ., DWIDJOSEWOJO, DJAJADININGRAT, STOKVIS.)

De Voorzitter: Verlangt nog een van de leden, die in eersten termijn gesproken hebben, het woord?

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij ten zeerste, te vernemen, dat de reden, waarom de Regeering niet is ingegaan op mijn verzoek is gelegen in het feit, dat de inwilliging van dat verzoek het inbrengen van de bezwaren te gemakkelijk zou maken. Daarin ligt m. i. opgesloten, dat het in de bedoeling ligt, het inbrengen van die bezwaren ook een weinig te bemoeilijken.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! De door mij voorgebrachte bezwaren tegen het voorstel van de Regeering zijn geenszins door den R.G. weerlegd. In de eerste plaats heb ik gezegd, dat de districtshoofden over het algemeen overkropt zijn met allerlei werk, zoodanig, dat zij nooit hun aandacht behoorlijk aan de onderhavige kwestie zouden kunnen wijden. In de tweede plaats zijn de districtshoofden in den regel belast met den aanslag der belastingen in kwestie, of hebben daarin althans een groot aandeel. In de praktijk zien wij reeds t.a.v. die bezwaren, dat wanneer een Inlander klachten heeft tegen een door hem op te brengen belasting, hij zich gewoonlijk wendt tot het onderdistrictshoofd of tot het districtshoofd. Maar dat heeft in den regel heel weinig resultaat, omdat, zooals ik heb opgemerkt, de bevolking in den regel is aangeslagen door het districtshoofd, of het onderdistrictshoofd, die zich dus tegenover de aangeslagenen partij stellen.

Voorts heeft de R.G. ook niet weerlegd mijn meening, dat het veel beter is, de bezwaren te doen voorbrengen bij de ondercollecteurs of de hulpcollecteurs van belastingen, die niets te maken hebben met de aanslagen in de belastingen, terwijl ik er bovendien nog op zou willen wijzen, dat zij bijna de helft van het jaar maar heel weinig te doen hebben. In den tijd, dat de aanslagen pas hebben plaats gehad, bestaat er voor die ambtenaren in den regel volop gelegenheid, dergelijke bezwaren te behandelen. De zaak zal tenslotte op deze wijze veel beter worden gediend, dan wanneer de klachten bij de districtshoofden worden voorgebracht.

Ik wil er gaarne een voorstel van maken om in het tweede lid, dat de Regeering volgens de M.v.A. wil toevoegen aan art. 5 te lezen, in plaats van „districtshoofd”, „ondercollecteurs of hulpcollecteurs”.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den geachten R.G. heeft mij niet kunnen bevredigen. Deze ordonnantie dient volgens den considerans tot uitvoering o.a. van art. 66 van de provincieordonnantie. In art. 66 van de provincieordonnantie staat:

„De provinciale raad is bevoegd tot het heffen van belastingen. De daartoe strekkende verordeningen behoeven de goedkeuring van den Gouverneur Generaal, den raad van Nederlandsch-Indië gehoord.

Bij ordonnantie kunnen algemeene regelen worden

Heffing en invordering van provinciale-, regentschaps- en stadsgemeentebelastingen.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

gesteld omtrent de heffingen en invordering van provinciale belastingen."

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede lid van dit artikel is dus uitgevoerd in de ordonnantie, die hier voor ons ligt. Ofschoon nu de geachte RG. met veel stelligheid zegt: Wij hebben hier alleen met een administratief-technische regeling van de heffing te maken, meen ik toch te moeten opmerken, dat dit op geen enkele wettelijke bepaling berust. Het gaat hier om de regeling van de heffing van locale belastingen en geen enkele wetsbepaling wijst erop, ook niet in deze ordonnantie, dat men uitdrukkelijk alleen met de administratief-technische zijde en niet ook met de principiele zijde van die heffing zou hebben te maken. Ik geloof dus niet, dat mijn opmerking wezenlijk door den geachten Regeeringsgemachtigde is beantwoord.

De heer Van Helsdingen is op andere gronden tot de conclusie der Regeering gekomen. Hij zegt: in Holland worden de grenzen van de belastingbevoegdheid in de provinciale wet en de gemeentewet zelf geregeld. Dat heb ik ook gezegd. Maar wij verkeeren hier in een ander geval, omdat een mogelijkheid tot afzonderlijke regeling in Holland niet bestaat. Al wat heffing en invordering betreft van locale belastingen vindt men daar staan respectievelijk in de gemeentewet en de provinciale wet. Maar waar hier onze wetgeving juist een afzonderlijke regeling van die heffing en invordering mogelijk maakt, is deze ordonnantie van nature hiervoor aangewezen.

Tegen dit inzicht heeft, dunkt mij, de Regeering niets ingebracht en Zij heeft ook geheel verzuimd, in te gaan op de groote beteekenis van hetgeen hier m.i. terecht wordt verlangd.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter. Ik moet nog even opkomen tegen hetgeen zooveen door den heer Stokvis is gezegd. Ik erken, dat in Holland, zoowel in de provinciale wet als in de gemeentewet beide onderwerpen, zoowel heffing als invordering, tegelijkertijd worden geregeld, maar ik zie in art. 66, waarop de heer Stokvis doelt, toch wel eenig verschil.

De verwarring is hier het gevolg van de dubbele beteekenis van het woordje „heffing” beide in art. 66 gebruikt. „Heffing” kunnen wij verstaan in den belasting-technischen zin van het woord: de vaststelling van den aanslag en daarna plaats hebbende invordering. In dezen zin wordt het woord m.i. gebruikt in art. 66 lid 2, terwijl wij onder „heffing” in art. 66 lid 1 van de provincie-ordonnantie hebben te verstaan het aanwijzen van de belastingobjecten. Nu meen ik, dat dit laatste meer in het bijzonder thuis hoort in de grondleggende ordonnanties op de provincies en op de stadsgemeenten, terwijl de „heffing” in het onderhavige ontwerp ziet op den belasting-technischen kant van de zaak: de vaststelling van den aanslag.

Daarom blijf ik de meening handhaven dat het bij deze ordonnantie minder gepast is, de aanwijzing van verschillende belastings-objecten op te nemen.

(VOORZITTER, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERVORMING.)

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Djajadiningrat, Oetoyo en Soekawati (Ond. 59 stuk 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de woorden in artikel 5, 2e lid (Ond. 59 stuk 5, blz. 2) „het betrokken districtshoofd, dat” te veranderen in „den betrokken ondercollecteur of hulpondercollecteur, die”.

Ik stel voor, dit amendement niet rond te deelen of te doen drukken, doch zoo mogelijk nog thans te behandelen en in stemming te brengen.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Even een enkel woord ter beantwoording van de drie geachte sprekers, in de eerste plaats den heer Dwidjosewojo, die meent, dat het in de bedoeling van de Regeering zou liggen, om het inbrengen van bezwaren tegen de belasting te bemoeilijken. Ik zou liever een anderen term willen gebruiken. Het is niet de bedoeling, de bevolking te bemoeilijken in het inbrengen van bezwaren, maar wel acht de Regeering het noodig, den stroom van bezwaren in toom te houden en daarvoor is het beter, niet te gemakkelijk de gelegenheid tot het inbrengen van bezwaren open te stellen.

Naar aanleiding van het zooveen ingediende amendement zou ik willen opmerken, dat het de bedoeling van het voorschrift, zooals dit in de ontwerp-ordonnantie is opgenomen, niet is — dat staat daar trouwens ook duidelijk in omschreven — om van het districtshoofd of eventueel van den collecteur te maken een beroepsinstantie, maar slechts, dat bezwaren, ingebracht door personen, die niet kunnen schrijven, door genoemde ambtenaren op schrift worden gesteld. Ik zie niet in, waarom het personeel van het districtshoofd dat niet zou kunnen doen, als het districtshoofd zelf dat niet zou kunnen.

Wat betreft de opmerking van den heer Stokvis spijt het mij, dat ik met hem van meening moet blijven verschillen. Ik geloof, dat de heer Van Helsdingen de zaak zeer juist heeft gezien, waar hij het verschil van opvatting in het licht stelde omtrent het woord „heffing”. In de provincie-ordonnantie staat voorgeschreven, dat bij ordonnantie kan worden geregeld de heffing en invordering en daarmee wordt niets anders bedoeld dan wat belasting-technisch onder het woord „heffing” moet worden begrepen; dat is de kwestie van de regeling van den aanslag en alles wat daarmee verband houdt. Heffing van belastingen is belasting-technisch gesproken het opleggen van belastingen en alles wat daarmee verband houdt; het opmaken van kohieren enz. en dat is hetgeen in deze ordonnantie moet worden geregeld. Deze regeling is trouwens volkomen analoog aan de regeling, die wij hebben voor de locale raden. In de locale raden-ordonnantie hebben wij een dergelijke principiele bepaling als in artikel 66 van de provincie-ordonnantie en daaraan is op volkomen gelijke wijze uitvoering gegeven als thans aan de bepaling van art. 66. Geen oogenblik is er gedacht over

15de VERGADERING — DONDERDAG 3 NOVEMBER 1927.

Wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement.

(KERKKAMP, DE HOOG.)

De oplossing, door de Regeering aangegeven, bevredigt mij dus heel weinig. Ik zie echter twee andere mogelijkheden. In de eerste plaats zou ik willen voorstellen om voor de inheemsche schepelingen een afzonderlijke paragraaf in het betrokken pensioenreglement op te nemen en de zaak aldus op dezelfde wijze te regelen als voor de inheemsche militairen. Geschiedt dit, dan kan voor andere groepen van landsdienaren een voorziening in den geest van het voorgestelde, maar dan ruimer opgevat, volgens de bedoeling der salariscommissie, in nadere overweging worden genomen. Dit is de eene mogelijkheid.

Ik zie ook nog een andere mogelijkheid in een uitbreiding van de door de Regeering voorgestelde bepaling. De aanhef daarvan zou dan als volgt kunnen luiden:

„De Gouverneur-Generaal is bevoegd om wanneer een ambt of betrekking, al dan niet in verband met de bijzondere omstandigheden, waaronder dat ambt of die betrekking wordt uitgeoefend, bijzondere eischen stelt aan het gestel van den landsdienaar, te bepalen, dat de tijd daarin doorgebracht, enz.”.

Dat is dus een uitbreiding, doordat naast het ambt ook genoemd wordt de betrekking, wat volgens de toelichting zuiverder is, maar ook doordat hieraan is toegevoegd: „al dan niet in verband met de bijzondere omstandigheden, waaronder dat ambt of die betrekking wordt uitgeoefend”.

Laat ik het voorbeeld van zoeven noemen. Een bestuursambtenaar zal als regel niet onder deze bepaling vallen, maar door den Gouverneur-Generaal kan worden bepaald, dat een bestuursambtenaar, die een bepaalden tijd gediend heeft in een streek als Boven-Digoel of Boven-Mahakam en dergelijke streken meer — er zijn er nog vele andere — onder de gunstige bepalingen valt. Voor hem zal in zekere mate dat gedeelte van zijn dienstdtijd meer in aanmerking moeten worden genomen, zwaarder moeten tellen, dan voor zijn collega's.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zal ik omtrent een en ander het oordeel van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen, mij het recht voorbehouden alsnog bepaalde voorstellen te doen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in de eerste plaats willen beginnen met de behandeling van hetzelfde punt, dat mijn geacht medelid, de heer Kerkkamp naar voren heeft gebracht. Naar aanleiding daarvan wilde ik eenigszins mijn verbazing uitdrukken over het feit, dat de Regeering eerst thans, wat betreft de Inlandsche schepelingen, met voorstellen komt. Immers, de Regeering verwijst naar het verslag van de Salariscommissie, ik zou de Regeering willen verwijzen naar hetzelfde verslag, nl. naar de punten 628—630, waarbij de Salariscommissie op de Inlandsche schepelingen en de uitzonderingspositie, die zij toen reeds bekleeden, wees. Het had dus in den aard der zaak gelegen, dat bij het opstellen van het pensioenreglement men ook met deze punten had rekening gehouden.

De Regeering haalt verder punt 570 van het verslag aan. Ik ben het dan met den heer Kerkkamp eens, dat men hier

(DE HOOG.)

in de eerste plaats gedacht heeft aan speciale betrekkingen, speciaal is die van de mijningenieur genoemd, en dat dit, eigenlijk de aanleiding is geweest tot het scheppen van dat punt 570. Nu zal het den geachten Regeeringsgemachtigde bekend zijn, dat in verschillende schalen der Salariscommissie reeds verrekend is een zekere gevaarspremie, welke uitgedrukt is in de salarissen. Maar dat heeft toch niet belet, dat de Salariscommissie aangedrongen heeft op een speciaal onderzoek op dit punt ten aanzien van de verschillende ambten en op het voorbrengen van den uitslag daarvan bij de Regeering.

Ik heb uit de voorliggende toelichting gezien, dat het onderzoek nog steeds aan den gang is.

Ik zou willen aandringen op bespoediging daarvan en in afwachting hiervan zou ik mijn geacht medelid, den heer Kerkkamp, in overweging willen geven om vooreerst niet over te gaan tot het indienen van een amendement. Immers, wanneer de Regeering binnen bekwamen tijd met eenige voorstellen in die richting voor den dag kan komen, kunnen wij die geheele materie in haar vollen omvang overzien en alsdan aan noodzakelijke wijzigingen op een betere manier tegemoetkomen dan thans het geval zal zijn, wanneer incidenteel de kwestie aan de orde wordt gesteld.

Ik heb naar aanleiding van onderwerp 68 enkele punten, die eigenlijk niet in het Gedelegeerdenverslag zijn opgenomen, ter kennis gebracht van den geachten Regeeringsgemachtigde en deze is zoo vriendelijk geweest toe te zeggen, dat hij de vragen, die ik naar aanleiding hiervan stellen zal, zal beantwoorden, waarvoor ik hem dank zeg.

In de eerste plaats zou ik willen aanroeren art. 2, 1e lid, § g. In de eerste alinea heeft de Regeering ingelascht de woorden „dan wel bij besluit van den Gouverneur-Generaal”. Tegen deze aanvulling op zichzelf heb ik geen bezwaar. Zij brengt ons alleen terug naar de werkelijkheid en dan zou alleen dezelfde opmerking van daareven kunnen gelden: Waarom eerst nu met die werkelijkheid rekening gehouden, een werkelijkheid, die bovendien ook in de voorstellen der Salariscommissie tot uitdrukking is gekomen?

Ik geloof, dat de Regeering bij deze inlassing niet heeft gedacht aan de tweede alinea van deze paragraaf en wel dat de tijd, die hiervoor noodig zou zijn, voor de helft voor pensioen medetelt, wanneer hij buiten, en geheel, wanneer hij binnen de keerkringen wordt doorgebracht. Ik geloof, dat hier een misverstand in het spel is.

Wanneer men een opdracht heeft van de Regeering van Nederlandsch-Indië, is het steeds de gewoonte geweest, dat de dienstdtijd in zijn geheel voor pensioen werd mede geteld, onverschillig of de opdracht werd uitgevoerd buiten dan wel binnen de keerkringen. Of het betrof opdrachten naar Australië of naar Nederland, de dienstdtijd, daaraan besteed, is steeds ten volle medegerekend. Nu lijkt het mij toe, dat door deze inlassing, zonder gelijktijdige wijziging van het tweede lid dezer paragraaf, de Regeering haar doel voorbijstreeft.

Ik wil er verder de aandacht op vestigen, dat de regeling, die ik hier bespreek, ten opzichte van opdrachten, gegeven door de Regeering van Nederlandsch-Indië, indertijd is op-

(DE HOOG, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

genomen in het toenmalig bestaande Europeesche burgerlijke pensioenreglement (artt. 3 en 4, paragraaf *a*).

Het tweede punt, dat ik zou willen voorbrengen, betreft de kwestie van de overgangsbepaling en meer speciaal van artikel 3 van het K. B. van 2 December 1926, No. 29 (Ind. Stbl. 1926 No. 550), waarbij het tegenwoordige Indische pensioenreglement werd vastgesteld. Dit artikel 3 geeft een overgangsbepaling aan ten aanzien van hen, aan wie pensioen wordt of werd toegestaan na ontslag uit den Nederlandsch-Indischen dienst, ingegaan op of na 1 Februari 1925. Naar uit verschillende gevallen is na te gaan is het steeds de bedoeling geweest, deze bepaling zoodanig op te vatten, dat het criterium is, dat het pensioen ingaat op 1 Februari of daarna.

In dit verband zou ik de Regeering willen vragen of zij bereid is, deze gunstige bepaling in zooverre te verruimen, dat zij ook geldt ten aanzien van de personen, wier ontslag in den loop der maand Januari 1925 heeft plaats gehad, met toekenning van pensioen vanaf 1 Februari d. a. v.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik mijn beantwoording van de verschillende geachte sprekers willen aanvangen met die van de twee punten, welke de heer De Hoog aan het eind van zijn beschouwingen heeft aangeroerd. In de eerste plaats dan wil ik een en ander zeggen over de bij artikel 2, eerste lid, paragraaf *g* voorgestelde inlassching waarbij wordt bepaald dat de tijd, doorgebracht in- dan wel buiten Nederlandsch-Indië tengevolge van een opdracht van den Gouverneur-Generaal, voortaan mede in rekening zal worden gebracht bij de berekening van het aantal voor pensioen geldige dienstjaren.

De heer De Hoog vestigt er de aandacht op dat opdrachten op last van de Indische Regeering, ook wanneer deze in het buitenland werden uitgevoerd, vroeger altijd ten volle voor de pensioensberekening werden medegeteld. Mijnheer de Voorzitter! Dat zal ook in de toekomst het geval zijn, voorzover deze opdrachten zijn verstrekt aan personen, die daarbij hun betrekking blijven bekleeden en hun amtsbezoldiging blijven genieten, omdat zoodanige personen dan vallen onder het bepaalde bij artikel 1, eerste lid sub *a* der tegenwoordige pensioensbepalingen, luidende:

„Als diensttijd geldt de tijd, dat als burgerlijk ambtenaar bezoldiging is genoten”.

Maar de opdrachten, waarover het hier gaat, zijn juist opdrachten aan personen, die de opdracht niet krijgen in hun Indische betrekking, maar b.v. op non-actief staan of met verlof zijn. In dergelijke gevallen is er geen reden, om een andere regeling dan de thans voorgestelde te treffen. Dat in de toekomst dergelijke opdrachten juist aan personen, die hun eigenlijke betrekking niet actief vervullen, veelvuldig zullen kunnen voorkomen, hangt samen met de instelling van het Indisch agentschap bij het ministerie van Koloniën. Het zal zeer wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk zijn, dat voortaan dergelijke opdrachten namens den Gouverneur-Generaal worden verleend door den geëmmiteerde of gede-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

geerde voor Indische zaken bij het departement van Koloniën.

Wordt een dergelijke opdracht dus aan iemand, die niet zijn Indische normale betrekking vervult, verleend, dan is het rationeel, dat de gedurende die opdracht doorgebrachte tijd, wanneer het werk buiten de keerkringen gebeurt, voor de helft medetelt en wanneer die tijd binnen de keerkringen wordt doorgebracht geheel medetelt. Het normale geval dus, waarop de heer De Hoog zich beroept, dat de in dienst zijnde ambtenaar met een opdracht naar het buitenland wordt gezonden, ondergaat geen wijziging, en blijft in overeenstemming met hetgeen bepaald was in de artikelen die deze materie regelden in het oude burgerlijke pensioenreglement, dat de heer De Hoog heeft aangehaald.

Het tweede punt door den heer De Hoog naar voren gebracht heeft betrekking op personen, die ontslag uit 's Lands dienst hebben gekregen op zoodanigen datum, dat hun voor de eerste maal over de maand Februari 1925 pensioen is betaald geworden. In de tegenwoordige redactie geldt deze overgangsbepaling alleen voor die personen, die op of na 1 Februari 1925 ontslag uit den Ned.-Indischen dienst hebben gekregen. Het voorstel van den heer De Hoog is, dat de menschen, die den dienst hebben verlaten met aanspraak op pensioen ingaande op of na 1 Februari 1925 onder die overgangsbepalingen gebracht zullen worden.

Mijnheer de Voorzitter! Het eind van de vorige maand is een voorstel, dat geheel beantwoordt aan hetgeen de heer De Hoog verlangt, van het departement van Financiën naar de Regeering verzonden en ik vertrouw, dat zeer spoedig een ontwerp ordonnantie tot wijziging van het *betrekkelijke* Koninklijk besluit den Volksraad zal bereiken.

Ik kom thans tot hetgeen de heeren Kerkkamp en De Hoog hebben opgemerkt naar aanleiding van het in te lasseschen nieuwe derde lid van artikel 22, dat onder punt VI van de voorgestelde ordonnantie is behandeld.

Beide heeren wijzen er terecht op, dat deze bepaling een uitvloei is van het verslag van de salariscommissie. Ik zou daaraan willen toevoegen, dat het verband, dat hier gelegd is met de mindere Inlandsehe schepelingen niet zoodanig uitgelegd behoort te worden, dat alleen de noodzaak om voor die schepelingen een voorziening te treffen ons thans die bepalingen in de pen heeft gegeven. Die bepalingen zouden toch getroffen moeten worden, doch, hadden zij nu niet voor de mindere Inlandsehe schepelingen moeten worden voorgesteld, dan zou met het voorbrengen van deze bepalingen gewacht zijn tot het onderzoek, dat de salariscommissie op het oog had, afgelopen zou zijn en de uitslag door de Regeering zou zijn aanvaard.

De heer Kerkkamp heeft er op gewezen, dat niet alleen bepaalde ambten, maar ook de betrekking en vooral de omstandigheden waaronder de betrekking wordt vervuld, aanleiding zouden kunnen zijn om na korteren diensttijd een pensioen op vervroegden leeftijd toe te kennen.

Wij bevinden ons hier op een zeer moeilijk terrein. Ik voor mij ben niet van gevoelen, dat hetgeen de heer Kerkkamp hier voorstaat juist is. Want de omstandigheid, dat iemand eenige jaren onder zeer ongunstige omstandigheden heeft gewerkt, behoeft absoluut niet mede te brengen, dat

15de VERGADERING — DONDERDAG 3 NOVEMBER 1927.

Wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

hij op vroegeren leeftijd dan een ander ongeschikt voor den dienst zou zijn, dat hij fysiek zoo zou hebben geleden, dat inderdaad de ratio bestaat hem eerder pensioen te verleen. Er zullen daarbij toch tal van omstandigheden in het spel kunnen zijn. Ik stel mij bijvoorbeeld voor, dat iemand, die de eerste drie jaren van zijn diensttijd op een dergelijke ongunstige standplaats heeft doorgebracht, daarna het geluk kan hebben, jaren achtereen op een zeer gunstige standplaats te komen, van welke plaats aangenomen kan worden, dat de omstandigheden het hare er toe bijdragen, dat hij niet alleen de schade die hij fysiek heeft geleden inhaalt, maar dat hij daardoor ook veel langer in de gelegenheid zal zijn zijn dienst te vervullen, dan een ander, die steeds normaal op een normale standplaats onder gemiddeld normale omstandigheden heeft gediend.

Dergelijke zeer bijzondere gevallen als de heer Kerkkamp noemde, een standplaats in boven-Mahakkam, een detachering in Boven-Digoel, kunnen niet door voordeelen in het pensioen-reglement worden gecompenseerd, doch moeten hun compensatie vinden in tal van andere maatregelen en vinden die in de praktijk dan ook. Iemand, die in zeer bijzondere moeilijkheden verkeert, zal allicht van toelagen of andere tegemoetkomingen kunnen profiteeren. In elk geval is het pensioenreglement wel de minst geëigende plaats om die individuele gevallen te corrigeren, omdat het pensioen ten slotte afsluit een langdurigen dientijd, waarin tal van omstandigheden zich hebben voorgedaan, die onderling compenseerend zullen kunnen en moeten werken.

Dat de salaris-commissie bij haar onderzoek naar voren heeft gebracht, dat sommige ambten aangewezen zullen moeten worden, die worden beschouwd aanleiding te geven om een korteren diensttijd in aanmerking te nemen, is inderdaad juist en juist is ook, hetgeen in de Memorie van Toelichting is gezegd, dat op het oogenblik een onderzoek wordt ingesteld naar de gevallen, die onder die algemeene regeling gebracht zullen moeten worden. Mijnheer de Voorzitter! De heer De Hoog heeft met zijn bekende voortvarendheid er op aangedrongen, dat de Regeering dat nu maar eens heel snel voor elkaar zal brengen en eens gauw met voorstellen zal komen. Maar juist door het op die wijze te zeggen heeft de heer De Hoog mij aangetoond, hoe weinig hij beseft welke moeilijkheden een regeling op dit gebied biedt. Het kan hier niet zijn een aanvoelen, dat de een of andere betrekking moeilijkheden medebrengt voor de betrokkenen en dat de een of andere betrekking hogere eischen stelt aan het fysiek van de bekleeders, maar men moet hier afgaan op deugdelijke statistieken van ziektegevallen, van de werkelijke tijdstippen van pensionneering, van het aantal jaren, dat door den gepensioneerde nog na zijn pensioen wordt geleefd, in elk geval dus op een zeer minitieuus statistisch onderzoek.

De kwestie, waar het hier om gaat, is al eenige maanden geleden door de Regeering bij het Departement van Financiën en den dienst van de Volksgezondheid in behandeling gegeven en er is van de zijde van den dienst van de Volksgezondheid duidelijk uiteengezet, welke gegevens verzameld zullen moeten worden om tot een conclusie te kunnen ko-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, KERKKAMP.)

men, maar mij heeft die correspondentie wel geleerd, dat het hier een onderwerp betreft, dat werkelijk niet in zeer korten tijd tot een einde zal kunnen worden gebracht en waarvan ook inderdaad niet te groote verwachtingen mogen worden gekoesterd.

De door den heer Kerkkamp voorloopig aangegeven wijziging van het voorgestelde derde lid van art. 22 kan ik niet aanbevelen. Ik geloof, dat wij hier wel zeer scherp zullen moeten begrenzen en dat juist een redactie als de heer Kerkkamp voorstelt, die zeer veel ruimte wil laten voor een verkorting van den diensttijd, vóór pensioensrechten zijn verkregen, tot groote teleurstelling zal moeten leiden.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede geloof ik de sprekers te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Thans is het woord in tweeden termijn aan het College.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Door mijn geacht medelid, den heer De Hoog is mij verzoekt niet over te gaan tot het indienen van een amendement. Ik kan voor zijn meening veel voelen, doch zou dan de Regeering in overweging willen geven de voorgestelde aanvullings-bepaling niet te handhaven en voor de inheemsche schepelingen van de Gouvernementsmarine een afzonderlijke regeling te treffen, evenals dat voor de inheemsche militairen is geschied. Want gebeurt dat niet — en daarop zou ik den heer De Hoog met nadruk willen wijzen — dan bestaat er groote kans, dat de andere groepen van land-dienaren nog zeer lang zullen moeten wachten — wij hebben het zoeven van den Regeering-gemachtigde gehoord — op een regeling, die voor hen minstens even billijk is als voor de inheemsche schepelingen.

Nu heeft de Regeering-gemachtigde gewezen op de moeilijkheid van deze materie en ik kan daar volkomen in medegaan. Maar wij moeten niet vergeten, dat hier alleen de mogelijkheid wordt geschapen en dat de beslissing geheel berust in handen van den Gouverneur-Generaal. Wij mogen dus aannemen, dat de Gouverneur-Generaal die bepaling niet zal toepassen wanneer daarvoor geen gegronde redenen bestaan.

Ook heeft de Regeering-gemachtigde gezegd, dat men soms wel enkele jaren onder minder goede omstandigheden kan dienen, maar dat het fysiek daaronder toch niet behoeft te lijden, temeer wanneer men later weer in gunstiger omstandigheden komt. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof toch, dat die voorstelling van zaken niet geheel juist is. Wanneer men menschen spreekt, die een gedeelte van hun diensttijd, d.w.z. meerdere jaren, op dergelijke afgelegen plaatsen hebben doorgebracht, als ik tevoren genoemd heb, hoort men van hen de geweldige nadeelen, welke daaraan verbonden zijn en persoonlijk kan ik ook uit ervaring spreken. De heer Kiës, die nog militair is, zal het volkomen kunnen onderschrijven. Wij weten hoe zwaar velen onzer menschen geleden hebben, die eenige jaren achtereen op expeditie zijn geweest. Dat moge op

Wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement.

(KERKKAMP, DE HOOG.)

dat moment zelf niet duidelijk blijken, de meesten van hen hebben fysiek een knauw gekregen, welke zich in latere jaren doet gelden en dan groote moeilijkheden veroorzaakt.

Bovendien voorziet de bepaling, zooals voorgesteld door de Regeering, in dergelijke gevallen, want daarin staat, dat de diensttijdverhooging eerst in rekening wordt gebracht, voorzover telkens tenminste „één jaar onafgebroken in bedoelde ambten” is doorgebracht.

Hier wordt zelfs de grens op één jaar gesteld. Ik zou er wel voor kunnen voelen die grens te verhoogen, maar om nu te zeggen: wij willen voor geen ander een dergelijke gunstige bepaling toepassen dan speciaal voor de Inlandsche schepelingen, acht ik onjuist. Wanneer dat de bedoeling ware, zou de bepaling van een jaar ook uit het voorschrift kunnen vervallen.

Als de Regeering gemachtigde nu spreekt van deugdelijke statistieken en zegt dat men eerst gegevens moet verzamelen vóór men een dergelijke bepaling kan uitvoeren, zou ik de vraag willen stellen, of die statistieken dan bestaan voor onze inheemsche schepelingen. Ik weet bijna zeker dat deze niet bestaan, evenmin als voor de militairen van het Indische leger. Daarom krijg ik den indruk, dat die bepaling uitsluitend is opgenomen om tegenover de inheemsche schepelingen een minder juiste gedragslijn goed te maken door den langen diensttijd van 25 jaar weder terug te brengen tot 20 jaar.

Mijnheer de Voorzitter! Een dergelijke algemeene bepaling voor één categorie van landsdienaren heeft voor mij weinig aantrekkelijks. Ik zou dan ook den Regeering gemachtigde in overweging willen geven, de bedoelde bepaling niet in dezen beperkten vorm te handhaven maar een speciale regeling te maken voor de inheemsche schepelingen en dan zoo spoedig mogelijk met een algemeene regeling te komen voor alle landsdienaren.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeering gemachtigde heeft mij verwezen naar art. 2 lid 1 sub a en heeft gezegd: waar de betrokkene vol tractement krijgt, is het begrijpelijk, dat de diensttijd ook vol wordt medegerekend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat deze zaak niet juist is weergegeven, want er zijn toch gevallen — ze zullen den geachten Regeering gemachtigde beter bekend zijn dan mij — waarbij niet het volle tractement genoten wordt en de diensttijd toch voor vol wordt medegerekend. Vergis ik mij niet, dan heeft er een bepaling bestaan, dat de studietijd van B.B.ambtenaren aan de bestuursschool als diensttijd werd medegerekend. Als wij dit weten, lijkt mij het antwoord van den geachten Regeering gemachtigde niet afdoende.

Bovendien is het alleen maar de kwestie, hoe men de bepaling van § 9 opvat en wel de laatste zinsnede, n.l. of al dan niet daaraan eenige belooning is verbonden. De omschrijving is zeer rekbaar. Immers, een belooning kan o.m. zijn de volle bezoldiging en als men de zaak op die wijze opvat, blijft wel degelijk het bezwaar, dat ik naar voren

(DE HOOG, VAN DEN BUSSCHE.)

heb gebracht van kracht. Voor mij is tenslotte momenteel het voornaamste, dat hier van Regeeringswege is uitgesproken, dat al dergelijke opdrachten ook onverkort zullen worden gerekend als vollen diensttijd.

Ik kom nu tot het tweede punt. Dat is de kwestie, waarover de heer Kerkkamp het pas heeft gehad. Ik ben den Regeering gemachtigde heel dankbaar voor den lof, die hij mij heeft toegezwaaid voor mijn voortvarendheid, maar ik moet daar toch in zooverre een beperking bij maken, dat mijn voortvarendheid er mij niet toe heeft gebracht, te spreken van een „zeer korten tijd”, zooals de geachte Regeering gemachtigde als mijn woorden heeft weergegeven.

Ten opzichte van de mijnningen meen ik, is de zaak toch vrij voldoende bekeken. De Regeering gemachtigde heeft indertijd toch meer gehoord van de grieven, die door mijnningen naar voren zijn gebracht en ik meen, dat ook daaromtrent reeds eenige vrij volledige gegevens bestaan. Mijn bedoeling is echter deze: men wachte niet, totdat men alles heeft ondervangen. Als men van twee of drie categorieën van landsdienaren zekere uitkomsten in de onderzoekingen heeft verkregen, kan men komen met voorstellen van de Regeering, aan ons en dan is een begin gemaakt aan de uitvoering van iets, dat ik van zeer veel belang acht voor de ambtenaren.

Ten slotte blijft mij alleen over, de Regeering dank te zeggen voor de toezegging omtrent de overgangsbepalingen in het K.B.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het denkbeeld van den heer Kerkkamp, om de thans voorgestelde aanvulling van art. 22 uit te lichten en de aangelegenheid voor de schepelingen van de marine afzonderlijk te regelen, kan mij weinig aantrekken. Ik geloof, dat art. 22, zooals dat op het oogenblik is voorgesteld, werkelijk de mogelijkheden schept, die hier moeten worden geschapen, dat, wanneer eerlang zou blijken, dat voor een bepaald ambt een verkorting van diensttijd noodig is, deze ook wettig en gemakkelijk zal kunnen worden aangebracht. Dat nu de kwestie van de Inlandsche schepelingen, die reeds bestaat, hieronder is gebracht, lijkt mij geen overwegend bezwaar. De nadere toelichting van den heer Kerkkamp, dat men door het verblijf onder zoozeer ongunstige omstandigheden een knauw krijgt en dat iedereen dat eigenlijk weet, heeft mij ook niet kunnen overtuigen, want het is werkelijk niet voldoende vast te stellen, of een dergelijke periode niet weer wordt teboven gekomen en wij kunnen een aangelegenheid als deze niet op enkel algemeene waarnemingen baseeren.

De heer Kerkkamp: Heeft U cijfers over de schepelingen?

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Die heb ik niet, maar voor hen bestaat de be-

15de VERGADERING — DONDERDAG 3 NOVEMBER 1927.

Wijziging en aanvulling Indisch Burgerlijk Pensioenreglement.

(VAN DEN BUSSCHE, KIËS.)

paling al en die wordt nu in dezen vorm in de wetgeving ingepast. Misschien, als ze voor de schepelingen niet reeds bestond, zou er aanleiding zijn, daarvoor ook nog een onderzoek in te stellen.

Wat de heer De Hoog opmerkt over de mijningenieurs, n.l. dat zeer voldoende is nagegaan, dat ze een korteren diensttijd zouden moeten hebben, en dat bij dat corps van ambtenaren grieven naar voren zijn voorgekomen, is juist. Een nader onderzoek naar hetgeen voor het ondergrondse mijnpersoneel — niet voor de ingenieurs — zou moeten gebeuren, heeft naar voren gebracht, dat een materie als deze niet anders geregeld kan worden dan op grond van zeer uitvoerige en deugdelijke gegevens en dat zal niet anders kunnen dan door eerst cijfers te verzamelen van ambtenaren, die onder normale omstandigheden verkeerden en deze te toetsen aan het gegroepede materiaal van een dergelijke speciale groep als het mijnpersoneel. Dan kan pas blijken, of en in welke mate er vrijheid of noodzaak bestaat, daar een korteren termijn te doen gelden.

De opmerking, die de heer De Hoog nog gemaakt heeft over actief dienende ambtenaren, die met een opdracht naar het buitenland worden gezonden, schijnt mij niet juist. In ieder geval staat vast, dat wanneer iemand in zijn betrekking wordt belast met een dergelijke opdracht, die tijd altijd ten volle medetelt: daaraan behoefte geen twijfel te bestaan. Ik geloof ook, dat de wijze, waarop wordt voorgesteld het geval te regelen, dat iemand, die niet zijn normale ambtsbetrekking vervult, met een speciale opdracht wordt belast, geen moeilijkheden zal geven.

Wat de heer De Hoog nog gezegd heeft over de kwestie van den verkorten diensttijd voor het pensioen geeft mij aanleiding nog eens op te merken, dat dit een uiterst moeilijk punt betreft. Bijna iedere ambtenaar heeft wel eens een periode door te maken, waarin extra zware eischen worden gesteld, maar dat die eischen inderdaad tengevolge moeten hebben, dat zijn diensttijd verkort zou moeten worden en dat die periode niet, door tal van andere omstandigheden, die daaraan vooraf zijn gegaan of daarop gevolgd zijn, genoegzaam wordt gecompenseerd, is allerminst aan te nemen.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik nog een vraag mogen stellen aan den Regeeringsgemachtigde? Ik kan nog begrijpen, welke bezwaren er bestaan tegen het opnemen van een aanvulling zooals door den heer Kerckamp is voorgesteld; want daarmee wordt toch voor geen enkele groep vooruitgelopen op de te nemen beslissing. Het is ook m.i. gewenscht, dat de Gouverneur-Generaal reeds nu bevoegd wordt verklaard om niet slechts ten aanzien van bepaalde ambten, maar ook ten aanzien van verschillende betrekkingen later, wanneer zulks noodig blijkt, te kunnen bepalen, dat de diensttijd, daarin doorgebracht, extra zal moeten medetellen voor pensioen. Heeft de aanvulling nu niet plaats, en blijkt zij later na gehouden onderzoek, voor eenige groep wel noodzakelijk, dan is opnieuw wijziging der ordonnantie noodig. Ik zie niet in, welk bezwaar er tegen zou kunnen bestaan, de volledige regeling nu reeds in het leven te roepen.

(VAN DEN BUSSCHE, KERKKAMP, VOORZITTER.)

De heer Van den Bussche, directeur van Financien: Mijnheer de Voorzitter! Het bezwaar is, dat hier een verruiming zal worden gegeven die zeer vermoedelijk nooit verwezenlijkt zal kunnen worden. Daardoor zullen verwachtingen worden opgewekt, die niet anders dan op een teleurstelling kunnen uitloopen. Ik geloof, dat het werkelijk niet juist is tot zulk een uitbreiding thans over te gaan.

De heer Kiës: De Gouverneur-Generaal behoeft het toch niet te doen als het niet noodig is.

De heer Van den Bussche, directeur van Financien: De heer Kiës zegt: de Gouverneur-Generaal behoeft het toch niet te doen. Zijne Excellentie houdt het heft in handen, maar wanneer men van tevoren reeds voelt: er kan niets van komen — en zoo voel ik het zeer sterk aan — is het niet goed een dergelijke bepaling te maken.

De heer Kiës: De salariscommissie heeft het onderzoek wel aanbevolen.

De heer Van den Bussche, directeur van Financien: De salariscommissie heeft het instellen van een onderzoek aanbevolen, maar zeker niet, dat bijzondere standplaatsen in aanmerking zullen worden genomen. Ik vind het buitengewoon bedenkelijk verder te gaan dan nu is aangegeven, juist waar hetgeen er nu staat al meer verwachtingen heeft opgewekt dan vermoedelijk ooit zullen kunnen worden verwezenlijkt.

De heer Kerckamp: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen vragen, of er bezwaar tegen bestaat na het woord „ambt” ook te noemen het woord „betrekking”.

De heer Van den Bussche, directeur van Financien: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat daartegen op zich zelf geen bezwaar zou bestaan, maar het is dan alleen de vraag, wat men onder „betrekking” verstaat. Het begrip is hier toegelicht als het bekleeden van een bepaald ambt op een bepaalde plaats. Dat is niet wat ik zou kunnen aangaan. De functie, die op een bepaalde plaats wordt verricht, zou ik hier niet willen opnemen. Het is juist de vaagheid van de aanduiding van het begrip, die mij huiverig voor de door den heer Kerckamp gevraagde aanvulling maakte.

De ontwerp-ordonnanties worden vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering die ter inzage hebben gelegen worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek het College na sluiting der openbare vergadering in commissie bijeen te willen blijven.

De vergadering wordt te 1 uur n.m. gesloten.

16de VERGADERING — ZATERDAG 5 NOVEMBER 1927.

Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean.

16de VERGADERING.

Vergadering van Zaterdag 5 Nov. 1927.

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag).

Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 21 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de ontwerpordonnantie tot bekrachtiging van de leening van het gewest Pasoeroean (Ond. 85).

Ik breng den heeren in herinnering dat, in verband met den spoed van dit ontwerp, ik aan het college heb voorgesteld, dit ontwerp rechtstreeks in openbare behandeling te nemen, dus zonder voorafgaand commissie-onderzoek.

Kan ik aannemen, dat de vergadering daarmee accoord gaat? Zoo ja, dan is daartoe besloten.

De heer Stokvis: Mijheer de Voorzitter! Dit ontwerp heeft, wat de strekking en wat den inhoud betreft, mijn volkomen instemming. Het is dus niet om het te bestrijden, dat ik er het woord over voer.

Bij elk van dergelijke leeningsbesluiten van locale raden, die wij ter bekrachtiging voor ons hebben gekregen, is telkens gebleken van een leeningspolitiek der centrale Regeering ten opzichte van de locale raden, volstrekt in tegenstelling met die, door de Regeering zelf gevoerd.

Wij hebben hier bv. bekrachtigd een besluit tot het leenen voor een raadhuis van Soerabaja, een leeningsobject, dat bij de bestaande gestemdheid van de Regeering voor het Land zelfs niet denkbaar zou zijn.

Wij hebben ter bekrachtiging gekregen besluiten om te leenen voor de aflossing van vroeger gesloten, duurdere leeningen, een leeningspolitiek, die door de centrale Regeering, voor wat het Land betreft, ook wordt afgewezen. En als daarover opmerkingen werden gemaakt, hoorden wij van den geachten Regeringsgemachtigde, over wiens hoofd eigenlijk zulk debat ging naar den Regeringsgemachtigde voor Financiën de opmerking, dat de autonomie van het lokaal ressort geëerbiedigd moest worden, of wel, dat de Regeering vond, dat de verschillende gevallen naar hun verschillenden aard moesten worden beoordeeld.

(STOKVIS.)

Een vastigheid kregen wij in dat antwoord niet. Dat kon ook niet, omdat de tegenstelling tusschen de Landsleeningspolitiek en de door de Regeering bekrachtigde locale leeningspolitiek absoluut is.

Maar nu hebben wij hier weer een leeningsvoorstel voor ons en daarin meen ik toch een gedragslijn gevonden te hebben, die de centrale Regeering aan elke leeningspolitiek wenscht te stellen.

Wij lezen in de zeer goede toelichting over de motieven, die geleid hebben tot bekrachtiging van het besluit bij Staatsblad 1927 No. 21, waarbij de aanvankelijke leening van Pasoeroean werd goedgekeurd, een stel regelen, die de centrale Regeering blijkbaar voor een juiste leeningspolitiek noodig acht. Wij lezen nl.:

„1. Dat de leening voor het passarbedrijf verantwoord kon worden geacht in verband met de groote winsten welke dat bedrijf oplevert, welke winst over 1925 zelfs f 232 677.45 bedroeg”.

„2. dat van het slachtbedrijf met grond verwacht kon worden dat het een winst zou opleveren, groot genoeg om daaruit rente en aflossing van het leeningsgeld geregeld te betalen”.

Hier wordt dus aan de locale ressorten de eisch van rentabiliteit gesteld. Daarna staat er:

„3. dat van het waterleidingbedrijf” — laat ik er bij zeggen: dat is sedert door een nieuwe becijfering veranderd, maar dat doet aan mijn betoog niets af — „weliswaar niet gezegd kon worden, dat in den dienst der leening uit de opbrengsten der tot stand te brengen werken geregeld zou kunnen voorzien, doch hierbij niet het oog mocht worden verloren, dat door den aanleg van gewestelijke waterleidingen de hygiënische belangen der bevolking in zoodanige mate gediend werden, dat tot het aangaan der leening kon worden overgegaan, ook al stond de volkomen rentabiliteit dier werken niet vast”.

Dat schijnt dus ook een regeeringsbeginsel te zijn op het gebied der leeningspolitiek. Dus tegen het leenen voor groote hygiënische werken — dus ook voor irrigatiewerken, die dan toch de productiviteit veel sneller naderen, en voor assaineeringswerken — zou de Regeering ook voor het Land geen bezwaar hebben, want als zij in dat opzicht geen bezwaar heeft als het gaat om locale ressorten, waarom zou dit dan wel het geval zijn t.a.v. de eigen leeningspolitiek? Nu zou ik willen vragen: nu wij voor het eerst hier voor ons hebben een stel beginselen, waaraan de leeningspolitiek van de locale ressorten zal worden getoetst, kan nu antwoord worden gegeven op deze vraag: zijn dat nu leeningsbeginselen ook voor de centrale Regeering zelf?

En als dat niet het geval is, waarom is dat dan zoo? Want de Regeering vindt dat zelve goede beginselen. Zijn dit in het algemeen de beginselen, die aan de locale ressorten worden voorgelegd voor de leeningspolitiek? En is dat laatste zoo, waarom worden dan toch ter bekrachtiging voorgelegd meerdere locale leeningen, die niet aan die grondslagen beantwoorden? Ik dank U, Mijheer de Voorzitter!

Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean.

(VOORZ., ADV. DECENTR., VAN HELSDINGEN.)

De Voorzitter: Ik zou den Regeeringsgemachtigde nog even erop attent willen maken, dat er in de Memorie van Toelichting bladzijde 3 boven (ronde) een aflossings-termijn van 23 jaar wordt genoemd. Waarschijnlijk moet dit 35 jaar zijn, daar het anders niet zou kloppen met de tweede alinea van beneden op dezelfde bladzijde.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie. U hebt gelijk, Mijnheer de Voorzitter, het is een tikfout, welke hierbij wordt hersteld.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde gaarne even een opmerking maken van meer huishoudelijken aard.

De Voorzitter: Wij zijn nog niet in huishoudelijke vergadering.

De heer Van Helsdingen: Neen, Mijnheer de Voorzitter, maar daarom is mijn opmerking hier toch wel op haar plaats. Ik heb opgemerkt in de verschillende staatsbladen, die zijn verschenen n.a.v. bekrachtigingen van ordonnanties betreffende gesloten leeningen, dat naast of achter de ordonnanties, die leeningen bekrachtigen, ook tegelijkertijd de betreffende raadsbesluiten worden gepubliceerd. Nu weet ik wel, dat deze aan den Volksraad worden overgelegd, maar waar ze toch worden gedrukt, zou ik willen vragen of het niet mogelijk is, dat voortaan in die stukken zelf ook die raadsbesluiten worden opgenomen.

Ik geloof, dat dit een kleine moeite is en het zou ons de moeite besparen van de besluiten op de secretarie van den Volksraad inzage te gaan nemen.

De Voorzitter: Kan de Regeeringsgemachtigde in dezen zin een toezegging doen?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Dat kan gebeuren, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Ik geef thans het woord aan den Regeeringsgemachtigde voor het beantwoorden van de opmerkingen van den heer Stokvis.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft hier de aandacht gevestigd op wat naar hem voorkomt is een verschil tusschen de politiek, gevolgd ten aanzien van de locale leeningen en de in het algemeen door het Land voor eigen leeningen gevolgde politiek. Hij heeft erbij gevoegd, dat zijn critiek is gericht over mijn hoofd heen tot de instantie, die hier optreedt voor de bespreking van de algemeene financiën.

De heer Stokvis: Daartegen heeft U toch geen bezwaar?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Ik zou daaruit eigenlijk al dadelijk willen afleiden, dat hij vermoedelijk van mij dan ook niet verwacht Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ADV. DECENTRALISATIE, VOORZITTER.)

een verdediging van de door het Land gevoerde algemeene leeningspolitiek.

Maar ik zou er wel zijn aandacht op willen vestigen, dat niet zonder meer als van zelf sprekend behoeft te worden verwacht dat bij beide soorten van leeningspolitiek een in alle onderdeelen gelijksoortige gedraglijn zal worden gevolgd.

Een van de zaken, waarop bij locale leeningen pleegt te worden gelet, is de verhouding van de kosten der uit te voeren werken tot de geregeld op een dienstjaar beschikbare gewone middelen. Wat dit betreft, is de situatie bij land en locale ressorten verschillend. Door het verschil in situatie loopt ook de methode van leenen bij beide uiteen.

Wanneer men raadpleegt de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp betreffende de regeling van de inrichting der Staatsbegroting en Staatsrekening, ingediend door Minister Van Gijn, zal men zien, dat daarin verschillende methoden om het staatsvermogen op peil te houden besproken zijn en dat in die Memorie van Toelichting ook de aandacht is gevestigd op de verschillende wijzen, waarop door het Rijk en door de gemeenten plaecht te worden geleend.

In die Memorie van Toelichting is vermeld, dat de methode, die gewoonlijk door de gemeenten werd gevolgd deze was, dat gezorgd werd:

„dat er niet meer nieuwe schuld wordt aangegaan dan er nieuwe bezittingen bijkomen en dat verder de oude schuld afneemt in dezelfde mate als de bestaande bezittingen in waarde dalen. Dit is vrijwel het systeem, dat de gemeenten volgen”.

Daarbij heeft de Minister verder opgemerkt:

„Dat deze methode gunstig kan werken bij publiekrechtelijke lichamen blijkt bij de gemeenten, vooral wanneer het gemeentelijk financieewezen nog niet ingewikkeld is geworden door talrijke bedrijven, en wanneer Gedeputeerde Staten behoorlijk toezicht houden op de aflossingstermijnen”.

De Minister teekende hierbij dan aan:

„Bij den Staat echter werkt de genoemde methode, voor zoover ze wordt toegepast, uiterst gebrekkig en zulks is bijna onvermijdelijk”.

Sedert deze woorden geschreven werden, zijn de bedoelde leeningsmethoden meer aan critiek onderworpen. Toch blijft een verschil in methode te constateeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hierop niet dieper ingaan, zulks ligt eenigszins buiten het terrein, dat op het oogenblik het mijne is. Verder verwijs ik naar hetgeen reeds eerder in dit College door mij over het onderwerp werd gezegd.

Waar de geachte spreker overigens geen bezwaren heeft gemaakt tegen het ontwerp, dat thans in behandeling is, meen ik het hierbij te kunnen laten.

De Voorzitter: De heer Stokvis zal, stel ik mij voor, later op deze aangelegenheid kunnen terugkomen, bijv. bij de behandeling van de afd. financiën der begrooting.

16de VERGADERING — ZATERDAG 5 NOVEMBER 1927.

Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean.

(STOKVIS.)

De heer Stokvis: Dat kan ik U nog niet vast beloven, Mijnheer de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van de leening van het gewest Pasoeroean (Ond. 85), wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Ik wil nog even in herinnering brengen, dat het de bedoeling is, dat de volgende week het College op Woensdag vergadert in plaats van Donderdag; de werkrooster is overigens reeds verspreid.

De vergadering wordt te 11.25 uur v.m. gesloten.

17de VERGADERING — WOENSDAG 9 NOVEMBER 1927.

Verhooging militaire pensioenen. — Voorrecht op grantrechten.

17de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 9 Nov. 1927.

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag).

Bericht van verhindering. — Verhooging militaire pensioenen. — Voorrecht op grantrechten. — Aanvulling rechtspositie kerkgenootschappen.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis

Regeringsgemachtigde: de heer Rutgers

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat is ingekomen.

Een bericht van verhindering tot bijwoning der vergadering van den heer Kiës.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde zijn twee gewijzigde ontwerpen van ordonnanties tot verhooging der Militaire pensioenen (Ond. 66).

Deze ordonnanties worden, zooals zij door de Regeering zijn gewijzigd, zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot bescherming van geldschietters, aan wie zoogenaamde grantrechten in onderpand zijn verstrekt (Ond. 69).

De heer s' Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Toelichting is het de bedoeling van de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie om ten behoeve van crediteuren in crediet-overeenkomsten met onderpand van grantrechten een noodregeling te treffen. De behoefte aan een dergelijke noodregeling is, blijkens hetzelfde stuk, gebleken uit een uitspraak van het Hooggerechtshof, waarbij in een bepaald geval aan een crediteur is verhinderd, zijn rechten als pandhouder ten uitvoer te leggen. Ofschoon de meening dat, strikt genomen, een noodregeling wegens het hier

(s' JACOB.)

bedoelde geval noodig zou zijn, voor betwisting vatbaar is, verdient het m.i. toch toejuiching, dat de Regeering hier de helpende hand heeft uitgestoken en crediteuren een middel aan de hand gedaan heeft, om zich te vrijwaren tegen schade, voortvloeiende uit crediet-overeenkomsten, die te goeder trouw zijn aangegaan. Dit middel bestaat in de toekenning van voorrecht op vorderingen, die uit een crediet-overeenkomst met grantrechten als onderpand voortkomen. Gewapend met dat voorrecht, zullen crediteuren in het vervolg, indien hun debiteuren hun verplichtingen niet nakomen, dan wel in staat van faillissement komen te verkeeren, het onderpand, dat zijn dan in dit geval de grants ongestoord kunnen verkoopen, teneinde uit de opbrengst daarvan hun vordering met rente en kosten te verhalen.

Het verdient m.i. instemming, dat de Regeering hier de gedachte aan hulp heeft laten overwegen boven de appreciatie der rechtspositie van de crediteuren, want hoe men over die rechtspositie ook moge denken, zij zal in ieder geval afhankelijk zijn van een rechterlijke uitspraak, waardoor een element van onzekerheid wordt ingevoerd, dat door de tegenwoordige regeling wordt vermeden. In zooverre sta ik dus met sympathie tegenover het ontwerp.

Kritisch sta ik er echter tegenover wat betreft den termijn van drie jaar, waartoe het voorrecht beperkt is geworden. Deze beperking berust op de gedachte, dat belanghebbenden het in hun macht hebben, om hun grants om te zetten in zakelijke rechten volgens het Burgerlijk Wetboek, waartoe zij zich zullen hebben te wenden tot den gemeenteraad van Medan en zij, dien weg volgende, een verhypothekerbaar object zullen krijgen, waardoor zij geen verdere bescherming meer van noode hebben. De bedoeling van de Regeering is dus, dat de crediteuren het daarheen zullen leiden, dat hun grantrechten, die hun in onderpand zijn gegeven, zullen worden omgezet in zakelijke rechten volgens het Burgerlijk Wetboek. Deze bedoeling hangt zoo nauw samen met het onderwerp van dit voorstel, dat men zich van de reden van bestaan daarvan wel ter dege mag overtuigen, alvorens men die bedoeling aanvaardt. Daartoe is noodig, dat ik in het kort den oorsprong en de geschiedenis van de grantrechten naga.

Wat grant genoemd wordt ter Oostkust van Sumatra is een stuk grond, door de zelfbesturen met bestemming voor woningbouw op langdurige pacht uitgegeven. De zelfbestuurders konden natuurlijk geen andere rechten afstaan dan de rechten, die zij zelf bezaten en dat waren de Inlandsche rechten op den grond. Grants zijn dus niets anders dan stukken grond, onderworpen aan het Inlandsche adatrecht. Deze grants zijn door de zelfbestuurders afgestaan aan hun eigen onderhoorigen en aan de onderhoorigen van het gouvernement. Zij zijn uit de handen van de eene categorie van houders in die van de andere categorie overgegaan. Maar ondanks alle wisselingen van de houders hebben zij hun oorspronkelijk karakter niet kunnen verliezen. Zij zijn gebleven, wat zij van huis uit waren, stukken grond, onderworpen aan het Inlandsch adatrecht. En toen de Deli-maatschappij een gedeelte van haar landbouwcontract,

Voorrecht op grantrechten.

(s' JACOB.)

waarop zich de hoofdplaats Medan bevond, inruilde tegen een grantovereenkomst en krachtens die grantovereenkomst weer opnieuw stukken grond uitgaf, bleef het karakter, ook van die uitgifte van grants geheel hetzelfde als van de oorspronkelijke grants, die uitgegaan waren van de zelfbesturen.

Het besef van het aan die stukken grond klevende gebrek om te voldoen aan de behoefte aan krediet door verhypothekering en later, toen Medan tot gemeente werd verheven, om te leiden tot een behoorlijke grondpolitiek en een behoorlijk bouwbeheer, heeft al lang doen uitzien naar middelen om die rechten te verbeteren. De oplossingen, die gevonden zijn, houden zoo nauw verband met dit onderwerp, dat die hier ter plaatse ook wel in beschouwing mogen worden genomen.

In de eerste plaats heeft de Regeering een Koninklijk besluit, dat opgenomen is in Staatsblad 1915, No. 474, het licht doen zien, waarbij werd bepaald, dat grondstukken, onderworpen aan het Inlandsch recht, die volgens de bedoeling der uitgifte overeenkomen met zakelijke rechten van het B.W., in dit geval dus overeenkwamen met het recht van opstal en erfpacht, als zoodanig door inschrijving in een openbaar register konden worden gevestigd.

De bedoeling van dien maatregel was uitstekend, maar de uitvoering minder gelukkig, want daarbij werd voorbijgezien, dat zakelijke rechten volgens het B.W. zooals hier bedoeld — dat is dus om te specificeren, het recht van opstal of het recht van erfpacht — alleen kunnen worden gevestigd, indien zij zijn afgestaan door hem, die in den zin van het B.W. eigenaar is van den grond. Maar een eigenaar van den grond in den zin van het B.W. ontbrak hier en het was dus, niettegenstaande de sanctie van het Staatsblad, te eene male onmogelijk om langs dien weg zakelijke rechten volgens het B.W. in het leven te roepen.

Ik zou hier nog bij kunnen voegen, dat met dit Staatsblad ook geweld is aangedaan aan het tegenwoordig artikel 131 van de I.S. — het bekende artikel 75 van het R.R. Dat artikel kent voor Indië slechts twee categorieën van recht, het gecodificeerd Europeesch recht en het Inlandsch adatrecht. Een derde soort recht, dat ontstaan zou zijn als een bastaardproduct van die beide rechten, kent dat artikel niet. Het was dus bovendien een onmogelijkheid om zulk een tusschenproduct door middel van het genoemde Staatsblad in het leven te roepen.

Ik ga daar niet verder op in. Ik wijs er alleen op om aan te toonen, dat wanneer de Regeering haar bedoeling, dat belanghebbenden hun grants omzetten in zakelijke rechten volgens het B. W. wil laten steunen op het staatsblad 1915 No. 474, zij voor haar standpunt een zeer aanvechtbaren grond heeft.

Blijkbaar heeft de Regeering dat zelf ook ingezien, want korten tijd — een paar jaren — na de afkondiging van dat staatsblad daarvan is zij een anderen weg ingegaan. Toen is met medewerking van het zelfbestuur van Deli bereikt, dat het zelfbestuur zijn rechten op den grond, waarop Medan gebouwd is, ten behoeve van de gemeente Medan heeft afgestaan. In de notarieele akte, die daarvan

is opgemaakt, werden die rechten omschreven als eigendomsrechten en ingevolge die notarieele akte is vervolgens ook ten name van de gemeente Medan het eigendomsrecht op die gronden in de openbare registers ingeschreven.

Beteekent dat nu, dat dit eigendomsrecht ook door de gemeente Medan verkregen is? Neen, want het is, ook al weer volgens het B. W., alleen mogelijk eigendom te verkrijgen van iemand, die zelf in den zin van het B. W. eigenaar was en zulk een eigenaar bestond hier niet. Intusschen is deze stap niet geheel nutteloos geweest, want door den afstand van de rechten van het zelfbestuur, werden die gronden vrijgemaakt van de daarop rustende Inlandsche rechten en kwamen daardoor open om te worden ingelijfd in het algemeen landsdomein. Dat is dan ook gebeurd den dag, nadat de akte van afstanddoening van het zelfbestuur van Deli aan de gemeente Medan is gepasseerd.

Daarmede is wel een stap gedaan in de goede richting om het daarheen te leiden, dat op die gronden zakelijke rechten volgens het B. W. kunnen worden gevestigd, doch is de Regeering halverwege blijven staan. Indien nu nog de gemeente Medan afstand doet van de rechten, die zij door de afstanddoening van het zelfbestuur heeft verkregen, en de Regeering in de plaats daarvan aan de gemeente Medan een titel van eigendom volgens het B. W. toekent, dan zal eerst de gemeente Medan aan derden kunnen afstaan rechten van opstal en erfpacht op die gronden. Doch zoover is het thans nog niet. Het is daarom, dunkt mij, niet te verwonderen, dat de belanghebbenden tot dusverre nog zeer weinig geneigdheid hebben gevoeld om van de grants, die zij hebben, af te zien en die te metamorphoseeren in rechten van opstal en erfpacht. Dat zou alleen van hen kunnen worden verwacht, indien de laatste belemmeringen, die er nog bestaan om zoodanige volwaardige rechten te vestigen, werden opgeruimd.

Daarom kan naar mijn meening aan den termijn van drie jaren, waarvoor bij het onderwerpelijke ontwerp het voorrecht gegeven is, ook niet de gedachte worden verbonden, dat van dien tijd zal worden gebruik gemaakt om die grants om te zetten in meerwaardige rechten. Belanghebbenden zullen het voorrecht, dat hun bij deze ordonnantie gegeven wordt natuurlijk dankbaar aanvaarden, maar zij zullen daartegen niet hun grants, waarvan zij nu weten, wat zij er aan hebben, omzetten in zeer twijfelachtige rechten, die hun geen verbetering van den rechtstoestand zouden kunnen brengen. In elk geval heeft de termijn van drie jaren geen betekenis voor de gronden buiten de hoofdplaats Medan, zooals Pematang Siantar, Bindjei en Tebingtinggi, waar de grants nog het eenige grondrecht uitmaken, dat voorkomt. Voor die plaatsen het voorrecht te verbinden aan een termijn van drie jaar staat gelijk met de behoefte te erkennen maar de bevrediging van die behoefte te miskennen.

De zaken staan op het oogenblik zóó, dat de Regeering zich ten onrechte vleit met de verwachting, dat de grants kunnen worden omgezet in volwaardige rechten. Wat de Regeering aan de belanghebbenden voorspiegelt zijn m.i. niet anders dan schijnrechten en het past daarom, dunkt mij, aan den wetgever niet, op zoodanige bedoeling

Voorrecht op grantrechten.

(s' JACOB, FRUIN.)

te baseeren een regeling, die voor de belanghebbenden niet een verbetering van hun toestand zal medebrengen, maar dien toestand nog onzekerder zal maken dan hij nu is. Eerst wanneer de Regeering verdere stappen doet en het laatste woord heeft gezegd om de netelige grondkwestie ter Sumatra's Oostkust geheel op te lossen, zal de Regeering gerechtigd zijn, aan de belanghebbenden te zeggen: Nu is het Uw tijd en nu kunt ge Uw rechten omzetten in meerwaardige rechten en verdere bescherming zullen wij U dan ook niet behoeven te verleenen.

Maar nog eens, zoover is het nog niet, en ik dring er dan ook bij de Regeering met klem op aan, dat zij de gelegenheid, die nu nog bestaat — want de termijn van drie jaar zou ik niet willen beschouwen als een termijn van respijt voor de belanghebbenden maar als een termijn, dien de Regeering zichzelf gesteld heeft om de zaak op een volwaardigen voet te regelen — zal benutten om de moeilijkheden van de grondrechtenkwestie ter Sumatra's Oostkust te bestudeeren en daarin het laatste woord te spreken.

Intusschen zal de Regeering de maatregelen, die zij hier neemt, niet strikt noodig hebben om de onrust, die gewekt is, in rust te herstellen. Daarvoor is het, dunkt mij, voldoende, dat de Regeering de Weeskamer te Medan aanschrijft, dat zij de rechten van crediteuren, die kredietovereenkomsten hebben aangegaan met grantrechten tot onderpand, wil erkennen en niet van zins is, zich tegen die rechten te verzetten.

Ik geloof, dat de Regeering met een zoodanige aanschrijving te Medan en verder ter Oostkust van Sumatra meer de rust zal herstellen dan met den wettelijken maatregel, die thans wordt voorgesteld.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik wel met een enkel woord willen ingaan op hetgeen zoeven door den heer s'Jacob is gezegd en wel speciaal wat betreft de kwestie van den afstand van gronden door het zelfbestuur aan de gemeente Medan.

Als ik mij niet vergis, heeft de geachte vorige spreker daarbij een schakel overgeslagen. Het kan zijn dat ik mij in dit opzicht vergis, want ik heb het niet speciaal nagekeken.

De heer s'Jacob: In „Mededeeling No. 12 van het Oostkust van Sumatra-instituut" is het geheele contract opgenomen.

De heer Fruin: Wat ik mij ervan herinner is, dat het zelfbestuur den grond heeft afgestaan aan het Land.....

De heer s'Jacob: Dat is onjuist!

De heer Fruin: en dat via dezen schakel de grond aan de Gemeente Medan is overgegaan.

Als mijn meening juist is — de heer s'Jacob zegt van niet en verwijst naar het door hem genoemde boekje — ge-
Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(FRUIN.)

loof ik wel, dat verschillende bezwaren van den heer s'Jacob zouden vervallen omdat hij dan ook wel zal willen erkennen, dat het Land toch wel het recht heeft, de eigendommen over te dragen aan de gemeente, een recht, dat de heer s'Jacob niet wil erkennen bij een rechtstreekse overdracht van het zelfbestuur naar de gemeente.

Ik acht het van belang, hierop te wijzen, omdat op het oogenblik door de gemeente Medan, afgezien van de grantrechten, die hier besproken worden, ook al eenige jaren lang rechten van opstal worden verleend en ik zou het betreuren, wanneer door de woorden van den heer s'Jacob die rechten in een min of meer bedenkelijk daglicht komen te staan, in zulk een daglicht n.l., dat zij eigenlijk heelemaal geen „rechten" zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Dit als opmerking om mede te beginnen. Ik ga thans over tot de behandeling van het ontwerp.

In de eerste plaats wil ik een woord van dank brengen aan de Regeering voor den spoed, waarmede zij deze ordonnantie heeft tot stand gebracht. Ik weet wel, dat er verschil van meening bestaat over de vraag, of het arrest van het Hooggerechtshof, waaraan deze ordonnantie haar oorsprong dankt, wel dien omkeer brengt en die gevaren met zich medebrengt, welke velen ervan verwachten, maar wat de Regeering beoogt en waarvoor ik haar erkentelijk ben is, dat zij aan de onzekerheid, die op het oogenblik bestaat ten aanzien van de verstrekking van credieten ter S.O.K. althans tijdelijk een einde wil maken.

In de tweede plaats zou ik de Regeering willen bedanken voor de soepelheid, die zij heeft betracht bij het tot standkomen van deze ordonnantie. Deze soepelheid bestaat daarin, Mijnheer de Voorzitter, dat na overleg met de belanghebbenden de Regeering, die oorspronkelijk het voornemen koesterde om een noodordonnantie voor 1 of 2 jaar vast te stellen, niet gaarzeld heeft dezen termijn tot 4 jaar te verlengen. Verder zou ik als voorbeeld van die soepelheid willen noemen het feit, dat de Regeering ook bereid is gevonden om met deze ordonnantie de credieten, die op dit oogenblik op grantrechten worden gegeven, te beschermen n.l. tot 1 Januari 1929. Die mogelijkheid is geschapen door wijziging in deze ordonnantie aan te brengen.

In het bijzonder wil ik er op wijzen dat de bedoeling van deze ordonnantie is, dat op den duur de grantrechten zullen worden omgezet in Europeesche zakelijke rechten. Nu geloof ik met den heer s'Jacob, dat dit misschien nog niet zoo gemakkelijk zal gaan als het hier lijkt. In de eerste plaats bestaat natuurlijk het bezwaar van belanghebbenden, dat ze dan vervallen in het betalen van verponding, maar terecht stelt de Regeering zich op het standpunt dat dit voor haar geen overweging mag zijn. Wanneer men wil genieten van een dergelijke zakelijk recht, moet men er ook de lasten voor over hebben.

Maar het grantrecht is in den loop der jaren zoo ingeburgerd ter Oostkust van Sumatra en degenen, die van crediet op dat recht profiteeren, zijn over het algemeen zoo weinig op de hoogte van de bepalingen van het B.W. dat ik toch ernstig betwijfel, of de zekerheid, dat over eenige jaren

Voorrecht op grantrechten.

(FRUIN.)

dit privilege niet meer bestaan zal, de menschen in groote drommen er toe zal brengen hun grantrechten om te zetten.

Er komt nog iets bij. De geachte Regeeringsgemachtigde is in zijn soepelheid zoover gegaan, dat hij in de Memorie van Antwoord heeft medegedeeld, dat wanneer eventueel na 31 December 1931 zou blijken, dat deze ordonnantie nog niet lang genoeg heeft gewerkt, de Regeering wel bereid is dien termijn nog wat te verlengen. Nu vind ik dat buitengewoon soepel, maar het brengt toch het gevaar met zich mede, dat de prikkel, die voor de menschen bestaat om tot omzetting van hun grantrechten in zakelijke rechten over te gaan, belangrijk wordt verminderd. Want men gaat er dan op rekenen dat wanneer in December 1931 blijkt, dat nog niet zo veel grantrechten zijn omgezet, de Regeering de hand over het hart zal strijken en de ordonnantie langer zal doen voortduren. Daarom is het niet onmogelijk, dat de Regeering op een gegeven moment er toe zal moeten overgaan de grantrechten te verheffen tot een zakelijk recht. Wanneer inderdaad deze bepalingen niet voldoende zullen helpen, zal dat misschien noodig zijn en dan vertrouw ik, dat de Regeering dan met dezelfde voortvarendheid zal te werk gaan als zij deze maal heeft betracht.

Mijnheer de Voorzitter! Een ander punt, waarop ik zou willen wijzen is, dat deze ordonnantie een noodordonnantie is om aan schuldeischers zekerheid te geven in den vorm van een privilege. Daaruit mag niet de conclusie worden getrokken dat de Regeering het eens is met het Hooggerechtshof, dat bij de cessie van grantrechten volgens de bestaande methode geen vermogensovergang plaats heeft.

Men zou allicht geneigd zijn uit het feit, dat de Regeering hier deze noodregeling aan de orde brengt, de conclusie te trekken, dat de Regeering ervan uitgaat, dat inderdaad geen vermogensovergang plaats heeft, want heeft deze plaats, dan heeft natuurlijk het geven van een privilege geen zin. Maar, zooals blijkt uit de Memorie van Antwoord en wat ik hier nog eens uitdrukkelijk wil stipuleeren, de Regeering laat de vraag onbeslist en de rechterlijke macht blijft dus vrij, wanneer zij meent dat te kunnen doen, die vermogensovergang wel aan te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! In deze ordonnantie wordt gesproken van een grantrecht, dat tot zekerheid van een schuld kennelijk in onderpand is verstrekt. Nu is over dit woord „onderpand” een opmerking gemaakt in het Gedelegeerdenverslag. Ik wil mij niet teveel aan dat woord „onderpand” vasthouden, maar ik zou aan den geachten Regeeringsgemachtigde wel deze vraag willen stellen, of deze bepaling dus ook slaat op de z.g. contracten van verkoop met recht van wederinkoop, die veel ter Oostkust van Sumatra worden gesloten en of dus bij een dergelijk contract kan worden gesproken van het geven in onderpand van het grantrecht.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte is er door mij in het Gedelegeerdenverslag op aangedrongen, om aan deze ordonnantie terugwerkende kracht te verleen, doch de Regeering heeft gemeend daartoe niet te mogen overgaan en zij heeft erop gewezen, dat partijen wel zoo verstandig zullen zijn, om, wanneer deze ordonnantie tot stand komt, de betrekke-

(FRUIN, DWIDJOSEWOJO, DIR. VAN JUSTITIE.)

lijke zaken die op het oogenblik aanhangig zijn, van de rol af te voeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop het en geloof het in het algemeen ook wel, maar wanneer men zaken van de rol afvoert, is een van de punten, waarover men het eens moet zijn, de kwestie van de verdeling der kosten en ik geloof, dat wanneer in deze ordonnantie de terugwerkende kracht wordt opgenomen de Weeskamer, die de twee gevallen, welke op het oogenblik aanhangig zijn, aanhangig heeft gemaakt, eerder geneigd zal zijn deze kosten voor haar rekening te

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of door de voorgestelde regeling betreffende de z.g. grantrechten, de belangen van de betrokken zelfbesturen niet in het gedrang zullen komen. Deze vraag stel ik, omdat ik het mogelijk acht dat ten gevolge van eventuele conversie van aan zelfbesturende landschappen behorende gronden, vallende onder het Europeesch recht, hoe langer hoe meer gronden aan de betrokken zelfbesturen zullen ontvallen. In verband daarmee zou ik ook van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen of uit een dergelijke conversie de betrokken zelfbesturen financieele voordeelen zullen trekken, b.v. doordat zij de verschuldigde verpondingsbelasting uitgekeerd krijgen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht nog een van de andere heeren het woord? Wenscht de Regeeringsgemachtigde thans te antwoorden?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Gaarne Mijnheer de Voorzitter! De heer s'Jacob heeft in het algemeen, hoewel hij eenige bedenkingen tegen deze ordonnantie heeft, de strekking daarvan toegejuicht. De Regeering is daar dankbaar voor, vooral, omdat de heer s'Jacob geacht wordt op dit gebied zeer deskundig en op de hoogte te zijn. De heer s'Jacob heeft gezegd, dat principieel deze noodhulpregeling in sommige gevallen niet tot een definitieve uitkomst zal leiden, wanneer het betreft gronden van zelfbesturen.

Dat bezwaar moet, zooals ook reeds door de Regeering in de Memorie van Antwoord is gedaan, worden erkend. Wanneer een noodregeling wordt gemaakt, die tevens in zich heeft alle factoren om de moeilijkheden definitief op te ruimen, dan is die regeling mooier, dan een noodmaatregel, die deze factoren niet in zich heeft. Ten opzichte van de zelfbesturen heeft deze regeling die factoren inderdaad niet in zich, maar dat is geen bezwaar om haar tijdelijk te laten doorgaan, omdat voor eventueel op te ruimen moeilijkheden gedurende den tijd van vier jaren, dat deze ordonnantie van kracht zal zijn voldoende gelegenheid wordt gelaten, om de noodige maatregelen te nemen.

Wat de heer s'Jacob voorts gezegd heeft over de strekking van het K.B. in Staatsblad 1915 No. 474 kan ik het geachte lid zeer beslist niet toegeven. Ik begrijp zijn bezwaar heel goed en ik begrijp eveneens, dat het — laten

Voorrecht op grantrechten.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

wij het noemen — heel erg leelijk is om regelingen omtrent zakelijke rechten te maken, die niet overeenkomen met de algemeene lijn van het Europeesche B.W. Dit is natuurlijk de Regeering en het Departement van Justitie bekend, maar zoover te gaan, dat men zegt, het K.B. heeft geen kracht, omdat het tegen het B.W. ingaat, is een standpunt, dat vanuit een formeel oogpunt van wetgeving niet is vol te houden. Het B.W. is per saldo ook een K.B.

Het is wel minder fraai om daarvan af te wijken in min of meer incidenteele gevallen, maar dat neemt niet weg, dat de strakke formeele opvatting, die de wetgever heeft en moet hebben, is, dat het nieuwe K.B. kan derogeren aan het oude. Als het Opperbestuur goed vindt een regeling vast te stellen, die dwars tegen het B.W. ingaat, kan dit aanleiding geven tot allerlei kritiek, maar niet tot de opvatting, dat die regeling onwettig is en niet als zoodanig zou mogen worden toegepast.

Dat die regeling in strijd zou zijn met art. 131 van de I.S., kan ik den heer s'Jacob evenmin toegeven. Ik heb den tekst niet vóór mij, maar die teksten zijn zoo geredigeerd, dat van het B.W. kan worden afgeweken, teneinde aan de regeling van het B.W. mede te onderwerpen groepen van de inheemsche bevolking, die daarvoor rijp zijn, terwijl aan den anderen kant van het adat-grondenrecht kan worden afgeweken, wanneer de maatschappelijke behoefte van de bevolking de noodzaak meebrengt haar te onderwerpen aan rechtsregelen, die meer naar de Europeesche kant zijn, of wanneer die afwijkingen worden geboden door het algemeen belang of de maatschappelijke behoefte van de menschen. De Regeering is dus op deze punten door den min of meer ingewikkelden tekst van art. 131 zoo vrij gesteld, dat zij op dit punt feitelijk alles kan doen, wat zij noodig acht. Dit is niet alleen de opvatting van de juristen van de bureau's, die kijken naar het geunificieerd B.W. of het B.W. überhaupt, doch ook van de voorvechters van het adatrecht. Prof. Van Vollenhoven heeft bij de totstandkoming van het oude art. 75 uitdrukkelijk verklaard, dat door dien tekst alle regelingen en wijzigingen, die noodig geacht werden, zouden kunnen worden gedekt.

Op hetgeen de heer 's Jacob verder heeft gezegd over de juridische waarde van de rechten op de gronden, die op het oogenblik de gemeente Medan heeft, zou ik thans niet gaarne definitief willen antwoorden. Dit ligt niet op mijn weg en ik heb hier alle gegevens niet vóór mij. Zooals de heer Fruin zegt, meen ik mij ook te herinneren, dat de schenking van de gronden van het zelfbestuur van Deli is geschied aan het Gouvernement en niet aan de gemeente, maar in elk geval zijn dit zaken, die meer ter technische beoordeeling behoren aan mijn ambtgenoot van B.B. In elk geval geldt echter ook hiervoor, wat ik zooveen reeds zeide, wanneer op een dergelijk gebied zich inderdaad eenige moeilijkheid voordoet, dan is daar de termijn van vier jaren om een dergelijke moeilijkheid, die zooals de heer 's Jacob zelf zegt nogal van formeelen aard is, uit den weg te ruimen.

De heer 's Jacob heeft gezegd, dat de precarigheid van het recht van de gemeente Medan granthouders zou hebben belet, mee te werken aan de omwerking tot erfpacht. Ik geloof op zuiver practische gronden, dat daar de kneep in

het geheel niet zit. Deze zit daar, waar ook de heer Fruin ze aanduidt: de heeren hebben geen lust de verponding te betalen en zullen n.m.m. alles in het werk stellen om aan de verponding te ontkomen.

Ik kom hier meteen op het terrein, waarop de heer Fruin zich heeft bewogen. Deze regeling dwingt de granthouders niet hun rechten om te zetten in welk Europeesch recht ook. De Regeering verwacht ook niet, dat zij dat doen zullen. De Regeering heeft deze noodregeling voorgesteld om de op het oogenblik bestaande onrust en de inderdaad op het gebied van het credietwezen ter Oostkust van Sumatra zich voordoende moeilijkheden terzijde te stellen. De Regeering heeft zich echter niet voorgesteld, dat de regeling zal leiden tot belangrijke omzetting van de grantrechten in andere rechten en wanneer ik mijn persoonlijke meening mag geven, verwacht ik, dat die omzetting óf heel schaars óf in het geheel niet zal voorkomen. De menschen, die gewaarschuwd zijn, dat er zich moeilijkheden voordoeden, zullen eene nieuwen vorm van overeenkomst trachten te vinden. Het is mij bekend, dat met behulp van rechtsgeleerden een regeling gezocht wordt om een contract van zekerheidsstelling met behulp van grants te scheppen, waarvan niet te verwachten is, dat de rechter eenige moeilijkheid zal maken. Wanneer dat contract naar het oordeel van de betrokkenen is gevonden zal men zich in de toekomst in die richting bewegen en zoowel de conversie van het Indisch Staatsblad '15 No. 474 als de conversie van de gronden der gemeente in erfpacht zullen ten deze een doode letter blijken, zooals zij tot nu toe geweest zijn.

De heer Fruin heeft verder nog gezegd, dat de Regeering wel een beetje erg gemakkelijk zou zijn met de verlenging van den termijn van werking der ordonnantie tot na ultimo 1931. Dit is de bedoeling van de Regeering zeker niet geweest en wanneer de heer Fruin de Memorie van Antwoord naslaat zal hij daarin het volgende kunnen lezen:

„moet deze mededeeling in dien zin worden verstaan, dat de Regeering den thans bepaalden termijn voldoende acht, doch tevens geen bezwaar heeft, om dien termijn eventueel te verlengen, wanneer in de toekomst mocht blijken, dat de gewenschte conversie der grantrechten buiten toedoen van belanghebbenden in gemelde periode niet volledig haar beslag heeft kunnen krijgen”.

Wanneer de Regeering dus den indruk zou krijgen, dat er geen aanleiding is om tot verlenging van den termijn over te gaan, omdat de menschen de grantrechten toch niet wenschen om te zetten of wanneer blijken mocht, dat de omzetting der grantrechten geëntameerd is, doch de menschen getoond hebben de regeling niet „au sérieux” te nemen, dan is de Regeering in geen enkel opzicht gebonden om den termijn te verlengen.

De heer Fruin heeft een tweede vraag gesteld, nl. deze of door deze noodordonnantie eenigermate zou zijn uitgemaakt of vermogensovergang der grantrechten bij de gebruikelijke contracten plaats heeft. De Regeering laat dat in het midden — ook de noodordonnantie zelf laat dat expressis verbis in het midden, waar daarin uitdrukkelijk

Voorrecht op grantrechten.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

wordt gesteld, dat de bestaande uit het contract voortvloeiende rechten niet worden aangetast. Wanneer de rechter dus goed vindt, uit het bestaande recht een vermogensovergang af te leiden, is dat in volledige overeenstemming met den tekst, waarin staat, dat het voorrecht op de opbrengst van het grantrecht wordt gegeven,

„onverminderd de rechten hem toekomende uit de in voormelde acte omschreven overeenkomst”;

Deze overeenkomst blijft dus in tact en de rechter blijft volkomen vrij in verband daarmee te vonnissen, zooals hij meent dat dat behoort.

Verder heeft de heer Fruin gevraagd of de verkoop met recht van wederinkoop van de grantrechten noodzakelijk zal worden beschouwd als een in onderpandgeving. Ik zou hierop willen antwoorden, dat de noodordonnantie eischt, dat de kennelijke bedoeling is het in onderpand geven. Nu kan het voorkomen, dat de grant is verkocht met het recht van wederinkoop met de uitdrukkelijke bedoeling te verkoopen met het recht van wederinkoop zonder meer.

In dat geval zal dat niet door den rechter kunnen worden opgevat als kennelijk de bedoeling hebbende van inonderpandgeving.

Staat de rechter echter voor het geval, dat deze koop met recht van wederinkoop geacht kan worden de gebruikelijke wijze te zijn voor inonderpandgeving, dan zal den rechter niets in den weg staan daarin inderdaad een inonderpandgeving te zien.

Ten aanzien van de terugwerkende kracht, waarover de heer Fruin gesproken heeft, zou ik namens de Regeering het ingenomen standpunt willen handhaven.

Terugwerkende kracht is en blijft nu eenmaal een pijnlijke zaak; de noodzakelijkheid om terugwerkende kracht te verleen kan soms niet worden ontkend en dan moet ertoe worden overgegaan. Maar nu daartoe te gaan beslissen, ten einde op de Weeskamer te Medan een zachte pressie uit te oefenen, dat zij de kosten der aanhangige processen voor haar rekening zal nemen, — ik geloof niet, dat de Regeering dat als een voldoende argument mag beschouwen, om de terugwerkende kracht te verleen.

De heer s'Jacob heeft verder nog gezegd, dat een schrijven aan de Weeskamer, om met de grants geen moeilijkheden te maken, waarschijnlijk meer zou uitwerken dan deze geheele regeling. Mijnheer de Voorzitter! De moeilijkheid is niet zoozeer gelegen in de houding van de Weeskamer, maar in het geval, dat zich bij de zaak van het Hooggerechtshof heeft voorgedaan ten aanzien van de superpreferentie van den fiscus inzake de oorlogswinstbelasting, waarbij bezwaar werd gemaakt, om de opbrengst van den verkoop der grants in handen van den crediteur te laten. Dit is de oorzaak geweest van het geheele proces. Wanneer zich bij een normaal faillissement geen superpreferente rechten van den fiscus voordeden, is de houding van de Weeskamer altijd zoo geweest, dat daarover geen enkele klacht het Departement of de Regeering heeft bereikt. Maar toen eenmaal een verkoper der grantrechten de opbrengst daarvan in handen had, heeft hij moeilijkheden gemaakt om de superpreferentie van het Gouvernement voor de oorlogswinstbelasting te

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, s' JACOB.)

honoreeren hetgeen, zooals ik reeds zeide, aanleiding heeft gegeven tot het entameeren van een proces.

De heer Dwidjosewojo heeft ten slotte gesproken over de rechten van het zelfbestuur. Ik ben op het oogenblik niet in staat om te zeggen of, toen indertijd het zelfbestuur rechten heeft afgestaan aan het Gouvernement van Nederlandseh-Indië, opdat deze ze zou kunnen geven aan de gemeente Medan en toen het zelfbestuur heeft toegestemd in de regeling, neergelegd in staatsblad 1915, No. 474, daarbij eenige financiële kwestie ter sprake is geweest. Zoover ik weet, was zulks niet het geval, maar ik weet het niet zeker. In ieder geval dwingt deze regeling in geen enkel opzicht tot omzetting van zelfbestuursgebied in Gouvernements gebied. Wanneer tengevolge van deze regeling omzetting van zelfbestuursgebied in Gouvernements gebied plaats vindt, is dat niet het rechtstreeksche gevolg van deze bepalingen, maar dan komt dat, doordat deze noodregeling aanleiding geeft tot toepassing van reeds bestaande bepalingen. Dus wanneer moeilijkheden of onaangenaamheden voor de zelfbesturen bij de omzetting zouden zijn te ondervangen of onder de oogen te zien, dan moest dat niet geschieden bij deze noodregeling, maar had dat moeten geschieden, toen het staatsblad 474 van 1915 werd gemaakt en dat is bij die gelegenheid zonder twijfel ook wel geschied, aangezien dat staatsblad uit den aard der zaak niet tot stand is kunnen komen zonder medewerking en toestemming van het zelfbestuur.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben van de Regeeringsgemachtigde vernomen, dat hij heeft verdedigd het bepaalde bij Staatsblad 1915 No. 474. Het betreft een juridische kwestie, waarin ik hier niet wil treden, daar dit onderwerp voorheen reeds zeer uitvoerig door anderen o.a. Mr. Wienicke is behandeld en ook openbaar gemaakt. Ik zal mij hier beperken tot de opmerking, dat het standpunt, dat de Regeeringsgemachtigde hier heeft verdedigd, ten eenenmale is verworpen in een zeer krachtig en uitvoerig betoog van Mr. Wienicke, welk betoog ook is gepubliceerd. Ik refereer mij gaarne aan dat betoog en ook de Regeeringsgemachtigde kan het, zoo hij het wenscht, onder de oogen krijgen.

De Regeeringsgemachtigde heeft daaraan een andere kwestie vastgeknoopt. Dat een K. B. altijd kan derogeeren aan een ander K. B., is natuurlijk in algemeenen zin juist, maar, het effect van die derogatie is gebonden aan de grenzen, welke het eerste K. B. aan zichzelf trekt.

Nu bevat staatsblad 474 van 1915 slechts één artikel, dat luidt:

„Wanneer een Inlandsch zelfbestuur ten behoeve van een persoon op wien de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandseh-Indië betreffende zakelijke rechten toepasselijk zijn, een recht op grond heeft verleend of verleent met de uit de aanduiding van dat recht blijkende bedoeling om een recht te vestigen, dat

Voorrecht op grantrechten.

(s' JACOB.)

in aard en omvang gelijk staat met een der in genoemd Wetboek omschreven zakelijke rechten, is of wordt een zoodanig zakelijk recht verkregen", enz.

Zooals daaruit blijkt is de voorwaarde voor de vestiging van het recht toch altijd, dat door het zelfbestuur een recht is afgestaan met de bedoeling om gelijk te staan met een zakelijk recht van het B.W. Aan die voorwaarde moet voldaan worden om aan dit staatsblad effect te kunnen verleen. Die voorwaarde echter hangt geheel in de lucht omdat de grants, waar dit staatsblad op betrekking heeft, nooit zijn uitgegeven met de bedoeling om in de plaats te treden van een zakelijk recht, zooals hier verondersteld wordt, doch met een geheel andere bedoeling, namelijk alleen om gelegenheid te geven voor woningbouw. Ik wijs er dus op, dat de voorwaarden, die bij staatsblad 1915 No. 474 gesteld zijn voor de vestiging van het zakelijk recht op die wijze, in de praktijk niet worden teruggevonden en dat dus daarom dat staatsblad geen effect kan hebben.

Door den heer Fruin — en in navolging daarvan ook door den Regeeringsgemachtigde — is twijfel uitgesproken of werkelijk wel afstanddoening van rechten, waarover ik in eersten termijn gesproken heb, heeft plaats gehad door het zelfbestuur van Deli aan de gemeente Medan. Ik kan die twijfel opheffen door te verwijzen naar de akte, opgemaakt door notaris D. J. M. de Hondt Jr. te Medan, op 30 November 1918, waarbij als partijen zijn verschenen het zelfbestuur van Deli en de plaatsvervangende burgermeester van Medan.

In die akte nu staat onder meer het volgende:

„En verklaren partijen te zijn overeengekomen als volgt:

Partij ter eene — het Zelfbestuur van Deli — schenkt bij deze om niet en onherroepelijk:

A. aan de Gemeente Medan, welke schenking partij sub IX verklaart aan te nemen:

het recht van eigendom op de binnen de grenzen dier gemeente gelegen gronden, met uitzondering van de sultansgronden enz.”.

Per slot van rekening geloof ik, dat er weinig verschillpunten bestaan tusschen den Regeeringsgemachtigde en mij. Ook de Regeeringsgemachtigde heeft de zwakke punten van deze ontwerp-ordonnantie erkend. Ook hij heeft zich — hoewel niet duidelijk — uitgesproken in dien zin, dat deze ordonnantie in het algemeen als een eerste stap moet worden beschouwd op den verderen weg naar normaliseering van de grondrechten in Medan. Ik meen daarom, dat uit de woorden van den geachten Regeeringsgemachtigde voldoende gebleken is, dat de Regeering het ook als haar taak beschouwt deze zaak tot een oplossing te brengen. Ik ben daarmee volkomen bevredigd, maar zou toch gaarne van den Regeeringsgemachtigde vernemen of inderdaad de Regeering voornemens is het bij deze ontwerp-ordonnantie te laten dan wel verder zal gaan in de richting van het vinden van een definitieve oplossing voor de moeilijkheden bij de grondkwesties ter Oostkust van Sumatra.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Dat deze nood-ordonnantie op zich zelf als logisch gevolg zou moeten hebben het door de Regeering zeer bewust verder inslaan van een richting, die leidt tot normaliseering van den grondtoestand in Medan, is op het oogenblik niet met zekerheid te zeggen, omdat dit teveel afhangt van de houding van belanghebbenden. Behalve de eene bekende strubbeling, die zich heeft voorgedaan hebben zich verder in de praktijk geen moeilijkheden met de grants voorgedaan. Wanneer nu, zooals te verwachten is, men in de praktijk in Medan niet den weg zal inslaan om Europeesche zakelijke rechten te verkrijgen op den grond, maar men liever een andere richting zal inslaan, namelijk om met behoud van de grantrechten een behoorlijken normalen toestand te verkrijgen, dan is niet van tevoren te zeggen, of de Regeering daarin zal berusten, of dat de Regeering, ondanks dat de zaak marcheert, een anderen weg zal inslaan. Ik kan een dergelijke toezegging niet aan den heer s'Jacob doen. Ik voeg hier echter aan toe, dat de kwestie die hier behandeld wordt, door mij juist alleen bezien wordt van het standpunt van het verleen van crediet, maar dat deze zaak natuurlijk ook een in-trensiek gezichtspunt heeft en nl. ook waarde heeft uit agrarisch oogpunt. En ook daarom wil ik niet graag op het oogenblik een bindende toezegging namens de Regeering ten deze aan den heer s'Jacob doen.

Dat ik het omtrent de betrekkelijke zwakheden van de onderhavige ordonnantie met den heer s'Jacob eens ben, heeft dit geachte lid terecht geconstateerd. Ik zou alleen nog tot slot om mogelijk misverstand daaromtrent uit den weg te ruimen, willen zeggen, dat de Regeering het volkomen eens is met den heer s'Jacob, dat voor de toepassing van staatsblad 1915 No. 474 noodig is, dat het zelfbestuur heeft uitgegeven een recht, dat in aard en strekking overeenkomt met een zakelijk recht van het B.W. Tot nog toe is men in Deli zelf zeer dubieus omtrent het feit, of de grants daaraan voldoen. En dat is ook voor de Regeering de reden geweest om in de ontwerp-ordonnantie en in de toelichting daarop op geen enkele plaats een beroep te doen op het staatsblad 1915 No. 474. Dit Staatsblad is in het Gedelegeerdenverslag ter sprake gebracht en de Regeering is daardoor genoodzaakt geweest daarop in te gaan, doch het Staatsblad is door de Regeering zelf niet als basis genomen voor deze regeling, omdat op het oogenblik — voorzoover de inlichtingen van de Regeering gaan — de twijfel, die de heer s'Jacob heeft geuit, of de grantrechten in genoegzame mate voldoen aan de identiteit met een zakelijk recht volgens het B.W. inderdaad aanwezig is. Dit wordt niet door allen toegegeven. Er zijn menschen in Medan, die beweren, dat het genoemde Staatsblad hier wel kan worden toegepast, doch er zijn anderen, die meenen van niet. De praktijk is, voorzoover mij bekend, dat zulks nog nooit gebeurd is en daarom heeft ook de Regeering zich ten aanzien van de normaliseering van de grondrechten be-

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, VOORZITTER, KOESOEMO OETOYO.)

roepen op de mogelijkheid, dat door de gemeente grond in erfpacht wordt gegeven, en niet op Staatsblad 1915 No. 474.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij van Regeeringswege gewijzigd is, ordnt vervolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de regeling van de rechtspositie der kerkgenootschappen (Ond. 63).

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting op blz. 2 1e kolom, lees ik het volgende:

„Intusschen blijkt nog verschil van opvatting mogelijk te zijn ten aanzien van één voor de rechtszekerheid gewichtig punt, de vraag namelijk, in hoeverre de regeling in haar huidige redactie in verband zou kunnen worden gebracht met het al of niet onderworpen zijn aan Europeesch recht van die kerkelijke corporaties, aan wie de in artikel 2 bedoelde verklaring is afgegeven of die genoemd zijn in het, in Staatsblad 1927 No. 155 bekend gemaakte besluit”.

Met deze woorden erkent dus de Regeering, dat terzake nog een strijd bestaat. De Regeering gaat zelfs verder, want iets verderop zegt zij:

„Tot heden toch gold het stelsel dat iedere vereeniging van overheidswege als rechtspersoon erkend, onder de bepalingen van het Europeesche recht valt”.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de strekking van deze ontwerp-ordonnantie goed heb begrepen, dan is het de bedoeling van deze ordonnantie om in dien strijd eens en vooral een beslissing te doen nemen. Die beslissing zou de Regeering dan gronden op het adatrecht. Nu ben ik heelemaal geen deskundige op het gebied van het adatrecht, maar ik meen toch, dat de Inlandsche Christengemeenten pas in de laatste jaren zich hebben bezig gehouden met den opkoop van Inlandsch grondbezit. Waar de tijd nog zoo kort is, kan dat recht onmogelijk als adatrecht worden beschouwd. Mij zijn erfpachtsperceelen bekend in het bezit van zendingsgenootschappen, waarbij Inlanders wel worden toegelaten om daarin een aandeel te verkrijgen, doch onder de voorwaarde, dat zij Christenen zijn. Omdat het hier erfpachtsperceelen betreft, heb ik daar natuurlijk geen bezwaar tegen. Met dergelijke erfpachtsperceelen kan een zendingsgenootschap natuurlijk doen, wat het wil.

Maar bedenkelijker is het, Mijnheer de Voorzitter — en zoo'n geval is mij ook wel bekend — dat een zendeling op naam van een Inlandsche Christengemeente sawah's opkoopt om die in bewerking uit te geven aan Inlanders, eveneens onder de voorwaarde dat zij Inlandsche Christenen zijn. Hier heeft men dus een geval van ontvreemding van gronden aan Mohammedaansche Inlanders, om die te geven aan Christenen. En nog bedenkelijker wordt het, waar — blijkens de Memorie van Antwoord — in die Inlandsche

(KOESOEMO OETOYO, s' JACOB.)

Christengemeenten ook personen van anderen landaard kunnen worden opgenomen, bv. Christen-Europeanen of Christen-Chineezzen.

Dit is, m.i. tenminste, min of meer, een inbreuk op het groote beginsel, dat Inlandsche grondrechten niet aan niet-Inlanders mogen worden verveerd.

Op grond van al deze overwegingen ben ik huiverig, Mijnheer de Voorzitter, om aan deze ontwerp-ordonnantie mijn stem te geven.

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de considerans — terloops merk ik op dat daarin een misstelling is geslopen doordat het woord „Regeering” in de plaats is gekomen van „regeling” —

De Voorzitter: Dat is in het Gedelegeerdenverslag al hersteld!

De heer s'Jacob: Dit is mij ontgaan heeft de ontwerp-ordonnantie ten doel om mogelijken twijfel omtrent den rechtstoestand van kerkgenootschappen op te heffen. Dat doel wil ze bereiken door de ordonnantie van Staatsblad 1927 No. 156 aan te vullen met een artikel, waarbij wordt bepaald, dat de verklaring, die ingevolge dat Staatsblad aan kerkgenootschappen is afgegeven, in geen geval medebrengt een verandering in de rechtstoestand, in het privaatrecht, waaraan die kerkgenootschappen zijn onderworpen.

De beteekenis van de ordonnantie van Staatsblad 1927 No. 156 is deze, dat aan kerkgenootschappen kan worden afgegeven een verklaring, die automatisch insluit de erkenning van het kerkgenootschap als een rechtspersoon. De beteekenis van de aanvullingsordonnantie is dus, om aan de kerkgenootschappen te zeggen: Ongeacht de rechtspersoonlijkheid, die ge verkrijgt, blijft ge gelaten in het privaatrecht, dat ge vroeger altijd hebt gehad.

In hoeverre deze ordonnantie voldoet aan de belofte, die in de considerans is opgenomen, om allen twijfel op te heffen, mag, dunkt mij, wel nader worden onderzocht. Die ordonnantie is bedoeld als een oplossing van een twijfelachtig punt, maar ze heeft het lot ondervonden van zoovele andere oplossingen, want blijkens het gedelegeerdenverslag heeft zij een aantal vragen doen rijzen, die op haar beurt weer om een oplossing vragen.

Wanneer men tot de kerkgenootschappen zegt: „Ongeacht Uw rechtspersoonlijkheid wordt gij gelaten in het recht, dat ge eerder hadt”, zegt men met andere woorden: Ongeacht Uw rechtspersoonlijkheid is op U van toepassing of het gecodificeerde Europeesche recht, of het Inlandsche adatrecht. Maar daarmee wordt geen twijfel opgeheven, want dan blijft nog altijd de groote vraag bestaan: Wanneer is op een kerkgenootschap van toepassing het Europeesche recht en wanneer het Inlandsche recht?

Voor deze vraag gesteld, antwoordt de Regeering met een uitvoerig betoog, dat de rechtspersoon een figuur is zoowel van het Europeesche als van het Inlandsche recht en dat de erkenning van de rechtspersoonlijkheid op zich-

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(s' JACOB.)

zelf volstrekt niet in staat is, verandering van den rechts-toestand mede te brengen.

Ik kan mij met dat betoog ten volle vereenigen, maar van meer belang komt mij de vraag voor: wanneer weet men, dat men te doen heeft met een rechtspersoon, waarop van toepassing is het Europeesch recht en wanneer met een rechtspersoon, waarop van toepassing is het Inlandsch recht? Of, overgebracht op het onderwerp van deze ordonnantie; wanneer weet men, dat men te doen heeft met een kerkgenootschap, dat onderworpen is aan het Europeesch recht en wanneer men te doen heeft met een kerkgenootschap, dat onderworpen is aan het Inlandsch recht?

Voor deze vraag gesteld, antwoordt de Regeering: dat moet de rechter maar uitmaken. Met deze houding kan ik mij minder goed vereenigen. Het heeft, dunkt mij, weinig nut om aan de kerkgenootschappen de verzekering te geven, dat in hun rechtstoestand geen verandering komt en ze voor te houden, dat ze zoowel aan het Europeesch als aan het Inlandsche recht kunnen onderworpen zijn, terwijl zij tevens in de onzekerheid worden gelaten in welke gevallen het eene en in welke gevallen het andere recht op hen van toepassing is.

Voor fysieke personen bestaat die onzekerheid niet, deze onzekerheid wordt opgeheven door art. 131 I. S. Naar analogie daarvan zou men moeten aannemen, dat de adat heeft te beslissen over de vraag, wanneer men te doen heeft met een Inlandsch rechtspersoon. Daarmede zijn geholpen die Inlandsche rechtspersonen, waarover de adat zich reeds heeft uitgesproken zooals de vereenigingen op Bali, inclusief de soebaks, het Menangkabausche familieverband, de Inlandsche zelfbesturen enz. Maar wanneer men aan de adat vraagt, wanneer een kerkgenootschap onderworpen is aan het Inlandsche recht, stelt men zichzelf voor een zeer moeilijk, zoo niet onoplosbaar vraagstuk en de rechter, aan wien men die moeilijkheid weer overdraagt, zal zich m.i. daaruit niet gemakkelijk kunnen redden.

En toch heeft het belang — in het Gedelegeerdverslag is erop gewezen — die vraag tot een oplossing te brengen voornamelijk om het grondrecht, waarop ook door ons geacht medelid, den heer Koesoemo Oetoyo, gewezen is. Men kan zich voorstellen, dat een kerkgenootschap zich aan opkoop van gronden wil wijden en daarbij verzet ontmoet op grond dat het kerkgenootschap niet uitsluitend uit Inlanders bestaat, maar daarin ook eenige elementen zijn opgenomen op wie een ander recht van toepassing is. Deze vraag haar antwoord niet te doen vinden in het stelligrecht zou, dunkt mij, wel een leemte laten in de regeling van deze materie. Ik kan begrijpen, dat de Regeering er tegen opziet naar deze oplossing te zoeken, maar ik kan niet inzien, dat zij, die aan haar onderdanen rechtszekerheid verschuldigd is, zich aan die taak zou kunnen onttrekken.

Wanneer ik spreek van een oplossing, bedoel ik niet zoozeer een oplossing enkel voor dit specifieke geval, maar heb ik meer het oog gericht op het geheele gebied van het intergentiele recht, dat zoo rijk is aan twijfelachtigheden en zelfs aan rechtsconflicten. Het is maar een suggestie, doch ik zou hier in overweging willen geven, de oplossing te zoeken

(s' JACOB, DWIDJOSEWOJO.)

door aanvulling met een fundamenteele voorziening van art. 131 I. S. voor zoodanige gevallen van twijfelachtigheid en onzekerheid, een voorziening, die de competentie van de bevoegde macht om in zulke gevallen een beslissing te nemen omvat en tevens de algemeene richtlijnen voor die beslissing aangeeft. Ik ga er hier niet dieper op in; ik herhaal, het is slechts een suggestie.

Ik ben met deze beschouwing afgedwaald van het onderwerp, dat in behandeling is, maar ik meen daarvoor een verontschuldiging te mogen vinden in de omstandigheid, dat hier gebleken is van een verdergaande bevrediging van behoeften dan door het ontwerp is gegeven. De Regeering zegt in de considerans, dat het ontwerp strekt, om mogelijke twijfel omtrent den rechtstoestand van kerkgenootschappen op te heffen. Ik geloof veeleer, dat dit ontwerp zijn ontstaan te danken heeft aan de vraag door kerkgenootschappen aan de Regeering gericht: Wat is ons recht? Het antwoord, dat de Regeering bij deze ontwerpordonnantie daarop geeft: Uw recht is hetzelfde, als hetgeen U vroeger hadt, is dunkt mij, niet in staat belanghebbenden te bevredigen. Ik geloof, dat de wetgever zijn taak verkeerd zou begrijpen, wanneer hij zich bepaalde tot een antwoord, zooals dat bij deze ontwerpordonnantie door de Regeering gegeven is. De wetgever is m.i. integendeel verplicht, alle behoefte aan rechtszekerheid, die er bestaat, te bevredigen. Ik begrijp, dat het bij deze ordonnantie zelf nog niet gebeurt, maar ik stel mij voor, dat de Regeering in deze ontwerpordonnantie aanleiding kan vinden om in studie te nemen de vraag, in hoever zij de behoefte die nu nog bestaat aan meer rechtszekerheid, ten volle kan bevredigen, ook al zal de oplossing van die vraag niet zoo gemakkelijk zijn, als op het eerste gezicht schijnt. Nog eens, ik geloof, dat men voor die oplossing dieper moet gaan en deze moet zoeken in een algemeene regeling voor het opheffen van rechtsconflicten en twijfelachtigheden op het gebied van het intergentiel recht.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Nopens de thans in behandeling zijnde ontwerpordonnantie zou ik gaarne de volgende opmerkingen willen maken.

De Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag heeft mij niet in allen deele bevredigd. Immers in de Memorie van Toelichting is uitdrukkelijk door de Regeering verklaard, dat het wenschelijk is

„door een uitdrukkelijke bepaling ieder misverstand af te snijden aangaande de bedoeling van het onderhavige Koninklijk besluit (K. B. van 29 Juni 1925 No. 80, Stbl. 1927 No. 156) om geenerlei invloed uit te oefenen op het privaatrecht, dat de burgerlijke rechtsverhoudingen der kerken, kerkgenootschappen of zelfstandige onderdeelen daarvan beheerscht”.

Doch op een in het Gedelegeerdenverslag m. i. terecht gedaan voorstel om bij de door art. 2 lid 1 van het evengenoemd K. B. vereischte verklaring te bepalen, of de corporatie door Inlandsch dan wel door Europeesch recht wordt beheerscht, en om een beschrijving der goederen van de kerkelijke gemeenten verplichtend te stellen, wenschte de Regeering niet in te gaan. De strekking van dit voor-

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(DWIDJOSEWOJO, VAN HELSDINGEN.)

stel dekt naar mijn bescheiden meening volkomen de bedoeling, die aan het K. B. en ook de thans voorgestelde aanvulling ten grondslag ligt, n.l. om aan meerbedoelde corporaties rechtszekerheid en rechtsbevrediging te verschaffen.

Voorts meen ik naar aanleiding van de onderhavige aanleggenheid een inconsequentie te zien in het door de Regeering ingenomen standpunt t. a. v. Inlandsche kerkelijke gemeenten eenerzijds en dat t. a. v. de als rechtspersoon erkende Inlandsche vereenigen anderzijds.

Worden de burgerlijke rechtsverhoudingen van laatstbedoelde corporaties volgens de vaste practijk geheel beheerscht door het voor Europeanen en daarmede gelijkgestelden geldend recht, die van de Inlandsche kerkelijke gemeenten niet, doch daarvan wordt slechts de rechtspersoonlijkheid van rechtswege erkend en bevestigd. Een en ander kan aanleiding zijn tot het vestigen van een indruk, dat hier met twee maten wordt gemeten.

Ook ten aanzien van de onderwerping aan het Europeesch privaatrecht van kerkelijke gemeenten heeft de Regeering zich m.i. niet duidelijk genoeg uitgesproken. Op de door verschillende leden van dit college naar voren gebrachte wenschelijkheid om de regeling in Stbl. 1927 No. 12 aan te vullen, is de Regeering niet positief ingegaan, ofschoon zij blijkens de memorie van antwoord van meening is, dat bij bedoelde onderwerping uiteraard niet kan worden voldaan aan enkele vereischten, die alleen op natuurlijke personen betrekking kunnen hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik daarom den Regeeringsgemachtigde willen verzoeken om meerdere klaarheid in verband met de door mij gemaakte opmerkingen te willen verschaffen.

Tenslotte wil ik gaarne de bezwaren van den heer Koesomo Oetoyo, die zoeven door hem naar voren zijn gebracht tegen de onderhavige ontwerp-ordonnantie, onderschrijven en ik zal daarom mijn stem niet aan dit ontwerp kunnen geven, tenzij de bedoelde bezwaren straks of door de Regeering of door een van de andere sprekers zullen worden weerlegd.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Dat dit staatsblad omtrent het ontwerp, dat ons hier wordt voorgelegd niet geheel duidelijk is, blijkt wel uit de verschillende bezwaren, die door diverse sprekers hier naar voren zijn gebracht. Ook ik verkeer in een eenigszins moeilijke positie. Wanneer het Staatsblad 1927 No. 156 aan mijn oordeel was onderworpen geworden, dan vrees ik, dat ik er zeer sterk principieel tegen gekant zou zijn geweest, omdat ik dat Staatsblad inderdaad acht een aanranding van het recht van de kerk. Voor een goed begrip van mijn standpunt ben ik gedwongen, om ook dit Staatsblad 1927, No. 156, waarvan de ontworpen ordonnantie een aanvulling is, zeer kort in zijn geheel in beschouwing te nemen.

Bij de bestudeering van deze stukken zijn wel heel duidelijk aan den dag getreden de groote moeilijkheden, die wij ondervinden door het gemis van de voorstukken. Wij weten tenslotte niet precies hoe het Staatsblad is ontstaan en wat daarvan de reden is geweest, doch het is toch wel

(VAN HELSDINGEN.)

eenigszins te bevroeden en ik meen daarom stelling te moeten nemen tegen het geachte lid, den heer s'Jacob, die gemeend heeft te moeten uitgaan van de veronderstelling, dat door verschillende kerkgenootschappen zou zijn gevraagd: zeg nu maar eens, aan welk recht wij eigenlijk onderworpen zijn. Ik geloof, dat dit hier de bedoeling niet is geweest en dat de aanleiding tot dit Staatsblad een geheel andere is geweest, n.l. deze, dat verschillende kerken weigerden te worden beschouwd als vereenigen. De rechtspositie van de kerken is, zooals U bekend is, Mijnheer de Voorzitter, steeds een zeer moeilijk en teer punt geweest. De kerken hebben steeds beweerd en volgehouden, dat zij rechtspersonen waren, sui generis, eigen rechtspersonen, die geheel verschillend en los zijn van de burgerrechtelijke vereenigen. Vroeger heeft men de kerken steeds gedwongen in de richting van de burgerrechtelijke vereenigen, die hun rechtspersoonlijkheid aan de goedkeuring der Overheid ontleenden. Dit streed echter met het karakter der kerk, van daar, dat verschillende kerken geweigerd hebben om, in het maatschappelijk leven optredend, eerst rechtspersoonlijkheid aan te vragen op grond van de regelen overeenkomstig het hier geldende Staatsblad 1870 No. 64.

Dit is hier ook het geval geweest en indien ik mij goed herinner, zijn het vooral de gereformeerde kerken geweest, die geweigerd hebben rechtspersoonlijkheid aan te vragen met behulp van het Staatsblad 1870 No. 64. Zij stelden op den voorgrond, dat de kerken geen privaatrechtelijke personen zijn en ook niet haar rechtskracht als publiekrechtelijk lichaam ontleenen aan de overheid, maar dat zij alle zijn rechtspersonen sui generis.

Het merkwaardige is, dat de Regeering in Staatsblad 1927 No. 156 dat ten volle erkend heeft. In art. 1 wordt zonder meer het beginsel vastgelegd, dat de kerken en kerkgenootschappen alsmede hun zelfstandige onderdeelen van rechtswege rechtspersoonlijkheid bezitten, maar de grief, die ik tegen het beginsel in genoemd Staatsblad heb is deze, dat hetgeen in art. 1 met gulle hand wordt gegeven, in art. 2 onmiddellijk wordt teruggenomen. In art. 2 toch wordt uitdrukkelijk verklaard:

„Om als kerk of kerkgenootschap, dan wel als zelfstandig onderdeel daarvan, te worden aangemerkt, is eene daartoe strekkende verklaring vereischt van den „Gouverneur-Generaal”.

De Voorzitter: Artikel 3 is er ook nog.

De heer Van Helsdingen: Dat komt straks nog. Deze bepaling in het 1e lid is, dunkt mij, voor een kerk of een gemeenschap, die zich als kerkgenootschap organiseert, onaanvaardbaar. Dat de Gouverneur-Generaal moet beoordeelen, of een religieuse gemeenschap als kerk of kerkgenootschap moet worden aangemerkt, is absurd. Ik begrijp wel, wat de reden is geweest, dat men dit artikel in dezen vorm heeft opgenomen, maar desniettegenstaande moet ik ernstig protest aantekenen tegen de gedachte, die daaraan ten grondslag ligt. Het ligt allerminst in de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal te be-

(VAN HELSDINGEN.)

oordeelen of een religieuze gemeenschap is een kerk of een kerkgenootschap.

Bij de beoordeeling van genoemd Staatsblad dringen zich de volgende vragen op, die eenigszins buiten het verband liggen van het ontwerp, dat voor ons ligt en waarop ik gaarne van den Regeeringsgemachtigde antwoord zou willen ontvangen. De eerste vraag luidt: Welke toetssteen denkt de Regeering aan te leggen om het wezen van een kerk of kerkgenootschap te beoordeelen; praejudicieert dit iets omtrent de vraag of bepaalde godsdienstige gemeenten moeten worden beschouwd als kerk?

De Voorzitter: Die vraag ligt al heel ver buiten het ontwerp.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben daarom begonnen met te zeggen, dat ik mij eenigszins buiten het ontwerp zou begeven.

De tweede vraag: Op welke gronden kan een verzoek om erkenning als kerk worden geweigerd?

De derde: Indien een verklaring, als in art. 2 wordt bedoeld, wordt geweigerd, welke zullen dan de gevolgen zijn van een zoodanige weigering?

Mijnheer de Voorzitter! Als de geachte Regeeringsgemachtigde mij in dat opzicht van antwoord kan dienen, zal ik hem zeer dankbaar zijn.

Ik kom thans tot het eigenlijke onderwerp. De eerste vraag, die zich in verband hiermede naar voren dringt is deze, op welke kerken dit staatsblad eigenlijk van toepassing is. Ik geloof — en het doet mij genoegen, dat geen der sprekers deze kwestie in het geding heeft gebracht — ik geloof, dat vaststaat, dat met kerken of kerkgenootschappen bedoeld worden de Christelijke kerken en kerkgenootschappen en niet de Islamitische of Boeddhistische of Hindoeïstische religieuze gemeenschappen of wat van dien aard ook. Dat staat, meen ik, buiten twijfel vast, althans wanneer men het woord „kerk“ in zijn eigenlijke beteekenis neemt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik bespeur in de vergadering tekenen, waaruit blijkt, dat men het niet met mij eens is. Wanneer dus mijn opmerking aanleiding geeft tot het vragen naar meer opheldering, is het gewenscht, dat de Regeering duidelijk zegt of deze regeling alleen bedoeld is voor de Christelijke kerken en kerkgenootschappen. Immers andere religieuze gemeenschappen hebben aan een dergelijke regeling geen behoefte, beheerscht als ze worden door hun adat. Maar juist omdat de Europeesche kerkgenootschappen niet wisten of zij konden optreden als rechtspersoon, was voor hen deze regeling noodig. Het is echter misschien beter dat in den titel van de wet naar voren te brengen.

Een tweede vraag is: op welke Christelijke kerken heeft dit staatsblad nu gelding? Dan wijs ik op Staatsblad 1927 No. 155, jo. art. 4 van Staatsblad 1927 No. 156. Daaruit blijkt, dat het inderdaad de bedoeling is, dat de Europeesche kerken en kerkgenootschappen onder dit Staatsblad vallen.

Artikel 4 bepaalt onder meer, dat een verklaring, als in art. 2 bedoeld, niet noodig is voor instellingen, welke vóór de in werking treding van dit besluit door den Gouverneur-Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

Generaal bij besluit als kerk of kerkgenootschap, dan wel als zelfstandig onderdeel daarvan zijn aangemerkt, terwijl staatsblad 1927, No. 155, dat 5 Mei te voren werd afgekondigd, voorzoover het protestantsche kerkgenootschappen betreft, bepaalde, dat als kerk of kerkgenootschap, dan wel als zelfstandig onderdeel daarvan wordt aangemerkt: A: de Protestantsche kerk in Nederlandsch-Indië, alsmede haar Europeesche en Inlandsche gemeenten. De Inlandsche gemeenten der Indische kerk vallen dus als onderdeelen eener als zoodanig aangemerkte kerk onder dit Staatsblad.

Mijnheer de Voorzitter! Voorzoover het de Inlandsche kerken betreft, die ontstaan zijn op het terrein der gereformeerde zending, geldt artikel 3 van Staatsblad 1927 No. 156, want zij staan in verband met- of hooren bij- door de Regeering in Nederland wettig erkende kerken of kerkgenootschappen. Zij krijgen dus een verklaring als bedoeld bij artikel 2 van dat Staatsblad, zoodra de reglementen en de bepalingen betreffende hun instelling schriftelijk bij den Gouverneur-Generaal zijn bekend gemaakt.

De derde vraag is nu deze: Hoe staat het nu met de Inlandsche Christen gemeenten, die niet zijn onderdeelen van de Protestantsche kerk en ook niet behooren tot de gereformeerde kerken. Worden ook deze beheerscht door dit Staatsblad? Ontstaan door den arbeid van zendelingen en zendingsverenigingen, kunnen zij niet worden gerangschikt onder de Inlandsche gemeenten, die worden genoemd in Staatsblad 1927 No. 155, want zij zijn geen onderdeelen eener kerk, in Nederland erkend. M.i. vallen deze Inlandsche Christen-gemeenten als religieuze gemeenten geheel buiten dat Staatsblad en worden ze ook beheerscht los van dat Staatsblad en los van de ordonnantie, die wij thans behandelen, door hun eigen adatrecht. Zoodra Inlandsche gemeenschappen — zij het religieuze of Christelijke — zich organiseren en zich als rechtspersonen in het adatleven gedragen, treden zij volgens hun eigen adatrecht ook op als rechtsgemeenschappen. Daarmede is, meen ik, de opmerking van den heer s'Jacob beantwoord, die meende, dat de in een bepaalde streek geldende adat zou moeten beslissen over het bestaan van de rechtspersoonlijkheid. Ik meen, dat dit anders zal moeten worden opgevat nl. zoo: zoodra een Inlandsche religieuze gemeenschap zich naar buiten openbaart alsof zij rechtspersoonlijkheid heeft, bezit een dergelijke gemeenschap die rechtspersoonlijkheid. Het is niet noodig, dat adatregelingen van een andere groep menschen zouden bepalen of dergelijke gemeenschappen rechtspersoonlijkheid hebben. Dit hangt af uitsluitend van het adarecht van de groep menschen die de gemeenschap zelf vormen, die hun eigen adatrecht hebben verkregen.

De Inl. gemeenten, die ik hier bedoel, hebben dus een eigen leven en zij vallen dus, naar ik meen, buiten dit Staatsblad. Ik zou echter van den geachten Regeeringsgemachtigde gaarne vernemen, of mijn veronderstellingen juist zijn.

Het Staatsblad 1927 No. 156 geldt dus in verband met het bepaalde bij Staatsblad 1927 No. 155 voor alle Indische kerken en ook voor de Inlandsche gemeenten, die tot een Indische kerk behooren. Ik meen nu de reden van de ou-

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(VAN HELSDINGEN.)

derhavige aanvulling te zien in het feit, dat door deze samenkoppeling van de Europeesche- en de Inlandsche gemeenten in hetzelfde staatsblad 1927 No. 155 de noodzaak geboren werd, om duidelijk in het licht te stellen, aan welk recht nu voortaan die Inlandsche gemeenten der Protestantische Kerk zouden zijn onderworpen. Het feit, dat zij hier als rechtspersonen zijn erkend, zou allicht de gedachte kunnen opwekken, dat zij dan ook zouden zijn onderworpen aan het voor Europeanen geldende recht en daarin komt de Regeering de Inlandsche gemeenten nu tegemoet door te verklaren dat, nu zij zich als Inlandsche gemeenten hebben georganiseerd, als zoodanig het adatrecht op haar geldig is, en dat, nu zij door de verklaring van art. 4 jo. St. 1927 : 155 worden gemaakt tot rechtspersoonlijkheden volgens dit staatsblad, haar rechtspositie niet wordt gewijzigd en blijft dus het recht, dat zij voordien gehad hebben, ook na die verklaring gelden. Omdat hier inderdaad door deze regeling — en in zooverre verschil ik met den heer s'Jacob, die vreest, dat door deze samenkoppeling de vraag zou rijzen of zij misschien ook onderworpen zijn aan het Europeesch recht — een twijfel wordt opgelost, ga ik gaarne met deze aanvulling mee, die al dadelijk dit groote voordeel zal hebben, dat nu vast komt te staan, dat Inlandsche gemeenten, die onderdeelen zijn van de Indische Protestantische kerk, dan wel van de Gereformeerde Kerken, toch een eigen adatrechtelijk leven blijven behouden.

Mijnheer de Voorzitter! Dat dergelijke Inlandsche gemeenschappen rechtspersoonlijkheid hadden volgens hun adatrecht behoef ik niet nader aan te toonen. In de Memorie van Antwoord zijn er zooveel bewijzen van naar voren gebracht, dat ik gevoelig kan volstaan met daarnaar te verwijzen, maar ik wil in dit verband toch nog speciaal even wijzen op het kabinetsschrijven van den Gouverneur-Generaal van 23 Juli 1892, No. 1, waarin uitdrukkelijk werd erkend, dat de door de Indische bevolking opgerichte kerkgebouwen en kerkerven aan de kerkelijke gemeenten behooren. Naar aanleiding daarvan is dan ook het besluit verschenen van den resident van Menado van 13 December 1895, waarin o.a. deze zin voorkomt, dat de kerkgenootschappen en Inlandsche gemeenten het meest onbeperkt bezitsrecht hebben op de erven als volgens de adat kebiasaan.

Elf jaren geleden, in 1906, heeft de directeur van B. B. in een brief uitdrukkelijk erkend, dat geen Europeesche titel noodig is voor grondstukken feitelijk toebehoorend aan Inlandsche Christengemeenten. Verder heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoordt al verwezen naar het agrarisch reglement van Sumatra's Westkust van 1895, waarin het beginsel evenzeer wordt erkend, dat de Inlandsche grondrechten kunnen worden verkregen niet alleen door Inlanders en Inlandsche families, maar ook door Inlandsche rechtseenheden van anderen aard. De hier bedoelde Inl. gemeenten waren dus rechtspersonen in adatrechtelijken zin en oefenden — over door de Regeering erkende — adatrechtelijke grondrechten uit. Zouden zij zonder meer door St. 1927 : 156 jo. 155 tot Europeesche rechtspersonen worden, dan zouden zij zijn gedupeerd en zouden zij de Inl. rechten op den grond verliezen. Daarom is dit ontwerp noodzakelijk.

Kan ik mij dus met dit ontwerp, zooals het hier voor ons ligt, vereenigen, ik zou toch nog wel even een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer Dwidjosewojo naar voren heeft gebracht over de vrijwillige onderwerping. De Regeering heeft daaromtrent verklaard, dat het niet noodig was om in het staatsblad 1917 No. 12, wijzigingen aan te brengen. De Regeering erkent, dat bij den opzet van dit staatsblad in het geheel niet gedacht is aan rechtspersonen. Dit is trouwens ook zonder deze verklaring wel duidelijk. Wanneer men de artikelen doorleest, blijkt heel klaar, dat er alleen gedacht is aan physische personen. Maar, de Regeering meent, dat geen moeilijkheden zullen ontstaan en het beter is deze zaak aan den rechter over te laten of — en daarop komt het ten slotte neer — aan het hoofd van plaatselijk bestuur. Daartegen heb ik wel eenig bezwaar. Het komt mij voor dat het veel beter is het staatsblad 1927 No. 12 ook nog eens onder de loupe te nemen en daarin de noodige wijzigingen aan te brengen, zoodat niet alleen de rechters, maar ook de hoofden van plaatselijk bestuur, die in de eerste plaats te beoordeelen hebben of men zich vrijwillig onderwerpen kan aan het Europeesch privaatrecht, een handleiding hebben en de toepassing van dit Staatsblad op rechtspersonen niet overgelaten wordt aan de wisselende inzichten van de verschillende hoofden van plaatselijk bestuur.

De wet geve zelf hierin eenige leiding. Ik doe hier daarom nogmaals de suggestie aan de hand, dat de Regeering het Staatsblad 1917 No. 12 in verband met de aan de orde zijnde kwestie nog eens zorgvuldig nagaat en onder de oogen ziet in hoeverre de artikelen toepasselijk zijn en welke wijzigingen zij behoeven.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog een tweede opmerking in het gedelegeerdenverslag gemaakt, die door de Regeering is afgewezen, de opmerking nl., die ook door den heer Dwidjosewojo naar voren is gebracht, of het niet gewenscht is, regelingen te treffen, zoodat het onderscheid tusschen de goederen van kerkelijke gemeenten en van burgerlijke gemeenten eens en voor altijd wordt vastgesteld.

Ik sluit mij in deze gaarne aan bij het betoog van den heer Dwidjosewojo, dat het zeer gewenscht is, dat in dit opzicht ook meer zekerheid bestaat. Inderdaad hebben zich al verschillende gevallen voorgedaan, waarbij twijfel ontstond over de vraag of en in hoeverre een kerk of een erf toebehoorde aan een kerkelijke gemeente dan wel aan de burgerlijke gemeente. Ik heb hier bijv. aangeteekend, dat er in Sangir wel eens geweigerd is gronden in te schrijven op naam van een Inlandsche Christengemeente. Zoo is het ook wel gebeurd, dat een B.B. ambtenaar een kerkklok, die eigendom der kerkelijke gemeente was, wegnam uit het kerkgebouw en die klok elders plaatste, omdat hij meende, dat die klok daar beter op zijn plaats was.

Ook op Ambon heeft zich voorgedaan, dat een vonnis tegen een negorijbestuur werd ten uitvoer gelegd op goederen van de kerkelijke gemeente en het heeft veel moeite gekost, de goederen uit den greep van den ten uitvoer leggenden ambtenaar te halen. Juist omdat aanvankelijk de Christengemeenten vaak geheel zijn samengesmolten met

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(VAN HELSDINGEN.)

de burgerlijke gemeenten, zou het zoo gewenscht zijn om ook in dit opzicht — de Regeering heeft het elders in een schrijven ook reeds erkend — de scheiding van kerk en staat wat scherper te stellen en de kerkelijke goederen dus wat nauwkeuriger te omlijnen, althans door de Regeering in dit opzicht verschillende beginselen te laten vaststellen.

Ik zou dan bv. deze vraag willen stellen, of er niet een regeling zou kunnen worden getroffen — ik bedoel een algemeene regeling — niet in deze ordonnantie natuurlijk — b.v. in dien zin, dat de kerk het eigendom der kerkelijke gemeente is, ook al doet zij tevens dienst als localiteit voor een gouvernementschool en dergelijke. Ook al hebben de negorijlieden het gebouw opgericht, dan vloeit daaruit niet vanzelf voort het motief om te verklaren, dat nu negorij er de eigenaar van is, want de bouw van de kerk heeft niet plaats gehad in negorijdienst, dus niet ten behoeve van de negorij, doch ten behoeve van de kerkelijke gemeente. En zoo zouden nog meer algemeene regelen zijn te stellen waaraan getoetst kan worden, tot welke gemeente de goederen behooren, tot de burgerlijke of tot de kerkelijke gemeente.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog even een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo naar voren heeft gebracht. Hij heeft hier gezegd, dat de Regeering het bestaan van een strijd erkent en zei dit op grond van een passage uit de Memorie van Toelichting, die hij heeft voorgelezen. Doch hij heeft die, dunkt mij, niet juist gelezen, want de Regeering zegt in de Memorie van Toelichting, dat de mogelijkheid van strijd zou kunnen ontstaan.

In de tweede plaats heeft hij gesproken over een zendeling, die voor de Inl. Christen-gemeente gronden opkocht van de Mohammedaansche bevolking, welke gronden die zending dan later gaf aan de Inlandsche Christenen. Hij zag daarin een ontvreemding van grond aan de Mohammedaansche bevolking en een inbreuk op het bekende Staatsblad van 1875. Het wil mij voorkomen, dat die zendeling in dit opzicht optrad als vertegenwoordiger of behartiger van de belangen der Inlandsche Christen-gemeente en dus daarvoor gronden aankocht. Hier is dus heelemaal geen sprake van overtreding van het bekende staatsblad van 1875.

Die zendeling trad gewoon als vertegenwoordiger van de Christengemeente op, welke beheerscht wordt door het adatrecht. Hij kocht die gronden voor die gemeente op en stelde ze daarna — en waarom zou dit niet mogen? — uitsluitend ter beschikking van de leden van die Inlandsche Christen-gemeente. Ik kan daarin heelemaal geen fout zien en ook geen inbreuk op het betreffende Staatsblad van 1875. Het gaat hier niet om een individueelen overgang dier gronden op den zendeling, maar een overgang op een corporatie, die beheerscht wordt door het Inlandsch adatrecht.

De heer s'Jacob heeft bezwaren gemaakt tegen de mogelijkheid, dat kerkgenootschappen het karakter van Inlandsche kerkgenootschappen zouden dragen, wanneer Europeanen of vreemde Oosterlingen daarin zouden worden opgenomen. Ik meen, dat ook de heer Koesoemo Oetoyo dit punt naar voren heeft gebracht. Ik ben echter van meening, dat de opname van enkele Europeanen en ook van den zendeling

(VAN HELSDINGEN, MANDAGIE.)

als vertegenwoordiger van de gemeente niet bepaalt het karakter van de Inlandsche gemeente. Zoodra een Inlandsche gemeente zich als zoodanig heeft georganiseerd en een kerkeraad heeft ingesteld, is een Inlandsche corporatie in het leven geroepen, afgescheiden van de vraag, of de zendeling zich meer of minder vlug terugtrekt uit de bemoeienissen van die gemeenschap.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie zou ik willen opmerken, dat ik mij schaar aan de zijde van de leden, die blijkens het gedelegeerdenverslag de stelling hebben bestreden, dat het adatrecht geen rechtspersoonlijkheid kent en dat niet erkende Inlandsche kerkgenootschappen voor de inwerkingtreding van het K. B. van 1925 geen rechten konden uitoefenen.

Met de meening van die leden, dat wel is waar de rechtspersoonlijkheid van Inlandsche adatgemeenschappen niet die van het Europeesche recht is, maar deze gemeenschappen wel degelijk subjeet van rechten en verplichtingen op privaatrechtelijk gebied zijn, stem ik dan ook volkomen in. In het leven van den Inlander neemt de godsdienst geen ondergeschikte plaats in. Wat den Christelijken godsdienst betreft, wijs ik b.v. op Ambon, Menado, Timor en de Bataklanden. De godsdienst is er in den loop der tijden te zeer met de adat samengeweven dan dat er in het adatrecht geen plaats zou zijn voor den godsdienst en zijn behoeften.

Het Koninklijk Besluit van 29 Juni 1925 No. 80 (Staatsblad 1927 No. 156) heeft, zooals in de Memorie van Toelichting op het ontwerp vermeld staat, de strekking om de tevoren reeds bestaande algemeene opvatting omtrent de rechtspositie van kerkgenootschappen wettelijk vast te leggen.

Naast de argumenten, die in de Memorie van Antwoord door de Regeering zijn aangevoerd tegen het betoog, dat Inlandsche godsdienstige gemeenten in het geheel geen rechten hebben, zou ik nog willen wijzen op het door ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen aangehaalde besluit van den resident van Menado ddo. 13 December 1895 No. 438, regelende den eigendom en het onderhoud der kerkgebouwen alsmede het bezit der kerkerven van de Protestantische Inlandsche Christengemeenten in de Minahasa, wel een bewijs, dat de Inlandsche kerkelijke gemeenten wel degelijk subjeet van rechten en verplichtingen op privaatrechtelijk gebied zijn. Het moge ook een argument zijn voor het betoog van de leden, dat de Inlandsche godsdienstige gemeenten haar rechtsbevoegdheid niet ontleenen aan het K. B. van 1925, maar dit K. B. legt slechts vast haar reeds bestaande, in het levend adatrecht der Christen-Inlanders gegroeide en algemeen erkende rechtspositie.

Overigens staat het kerken, kerkgenootschappen of zelfstandige onderdeelen daarvan vrij, om het Europeesch privaatrecht op zich van toepassing te krijgen.

De aanhangige ontwerp-ordonnantie beoogt een gewenschte aanvulling van het K. B., waarmede rechtszekerheid en rechtsbevestiging, geen rechtsverandering werd beoogd, waardoor de zekerheid wordt verkregen, dat de door den

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(MANDAGIE, FRUIN.)

Gouverneur-Generaal uit te reiken verklaring geen verandering brengt in het privaatrecht, waaraan de betrokken corporatie voor het afgeven der verklaring was onderworpen, terwijl aan art. 4 van dat besluit een bepaling wordt toegevoegd, dat zulks evenmin het geval is met de corporaties, die bij besluit werden aangemerkt als kerk, kerkgenootschap of zelfstandig onderdeel daarvan.

In verband met mijn bovenstaand betoog zal ik voor dit ontwerp stemmen.

Naar aanleiding van eenige opmerkingen in het gedelegeerdenverslag, nl. dat zich met betrekking tot de rechtspositie dier genootschappen, vooral ten aanzien van haar grondenrecht, moeilijkheden kunnen voordoen, zooals onlangs nog op Ambon gebleken was, waarover mijn geacht medelid de heer Van Helsdingen het nog zooeven had, zou ik nog het volgende willen opmerken.

Bovendien kan ik mij wel voorstellen, dat in een negorij, waar de gemeenteordonnantie reeds ingevoerd is, geschillen tusschen kerkelijke en burgerlijke gemeenten kunnen ontstaan, vooral in een gemeente waar verschillende godsdiensten worden beleden en daarom vind ik ook de suggestie aan het slot van het Gedelegeerdenverslag, om vast te leggen, welke goederen geacht moeten worden te behoren tot de kerkelijke gemeenten, ter voorkoming van geschillen, niet misplaatst.

Tenslotte denk ik hierbij nog aan de mogelijkheid, dat door kerkelijke gemeenten grond in ontginning kan worden aangevraagd voor kerkelijke doeleinden en dat het noodig is dat vooraf wettelijk wordt vastgesteld, wie die gemeenten in en buiten rechten vertegenwoordigt.

Dat deze wetenschap ook noodig is bij de behandeling van rechtsvorderingen van of tegen die gemeenten behoeft wel geen betoog.

Ik zou den Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven om uiteraard, na raadpleging van de betrokken kerken, kerkgenootschappen en bestuurshoofden, deze materie nader te willen regelen, waardoor uiteraard geschillen tusschen burgerlijke en kerkelijke gemeenten onderling kunnen worden voorkomen.

Ik dan U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne aan den Regeeringsgemachtigde een paar vragen willen stellen. Verder zal ik niet over dit onderwerp spreken.

[In de eerste plaats zou ik dit willen vragen. Wanneer zich op het oogenblik ontwikkelt een Gereformeerde Inlandsche gemeente — ik noem een Gereformeerde gemeente omdat hierop het bekende besluit van den Gouverneur-Generaal geen betrekking heeft — heeft die gemeente dan, afgezien van de verklaring, die ze op zeer gemakkelijke wijze kan verkrijgen, rechtspersoonlijkheid?

Zegt de Regeering, dat een dergelijke gemeente geen rechtspersoonlijkheid bezit, afgezien van de verklaring, dan begrijp ik dit nieuwe artikel niet, want dit nieuwe artikel zegt, dat op deze kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdeelen geen ander privaatrecht van toepassing is dan dat, waaraan zij voor de afgifte der verklaring

(FRUIN, STOKVIS.)

waren onderworpen. Maar bestonden ze nog niet als zelfstandige gemeenschap voor de verklaring, dan is het mij niet geheel duidelijk aan welk recht ze onderworpen zijn. Dan kan ik mij voorstellen, dat de privé-leden van die gemeente aan een zeker recht onderworpen waren, maar niet dat de heele gemeente aan een bepaald recht onderworpen was.

De tweede vraag, die ik zou willen stellen is deze of, wanneer men mag aannemen, dat deze gemeenten vanzelf rechtspersoonlijkheid hebben, het dan wel juist is uitgedrukt, wanneer zij bv. een zelfstandige onderafdeeling van een kerk zijn geworden, te zeggen dat zij dezelfde privaatrechten behouden als zij vroeger hadden. Want hoe zij ook vroeger bestonden, in ieder geval bestonden ze vroeger niet als een zelfstandig onderdeel van een kerk, want een zelfstandig onderdeel van een kerk werden zij pas door de verklaring van den Gouverneur-Generaal.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een vraag willen stellen en een opmerking willen maken.

Mijn vraag is om een nadere opheldering van een passage in de Memorie van Antwoord. Daar staat op blz. 2, linker kolom, bovenaan:

„De Regeering sluit zich aan bij die leden, die van oordeel zijn dat het karakter van een Inlandsche Kerkelijke gemeenschap niet verandert door toetreding van Europeesche leden en omgekeerd; overigens is de vraag zelf er eene, wier oplossing bij conflict tot de taak der rechterlijke macht behoort”.

De consequentie van deze opvatting van de Regeering is, dat tot een Inlandsche kerkelijke gemeenschap naar believen Europeanen en natuurlijk ook andere niet-Inlanders kunnen toetreden. De heer Van Helsdingen vatte de zaak wel wat heel licht op toen hij zeide: wat verandert er nu aan het karakter van zulk een Inlandsche kerkelijke gemeenschap, wanneer daarin enkele Europeanen zitten? Maar Mijnheer de Voorzitter er kunnen daarin ook meer dan enkele Europeanen zijn en het kunnen ook Chineesche Christenen zijn, die tot die kerkelijke gemeenschap toetreden.

Nu wordt wel verwezen naar den rechter, indien in dit opzicht conflicten zouden ontstaan, omtrent de beteekenis van het op ruimere schaal toetreden van niet-inlanders voor het karakter van die kerkelijke gemeenschap, maar de Regeering zelf geeft hier reeds een handleiding aan den rechter door te verklaren, dat het karakter door toetreding van niet-inlanders niet verandert.

Deze vraag stel ik ook hierom, omdat, wanneer tot bedoelde kerkelijke gemeenschappen meerdere Europeanen zullen zijn toegetreden en die Inlandsche gemeenschappen in bezitsrecht beschikken over ruime gronden, de vraag zich voordoet: hoe zal het dan gaan met de beschikking over de gronden, die zoo'n gemeenschap bezit? Zullen dan ook die Europeanen, als leden van die kerkelijke gemeenschap, recht hebben op de door haar bezeten gronden?

Ik zie dat U, Mijnheer de Voorzitter, en de heer Van Helsdingen van neen schudden, maar de vraag is, in welke rechtspositie die Europeanen in die kerkelijke gemeenschap dan zullen optreden.

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

Zullen zij zijn enkel individueele Europeanen? Zoo ja, dan spreekt het vanzelf, dat zij niet medebeschikken over den grond. Of maken zij eenvoudig deel uit van een kerkgenootschap, beschikken zij dus alleen over het bezit van die kerkelijke gemeenschap? Ik vind die vraag zeer de moeite waard, en van genoeg belang om daarop stellige helderheid te verkrijgen.

In de tweede plaats zou ik mij op practisch-politieke grond willen aansluiten bij de vrees, die de heer Oetoyo heeft geuit omtrent de verkrijging van ruim Inlandsch grondbezit door de Inlandsche kerkgemeenten. Mijnheer de Voorzitter! Als de Inlandsche kerkgemeenschap is geworden een zelfstandig onderdeel van een grooter kerkgenootschap van dezelfde gezindte, dan staat zij practisch weinig zelfstandig. Leiding, invloed, pressie wellicht, zal dit kerkgenootschap kunnen ondergaan van de grootere gemeenschap, waarvan zij een onderdeel vormt en dan is in de practijk wel zeer zeker te duchten, dat door den uiteraard grooten invloed van de Europeesche leidende krachten in het grooter kerkelijk verband een zeer ruim grondbezit, vooral in bepaalde streken, zal kunnen worden onttrokken aan de Inlandsche volksgemeenschap. Dat zal niet alleen uit een oogpunt van agrarisch recht zeer ongewenscht kunnen zijn, maar het zal ook de religieuze verhoudingen in zoo'n streek noodzakelijk moeten verscherpen en nu vind ik het een schaduwzijde van dit ontwerp, dat heb ik het goed begrepen, in die richting verdere mogelijkheden schept. Is dat niet zoo, dan zal ik dat graag vernemen. In afwachting van de beantwoording van deze opmerkingen, zal ik mij het bepalen van mijn stem ook voorbehouden.

De Voorzitter: Wenscht nog een van de andere heeren het woord? Zoo, niet, wenscht de Regeeringsgemachtigde dan dadelijk te antwoorden?

De heer Rutgers: directeur van Justitie. Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou allereerst willen ingaan op de opmerking van den heer s'Jacob, die weersproken is door den heer Van Helsdingen, als zou eigenlijk achter de considerans iets anders zitten, dan de considerans uitdrukt. Dit is inderdaad niet het geval. De bedoeling van het oorspronkelijk K.B. Staatsblad 1927 No. 156 is dezelfde geweest, als die dat Staatsblad zal hebben na deze wijziging. Er is alleen gezegd van kerkelijke zijde: nu de Regeering in dat Staatsblad No. 156 aankomt met een soort erkenning van de kerk, zal er misschien geredeneerd worden: vereenigingen en ook kerken, die vroeger als vereeniging werden erkend, vallen onder Staatsblad 1870 No. 64. Dat Staatsblad is een soort onderdeel van het B.W., en krachtens dit karakter, zooals ook de heer Dwidjosewojo opmerkte, is de constante opvatting geweest, dat die vereenigingen hebben een Europeesche rechtspersoonlijkheid.

Men vreesde nu dat dit karakter van Europeesche rechtspersonen niet zoozeer gezien werd in Staatsblad 1870 No. 64, als wel in de erkenning door de Regeering. Menschen, die bij het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid de erkenning van de Regeering op den voorgrond plaatsten, waren bang,

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

dat de meening zou bestaan, dat bij de erkenning van kerken nu ook zou worden meegeslept de Europeesche rechtspersoonlijkheid.

Mijnheer de Voorzitter! Ik persoonlijk, bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie, heb die twijfel nooit gedeeld, maar aangezien die twijfel van kerkelijke zijde werd aangedrongen en het ontstaan daarvan, zooals in de Memorie van Toelichting gezegd is, niet onmogelijk is, heeft de Regeering gemeend tot het opheffen van die twijfel te moeten overgaan door deze aanvulling. Hiermede is in een nutshell de geheele geschiedenis van de zaak gegeven.

Wat de heeren Van Helsdingen, Koesoemo Oetoyo, Stokvis, ja eigenlijk alle sprekers gezegd hebben, ligt totaal buiten het kader van deze ordonnantie. Dat zal voor mij natuurlijk geen reden kunnen zijn, om de opmerkingen van de heeren daaromtrent onbeantwoord te laten, maar ik zou toch wel op den voorgrond willen stellen, dat het niet op mijn weg ligt, noch als verdediger op het oogenblik van deze ontwerp-ordonnantie, noch überhaupt als Regeeringsgemachtigde voor Justitie om in te gaan op de innerlijke mérites van Staatsblad 1927 No. 156. Ik heb de beschouwingen van den heer Van Helsdingen met zeer veel belangstelling aangehoord, maar het ligt thans niet op mijn weg, door de Regeering gemachtigd deze ordonnantie, die over strikt juridische punten loopt, te verdedigen, mij aan te matigen, in het ambt van mijn ambtgenoot voor Eeredienst te treden en een specifieke beschouwing te gaan houden over de rechtspersoonlijkheid van de kerken en over de bijzondere waarde van het Staatsblad 1927 No. 156.

In zooverre ben ik het met den heer Van Helsdingen die het punt, waarover deze ordonnantie loopt n.m.m. inderdaad zuiver heeft gesteld, eens nl. dat twijfel opheffen de bedoeling van deze ordonnantie is geweest; eenige daarachter liggende bedoeling is er hoognaamd niet.

Deze bedoeling gaat uit — dit is ook in de stukken meermalen gezegd — van de opvatting, dat ook vóór de totstandkoming van dit Staatsblad, de kerken een rechtspersoonlijkheid konden hebben en dat die rechtspersoonlijkheid kon zijn een rechtspersoonlijkheid naar het adatrecht.

De heer Van Helsdingen heeft, als ik hem goed verstaan heb, pertinent gevraagd, of de bepalingen van dit Staatsblad No. 156 uitdrukkelijk beperkt zijn tot de Christelijke kerken en kerkgenootschappen. Dit is niet de bedoeling geweest. De Christelijke kerken zijn uiteraard het meest tersprake gekomen en hebben ook het meest de aandacht gehad, maar om zich bepaaldelijk te beperken tot de kerk en kerkgenootschappen, die zullen vallen onder het begrip „Christelijk", dat, Mijnheer de Voorzitter, zou voor de Regeering toch groote moeilijkheden opleveren en het is dan ook niet de bedoeling geweest.

Als ik verder de sprekers in volgorde mag afhandelen, Mijnheer de Voorzitter, dan begin ik met den heer Oetoyo, die aanvankelijk gesproken heeft overeenkomstig de stukken van de Regeering, nl. dat wij hier een twijfel aan het opheffen zijn, doch later de woordkeus heeft gevolgd, dat de Regeering aldus met deze ontwerp-ordonnantie een beslissing wenscht te brengen in een strijdvrage.

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

Zooals uit mijn eerste woorden reeds bleek, is er geen kwestie van een strijdvraag geweest en is er inderdaad alleen geweest twijfel van kerkelijke zijde, of niet de misvatting zou kunnen ontstaan, dat alles, wat door de Regeering is erkend als rechtspersoon, daardoor zou hebben een Europeesche rechtspersoonlijkheid.

Later heeft de heer Oetoyo — en ik kom daarbij meteen op de woorden van den heer Stokvis — een zeer ernstigen twijfel geuit omtrent de deugdelijkheid van de opvatting, dat de Inlandsche kerk rechtspersoonlijkheid heeft naar het adatrecht en ook rechtspersoonlijkheid naar het adatrecht zou kunnen houden, al zouden daar Europeanen als lid in zitten. Ik deel in deze de meening van de heeren Oetoyo en Stokvis niet. Ik geloof, dat de heer Stokvis de mogelijkheid veronderstelt, dat een Inlandsche kerk zoozeer zou worden doorspekt met Chineezen en Europeanen, dat twijfel zou kunnen ontstaan, of de kerk wel een Inlandsche is.

Waar de adat hier op dit gebied niet zeer sterk ontwikkeld is en waar dit K.B. ook na de wijziging geheel in het midden laat, of een kerk of kerkgenootschap naar het adatrecht rechtspersoonlijkheid heeft, of naar het Europeesch burgerlijk recht, zal de rechter volkomen vrij blijven te beslissen, alsook de administratie om bij den rechter een beslissing uit te lokken, dat een kerk, die aanvankelijk uit Inlandsche lidmaten bestond en terecht werd beheerscht door het Inlandsch adatrecht, zoozeer gedenatureerd is door opzettelijke opneming van Europeanen en Chineezen, dat zij niet langer als Inlandsche kerk of kerkgenootschap kan worden beschouwd.

De heer Koesoemo Oetoyo: Maar waar de grens is?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: De grens is, waar deze overal is hier te lande, nl. daar, waar ze door den rechter wordt gesteld. Ik kom daar straks nog in verband met hetgeen de heer s'Jacob gezegd heeft op terug. Ik zou hierbij de heeren Stokvis en Oetoyo willen zeggen, dat noch het K.B., noch de wijzigingsordonnantie, op dit punt iets nieuws brengen. Wat hier gezegd is omtrent de kerk en de kerkgenootschappen, die Inlandsch zijn en waarin wel eens Europeanen en Chineezen als lidmaten worden opgenomen, betreft een toestand, die zoo oud is als de kerk en haar kerkgenootschappen zelf. De Regeering heeft hierin geen verandering gebracht, zooals de Memorie van Toelichting zegt, omdat moeilijkheden zich niet hebben voorgedaan, maar wanneer de heer Stokvis vraagt, of deze ordonnantie of het K.B., waarvan deze ordonnantie een wijziging inhoudt te dien opzichte eenigen invloed zou hebben, moet ik dit met grooten nadruk ontkennen.

Deze toestand, dat een Inlandsche kerk niet ophoudt Inlandsche kerk te zijn, omdat er eenig Europeesch of Chineesch lidmaat zou zijn, bestond al lang. Intusschen is het duidelijk — al kom ik nu buiten mijn terrein — dat wanneer van eenig misbruik mocht blijken, de Regeering zal ingrijpen. Het is, dunkt mij, allen leden van den Volksraad

bekend, dat het verbod om Inlandsche gronden in handen te spelen van anderen der Regeering altijd ernst is geweest en er is geen reden om aan te nemen, dat de Regeering anders zou optreden, als er een kerkgenootschap in het spel zou zijn. Zooals de Regeering heeft gezegd in de Memorie van Antwoord, misbruiken op dit gebied zijn tot nu toe nooit gebleken.

De heer s'Jacob heeft gezegd: deze ordonnantie die ontworpen is om twijfel op te heffen, heft den twijfel niet op, want daarin staat geen kenmerk aangegeven voor wat eigenlijk een Inlandsche of Europeesche kerk is. De heer s'Jacob heeft zich t.a.v. de fysieke personen beroepen op art. 131 I.S. Ik geloof, als ik den heer s'Jacob goed verstaan heb, dat zijn beroep niet opgaat. Art. 131 en 163 I.S. zeggen wel, welk recht geldt voor Inlanders, maar niet, wat een Inlander is en zoo kon de wetgever zeggen, dat op de Europeesche kerken Europeesche rechten gelden en op de Inlandsche kerken Inlandsche rechten zonder uit te maken, wat een Inlandsche of Europeesche kerk is. In het voor ons liggende ontwerp zie ik volkomen correctie tusschen de fysieke- en rechtspersonen. Van geen van beide wordt echter in de wet een toepasbare definitie gegeven. In strafzaken komt het wel voor, als iemand wordt terechtgesteld voor den landraad, dat hij zegt: „Ik ben Europeaan” en dan zoekt men in de wet tevergeefs naar een afdoende omschrijving, wat Europeanen en Inlanders zijn. Dan zal de rechter met de hem ten dienste staande gegevens de zaak moeten trancheeren. Zoo zal hij dat voor de kerken ook moeten doen. Ik geloof, dat het laatste gemakkelijker zal zijn.

De heer s'Jacob heeft verder de zaak — buiten het eigenlijke onderwerp (min of meer) gebracht op het terrein van het intergentiele recht bij dezelfde kwestie, die de heer Koesoemo Oetoyo heeft gesteld, nl. waar de grens is tusschen een kerk, die uit Inlanders bestaat of een kerk, die niet uitsluitend of niet voldoende uit Inlanders bestaat om een Inlandsche kerk te kunnen zijn. Dit zijn moeilijke kwesties van intergentiel recht. De wetgever kan trachten daaraan een oplossing te geven en een desbetreffend ontwerp is inderdaad in overweging, maar de praetijk zal er in moeten berusten, dat in dergelijke zaken de hoofdbeslissing blijft bij den rechter, omdat het voor den wetgever bij een samengestelden toestand als in deze landen wel onmogelijk zal blijven, zooveel criteria te geven, dat de wet automatisch kan worden toegepast. Er zal hier te lande steeds een groote vrijheid aan den rechter moeten worden gelaten.

De heeren Dwidjesewojo, Van Helsdingen en Mandagie hebben gesproken over de wenschelijkheid om criteria te stellen omtrent de vraag wat nu eigenlijk van een kerk is en wat niet. Wordt daarmede bedoeld dat bij de erkenning van een kerk, de Gouverneur-Generaal in het besluit, dat een zeker lichaam erkent als kerkgenootschap, zal moeten uitmaken, wat de bezittingen van dat kerkgenootschap zijn, dan is een oplossing in die richting naar mijn meening uitgesloten, omdat de Regeering niet de bevoegdheid heeft

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

eenzijdig vast te stellen, wat iemands eigendommen zijn en wat niet. Wanneer het hier gaat — wat ik uit de rede van den heer Van Helsdingen meen gehoord te hebben — om het geven van algemeene kenteekenen van zaken, die wellicht of waarschijnlijk altijd tot de kerken behooren en niet aan burgerlijke gemeenten, is dit een kwestie, die geheel en al buiten het onderwerp van deze ordonnantie ligt.

Ik wil gaarne ook ronduit erkennen, dat ik van kerkelijke kwesties niet voldoende op de hoogte ben, om daaromtrent op het oogenblik namens de Regeering eenigerlei vaste toezegging te doen.

De heer Dwidjosewojo heeft de stelling geponeerd dat, wanneer een kerk door de Regeering wordt erkend en het een Inlandsche kerk betreft, zij haar adatrechtelijke persoonlijkheid kan behouden en dat een vereeniging van personen, wanneer zij door de Regeering als rechtspersoon erkend wordt, de adatrechtelijke persoonlijkheid verliest en wordt ingelijfd bij het Europeesche recht. De heer Dwidjosewojo noemde dat een meten met twee maten. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof toch niet, dat voor deze kwalificatie eenige aanleiding bestaat. De uitdrukking „meten met twee maten” heeft geen zin, wanneer daarmee geen bevoorrechtiging of achterstelling wordt bedoeld. Staatsblad 1870 No. 64 geeft rechtspersoonlijkheid, omdat het nooit anders is bedoeld dan als te zijn een parafrase op de desbetreffende artikelen in het Burgerlijk Wetboek en in den grond van de zaak behoort bij het Europeesche Burgerlijke Wetboek. De kerken zijn inderdaad geen gewone burgerrechtelijke rechtspersonen. De heer Van Helsdingen heeft daarop reeds gewezen en de Regeering is het met hem eens, dat de basis der rechtspersoonlijkheid eener kerk niet is te zoeken in het Burgerlijk Wetboek, noch in erkenning door de Regeering. Ik kan mij niet op specifiek kerkelijk terrein begeven, maar geloof, dat dit punt, zooals het door mij nu negatief is gesteld, in Nederland en in Nederlandsch-Indië algemeen wordt toegegeven. Dat er ten deze in de gegeven regeling eenige bijbedoeling of onbillijkheid zou zitten, kan ik den heer Dwidjosewojo niet toegeven.

Verder heeft de heer Dwidjosewojo de vraag gesteld, waarom de Regeering niet definitief geantwoord heeft op de vraag of een Inlandsche kerk zich zou kunnen onderwerpen aan het Europeesche recht. Mijnheer de Voorzitter! Dit antwoord van de Regeering is misschien niet al te positief uitgevallen, maar het is wel positief bedoeld. Zij ziet er geen enkel bezwaar in, dat de Inlandsche kerkgenootschappen zich onderwerpen aan het Europeesche recht. Dat de wet daarop tekstueel niet geheel berekend is, kan moeilijk een bezwaar zijn. Ik zie dan ook geen redenen om, zooals de heer Van Helsdingen heeft gevraagd, een wijziging van de wet in dien zin te overwegen. Er is geen bezwaar, op deze kwestie de aandacht van de hoofden van plaatselijk bestuur, die deze zaken in eersten termijn afdoen, te vestigen. De rekesten van onderwerping aan het Europeesche recht komen in ieder geval — ook al zouden de hoofden van plaatselijk bestuur om de een of andere reden tegen adviseeren — toch op de centrale bureaux te Batavia, waar, voorzoover mij

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, FRUIN.)

bekend, zeker geen bezwaar zal worden gemaakt tegen deze onderwerping.

De heer Dwidjosewojo heeft gezegd, dat hij het bezwaar van den heer Koesoemo Oetoyo op dat punt onderschrijft en daarom zal moeten tegenstemmen. Het staat den heeren Dwidjosewojo en Koesoemo Oetoyo, uiteraard vrij, te stemmen, zooals zij willen, maar wanneer zij meenen, dat zij den toestand, dat in Inlandsche kerken, Europeanen en Chineezers als lidmaat optreden, een toestand die inderdaad bestaanbaar is en ook bestaat, in eenige mate zouden belemmeren door tegen deze ordonnantie te stemmen, dan moet ik zeggen, dat zij deze ordonnantie een strekking toekennen, die zij in het minst niet heeft.

Den heer Mandagie moet ik hetzelfde zeggen als den heer Van Helsdingen, dat het niet in de lijn van deze ordonnantie ligt, dat de Regeering zich positief uit over de mogelijkheid, om kenteekenen aan te geven van goederen, waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat die goederen tot de kerk behooren in tegenstelling tot de burgerlijke gemeente.

De heer Mandagie heeft verder gezegd, dat er een moeilijkheid kan ontstaan, wanneer niet wettelijk is vastgelegd, wie een kerk in rechte en bij aanvragen van gronden vertegenwoordigt. Het is, voorzoover mij bekend, nog nooit gebleken, dat zich in de practijk een dergelijke moeilijkheid heeft voorgedaan en een behandeling daarvan ligt trouwens buiten het onderwerp dezer ordonnantie. Ik zal echter deze vraag van den heer Mandagie in ieder geval onder de aandacht brengen van mijn ambtgenoot van Onderwijs en Eeredienst. Die zal dan kunnen overwegen, of een regeling terzake noodig is.

De heer Mandagie: Dat is ook mijn bedoeling.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mij is nooit gebleken, dat daaraan behoefte bestaat.

De heer Fruin heeft de vraag gesteld of een Gereformeerde Inlandsche gemeente, die na deze ordonnantie zou worden gesticht, van rechtswege rechtspersoonlijkheid zou krijgen. Ik zou zeggen van wel, omdat de Gereformeerde kerk en hare onderdeelen volgens staatsblad 1927, No. 155, reeds als bestaande is aangemerkt. Het zal daarom voor zoo'n nieuw ontstaan onderdeel van die kerk niet noodig zijn rechtspersoonlijkheid aan te vragen. Ik geef deze meening echter voor beter, want het is ten slotte een kwestie, die door den rechter zal moeten worden uitgemaakt.

Verder heeft de heer Fruin, als ik hem goed begrepen heb, het volgende geval gesteld: Er doen zich gevallen voor, dat er een corporatie, hetzij Europeesch of niet — Europeesch, die niet in het bezit is van rechtspersoonlijkheid. Moet nu worden aangenomen, dat na de erkenning als kerk door den Gouverneur-Generaal die corporatie van rechtswege rechtspersoonlijkheid heeft? De heer Fruin heeft er blijkbaar bezwaar tegen, dat het erkennen als kerk samenvalt met het optreden der rechtspersoonlijkheid.

Is dit de bedoeling van den heer Fruin?

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dit

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(FRUIN, DIRECTEUR VAN JUSTITIE, STOKVIS.)

nog wel even willen toelichten. Mijn bezwaar geldt meer de redactie van het artikel. De Regeering zegt, dat een nieuwe gemeente dezelfde privaatrechten heeft, die zij oorspronkelijk gehad zou hebben als kerk of als onderdeel daarvan. Nu was een dergelijke corporatie geen onderdeel van een kerk, dat wordt het pas na de verklaring van den Gouverneur-Generaal. Daarom vroeg ik of het artikel wel juist geredigeerd is.

De heer **Rutgers**, directeur van Justitie: Ik kan den heer **Fruin** hierop antwoorden, dat hij toch wel wat te formeel is. Het gaat niet om de vraag of een corporatie, die in aanmerking komt om als kerk erkend te worden, anderhalve minuut vóór die erkenning al of niet rechtspersoonlijkheid had. Ik geloof niet, dat dat de bedoeling geweest is.

De erkenning door den Gouverneur-Generaal, is meer gesteld bij wijze van maatregel van orde, teneinde een zekere regelmaat in de zaak te brengen. Het is niet de bedoeling, daarmede zoo precies mogelijk na te gaan hoe de toestand van dat zoogenaamde kerkgenootschap te voren was.

Wij kunnen zeggen, dat de strekking van de wet is, dat het privaatrecht van die corporatie beoordeeld wordt naar het privaatrecht, dat zij gehad zou hebben, wanneer zij die erkenning niet noodig zou hebben gehad.

Den heer **Stokvis** heb ik tegelijk met den heer **Oetoyo** beantwoord. Ik wil echter nog herhalen, dat noch deze ordonnantie, noch het K.B. van 1927 No. 156 in den grond van de zaak iets aan het privaatrecht veranderd heeft. De ondervinding van de Regeering is — ik herhaal het nogmaals — dat het bezit van gronden door een kerkelijke gemeente nooit tot ernstige moeilijkheden aanleiding heeft gegeven.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet nog even terugkomen op mijn vraag van zoeven, of met dit ontwerp niet bevorderd wordt, dat de groote kerkgenootschappen meer invloed krijgen op het verkrijgen van Inlandsch grondbezit door middel van haar Inlandsche zelfstandige onderdeelen.

Ik heb op deze vraag van den geachten Regeeringsgemachtigde ten antwoord gekregen, dat dit niet het geval is, omdat er eigenlijk door de ontwerp-ordonnantie niets wordt veranderd.

Maar deze verandering is er wèl, want wat vroeger slechts beschouwd werd als een algemeene opvatting, wat vroeger was overgelaten — wat ook in de toelichting wordt gezegd — aan de wisselende inzichten van opvolgende regeeringen, krijgt nu een wettelijke sanctie. Er wordt dus door deze ordonnantie wettelijk een toestand vastgelegd, waaromtrent vroeger twijfel bestond. Met deze ordonnantie wordt dus stelling gekozen. Ik kan het daarom niet met den geachten Regeeringsgemachtigde eens zijn, dat er eigenlijk na het in werking treden van deze ordonnantie niets verandert.

Ik vind het intreden van een wettelijken toestand na een twijfelachtigen toestand toch wel een verandering.

(DWIDJOSEWOJO, s' JACOB.)

De heer **Dwidjosewojo**: Mijnheer de Voorzitter! Van de bezwaren, die door den heer **Koesoemo Oetoyo** naar voren zijn gebracht, weegt bij mij het zwaarste de vrees, dat deze ordonnantie den toestand in de hand zal werken, naar hij zeide, dat Inlandsche kerkelijke gemeenten erven en sawahs opkopen om ze later weer te verkoopen doch dan alleen aan Inlandsche Christenen. Dat bezwaar is naar ik meen noch door den Regeeringsgemachtigde, noch door een van de sprekers weerlegd.

De heer **s'Jacob**: Mijnheer de Voorzitter! Op hetgeen ik in eersten termijn heb gezegd, n.l. dat deze ordonnantie, die twijfel heeft willen opheffen, dat eigenlijk niet doet, doch die twijfel laat voortbestaan, wil ik terugkomen, na hetgeen ik van den Regeeringsgemachtigde heb vernomen, want dat is minder juist.

De zaak is deze. Het is waar, dat deze ordonnantie eenigen twijfel opheft, doch door het opheffen van dien twijfel komt een andere vraag bloot, die m.i. van veel meer belang is dan de vraag die door deze ordonnantie wordt opgelost. En om de vraag die bloot komt, gaat het juist. Het verschil in opvatting tusschen den Regeeringsgemachtigde en mij daaromtrent is het volgende. De Regeeringsgemachtigde zegt: laat die lastige zaak nu maar zwemmen, terwijl ik die vraag juist onder de knie wil hebben. Het gaat hier om de zaak, die door den Regeeringsgemachtigde als moeilijk is gequalificeerd, n.l. om precies te onderkennen, wat een Inlandsch kerkgenootschap met Inlandsche rechtspersoonlijkheid is. En juist hetgeen daaromtrent is aangevoerd zoowel door het geachte lid den heer **Van Helsdingen** als door den Regeeringsgemachtigde heeft mij bevestigd in de meening, dat men voor die vraag niet moet blijven staan, doch haar met alle mogelijke middelen tot een oplossing moet brengen. Hetgeen gezegd is komt hierop neer. De heer **Van Helsdingen** heeft gezegd: ik meen dat een Inlandsch kerkgenootschap, dat zich vestigt, al heeft het eenige elementen in zich opgenomen, die niet tot de Inlanders behooren, toch valt onder het Inlandsch adatrecht. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd: Ik ben van oordeel dat een zoodanig gemengd kerkgenootschap de Inlandsche rechtspersoonlijkheid volgens Inlandsch recht niet in den weg staat en heeft het zich gemakkelijk gemaakt door twijfelachtige gevallen terug te brengen tot geknoei en misbruik. Hieruit blijkt wel, dat wij hier te doen hebben met een vraag, waar zelfs de voorstanders geen weg mede weten. In plaats van algemeenheden moeten er vaste middelen zijn waarmede men de vraag onder oogen moet kunnen zien. De vraag waarom het gaat laat zich niet op deze manier op zijde stellen; de vraag wil beantwoord worden en juist omdat in deze vergadering duidelijk gebleken is, zoeven nog door hetgeen de heer **Stokvis** heeft gezegd, dat er groote twijfel bestaat over de mogelijkheid om die vraag tot een goede oplossing te kunnen brengen met de middelen, die daarvoor thans beschikbaar zijn, blijf ik het standpunt innemen, dat het hoogst gewenscht is, dat de Regeering haar aandacht aan deze kwestie wijdt. En wanneer de Regeeringsgemachtigde zegt,

17de VERGADERING — WOENSDAG 9 NOVEMBER 1927.

Aanvulling regeling rechtspositie kerkgenootschappen.

(s' JACOB, KOESOEMO OETOYO, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

dat het hier geen gewoonte is de competentie van den rechter te regelen, zou ik er op willen wijzen, dat men in Duitschland juist die kwestie heeft willen voorzien. Daar heeft men een instantie in het leven geroepen die men daar noemt Kompetenz-Kompetenz. Deze is ingesteld voor het geval zich moeilijkheden voor loen met betrekking tot de competentie. Dat is een instantie, die hier in dit land met dualistisch recht ook zou kunnen en moeten worden ingevoerd. Men wint dan dat men zich van een heeleboel twijfelachtige gevallen niet kan afmaken met algemeenheden, doch precies moet aangeven, hoe de zaak op een bepaalde wijze kan worden beslist. Dat is het groote voordeel, dat daaraan verbonden is.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij beperken tot een korte verklaring en wel deze, dat naar mijn bescheiden meening, het den geachten Regeeringsgemachtigde niet gelukt is, mijn vrees uit den weg te ruimen, de vrees n.l. dat de ontwerp-ordonnantie, wanneer ze eenmaal ordonnantie is geworden, een machtig wapen zal te kerstenen. Daarom kan ik aan dit ontwerp mijn stem niet geven.

De heer Rutgers: directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne wil ik nog met een kort woord de verschillende sprekers beantwoorden.

De heeren Koesoemo Oetoyo, Stokvis en Dwidjosewojo zijn er in hoofdzaak weer op neergekomen, dat deze ordonnantie in de hand zou werken het opkopen van gronden door de zending voor Inlandsche Christenen.

Ik zou mij willen bepalen tot hetgeen de heer Koesoemo Oetoyo heeft gezegd, die de zaak het scherpst heeft geformuleerd. Hij heeft gezegd, dat ik niet in staat gebleken ben aan te toonen dat deze ordonnantie niet als wapen zou worden gebruikt om het opkopen van gronden door de zending voor Inlandsche Christenen ten nadeele van Mohamedaanse Inlanders gemakkelijker te maken.

Ik zou liefst het verwijt van den heer Koesoemo Oetoyo terug willen wijzen en hem eenzelfde verwijt maken, n.l. dat hij er volstrekt niet in geslaagd is, eenig verband aan te toonen tusschen de mogelijkheid van het opkopen van gronden door Inlandsche Christenen en deze ordonnantie. Ik kan volstaan met nogmaals pertinent te verzekeren, dat naar mijn beste overtuiging een dergelijk verband in het minst niet bestaat en de heer Koesoemo Oetoyo dus ook niet zal slagen dat verband aan te toonen. Ik wil verder ter geruststelling voor de vierde of vijfde maal herhalen, dat er bij

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, VOORZITTER.)

de Regeering geen feiten bekend zijn, die aanleiding geven tot eenige ongerustheid op dit gebied.

De heer s'Jacob is nog weer eens teruggekomen op de regeling van het intergentiele recht. Ik kan in zooverre met den heer s'Jacob medegaan, dat er inderdaad vele épineuze kwesties van het intergentiel recht overblijven. Ik tracht niet die kwesties te vermijden, maar ik meen in meening met hem te moeten verschillen over de vraag of deze ordonnantie een zeker vraagpunt „blootlegt”.

Dat er in deze intergentiele kwesties bestaan heb ik niet ontkend en zal ik ook niet ontkennen, maar ik meen te mogen ontkennen, dat deze ordonnantie zooals ze hier in ontwerp ligt, eenige speciale, bestaande, of nieuwe intergentiele kwestie op den voorgrond brengt.

De heer s'Jacob moge mij ten goede houden dat ik met hem van meening verschil of het redelijkerwijs gesproken mogelijk zal zijn in die intergentiele kwesties voor den rechter een practische handleiding te geven. Het is den heer s'Jacob bekend, dat de Indische Staatsinrichting niet een regeling kent als het Deutsche Kompetenz-Kompetenz veronderstelt, maar een regeling, die den menschen de bevoegdheid geeft door den rechter te laten uitmaken, tot welke bevolkingsgroep zij behooren.

Een dergelijke regeling is hier nog niet gemaakt en ik vrees dat, wanneer die ooit komt, zij toch zoo summier zal moeten zijn, dat de rechter daaraan in voorkomende gevallen toch geen richtsnoer zal hebben.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 15 stemmen voor en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Schmutzer, De Hoog, Soejono, Roep, Van Helsdingen, Blaauw, Ali Moesa, Pauw, Koesoemo Joedo, s'Jacob, Soekawati, Mandagie, Kerkkamp, Fruin en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren Stokvis, Dwidjosewojo, Koesoemo Oetoyo en Djajadiningrat.

De Voorzitter: Met het oog op het vergevorderde uur verschuif ik de commissievergadering tot een nader te bepalen dag.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 1.25 uur n.m. gesloten.

18de VERGADERING — WOENSDAG 30 NOVEMBER 1927.

Aanvulling Petroleum-ordonnantie. — Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean. — Onteigening van perceelsgedeelten te Garoet. — Herziening inkwartieringsordonnantie.

18de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 30 Nov. 1927.

(Aanvangsuur 12 uur).

Aanvulling Petroleum-ordonnantie. — Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean. — Onteigening van perceelsgedeelten te Garoet. — Herziening inkwartieringsordonnantie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 21 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s'Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Pauw, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: La Lau en Ten Broecke Hoekstra.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aan de orde zijn de volgende ontwerp-ordonnanties: Aanvulling petroleumopslag-ordonnantie (Ond. 78).

Bekrachtiging leening gewest Pasoeroean (Ond. 86).

Onteigening van perceelsgedeelten ter regentschapshoofdplaats Garoet (Ond. 87).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Thans is aan de orde het ontwerp tot herziening van de inkwartieringsordonnantie (Ond. 61).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie zou ik gaarne het volgende onder Uwe aandacht willen brengen. Doch alvorens daartoe over te gaan wensch ik hier mijn verontschuldiging aan te bieden, dat mijn opmerkingen niet alle te voren in het gedelegeerden-verslag zijn opgenomen. Ik hoop, dat zulks voor den Regeeringsgemachtigde geen aanleiding zal zijn om op die opmerkingen niet in te gaan.

Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord is door de Regeering te kennen gegeven, dat de Inkwartierings-ordonnantie een regeling is zoowel voor vredes- als voor oorlogstijd, doch zij achtte het niet noodig zulks uitdrukkelijk te vermelden in de ordonnantie.

Om alle misverstand of twijfel weg te nemen komt het mij wenschelijk voor om die bedoeling in de regeling tot uiting te doen komen door b.v. den aanhef van artikel 1 aldus te doen luiden:

„De in Nederlandsch-Indië gevestigde hoofdbewoners

(DWIDJOSEWOJO, VOORZITTER.)

van woonhuizen zijn zoowel in vredes- als in oorlogstijd verplicht om, voor zoover daarin niet van Landswege wordt voorzien, tegen schadeloosstelling inkwartiering te verstrekken enz.”

Overwegend bezwaar kan tegen deze aanvulling m.i. niet bestaan.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik het welheb, moet hier in verband met het bepaalde bij artikel 3 dezer ordonnantie voorop gesteld worden, dat als regel in de behoefte aan inkwartiering van militairen of militaire personen zooveel mogelijk zal worden voorzien van wege het binnenlandsch bestuur en eerst wanneer zulks niet of niet voldoende kan geschieden, de noodig geachte inkwartiering moet worden verstrekt door daartoe aan te wijzen hoofdbewoners van woonhuizen. Wanneer deze mijn opvatting juist is, dan lijkt mij logischer toe, dat de artikelen 1 en 3 met elkaar worden omgewisseld, artikel 3 wordt dus artikel 1 en omgekeerd, in welk geval de redactie van beide artikelen uiteraard dient te worden omgewerkt.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, doet het feit, dat inkwartiering veel overlast veroorzaakt aan hen, die haar moeten verleen, bij mij de vraag rijzen of het niet wenschelijk te achten is in de regeling op te nemen de bepaling, volgens welke de inkwartiering slechts voor zoo lang gevorderd zal worden als zulks strikt noodzakelijk is. Het komt mij niet meer dan billijk voor, Mijnheer de Voorzitter, dat tegenover de verplichting welke aan de burgerij wordt opgelegd door de Overheid wordt gewaarborgd dat de inkwartiering niet langer zal worden gevorderd dan zulks door de noodzaak van het oogenblik wordt geboden.

Ten aanzien van de beide punten, die ik zoo net naar voren heb gebracht zou ik de bepalingen gewijzigd willen zien als aangegeven in het concept, dat ik Z. Exc. den Legercommandant ter hand heb gesteld.

Voorts zal volgens het bepaalde bij lid 2 van artikel 7 dezer ordonnantie, de uitbetaling van het bedrag der schadeloosstelling door het betrokken hoofd van plaatselijk bestuur geschieden aan de rechthebbenden in persoon. Deze bepaling komt mij minder soepel voor zoowel voor den betrokken ambtenaar als de rechthebbenden, vooral wanneer deze op een groote afstand wonen van de standplaats van den ambtenaar. Daarom zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven om de woorden „in persoon” van bedoeld artikel te schrappen.

Ten slotte vernam ik gaarne van den Regeeringsgemachtigde of deze Inkwartierings-ordonnantie ook bindend is voor de onderhoorigen der Inlandsche Zelfbesturen hier te lande wijl daarvan in de considerans niet blijkt.

De Voorzitter: De heer Dwidjosewojo heeft waarschijnlijk over het hoofd gezien, dat er twee Regeeringsgemachtigde bij dit ontwerp betrokken zijn. Hij heeft blijkbaar alleen den legercommandant zijn aanteekeningen gegeven. Misschien echter is de zaak tussehen de heeren Regeeringsgemachtigden reeds besproken. Is de commandant der Marine reeds op de hoogte gesteld van de aanteekeningen van den heer Dwidjosewojo?

Herziening inkwartieringsordonnantie.

(COMMAND. ZEEMACHT, LEGERCOMMAND.)

De heer Ten Broecke Hoekstra, commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Nog niet, Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij echter toeschijnen, dat de opmerkingen van den heer Dwidjosewojo door den Legercommandant zullen kunnen worden beantwoord. De inkwartieringsordonnantie is tot nu toe voor de Marine van zeer weinig belang gebleken en ik acht mij daarom niet gerechtigd, om, nu een paar wijzigingen daarin gebracht zijn om deze ook toepasselijk te maken voor de zeemacht, ook over de oorspronkelijke regelingen daarbij voorzien te spreken.

De Voorzitter: Wenscht de Legercommandant dadelijk te antwoorden?

De heer La Lau, commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Ik kan mededeelen, dat tegen het denkbeeld de ordonnantie aldus te wijzigen, dat daaraan wordt toegevoegd: „zowel in vredes- als in oorlogstijd”, bij de Regeering geen overwegend bezwaar bestaat. In de Memorie van Antwoord is gezegd, dat die toevoeging niet noodig werd geacht, doch van bepaald overwegend bezwaar van de zijde der Regeering kan niet gesproken worden.

De omzetting van de artikelen 1 en 3 lijkt mij minder juist. De ordonnantie is in de eerste plaats noodig om de verplichting van de bevolking ten aanzien van het verleen van inkwartiering te regelen en het lijkt mij daarom niet logisch om hier voorop te stellen, dat in het logies voor militairen van land of zeemacht in de eerste plaats wordt voorzien door het beschikbaar stellen van daartoe aangewezen gebouwen. Mijns inziens is terecht deze regeling in art. 3 opgenomen. De hoofdzaak van deze ordonnantie is de verplichting tot inkwartiering door de bevolking en het is dus logisch om deze voorop te stellen.

Het opleggen van de verplichting om van de inkwartiering niet langer gebruik te maken dan strikt noodzakelijk is, lijkt mij niet bepaald noodig. Ik geloof ook niet, dat in de praktijk gebleken is, dat daaraan behoefte bestaat. Het ligt zoo weinig in den aard om dat te doen, dat het m.i. niet noodig is een desbetreffende bepaling in de ordonnantie op te nemen, hoewel de Regeering er tenslotte geen overwegend bezwaar tegen zou hebben.

Wat de omzetting van art. 1 en art. 3 betreft, — ik acht die, zooals ik reeds zeide niet logisch en meen ze te moeten ontraden. Ik laat buiten beschouwing de kwestie van de omwerking der redactie. Mocht de omzetting der artikelen door het College worden aangenomen, dan lijkt het mij niet wel doenlijk, om in dit korte moment te beoordeelen, of de nieuwe redactie wel juist is.

De Voorzitter: Ik geloof ook niet, dat deze kwestie hoofdzaak voor den spreker is geweest.

De heer La Lau, Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter!

(LEGERCOMMAND., VOORZ., DWIDJOSEWOJO.)

Verder is gesproken over art. 7 lid 2, waarin de bepaling is opgenomen, dat de schadeloosstelling aan de rechthebbenden in persoon moet worden uitbetaald. Deze bepaling stond ook in de oude ordonnantie. Het gebeurde vroeger wel eens, dat, wanneer de troepen bv. in een kampong waren gelegerd, waarvan de huizen ver uit elkaar lagen, de betaling niet aan de rechthebbenden in persoon geschiedde. Daaraan waren natuurlijk wel bezwaren verbonden, want de schadeloosstellingen kwamen soms niet in handen van de rechthebbenden. Daarom is toen de onderhavige bepaling gemaakt. Het zou het eenvoudigst zijn geweest, wanneer het hoofd van Plaatselijk Bestuur het geld aan een zijner ondergeschikten en deze het weer verder had kunnen geven. Maar deze wijze van geldverstrekking gaf geen zekerheid, dat het geld ook inderdaad in handen kwam van den kampongman, die zijn huisje toch heeft moeten afstaan en zichzelf in de bijgebouwen eenige dagen heeft moeten behelpen. Ik geloof niet, dat het goed zou zijn het voorschrift van de uitbetaling aan de rechthebbenden in persoon ter wille van de soepelheid uit bedoeld lid weg te laten.

Ten slotte heeft de heer Dwidjosewojo gevraagd, of deze ordonnantie ook bindend zal zijn voor de onderhoorigen der Inlandsche zelfbesturen, hetgeen uit de stukken niet duidelijk zou blijken. Naar mijn meening moet de vraag van den heer Dwidjosewojo bevestigend worden beantwoord.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde voor de Marine nog te antwoorden?

De heer Ten Broecke Hoekstra, Commandant der zeemacht en hoofd van het departement der Marine: Ik heb aan het voorgaande niets meer toe te voegen, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is het woord in tweeden termijn aan den heer Dwidjosewojo.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou zijne Excellentie den Legercommandant alleen dank willen zeggen voor zijn beantwoording van mijn opmerkingen. Hoewel die beantwoording mij voor een groot gedeelte niet heeft kunnen bevredigen, zou ik het toch hierbij willen laten, omdat ik bij het commissie-onderzoek niet alle punten heb aangeroerd, die ik in de openbare vergadering ter sprake heb gebracht.

De Voorzitter: Dan veronderstel ik, dat er van de zijde van den Legercommandant ook geen aanleiding bestaat, om de door den heer Dwidjosewojo geopperde suggestie over te nemen?

De heer La Lau, Commandant van het leger en hoofd van het departement van Oorlog: Daartoe is geen reden, Mijnheer de Voorzitter.

18de VERGADERING — WOENSDAG 30 NOVEMBER 1927.

Herziening inkwartieringsordonnantie.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Wij kunnen thans overgaan tot stemming over deze ordonnantie. Ik maak er de heeren hierbij op attent, dat van regeeringswege in de omschrijving van den considerans wijziging is gebracht.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren leden na sluiting der openbare vergadering voor commissie-onderzoek bijeen te willen komen.

De vergadering wordt te 12.20 n.m. gesloten.

19de VERGADERING — DONDERDAG 22 DECEMBER 1927.

Wijziging koelie-ordonnantie voor Atjeh enz. — Wijziging van de wervings-ordonnantie. — Wijziging van het reglement betreffende den burgerlijken stand.

19de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 22 Dec. 1927.

(Bijeenroepingsuur 9.30 voormiddag).

Wijziging koelie-ordonnantie voor Atjeh enz. — Wijziging van de wervings-ordonnantie. — Wijziging van het reglement betreffende den burgerlijken stand.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati, Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Er hebben zich voor de drie onderwerpen, die op het programma staan, geen sprekers opgegeven; althans de

(VOORZITTER.)

sprekers, die zich hebben opgegeven, hebben zich teruggetrokken.

Aan de orde zijn achtereenvolgens de ontwerp-ordonnanties tot wijziging van: De koelie-ordonnanties voor Atjeh en Onderhoorigheden enz. (Ond. **79**), De wervings-ordonnantie (Ond. **91**) en Het reglement betreffende den burgerlijken stand (Ond. **93**).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, nog even in besloten vergadering bijeen te willen blijven.

De notulen van de vorige openbare vergadering, niet ter inzage hebbend gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.31 uur v.m. gesloten.

20ste VERGADERING — DONDERDAG 29 DECEMBER 1927.

Ingekomen stukken. — Bekracting leeningsbesluit Bandjermasin.

20ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 29 Dec. 1927.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Bekracting leeningsbesluit Bandjermasin. — Terugbrenging tot landsdomein van het particulier land Kodawoeng-Oost. — Voorzieningen in verband met opheffing gewest Rembang. — Nadere regeling van het rechtswezen in Boven-Digoel. — Wijziging van het Rechtsreglement voor de buitengewesten. — Schorsings- en vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal, enz.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Sockawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Rutgers, Cohen Stuart en Stibbe.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbescheiden.

1. Vij besluiten van den Gouverneur-Generaal van 16, 17, 17, 23 en 23 December 1927 Nos. 26, 33, 35, 13 en 18 krachtens artikel 105 I.S., houdende machtiging tot het doen van de in die besluiten nader omschreven uitgaven en de indienststelling van personeel ten laste van de begrooting voor 1928.
2. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 21 December 1927 No. 20 waarbij Mr. H. G. P. Duyfjes met ingang van 5 Januari 1928 is benoemd tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië.
3. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 22 December 1927 No. 31 waarbij Ir. J. J. G. E. Rückert met ingang van 1 Januari 1928 tijdelijk ter beschikking is gesteld van den directeur van Binnenlandsch Bestuur ten einde ten kantore van den Adviseur voor de Decentralisatie met werkzaamheden te worden belast.
4. Vier besluiten van den Gouverneur-Generaal van 23 December 1927 Nos. 1 t/m 4 tot voorloopige vaststelling van de nadere wijziging en aanvulling van de begrooting voor 1926 (zg. regularisatievoorstellen; Ond. 62).
5. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 December 1927 No. 3x tot interneering van den in dat besluit genoemden persoon.

(VOORZITTER, KIÈS.)

- B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:
1. Een tweetal naamlijsten van personen die adhaesie betuigen aan het tot den Volksraad gericht uitsteladres inzake de wijziging van de I.S.
 2. Eene motie van den regentschapsraad van Soemedang houdende bezwaren tegen vaststelling in het Nederlandsch van regentschapsverordeningen.

De stukken onder A en B worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie houdende bekracting van de artikelen 1 en 2 van het besluit van den Gemeenteraad van Bandjermasin van 18 October 1927 No. 71/G 7-3, strekkende tot het aangaan van een geldleening en tot wijziging van het besluit van dien raad van 28 April 1925 No. 85/G/7-2/9-2 bekracting bij ordonnantie van 17 Juni 1925 (Staatsblad No. 282) strekkende tot het aangaan van een geldleening. (Ond. 104).

Ik meen te mogen aannemen, dat het college niet zal willen aandringen bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den door Z. E. gestelden termijn? Zoo niet, dan kunnen wij overgaan tot de rechtstreekse openbare behandeling van deze ontwerp-ordonnantie.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van deze ontwerp-ordonnantie zou ik gaarne de aandacht willen vestigen op het navolgende.

De landschapskas van het Zelfbestuur Koetei zal een leening verstrekken van f 130 000 aan de gemeente Bandjermasin. Die kas heeft reeds in 1925 een voorgaande leening van f 120 000 aan die gemeente gedaan. Ik weet niet Mijnheer de Voorzitter, of die landschapskas nog meerdere leeningen heeft verstrekt; maar de genoemde beide bedragen deden bij mij de vraag rijzen in hoeverre het gewenscht is dat een landschapskas kapitaal gaat vormen, dat vastgelegd wordt in deze leeningen op langen termijn en dat dus niet beschikbaar is voor de bevordering van de directe belangen van het landschap. Deze kwestie boezemt mij te meer belang in, omdat mij onlangs het navolgende werd medege-deeld.

Het zelfbestuur van Koetei had op de ontwerp-begrooting voor 1927 gebracht o.m. een bedrag van naar ik meen f 17 000 voor den bouw te Kendangan van een eenvoudig hospitaal. De controleur van Kendangan was er zeer voor geporteerd, de betrokken assistent-resident eveneens, doch het gewestelijk bestuurshoofd schrapte den post onder aantekening, dat het scheppen van zulk een hospitaal een taak is van het Gouvernement. Mijnheer de Voorzitter, ik geloof, dat weinigen van ons het met deze opvatting eens zullen zijn; en dat wel vrij algemeen de verzorging der hygiënische toestanden en de stichting van daarvoor noodige plaat-

Bekrachtiging leeningsbesluit Bandjermasin.

(KIÈS, STOKVIS.)

selijke gelegenheden voor ziekenverzorging de taak is der plaatselijke overheid.

Ik bracht destijds reeds deze zaak onder de aandacht van den directeur van B.B., doch weet niet welke consequenties mijn mededeeling had. Maar nu ben ik erop teruggekomen, nu uit de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie blijkt, dat voor dat Zelfbestuur Koetei de financiële toestand wel zeer rooskleurig lijkt.

Ik zou dan gaarne van den Regeeringsgemachtigde willen vernemen, in hoeverre hier misschien aanleiding is om eens opnieuw aandacht te schenken aan de besteding van de gelden der landschapskassen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Het betreft hier een vraag, die vermoedelijk meer speciaal voor rekening van den directeur van B. B. ter beantwoording komt en die hier thans niet aanwezig is.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de toezegging kan krijgen, dat deze kwestie onder de aandacht van den Directeur van B. B. zal worden gebracht, zal ik daarmee tevreden zijn.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Bij dit voorstel treffen mij in de eerste plaats de gunstige voorwaarden, waarop de landschapskas van Koetei deze leening zal toestaan. 5% rente bij een uitgifte à pari klinkt beter dan de leeningsvoorwaarden, die het Gouvernement of welk lokaal ressort ook bij het aangaan van geldleeningen heeft kunnen verkrijgen.

Ik zou daarom in overweging willen geven, als het overigens inderdaad geoorloofd is, dat landschapskassen groote bedragen aan geld uitzetten, altijd maar geld te leenen voor locale ressorten of andere gouvernements-instellingen bij landschapskassen, want valt men voor het sluiten van een leening in handen van particuliere banken, dan zijn de voorwaarden gewoonlijk heel wat ongunstiger.

Ik ben wel niet uiterst deskundig op dit gebied, maar het is toch wel bekend, dat wanneer men een 5% leening moet sluiten bij een banksydicat, de bankkoers hoogstens 97% zal moeten zijn. Ik zou de Regeering dus in overweging willen geven, steeds zooveel mogelijk bij landschapskassen te leenen. Dat is blijkbaar geen nadeel voor de landschapskas en het is in elk geval een voordeel voor het locale ressort.

Ik vind in de weinig gedetailleerde rentabiliteitsberekening in de toelichting als leeningsobject ook genoemd „een sporttribune, staande in het Swartpark”.

Mijnheer de Voorzitter! Het kan bekend zijn, dat ik voorstander ben van een zeer ruime leeningspolitiek, maar of het hier tot de overheidstaak behoort, te leenen voor een sporttribune is, zacht uitgedrukt, problematiek. Mijn bezwaar daartegen wordt er niet minder op, nu ik uit de toelichting niets over de eventuele rentabiliteit van die sporttribune kan ontwaren.

(STOKVIS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Ik zou in de eerste plaats de vraag willen stellen: Zal een deel van dat geld inderdaad voor die sporttribune worden besteed? Want wij vinden bij het totaal van het te beleggen kapitaal een bedrag aan gereed geld van f 12 900 en daarnaast het leeningsbedrag ad f 130 000.

Welk deel zal eventueel aan die sporttribune worden besteed? Wordt zij bekostigd uit het gereede geld of is het een leeningsobject? Is dat laatste waar, zou de Regeeringsgemachtigde dan ook iets kunnen mededeelen omtrent de rentabiliteitskansen?

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kiès heeft in herinnering gebracht, dat, nadat de landschapskas van Koetei in de gelegenheid is geweest een leening van f 120 000 uit te geven aan de gemeente Bandjermasin zij nu nader een bedrag van f 130 000 aan diezelfde gemeente zal leenen en heeft verder de vraag geopperd, in hoeverre het gewenscht kan zijn, die gelden vast te leggen op langen termijn, waardoor ze voor het landschap in dien tijd dus niet beschikbaar zijn.

De heer Kiès heeft dat in verband gebracht met een vraag, die doelde op het bezwaar, dat zich in een bepaald geval zou hebben voorgedaan, bij het besteden van landschapskassen voor plaatselijke doeleinden.

Ik wil naar aanleiding hiervan den geachten spreker mededeelen, dat de belangen van het Landschap, behalve door het zelfbestuur zelf, ook in dit geval zijn nagegaan, zoowel door het hoofd van gewestelijk bestuur als door het daar mede belaste bureau voor de bestuurszaken van de buitengewesten op het departement van Binnenlandsch Bestuur. Men heeft zich tenslotte op het standpunt gesteld, dat, waar dit landschap beschikte over een belangrijk overschot, en daardoor aan een belangrijk vermogen een bestemming moest geven, waardoor het bijzonder gunstig afsteekt vergeleken met andere landschappen, men de gelegenheid, die zich hier voordoet en die toch ook voor het landschap voordelen heeft, heeft aan te grijpen.

Op de vraag van den geachten spreker, of nu niet in bepaalde gevallen bepaalde behoeften in het gedrang kunnen komen, kan ik antwoorden, dat dit in verband met de vroeger door hem gestelde vraag nog eens nader zal worden nagegaan.

Dan zal tevens worden overwogen, of het misschien aanbeveling verdient, een eenigszins andere gedragslijn te volgen. Dit kan ik wel zeggen, dat men er steeds naar heeft gestreefd, de financiële belangen van het landschap naar beste weten te behartigen.

Bij het vorige sluit zich aan de opmerking van den heer Stokvis, dat hij getroffen is door de bijzonder gunstige voorwaarden, waarop de landschapskas bereid is, de leening toe te staan, en die, zooals bij opmerkt, gunstiger is, dan die, waarop andere plaatselijke gemeenschappen in staat zijn, leeningen onder dak te brengen.

Bekrachtiging leeningsbesluit Bandjermasin.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Naar aanleiding hiervan kan ik mededeelen, dat aanvankelijk bij den gemeenteraad van Bandjermasin een leeningsplan heeft bestaan voor een kleiner bedrag, dan nu ten slotte zal worden geleend en dat daarbij het voornemen bestond de leening te sluiten bij de landschapskas tegen een rentevoet van $4\frac{1}{2}\%$. Toen is, omdat men het wenschelijk vond, er bijzonder voor te waken, dat ook de landschapskas niet tegen te gunstige voorwaarden uitleende, in overweging gegeven, liever den rentevoet te stellen op het peil, dat toen op de geldmarkt te Batavia gold en hem te brengen op 5% . De gemeenteraad en het landschap hebben beide met dien wensch rekening gehouden en de rentevoet is toen bepaald op 5% . Inmiddels is die rentevoet eenigszins opgelopen. Volgens inlichtingen, die ik zoojuist heb gekregen, kan men bij de bestaande geldmarkt den rentevoet stellen tusschen 5 en $5\frac{1}{2}\%$, maar het spreekt vanzelf, dat dergelijke fluctuaties altijd mogelijk zijn. Ik zou er echter de aandacht op willen vestigen, dat bij de beoordeeling van dergelijke leeningen, bij een landschapskas gesloten, altijd rekening wordt gehouden met de belangen van beide partijen en dat er wordt gestreefd naar een rentevoet, die niet te hoog en niet te laag is, maar precies strookt met het juiste peil, zoodat geen van de partijen daarbij benadeeld is.

Wat overigens betreft de mogelijkheid, om meer bij landschapskassen te leenen dan tot nu toe zou ik wel willen opmerken, dat die mogelijkheid uit den aard der zaak gelimiteerd is, door den financieelen toestand van de landschapskassen en dat inderdaad het landschap Koetei, wat betreft de ruimte van het beschikbare vermogen, wel een uitzondering vormt.

De heer Stokvis heeft dan nog tersprake gebracht de rentabiliteitsberekening en heeft de vraag gesteld, welk gedeelte eigenlijk van het te verkrijgen leeningsgeld speciaal zal worden besteed voor de sporttribune, die onder de door de leening te verkrijgen objecten staat vermeld. Ik moet hierop antwoorden, dat ik tot mijn leedwezen dat niet kan preciezeren. De rentabiliteitsberekening, die hier aan den Volksraad is overgelegd, is op mijn verzoek nader van den gemeenteraad ontvangen, omdat aanvankelijk geen rentabiliteitsberekening was overgelegd en deze uit den aard der zaak noodig was, om te weten, in hoeverre de leening gedekt zou zijn door de opbrengst van de objecten, waarvoor geleend wordt. Toen is deze opgave ontvangen, die — dat geef ik gaarne toe — wel wat meer gedetailleerd had kunnen zijn. De Regeering heeft echter gemeend, met deze berekening genoeg te kunnen nemen, omdat het totaal van de opbrengst uit de verschillende objecten ruimschoots voldoende was tot de bekostiging van de rente en aflossing van het totaal der leening.

Zooals uit de overgelegde berekening blijkt, zal het totaal der objecten volgens raming een jaarlijksehe winst opleveren van f 16075. Dat was volgens de aanvankelijke berekening ongeveer 11% van het belegde kapitaal. Volgens nadere gegevens, die op mijn verzoek nog zijn overgelegd, blijkt het bedrag van het kapitaal nog met f 12.000 verhoogd te moeten worden wegens kosten voor grondaan-

(ADV. V/D DECENTRALISATIE, KIÈS, STOKVIS.)

koop, zoodat het winsteijfer daalt tot ongeveer 10% . Maar zooals uit de rentabiliteitsberekening blijkt is dit winstbedrag ruimschoots voldoende om de leening daaruit te bekostigen. Men kan hieruit wel opmaken, dat al was de leening eenigszins anders opgezet geweest en al had men bijv. de sporttribune uit andere middelen moeten vinden, uit het overschot van deze leening toch de daarvoor benoodigde bedragen gemakkelijk zouden te vinden zijn geweest. De Regeering is dus tot de conclusie gekomen, dat het geheele complex van objecten het aangaan van een leening wel toelaat, omdat de dekking hier zoo bijzonder ruim aanwezig is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de gemaakte opmerkingen te hebben beantwoord.

Ik dank U.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Uit het Regeeringsantwoord heb ik vernomen, dat de onderhavige kwestie, het verstrekken van deze leening aan de gemeente Bandjermasin, alle aandacht heeft gehad, zoodat in deze de belangen van de landschapskas uiteraard wel verzorgd mogen worden geacht. Ik heb daaraan ook niet getwijfeld en denk er niet aan, eenig bezwaar tegen de aanhangige ontwerp-ordonnantie te maken. Wat ik gevraagd heb is alleen, de leeningspolitiek voor de landschapskassen nog eens principieel te willen bezien, omdat het, naar het mij voorkomt, minder gewenscht is, dat groote kapitalen voor langen termijn worden vastgelegd, zoodat ze niet beschikbaar zijn, wanneer directe belangen van de landschappen, zooals aanleg van wegen, verbetering van de hygiënische toestanden enz., die gelden noodig doen zijn.

Wat betreft het door mij genoemde voorbeeld van Kendangan, zou ik het op prijs stellen, wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde dit nogmaals onder de aandacht van den directeur van B. B. zou willen brengen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons wat betreft de leeningsvoorwaarden o.m. dit medegedeeld, dat aanvankelijk de bedoeling was $4\frac{1}{2}\%$ rente te stellen. Men vond dit echter niet redelijk en daarom is men tenslotte gekomen tot 5% .

Toen ik dat hoorde, kwam bij mij de vraag op: is de rol van het zelfbestuur wel een volkomen zelfstandige geweest bij het ontwerpen van deze leeningsvoorwaarden? Want als dan toch aanvankelijk de Gemeenteraad besloten had $4\frac{1}{2}\%$ rente vast te stellen, gaat men toch van de veronderstelling uit, dat het zelfbestuur dat heeft goedgevonden. Heeft nu het zelfbestuur den eisch van 5% gesteld, of zijn de autoriteiten, die overigens voor deze leening voorbereidingen hebben getroffen tot het inzicht gekomen dat $4\frac{1}{2}\%$ wat laag was?

De vraag, die ik hier stel, lijkt van ondergeschikten aard, maar is het niet, omdat het wel de moeite waard is, dat komt vast te staan, dat het zelfbestuur zelfstandig zijn leeningspolitiek zal kunnen vaststellen en niet afhankelijk

Bekrachtiging leeningsbesluit Bandjermasin.

(STOKVIS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

wordt van wat B. B. en gemeenteraad samen wenschelijk of billijk vinden. Ik heb zooeven die voorwaarden gunstig genoemd en ze zijn dan ook een groot geluk voor de gemeente Bandjermasin, maar als het zelfbestuur van Koetei eens betere voorwaarden had kunnen stellen, waren die meerdere voordeelen ten bate gekomen van Koetei, dat toch ook een openbare gemeenschap is.

Op mijn vraag, of de kosten der sport-tribune ook begrepen zijn in het leeningsgeld, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde niet kunnen antwoorden bij gebrek aan gegevens. Hij heeft daarbij erkend, dat inderdaad de gegevens wat meer gedetailleerd hadden kunnen zijn, maar dat de tijd heeft ontbroken om meerdere bijzonderheden te vragen. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, voor het vervolg, juist als het spoedvoorstellen betreft, die meerdere gegevens vooral op te vragen. Nu weten wij nog steeds niet, of een sport-tribune een leeningsobject zal zijn, ja, dan neen.

Ook deze vraag is niet geheel zonder beteekenis, want wanneer als antecedent is gesteld, dat voor sporttribunes leeningsgelden beschikbaar kunnen worden gesteld, kan dit feit nog wel eens vèrgaande consequenties met zich brengen. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde daarom willen vragen: vindt hij, dat sporttribunes een geschikt leenings-object vormen?

De heer *Cohen Stuart*, Adviseur voor de decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de nadere preciseering der vragen van den heer *Kiès* kan ik hier toezeggen, dat de leeningspolitiek, zooals die in uit den aard der zaak niet veel voorkomende gevallen zich voor landschappen zal kunnen voordoen, nog eens nader principieel onder de oogen zal worden gezien en dat hiervoor een algemeene gedragslijn zal worden vastgesteld, speciaal met het oog op de gevallen, die de geachte spreker hier bedoelde.

Tevens kan ik hem toezeggen, dat nog nadere aandacht zal worden gewijd aan het geval, dat zich te *Kendangan* heeft voorgedaan.

De heer *Stokvis* heeft gevraagd of het betrokken zelfbestuur in deze wel volkomen zelfstandig is geweest en of het mogelijk zou zijn, dat dit zelfbestuur eventueel ook hogere eischen had gesteld.

Ik zou hierop willen antwoorden, dat uit den aard der zaak van volkomen zelfstandigheid bij een Inlandsch zelfbestuur geen sprake kan zijn en dat de wijze, waarop die zelfstandigheid beperkt is, is vastgelegd in het politiek contract, dat door het zelfbestuur is gesloten met de Regeering. Maar dit contract laat toch in gevallen als het onderhavige zeer zeker ruimte voor een zelfstandige beslissing. Van Regeeringswege is dan ook niet anders dan een wenk gegeven om er de aandacht op te vestigen, hoe de geldmarkt te *Batavia* stond en dat een leening tegen een rente van $4\frac{1}{2}\%$ voor het betrokken zelfbestuur wel wat te onvooroordeelig zou zijn. Zooals reeds medegedeeld, heeft die wenk ertoe geleid, dat de partijen gezamenlijk de rente hebben

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

gebracht op het peil, dat destijds redelijk werd geoordeeld.

Dit is, voorzover op het oogenblik valt na te gaan, een daad van volkomen zelfstandige beslissing van het betrokken zelfbestuur geweest, waarbij dus alleen een rol heeft gespeeld het feit, dat men hier te *Batavia* gemakkelijker kon nagaan, wat op een zeker moment de normale rentevoet moest worden geacht.

Wat betreft het verzoek van den geachten spreker, waarbij hij in overweging geeft, om in gevallen, dat de tijd minder dringt, meer gedetailleerde gegevens te verschaffen

De Voorzitter: Ik meen zelfs, dat de heer *Stokvis* zich zoodanig heeft uitgedrukt, dat hij speciaal ook in spoedgevallen, als zich hier een voordoet, meerdere gegevens van de Regeering zou willen ontvangen.

De heer *Cohen Stuart*, Adviseur voor de Decentralisatie: Ik wil den heer *Stokvis* gaarne toezeggen, dat met dezen wensch rekening zal worden gehouden. De heer *Stokvis* zal zich kunnen voorstellen, dat wanneer men heeft te maken met een op grooten afstand liggend ressort, zooals hier, en men staat voor een spoed eischende leening, waarbij de correspondentie grootendeels telegrafisch moet worden gevoerd, een enkelen keer de gegevens niet zoo volledig zullen zijn als men wel zou wenschen, maar ik kan hem wel toezeggen, dat zeker steeds al het mogelijke zal worden gedaan.

De geachte spreker heeft dan de eenigszins principieele vraag gesteld of het wel geoorloofd is, sporttribunes te bekostigen uit leeningsgeld. Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hierop willen antwoorden, dat m.i. een groote factor zal zijn of de leening, welke aangevraagd wordt voor zeker complex van objecten, al dan niet kan worden gedekt uit de opbrengsten van die objecten. Het heeft zich voorgedaan, dat men voor allerlei doeleinden, die men niet direct kon rekenen tot behoeften van noodduft, zooals biocoopgebouwen, sportinrichtingen e. d., leeningsplannen heeft ontworpen eenvoudig uit deze overweging, dat de opbrengsten, die van dergelijke inrichtingen verwacht worden, zoo ruim kunnen worden getaxeerd, dat men gemakkelijk daaruit rente en aflossing zou kunnen bekostigen. Wanneer men in zoo'n geval niet te maken heeft met een object, dat werkelijk voor bepaalde diepergaande belangen schadelijk zou zijn te achten, — wat hier echter m. i. niet kan worden beweerd — dan zie ik er geen bezwaar tegen, dat een dergelijk object ook wordt betrokken in een leeningsplan.

Uitgangspunt bij de beoordeeling van een locale leening is, zooals ik reeds eerder heb uiteengezet, in de eerste plaats altijd of de rente en aflossing van die leening voor het complex objecten, dat men op het oog heeft, door nieuw te verkrijgen inkomsten verzekerd is te achten. Is dat het geval, dan bestaat tegen het sluiten van een leening voor een dergelijk doel, dunkt mij, in het algemeen geen bezwaar.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede meen ik de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

Bekrachtiging leeningsbesluit Bandjermasin. — Terugbrenging tot landsdomein van het particulier land Kedawoeng-Oost. — Voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang.

(VOORZITTER, SOEJONO.)

De ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van het leeningsbesluit van den gemeenteraad van Bandjermasin wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is ontwerp-ordonnantie tot terugbrenging tot landsdomein van het particulier land Kedawoeng-Oost (Ond. 92).

Ik deel de vergadering mede, dat zich voor dit onderwerp geen sprekers hebben opgegeven. Ik heb hiervoor spoedshalve rechtstreeksche openbare behandeling voorgesteld; mag ik aannemen, dat de vergadering daarmee accoord gaat? — Dan is aldus besloten.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot het treffen van eenige voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang (Ond. 103).

Mijne heeren! De Regeering heeft hier een bepaalden termijn voor afdoening gesteld. Ik mag zeker wel aannemen, dat het College er niet op zal staan om verlenging van dien termijn te vragen? — Zoo niet, dan kunnen wij thans tot rechtstreeksche openbare behandeling overgaan.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het Regeeringsontwerp zou ik enkele opmerkingen naar voren willen brengen.

Krachtens de bestaande rechterlijke organisatie is de tegenwoordige indeeling van de ressorten van de Raden van Justitie altijd zoodanig, dat de gewesten in hun geheel bij een bepaalden Raad van Justitie worden ingedeeld. Het is nooit voorgekomen, dat de gewesten in deelen worden gesplitst, die tot verschillende Raden van Justitie behooren. Dit heeft natuurlijk verschillende voordeelen. Ik acht dit een juiste maatregel, ook al omdat bv. de hulp-officieren van Justitie — dat zijn de afdeelingshoofden — ondergeschikt zijn aan de Hoofden van Gewestelijk Bestuur.

Ik geloof, dat dit een van de factoren is die het wenschelijk maken, dat bepaalde gewesten in hun geheel worden gerekend te behooren tot het ressort van een bepaalden Raad van Justitie en de indeeling daarvan niet zoodanig mag zijn, dat deelen van een gewest ressorteeren onder verschillende Raden van Justitie.

Nu stelt de Regeering voor om het oostelijk deel van Rembang, dat krachtens de ordonnantie ter opheffing van het gewest Rembang bij Soerabaja zal komen te behooren, te doen blijven ressorten onder den Raad van Justitie te Semarang. Ik acht dit minder wenschelijk. Hetzelfde geldt natuurlijk ook ten aanzien van Madioen, maar dan pas na de in werking treding van de bestuurshervorming, omdat Madioen dan zal behooren tot de provincie Oost-Java.

De Regeering verdedigt de voorgestelde indeeling door

(SOEJONO.)

te zeggen, dat het ressort van den Raad van Justitie te Semarang, dat toch al het kleinste is van de drie raden op Java, nog meer zou worden ingekrompen en het toch reeds omvangrijke rechtsgebied van het college te Soerabaja nog meer zou worden uitgebreid. De taak van den Raad van Justitie te Semarang zou daardoor te onbelangrijk worden. Dit is een argument, Mijnheer de Voorzitter, maar ik acht dat geen klemmend argument. Wanneer wij de Raden van Justitie op de buitengewesten eens in beschouwing nemen dan zien wij, dat wij die toch ook kunnen indeelen naar gelang van hun belangrijkheid. Zoo is b.v. de Raad van Justitie te Padang wat zijn belangrijkheid betreft, lang niet van de zelfde beteekenis als een der Raden van Justitie op Java. Nu is de samenstelling van een Raad van Justitie op Java wel anders dan die van een op de buitengewesten, maar wanneer de belangrijkheid van een Raad van Justitie op Java zoodanig is verminderd, dat de samenstelling ervan niet meer in overeenstemming is met die belangrijkheid, dan zou men er naar mijn meening geen bezwaar tegen mogen maken om over te gaan tot wijzigen van de samenstelling. In het onderhavige geval zou het dus voor de hand liggen, dat de bezetting van den Raad van Justitie te Soerabaja belangrijk werd uitgebreid en die van den Raad van Justitie te Semarang naar evenredigheid werd ingekrompen.

Ik zou de Regeering daarom in overweging willen geven, met dit denkbeeld rekening te houden. Ik heb er geen bepaald bezwaar tegen, dat de thans voorgestelde indeeling zal worden beschouwd als een overgangsmaatregel indien slechts bij de doorvoering der bestuurshervorming de indeeling zoodanig zijn zal, dat het geheele gebied der provincie Oost-Java zal komen te ressorteeren onder den Raad van Justitie te Soerabaja en dat van Midden-Java onder dien van Semarang.

Thans zou ik een enkele opmerking willen maken over de overschrijving van vaste goederen en het inschrijven van hypotheeken. Ik geef toe, dat de regeling, die de Regeering hier voorstelt, voor het publiek in het tegenwoordige gewest-Rembang gemak oplevert, aangezien het thans kan worden geholpen door het hoofd van plaatselijk bestuur van Rembang. Maar het zou even groot gemak opleveren, wanneer het publiek uit het oostelijk deel van het gewest-Rembang, dat zijn dus de afdeelingen Bodjonegoro en Toeban, voor deze verrichtingen terecht zou kunnen komen bij het hoofd van plaatselijk bestuur van Toeban, in stede bij het hoofd van plaatselijk bestuur van Rembang. Dat motief lijkt mij werkelijk niet ondienstig.

Ik heb ook een aanmerking op de redactie van den tekst van het voorgestelde artikel 2. De aanhef van dat artikel luidt:

„Met afwijking in zooverre van het bepaalde bij de artikelen 1 en 1a der ordonnantie van 21 April 1834”.

Ik heb bedoeld staatsblad opgeslagen, maar heb met den besten wil daarin geen artikel 1a kunnen aantreffen. Dat zal dus wel een aanvulling zijn geweest op artikel 1. Maar deze onvolledigheid springt in dit geval te meer in het oog, waar in artikel 1 van de hier voorgestelde ont-

(SOEJONO, KIÈS.)

werp-ordonnantie wèl de latere aanvullingen worden genoemd, tot aan die van staatsblad 229 van 1926 toe. Ik zou daarom den Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, de redactie zoodanig te wijzigen, dat evenals in artikel 1 is geschied, ook in artikel 2 de aanvullingen en wijzigingen worden geënumereerd.

Ook op de toelichting heb ik in hetzelfde verband een aanmerking. De laatste alinea daarvan luidt als volgt:

„De bepalingen vervat in het tweede en derde lid, zijn met een kleine afwijking ontleend aan het tweede en het derde lid van artikel 1a der overschrijvingsordonnantie”.

Zooals gezegd, Mijnheer de Voorzitter, komt in deze overschrijvingsordonnantie van 1834 geen lid 1a voor. In de ontwerp-ordonnantie en de toelichting wordt alleen gesproken over de ordonnantie van 1834, hetgeen volgens mij ten onrechte in geschied. Daarbij zal toch zeker moeten staan: „zooals die bij andere ordonnaties is gewijzigd en aangevuld”.

Ik wil mij voorloopig tot deze enkele opmerkingen bepalen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Met uw verlof wil ik gaarne een opmerking van principiëelen aard maken aangaande deze ontwerp-ordonnantie, een opmerking, die tevens betrekking heeft op het straks te behandelen ontwerp 88, de rechtsbedeeling in Digoel.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou n.l. gaarne de aandacht willen vestigen op het navolgende:

Wij zijn hier op een voor meerderen onzer iet of wat ongelegen tijdstip, n.l. midden in een ons toegedachte kerstvacantie, tezamen geroepen voor de spoed-behandeling van een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den rechtstoestand in nieuw gevormde bestuursgebieden. Voor noodgevallen blijft het uiteraard het goed recht der Regeering om ons College te doen vergaderen zelfs op de meest ongewenschte oogenblikken en niemand onzer zal daar bezwaar tegen maken. Maar een andere kwestie wordt het, wanneer de te regelen aangelegenheid reeds lang tevoren te verwachten was; i.e. was aan het departement van Justitie toch zeker niet onbekend, wat met groote waarschijnlijkheid komen zou ten aanzien van het gewest Rembang, als gevolg van de zoo druk besproken bestuurshervormingsplannen. En zoo ben ik van meening, dat de nu te behandelen ontwerp-ordonnantie ons wel erg laat werd voorgelegd.

Mijnheer de Voorzitter! Nu zou ik, ware dit een eenvoudige ommissie geweest, daar niet op neer zijn gekomen, als het hier niet een zeer belangrijke aangelegenheid, n.l. de verzorging van de rechtsorde en de rechtszekerheid betreft, welke taak naar ik meen hoofdzakelijk op het departement van Justitie rust. Een eventueele tekortkoming daarin lijkt mij iets van ernstigen aard. En nu speelt het toeval vandaag wel een rol, doordien een regeling van een tweede aangelegenheid op hetzelfde gebied ons ter beoordeeling is gegeven in de ontwerp-ordonnantie tot nadere

(KIÈS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

regeling van het rechtswezen in de onderafdeeling Boven-Digoel.

Mijnheer de Voorzitter! Toen in het begin van dit jaar Digoel werd gesticht, was het te verwachten dat, gelet op de daarheen te zenden personen, die toch allen uitgesproken tegenstanders van onze normale rechtsorde zijn, in die nieuwe gemeenschap zich spoedig kwesties zouden voordoen, welke justitiële berechting zouden vereischen. De regeling terzake van 11 Januari 1927 (Staatsblad No. 10) was al zeer summier te noemen en naar mijn meening had bij aandachtige beoordeeling van den toestand toen reeds kunnen worden voorzien, wat nu in de Memorie van Toelichting terzake wordt gezegd, n.l.

„dat in het bijzonder ten aanzien van strafzaken de instelling van een volledig bevoegde rechtbank ook in de onderafdeeling Boven-Digoel, urgent moet worden geacht, zulks op grond van de omstandigheid, dat meerdere strafvervolgingen aanhangig zijn en de opzending van beklagden naar Merauke ter berechting van hun zaken groote bezwaren zouden meebrengen.”

Mijnheer de Voorzitter! Indien maar de helft waar is van wat over de verhoudingen te Digoel tusschen de geïnterneerden en het plaatselijk gezag door de pers werd gepubliceerd, dan is dat al erg genoeg. Voor hen, die zich goed rekenschap geven van de rechtspositie der geïnterneerden, is veel van wat omtrent die verhouding met zekeren ophef wordt geschreven, kennelijk onjuist. Maar juist blijft dan toch zeer zeker wel, wat de Gouverneur der Molukken zelve daaromtrent heeft gerapporteerd en wat doet blijken, dat vermoedelijk meerdere kwesties onberecht of te lang onberecht zijn gebleven, zoodat nu een nadere regeling ineens „urgent” wordt genoemd. Ik kom ook inzake deze regeling dan tot de conclusie, dat zij ons erg laat, zoo niet te laat werd voorgelegd.

Het komt mij dus voor, Mijnheer de Voorzitter, dat op het Departement van Justitie door de betrokken afdeelingen wel wat meer aandacht mag besteed worden aan te voorzien hervormingen of veranderingen, die een aanvulling van het rechtswezen noodig maken. Mijnheer de Voorzitter! De goede verzorging van de rechtszekerheid is van prominent belang bij de zich hier snel ontwikkelende en dikwijls vervormende toestanden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter. Ik zou in de eerste plaats willen antwoorden op de opmerkingen van het geachte lid den heer Soejono, hetgeen tevens dan een antwoord vormt op de opmerkingen van den heer Kiès, voorzover het betreft de wijziging van den toestand van Rembang.

De heer Kiès heeft gezegd, dat het departement van Justitie wel eerder op de hoogte had kunnen zijn van het feit, dat de toestand gewijzigd was in Rembang.

Ik geloof, dat de heer Kiès zich daarin vergist. Er is des-

Voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

tijds aan het departement van Justitie medegedeeld, dat de residentie-Rembang zou vervallen, tegelijk met de invoering van de bestuurshervorming, dat is dus bij de instelling van de provincie Midden-Java. Daarop is op het departement van Justitie gerekend. De noodige voorstellen daarvoor hebben de Regeering eenigen tijd geleden reeds bereikt.

Dat de opheffing van het gewest-Rembang apart zou plaats hebben is eerst op 22 December bij het departement van Justitie bekend geworden. Ik had het desbetreffende bericht den vorigen avond in de courant gelezen.

Ik hoop niet, dat de heer Kiès verlangt, dat wij alle Volksraadsverslagen in roneogram doorlezen, hoe belangrijk die overigens ook zijn.

De heer Kiès: Maar toch wel de couranten.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Ik heb het dan ook in de courant gelezen, maar wij wisten van tevoren niet, dat dit gewest zou worden opgeheven. Ik vind hetgeen in den Volksraad behandeld wordt zeer interessant maar ik lees de verslagen daarvan niet alle door, als ik drukke bezigheden heb, wel die, welke het departement van Justitie betreffen. Wanneer het over de Bestuurshervorming gaat, moet ik den heer Kiès tot mijn spijt dus teleurstellen, dan laat ik die verslagen voorbijgaan en lees ze niet; ik heb daarvoor geen tijd.

Deze inlichting zij tevens een verklaring voor de vragen van den heer Soejono. De opheffing van Rembang heeft ons geheel overvallen en het eenige, wat het departement van Justitie heeft kunnen doen, is een zoodanige regeling te ontwerpen, waarbij de toestand zooveel mogelijk blijft zooals hij op het oogenblik is. Nu kan het een bezwaar zijn dat de twee afdeelingen Rembang en Blora bij Midden-Java behooren en Bodjonegoro en Toeban bij Oost-Java, en mogelijk behoort op den duur de rechtbedeeling zóó te zijn, dat een overschrijving van de eene helft plaats heeft te Semarang en de andere te Soerabaja. Ik ben het met den heer Soejono eens, dat dat mogelijk is. Maar wanneer die nieuwe indeeling moet gebeuren moet het geheele protocol naar die twee helften gesplitst worden. Om dat protocol in twee deelen te splitsen zal ongetwijfeld veel tijd noodig zijn, dat kan niet in korten termijn geschieden.

Zoo is het ook met de ressorten van den Raad van Justitie, waarover de heer Soejono ook gesproken heeft. Door op het oogenblik plotseling een verandering aan te brengen, zou het ressort-Semarang te klein worden en het ressort-Soerabaja te groot. Daarom is het ressort-Semarang zoo gelaten als het is. Dit is ook duidelijk in de Memorie van Toelichting uiteengezet. Wanneer de instelling van de provincies principieel zal plaats hebben, zullen al deze dingen nader onder de oogen worden gezien en dan is het zeer goed mogelijk, dat het ressort Oost-Java geheel zal komen onder Soerabaja en dat de Raad van Justitie daar dus zal worden uitgebreid ten koste van het ressort-Semarang.

Hoewel ik daaromtrent op het oogenblik geen zekerheid

kan geven, zou ik den heer Soejono willen verzoeken, al deze aangelegenheden te beschouwen als zijnde van tijdelijken aard. Al deze dingen zullen nader worden beschouwd bij de instelling van de provincies.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiermede ook den heer Kiès beantwoord, wat betreft de activiteit van het departement betreffende het gewest Rembang. De aangelegenheid, die de heer Kiès ter sprake gebracht heeft betreffende Boven-Digoel

De Voorzitter: Is het niet beter, dat U op die opmerking van den heer Kiès antwoordt als onderwerp 88 aan de orde is? U hebt natuurlijk de vrijheid daarover thans te spreken als U zulks noodzakelijk acht.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: De heer Kiès heeft er bij dit onderwerp over gesproken.

De heer Kiès: Het is een principieel punt.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er geen bezwaar tegen, wanneer de heer Kiès nu gaarne antwoord op zijn vraag heeft, dit thans te geven.

De toestanden in de buitengewesten zijn niet zoo, dat ze in alle bijzonderheden door het departement van Justitie kunnen worden beoordeeld. In de buitengewesten zijn de afstanden tusschen de verschillende plaatsen soms zeer groot, terwijl toch een splitsing van de ressorten niet noodzakelijk is, terwijl in andere ressorten de afstanden tusschen de plaatsen klein kunnen zijn, maar toch hinderlijk voor de ressorten. Wanneer nu speciale mensen, zooals in Boven-Digoel, onder speciale bewaking zijn gesteld en onder een eenigszins strak regime, dan is het niet van te voren te voorzien, dat er zooveel overtredingen gepleegd zullen worden, dat daarvoor eigen rechtbanken noodig zijn.

Het is van het departement van Justitie niet te eischen, dat het dat van tevoren op theoretische gronden zou verwachten, daartoe is noodig, dat er waarschuwingen en berichten komen van de zijde van het gewestelijk bestuur.

Wanneer er geen klachten komen van de zijde van het hoofd van gewestelijk bestuur, dat de zaken scheef loopen, dan is er voor het departement van Justitie geen reden te zeggen: er vraagt niemand naar, maar wij zullen toch maar een rechter in Boven-Digoel plaatsen; temeer niet, waar er een regeling bestaat, dat de mensen, voor ernstige zaken terecht zullen staan in Merauké en voor minder ernstige zaken in Digoel.

Wanneer het zoover is, dat er bericht komt, dat de afstand tot Merauké moeilijkheden oplevert, en dat zich veel feiten van ernstigen aard voordoen, die op Digoel zelf terecht moeten worden, dan is voor het departement van Justitie de tijd aangebroken, daarvan werk te maken.

Ik kan mededeelen, dat uit de stukken blijkt, dat er is ontvangen een telegram van den gouverneur der Molukken van 11 October 1927. Het voorstel van het departement van Justitie, om den rechtstoestand in Digoel te wijzigen,

20ste VERGADERING — DONDERDAG 29 DECEMBER 1927.

Voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang. — Nadere regeling van het Rechtswezen in Boven-Digoel.

(DIR. VAN JUSTITIE, SOEJONO, VOORZITTER.)

is naar de Regeering verzonden op 20 October, dus negen dagen later. Ik moet dus het verwijt, dat de heer Kies tot het departement van Justitie heeft gericht betreffende de weinige activiteit van dit departement, bepaald terugwijzen. Wij kunnen niet van Batavia op een zoodanigen afstand als naar Nieuw-Guinea willekeurig ingrijpen op zuiver theoretische overwegingen, wanneer daar een zekere rechtstoestand bestaat en er van de zijde van het Binnenlandsch Bestuur geen aanleiding tot dat ingrijpen wordt gegeven.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wensch ik den Regeeringsgemachtigde dank te zeggen voor de toelichting, die hij heeft gegeven over deze zaak. In hoofdzaak zijn wij het eens. Waar het op aankomt is de kwestie, of deze maatregel tijdelijk dan wel definitief zal zijn. Uit de woorden van den Regeeringsgemachtigde heb ik meenen te mogen opmaken, dat de maatregel is bedoeld als een min of meer tijdelijke, in afwachting van het instellen van een gouvernement. De Regeeringsgemachtigde sprak van het instellen van een provincie, maar dat berust natuurlijk op een vergissing.

In de tweede plaats heeft de Regeeringsgemachtigde de opmerking ten aanzien van de onvolledigheid van den tekst niet beantwoord.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de opmerking van den heer Soejono inderdaad verzuimd te beantwoorden. Ik wil niet toegeven, dat die tekst onvolledig is; waar hier in het reglement op de gerechtelijke organisatie een artikel wordt gewijzigd — al is die wijziging tijdelijk bedoeld — is het wel gewenscht en gemakkelijk, zooals dit bij ordonnaties bijna regelmatig de gewoonte is, het Staatsblad van de laatste wijziging aan te duiden. Bij de gerechtelijke organisatie is dit tot nog toe geen gewoonte geweest, omdat de Minister om mij niet bekende redenen een dergelijke wetgeving niet wilde, maar aangezien het bij ordonnaties wel de gewoonte is, ben ik nu juist ertoe overgegaan, bij de gerechtelijke organisatie, die in het vervolg bij ordonnantie zal worden geregeld, deze wijze van doen toe te passen. Maar dit is een ander geval dan de regeling betreffende het overschrijven van vaste goederen en inschrijven van hypotheeken; daar is voor tijdelijk en in afwijking van bepaalde artikelen een regeling gegeven die dus ook uitwendig niet bedoeld is als een wijziging van den tekst. Art. 1a is laatstelijk gewijzigd bij Staatsblad 1925 No. 666 en ik heb geen bezwaar deze wijziging aan te brengen als de Volksraad daarop prijs stelt, maar ik kan den heer Soejono niet toegeven, dat beide gevallen hetzelfde zijn.

De Voorzitter: Is het niet voldoende, dat hierop door den heer Soejono de aandacht is gevestigd? Juist omdat dit een tijdelijken overgangsmaatregel betreft, zouden wij m.i. daarmede wel kunnen volstaan; in verband met Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER, KIËS, STOKVIS.)

de opmerking van den heer Soejono zal geen misverstand meer kunnen ontstaan.

De heer Soejono: Daarmede neem ik genoegen, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het Regeeringsantwoord zou ik nog wel even willen releveeren, dat vermoedelijk de Regeeringsgemachtigde het toch wel met mij eens zal zijn, dat het departement van Justitie zich inzake de verzorging van de rechtsbedeeling niet moet bepalen tot het lijdelijk afwachten, of men attent wordt gemaakt op hier of daar bestaande behoefte aan eenige nadere regeling. Uiteraard behoort van tevoren bij aan gelegenheden als de onderhavige contact te bestaan tusschen de andere departementen en het gewestelijk bestuur en het departement van Justitie, maar dit laatste kan m. i. in deze ook wel initiatief toonen, vooral als er mededeelingen in de pers verschijnen, die op a.s. nieuwe behoeften wijzen.

De Regeeringsgemachtigde vatte intusschen mijn opmerkingen niet op als ernstige verwijten aan het departement; ik meende de zaak der goede rechtsbedeeling te kunnen bevorderen, door deze kwesties hier even onder de aandacht te brengen.

De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Rechtsreglement voor de Buitengewesten wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot nadere regeling van het rechtswezen in de onderafdeeling Boven-Digoel van het gouvernement der Molukken (Ond. 88).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De rechtsbedeeling, die de in Boven-Digoel geïnterneerde communisten thans zullen genieten, zal, lees ik de stukken goed, dezelfde zijn als die, welke wordt toegepast voor de zeer primitieve volken, die daar eigenlijk inheemsch zijn. Dat betreurt ik. De menschen, die daar geïnterneerd zijn, ondergaan reeds — en dat hebben althans velen verdiend — een harder lot dan zij tevoren hadden te dragen en dan vind ik het niet redelijk, dat men hen ook doet achteruitgaan in de rechtsbedeeling, zooals zij die vroeger hebben genoten.

Zij zullen berecht worden in de eerste plaats door een alleensprekend rechter. Er wordt ons in de Memorie van Antwoord medegedeeld:

„Mochten t. z. t. de omstandigheden ter hoofdplaats van de onderafdeeling Boven-Digoel zoodanig zijn gewijzigd, dat een volledig bezette rechtbank aldaar zonder bezwaar in het leven kan worden geroepen, dan zal de Regeering gaarne tot het instellen van zulk een college medewerken.

Thans echter is zulks nog niet wel mogelijk.

Nadere regeling van het Rechtswezen in Boven-Digoel.

(STOKVIS, ROEP.)

Inderdaad kan toch niet iedere ambtenaar de functie van rechter uitoefenen”.

Het laatste schijnt de aanduiding te zijn van de omstandigheden, waarom nu nog niet een volledig bezette rechtbank in werking zal kunnen treden. Maar zou de geachte Regeeringsgemachtigde mij ten aanzien van de ondeskundige leden in de landraden kunnen verzekeren, dat deze ambtenaren inderdaad ten volle berekend zijn voor hun taak? En is het nu niet mogelijk, zij het dan niet in gelijke bezetting, dan toch een meer collegiale rechtspraak in te voeren met de ambtelijke krachten, waarover men daar de beschikking heeft? En kan dat niet, is de rechtspraak dan niet een zaak van zoodanig ernstigen aard, dat men speciaal daarvoor ambtenaren in Boven-Digoel kan plaatsen? Zoodanig verschillende ambtenaren voor andere diensten daar zijn gebracht, kan men ook voor het rechtswezen bijzondere maatregelen nemen.

Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of het niet alsnog mogelijk zou zijn, het rechtswezen daar inderdaad op een zoo deugdelijk mogelijken voet in te richten.

Mij treffen ook in art. 2 sub e de woorden:

„De uitspraken in deze zaken zijn aan geenerlei voorziening onderworpen”.

Dat sluit meen ik in, dat hooger beroep voor die menschen zal zijn uitgesloten. Waar nu de rechtspraak reeds — naar het oordeel der Regeering — minder deugdelijk is dan de Regeering zelf het gewenscht zou hebben

De Voorzitter: De door U aangehaalde bepaling geldt alleen voor het magistraatsgerecht en niet voor het residentiegerecht.

De heer Stokvis: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter. Dan vervalt deze opmerking en blijft alleen de ondeugdelijkheid over, die ik zooeven heb geschetst.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een enkele opmerking willen maken. Wanneer ik de stukken goed heb bekeken, komt het n.m.m. hierop neer, dat alleen de omvang van de rechtspraak door het magistraatsgerecht en het Residentiegerecht wordt uitgebreid. Ik heb den heer Stokvis o.a. gewag hooren maken van de bezetting van het college van den Landraad aldaar.

De heer Stokvis: Ik heb een vergelijking gegeven.

De heer Roep: Als deze mededeeling vergelijkenderwijs is bedoeld, zou ik toch nog gaarne enkele inlichtingen willen hebben.

In de Memorie van Antwoord wordt als reflex op het gedelegeerdenverslag gesproken over een volledig bezette rechtbank te Boven-Digoel, die t.z.t. al dan niet in het leven zal worden geroepen. Nu meende ik, dat een magistraatsgerecht nooit is, wat men noemt een volledig bezette rechtspraak, omdat dit slechts een rechtspraak is van één persoon. Nu ook de Memorie van Antwoord spreekt van een volledig

(ROEP, KIÈS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

bezette rechtbank, begrijp ik dit niet; ik meen, dat ook het betoog van den heer Stokvis eigenlijk buiten de zaak omgaat, want het gaat hier niet om landraden, maar het gaat hier om alleen rechtsprekende magistraatsgerechten.

De Voorzitter: Het gaat om het magistraatsgerecht en den residentierechter.

De heer Roep: Juist, Mijnheer de Voorzitter, maar dat zijn beide rechtspraken van één persoon. Ik zou daarom gaarne van de Regeering willen vernemen, of ik in dit opzicht de Memorie van Antwoord eigenlijk als een beetje te ver gaand moet beschouwen en hoe deze zaak eigenlijk zit.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een vraag tot den Regeeringsgemachtigde willen richten. Wij hebben hier te doen met een nadere rechtsregeling ten behoeve van Boven-Digoel. Nu is bij mij de vraag gerezen, of nu niet tegelijkertijd zou kunnen geregeld worden de kwestie, in hoeverre de geïnterneerden kunnen worden gedwongen tot het verrichten van eenige diensten.

Men heeft oorspronkelijk de geïnterneerden aldaar, die geen gestraften zijn, gedwongen tot het verrichten van bepaalde werkzaamheden in het belang van hun eigen bivak, om het zoo maar eens te noemen. Ik weet niet, of hetgeen daaromtrent in de pers is medegedeeld, juist is; doch naderhand schijnt er een bevel gekomen, dat de geïnterneerden niet meer tot die werkzaamheden mogen worden gedwongen, zoodat in Digoel nu de vreemde toestand bestaat, dat de militaire veiligheidsbezetting genoodzaakt wordt om bijv. wegen aan te leggen en barakken te bouwen ten behoeve van de geïnterneerden. Dit lijkt mij onjuist, zoodat het mij wenschelijk voorkomt, dat annex aan de thans behandelde aangelegenheid, een regeling zal worden getroffen, dat geïnterneerden tot bepaalde diensten ten behoeve van hun eigen welzijn kunnen worden gedwongen.

De Voorzitter: Dit is een zaak, die toch wel geheel buiten het onderwerp ligt.

De heer Kiès: Misschien wel, Mijnheer de Voorzitter, maar nu er toch een nadere regeling plaats heeft van de rechtsbedeeling in Boven-Digoel, meende ik ze toch even tersprake te kunnen brengen.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne, mede ter verduidelijking van mijn antwoord aan den heer Stokvis, beginnen met de vraag van den heer Roep.

De heer Roep heeft in twijfel getrokken, of de Memorie van Antwoord geheel juist was door te spreken van de mogelijkheid van instelling van een volledig geoutilleerde rechtbank. Hij heeft daarbij min of meer over het hoofd gezien, dat in Nieuw-Guinea met zijn zeer primitieven toestand, tot nu toe geen volledig geoutilleerde rechtbank heeft bestaan. Wat op andere plaatsen in Indië het werk van den Landraad is, wordt in Nieuw-

Nadere regeling van het Rechtswezen in Boven-Digoel.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

Guinea door den residentierechter gedaan, Dit is dus eigenlijk niet een residentierechter; hij heeft met de andere residentierechters in Indië alleen den naam gemeen. Hij is niet anders dan een gecompriëerde landraad. Wanneer de heer Stokvis zich er dus over beklagt, dat daar een gecompriëerde landraad onder den naam van residentierechter optreedt en zegt, dat het gewenscht is om de landraden aldaar volledig te maken en de Regeering antwoordt dan, dat zij ernaar streven zal dit te doen, dan geloof ik, dat zoowel de vraag van den heer Stokvis als het antwoord van de Regeering volkomen juist is.

De heer Stokvis heeft aan den anderen kant deze zaak minder juist ingekleed, waar hij de verbannen naar Boven-Digoel, wat de rechtspleging betreft, over één kam geschoren heeft met het inheemsche gedeelte van de bevolking aldaar. De inheemsche bevolking van Nieuw-Guinea is buiten de bestuursvestigingen aan haar eigen inheemsche rechtspraak overgelaten, zoodat het rechtsreglement van Nieuw-Guinea niet geldt in het algemeen voor de Papoea's.

Ben ik goed ingelicht, dan komt de vestiging van Papoea's in de bestuursvestigingen niet voor. De in het rechtsreglement bedoelde justiciabelen, zijn dus Gouvernementsambtenaren, die behooren tot bestuursvestigingen als te Merauke en Fak-Fak en Chineesche handelaren.

Wanneer de heer Stokvis een vergelijking wil maken t.o.v. den toestand van de verbannen in Boven-Digoel, moet hij zeggen, dat zij, wat de rechtspraak betreft, gebracht zijn in den toestand, waarin de Gouvernementsambtenaren en de Vreemde Oosterlingen, handelaren, op Nieuw-Guinea verkeerden. Dit maakt inderdaad een eenigszins anderen indruk.

Ik kan den heer Stokvis zeker toegeven, dat het wensche-lijk zou zijn, dat er volledige landraden waren, maar om aparte ambtenaren als leden van den landraad daarheen te sturen, daartoe heeft de toestand nog niet geleid. Het aantal misdrijven is niet zoo groot, dat dit noodig zou zijn; het zou bovendien zeer groote kosten medebrengen, en het zou zeer onaangenaam zijn voor de betrokkenen om nage-voeg niets te doen te hebben en toch hun leven daar in Digoel te moeten slijten.

Wat het appèl betreft, zou ik den heer Stokvis volledigheidshalve willen zeggen, dat zaken van het residentiege-recht als gewone landraadszaken in revisie komen bij den Raad van Justitie te Makasser, zoodat het appèl volkomen gelijkwaardig is met het appèl van landraadszaken.

De heer Stokvis heeft mij nog gevraagd of alle landraads-leden op Java wel volkomen bevoegd zijn. Mijnheer de Voorzitter! Volkomenheid is overal, doch wel speciaal bij de rechtspraak, een moeilijke zaak. Geen rechter is volkomen. Wanneer men dus een vergelijking wil maken, moet die gaan tusschen meer of minder onvolkomen personeel en dan durf ik te zeggen, dat het personeel, waarover men voor de landraden op Java en Madoera te beschikken heeft en waar-uit men kiezen kan, inderdaad veel ruimer is en een beter keuze toelaat dan het geval is met de ambtenaren, die voor Digoel beschikbaar zijn.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, ROEP.)

Mijnheer de Voorzitter! Den heer Roep heb ik reeds be-antwoord.

Wat den heer Kiès betreft, hij heeft zelf opgemerkt, dat het door hem aangeroeerde punt ver buiten het onderwerp ligt. Ik zou den heer Kiès erbij willen zeggen, dat ik over deze zaak inderdaad wel zou kunnen antwoorden — en ik geloof, ook goed — maar dat ik mij niet gerechtigd acht deze zaak, die geheel binnen het gebied van het B.B. ligt, te beantwoorden buiten machtiging van den Gouverneur-Generaal om. Ik wil daarmee niet zeggen, dat ik de feiten niet voldoende zou beheerschen. Ik weet inderdaad heel goed, wat er omgaat op dat gebied, maar de zaak ligt buiten mijn bevoegdheid. Want, zooals den heer Kiès niet onbekend zal zijn, de laatste daad, die het de- partement van Justitie bij de verbanning verricht, is het geven van advies aan de Regeering en het maken van een ontwerp-besluit. Het vervoer, de regeling van de toelage en alles wat verder voor het heil der betrokkenen moet ge- schieden, gebeurt onder auspiciën van het departement van B. B., zoodat de toestand van de menschen, wanneer die eenmaal op Digoel zijn, geheel ligt buiten den kring van het departement van Justitie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschil- lende sprekers voldoende te hebben beantwoord.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts.

Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor zijn nadere toelichting. Ik wist inderdaad niet, dat de resi- dentierechter aldaar een andere taak heeft dan de gewone residentierechter.

Nog ter sprake is gebracht de kwestie van den meerde- ren of minderen aandrang uitgeoefend op de ontwikkeling van den werklust der geïnterneerden van Boven-Digoel. Daaromtrent wil ik het volgende opmerken. Ik heb daar- over gesproken bij de algemeene beschouwingen van Afd. IV in de najaarszitting; de directeur van B. B. heeft daarop toen geantwoord, indien ik mij wel her- inner, dat die zaak in studie en overweging was, dat op dat oogenblik geen nadere mededeelingen konden worden gedaan, doch dat de Regeering een rapport ver- wachtte van den Gouverneur van de Molukken omtrent deze kwestie, waarin ook eventueele voorstellen zouden zijn ver- vat. De Regeering zal dus t.z.t. aan den Volksraad nadere mededeelingen doen; ik moge de hoop uitspreken, nu deze aangelegenheid toch thans in het debat ter sprake is ge- bracht, dat het der Regeering mogelijk zal zijn ons binnen afzienbaren tijd nadere inlichtingen te verschaffen.

De Voorzitter: Het is eigenlijk een aangelegen- heid die, naar ik nog altijd meen, buiten de grenzen van dit onderwerp ligt.

De heer Roep: Daarin hebt U volkomen gelijk, Mijn- heer de Voorzitter, het is alleen maar naar binnen gesleept.

Nadere regeling van het Rechtswezen in Boven-Digoel.

(KIËS, STOKVIS.)

De Voorzitter: Ja, maar ik streef er altijd naar, onderwerpen, die niet aan de orde zijn, buiten de discussie te houden.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb deze aangelegenheid alleen ter sprake gebracht, omdat ze naar mijn meening toch geldt den rechtstoestand van de geïnterneerden in Boven-Digoel. Wanneer de aldaar geïnterneerden tot nu toe gedwongen werden tot het verrichten van werkzaamheden, terwijl voor dien dwang geen rechtsgrond bestond, dan zijn die menschen in hun rechten aangetast. Aan de andere zijde bestaan er de zoo straks geschetste wanverhouding. Ik wil intusschen nu genoeg nemen met de ontvangen verwijzing naar den Regeerings-gemachtigde voor B. B., en sluit mij aan bij het verzoek van den heer Roep om ons terzake spoedig nadere inlichtingen te willen verschaffen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geacht Regeerings-gemachtigde erkentelijk voor zijn nadere inlichtingen. Hij heeft onder meer gezegd, dat de geïnterneerden in Boven-Digoel, wat hun rechtsbedeeling betreft, practisch in denzelfden toestand verkeerden als de gouvernementsambtenaren en de Chineesche handelaren aldaar, omdat practisch gesproken de autochtone bevolking, de Papoea's, buiten de bestuursvestiging wonen en dus aan een eigen rechtspraak zijn onderworpen, tenzij zij zich binnen de bestuursvestiging begeven. Maar dat heft de grief, die ik in het midden heb gebracht, niet op.

De Regeerings-gemachtigde heeft trouwens zelf gezegd, dat mijn vergelijking eenigszins opging. Inderdaad, want de gemeenschap van de geïnterneerden is een zeer bijzondere gemeenschap. Zooeven is hier al gesproken van een min of meer straf regiem, dat in Boven-Digoel wordt toegepast.

Dat straffe regiem zal dan ook tot uiting komen bij de rechtspraak. Waar het dus te voorzien is, dat de gemeenschap der geïnterneerden spoediger in aanraking zal komen met de justitie dan de daar gevestigde gouvernementsambtenaren en Chineesche handelaren — het geheele regiem in Boven-Digoel brengt dat mede — heeft er voor die gemeenschap, vergeleken bij vroeger, onder het nieuwe stelsel achteruitgang in rechtsbedeeling plaats. Dat ziet de Regeering blijkens de stukken zelf ook in.

Maar nu heeft de Regeerings-gemachtigde gezegd, dat hij het nog niet noodzakelijk of wenschelijk acht, dat naar Boven-Digoel thans reeds ambtenaren worden gezonden, ten einde te geraken tot een betere rechtsbedeeling. Ik zou daartegen weer willen aanvoeren, dat ook voor andere diensten speciaal personeel naar Boven-Digoel wordt gedetacheerd. Waarom wordt daarop nu op het stuk van de rechtsbedeeling een uitzondering gemaakt? Ik zou dan ook willen vragen, of het niet mogelijk is dat b.v. de in Boven-Digoel in garnizoen liggende officieren een aandeel nemen in de rechtsbedeeling.

De heer Kerkkamp: B.v. als lid van een landraad.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

De heer Stokvis: Ik wijs slechts op een mogelijkheid. En als de Regeering daartegen bezwaar heeft, zou ik willen vragen of er daar dan ook nog niet andere menschen zijn, die er voor in aanmerking komen. Ik heb in dit verband een analogie gemaakt met de bijzitters in de landraden.

De heer Van Helsdingen: In de landraden zijn geen bijzitters, maar leden.

De heer Stokvis: Dat zijn leden natuurlijk, maar toch ook geen deskundige leden.

De heer Van Helsdingen: Dat doet er hier niet toe!

De heer Stokvis: Dat doet er wel toe. Als er deskundige leden in Boven Digoel beschikbaar waren, zou ik mijn vergelijking natuurlijk niet hebben gemaakt. De niet-deskundige leden bij de landraden op de buitengewesten hebben evenmin een juridische opleiding genoten en geven ook geen waarborg — al hebben ze een langere practijk — dat ze deugdelijke rechters zijn. Ik vind dus, dat men de proef ook in Boven Digoel kan nemen. Met hetgeen ik in dit opzicht heb gezegd, heb ik echter geen enkel oogenblik de bedoeling, een blaam te werpen op de niet-deskundige leden van de landraden.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den heer Stokvis, wat meer het principiele punt betreft willen antwoorden, dat het volstrekt niet in mijn bedoeling gelegen heeft, zijn bezwaren te ontkennen. Ik heb gezegd, dat de heer Stokvis min of meer onjuiste mededeelingen heeft gedaan en het is alleen mij bedoeling geweest, de bezwaren van den heer Stokvis tot juiste proporties terug te brengen. Ik heb echter geen houding aangenomen als of zijn bezwaren niet bestaan.

In dit verband wil ik den heer Stokvis namens de Regeering gaarne toezeggen, dat met den Gouverneur van de Molukken een nadere correspondentie zal worden gevoerd over de vraag, of in Boven Digoel geschikte menschen aanwezig zijn om zitting te nemen in een landraad. Of de daar gedetacheerde officieren, speciaal met het oog op mentaliteit, daarvoor de meest geschikte krachten zijn in de gegeven omstandigheden, valt te betwijfelen.

De heer Kerkkamp: Toch zeker niet minder geschikt dan officieren, of planters van S. O. K.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Dat betreft een noodtoestand.

De heer Kerkkamp: Wij hebben hier ook te maken met een noodtoestand.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Maar de vraag is, of dezen noodtoestand ten aanzien van het betrek-

Nadere regeling van het Rechtswezen in Boven-Digoel. — Wijziging van het Rechtsreglement voor de buitengewesten.

(DIR. VAN JUSTITIE, KOESOEMO OETOYO.)

kelijk klein aantal menschen, die het betreft en waar er niet zooveel feiten voorkomen, voorziening noodig maakt.

Ik heb geen enkel bezwaar den heer Stokvis toe te zeggen — dat ligt trouwens al in het antwoord van de Regeering opgesloten — deze zaak nog eens nader onder de oogen te zien en dat wanneer het mogelijk is, daar zoo spoedig mogelijk een volledig geoutileerde landraad zal worden opgericht.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het rechtsreglement voor de buitengewesten (Ond. 76).

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In art. 1 sub 6 staat in het ontwerp-ordonnantie, die thans in behandeling is, het volgende te lezen:

„Een ieder, die als getuige is opgeroepen, is verplicht voor het districtshoofd te verschijnen, teneinde getuigenis der waarheid af te leggen. Indien de getuige niet verschijnt kan het districtshoofd hem andermaal oproepen en daarbij voegen een bevel tot medebrenging of zoodanig bevel later uitvaardigen.”

Mijnheer de Voorzitter! Hier wordt dus in het midden gelaten, of de oproeping voor den eersten keer mondeling dan wel schriftelijk zal plaatshebben. Bij een mondelinge oproeping is de praktijk de volgende. Het districtshoofd, of het onder-districtshoofd geeft bevel aan het dessa-hoofd iemand op te roepen. Het dessa-hoofd draagt het bevel over aan een van zijn trawanten, een lager lid van het dessa-bestuur en deze gaat naar het huis van den opgeroepene. Vindt hij hem niet thuis — en dit gebeurt dikwijls — dan wordt de boodschap overgedragen aan zijn vrouw, of als deze niet thuis is aan een van zijn kinderen, of zelfs aan een buurman. Zekerheid, dat de oproeping bij den betrokkene werkelijk heeft plaats gehad, bestaat er dus niet. Toch kan hij dadelijk bij een volgende oproeping met den sterken arm voor het gerecht worden gebracht.

Daarom is in het Gedelegeerdenverslag het verzoek gedaan de oproeping schriftelijk te doen plaats vinden, maar de Regeering staat daar afwijzend tegenover in de eerste plaats om praktische redenen en in de tweede plaats, omdat het Inlandsch reglement, dat voor Java geldt, dat niet vereischt.

Mijnheer de Voorzitter! Dat het Inlandsch reglement zulks niet vereischt mag toch geen reden zijn, dat, wanneer de schriftelijke oproeping werkelijk als een verbetering wordt beschouwd, deze nu voor S.W.K., deze ordonnantie zal worden ingevoerd, niet in te voeren.

Wat de praktische bezwaren betreft, geloof ik niet, dat die zoo erg groot zijn. Wanneer de Regeering b.v. formulieren laat drukken voor die schriftelijke oproeping, dan heeft het onderdistrictshoofd die formulieren maar in te vullen en kan de opgeroepenen desnoods met duimafdruk bevestigen, dat hij de oproeping heeft ontvangen.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(KOESOEMO OETOYO, DIR. VAN JUSTITIE.)

Mijnheer de Voorzitter! Op grond daarvan blijf ik bij mijn verzoek die eerste oproeping schriftelijk te doen plaats hebben.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde nog te antwoorden?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Oetoyo heeft zich ongerust gemaakt over het feit, dat bij het uitbrengen van exploiten een zekere nonchalance plaats zal vinden, waardoor een getuige plotseiling met geweld voor den wedono zou kunnen worden gebracht, terwijl hij van de heele zaak niets afwist.

Mijnheer de Voorzitter! De door den heer Koesoemo Oetoyo gegeven voorstelling van zaken, hoe de oproeping in de praktijk geschiedt, is inderdaad wel zeer huiselijk. Hij zegt, dat het voorkomt, dat de oproeping afgegeven wordt aan een kind, aan een buurman, ik zou haast zeggen aan een waakhond.

De heer Koesoemo Oetoyo: De gevallen komen in de praktijk voor.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: In zulk een geval is het het districtshoofd, dat er genoeg mee neemt, hoewel dit dan toch in strijd met de wet is. De wet schrijft pertinent voor dat, wanneer de betrokkene niet thuis wordt aangetroffen, het exploit moet worden uitgebracht aan het dorpschouff of den wijkmeester. Wanneer dus het districtshoofd, hoewel wetende dat het exploit den betrokkene niet bereikt heeft, overgaat tot oproeping van den getuige met geweld, handelt hij in strijd met de wet, wat niet van een districtshoofd mag worden verwacht.

Daarbij komt, dat de heer Oetoyo m. i. ook over het hoofd ziet, dat van alle uitreikingen van afschriften van exploten e. d. de deurwaarders en de ambtenaren die daarmede belast zijn, een relaas zullen moeten uitbrengen dat, wanneer zij daartoe in staat zijn, schriftelijk moet worden uitgebracht. De oproeping zelf behoeft wel niet schriftelijk te geschieden, maar er wordt toch wel, zoo mogelijk, een schriftelijk relaas opgemaakt van de overbrenging van de oproeping aan den betrokkene. Er is alleen bepaald, dat de betrokken ambtenaar desnoods kan volstaan met een mondeling relaas, van zijn verrichtingen, wanneer hij niet schrijven kan.

Wanneer het districtshoofd een oproeping heeft gedaan en de opgeroepene verschijnt niet en het districtshoofd is medegedeeld, dat de oproeping niet is uitgereikt aan den betrokkene zelf, maar bv. aan diens buurman, zal er wel geen districtshoofd zijn, die zeggen zal: pak dien man op! Wanneer een dergelijk geval zich zou voordoen, zou er alle aanleiding zijn om dat districtshoofd te ontslaan.

Waar wij echter in de buitengewesten dikwijls te doen hebben met menschen, die wel zeer fatsoenlijk zijn, maar niet schrijven kunnen, zou de eisch van den heer Oetoyo van het instellen van een schriftelijke oproeping, toch te ver gaan.

(DIR. VAN JUSTITIE, KOESOEMO OETOYO.)

Het bezwaar ligt dan ook niet zoózeer — ik hoop, dat het geachte lid dit zal inzien — in de schriftelijke lastgeving door het districtshoofd of onder-districtshoofd, maar in de wijze, waarop die lastgeving aan den betrokken persoon wordt overgebracht en daarom kan een schriftelijke lastgeving alleen ook niet helpen, wanneer niet tevens gerapporteerd wordt, dat de betrokkene de lastgeving ontvangen heeft. De kwestie is dat de ambtenaren zeker moeten zijn of de oproeping den betrokkene heeft bereikt. Daarom schrijft de wet voor dat het exploit schriftelijk aan den betrokkene wordt uitgebracht tenzij de daarmede belaste ambtenaar niet schrijven kan.

Nu geef ik toe, dat het mondeling overbrengen van de lastgeving een veelvuldig voorkomend verschijnsel is, maar ik geloof niet dat door een schriftelijke oproeping de bezwaren van den heer Oetoyo opgeheven zullen worden.

De procedure van den Landraad is nu eenmaal een eenvoudige en door die te gaan compliceeren, door de voorgestelde verandering, zou die eenvoud sterk benadeeld worden. Ik meen daarom, dat het beter is, het aan het inzicht van het districtshoofd over te laten om, wanneer hij het noodig vindt, de getuigen mede te brengen.

De practijk van den Landraad wijst ook uit, en U zelf, Mijnheer de Voorzitter, en ook meerderen leden van dit College is dit bekend, dat de Landraden met het oproepen van getuigen niet zoo barbaarsch te werk gaan en zich er wel degelijk rekenschap van geven of zij te doen hebben met getuigen, die niet willen verschijnen, of met getuigen, die niets ervan afweten, dat zij moeten verschijnen.

Ik geloof dus, dat wij het aan de prudentie van het districtshoofd mogen overlaten of hij getuigen al dan niet met geweld wil voorbrengen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! De practijk heeft inderdaad uitgewezen, dat dikwijls ontkend wordt, dat een getuige is opgeroepen.

Dan zegt de getuige, dat hij den oproep niet heeft gekregen, maar daarop zegt het lid van het desabestuur, dat hij bij hem aan huis is geweest om aan den een en ander te zeggen, dat de persoon in quaestie op dien dien dag is opgeroepen. Daarom lijkt het mij veiliger, den oproep schriftelijk te doen plaats hebben.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat dit zooveel soesah heeft, maar als daarvoor formulieren worden gedrukt, die in handen worden gesteld van den opgeroepen persoon, als bewijs, dat hij den oproep heeft ontvangen, geeft dat toch niet zooveel moeite?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het bezwaar, dat ik tegen het voorstel van den heer Oetoyo heb, is niet zoózeer, dat in het algemeen de oproeping schriftelijk moet geschieden. Voor zoover mij bekend — al is mijn landraadpraktijk al van vele jaren geleden — is het de gewoonte, dat de meeste oproepen schriftelijk geschieden. Maar de heer Oetoyo zegt: wanneer de getuige niet komt, mag men hem niet dadelijk laten halen, voordat hij niet weer opnieuw schriftelijk is opgeroe-

(DIR. VAN JUSTITIE, VOORZ., DWIDJOSEWOJO.)

pen. Daardoor worden dan in plaats van twee, drie termijnen noodzakelijk. Daartegen is bezwaar.

De heer Koesoemo Oetoyo: Ik wensch, dat in eersten termijn al dadelijk de oproeping schriftelijk zal plaats hebben.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Tegen dien wensch van den heer Oetoyo zou ik dit bezwaar willen maken, dat zooveel door mij ook al is geopperd, dat die oproep in de praktijk dikwijls in een sne tempo plaats heeft, vooral na de invoering van de summere procedure, zoodat niet altijd kan worden overgegaan tot een schriftelijken oproep. Wanneer dus een getuige is opgeroepen, net als alle andere, en hij verschijnt niet, is het redelijk, dat hij kan worden gedwongen.

De heer Koesoemo Oetoyo moet ook denken aan de mogelijkheid — al wordt deze niet zooveel toegepast — van een summere procedure, dat een getuige wordt opgeroepen en dadelijk wordt medegenomen naar den landraad. En wanneer men voor een getuige, die niet wenscht mede te gaan, eerst een schriftelijken oproep moet maken, wordt de zaak noodeloos ingewikkeld.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De ontwerp-ordonnantie betreffende de wijziging van het rechtsreglement voor de buitengewesten (Ond. 76) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het schorsings- en vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal, enz. (Ond. 67).

Het zal zeker de bedoeling van de Regeering zijn, dat als in de ontwerp-ordonnantie geïnsereerd moeten worden beschouwd de bij Memorie van Antwoord gegeven wijzigingen van art. 144 S.G.O., lid 2 en art. 125 Rg. O., lid 2.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie zou ik gaarne onder Uw aandacht willen brengen een punt, dat niet in het Gedelegeerdenverslag is opgenomen. Ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde toch bereid zal zijn, daarop te willen ingaan.

De Voorzitter: Het is toch wel gewenscht, dat dit zoo min mogelijk voorkomt, omdat de schriftelijke voorbereiding in zoo'n geval eigenlijk wordt overgeslagen.

De heer Dwidjosewojo: Dat ben ik met U eens, Mijnheer de Voorzitter, en ik zal het ook zooveel mogelijk vermijden.

(DWIDJOSEWOJO.)

Mijnheer de Voorzitter! Volgens het ontwerp zullen de regentschapsverordeningen en andere stukken voortaan in het Nederlandsch worden gesteld, in stede van in het Maleisch of in de landstaal, aangezien de huidige bepaling van art. 55 lid 2 der regentschapsordonnantie van 9 December 1926 (staatsblad No. 526) blijkens de Toelichting niet bevredigend werkt:

„Van de landstaal wordt n.l. geen of zeer weinig gebruik gemaakt, hetgeen moet toegeschreven worden aan de moeilijkheden, die deze taal bij haar gebruik voor de wetgeving vooralsnog oplevert. Nagenoeg alle verordeningen worden of in het op Java weinig bekende z.g. „hoog” Maleisch vastgesteld, of — en dit geldt ook andere stukken, zooals besluiten en notulen — in een zoodanig Maleisch, dat dit bezwaarlijk op den naam van „taal” aanspraak kan maken en dat zich dan ook weinig tot wetstaal leent.

Het behoeft geen betoog — zegt de Memorie van Antwoord verder — dat een dergelijke wetgeving de rechtsonzekerheid in de hand werkt en niet in het belang van de justiciabelen kan worden geacht”.

Mijnheer de Voorzitter! Deze moeilijkheden zijn er m. i. om overwonnen te worden. De regentschapsraad is een jonge instelling, die zich nog moet ontwikkelen. In alles moet hij nog groeien, ook in de taal, waarin de stukken in verband met het overwegend inheemsch karakter gesteld moeten worden: de landstaal of het Maleisch. Deze talen zijn in langen tijd niet meer dienstbaar gemaakt voor de wetgeving. Men is er sinds ongeveer twee jaren weer mee begonnen, veroordeeling daarvan is m. i. dus praematuur. Ik ben er zeker van, Mijnheer de Voorzitter, dat het Maleisch en de landstalen van Java door het gebruik zich binnen niet al te langen tijd in die mate zullen leenen tot wetstaal, dat zij geen rechtsonzekerheid teweegbrengen.

Hierbij komt nog de wenschelijkheid, dat de regentschapsraad gedragen moet worden door de Inlandsche bevolking; hij moet dus onder die bevolking zoo populair mogelijk zijn. Ik geloof niet, dat de voorgestelde wijziging van meergenoemd art. 55 lid 2 der regentschapsordonnantie die populariteit zal bevorderen.

Het komt mij bovendien urgent voor de consequenties der voorgestelde wijziging van het 2e lid van art. 55 der regentschapsordonnantie goed onder de oogen te zien, immers de Nederlandsche taal is voor ons, Inlanders, zeer moeilijk, vooral voor de wetgeving. De weinigen onder ons, die die taal goed beheerschen, zijn de uitzonderingen, die den regel bevestigen. Bij het opstellen van een of ander stuk in het Nederlandsch moet men den Hollandschen gedachtengang volgen, wil men geen misverstand doen ontstaan, omdat Hollandsche begrippen nu eenmaal anders zijn dan de onze. Het gevolg hiervan is, dat de keuze van het stafpersoneel der regentschapskantoren — vooral van den secretaris — niet ruim zal zijn. Voorts moeten wij niet uit het oog verliezen, dat niet alle tegenwoordige regenten — indien ik mij tenminste niet al te zeer vergis — de Nederlandse taal zoodanig beheerschen, dat van hen als voorzitter van den regentschapsraad redelijkerwijs ge-

(DWIDJOSEWOJO, DJAJADININGRAT.)

eischt kan worden voldoende toezicht te kunnen uitoefenen op de door het personeel van het regentschapskantoor in het Nederlandsch ontworpen verordeningen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie aankomen, dat er regentschapsraadvoorzitters zullen zijn, die, wat dit soort werk betreft, geen voldoende overwicht hebben op den secretaris van het door hen voorgezeten college, ten koste van hun prestige, om niet te spreken van het feit, dat zulks niet in het belang van den goeden gang van zaken kan worden geacht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sta in deze meening niet alleen, want er zijn ook bezwaren binnengekomen van de regentschapsraden van Tasikmalaja en Batavia tegen de voorgestelde regeling van de taal, waarin regentschapsverordeningen behooren te worden vastgesteld.

Evenwel bestaat mijnerzijds geen bezwaar tegen het voorschrift tot bijvoeging van de Nederlandsche vertaling van de verordeningen, aangezien het naar mijn bescheiden meening gemakkelijker is een in de landstaal of het Maleisch geschreven stuk in behoorlijk Nederlandsch te stellen.

Op grond van een en ander zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven om het bestaande voorschrift van art. 55 lid 2 der regentschapsordonnantie, zooals dit artikel luidt ingevolge de ordonnantie van 9 December 1926 (Staatsblad No. 526) te willen handhaven. Dit voorschrift komt trouwens, zooals de Regeering zeer terecht heeft opgemerkt, geheel overeen met het overwegend Inheemsch karakter der regentschapsraden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn spijt moet ik hetzelfde onderwerp aanroeren, dat door den vorigen spreker is ter sprake gebracht. Het spijt mij, omdat ik het volkomen met U eens ben, dat men hier geen onderwerpen ter sprake moet brengen, die niet in het gedelegeerden verslag zijn aangeroerd, maar ik heb hiervoor een excuus. Aanvankelijk had ik geen bezwaar tegen de wijziging van artikel 55 lid 2 in de ordonnantie van 9 December 1926, omdat bij de ervaring, die ik op dit gebied heb opgedaan, zich geen moeilijkheden hebben voorgedaan. Ik ben zelf voorzitter geweest van een regentschapsraad en ik heb het geluk gehad om een college van gecommiteerden te hebben, waarvan de leden allemaal behoorlijk Hollandsch verstonden. Bovendien beschikte ik over behoorlijk personeel en was de Raad vlak bij het bureau van de provincie, alwaar ik bij het ontwerpen van allerlei verordeningen steeds zeer goede hulp heb kunnen krijgen. Achteraf echter, nadat het gedelegeerdenverslag was vastgesteld, kreeg ik van alle kanten brieven van regenten van West-Java, waarin mij werd medegedeeld, dat deze wijziging inderdaad moeilijkheid zou geven.

Er is hier in de toelichting van het wetsontwerp gezegd, dat het gehalte van het personeel van de regentschapskantoren voldoende wordt geacht om aan den eisch te voldoen, de verordeningen in behoorlijk Nederlandsch te kunnen stellen. Dit schijnt niet juist te zijn, Mijnheer de Voorzitter. Er zijn regentschapsraden, die b.v. slechts beschikken over

(DJAJADININGRAT, FRUIN.)

een heel jongen secretaris 2de klas, die alleen een opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren heeft doorlopen en nog heel weinig ervaring achter den rug heeft. Verder is het College van Gecommitteerden niet overal samengesteld uit personen, die de Nederlandsche taal machtig zijn. Tenslotte, waar de regentschapsraden als voornamelijk Inlandsche raden te beschouwen zijn, is er maar een heel klein percentage van die leden, dat inderdaad Hollandsch verstaat en ik vraag mij af, hoe het zal moeten gaan, wanneer b.v. een wetsvoorstel in het Nederlandsch is opgesteld, dat in een College als dat van den regentschapsraad wordt behandeld en men dan veranderingen wenscht aan te brengen b.v. in de redactie van het ontwerp, terwijl de menschen geen Hollandsch verstaan? Wat moeten wij dan doen? De voorsteller zal die wijziging dan misschien indienen in het Maleisch, maar het Maleisch zal dan wellicht eenigszins afwijken van den Nederlandschen tekst. De voorstellers der verordening zullen dan den menschen, die geen Nederlandsch verstaan, iets wijs kunnen maken en kunnen zeggen: het is slechts een kleine afwijking, laat ons dien tekst maar handhaven. Dit zal tot allerlei moeilijkheden aanleiding geven.

Verder geef ik toe, dat er — hier in West-Java b.v. — verscheidene regenten zijn, die m. i. wel in staat zijn ontwerp-verordeningen in het Nederlandsch samen te stellen, maar er zijn er ook verscheidene, die dit niet zouden kunnen doen. Er zijn regenten, die alleen de oude hoofdschool hebben doorlopen en die acht ik absoluut ongeschikt om een verordening in het Nederlandsch samen te stellen. Een dergelijk regent zou natuurlijk weer de hulp moeten inroepen van de personen, die wel Hollandsch verstaan en dit kan natuurlijk stagneerend werken op den gang van zaken. Bovendien is de Nederlandsche taal toch al zeer gemakkelijk om te zetten in het Maleisch, omdat het Maleisch — dat is voldoende bekend — overal als vertaling van het Nederlandsch in verschillende staatsbladen voorkomt en die taal, het zgn. officieele Maleisch, wordt toch voldoende begrepen door alle menschen. Trouwens, de officieele vertaling van de Nederlandsche wetten is ook niet heelemaal Maleisch. Er komen termen in voor, die in het Maleisch niet bekend zijn. Ook gewone Hollandsche woorden komen er in voor en waarom is het dan zoo'n bezwaar om dergelijk verordeningen samen te stellen, waarin Hollandsche termen voorkomen? Ik voor mij zie daarin heelemaal geen bezwaar.

Bovendien is het mij bekend, dat er verzoeken van drie verschillende Regentschapsraden zijn binnengekomen om deze bepaling niet in het leven te roepen en de oude bepaling te handhaven. Ik zou daarom der Regeering in overweging willen geven om eerst het advies van de verschillende Regentschapsraden in te winnen. Zijn deze het er alle over eens om deze verandering aan te brengen in de bestaande ordonnantie, dan zou ik er geen bezwaar tegen maken, die wijziging direct aan te brengen. Ik geloof echter, dat er verschillende Regentschapsraden zijn, die er wel bezwaar tegen maken.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde een

(FRUIN, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

enkel woord zeggen naar aanleiding van de opmerkingen der beide vorige geachte sprekers, in de eerste plaats naar aanleiding van hetgeen de heer Dwidjosewojo heeft medegedeeld.

De heer Dwidjosewojo heeft gewezen op de bezwaren, die er bestonden om de verordeningen van de Regentschapsraden in het Nederlandsch te doen vaststellen, ook in verband met het feit, dat er ook zelfs onder de regenten verschillende waren, die het Nederlandsch nog niet voldoende machtig zijn. Maar de heer Dwidjosewojo heeft ook erkend, dat de tegenwoordige regeling inderdaad veel moeilijkheden geeft, hij heeft ons de halve Memorie van Toelichting voorgelezen en gezegd, dat hij verschillende bezwaren kon deelen. Maar wat wil de heer Dwidjosewojo dan? Hij erkent de bezwaren maar hij wil toch de bestaande bepaling handhaven, terwijl ik het Regeeringsvoorstel zou willen steunen, omdat de kans bestaat, dat de moeilijkheden, die daartegenover op het moment nog bestaan voortdurend minder zullen worden, want op den duur zullen de regenten en misschien ook de andere leden van de Regentschapsraden, naarmate het Nederlandsch hier meer doordringt, ook meer op de hoogte komen van de Nederlandsche taal en geen moeite hebben om de ordonnanties in die taal vast te stellen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik geloof toch, dat het groot voordeel van vaststelling in één taal, hetzij Maleisch, hetzij Nederlandsch, in ieder geval één taal voor de verschillende verordeningen, door de vorige geachte sprekers over het hoofd is gezien, nl. dit voordeel, dat alle verordeningen in de zelfde taal zijn gesteld en dat men bij allerlei regelingen, die voor de verschillende regentschappen hetzelfde zijn, eenvoudig kan volstaan met het overnemen van de regelingen van andere regentschappen. Dat gebeurt bij het vaststellen van de gemeenteverordeningen thans ook dikwijls en dat zelfde zou een groot voordeel zijn bij de regentschapsverordeningen. Het is daarom, Mijnheer de Voorzitter, dat ik voor het Regeeringsvoorstel ben.

De heer Djajadiningrat: U vindt het toch wel goed, dat de verordeningen dan in het Maleisch worden vastgesteld?

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is begonnen met zich te stellen op het standpunt, dat ook de heeren Dwidjosewojo en Djajadiningrat hier hebben ingenomen, dat het nl. voor de hand ligt om de taal, waarin de verordeningen van de regentschapsraden worden gesteld, niet het Hollandsch te doen zijn, omdat de Regentschapsraden Inlandsche colleges zijn. Maar wanneer de Regeering nu is gekomen met een voorstel dat afwijkt van Haar oorspronkelijk standpunt, dan komt dat hieruit voort, dat wij op het oogenblik over ongeveer twee jaren practijk met de regentschapsraden en regentschapsverordeningen beschikken en nu heeft de practijk in West-Java wel onomstootelijk aangetoond, dat de taal, die men voor de regentschapsverordeningen gebruikt, het z.g. Maleisch, als wetstaal eenvoudig onbruikbaar is. Wie de producten, welke

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

op wetgevend gebied in die taal gesteld zijn, onder de oogen krijgt, zal dat, naar ik geloof, wel dadelijk met de Regeering eens zijn. Wat in het dagelijkse gebruik bestempeld wordt met den naam „Maleisch”, is geen Maleisch en dat is op Java niet te verwonderen. Nu zal men mij misschien tegemoetvoeren, dat dit niet hindert, dat het er niet toe doet, of men mooi Maleisch gebruikt of minder mooi Maleisch, wanneer het maar te begrijpen is. Ge kunt het — zal men zeggen — noemen zooals gij wilt, als er maar geen Nederlandsch gebruikt wordt. Maar, Mijnheer de Voorzitter, daarin zit nu juist de groote moeilijkheid. De taal, die hier wordt gebruikt, leent zich niet tot wetstaal en geeft aanleiding tot moeilijkheden en onzekerheid. Het gevolg zal dus zijn rechtsonzekerheid.

De heer Dwidjosewojo heeft als argument om bij de oude regeling te blijven o.a. aangevoerd, dat het Nederlandsch voor de inheemschen zeer moeilijk is aan te leeren en dat, wanneer een verordening in het Hollandsch is gesteld, men om haar te kunnen begrijpen, den Hollandschen gedachten-gang moet kunnen volgen. Ik wil hiertegenover opmerken dat juist voor degenen, die geen Hollandsch kennen, de bepaling in het leven is geroepen, dat bij de verordeningen in het Nederlandsch, vertalingen moeten worden gevoegd in het Maleisch en in de landstaal, zoodat zij, die geen Hollandsch kennen, geen moeite behoeven te doen om zich in te denken in den Hollandschen gedachten-gang. Er kan dus worden volstaan met een vertaling in het Maleisch of in de landstaal.

De heer Dwidjosewojo: Ik had speciaal het oog op de opstellers der verordeningen.

De heer Stibbe, Regeeringecommissaris voor de Bestuurshervorming: Dat zullen in den regel zijn de regentschaps-secretarissen en van hen mag men over het algemeen veronderstellen, dat zij het Hollandsch voldoende beheerschen, om de verordeningen in die taal te kunnen opstellen. Mocht dat wellicht op enkele plaatsen op het oogenblik nog niet het geval zijn, dan is dat een bezwaar, dat in den loop der tijden hoe langer hoe meer van zijn kracht zal verliezen.

Een ander door den heer Dwidjosewojo aangevoerd bezwaar is, dat niet alle tegenwoordige regenten de Nederlandsche taal beheerschen, waardoor zij als voorzitter van den regentschapsraad geen voldoende toezicht zullen kunnen uitoefenen op de redactie der verordeningen. Ik zou daartegen willen opmerken dat, althans wat West-Java betreft, de meeste regenten de Hollandsche taal wel voldoende beheerschen en dat dit bezwaar overigens ook een aflopend bezwaar is. In de toekomst zullen alle regenten de Hollandsche taal wel voldoende beheerschen, om toezicht te kunnen uitoefenen op de redactie van de verordeningen van den regentschapsraad.

De heer Djajadiningrat is den heer Dwidjosewojo bijgevallen ten aanzien van zijn bezwaren in dit opzicht en vrijwel op dezelfde gronden. Dat echter in West-Java van alle kanten bezwaren zouden zijn aangevoerd tegen het gebruik van het Nederlandsch als wetstaal voor de regentschapsverordeningen is der Regeering niet gebleken. Wel zijn van

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., DWIDJOSEWOJO, DJAJADININGRAT.)

enkele regentschapsraden in die provincie adviezen ontvangen in tegengestelden zin, maar het overwegend grootste deel der regentschapsraden heeft geen bezwaar gemaakt — dat bezwaar althans niet te kennen gegeven — tegen het gebruik van de Nederlandsche taal. Hieruit mag dus worden afgeleid, dat bij die regentschappen dat bezwaar toch zeker niet in zoo overwegende mate wordt gevoeld — zoo het al gevoeld mocht worden.

De heer Djajadiningrat heeft verder nog in het geding gebracht, dat ook al omdat de Maleische taal, zooals die nu in de officieele stukken en de vertaalde staatsbladen wordt gebruikt, goed zou worden begrepen, er geen bezwaar zou bestaan tegen het blijven stellen van de regentschapsverordeningen in die taal.

Het spijt mij, dat ik den heer Djajadiningrat dat niet kan toegeven. Meermalen is mij persoonlijk verzekerd, dat vertalingen van Nederlandsche verordeningen en staatsbladen in het Maleisch, dat hier op Java gebruikt wordt, niet alleen door de bevolking, maar ook door de ambtenaren, die deze verordeningen hanteeren, weinig worden begrepen, zoodat indertijd mij o. a. het verzoek is gedaan om de uitgave te bewerkstelligen van de regentschapsverordeningen en de provinciale verordeningen in het Nederlandsch, omdat men vreesde, dat de Maleische vertaling niet zoo goed zou worden begrepen als de oorspronkelijke Nederlandsche tekst.

De heer Fruin heeft het voorstel van de Regeering ondersteund. Ik behoef op het door hem gesprokene dus niet verder in te gaan.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den Regeeringsgemachtigde voor het antwoord op de opmerkingen, die ik hier heb voorgebracht, ondanks het feit, dat ze niet zijn opgenomen in het Gedelegeerdenverslag. Het antwoord van den Regeeringsgemachtigde heeft mij echter niet bevredigd; het grootste deel daarvan heb ik al gelezen in de Memorie van Toelichting. En daarom zou ik de meening van het College van Gedelegeerden willen vragen door het indienen van een amendement, mede-ondertekend door de heeren Kerckamp en Djajadiningrat.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Het is de gewoonte om alle staatsbladen en verordeningen, die vooral betrekking hebben op de inheemsche bevolking, te vertalen en die vertalingen worden hoe langer hoe beter. Vooral sedert de Volkslectuur zijn medewerking verleent komt er langzamerhand eenheid in het z.g. officieele Maleisch. Dus ik kan niet toegeven, dat het Maleisch dikwijls zeer onduidelijk is. Misschien zullen de menschen, die het Hollandsch verstaan, liever den oorspronkelijken Nederlandschen tekst lezen dan de vertaling in het Maleisch, maar de personen, die geen of slecht Nederlandsch verstaan kunnen met vrucht de Maleische vertaling gebruiken. En wanneer later b.v. van de Maleische verordeningen, die door de regentschapsraden zijn opgesteld, behoorlijke Nederlandsche vertalingen worden gemaakt, is dat m.i. een aanvaardbare oplossing. Er bestaat

(DJAJADININGRAT, VOORZITTER, FRUIN.)

m.i. geen bezwaar tegen om den officieelen tekst in het Maleisch samen te stellen en daarvan een Nederlandsche vertaling te maken, b.v. ten faveure van den rechter, die minder goed het Maleisch, en de landstaal kent.

Mijnheer de Voorzitter! Verder heeft de Regeerings-gemachtigde eigenlijk niet geantwoord op de kwestie van de behandeling der ontwerp-verordeningen in de regentschapsraden. Het is altijd heel moeilijk, wanneer de tekst van een ontwerp-verordening direct in het Nederlandsch wordt opgesteld, deze in een inheemsch college te behandelen. Een dergelijke behandeling moet toch altijd in het Maleisch gebeuren, omdat het grootste deel van de leden van den regentschapsraad de Nederlandsche taal niet machtig is. Wanneer nu de tekst van de verordeningen, in den regentschapsraad behandeld, direct in het Nederlandsch wordt opgesteld, hoe zal het dan gaan wanneer er leden zijn die daarin verandering willen aanbrengen, doch aangezien zij de Nederlandsche taal niet verstaan, dit slechts in het Maleisch kunnen doen? De moeilijkheid bij het opstellen in een Nederlandschen tekst van de verschillende verordeningen voor de regentschapsraden ligt dus voor een belangrijk deel ook bij de behandeling van die verordeningen in den regentschapsraad en in verband daarmee heb ik het amendement van den heer Dwidjosewojo mede-ondertekend.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Dwidjosewojo, Kerkkamp en Djajadiningrat (Ond. 67, stuk 6) dat als volgt luidt:

„Ondergeteekenden stellen voor:

I. In artikel 2 sub b der ontwerp-ordonnantie worden de woorden: „in het Nederlandsch de landstaal en het Maleisch” vervangen door „in de landstaal en het Maleisch met Nederlandsche vertaling”.

II. Artikel 2, sub c der ontwerp-ordonnantie te doen vervallen.

III. In artikel 2 sub e worden de woorden: „vertalingen daarvan in de landstaal en in het Maleisch” vervangen door: „een vertaling daarvan in het Nederlandsch, zoomede in de landstaal dan wel in het Maleisch al naar gelang de taal waarin de af te kondigen verordeningen zijn vastgesteld”.

Dit amendement zal worden gedrukt en rondgedeeld en bij dit onderwerp in behandeling komen.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een paar korte opmerkingen willen maken. In de eerste plaats zou ik er de aandacht van de Regeering op willen vestigen, dat onze geheele wetgeving in het Nederlandsch is gesteld en zoo noodig in het Maleisch is vertaald. Het komt mij voor, dat hieruit blijkt, dat het voor de justiciabelen geen bezwaar oplevert, wanneer de regentschapsverordeningen in het Nederlandsch worden gesteld.

In de tweede plaats zou ik er de aandacht op willen vestigen, dat dikwijls die regentschapsverordeningen dienen ter uitvoering van centrale wetten of provinciale verordeningen, die in het Nederlandsch zijn vastgesteld. Wat is

(FRUIN, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

dus meer logisch en vanzelfsprekend, dan dat ook deze verordeningen, willen zij alle effect krijgen, dat men ervan verlangt, ook in het Nederlandsch worden vastgesteld?

In de derde plaats komt het herhaaldelijk voor, dat in regentschapsverordeningen wordt verwezen naar — of bepalingen worden opgenomen van — provinciale verordeningen en dan is het eigenaardig, dat dit gedeeltelijk moet geschieden in het Maleisch, terwijl de oorspronkelijke verordeningen — bijv. ten aanzien van personeel, dat moet worden overgenomen — toch in het Nederlandsch gesteld zijn.

Tenslotte heeft de heer Djajadiningrat er nog op gewezen, dat voor den rechter het feit, dat regentschapsverordeningen in de landstaal of in het Maleisch zouden zijn gesteld, moeilijkheden zouden kunnen opleveren, omdat hij dan niet den Nederlandschen tekst zou kennen, maar dat mag de rechter niet doen, die moet rechtspreken volgens de wet zelf en niet volgens de vertaling daarvan, ook al is die vertaling officieel. De rechter zal dus inderdaad recht spreken naar den tekst van de verordening.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, die in tweeden termijn door den heer Djajadiningrat zijn ingebracht tegen het Regeeringsvoorstel, lijken mij veel minder gewichtig dan het groote bezwaar, dat opgeleverd wordt door de tegenwoordige regeling het bezwaar n.l. dat de rechtszekerheid in gevaar gebracht wordt.

Dat de besprekingen in den regentschapsraad in het Maleisch of in de landstaal geschieden, terwijl de verordeningen in het Nederlandsch moeten worden opgesteld, is natuurlijk een bezwaar. Ik geef dat dadelijk toe. Dit bezwaar lijkt mij echter niet onoverkomelijk, want tenslotte kan, wat in de besprekingen in het Maleisch of in de landstaal naar voren is gebracht, toch door den betrokken regentschapssecretaris in een behoorlijke Hollandsche redactie worden omgezet. Dat kan den regentschapssecretaris, onder toezicht van den regent, wel worden toevertrouwd.

Ik geef dadelijk toe, dat daartegen eenig bezwaar bestaat voor die leden van den regentschapsraad, die geen Nederlandsch kennen, dus niet kunnen controleeren of hetgeen ze hebben voorgesteld, in de juiste bewoordingen is weergegeven, maar het groote voordeel, dat er tegenover staat, is — en dat wordt door de heeren, die tegenover het Regeeringsvoorstel staan wel heel erg onderschat — dat, wanneer een verordening in het Nederlandsch wordt opgesteld, de beteekenis van den tekst vaststaat, zoodat de mogelijkheid van verschil van meening tot een minimum beperkt is, omdat het Nederlandsch zich nu eenmaal leent voor wetstaal.

Daarbij wil ik erop wijzen, dat het Maleisch voor Java is en blijft een vreemde taal. Dat is juist ook de reden, waarom die taal zich hier niet leent voor wetstaal. Slechts een zeer gering gedeelte van de bevolking zal die taal beheerschen en dat is toch noodzakelijk, wil zij met succes als wetstaal gebezigd worden.

Daarbij komt, dat, wat hier voor Maleisch doorgaat, wat wordt gebruikt in de regentschapsverordeningen, geen Ma-

20ste VERGADERING — DONDERDAG 29 DECEMBER 1927.

Schorsings- en vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal, enz.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO, s' JACOB, STOKVIS.)

leisch is, maar een lingua franca, die wordt bestempeld met den naam van Maleisch. Het is echter een samenraapsel, dat eenvoudig geen aanspraak op den naam van taal mag maken en dat zich allerminst leent tot wetstaal. Dat ook de landstaal zich daartoe niet leent blijkt hieruit het beste, dat de verordeningen nooit in de landstaal worden opgesteld.

Overigens sluit ik mij geheel aan bij hetgeen de heer Fruin zooeven heeft opgemerkt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wij zouden eerst kunnen overgaan tot pauzeeren. Dan kan intusschen het amendement worden gedrukt en rondgedeeld en na de pauze in behandeling komen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.01 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch het door mij ingediende amendement in te trekken en in plaats daarvan stemming te vragen over de betrekkelijke punten van het artikel van de ontwerp-ordonnantie.

De Voorzitter: Dat is dus over art. 2 sub b, c en d.

Het amendement van den heer Dwidjosewojo is door den voorsteller ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Wij zijn dus thans toe aan de stemmingen.

Artikel 1, zooals dit in lid 2 Memorie van Antwoord gewijzigd is, en art. 2 sub a worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aande orde is de stemming over art. 2 sub b, c en d, welke één geheel uitmaken.

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn stem willen motiveeren.

Het doel, dat beoogd werd met het amendement van den heer Dwidjosewojo is mij op zich zelf sympathiek, maar ik betwijfel, of dat doel wel kan worden bereikt. Wanneer de ordonnantie in de landstaal of in het Maleisch zouden moeten worden opgemaakt, zou het eenige dat bereikt zou worden zijn, dat zij voor 40 of 50% bestonden uit vak- en kunsttermen, ontleend aan de Nederlandsche taal. Daarom zie ik niet in, dat het mogelijk is het ideaal te bereiken, dat de heer Dwidjosewojo zich voorstelt en daarom zal ik stemmen voor het Regeeringsvoorstel.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik zou gaarne mijn stem willen motiveeren.

Het denkbeeld, door den heer Dwidjosewojo hier ontwikkeld, heeft onvoorwaardelijk principieel mijn sympathie, Niets zou natuurlijker zijn, dan dat de verordeningen van de regentschapsraden zouden worden vastgesteld in de taal,

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

die in het gebied, waarover de regentschapsraad het beheer voert, de algemeene taal is. Maar van de beraadslagingen, die zooeven hebben plaats gevonden, is de kern geweest: in welke taal zullen de verordeningen moeten worden vastgesteld, opdat aan de justitiabelen de grootst mogelijke rechtszekerheid zal kunnen blijven gewaarborgd. En, Mijnheer de Voorzitter, ik vind dezen practischen kant van de zaak van zoo enorm belang, nog gedurende een langen overgangstijd, dat ik mijn principieele sympathieën terzijde moet stellen in het belang van een nog aanwezige realiteit.

Uit de jurisprudentie, speciaal bij persdelicten, is zooveel malen gebleken, hoeveel elasticiteit en onzekerheid b.v. het Maleisch laat om de bedoeling van de woorden met rechtszekerheid te kunnen vaststellen, dat ik het niet aandurf om een dergelijke onzekere rechtspraktijk ook voor de justitiabelen in de regentschappen te helpen sanctionneeren. In dat alles zou verandering kunnen komen, wanneer de rechters, die deze verordeningen zullen hebben toe te passen, inderdaad landskinderen zullen zijn. Dan zou dit bezwaar al veel minder worden, alleen zou dan nog overblijven de bedenking, dat speciaal het Maleisch geen afdoende houvast geeft voor de uitlegging van de wet. Maar zoolang het nu eenmaal een feit is, dat de groote meerderheid van de rechters, die ten aanzien van deze verordeningen justitie zullen hebben te plegen, nog Nederlandsche rechters zijn, dunkt het mij voor de justitiabelen het meest gewenscht, dat dan ook de Nederlandsche taal als basis voor de rechtspraak zal kunnen dienen. Bovendien kan ik van mijn principieele bezwaren hier te beter afstappen, omdat toch voorgeschreven staat, dat de ontwerpen van de begrooting en van de verschillende verordeningen niet alleen in het Nederlandsch, maar ook in het Maleisch of in de landstaal moeten worden ingediend en onder de leden verspreid; dus de leden hebben bij de voorbereiding van het verordeningproces alle gelegenheid om zich van de draagwijdte van zoo'n verordening volkomen rekenschap te geven.

Dit is de reden, Mijnheer de Voorzitter, waarom ik mijn stem aan het ontwerp zal geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne ook even mijn stem willen motiveeren, doch ik kan kort zijn. Immers, ik ga geheel accoord met de stemmotiveeringen zoowel van den heer 'sJacob als die van den heer Stokvis en ik zou hier alleen aan willen toevoegen, dat ook mij het principe dat aan de opmerkingen van den heer Dwidjosewojo ten grondslag ligt zeer sympathiek is. Ik mag hier wel bijzeggen, dat de Regeering blijk heeft gegeven van den zelfden gedachtengang te zijn.

Ook heb ik voor mij de vaste overtuiging, dat de weg, die de heeren willen bewandelen, een omweg zal blijken te zijn. M.i. zal het vaststellen in de Nederlandsche taal en daarna vertaling vanuit een Indisch centraal kantoor, i.e. de Volkslectuur veel meer bevorderlijk zijn voor de geschiktmaking van de Maleische en Javaansche taal tot wetstaal dan de thans gevolgde en weer door de heeren voorgestelde methode, niet het minst, omdat de hanteering van het Maleisch,

(VAN HELSDINGEN, KERKKAMP, SOEJONO.)

dat in verschillende streken zeer lokaal is gekleurd, speciaal als wetstaal, schromelijke verwarring in de wetspraktijk tengevolge zal hebben.

De heer **Kerkkamp**: Mijnheer de Voorzitter! Als medeondertekenaar van het ingetrokken amendement ben ik ook eenigszins bij deze stemming betrokken en wil ik gaarne mijn stem toelichten. Ik heb niet hetzelfde bezwaar, dat de andere heeren hebben tegen de Maleische verordeningen en wel om deze praktische reden, dat alle bestaande verordeningen reeds in het Maleisch vertaald zijn door de Volkslectuur. Die vertaling voldoet, geloof ik, aan vrij hoge eischen en kan geacht worden algemeen voldoende te worden verstaan, wat dus in tegenstelling is met hetgeen door den heer Van Helsdingen zoeven werd opgemerkt, nl. dat het Maleisch overal op Java zoo verschillend wordt gesproken. Het Maleisch, door de Volkslectuur gebruikt, wordt algemeen begrepen en de vertaling wordt ook algemeen gebruikt door de Inlandsche Ambtenaren. Bovendien is in de tweejarige practijk althans aan de zijde der regentschapsraden niet gebleken van bezwaren. Voorzover bekend werd, is de wensch van die raden algemeen, dat de Maleische tekst, zooals deze op het oogenblik geldig is, ook die geldigheid blijft behouden.

Wanneer nu — en dit is voor mij het hoofdargument — de betrokken raden zelfbehoud van het bestaande wenschen. geloof ik dat het verkeerd zou zijn, hun in deze dwang op te leggen. Van de 18 raden in West-Java hebben zich, meen ik, er vijf uitgesproken, maar misschien zou de Regeering kunnen overwegen alsnog de meening te vragen van de andere regentschapsraden, want ik geloof, dat het verkeerd zou zijn, wanneer in een geval als dit een hooger college, recht tegen den wensch van de betrokken raden in, dwingend zou optreden.

Ik voor mij zal mijn stem dus niet aan het regeeringsvoorstel kunnen geven en houd mij liever aan den op het oogenblik bestaanden toestand, tot mocht blijken, dat een belangrijk aantal van de bestaande regentschapsraden zich zou verklaren vóór het voorstel der Regeering.

De heer **Soejono**: Mijnheer de Voorzitter! Ik stond aanvankelijk eigenlijk in dubio hoe mijn houding ten aanzien van de gedachte, die door den heer Dwidjosewojo in zijn amendement is ontwikkeld, zou zijn. Na al hetgeen hij hieromtrent naar voren heeft gebracht, voel ik natuurlijk wel, dat er bezwaren bestaan, zooals de heeren s' Jacob, Van Helsdingen, Fruin en Stokvis zoeven in het midden hebben gebracht, maar zooals de heer Dwidjosewojo heeft betoogt, heeft men hier toch ook een middel om de Maleische taal en de inheemsche taal in het algemeen te ontwikkelen en die langzamerhand in technisch-juridischen zin op het zelfde peil te brengen als de Nederlandsche taal. Ik maak mij sterk, dat door de wisseling van stukken in de Maleische taal langzamerhand een zekere communis opinio, een zeker compromis tot stand komt in het gebruik van de Maleische taal. Nu zegt de heer Van Helsdingen wel, dat de Volkslectuur daarvoor het beste middel is, dat geef ik gaarne

(SOEJONO, VOORZITTER.)

toe, maar naast de Volkslectuur is dit ook een middel om de Maleische taal te ontwikkelen.

Het voornaamste bezwaar, dat door de heeren is geopperd, is de mindere rechtszekerheid. Ik geef toe, dat het een bezwaar is, maar ik maak mij sterk, dat door een geautoriseerde vertaling van den Maleischen tekst dat bezwaar voor een groot gedeelte wordt ondervangen. Nu zegt de heer Fruin: De rechter spreekt recht op den tekst en niet op de vertaling. Zeker, dat kan ook best. Wanneer de Javaansche rechter recht spreekt op den tekst van het Nederlandsch, denkt hij zich de vertaling daarvan ook in het Javaansch. Men legt zich als het ware in gedachte naast den officieelen tekst, in de taal, waarin die tekst geschreven staat een vertaling daarvan in de eigen taal. Zoo zal het hier zijn. Wanneer de rechter, die niet voldoende Maleisch spreekt, daarop recht zou moeten spreken, moet men aannemen, dat hij recht moet spreken op den Maleischen tekst, maar zooals deze in het Hollandsch vertaald zou moeten worden. Dat is de geautoriseerde vertaling van het Maleisch. Ik geloof, dat zodoende het bezwaar voldoende zal kunnen worden ondervangen. Daarom kan ik den heer Dwidjosewojo steun verleen en tegen de aan de orde zijnde 3 leden van het artikel stemmen.

De Voorzitter: Wij zijn reeds aan het stem motie-veeren, maar het geschiedt toch wel zeer breedvoerig.

De leden b, c en d van artikel 2 worden in stemming gebracht en aangenomen met 14 stemmen voor en 4 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Roep, s'Jacob, De Hoog, Blaauw, Kan, Mandagie, Van Helsdingen, Soekawati, Ali-moesa, Fruin, Koesoema Joédo, Stokvis, Kiès en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Dwidjosewojo, Djajadiningrat, Soejono en Kerkkamp.

Art. 2 sub e, zooals dit bij Memorie van Antwoord is gewijzigd en art. 3 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De ontwerp-ordonnantie in haar geheel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening dat de heeren Dwidjosewojo en Djajadiningrat geacht willen worden te hebben tegengestemd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren van de eerste commissie in de eerste sectie kamer samen te komen tot onderzoek van de ontwerp-ordonnanties betreffende de aanvulling in de regeling van het beroep in belastingzaken (Ond. 90) en de herbehandeling van de wijziging K.B. betreffende de pensioenregeling (Ond. 95).

De vergadering wordt te 11.50 uur v.m. gesloten.

21ste VERGADERING -- DONDERDAG 12 JANUARI 1928.

Ingekomen stukken.

21ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 12 Jan. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Uitgifte van schatkistpapier. — Wijziging reglement dienst der Volksgezondheid. — Drankvergunning voor cantines.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: La Lau, Van den Bussche, Cohen Stuart en Otten.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4 en 6 Januari 1928 Nos. 13 en 13 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Provinciaal Raad van West-Java, enz. (Ond. 107).
- b. een ontwerp-ordonnantie tot instelling van een natuurwetenschappelijke raad voor Nederlandsch-Indië (Ond. 108).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 24, 27, 29, 29, 29 December 1927 en 4 Januari 1928 Nos. 6, 5, 10, 1x, 1, 2, 4 en 24, betreffende vaststelling van:

- a. de ordonnantie tot nadere wijziging van het Reglement op het houden van de registers van den Burgerlijken Stand voor eenige groepen van de Inlandsche bevolking van Java en Madoera (Ond. 93);
- b. de ordonnantie tot wijziging van de Wervingsordonnantie (Ond. 91);
- c. de ordonnantie tot wijziging van de Koelieordonnanties voor Atjeh en Onderhoorigheden, Tapanoei, enz. (Ond. 79);
- d. de ordonnantie tot het treffen van eenige voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang (Ond. 103);
- e. de ordonnantie tot wijziging van het Rechtsreglement voor de Buitengewesten (Ond. 76);

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

- f. de ordonnantie tot nadere regeling van het rechtswezen in de onderafdeeling Boven-Digoel (Ond. 83);
- g. de ordonnantie tot terugbrenging tot het Landsdomein van het particulier land Kedawoeng-Oost (Ond. 92);

- h. de ordonnantie tot nadere regeling van:
 - a. het schorsings- en vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal; b. enz. (Ond. 67).

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 29 December 1927 No. 3 met bijbehorend besluit, betreffende vaststelling van de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van de gemeente Bandjermasin (Ond. 104).

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 December 1927 No. 2x houdende mededeelingen aan den Minister van Koloniën betreffende met door den Volksraad aangenomen ontwerp van wet tot het sluiten van overeenkomsten met de B. P. M. (Ond. 65).

5. Idem van 28 December 1927 No. 1x tot afkondiging in het Staatsblad van de wijziging van het Reglement van Orde van den Volksraad en het College van Gedelegeerden.

6. Idem van 28 December 1927 No. 20 houdende aantekening van de benoeming van den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel tot Gouverneur van Suriname.

7. Besluit 28 December 1927 No. 2x houdende interneering van de daarin vermelde personen.

8. 15 besluiten van 20, 23, 23, 23, 23, 23, 24, 24, 28, 28, 29, 30, 31 en 31 December 1927 Nos. 25, 30, 31, 32, 33, 37, 11, 12, 14, 28, 11, 12, 6, 1a en 2a krachtens artikel 105 I.S., houdende machtiging tot het doen van de in die besluiten nader omschreven uitgaven en tot indienststelling van personeel ten laste van de begroting voor 1928.

9. B. G. S. van 27 December 1927 No. 2618/D houdende mededeelingen naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Kerkkamp betreffende de steunverleening aan de in Nederland verblijvende oud-Indisch militairen, die buiten hun schuld in moeilijke omstandigheden zijn geraakt.

De stukken sub 2 t/m 9 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Schrijven van het College van Gedeputeerden van de provincie West-Java van 5 Januari 1928 No. W. Me. 16/1/19 ter aanbieding van een drietal bescheiden houdende bezwaren van den regentschapsraad van Meester-Cornelis tegen de voorgestelde wijziging van artikel 53 lid 2 R.O.

2. Motie van den regentschapsraad van Madjalengka houdende adhaesiebetuiging met de moties van den regentschapsraad van Meester Cornelis tegen de voorgestelde wijziging van artikel 55 lid 2 R.O.

Ingekomen stukken. — Uitgifte van schatkistpapier.

(VOORZITTER, DIR. VAN FINANCIËN, STOKVIS.)

2. Motie van den regentschapsraad van Madjalengka houdende adhaesiebetuiging met de moties van de regentschapsraden van Batavia, Tasikmalaja en Tjiamis betreffende de voorgenomen wijziging van art. 55 lid 2 der R. O.
3. Rondschrijven van den Hoofdinspecteur, Hoofd van den dienst van Scheepvaart, ter aanbieding van eenige exemplaren van een gewijzigd supplement op de overeenkomst met de K. P. M. v.z.v. betreft het berekenen van passages en vrachten over de kortst bevarende route en het reizen van Landsdienaren per eerste scheepsgelegenheid.
4. Een lijst van handteekeningen behorende bij het rekest-Brug inzake de Inlandsche meerderheid van den Volksraad.
5. Afschrift van een tot den ontvanger der In- en Uitvoer rechten te Samarinda gericht schrijven van Anang Atjil bin Kiai Koesoema Wiro Negoro houdende eene klacht tegen een douane-ambienaar te Samarinda.
6. Motie van de afdeeling Probolinggo van de P.G.H.B. betreffende positieverbetering voor de Inlandsche onderwijzers.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der gewijzigde ontwerp-ordonnantie betreffende de uitgifte van schatkistpapier (Ond. 72).

Ik maak er de heeren op attent, dat van Regeeringswege wijzigingen zijn aangebracht in art. 1, eerste en derde lid en artikel 9, derde lid, terwijl aan de ordonnantie een paragraaf III is toegevoegd.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ook thans nog een kleine wijziging in het Regeeringsontwerp willen aanbrengen. In verband met de intrede van het jaar 1928 zal art. 9 lid 3 aldus gewijzigd moeten worden, dat deze ordonnantie zal heeten: „Schatkist-papier-ordonnantie 1928” in plaats van — zooals is voorgesteld — „Schatkist-papier-ordonnantie 1927”.

De Voorzitter: De door den Regeeringsgemachtigde aangegeven wijziging wordt dus als in het ontwerp aangebracht beschouwd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De ordonnantie zelve geeft mij geen aanleiding tot bijzondere beschouwingen, maar naar aanleiding van de gewisselde stukken, zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde, wat de mogelijke toepassing van de ordonnantie betreft, gaarne een enkele inlichting willen vragen. Wij krijgen — en daar zijn wij erkentelijk voor — in de Memorie van Ant-

(STOKVIS, VOORZITTER, DIR. VAN FINANCIËN.)

woord enkele opgaven van de mate, waarin van de bevoegdheid der Regeering tot uitgifte van schatkistpromessen en schatkistbiljetten is gebruik gemaakt en wij vinden daar achtereenvolgens voor de jaren 1923, 1924, 1925 en 1926, de volgende uitgiftebedragen: f 160 850 000, f 142 475 000, f 100 300 000 en f 16 450 000. Hierbij is zeer opvallend de sterke daling, die de bedragen in deze achtereenvolgende jaren toonen. Ik weet niet, of ik dat als een gunstig verschijnsel moet opvatten. Sommigen zullen zeggen: hoe minder vlottende schuld, hoe beter. Maar anderen — en daartoe behoort ik — vinden dat een land in opkomst, met zeer sterk groeiende behoeften, juist het bewijs geeft van een goede werkzaamheid ten opzichte van de landshuishouding, wanneer het met de opname van geld, ook door opname van vlottende schuld, niet te zuinig is.

Maar daarop zal ik op het oogenblik natuurlijk niet verder ingaan.

In verband met een eventueele toepassing van de nieuwe ordonnantie zou ik echter even willen wijzen op den stand van de vlottende schuld over het jaar 1927, voorzoover bekend uit officieele mededeelingen, dus eigenlijk een aanvulling van hetgeen ons in de Memorie van Antwoord is gegeven omtrent de uitgegeven bedragen tot en met 1926.

Ik zie dan uit den staat, die in de Javasche Courant is gepubliceerd omtrent den stand van de vlottende schuld, dat er op 17 December 1927 een kassaldo beschikbaar was van niet minder dan f 38.3 millioen, terwijl dat beschikbare kassaldo op 18 December 1926 bedroeg f 30.2 millioen. Nu wil ik dat wel een zeer gunstige positie noemen, mits ik de zekerheid heb, dat dit beschikbare kasgeld ook reeds zijn objecten voor besteding vindt in het belang van de Landshuishouding.

De vraag, die ik zou willen stellen was nu deze: welke is de bestemming van dit buitengewoon groote kassaldo van f 38.3 millioen op 17 December 1927? Wij staan in credit bij de Javasche Bank voor een bedrag van f 17.2 millioen en bij de Rijksschatkist van f 19.5 millioen. Is dat geld nog noodig voor de uitvoering van de begroting voor het jaar 1927? Zoo niet, wat zal er dan met dat kassaldo, voorzoover dat voor rekening van het jaar 1927 komt, geschieden? Op welke wijze zal het worden besteed en kunnen wij, zoo lang het niet besteed wordt, rekenen op een behoorlijke rentevergoeding?

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of misschien niet bij de ingevoegde paragraaf III uitgevallen zijn de woorden „na dien”. Het maakt den indruk of die woorden uitgevallen zijn, omdat de gebruikelijke tekst is „op den dag na dien harer afkondiging”.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Er is geen bezwaar tegen, die woorden alsnog op te nemen. Ik zou op het oogenblik niet kunnen zeggen of ze inderdaad zijn uitgevallen, maar U kunt ze beschouwen als in den tekst te zijn geïnsereerd.

Uitgifte van schatkistpapier.

(VOORZITTER, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

De Voorzitter: Ik weet niet of de Regeeringsgemachtigde bereid is, de door den heer Stokvis gestelde vragen te beantwoorden, omdat die vrijwel buiten de aan de orde zijnde ordonnantie om gaan.

De heer Stokvis: De kwestie, die ik besprak, is in de stukken behandeld.

De Voorzitter: In de stukken wel, maar ze staat geheel buiten de aanhangige ordonnantie.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De algemeene inlichtingen over de uitgifte van schatkistpapier, waarnaar de heer Stokvis gevraagd heeft, wil ik gaarne, voorzover dat stante pede mogelijk is, verstrekken.

In de eerste plaats wil ik er de aandacht op vestigen, dat de bedragen, die de heer Stokvis hier heeft genoemd en die ook in de Memorie van Antwoord zijn terug te vinden, met betrekking tot het nominale bedrag van in de vorige jaren uitgegeven schatkistpapier nu niet zoo heel veel zeggen.

De kwestie is, dat wij, al naar gelang van vraag en aanbod, het schatkistpapier voor zeer verschillende termijnen uitgeven en zoo hebben wij ook, om de uitgifte zooveel mogelijk te kunnen aanpassen aan de behoeften van de kas, herhaaldelijk besloten tot uitgifte van promessen van één maand, deze werden dan wel eens geprolongeed, promessen van drie maanden werden wel eens opnieuw drie maanden uitgegeven en dat gaf telkens hetzelfde bedrag als nominaal uitgegeven bedrag voor een tweede maal, zoodat de hoegrootheid van die bedragen op zichzelf niet heel veel zegt. De werkelijke stand van de vlottende schuld wordt iedere maand gepubliceerd en daarin zullen deze bedragen nooit terug te vinden zijn. Maar een feit is, dat de vlottende schuld in den loop van de jaren zeer sterk gereduceerd is kunnen worden. In de eerste plaats is dit gebeurd door de uitgifte van vaste leeningen, waardoor een bepaald bedrag der vlottende schuld is overgegaan in geconsolideerde schuld, maar in de tweede plaats is dit gebeurd door het zeer gunstige verloop van de dienstjaren 1925 tot en met 1927. Het spreekt vanzelf, dat in die jaren, waarin de dienst inderdaad groote overschotten liet. — overschotten, die wij dringend noodig hadden om de tekorten van vroegere jaren te dekken — de kas zeer gunstig stond en de behoefte om een beroep te doen op de markt voor kort credit feitelijk afwezig was.

Wanneer nu de heer Stokvis verder heeft gezien in onze publicatie in de Javasche Courant, dat op 17 December 1927 over een kassaldo van f 38.3 miljoen werd beschikt en op 18 December 1926 over een kassaldo van f 30.2 miljoen, ligt de vraag voor de hand: wat gebeurt er eigenlijk met dat geld. Maar dan zou ik erop willen wijzen, dat tusschen 18 December 1926 en 17 December 1927 een heel jaar ligt, waarin de kasstand ook heel anders is geweest. En wanneer men den kasstand b.v. opneemt van Juli of Augustus, zal blijken, dat er nagenoeg geen kassaldo op sommige tijd-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, STOKVIS.)

stippen in den loop van dit jaar was. Er zijn zelfs in den loop van het jaar oogenblikken geweest — en dat was allerminst een verontrustend verschijnsel — waar geen saldo, maar een kasschuld was, dus waar onze kasvorderingen de beschikbare saldi overtroffen. Die saldi aan het begin van het jaar zijn in het algemeen juist in de laatste 2—3 jaren te danken geweest aan de sterke toestrooming van belastinggelden, die er is geweest in het laatst van het jaar, maar de ervaring leert, dat in de eerste maanden van het volgende jaar, als de uitgaven in het algemeen zeer veel hoger zijn dan de loopende ontvangsten, die bedragen in hun geheel weer verdwijnen en al naar gelang het dienstjaar verloopt zal blijken, of zich weer een saldo vormt. Maar in wezen is dit niet normaal, in wezen zal onze dienst in den loop van het jaar een voortdurend oplopend nadeelig saldo aanwijzen en een voortdurend oplopende behoefte aan geld; zoo vormt zich dan een bedrag aan vlottende schuld, dat op een gegeven oogenblik moet worden geconsolideerd. Alleen de zeer bijzondere omstandigheid van de laatste jaren, waardoor inderdaad zeer groote overschotten van begrotingen werden verkregen, hebben dit ietwat vreemde kasverloop tengevolge gehad.

Dat het kasgeld als zoodanig voor de landshuishouding zou kunnen of moeten worden besteed lijkt mij een verkeerd uitgangspunt. De landshuishouding wordt in haar geheel beheerscht door de begroting van ontvangsten en uitgaven en — zooals in de verdediging van de begroting herhaaldelijk naar voren is gekomen — zijn daar zekere reserves in. Wij staan echter op het standpunt, dat wij in goede jaren overschotten moeten maken en die overschotten zullen zich ook in de kassaldi uitspreken en zullen automatisch dienen tot vermindering van onze schulden. Dikwijls zal die vermindering van de schuld niet als zoodanig naar voren komen, maar eenvoudig daarin bestaan, dat wij minder nieuwe schuld aangaan dan op de basis van de begroting mogelijk en toelaatbaar zou zijn. Maar alleen in buitengewone omstandigheden, zooals die zich in de laatste jaren voordeden, komen dergelijke groote kassaldi naar voren.

Tenslotte heeft de heer Stokvis nog gevraagd hoe het staat met de rentevergoeding over eventuele saldi. Voor zoover wij saldi naar Nederland kunnen overbrengen — en daarin zijn wij in zekere mate beperkt, omdat voortdurend rekening moet worden gehouden met de handhaving van de wisselkoersen — zijn die saldi rentedragend. Voor zoover zij hier als saldi bij de Javasche Bank liggen, kunnen wij daarvoor geen rente ontvangen. Die saldi zijn dus inderdaad niet rentegevend en het spreekt daarom vanzelf, dat ernaar gestreefd wordt, de saldi zooveel mogelijk rentegevend te doen zijn. Geheel zal men daarin echter nooit slagen, omdat voor dat geld geen emplot is te vinden van zoodanigen aard, dat de kasbeheerder dat mag aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de vragen van den heer Stokvis te hebben beantwoord.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de gegeven inlichtingen en zonder nu in te gaan op elk van zijn ophelderingen

Uitgifte van schatkistpapier. — Wijziging reglement Dienst der Volksgezondheid.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

omtrent het karakter van de gunstige kassaldi, zou ik toch hierop willen wijzen, dat als aan het eind van het dienstjaar, half December 1927, een dergelijk ongewoon groot kassaldo beschikbaar is, het toch zeer onwaarschijnlijk is, dat dit nog in den loop van dat dienstjaar zal kunnen worden verwerkt en dat wij dus hier — is de conclusie niet gewaagd, — een voorproefje krijgen van de zeer gunstige uitkomsten, die ook al weer het jaar 1927 zal opleveren.

De geachte Regeeringsgemachtigde, zonder in jubeltonen te vervallen, heeft dan toch op zeer beheerschte wijze zijn vreugde hierover te kennen gegeven, want hij heeft gezegd, hoe minder wij uitgeven dan bij de begroting is toegestaan, hoe grooter onze reserve op het budget is en des te meer schuld kunnen wij aflossen. Ja, Mijnheer de Voorzitter, de geachte Regeeringsgemachtigde vindt dit blijkbaar een verblijdend feit, doch ik vind, zoals ik reeds heb gezegd, dat een land dat in opkomst is, nog wel beter financieel werk heeft te doen dan almaar schuld aflossen, vooral wanneer die schuld niet bovenmatig groot mag worden geacht. Ik geloof, dat ik uit de mededeelingen de conclusie mag trekken, dat voor het jaar 1927 weer een zeer groot saldo op den gewonen dienst zal overblijven, dat dan weer zal dienen tot aflossing van schuld.

Overigens heb ik den geachten Regeeringsgemachtigde slechts dank te zeggen voor hetgeen hij ons heeft medegedeeld. Alleen nog dit, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen of, wanneer een kassaldo bij de Javasche Bank van zoo aanzienlijken omvang geen rente opbrengt, maar een saldo bij 's Rijks schatkist wel rentedragend is, er dan bezwaar tegen bestaat om het saldo bij de Javasche Bank op te nemen en aan 's Rijks schatkist te verzoeken dit in deposito te nemen, dan krijgen wij de gelegenheid om over de 17 miljoen, het bedrag, dat wij volgens de laatste publicaties bij de Javasche Bank credit staan, een aardig rentebedrag te maken bij 's Rijks schatkist. Ik weet niet of deze transactie al dan niet mogelijk zal zijn, maar ik zou de suggestie toch gaarne aanbevelen.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik ook bij de bespreking van de aanvullingsbegroting voor het jaar 1928 in den Volksraad niet in gebreke ben gebleven om naar voren te brengen, dat het jaar 1927 niet ongunstig is verlopen, maar overigens meen ik, hetgeen de heer Stokvis daaraan voor beschouwingen heeft verbonden, te mogen verwijzen naar de algemeene beschouwingen over de begroting voor 1929, die ons betrekkelijk spoedig zullen kunnen bezig houden.

Wat betreft de tweede vraag over het overbrengen van saldi naar Nederland, hierop heb ik in eersten termijn reeds met een enkel woord geantwoord. Inderdaad zijn wij doende, om telkens als er gelegenheid is en zich geen andere belangen daartegen verzetten, de saldi naar Nederland over te brengen om het renteloos saldo bij de Javasche Bank zooveel mogelijk te beperken. Maar wij zijn daarin wel gebonden door hetgeen de bescherming van den wisselkoers

(DIR. VAN FINANCIËN, VOORZ., SOEKAWATI.)

vordert. Als wij de zaak te veel zouden forceeren, zou daartegen van de zijde van de circulatiebank zeer terecht bezwaar worden gemaakt en niet alleen dat, maar dan zou het geheele bedrijfsleven in Indië de dupe worden van den ongunstigen koers op Nederland. De Regeering is dus altijd bereid waar de mogelijkheid zich biedt, de saldi over te brengen, zoodat ze rentegevend worden, maar zij is in dit geval in verschillende opzichten gebonden, zoodat deze overbrenging met voorzichtigheid en naar gelang der omstandigheden moet plaats hebben.

De Voorzitter: Wij kunnen thans overgaan tot stemming over de ontwerp-ordonnantie, zooals deze door de Regeering is gewijzigd. Wij zouden eigenlijk de stemming over deze ordonnantie moeten uitstellen tot de volgende vergadering in verband met de van regeeringswege gedurende deze vergadering nog aangebrachte wijzigingen, maar ik stel mij voor, dat de vergadering wel ermede accoord zal gaan thans direct tot stemming over de gewijzigde ontwerp-ordonnantie over te gaan.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij van Regeeringswege is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het reglement van den dienst der volksgezondheid (Ond. 77).

Ook in deze ontwerp-ordonnantie is van Regeeringswege een wijziging aangebracht, en wel in artikel 58 lid 3 welke wijziging in het ontwerp als geïnsereerd moet worden beschouwd.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het Gedelegeerden-verslag is een bezwaar aangevoerd tegen de voorgestelde wijziging van het reglement van den Dienst der Volksgezondheid. Het bezwaar bestaat daarin, dat de persoonlijke vrijheid van iemand, die toevallig het beroep van apotheker uitoefent in meerdere mate wordt beperkt dan die van alle andere personen, wanneer hij, om een andere functie te aanvaarden, vooraf de vergunning noodig heeft van het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid.

In de Memorie van Antwoord wordt als argument voor de voorgestelde regeling aangevoerd, dat iemand moeilijk het beheer over twee of meer volwaardige apotheken tegelijk kan voeren.

Mijnheer de Voorzitter! Dit argument heeft kracht voor het aangevoerde geval. Maar behalve dit eene geval kunnen zich in de practijk een aantal andere gevallen voordoen waarbij het argument van de Regeering niet opgaat. Dit geldt n.l. voor die gevallen, waarin de apotheker opgeroepen zou kunnen worden om functies te bekleeden, die hij wel gemakkelijk tegelijk met zijn hoofd-functie van apotheker kan uitoefenen, zooals b.v. het commissarisschap van een

Wijziging reglement Dienst der Volksgezondheid.

(SOEKAWATI, Wnd. HOOFD D. V. G.)

Naamlooze Vennootschap. Welke reden kan dan bestaan om te motiveeren, dat vooraf goedkeuring gevraagd moet worden voor het bekleeden van een zoodanige functie? Mij dunkt, dat men hier met evenveel recht de stelling kan verdedigen, dat een apotheker dezelfde vrijheid mag genieten als ieder ander, om functies te bekleeden, welke vrijheid slechts deze beperking behoeft, dat het bekleeden van bij-functies verboden wordt, indien dit gevaar oplevert voor de richtige vervulling van de hoofdfuncties van apotheker.

Het gaat hier dus om de vraag, of de hoedanigheid van apotheker voldoende grond oplevert voor beperking van de persoonlijke vrijheid, die bij het ontwerp wordt voorgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen, welke gronden zij heeft voor de beantwoording, die deze vraag in het ontwerp gevonden heeft. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer *O t t e n*, wnd. Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soekawati heeft speciaal bezwaar tegen de beperking in de werkzaamheden van den apotheker en stelt de vraag of het niet voldoende is, wanneer alleen die bij-functies verboden worden, die werkelijk in strijd zijn met een richtig beheer van de apotheek. In de practijk is het zeer moeilijk, de grens te trekken tusschen de werkzaamheden, die de apotheker naast het beheer van zijn apotheek en die, welke hij niet naast het beheer zijner apotheek kan doen. De beperking der werkzaamheden heeft tenslotte hetzelfde doel als de beperking in woonplaats, welke noodzakelijkheid algemeen erkend wordt. Het is een ieder duidelijk, dat, wanneer een apotheker op een afstand van 50, 100 tot 1000 K.M. — dat zijn eijfers uit de practijk — afwoont van de plaats, waar zijn apotheek gevestigd is, hij niet in staat is, het beheer van zijn apotheek richtig uit te oefenen. Het is niet zoo duidelijk — dit blijkt althans niet zoo aan het publiek — dat, wanneer een apotheker in de plaats waar hij woont, een andere betrekking bekleedt, die zijn volle dagtaak verlangt, hij evenmin in staat is het beheer van zijn apotheek richtig uit te oefenen. Ook op dit punt kan ik enkele voorbeelden uit de practijk noemen, zonder daarbij den naam van de betrokken personen of de woonplaats te noemen.

Apotheker A beheert een apotheek in een plaats en is tevens werkzaam aan een laboratorium, welke laatste functie zijn volle dagtaak vult. Mevrouw B, apothekeres, is ook leerares en geeft 20—25 lessen per week, met welke lessen zij dus ook een volle dagtaak heeft. De heer C is werkzaam aan een proefstation, waar hij den geheelen dag aanwezig is; hij kan dus des avonds nog wel eens in de apotheek komen, maar daarmee is het afgeloopen. En zoo zijn er meerdere voorbeelden op te noemen, waaruit duidelijk blijkt, dat een groot deel van de zg. bij-werkzaamheden tenslotte hoofdzaak wordt. De practijk wijst dan ook uit bij een onderzoek in dergelijke apotheken, dat in enkele van die inrichtingen de apotheker des avonds nog wel eens komt

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(Wnd. HOOFD D. V. G., SOEKAWATI.)

kijken, doch veel tijd heeft hij niet over om daarin nog wat te verrichten. Er zijn evenwel ook gevallen bekend, dat de apotheker, terwijl hij in de plaats waar de apotheek is gevestigd woont, zelden of nooit een voet in de apotheek zet.

Nu is het moeilijk, hier de grens te trekken tusschen hoofd- en bij-functie. De practijk zal daarom moeten uitwijzen, in hoeverre hier al dan niet moet worden ingegrepen. Het lijkt buitengewoon bezwaarlijk, hier in een ordonantie of dienstreglement aan te geven de functies, die wèl en de functies die niet kunnen worden uitgeoefend nevens het beheer van een apotheek. In de practijk zal het dus op deze wijze gaan, dat de inspecteur-pharmaceut eenige malen in een apotheek komt en zoo hij den apotheker nooit aantreft, in dat geval aan den apotheker zal vragen: wat doet U nog meer dan het voeren van het beheer van de apotheek? Op deze manier zal dus een *modus vivendi* gevonden moeten worden. Blijkt dan, dat de apotheker desondanks niet wenscht het volledige beheer van de apotheek op zich te nemen, dan moet er natuurlijk van Overheidswege worden ingegrepen.

Het publiek begrijpt niet ten volle het gevaar, dat er in een dergelijken gang van zaken is gelegen en toch is het beheer van een apotheek in zekeren zin volkomen te vergelijken met het beheer van een hospitaal. En evenmin als men het zou accepteren, dat een medicus het stellen van de diagnose en de beoordeeling van de behandeling van den patient aan een verpleger overlaat, evenmin kan toegelaten worden, dat de apotheker het onderzoek en de bewaking van de medicijnen overlaat aan zijn assistent. Maar het publiek begrijpt dat niet en aanvaardt een dergelijken toestand. Daarom is het des te meer de plicht van de Overheid, tegen misstanden op dit gebied te waken.

De heer *S o e k a w a t i*: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog gaarne een enkele opmerking willen maken. Het Regeeringsantwoord heeft mij nog niet overtuigd van de noodzakelijkheid van de voorgestelde regeling. Ik zou willen vragen: is het niet beter den apotheker vrij te laten bij werkzaamheden te verrichten en dat pas dan, wanneer blijkt, dat er misbruik wordt gemaakt van die vrijheid, het hoofd van den dienst der Volksgezondheid ingrijpt?

De heer *O t t e n*, Wnd. Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dat punt reeds in de Memorie van Antwoord behandeld en daarbij opgemerkt, dat het in den regel een uitzondering is, dat bij-functies werkelijk in overeenstemming zijn te brengen met de werkzaamheden in de apotheek, zoodat dus de bij-werkzaamheden van den apotheker buiten de apotheek, werkelijk een richtig beheer van de apotheek niet belemmeren. Ik meen, dat hier het publiek belang tegenover het particulier belang van de apothekers door de Overheid moet worden verdedigd, hetgeen niet op andere wijze zal kunnen geschieden dan op die, welke belichaamd is in de voorgestelde wijziging van het dienstreglement. Het is niet de bedoeling van de D.V.G. om met een zekere machtswellust alle apotheken binnen te dringen en tegen de apothekers te

(Wvd. HOOFD D. V. G., KERKKAMP.)

zeggen: nu blijft ge van dezen dag af van den ochtend tot den avond in de apotheek, de bedoeling is alleen een waarborg te scheppen tegen misbruik van den apotheker op dit punt en ik geloof niet, dat hiervoor een andere oplossing te vinden is.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het reglement van den Dienst der Volksgezondheid wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot uitsluiting van de Militaire Sociëteiten van de werking van locale verordeningen tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank (Ond. 64).

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad lijkt het niet gewenscht, dat de militaire sociëteiten nog meer worden belast dan thans reeds indirect het geval is. Ik zal die ongewenschtheid even in het kort aantonen. De militaire sociëteiten moeten zichzelf geheel bedruipen. Van eenige subsidie, zooals bv. verstrekt wordt aan de militaire tehuizen, is geen sprake. De winsten, die gemaakt worden, moeten nagenoeg uitsluitend komen van den verkoop van sterken drank, want het reglement schrijft voor, dat alle andere dranken, wijn en bier inbegrepen en alle verkrijgbaar gestelde ververschingen, alleen met kleine winsten mogen worden verkocht, terwijl op de alcoholische dranken grotere winsten mogen worden gemaakt.

In de praktijk komt dat hierop neer, dat men natuurlijk evenmin de prijzen van sterke dranken te veel kan opzetten, omdat de menschen dan buiten de sociëteiten goedkoper terecht kunnen. Het is dus noodig de verkoopprijzen, ook die van sterke dranken, binnen zekere grenzen te houden, met het natuurlijk gevolg, dat een militaire sociëteit alleen kan bestaan wanneer er veel drank verkocht wordt.

Nu wijst de Regeering er wel op, dat het drankverbruik in de laatste jaren is verminderd en ik geloof ook wel, dat zulks het geval is, maar ik meen, dat daarvoor verschillende oorzaken bestaan.

Als voornaamste oorzaak zou ik willen noemen de sterke vermindering van het aantal Europeesche militairen in het leger. Zooals bekend, is het juist deze categorie van militairen, die een zeker gevoel heeft voor sterken drank. Wanneer dus in een garnizoen veel compagnieën zijn, bestaande uit Europeanen, wordt daar in de militaire sociëteit veel drank gebruikt en dan zijn de winsten van een dergelijke sociëteit ook groot.

Mijnheer de Voorzitter! Dat heele stelsel heeft iets wrangs — laat ik het zoo maar noemen. Als toezichthabende op een dergelijke sociëteit — en met het toezicht zijn belast de commandanten van de garnizoenen, in het algemeen de plaatselijke militaire commandanten — is men genoodzaakt of den verkoop van sterken drank op de een of

(KERKKAMP.)

andere wijze aan te moedigen, of toe te laten, dat de sociëteit niet voldoet aan haar bestemming. Dan kan de sociëteit niets meer voor den minderen militair doen en deze ontvlucht die gelegenheid en zoekt elders zijn heil.

Nu is het eigenaardige van dit ontwerp — en laat ik er maar dadelijk bij zeggen naar mijn gevoel het onsympathieke — dat het bepaalt: andere overheden dan de Lands-overheid mogen niet aan de militaire sociëteiten raken en haar geen nieuwe lasten opleggen. Dat is volkomen juist, want reeds al te zware lasten worden haar opgelegd door het gouvernement zelf. Wij weten allen, dat de accijns op het gedistilleerd in de laatste jaren zeer is verhoogd, zoodat de prijzen in de militaire sociëteiten dientengevolge ook opgezet moesten worden. Onbeperkt gaat dat niet en ook daarom hebben die sociëteiten zeer weinig inkomsten, tenzij er veel drank gebruikt wordt. Ik voor mij geloof dus, dat ook wanneer wij dit ontwerp aannemen, er door het Gouvernement toch nog naar een regeling gezocht zal moeten worden om te voorkomen, dat de militaire sociëteiten in hoofdzaak zijn drankgelegenheden, want alleen als zoodanig kunnen zij bestaan, en waar ik weet, dat de militaire tehuizen met hun subsidies behoorlijk kunnen rondkomen en daardoor de militaire sociëteiten min of meer concurrentie aandoen, geloof ik, dat het wél op den weg der Regeering zou liggen, deze materie nog eens onder de oogen te zien.

Ik wil daarmee niet zeggen, dat ik de concurrentie tusschen de militaire tehuizen en de militaire sociëteiten afkeur, verre van dien, maar ik wensch toch wel, dat er rekening mede wordt gehouden, dat er militairen zijn, die zich in hun eigen sociëteit het meest en het best thuis voelen.

Ik heb dus geconstateerd, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering zelf voor deze sociëteiten niets doet, er alleen flinke winsten uit trekt, omdat de accijns hoog is en in de gezamenlijke sociëteiten nogal wat sterke drank wordt gebruikt. Wanneer Zij nu aan de lagere Overheid — i.e. de gemeente — verbiedt, ook nog heffingen te doen, is dat zeker in het belang van de sociëteiten. Maar dan geloof ik, dat het toch redelijk en billijk is, als wij aan de Regeering vragen ook van haar zijde een offer te brengen en op de een of andere wijze deze sociëteiten tegemoet te komen. Wij allen, die lid zijn van eenige sociëteit, weten, dat een dergelijke inrichting niet kan bestaan uitsluitend van den verkoop van dranken; er moet contributie worden betaald en dat kan bij de militaire sociëteiten nu eenmaal niet. Iedere militair heeft daar vrijen toegang. Bovendien — zooals ik reeds heb gezegd — kunnen de winsten niet worden opgevoerd, want dan blijven de menschen weg en gaan ze naar de kampong, zoodat een militaire sociëteit, tenzij de plaatselijke militaire overheid er in slaagt den verkoop van sterken drank zoo hoog mogelijk op te voeren, feitelijk een noodlijdende inrichting is.

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, zou ik aan de Regeering in overweging willen geven, wanneer dit ontwerp eenmaal is aangenomen, de zaak nog eens onder de oogen te zien en na te gaan, of het niet gewenscht en mogelijk is, de militaire sociëteiten op eenigerlei wijze tegemoet te komen, zoo-

Drankvergunning voor cantines.

(KERKKAMP, KIËS.)

dat het niet meer noodig is, terwille van het voortbestaan ervan, den verkoop van sterken drank op een of andere wijze aan te moedigen.

De Regeering heeft zich in de toelichting op dit ontwerp ook nog beroepen op het ongewenschte van bemoeienis van het gemeentewezen met de militaire sociëteiten. Nu geloof ik, dat dit motief eigenlijk niet terzake dienende is, want ik meen, dat die betrekkelijk geringe belastingheffing van de gemeenten niet tengevolge heeft eenigerlei bemoeienis met de sociëteiten, want ook de gewone sociëteiten — de niet militaire dus — hebben van die bemoeienis geen last. Zij hebben eenvoudig te betalen wat haar aan belasting is opgelegd en daarmee is de zaak afgedaan. Van een directe bemoeienis van gemeentewege met de sociëteiten is derhalve geen sprake. Dit argument is er, naar ik veronderstel, ook alleen bij gehaald, omdat het zulk een vreemden indruk zou maken, wanneer alleen werd gezegd, dat het ongewenscht voorkomt, de lasten ook nog van gemeentewege te laten verhoogen.

Ik heb nu aangetoond, dat die verhooging van lasten niet zoozeer te duchten is van de zijde der gemeentelijke overheid, maar dat de al te drukkende lasten een gevolg zijn van het systeem van de Regeering, om bij hooge accijnzen op gedistilleerd de militaire sociëteiten geenerlei tegemoetkoming te verleenen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne het navolgende onder de aandacht willen brengen.

Blijkens de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord is de algemeene strekking van locale drank- en vergunningsverordeningen: het tegengaan van misbruik van sterken drank. Dit impliceert dan wel in de eerste plaats het houden van toezicht op den verkoop, voor wat betreft de kwaliteit en de kwantiteit.

De vergunningsrechten, die door de gemeentens kunnen worden opgelegd, zijn hierbij van betrekkelijk ondergeschikt belang, n.l. in vergelijking met de van rijkswege op den invoer van alcoholische dranken gelegde lasten. Zou van die gemeentelijke belastingen geen ontheffing kunnen worden verleend, bijv. op grond van principiele belastingvoorschriften, dan zou daarvoor een speciale regeling moeten worden getroffen.

Wat nu de primaire bedoeling van de locale drank- en vergunningsverordeningen betreft, n.l. het houden van toezicht op de kwaliteit en de kwantiteit van te verkoopen sterken drank, staat het wel vast, dat het toezicht in de militaire cantines uiteraard veel strenger moet en kan zijn en dan ook is, dan in welke andere gelegenheid ook. In een militaire sociëteit is de z.g. tapknecht voorzien van orders inzake de hoeveelheid drank, die aan eenzelfde persoon mag worden verstrekt; daarnevens zijn de z.g. cantinehouder en de planton cantine de toezicht houdenden, zoodat de kwantiteit drank, die door eenzelfde persoon kan worden verkregen, binnen een behoorlijke mate moet blijven.

De heer Kerkkamp: Theorie!

(KIËS, DWIDJOSEWOJO.)

De heer Kiës: Dat de verkochte dranken van goede kwaliteit zijn, vindt zijn waarborg in de wijze van aankoop door het cantine-beheer onder toezicht van den plaatselijken militairen commandant. Dronkenschap van militairen is dan ook nagenoeg altijd het gevolg van aankoop van drank buiten de militaire cantine, op welken verkoop het toezicht, naar de praktijk te oordeelen, blijkbaar niet zoo intensief kan zijn.

Het is dan nu wel duidelijk, dat elk ander toezicht naast het militaire in de cantines, onnoodig is, omdat het daarnaast van geen beteekenis zou zijn. Het zou ongewenscht zijn, omdat het bemoeienis van tweërlei autoriteit op het zelfde terrein in het leven zou roepen en wel van tweërlei autoriteit van — naar bekend — nogal uiteenloopende mentaliteit!

De heer Stokvis: Dat is juist wel eens goed!

De heer Kiës: De logica van hetgeen ik zoo juist be-toogde, is altijd zoo duidelijk geweest, dat vele gemeenten in haar betrekkelijke ordonnanties als vanzelfsprekend de terreinen der militaire sociëteiten van de werking dier regelingen uitsloten.

Deze dus door de praktijk bevestigde juiste opvatting moet nu tengevolge van een uitzondering wettelijk vastgelegd worden en dat is dan nu het doel van de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie, waartegen dus m.i. geen gerechtvaardigde bezwaren kunnen worden aangevoerd.

Het gaat m.i. niet aan, zich bij de beoordeeling van deze aangelegenheid te beroepen op het principiële van de wenschelijkheid om van het algemeen gemeentelijk overheids-toezicht het een of ander uit te sluiten. Elk onderwerp moet m.i. terzake beoordeeld worden op zijn eigen behoeften. Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte sluit ik mij aan bij het betoog van den heer Kerkkamp om ter wille van den goeden gang van zaken bij de militaire sociëteiten de positie dezer sociëteiten eens meer in het bijzonder te willen bekijken, los van de onderhavige aangelegenheid.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Door de eventuele invoering van de voorliggende ontwerp-ordonnantie zal de onderhavige aangelegenheid worden onttrokken aan de werkingssfeer der locale raden, hetgeen naar het mij voorkomt ongewenscht moet worden geacht, en wel om drie redenen.

Eerstens zal de autonomie van bedoelde raden worden aangetast.

Tweedens is het beter de regeling van deze aangelegenheid over te laten aan plaatselijke organen der Overheid, die uiteraard beter vertrouwd zijn met de plaatselijke toestanden en verhoudingen dan een andere autoriteit.

Derdens zal daardoor bij de bevolking een misverstand worden gewekt alsof de Regeering ten aanzien van militairen en niet-militairen met twee maten meet.

Drankvergunning voor cantines.

(DWIDJOSEWOJO.)

Mijnheer de Voorzitter! De kwestie, waarom het hier gaat, is primair de tegengang van het drankmisbruik, onverschillig door welke bevolkingsgroep. Het komt mij daarom rationeel voor, dat militaire societeiten van de werking eener locale verordening tot tegengang van bedoeld misbruik in principe niet worden uitgezonderd. Immers, de militairen zijn naast hun eigen beroep ook burgers van den Staat met dezelfde rechten en verplichtingen als de andere burgers en zij zijn ook opgenomen in de plaatselijke verhoudingen. Juist met het oog hierop, Mijnheer de Voorzitter, acht ik het vanzelfsprekend, dat de regeling tot tegengang van het drankmisbruik wordt overgelaten aan de locale raden.

Aan den anderen kant verlies ik geenszins uit het oog de wenschelijkheid, dat civiele autoriteiten zich zoo weinig mogelijk bemoeien met militaire aangelegenheden. Doch het drankmisbruik is naar mijn bescheiden meening een sociale zaak, waarbij een militair evengoed als een gewoon burger is betrokken. Mocht het noodzakelijk zijn, dat ten aanzien van de militairen een uitzonderingsbepaling wordt gemaakt, dan ware dit over te laten aan het beleid der locale raden. Een verstandige locale raad zal niet nalaten zich bij het treffen van maatregelen, die ook de militairen betreffen, zich met de betrokken militaire autoriteiten te verstaan.

Verder zal de uitzondering van de militaire societeiten van de werking eener locale verordening, als zooven bedoeld, tot gevolg hebben, dat de militairen vrijgesteld zullen zijn van de door den betrokken locale raad opgelegde belasting, terwijl de andere ingezetenen van hetzelfde ressort dit niet zullen zijn. Dit kan worden aangezien als meten met twee maten ten aanzien van de verschillende bevolkingsgroepen van een ressort, een dualisme, dat niet meer past in het kader van dezen tijd.

Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering gezegd, dat de ordonnantiewetgever vrij staat ten allen tijde regelingen te treffen afwijkende van door lagere wetgevers vastgestelde verordeningen. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar het is mij nog niet recht duidelijk wat eigenlijk door de Regeering i.e. wordt bedoeld met afwijkende regelingen. Men streeft in dit geval immers een en hetzelfde doel na, n.l. het tegengaan van het drankmisbruik.

Voorts gewaagt de Memorie van Antwoord van alinea 4 van bezwaren voor de militaire cantines, welke kunnen voortvloeien uit locale regelingen, doch die bezwaren zijn niet nader aangegeven.

Dat het resultaat van het gehouden onderzoek heeft uitgewezen, dat in de militaire cantines het gebruik van alcoholische dranken over het algemeen is verminderd, is naar mijn bescheiden meening nog geen afdoend bewijs, dat het gebruik van die dranken onder de militairen verminderd is, want buiten bedoelde inrichtingen zijn er voor hen drinkgelegenheden genoeg, waarvan zij gebruik hebben kunnen maken.

Mijnheer de Voorzitter! De kern van mijn betoog komt dus hierop neer: tast de autonomie van de plaatselijke over-

(DWIDJOSEWOJO, SOEKAWATI.)

heden niet aan en wekt geen misverstand, alsof de Regeering ten aanzien van militairen en niet-militairen met twee maten meet.

Op grond van een en ander zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven de voorliggende ontwerpordonnantie terug te nemen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Toelichting acht de Regeering gemeentelijke inmenging in militaire societeiten overbodig, omdat er reeds een Reglement voor die militaire societeiten bestaat, vastgesteld bij Regeeringsbesluit van 2 Juni 1881 No. 9, dat o.a. den verkoop van sterke dranken in deze gelegenheden regelt.

Afgescheiden van de vraag of de gemeente meer geschikt is om een intensief toezicht uit te oefenen, zou ik toch wel het volgende willen opmerken, waaruit blijkt, dat het militaire toezicht in de cantine nogal eens te wenschen overlaat, hoewel de heer Kiës zooveen het tegendeel betoogde.

Mijnheer de Voorzitter! Door velen is mij medegedeeld, dat het drankgebruik en zelfs misbruik in de cantines over het geheel niet verminderd is; het hoofdelijk gebruik is zelfs eerder toegenomen.

Verder: dat het toezicht in de cantines onvoldoende is, zoodat b.v. tegen de bestaande regeling in, vóór half tien 's morgens drank verstrekt wordt.

Het komt voor, dat kinderen met hun vader meegaan en van hem drank te drinken krijgen en dat aan militairen die reeds half beshonken zijn niet belet wordt om nog meer te drinken.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering stelt zich voor, dat de cantine den soldaat uit de kampongelegenheden houdt. De vraag rijst bij mij of het bezoek aan de cantine in vele gevallen niet is te beschouwen als een eerste schrede op het hellend vlak, dat naar de kampongelegenheden leidt, aangezien, voorzover mij bekend is, in de cantines weinig wordt gedaan om het de militairen gezellig en prettig te maken en hen moreel op te heffen.

Naar aanleiding hiervan zou ik de Regeering willen vragen of de cantines in haar tegenwoordigen vorm wel voldoen aan de eischen, die men mag stellen aan een ontspanningsplaats voor militairen.

Zou het geen aanbeveling verdienen om het particulier initiatief in deze meer aan te moedigen en alzoo de oprichting en instandhouding van militaire tehuizen van verschillende Godsdienstige richting te bevorderen, inzonderheid door het verleenen van ondersteuning? Ik meen dat vooral in deze richting door particulieren, die met toewijding werken, meer zal kunnen worden bereikt dan door een streng gereguleerde staatsdienst.

De heer Kerkkamp zeide zooveen dat militairen in hun societeiten zich beter thuis voelen dan in de militaire tehuizen.

De heer Kerkkamp: Sommige militairen!

De heer Soekawati: Dat hangt, geloof ik, af van de leiding van de militaire tehuizen; wanneer men een pret-

Drankvergunning voor cantines.

(SOEKAWATI, STOKVIS.)

tige aangename leider heeft, die vriendelijk met de soldaten kan praten, meen ik, dat de militairen zich daar wel thuis zullen voelen.

Mijnheer de Voorzitter! In verband met den door mij geschetsten toestand der cantines in het algemeen, zou ik gaarne van de Regeering willen vernemen of Zij ervoor kan instaan dat met de bestaande regeling van het toezicht, dergelijke misstanden in de cantines worden voorkomen. Ook zou ik het op prijs stellen om nadere gegevens te ontvangen, waaruit blijkt, dat inderdaad het drankgebruik in de militaire societeiten afneemt, zooals in de Memorie van Toelichting wordt gezegd. Alleen als blijkt, dat het tegenwoordige toezicht op de cantines voldoende waarborgen biedt voor een goeden gang van zaken zal ik met het Regeeringsvoorstel kunnen mee gaan.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in de eerste plaats een opmerking willen maken over het administratiefrechtelijke karakter van deze verordening.

Volgens art. 1 zullen de militaire societeiten, althans die societeiten, waarvoor van Regeeringswege regelen zijn vastgesteld, worden onttrokken aan de werking van de verordeningen tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank, vastgesteld door locale raden.

Nu is er in het Gedelegeerdenverslag gevraagd, op welke wettelijke basis deze onttrekking aan de locale wetgeving steunt en daarop worden wij in de derde alinea van de Memorie van Antwoord verwezen naar een gansche reeks van bepalingen in de decentralisatie-wetgeving. In de eerste plaats verwijst de Regeering dan naar de leden 2 en 3 van art. 12 van het Decentralisatiebesluit; eigenlijk beheerscht deze bepaling ook al de volgende, die in de Memorie van Antwoord staan opgesomd. Zij houdt in hoofdzaak in, dat locale raden in hun verordeningen geen bepalingen zullen mogen opnemen „Omtrent punten — en nu citeer ik — waaromtrent voorzien is bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied, waarvoor de raad is ingesteld”. Zal dus een onttrekking aan de locale wetgeving mogelijk zijn, dan moet aanwijsbaar zijn een punt van dezelfde materie, dat reeds bij algemeene verordening wordt geregeld, toepasselijk op het gebied, waarvoor de locale raad is ingesteld. Om een voorbeeld te noemen: zou er ten aanzien van de drankverordening voor een bepaald lokaal ressort een punt zijn geregeld bij algemeene verordening, dan zou de locale wetgever op dit punt hebben te wijken. In andere gevallen — dat zegt de wet zelf — is uitschakeling van de locale wetgeving onmogelijk.

Hoe staat het nu hier? Is hier nu een algemeene verordening, die een punt regelt inzake drankverkoop of drankgebruik tevens van toepassing is op een bepaald en lokaal ressort?

Ik kon in de stukken daaromtrent geen aanwijzing vinden. Er is een cantineregeling van het jaar 1881 die, zooals de Regeering in de Memorie van Antwoord zelf mededeelt, niet in eenig staatsblad is opgenomen. Kan deze dan worden beschouwd als een algemeene verordening? Er

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS.)

wordt in het ontwerp-zelf ook niet verwezen naar een algemeene regeling. Ofschoon het Decentralisatiebesluit uitdrukkelijk die voorwaarde stelt, wordt er alleen gezegd, dat militaire societeiten zijn uitgesloten „van de werking van verordeningen tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank, vastgesteld door raden als bedoeld in de artikelen 119, 121 en 124 der Indische Staatsregeling”.

Het komt mij dan ook voor, dat deze ordonnantie niet voldoet aan de eischen, vastgesteld in de decentralisatiewetgeving.

Er wordt in de 5e paragraaf van de Memorie van Antwoord gesproken over de dispensatiemogelijkheid van locale belastingverordeningen en daar wordt gezegd:

„De bevoegdheid om de militaire cantines van de werking van gemeentelijke belastingverordeningen uit te sluiten ontleenen de gemeenten aan de haar bij artikel 49 der Locale raden-ordonnantie en artikel 78 der Stads-gemeente-ordonnantie verleende bevoegdheid tot heffing van belastingen, hetwelk impliceert de bevoegdheid om tevens uitzonderingen op de heffingen vast te stellen”.

Staat dit laatste wel zoo vast, als de Regeering meent dat het geval is? Heeft een locale raad volledige bevoegdheid, dispensatie toe te staan van de eigen belastingwetgeving? Wij kennen uit de algemeene belastingwetgeving den regel, dat geen privilegie in zake belasting zal mogen worden toegestaan. Waar staat hier echter de dispensatiebevoegdheid wettelijk vastgesteld? In art. 49 van de locale radenordonnantie niet en dat is toch een bron, dunkt mij, voor de locale bevoegdheden.

Ik zou dus deze vraag aan de Regeering willen stellen: heeft een locale raad volkomen vrijheid om dispensatie van door hem zelf geheven belasting te verleenen, wanneer die dispensatiebevoegdheid niet door een hooger wetgever is geschonken?

Nu nog een enkel woord over de militaire cantines zelf. Wanneer deze ordonnantie zal worden aangenomen, is de militaire autoriteit vrij, ten aanzien van het drankgebruik en den drankverkoop in de cantines te doen wat zij wenscht.

Op het oogenblik bestrijkt de drankwetgeving van de locale raden nog alleen het vergunningsrecht, de fiscale zijde van het drankvraagstuk. Maar het is zeer wel mogelijk, dat spoedig ook de sociale zijde van het vraagstuk door de locale raden meer intensief zal worden behartigd, maar dan komt door deze ordonnantie vast te staan, dat van deze sociale werkzaamheid op het gebied der drankbestrijding de militaire gelegenheden volkomen zullen zijn uitgesloten. Ik betwijfel, of dit wettelijk mogelijk is, maar sociaal vind ik het zeer zeker ongewenscht. Wij hebben van den heer Kerkkamp gehoord — en ook van den heer Soekawati — dat het toezicht op den gang van zaken in de militaire cantines nogal het een en ander te wenschen overlaat en ook het karakter van die cantines nog niet zoo is, als het behoort te zijn.

Met wat ik nu ga zeggen, Mijnheer de Voorzitter, wil ik niet beweren, dat er uitsluitend schuld is bij het toezicht op de kantines, maar onlangs heeft het mij te Bandoeng zeer

Drankvergunning voor cantines.

(STOKVIS.)

getroffen, dat er zooveel dronken militairen op straat waren, al of niet geladen in een deeleman. Is dat nu te wijten aan het toezicht in de militaire cantines? Ik weet het niet, maar wèl vermoed ik, dat, als militairen in hun eigen sociëteiten zich hebben gelaafd aan sterken drank, de dag daarmede alcoholisch nog niet is besloten, Integendeel, als de eerste slokjes binnen zijn en men voelt, dat zijn houding in de militaire cantine niet langer kan worden geduld, dan is er juist een drang — ik herinner mij dat nog wel van heel vroeger ook uit niet-militaire cantines — een kleinen suppletoiren-voorraad op te doen in een andere gelegenheid, dan die men zoojuist heeft verlaten.

Ik acht het daarom zeer gewenscht, dat niet alleen in de militaire kantines het drankverbruik sterk wordt gedisciplineerd. Laat men de krijgstuicht ook in alcoholisch opzicht strenger handhaven, dan vaak het geval blijkt en bepaalde drankgelegenheden voor de militairen op, na of vóór bepaalde uren absoluut verbieden. Daarnaast moet — dat ben ik met de heeren Kerkkamp en Soekawati volkomen eens — gezorgd worden, dat de ontspanning, die kan worden gevonden in militaire sociëteiten, ook een grotere differentiatie zal vertoonen dan alleen op alcoholisch gebied.

Er is nog een ander gevaar. De militaire sociëteiten zijn toegankelijk zoowel voor Inlandsche als voor Europeesche militairen en het is dan een zeer gelukkige omstandigheid, dat het alcoholgebruik in de Inlandsche kringen nog zeer bescheiden is, in elk geval nog zeer in den aanvang en zoo moet het blijven. Nu vrees ik tweeërlei. In de eerste plaats, vooral bij de meerdere aanwerving van Europeanen, dat veel aangekomenen — en gewoonlijk zijn dat niet de sterkste naturen — in de militaire sociëteiten tot drankmisbruik zullen geraken, waarvan zij tot nog toe waren gevrijwaard. Voor de Inlandsche militairen geldt dit in nog veel sterkere mate: zij zullen juist in de militaire sociëteiten het drinken leeren en dat is het begin van een verfoeilijk kwaad.

De militaire tehuizen vormen zeer zeker een correctie, maar die tehuizen — en dat is, het spijt mij dat ik het moet zeggen, een zwakke zijde — hebben een uitgesproken paedagogisch karakter. Psychologisch vormen die militaire tehuizen geen aantrekkelijke sfeer voor de soldaten. De soldaat gevoelt er niet veel voor om in zijn vrijen tijd te worden opgevoed. Hij wordt buiten zijn vrijen tijd al zoo verbaasd veel opgevoed, dat hij, wanneer hij vrij is, wenscht te komen in een omgeving, welke zich aanpast aan zijn eigen wenschen. De militaire tehuizen, hoe goed de verzorging er ook is, hoe edel het streven van dit particulier initiatief ook mag worden genoemd, brengen een sfeer mede, waarin de militair zich van nature niet het meeste thuis gevoelt. Daarmede is veel verklaard, niet alles verdedigd, maar de realiteit is daarmede wel aangegeven. Daarom ligt het op den weg der militaire autoriteiten, de cantine-regeling te herzien. Het moet ook uit zijn met de regeling, dat de cantines zichzelf moeten bedruipen. Er zijn zooveel millioenen uitgegeven aan legeruitbreiding, dat nu ook wel eens een klein gedeelte van dat bedrag mag worden besteed aan een meer sociale ver-

(STOKVIS, ROEP.)

zorging van de militaire sociëteiten dan enkel door middel van de jenever- of de bierflesch.

Er wordt gezegd in de Memorie van Antwoord, dat blijkens het jongste onderzoek het drankverbruik in de cantines is verminderd. Waar blijkt dit uit, Mijnheer de Voorzitter?

Wat verstaat men onder vermindering? Als, absoluut gesproken, de totale hoeveelheid verkochte dranken minder is geworden, dan zegt dat niet zooveel. Trouwens, de heer Kerkkamp heeft er reeds op gewezen, dat als factor in dit verschijnsel ook moet worden genoemd de sterke inperking van het aantal Europeesche militairen. Een voornaam punt echter is — en daarop heeft ook de heer Soekawati gewezen — hoe het staat met het gebruik per hoofd. Dat is voor ons eigenlijk de maatstaf, waarnaar wij kunnen bepalen of het drankverbruik inderdaad individueel is verminderd.

Nu had ik verwacht, dat ons in de Memorie van Antwoord meer afdoend materiaal zou zijn verschaft dan alleen de overigens belangwekkende verzekering van de Regeering, dat het drankverbruik in de militaire sociëteiten inderdaad is verminderd.

Mijnheer de Voorzitter! Zal ik mijn stem aan deze ordonnantie kunnen geven, dan stel ik dit desideratum, dat wij voor ons zullen hebben, of althans uitdrukkelijk toegezegd zullen krijgen, een ontwerp-ordonnantie omtrent het beheer en het toezicht in de militaire sociëteiten. Krijg ik die toezegging niet, dan zal ik tot mijn leedwezen moeten tegenstemmen.

De heer R o e p: Mijnheer de Voorzitter! Het voorstel van de Regeering, zooals het hier voor ons ligt komt neer op onttrekking door een ordonnantie van de militaire sociëteiten aan de werking van een plaatselijke belastingverordening. Ik zou dit voorstel gaarne wat nader willen bezien, Mijnheer de Voorzitter, en wel meer speciaal de staatsrechtelijke zijde daarvan.

In het Gedelegeerden-verslag is de vraag gesteld

„op welke wetsbasis dan berust, dat de ordonnantiewetgever bepaalde, binnen de gemeenten gelegen gebieden uitsluit van de werking van plaatselijke belastingverordeningen, zooals de drank- en vergunningsverordeningen”.

In de Memorie van Antwoord antwoordt de Regeering daarop — en hiernaar heeft ook de heer Stokvis reeds verwezen — dat naar aanleiding van het door mij geciteerde uit het gedelegeerdenverslag erop

„moge worden gewezen, dat het den ordonnantiewetgever vrij staat te allen tijde regelingen te treffen, afwijkende van door lagere wetgevers vastgestelde verordeningen”.

Mijnheer de Voorzitter, dat klopt, maar ik meen, dat dit antwoord van de Regeering toch inderdaad geen antwoord is op de vraag, die in het Gedelegeerdenverslag is gesteld.

Want wat is toch het geval? Het gaat bij het Regeerings-

21ste VERGADERING — DONDERDAG 12 JANUARI 1928.

Drankvergunning voor cantines.

(ROEP.)

voorstel m.i. om geheel iets anders dan om een afwijkende bepaling t.a.v. een bepaald punt van de gemeentelijke — dus lagere — wetgeving. Het voorstel van de Regeering, zooals het voor ons ligt, tast geen enkele bepaling aan, regelt geen enkel punt van den inhoud, van de rechts-geldigheid van de gemeentelijke verordeningen.

Van een ordonnantie, in regeling en in inhoud afwijkend — en daar komt het op aan — van een door den lagere wetgever vastgestelde verordening, is hier, althans zooals ik het zie, dan ook geen sprake. Ik zou hieromtrent in het kort het volgende willen zeggen. Het Regeeringsvoorstel is niet, een afwijkende regeling te treffen door middel van een ordonnantie, van een bepaald punt, dat ook al aangevoerd is door den lagere wetgever, maar het beoogt niets anders dan een stukje territoriaal van de gemeente voor wat betreft de werking van een bepaalde gemeentelijke verordening — in dit geval van een gemeentelijke verteringsbelasting — aan de gemeente te onttrekken.

Dat is hier, dunkt mij, toch de zaak waar het om gaat. Dit nu lijkt mij ten eenenmale ongeoorloofd toe. Het rechtsgebied van een lokalen raad is vastgesteld bij ordonnantie en wat zegt nu het decentralisatiebesluit over de verordeningbevoegdheid van zoo'n lokalen raad? De Regeering verwijst zelf reeds naar art. 12 van het Decentralisatiebesluit.

In de derde alinea van art. 12, waarnaar de Regeering verwijst, staat het volgende:

„Eene door den raad vastgestelde verordening houdt op van kracht te zijn, voorzover de daarin voorkomende punten nader worden geregeld bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied, waarvoor de raad is ingesteld.”

Mijnheer de Voorzitter! Nu zou ik dit willen opmerken. Deze ordonnantie regelt niet nader een bepaald punt, voorkomende in een door den raad vastgestelde verordening — wat het criterium is van de derde alinea van art. 12 — integendeel, zij regelt in geen enkel opzicht enig punt van de wetgeving. Wat doet zij echter wel? Zij onttrekt een stukje gemeentelijk gebied aan de gemeentelijke bevoegdheid op het terrein van een bepaalde belastingverordening en dat is inderdaad geheel iets anders.

Mijnheer de Voorzitter! Het is ondanks dit alles toch wel mogelijk om militaire cantines buiten de werking van gemeentelijke verordeningen te houden, maar daarvoor lijkt mij staatsrechtelijk een geheel andere weg noodig. Wil men een militaire cantine uitsluiten van de werking van een gemeentelijke drankverordening, wel, dan stelle men het terrein van de militaire cantine territoriaal buiten het gemeentelijk verband. Dat is in het geheel geen novum. Mijnheer de Voorzitter, want de militaire terreinen in een gemeente staan reeds buiten het territoriaal van den lokalen raad, althans buiten het beheer van den lokalen raad. Het gaat hier alleen om militaire sociëteiten, die klaarblijkelijk niet liggen op militair terrein, maar binnen het territoir van de gemeente.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het antwoord van de Regeering in de Memorie van Antwoord zou ik er wel prijs op stellen, indien de Regeering mij een ander voorbeeld noemde, dat de werking van de gemeentelijke verordening binnen de gemeente door een ordonnantie wordt opgeheven voor een bepaald deel van die gemeente, terwijl toch dat gedeelte van de gemeente binnen het territorium van den lokalen raad blijft gevat.

Maar behalve deze zijde van het vraagstuk, is er m.i. ook nog een andere zijde, die de regeling, zooals zij thans in de ontwerp-ordonnantie wordt voorgesteld, minder toelaatbaar maakt, althans naar mijn meening. Ik denk hier aan art. 176 van de Grondwet, waarin wordt bepaald, dat geen privilegien op het punt van belastingen kunnen worden verleend. Nu weet ik wel, dat er in kringen van staatsrechtgeleerden verschil van meening bestaat over de werkings-sfeer van de artikelen en ook van dit artikel van de Grondwet, maar in elk geval zullen wij toch wel mogen aannemen, dat ook voor Indië richtinggevend is de bepaling in artikel 176 van de Grondwet, ook al bestaat er ten aanzien van de formeele rechtskracht van dat artikel verschil van meening.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij wel bekend, dat er ook op het terrein van de belastingwetgeving nochtans uitzonderingen bestaan, maar waar die uitzonderingen voorkomen, heb ik ze altijd aangetroffen — ik laat nu de kwestie van gezanten en consuls terzijde — als te zijn van een algemeene strekking. Dat nu is hier niet het geval. Hier geldt het een uitzondering ten aanzien van de drankbelasting voor de militaire cantines, welke het karakter draagt van een bijzonder gunstbetoon, een andere omschrijving van het begrip privilege.

Voorts, Mijnheer de Voorzitter, heeft alinea 5 van de Memorie van Antwoord mij inderdaad vreemd aangedaan. In die alinea toch staat te lezen, dat de bevoegdheid tot het heffen van belastingen impliceert de bevoegdheid om uitzonderingen op die heffingen vast te stellen. De heer Stokvis heeft dit punt ook reeds aangevoerd; ik zal er dan ook niet veel meer over zeggen, maar zou wel aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, nu eens enkele voorbeelden te noemen, welke er op wijzen, dat in een gemeentelijke belastingverordening — het geldt hier een gemeentelijke verteringsbelastingverordening — uitzonderingen op heffingen zijn vastgesteld en dan geen uitzonderingen van algemeene strekking, doch van de soort, waarom het hier gaat, n.l. van een individueel gunstbetoon, zooals hier het geval is ten aanzien van de militaire cantines.

Mijnheer de Voorzitter! Het zal U na hetgeen ik gezegd heb niet verwonderen, dat deze ordonnantie mij onjuist voorkomt, in de eerste plaats omdat zij de wetgevende bevoegdheid van de gemeenten voor een bepaald deel van haar rechtsgebied aantast, hetgeen mij staatsrechtelijk ongeoorloofd voorkomt. Een ordonnantie kan wel bepaalde punten regelen, — het Decentralisatiebesluit zegt dit nadrukkelijk — maar kan m.i. niet een deel van de gemeente en dan nog wel alleen bepaalde instellingen, aan de werking van de

Drankvergunning voor cantines.

(ROEP, VAN HELSDINGEN.)

gemeentelijke verordeningen onttrekken. Tenzij die bepaalde instellingen buiten het territoriaal van de gemeente worden gesteld.

In de tweede plaats lijkt de ordonnantie mij onjuist, omdat zij een privilege schept van individueelen aard op het gebied van de belastingheffing.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou naar aanleiding van hetgeen door verschillende leden naar voren is gebracht enkele opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats zou ik erop willen wijzen, dat het beroep op art. 176 van de Grondwet door den heer Roep — de heer Roep wijst er zelf ook al op — van min of meer twijfelachtige waarde is. Het moet m.i. zeer betwijfeld worden, of art. 176 wel voor Indië toepasselijk is en wel in verband met art. 2 van de Grondwet.

In de tweede plaats, Mijnheer de Voorzitter, wilde ik erop wijzen, dat ook het artikel zelf niet veel houvast geeft bij de bespreking van deze kwestie, omdat het begrip „privilege” al heel weinig vaststaat, zoodat er ook groot verschil van meening bestaat tusschen de verschillende staatsrechtgeleerden, wat verboden privileges zijn. Het verschil van meening is zoo groot, dat zelfs prof. Buys o.a. uitdrukkelijk verklaarde, dat het artikel van geen nut is en dan ook voorstelt, het geheele artikel uit de Grondwet te lichten.

In de derde plaats zou ik willen wijzen op art. 17 van de Indische Comptabiliteitswet, waarin uitdrukkelijk wordt gezegd:

„Teruggave of vrijstelling van belasting geschiedt niet dan in de gevallen en op de wijze, bepaald bij algemeene verordeningen, vastgesteld door dezelfde of door een hogere macht dan die, welke de belasting regelde”.

Mij dunkt dat in dit artikel, in verband met het analoge artikel 78 stadsgemeenteordonnantie, wat betreft de vrijstelling van belastingen, wel naar analogie de regel te vinden is, krachtens welke de plaatselijke autoriteiten de bevoegdheid hebben, eventueel vrijstelling te verleenen.

De heer Roep: Maar niet als bijzonder gunstbetoon!

De heer Van Helsdingen: Ik heb zoeven reeds gezegd, dat de interpretatie van het begrip „privilege” zeer onvast is; daarover zal ik het dan ook verder niet hebben.

Wat betreft de verhouding tusschen de bevoegdheden van het centrale gezag en de autonomie van de plaatselijke gemeenschap — dat is ook weer een oude kwestie. Het is heel moeilijk, de grenzen tusschen deze beide vast te stellen. Het zal tenslotte toch aan de centrale overheid moeten staan, die grenzen vast te stellen, waarbij zij natuurlijk de grootste voorzichtigheid moet betrachten om, zooveel als in haar vermogen ligt, rekening te houden met de interne aangelegenheden van de locale rechtsgemeenschap en die te eerbiedigen.

Gaarne wil ik mij aansluiten bij het betoog van den heer Stokvis ten aanzien van de sociale zorg. Dit raakt ook een van de ernstige bezwaren, die ik tegen het voorstel heb. Ik

(VAN HELSDINGEN.)

verwacht nu wel niet, dat er in een nabije toekomst zal komen een voorstel om plaatselijke keuze in te voeren, waarbij dus eventuele plaatselijke drooglegging aan de gemeenteraden zou zijn overgelaten, maar ik zou er toch wel zeer ernstig bezwaar tegen hebben, gesteld dat wij een dergelijken toestand zouden krijgen, dat de militaire sociëteiten uit de bemoeienis van de gemeenteraden zouden zijn gelicht en dus een oase zouden zijn te midden van het drooggelegde land.

De heer Kerkkamp: Een drankoase!

De Voorzitter: Zoudt U het misschien iets minder verleidelijk kunnen voorstellen?

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Verder heeft mij buitengewoon veel genoegen gedaan het warme betoog van den heer Soekawati ten aanzien van de militairetehuizen. Zonder nu te pleiten voor militairetehuizen van een bepaald karakter, zou ik zijn betoog toch gaarne willen ondersteunen en willen aanbevelen, vooral in die richting de oplossing van het vraagstuk te zoeken, dat het particulier initiatief, veel krachtiger dan op het oogenblik het geval is, wordt gesteund, zoodat inderdaad de cantines hoe langer hoe meer haar beteekenis gaan verliezen.

In dit verband heeft de heer Stokvis bezwaren geopperd tegen de militairetehuizen. Hij heeft gemeend, dat de militairen daar veel te veel opgevoed worden en dat ze blij zullen zijn, als ze in hun vrijen tijd van verdere opvoeding — waaraan in hun diensttijd al zooveel gewerkt wordt — gespeend zullen blijven. Ik meen, dat deze voorstelling van zaken wel eenzijdig mag worden genoemd. Ik geloof dat ten deze de beste toetssteen zal zijn gelegen in het antwoord op de vraag — en het antwoord daarop zal de Regeerings-gemachtigde ons misschien kunnen verstrekken — of de militairetehuizen, van welk karakter dan ook, aan hun opzet voldoen, m. a. w. in hoeverre zij door de militairen op prijs worden gesteld en bezocht.

Ik geloof, dat volkomen juist is, wat de heer Soekawati heeft gezegd, dat dit afhankelijk is van de geschiktheid van den beheerder, van den vader van het militairetehuis. Als ik zie naar de militairetehuizen in Bandoeng en in Buitenzorg en ik merk, dat de militairen daar telkens in grooten getale heengaan en dat het militairetebezoek daar buitengewoon gunstig is, dan geloof ik, dat die z.g. opvoeding zeer wel door de menschen wordt gewaardeerd. Niet de opvoeding als zoodanig waardeeren zij, maar meer de gezellige en prettige sfeer, die de beheerder van het militairetehuis om zich weet te scheppen en waarin de militairen in ruime mate kunnen deelen.

Ik wil iets anders doen dan de heer Stokvis. Hij heeft zijn stem voor dit ontwerp afhankelijk gesteld van de uitdrukkelijke toezegging van de Regeering, dat bij ordonnantie zullen worden geregeld het beheer en het toezicht op de militaire cantines. Ik wil een ander voorbehoud maken en wel dit: ik meen dat de subsidies aan militairetehuizen worden toegekend, op grond van zuiver administratieve voorschrif-

Drankvergunning voor cantines.

(VAN HELSDINGEN, ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

ten — ik hoop, dat ik mij hierin niet vergis, maar denk, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hierover wel nadere inlichtingen zal kunnen geven — en nu zou ik wenschen, dat binnen afzienbaren tijd ons een ordonnantie werd voorgelegd betreffende aan de militaire tehuizen toe te kennen subsidie. Het lijkt mij, dat het particulier initiatief in deze veel krachtiger steun heeft te ontvangen en het daarom zeer gewenscht zou zijn, een regel vast te stellen bij ordonnantie om aan militaire tehuizen subsidies toe te kunnen kennen wanneer zij aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is het woord aan den Adviseur voor de Decentralisatie.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal de hier ter sprake gebrachte punten, die de decentralisatie wetgeving betreffen, beantwoorden, waarna de geachte Regeeringsgemachtigde voor het departement van Oorlog de bij deze zaak betrokken legerbelangen zal bespreken.

De heeren Stokvis, Dwidjosewojo, Roep en tenslotte ook de heer Van Helsdingen hebben de decentralisatiewetgeving besproken. In verschillende opzichten kan ik het standpunt deelen dat hier door den heer Van Helsdingen is ingenomen. Als ik in de eerste plaats mag noemen het beroep, dat de heer Roep hier heeft gedaan op art. 176 van de Grondwet, sluit ik mij gaarne aan bij de opmerking van den heer Van Helsdingen, dat het inderdaad hoogst twijfelachtig moet worden geacht, of dat artikel hier voor Indië van toepassing is, in verband al met art. 2 van de Grondwet, luidende:

„De Grondwet is alleen voor het Rijk in Europa verbindende, voor zoover niet het tegendeel daaruit blijkt.”

De heer Roep heeft een beroep gedaan op het beginsel, dat hier toch ook wel erkenning zou mogen vinden, dat geen privilege op het gebied der belastingen mag bestaan en dat er in dat opzicht geen gunstbetoon mag heerschen. Ik meen echter dat er in dit geval geen sprake kan zijn van gunstbetoon. De heer Roep heeft zelf al melding gemaakt van de vrijstelling, die geldt ten opzichte van gezanten en consuls. Ik zou er hem op willen wijzen, dat men in Nederland, waar art. 176 der Grondwet toch zeer zeker wel van toepassing is, op grond van dat artikel in een exceptie als waarvan hier sprake is geen bezwaar heeft gezien. Ik wil met name wijzen op de regeling in de Nederlandsche drankwet. Hierbij is in art. 2 lid 1 het volgende bepaald:

„Hij, die sterken drank in het klein verkoopen wil, vraagt daartoe vooraf vergunning aan burgemeester en Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

wethouders der gemeente, binnen welke hij dat bedrijf wenscht uit te oefenen”.

Dit is dus de grondslag van het in de Nederlandsche drankwet aanvaarde vergunningsstelsel. Wat bepaalt nu art. 3 van de Nederlandsche drankwet?

„Het eerste lid van art. 2 is niet van toepassing op verkoop van sterken drank:

- 1e. op of in openbare middelen van vervoer uitsluitend voor zoover deze worden gebezigd in internationaal verkeer, aan reizigers;
- 2e. aan militairen op marsch, in legerplaatsen, of in localiteiten, aan het militair gezag onderworpen, door hen, aan wie de verkoop door de militaire overheid wordt toegestaan.”

Zoals U ziet, is dus in het vergunningsstelsel van de Nederlandsche drankwet het beginsel aanvaard, dat met het oog op het hierbij betrokken legerbelang, dat toch zeker ook een algemeen belang mag worden geacht, een uitzondering wordt gemaakt op de toepassing van het vergunningsstelsel waar het betreft verkoop van sterken drank aan militairen op marsch, in legerplaatsen of in localiteiten aan het militair gezag onderworpen.

Dat hier thans door de Regeering dit voorstel aanhangig is gemaakt, vindt dan ook niet zijn grond in het feit, dat men eerst thans van meening is geweest, dat de drankverkoop in militaire sociëteiten behoort te worden onttrokken aan de locale regelingen, maar is eenvoudig een gevolg van het feit, dat de onttrekking aan de locale regelingen van die legerbelangen, die altijd min of meer als venzelfsprekend is beschouwd, eerst eenigen tijd geleden in een gemeente is aangevochten, in verband waarmede de Regeering het thans wenschelijk oordeelt de zaak buiten twijfel te stellen.

Het betreft hier een zaak, die ook al vroeger uit dit oogpunt is beschouwd; ik kan ter toelichting verwijzen naar artikel 537 van het Indische Wetboek van Strafrecht, hetwelk luidt als volgt:

„Hij die buiten de militaire cantine aan een tot de landmacht behoorenden krijgsman beneden den rang van onderofficier of aan diens vrouw, kind of bediende sterken drank of gegisten palmwijn verkoopt of toedient, wordt gestraft met hechtenis”, enz.

De vraag rijst vanzelf: waarom is een dergelijke regeling ook niet getroffen voor anderen dan militairen? Waarom heeft men hier speciaal gedacht aan den verkoop aan militairen buiten de militaire cantines? Als men raadpleegt de geschiedenis van de tot standkoming van het Wetboek van Strafrecht, dan blijkt dat men hier heeft onderscheiden tusschen legerbelangen en andere belangen, bij de drankbestrijding betrokken. Bij de tot standkoming van het nieuwe Wetboek van Strafrecht is het aanvankelijk de bedoeling geweest om daarin, behalve de bepaling, die ik zooeven heb voorgelezen, ook op te nemen een soortgelijke bepaling voor andere gevallen, de strafbaarheid van drankverkoop in het klein regelende. Men had deze bepaling aanvankelijk geconcepieerd als volgt:

„Hij die sterken drank bij eene hoeveelheid van minder dan drie liters verkoopt of ten koop aanbiedt elders

Drankvergunning voor cantines.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

dan in de door het bevoegd gezag toegelaten logementen, koffiehuisen, tapperijen en dergelijke openbare inrichtingen, wordt gestraft enz.''.
 Bij de vaststelling van het wetboek van strafrecht is toen overwogen, dat de Regeering in Indië na zich de vraag te hebben gesteld, hoe de drankbestrijding het best zou zijn te regelen, besloten had, deze in het algemeen over te laten aan de locale raden. Men heeft om die reden de bepaling, die ik hier het laatst heb weergegeven, gemeend uit het wetboek van strafrecht te moeten weglaten.

De overweging van dit punt heeft n.l. tot de conclusie geleid, dat door een bepaling als hier bedoeld de reeds bestaande plaatselijke regelingsbevoegdheid in niet geringe mate beïnvloed zou worden, en b.v. ook een absoluut verbod van verkoop van sterken drank in het klein door een bepaling als hier werd aangegeven zou worden uitgesloten. Zij zou den plaatselijken wetgever beletten om voor „toegelaten” logementen, enz., een vergunningsstelsel als dat der Nederlandsche drankwet in te voeren. Aldus redeneerende heeft men zich dus gesteld op het standpunt, dat in het algemeen bij de drankbestrijding aan de locale raden de noodige vrijheid van beweging moest worden gelaten. Het legerbelang dat is betrokken bij de verkoop van sterken drank buiten de militaire cantines aan militairen beneden den rang van onderofficier, heeft men echter van zoo bijzondere beteekenis geacht dat men dat niet ter regeling kon overlaten aan de locale raden. Hieruit blijkt wel, wat ook uit de verdere voorgeschiedenis valt af te leiden, dat het als vanzelf sprekend werd beschouwd dat voor den verkoop van sterken drank in militaire socceteiten, die reeds onder het toezicht stonden van de militaire autoriteiten, ook niet een speciale drankbestrijding, op initiatief van de locale raden, noodig was te achten.

Bij dezen gedachtengang is het niet te verwonderen, dat ook geen staatsrechtelijk bezwaar tegen de regeling, zooals zij hier is voorgesteld, voortvloeit uit het systeem van de wetgeving, zooals die thans bestaat.

Art. 12 van het Decentralisatiebesluit is hier ter sprake gebracht. Ik vestig er de aandacht op, dat het Decentralisatiebesluit niet geldt voor de stadsgemeenten, zooals die onder de bestuurshervorming zijn georganiseerd. Art. 12 dan van het decentralisatiebesluit bepaalt in de tweede en de derde alinea het volgende:

„In verordeningen van raden mogen geene bepalingen worden opgenomen omtrent punten, waaromtrent voorzien is bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied waarvoor de raad is ingesteld, tenzij daartoe bij algemeene verordening vrijheid is gegeven.

Eene door den raad vastgestelde verordening houdt op van kracht te zijn, voor zoover de daarin voorkomende punten nader worden geregeld bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied, waarvoor de raad is ingesteld.

Analoge bepalingen zijn in de Memorie van Antwoord aangehaald en komen voor in de Provincieordonnantie, de

Stadsgemeente-ordonnantie en de Regentschapsordonnantie.

Bepalingen van deze strekking zijn noodig, omdat in de Staatsregeling is voorzien in de bevoegdheid van den ordonnantie-wetgever, die volgens art. 82 de inwendige aangelegenheden van Ned.-Indië regelt. De bepalingen nu geven een algemeene afbakening tusschen de taak van den hooger ordonnantie-wetgever en die van de lagere locale wetgevers.

Wanneer de aangehaalde bepaling van het Decentralisatiebesluit niet bestond, en men had een dergelijke bepaling ook niet in de andere aangehaalde ordonnanties, dan zou — het spreekt vanzelf — op dit oogenblik de ordonnantie-wetgever bevoegd zijn alsnog zulk een bepaling vast te stellen. Wanneer de tot nu toe bestaande regeling den ordonnantie-wetgever niet aanstond, zou deze krachtens zijn wettelijke bevoegdheid de zaak nu anders kunnen regelen. Wanneer er dus strijd bestond tusschen het nu voorgestelde art. 1 en de bestaande regeling, zou er niet het minste bezwaar tegen bestaan een wijziging aan te brengen in den geest, zooals thans is voorgesteld.

De heer Roep: Mits met onze medewerking!

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Dat spreekt vanzelf; daarin is ook bij de wet voorzien.

De heer Roep: Het is dus niet zoo zeker, dat zulk een wijziging tot stand zou komen.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Natuurlijk; ik wilde echter alleen de vraag bezien of de ordonnantie-wetgever de bevoegdheid zou hebben om te doen wat is voorgesteld in geval andere ordonnanties een regeling van andere strekking behelsden. Ik zou nu nog willen wijzen op § 1 van de overgangsbepalingen van Artikel 2 der wet van 23 Juni 1925 (Staatsblad No. 234) luidende als volgt:

„Alle op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet verbindende wettelijke verordeningen, reglementen en besluiten blijven van kracht, totdat zij door andere overeenkomstig de voorschriften dezer wet, zijn vervangen”.

Hieruit en uit de volgende overgangsbepaling blijkt, dat voorschriften als die van het Decentralisatiebesluit bij ordonnantie kunnen worden gewijzigd of vervangen.

Ik denk dus, dat de heer Roep zal toegeven, dat wanneer met medewerking van de andere leden van het C. v. G. deze ordonnantie tot stand kwam, er geen oogenblik twijfel zou zijn omtrent de rechtskracht van deze bepaling, al was er dan eventueel een afwijking in het voorgestelde van het reeds bepaalde. Er zou dus geen bezwaar tegen zijn alsnog die afwijking tot stand te doen komen.

Ik meen overigens niet, dat gezegd kan worden, dat hetgeen hier voorgesteld wordt, afwijkt van de reeds gegeven voorschriften. Immers, het wil mij voorkomen, dat in het 3e lid van art. 12 van het Decentralisatiebesluit, om ons

Drankvergunning voor cantines.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

hiertoe te bepalen, juist is gevolgd dezelfde gedachtengang als waarvan ook sprake is in het Regeeringsvoorstel.

Immers staat in het derde lid het volgende te lezen:

„Eene door den raad vastgestelde verordening houdt op van kracht te zijn, voorzover de daarin voorkomende punten nader worden geregeld bij een algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied, waarvoor de raad is ingesteld”.

Mijnheer de Voorzitter! In het thans ingediende Regeeringsvoorstel is sprake van een punt, dat ook wordt geregeld in de betrokken locale verordeningen, n.l. de heffing van een vergunningsrecht voor militaire sociëteiten. Een punt, zooals U bekend is, is een iets engers uitdrukkelijk woord, dat met opzet is gekozen, in tegenstelling met het woord „onderwerp”, om ook voor details van het onderwerp een andere regeling mogelijk te maken. Overigens is natuurlijk ook niet precies te zeggen, wat onder een dergelijk punt te verstaan is. Maar bij een redelijke interpretatie verzet zich toch niets tegen de opvatting, dat de regeling, die thans aan het oordeel van het College van Gedelegeerden is onderworpen, omvat de regeling van een punt, dat ook het object is geweest van een locale regeling.

De heer Roep heeft ook nog een beroep gedaan op art. 49 van de Locale raden-ordonnantie om in twijfel te trekken of in locale verordeningen wel een exceptie kan worden gemaakt op een algemeenen regel, bij een locale belastingverordening gesteld. De heer Van Helsdingen heeft, als ik hem goed heb verstaan, al gewezen op de bepaling, voorkomend in het analoge artikel 78 van de stadsgemeente-ordonnantie, waar bepaald is, dat teruggave of vrijstelling van belasting niet geschiedt dan in de gevallen en op de wijze, in de belastingverordening voorzien, waarbij dus alleen de eisch gesteld is, dat dit niet mag gebeuren dan in de gevallen en op de wijze, bij de belastingverordening voorzien, waarmede natuurlijk tevens is gezegd, dat de wijze waarop het gebeurt onder contrôle staat van de daarvoor aangewezenen macht.

In art. 49 van de Localen raden-ordonnantie staat niet een dergelijke clause, maar waar hier geen beperking wordt gesteld, is een ruime bevoegdheid in deze uit den aard der zaak toegelaten. Ik meen dan ook inderdaad, dat die bevoegdheid van de locale raden, de stads-gemeenteraden en verdere analoge raden, om een dergelijke uitzondering te maken, een dergelijke vrijstelling te regelen bij een locale verordening, niet behoeft te worden aangevochten. Natuurlijk, wanneer een uitzondering zou worden gemaakt, die strijdig zou zijn met het algemeen belang, is daar de hogere macht, die is aangewezen te waken over de wijze van heffing van belastingen; deze is uiteraard steeds bevoegd, ook een dergelijke onjuiste uitzondering in zoo'n geval tegen te gaan.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Dwidjosewojo heeft een beroep gedaan op het beginsel van de autonomie der gemeenten en andere locale gemeenschappen. Zeer zeker is de locale autonomie een belang, dat door de Regeering wordt erkend en ten eerste in het oog wordt gehouden, maar ik zou er dan toch op willen wijzen, dat naast dat locale belang

(ADV. V/D DECENTRALISATIE, LEGERCOMMAND.)

ook valt te rekenen met een algemeen belang, als wel zeker het legerbelang mag worden geacht.

Dat hier naast plaatselijk ook van algemeen belang sprake is, zou ook al hieruit kunnen blijken, dat aan de locale raden uitdrukkelijk de regeling van de drankbestrijding als behartiging van een algemeen belang is overgelaten, zoodat het niet vreemd is, dat een gedeelte van dit algemeene belang, dat door de legerautoriteiten volkomen kan worden behartigd, ook aan die autoriteiten wordt voorbehouden; vooral wanneer het een algemeen belang is, dat speciaal het leger raakt.

Bovendien zou ik er nog eens aan willen herinneren, dat in Nederland, waar toch zeker het belang van de autonomie niet lager wordt geschat dan hier te lande, in de Drankwet in art. 3, 2e lid de bepaling voorkomt, die ik zoeven heb voorgelezen, waarbij ook voor de localiteiten, aan het militaire gezag onderworpen, uitzondering is gemaakt op het algemeene vergunningsstelsel, waarvan de toepassing in handen is gelegd van Burgemeester en Wethouders. Ik meen, dat hieruit toch wel sterk spreekt, dat men in deze regeling niet moet zien een aantasting van de autonomie, een voorziening, waardoor de autonomie van de locale gemeenschappen in gevaar zou worden gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Heb ik den heer Stokvis wel begrepen, dan heeft hij gevraagd: kan men hier eigenlijk wel een algemeene verordening aanwijzen, die op een punt, in een locale verordening geregeld, afwijkende voorschriften geeft?

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou zeggen, dat de ordonnantie, die thans in ontwerp voor ons ligt, zulk een algemeene verordening is. De heer Stokvis heeft wellicht gedoeld op het feit, dat bij deze ordonnantie aan de Regeering de bevoegdheid is gegeven om regelen vast te stellen, waarbij militaire sociëteiten worden uitgesloten van de werking van locale verordeningen tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank.

Mij dunkt dat tegen een stelsel, krachtens hetwelk bij ordonnantie gerekend wordt met de mogelijkheid, administratieve regelen vast te stellen, op zichzelf geen bezwaren bestaan en dat overigens tegen een ordonnantie, waarbij een uitzondering gemaakt wordt op de locale verordeningbevoegdheid, wanneer daarmede door dit college wordt ingestemd, naar mijn meening evenmin staatsrechtelijk bezwaar kan worden aangevoerd.

Het is mij dus niet duidelijk, waarin het bezwaar van den geachten spreker nog bestaat.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord. Ik geloof, geen punten over het hoofd te hebben gezien, maar mocht dat wel het geval geweest zijn, dan zal er ongetwijfeld gelegenheid bestaan, daarop in tweeden termijn terug te komen.

De heer La Lau, Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de verschillende sprekers in het midden hebben gebracht, zou ik in de eerste plaats nog even willen memoreeren het doel van de cantines,

Drankvergunning voor cantines.

(LEGERCOMMANDANT.)

dat geweest is het scheppen van een plaats van gezellig samenzijn, om te voorkomen, dat de militairen in hun vrijen tijd naar plaatsen zouden gaan, waar ze liever niet worden gezien.

Er werd bepaald, dat in die sociëteiten ook alcoholische dranken konden worden verkocht. Die bepaling had niet ten doel het alcoholgebruik te bevorderen, om welke reden dan ook, doch beoogde een gecontroleerd gebruik boven een ongecontroleerd gebruik, waaraan zeer zeker voordeelen zijn verbonden, hetgeen wel niet zal worden tegengesproken.

Enkele van de bezwaren, die tegen de cantines in het algemeen door de sprekers naar voren zijn gebracht, gelden dan ook meer het ongecontroleerd gebruik van alcoholische dranken.

De heer Kerkkamp heeft erop gewezen, dat de alcoholvrije dranken in de cantines met kleine winsten moesten worden verkocht, en dat op de alcoholische dranken groote winsten werden gelegd, zoodat het voor de cantines van belang zou zijn het alcoholverbruik in de cantines te bevorderen. Ik had half en half verwacht, dat daarop zou volgen het betoog, dat het verbruik van alcoholische dranken ook werd bevorderd, maar dat is zeer zeker niet het geval. Integendeel, juist het leggen van winst op die alcoholische dranken en het verkrijgbaar stellen van de overige dranken tegen lagere prijzen bevordert, dat eerder die alcoholvrije dranken zouden worden gebruikt dan de alcoholische.

Naar mijn meening is de heer Kerkkamp dan ook van een verkeerde basis uitgegaan. Hij heeft gezegd, de niet-alcoholische dranken moeten met kleine winsten worden verkocht. Daarom is het noodig, de alcoholische dranken met veel winst te verkoopen, opdat de cantines zichzelf kunnen bedruipen. Maar naar mijn meening moet de redeneering zijn als volgt: er bestaat een zekere behoefte aan het gebruik van alcoholische dranken. Daarvan kunnen wij profiteeren, om andere dranken tegen lagere prijzen ter beschikking te stellen en daardoor bevorderen wij dus eer het gebruik van alcoholvrije dranken dan dat van alcoholische dranken.

Mijnheer de Voorzitter! Zoowel door den heer Kerkkamp als door den heer Stokvis is betwijfeld of inderdaad het drankverbruik minder is geworden. Het onderzoek, dat is ingesteld, is verkregen door de gegevens van alle gewestelijke militaire commandanten en territoriale commandanten en die gegevens wijzen inderdaad op een minder verbruik. Nu is door den heer Kerkkamp gezegd: ja, maar het aantal verbruikers is ook minder geworden door de inkrimpingen. Dit is inderdaad juist, Mijnheer de Voorzitter, maar tot mijn spijt kan ik niet, zooals de heer Stokvis wenscht, het verbruik per hoofd — en daar gaat het op het oogenblik om — geven. Ik kan den heer Stokvis evenwel verzekeren, dat het onderzoek mij de overtuiging heeft gegeven, dat het drankverbruik inderdaad minder geworden is. Als een klein voorbeeld wil ik noemen Atjeh. Dit heeft — speciaal wat de Europeanen betreft — niet een zoo groote inkrimping gehad, dat dat van merkbaren invloed zou zijn op het alcoholverbruik en nu is uit de gegevens, die mij zijn verstrekt, gebleken, dat in Atjeh weliswaar in 7 posten het

alcoholverbruik was toegenomen, maar dat daartegenover staat, dat in 25 posten het verbruik was verminderd. Daarom heb ik ook in de toelichting op het ontwerp gezegd, dat algemeen de indruk was verkregen, dat het alcoholverbruik was verminderd, omdat vooral bij de kleine posten er wel waren, waar het alcoholverbruik was toegenomen, maar op zulke geringe sterkten is het dikwijls van invloed, dat bij enkele alcohol-klanten in zulk een garnizoen worden geplaatst, waardoor het verbruik toeneemt en het verbruik door enkelen die cijfers in sterke mate beïnvloedt.

De heer Kerkkamp heeft gevraagd of het niet wenschelijk was, over te gaan tot het verleenen van Regeeringssteun aan de cantines. Mijnheer de Voorzitter, ik geloof, dat daartoe op het oogenblik nog geen aanleiding bestaat. Wanneer inderdaad op een gegeven oogenblik het alcoholverbruik in de cantines zoodanig zou verminderen, dat de cantines zich zelf niet kunnen bedruipen, zal in de eerste plaats overwogen kunnen worden, of dat groote voordeel, dat wij nu hebben door die kleine winsten te nemen op de andere artikelen, wellicht nog eenigszins zou kunnen worden prijs gegeven, zonder dat wij voor die artikelen prijzen zouden moeten vragen, ver boven de prijzen, die men in particuliere inrichtingen zou moeten betalen.

Maar wanneer wij zoover zijn, dat daartoe moest worden overgegaan, zoodat werkelijk een van de redenen voor de militairen, om naar de cantine te gaan, daarmee zou vervallen, dan was zeer zeker het tijdstip aangebroken om te overwegen of wellicht de militaire cantines zouden moeten worden gesteund.

Ik meen, dat de heer Kiës zich ook bij dien uitgesproken wensch, om na te gaan of Regeeringssteun voor de cantines noodig is, heeft aangesloten en ik geloof, dat ik hiermede dan ook tevens den heer Kiës heb beantwoord.

Met het geleverde betoog van den heer Kiës over het overbodige van ander dan militair toezicht in de militaire sociëteiten, kan ik mij volkomen vereenigen.

De heer Dwidjosewojo heeft gezegd, dat hij wel wil aannemen, dat het gebruik van alcohol in de cantines is verminderd, doch heeft gevraagd of het verbruik daarbuiten ook verminderd is. Voor het beantwoorden van die vraag beschik ik helaas niet en kan ik ook moeilijk beschikken over cijfers.

De heer Stokvis heeft in dit verband gezegd, dat hij in Bandoeng opvallend veel dronken militairen had gezien. Die mededeeling heeft mij eenigszins verbaasd. Wanneer ik de tijden van vroeger vergelijk met die van thans, dan blijkt mij — en ik weet zeker met mij vele anderen die lang in Indië zijn — dat het aantal dronken militairen, dat men op straat ziet, veel en veel geringer is dan vroeger. Hiermede wil ik natuurlijk niet zeggen, dat de heer Stokvis verkeerd heeft gezien, maar het is mijn vaste overtuiging, dat er veel minder zijn.

Nu is per slot van rekening ook die mededeeling van den heer Stokvis niet zoozeer speciaal gericht tegen de cantines als wel tegen het alcoholgebruik in het algemeen. Ik blijf van meening dat de contrôle op het alcoholgebruik in

Drankvergunning voor eantines.

(LEGERCOMMANDANT.)

de cantines remmend werkt op het totale alcoholgebruik aldaar en dat het alcoholgebruik in het algemeen daardoor in elk geval vermindert en zeer zeker de consequenties van het alcoholgebruik. De gevaren verbonden aan het gebruik van minder goede alcohol en speciaal van methylalcohol, die in den regel in sterke mate vertegenwoordigd is, zijn werkelijk zoo groot, dat het begrijpelijk is, dat er een groot verschil bestaat tusschen het gebruik van goede en slechte kwaliteiten. Het gebruik van methyl-alcohol veroorzaakt soms blindheid, om van nog erger gevolgen niet te spreken. De contrôle of iemand op zeker oogenblik dronken wordt of genoeg heeft, is niet zoo heel gemakkelijk, zoodat zich zeer zeker wel eens het geval kan voordoen, dat iemand in de cantine ook meer gebruikt heeft dan goed voor hem is; ik zal dat niet tegenspreken.

Maar dat er contrôle op bestaat, is zeer zeker waar. Hetgeen de heer Sockawati heeft gezegd, n.l. dat er geen maatregelen tegen genomen werden, is beslist niet juist. Het kan wel eens een enkelen keer gebeurd zijn en in een enkele cantine, en het kan ook een korten tijd gebeurd zijn, dat iemand te veel gebruikte, maar op een gegeven oogenblik zal het blijken en worden er wel degelijk maatregelen tegen genomen, omdat een militair, die in een cantine zichtbaar te veel gedronken heeft, geen drank meer van den kastelein krijgt.

Hetzelfde geldt voor de enkele voorbeelden, die de heer Soekawati genoemd heeft. Hij heeft gezegd, dat het wel eens gebeurd is, dat een vader zijn zoon medenam naar de cantine en hem daar tracteerde op sterken drank. Ook hier geldt het alweer een uitzonderingsgeval want het mag niet. Dit is dan ook geen bezwaar tegen de cantine, want was die er niet, dan nam de vader zijn zoon — en wellicht vele andere vaders ook hun zonen — mede naar de kampong, waar ze net zooveel kunnen krijgen als zij hebben willen.

De heer Soekawati: Maar in de cantine leeren zij het beter, omdat die er vlak bij is.

De heer La Lau, Commandant van het Leger en Hoofd van het departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Thans een enkel woord over de militaire tehuizen, waarvan het nut zeker niet kan worden ontkend; integendeel. Het bezoek aan de militaire tehuizen neemt in den laatsten tijd toe. Gebeurde het vroeger — toen die tehuizen pas waren ingesteld — dikwijls, dat de fuseliers naar de cantine gingen om er, zoolang zij geld hadden, drank te kopen en naar de militaire tehuizen, wanneer de centen op waren, die tijd ligt op het oogenblik achter ons. Er zijn verschillende bezoekers der militaire tehuizen, die daar uit principe heen gaan. In Bandoeng, waar pas een militair tehuis is opgericht, bedraagt het dagelijksche bezoek — dus niet dat bezoek, wanneer het tractement op is — ongeveer 150 tot 160 man.

Er is door verschillende sprekers gepleit voor het bevorderen van steun aan de militaire tehuizen. Naar aanleiding daarvan zou ik willen opmerken, dat op het oogen-

(LEGERCOMMANDANT, VOORZ., KERKKAMP.)

blik het standpunt van de Regeering is, dat overal waar de behoefte aan een militair tehuis wordt geconstateerd en waar van particulieren het initiatief uitgaat tot het oprichten van dergelijke tehuizen, regeeringssteun wordt verleend. Principieel wordt die steun niet gegeven overeenkomstig de totale behoefte, maar hij vormt toch een zeer groot deel daarvan en ik geloof niet, dat er dus in dat opzicht gesproken kan worden van de behoefte aan meerderen steun. Wanneer er steun gevraagd wordt, wordt die goed verleend.

Wat betreft de vraag of het noodig is die subsidieregeling vast te leggen in een ordonnantie, zou ik op het oogenblik willen volstaan met de mededeeling, dat ik dat gaarne zal overwegen.

De heer Stokvis heeft ook, afgaande op hetgeen door de heeren Kerkkamp en Sockawati is gezegd, aangenomen, dat het toezicht en het karakter van de cantines nog niet zou zijn zooals het moest.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer er wordt gezegd, dat in dit opzicht nog verbetering mogelijk zou zijn, dan kan ik daartegen opmerken, dat het toezicht en het karakter van de cantines in elk geval toch veel beter is dan van de particuliere drankgelegenheden, waar de misbruiken op dit gebied veel grooter zijn.

De heer Stokvis meent, dat de cantines een gelegenheid zouden vormen, juist om jongere militairen, die pas zijn uitgekomen, als het ware aan den drank te krijgen, daartoe aangezet door de oudere militairen. Daarop kan ik het volgende zeggen. Die gelegenheid bestaat in de cantines uit den aard van de zaak wel, maar dan zeg ik maar weer, dat die gelegenheid buiten de cantines toch nog veel grooter is dan daarbinnen. Toen ik divisiecommandant was te Weltevreden is mij o.a. gebleken, dat bij het subsistentenkader, waar veel oudere militairen dikwijls aanwezig zijn op weg naar Holland, bij aankomst van jongere militairen, deze op stap werden gebracht door de ouderen; dat was in den regel buiten de cantine. Maar daarvan was niet alleen de consequentie, dat de jongeren veel en zeer slechte alcoholische dranken gingen gebruiken, doch bovendien werden de jongere kameraden dikwijls bij vrouwen gebracht, zoodat ze, wanneer ze op de plaats van bestemming aankwamen, al ziek waren. Met het oog daarop is toen bepaald, dat de menschen direct den volgenden dag moesten doorreizen en dat gebeurt nu ook. Maar dat is al weer een bewijs voor mij, dat zooveel mogelijk het gebruik van sterken drank buiten de cantines moet worden tegengegaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede de verschillende sprekers heb beantwoord.

De Voorzitter: Wij zouden nu kunnen voortgaan met de behandeling, maar ik vermoed, dat de vergadering het wel op prijs zal stellen eerst even te pauzeeren.

De vergadering wordt te 11.13 uur v.m. voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Wij

Drankvergunning voor cantines.

(KERKKAMP.)

hebben van den geachten Regeeringsgemachtigde van Oorlog mogen vernemen, dat met de instelling van de militaire societeiten niet bedoeld was het drankverbruik te bevorderen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik veronderstel, dat deze mededeeling wel eenigszins overbodig was, want ik geloof niet, dat één van de leden van dit college gedacht heeft, dat indertijd die societeiten zouden zijn ingesteld om het drankverbruik te bevorderen. Maar ik wilde aan deze uitlating toch wel het volgende vastknoopen. Het systeem deugt blijkbaar allermint, want het is wel degelijk noodzakelijk om het verbruik te bevorderen, omdat, wanneer men dit niet doet, de militaire societeiten niet kunnen bestaan. Gesteld, dat men erin slaagt om, zooals de Regeeringsgemachtigde zooeven heeft aangegeven, het gebruik van alcoholvrije dranken zeer sterk aan te moedigen, zoodat het verbruik van sterken drank sterk afneemt, dan is daarmee ook de militaire societeit ten ondergang gedoemd, want deze moet bestaan van de winsten gemaakt met den verkoop van sterken drank.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is de praktijk en ik geloof, dat elke plaatselijke militaire commandant en elke garnizoenscommandant hetzelfde zal zeggen. Wanneer het verbruik van sterken drank op eenigszins aanzienlijke wijze afneemt, kunnen de societeiten niet meer bestaan. Trouwens, met deze bewering sta ik heel sterk. Niemand minder dan de Regeeringsgemachtigde zelf heeft dit ook gezegd, want hij deelde op mede: op het oogenblik bestaat er nog geen aanleiding tot regeeringssteun, daar het drankverbruik nog niet zoodanig is verminderd, dat deze noodig is gebleken.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, dit geeft juist de fout in het systeem aan. Wanneer men de militaire societeiten aldus opzet, moet men daar veel sterken drank laten verbruiken. Doet men dat niet, dan moet men overgaan tot het verleenen van steun, want anders kunnen die societeiten niet bestaan.

Bovendien hebben wij zelf van den Regeeringsgemachtigde gehoord uit een voorbeeld, dat ik minder gelukkig gekozen acht — ik zal straks zeggen, waarom ik dat voorbeeld minder gelukkig vind — dat in de ééne societeit het drankverbruik afneemt, terwijl het in een andere toeneemt. Wanneer de Regeering dus met het verleenen van steun wil wachten tot het drankverbruik in alle societeiten is afgenomen, wordt die steunverleening verschoven naar een verre toekomst, en houden wij vooreerst in verschillende plaatsen noodlijdende militaire societeiten over. Die noodlijdende inrichtingen kunnen den militair niet geven wat eigenlijk bij de oprichting in de bedoeling heeft gelegen.

Nu het minder gelukkige voorbeeld van den Regeeringsgemachtigde. Hij heeft erop gewezen, dat het drankgebruik in Atjeh op 7 posten is toegenomen, daarentegen op 25 posten verminderd. Mijnheer de Voorzitter! Ik breng dat eenigszins in verband met de verhoogde actie in Atjeh. Het is een opmerkelijk feit, dat in alle streken, waar van

de troepen meer gevorderd wordt, waar de troepen veel uitrukken, het drankverbruik vermindert. Wanneer dus op een gegeven oogenblik de troepen in Atjeh veel meer uitrukken dan in normale omstandigheden, is het gevolg daarvan, dat het gebruik van drank in de militaire societeiten afneemt.

Mijnheer de Voorzitter! Nu nog een enkel woord over het strenge toezicht in de militaire societeiten, waarover de Regeeringsgemachtigde het heeft gehad. Ik geef natuurlijk dadelijk toe, dat het toezicht in een dergelijke militaire inrichting veel strenger kan zijn dan elders. Wij kunnen zelfs tegenover elkaar stellen een gecontroleerd verbruik in militaire societeiten en een absoluut ongecontroleerd verbruik in clandestine gelegenheden in de kampongs. Dat in dit opzicht de militaire societeiten het winnen moet iedereen toegeven, maar ik zou er toch op willen wijzen, dat het toezicht ook in de militaire societeiten nooit uitermate streng kan zijn. Wanneer men het toezicht te veel verscherpt, jaagt men de menschen de societeit uit. Allen die de praktijk van het troepenleven kennen, weten, dat niettegenstaande het streng genoemde toezicht in de militaire societeiten, het drankverbruik daar zeer weinig wordt beperkt en het een illusie is zich voor te stellen, dat aan personen, die eenigszins onder den invloed van drank zijn, in de militaire societeiten geen drank meer wordt verstrekt. Iedereen weet trouwens, hoe het gaat; niet iedere verbruiker betaalt zelf, maar ook anderen betalen voor hem en zoo is het persoonlijk verbruik dikwijls niet te controleeren. Ik zou er nog eens de aandacht op willen vestigen — ook in verband met hetgeen de heer Stokvis heeft gezegd — dat men voorzichtig moet zijn met het strenger maken van het toezicht, want dan krijgt men hetzelfde verschijnsel als bij de militaire tehuizen, waarop de heer Stokvis reeds heeft gewezen. De soldaten willen vrij zijn in hun vrijen tijd en zij willen niet gebonden worden door uitzonderingsmaatregelen en beperkende bepalingen. Gaat men dus in de militaire societeiten met het toezicht te ver, dan is het gevolg het leegloopen van die societeiten en dan krijgt men het merkwaardige verschijnsel, dat de Legercommandant zeer tevreden zegt: het drankverbruik neemt geweldig af, terwijl de toestand verslechterd in plaats van verbeterd is. De menschen komen dan niet in de societeit, doch zij gebruiken elders minstens dezelfde hoeveelheid alcohol en dan in gelegenheden, die voor de soldaten zeer slecht zijn, zooals de Regeeringsgemachtigde reeds opmerkte.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hiermede eindigen, maar zou toch aan den Legercommandant nog willen vragen, of het geen overweging verdient, om nader te beschouwen de vraag, of het bestaande systeem van inrichting van de militaire societeiten wel voldoet aan zedelijke eischen, of het wel goed is, deze societeiten geheel te doen drijven op de winsten, gemaakt door den verkoop van sterke dranken. De winst met andere dranken gemaakt is zóó klein, dat zij ternauwernood in aanmerking komt.

Voor de curiositeit wil ik thans nog even voorlezen, welke eischen aan de militaire societeiten worden gesteld. Aan die eischen moet geheel voldaan worden met behulp van de inkomsten uit den verkoop van sterken drank, of practisch

Drankvergunning voor cantines.

(KERKKAMP, KIËS.)

gesproken verkregen uit den verkoop van jenever. Er staat dan in art. 4 van het betrokken reglement:

„In de militaire sociëteiten zullen tegen billijke prijzen verkrijgbaar worden gesteld dranken van goede kwaliteit, smakelijke en gezonde ververschingen en andere geriefelijkheden en benoedigheden, waaraan de soldaat in het dagelijksch leven behoefte heeft,”

In het volgende artikel staat:

„De in artikel 4 bedoelde ververschingen, benoedigheden en geriefelijkheden, zoomede wijn en bier, worden met kleine, daarentegen sterke dranken als: jenever, cognac, enz. met grootere winsten verkocht”.

Ten slotte zegt artikel 6:

„Uit de overwinsten worden bekostigd” — en nu komt het, Mijnheer de Voorzitter — „de oprichting, de verbetering, de vernieuwing, het onderhoud en de inrichting van de sociëteiten, de verzekering tegen brandsehade, zoomede alles, wat kan strekken tot nut en vermaak, tot opwekking van militairen geest en veredeling van smaak onder de mindere militairen, volgens de behoefte van ieders landaard en overeenkomstig de door het departement van oorlog gegeven of nader uit te vaardigen voorschriften”.

Mijnheer de Voorzitter! Dit alles en nog meer, vermeld in andere artikelen — o.a. schrijfbehoeften, enz. — moet worden betaald uit hetgeen de soldaten noemen — en ik wil het woord hier ook noemen — de „jenevercenten”.

Uit de „jenevercenten” moet dit alles betaald worden en wanneer een gezaghebbende, die wat wil doen voor de sociëteit, geld nodig heeft, dan kan hij op geen andere manier daaraan komen dan door het bezoek aan de sociëteit en het gebruik van sterken drank aan te moedigen, zij het niet direct, dan toch indirect.

Mijnheer de Voorzitter! Dit systeem deugt niet en daarom vraag ik aan den Regeeringsgemachtigde en den Legercommandant de kwestie van steunverleening nog eens te overwegen en indien eenigszins mogelijk terzake nadere voorstellen aan de Regeering te doen.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! De discussie in eersten termijn heeft bij mij de vraag doen opkomen of de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie eigenlijk wel noodig is. In de instellings-ordonnanties voor de gemeenten werd telkenmale beschreven de begrenzing van het territoir van het nieuw te scheppen locale ressort en daarbij werden steeds de militaire terreinen vermeld, als niet tot dat territoir behoorende, dus niet vallende onder de werkingssfeer van de locale raden. Algemeene gemeentelijke verordeningen zijn dus dan niet van kracht voor die militaire terreinen. Nu zijn, naar ik met zekerheid meen te weten, de militaire sociëteiten overal evenzeer militaire terreinen als bijv. de militaire kazernes. Is dit inderdaad het geval, dan impliceert dit dus, dat de locale verordening tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank niet gelden kan voor de militaire sociëteiten, vanouds genoemd cantines.

Ben andere kwestie is de werking van de gemeentelijke verordeningen van fiscalen aard; er wordt uiteraard wel

(KIËS, DWIDJOSEWOJO, SOEKAWATI.)

gemeentelijke inkomstenbelasting betaald ook door bewoners van kazernes en militaire woningen. Maar wat is nu de aard der gemeentelijke verordening tot regeling van den verkoop of het gebruik van sterken drank? Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er al de aandacht op gevestigd, dat volgens de Regeering — en die kan het weten — de primaire bedoeling van deze verordening is: het tegengaan van misbruik van sterken drank. Primair is de verordening dus m.i. een maatregel van algemeenen n.l. socialen aard. Dat hieraan vastzit een bijkomende maatregel van fiscalen aard, n.l. in den eisch van een vergunningsrecht, doet aan den hoofdaard niets af. Ik zie in het geëischt z.g. vergunningsrecht niets anders, dan een verhaal van de kosten, die gemaakt moeten worden voor het tegengaan van het misbruik, op den verkoop van den sterken drank.

De drankverkoop in de militaire sociëteiten staat echter onder militair toezicht en niet onder gemeentelijk toezicht, dus zou het onbillijk zijn dáár dezelfde lasten op te leggen als op den verkoop op het gemeentelijk territoir; en dit is dus geenszins meten met twee maten.

Ben ik dus van oordeel, dat feitelijk de locale verordening op den verkoop of het gebruik van sterken drank als verordening van algemeenen aard niet van toepassing is op de militaire sociëteiten, zijnde militaire terreinen, ik kan mijn stem toch geven aan de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie, omdat daarmee buiten elken twijfel wordt gesteld, dat de fiscale kant dier verordening zou kunnen gelden voor den in de cantines verkochten sterken drank.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Art. 3, ten tweede, van de Nederlandsche drankwet, dat mij onbekend was, maar dat mij zooeven door den geachten Regeeringsgemachtigde voor de Decentralisatie is voorgelezen, heeft mijn bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie ontzenuwd en daarom kan ik besluiten mijn stem aan het ontwerp te geven, maar ik wensch toch hier de hoop uit te spreken, dat de regeling van het toezicht op de militaire cantines zoodanig zal worden herzien, dat het drankgebruik werkelijk verminderd zal worden en dat de Inlandsche militairen niet aan den drank zullen worden gebracht.

Naar aanleiding van het antwoord van Z. E. den Legercommandant op mijn opmerkingen, zou ik hem gaarne willen vragen of op de zeven plaatsen, waar het drankgebruik onder de militairen is toegelaten, geen en op de 25 plaatsen, waar het drankverbruik is afgenomen, wel andere drinkgelegenheden voor de militairen zijn, dan militaire cantines, — want in het bevestigend geval zou ik de conclusie kunnen trekken, dat het drankverbruik inderdaad is toegelaten.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de aandacht die hij aan mijn betoog heeft gewijd. Het verheugt mij, dat de Regeering de militaire tehuizen steunt en meer steunen

Drankvergunning voor cantines.

(SOEKAWATI, STOKVIS.)

zal waar het nodig is. Ik hoop, dat de Regeering in dezen geest zal voortgaan, want het geldt hier de moreele opheffing van de militairen.

Ook verheugt het mij, dat het bezoek aan de militaire tehuizen tegenwoordig meer plaats heeft dan vroeger. Het schijnt, dat de soldaten zich daar wel thuis gevoelen. Wanneer de Regeering de militaire tehuizen van verschillende richtingen steunt, de Christelijke, Katholieke, Mohammedaansche e.a., dan zal op deze manier het bezoek aan de militaire tehuizen bevorderd worden, want een Mohammedaansch soldaat bv. voelt zich beter thuis in een Mohammedaansche omgeving dan in een Christelijke.

Wat het toezicht betreft, verzekert de Regeering gemachtigde ons, dat het voldoende is. Hij heeft dus mijn twijfel weggenomen.

Ik zou thans alleen nog een enkele opmerking willen maken aangaande het Regeeringsantwoord. De Regeering gemachtigde heeft zoeven gezegd, dat het alcoholverbruik in Atjeh over het algemeen verminderd is. Ik zou gaarne van den Regeering gemachtigde willen vernemen, hoe het daarmee staat over geheel Nederlandsch-Indië, want dan zou men zich een beter beeld kunnen vormen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ter rechtvaardiging van het onttrekken van de militaire sociëteiten aan de locale drankwetgeving, heeft de geachte Regeering gemachtigde voor de Decentralisatie gewezen op art. 3 van de Nederlandsche Drankwet, waar een analogie van een dergelijke onttrekking te vinden zou zijn. Het groote verschil is echter, dat daar de drankwet zelf de geheele materie centraal regelt en de uitzonderingen uitdrukkelijk heeft verkondigd. Maar een dergelijke centrale regeling van het drankgebruik hebben wij hier niet. Hier wordt eenvoudig bij proclamatie gezegd, dat een zeker soort drankgelegenheden wordt onttrokken aan de locale drankwetgeving, en dat is geheel iets anders, dan wanneer een centrale wet, die de geheele materie bestrijkt, een dergelijke uitzondering maakt.

In de tweede plaats heeft de geachte Regeering gemachtigde het ontwerp wettelijk trachten te rechtvaardigen door erop te wijzen, dat dispensatie van belastingen vrij gebied is voor de locale raden, vrij, natuurlijk, behoudens het regeeringstoezicht. De Locale-Raden-ordonnantie legt in artikel 49 in dit opzicht geen enkele beperking op en dat zou impliceren, dat de locale wetgever geheel vrij is op het gebied van dispensatie van belastingen, zegt de geachte Regeering gemachtigde. Mijnheer de Voorzitter! Dat is een stelling, die wel geformuleerd is, maar toch nog niet verdedigd. Men kan met evenveel stelligheid zeggen, dat waar de stamwet zelf, de Locale-Raden-ordonnantie, van een dergelijke dispensatie niet spreekt, die dispensatie ook niet geheel vrij is.

Trouwens, dat is een punt, dat de geachte Regeering gemachtigde zelf nog twijfelachtig acht.

Mijnheer de Voorzitter! Nu het hoofdpunt, n.l. of deze ordonnantie voldoet aan de bepalingen van de decentralisatie-wetgeving. In eersten termijn heb ik de stelling ver-

(STOKVIS.)

dedigd, dat wanneer ten aanzien van een punt van een bepaalde materie van wetgeving een centrale regeling wordt getroffen, de locale wetgever wel automatisch heeft te wijken, maar alleen, indien er dan ook een vervangende algemeene verordening is. Ik zou nu den geachten Regeering gemachtigde willen vragen, waar die regeling bij algemeene verordening, waarvoor de locale wetgever zou moeten wijken, hier is te vinden? Hij heeft gezegd: die algemeene regeling wordt gegeven met de ingediende ordonnantie.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats wordt in art. 1 van deze ordonnantie niet een bepaald punt, maar de geheele locale drankwetgeving wordt voorzoover de militaire sociëteiten betreft, ter zijde gesteld. Wanneer dit niet juist mocht zijn en de geachte Regeering gemachtigde zou kunnen volhouden, dat het hier wél geldt een speciaal punt van de wetgeving, dan vraag ik nog eens, waar vindt men dan de centrale regeling van dit punt? Wij krijgen thans slechts een proclamatie zonder meer. Er moet een aanwijsbare algemeene verordening zijn, die op een bepaald punt de locale wetgeving vervangt en die is er niet en wij hebben geen toezegging gekregen, dat die centrale regeling er ook zal komen.

Het zou dan toch een verkeerde toepassing zijn van de autonomie, wanneer men den lokalen wetgever in zijn bevoegdheid op een bepaald punt eenvoudig zou willen beknotten door te zeggen: enkele zaken, waarvoor een centrale regeling wellicht zal worden vastgesteld, onttrekken wij bij voorbaat aan uwe bemoeienis.

Mijnheer de Voorzitter! Ik durf het woord bijna niet te gebruiken, maar ik zal het toch maar doen: dit is toch eigenlijk een sabotage van de bevoegdheid van den lokalen wetgever. Ik kan dus dit antwoord van den geachten Regeering gemachtigde voor de Decentralisatie allerminst bevredigend vinden.

Wat nu de militaire cantines zelve betreft, hebben wij van den legerecommandant een zeer optimistisch antwoord mogen vernemen, maar afdoende was mij het antwoord toch niet. Waar het hier, ook bij den heer Kerkkamp, in het bijzonder om ging was, dat de bestaande regeling van het beheer van en toezicht op de militaire sociëteiten te weinig sociaal was. Dat is eigenlijk het kernpunt van het debat. Wij hebben in dit opzicht geen enkele toezegging van den geachten Regeering gemachtigde mogen vernemen en ik ben het met den heer Kerkkamp volkomen eens, dat zooals nu de regeling is — dat uit het geld, dat de verkoop van alcohol opbrengt, het heele beheer van de cantines wordt gedekt — zij eer een prikkel dan een rem vormt voor het alcoholgebruik.

Ik heb in eersten termijn gezegd, dat ik mijn stem omtrent deze ontwerp-ordonnantie afhankelijk zou stellen van het antwoord op de gevraagde toezegging. Ik heb n.l. uit formeel en uit sociaal oogpunt gevraagd om een algemeene verordening, die in de plaats treedt van het punt van locale drank-wetgeving, dat thans aan de plaatselijkheid zal worden onttrokken. Hierop heeft de Regeering ons geen enkele toezegging gegeven. Ik dacht mij in zoo'n

Drankvergunning voor cantines.

(STOKVIS, ROEP.)

algemeene regeling een strenge limiet, waarboven het drankverbruik in de sociëteiten niet mag gaan, en ook een scheiding van militaire sociëteiten voor de Inlandsche en Europeesche militairen om redenen, die ik in eersten termijn reeds heb ontwikkeld. Dat ware nu een dualisme in de wetgeving, waarvoor ik de verantwoordelijkheid zeer gaarne zou dragen.

Omtrent dit alles hebben wij van den geachten Regeeringsgemachtigde niets vernomen. Ik heb alleen de overtuiging gekregen, dat het beheer van de militaire cantines uit sociaal oogpunt zeer veel te wenschen overlaat en we hebben geen enkel uitzicht op spoedige verbetering gekregen.

Tenslotte nog een enkel woord over de militaire tehuizen. Ik heb reeds in eersten termijn gezegd, dat het verre van mij is, het streven van de militaire tehuizen in welk opzicht ook gering te schatten; ik geloof ook, dat het bezoeken van de militaire tehuizen toeneemt. Maar voor mij is nog altijd de groote vraag, of die elementen onder de mindere militairen, die juist het groote kwaad in zich concentreeren, door die militaire tehuizen wel voldoende zullen worden getrokken.

Tenslotte heeft de geachte Regeeringsgemachtigde voor de decentralisatie genoemd art. 537 van het Wetboek van Strafrecht. Daarin lees ik:

„Hij, die buiten de militaire kantine aan een tot de landmacht behoorenden krijgsman beneden den rang van onderofficier of aan diens vrouw, kind of bediende sterken drank of gegisten palmwijn verkoopt of toedient, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie weken of geldboete van ten hoogste honderd gulden”.

Bij mij is de vraag gerezen, ook naar aanleiding van hetgeen ik — inderdaad zeer helder! — in Bandoeng heb kunnen waarnemen, of aan dat artikel wel voldoende de hand wordt gehouden. Wanneer dat het geval zou zijn, wanneer art. 537 van het Wetboek van Strafrecht stiptelijk zou worden uitgevoerd, zou een aangrijpingspunt zijn gevonden om het drankmisbruik onder de mindere militairen met kracht tegen te gaan. Dan wist men, dat in geen enkele andere gelegenheid aan de militairen beneden den rang van onderofficier sterken drank kan worden verschaft dan in de cantine; dan kon men de drankverschaffing dus concentreeren in de militaire sociëteiten en zouden de militaire tehuizen beter aan het doel beantwoorden.

Ik zou de Regeering willen vragen, al het mogelijke te willen doen voor een stiptere toepassing van art. 537 Strafwetboek. Zoals de zaken thans staan, kan ik echter tot mijn leedwezen mijn stem aan dit ontwerp niet geven.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord over de werking van de oude decentralisatiewetgeving, die voor een bepaald gebied van Ned.-Indië ook nu nog geldt. Bij de instelling van de gemeenten onder de werking van de decentralisatie-wetgeving is de gang van zaken deze geweest, dat men afzonderlijke geldmiddelen kreeg voor bepaalde plaatsen; uit die afzonderlijke geldmiddelen moesten de gemeenteraden een bepaalde, in de ordonnantie omschreven taak, bekostigen.

Nu staat in de instellingsordonnanties, die ik in dezen kor-

(ROEP.)

ten tijd geraadpleegd heb, dat de militaire terreinen onder militair beheer staan en dus niet onder gemeentelijk beheer. Voorts is er nog een aparte bepaling, volgens welke de Gouverneur-Generaal bepaalt, welke terreinen in de gemeente onder dat militaire beheer staan, dus m.a.w. welke niet staan onder het gemeenteraadsbeheer.

De instelling van de gemeenteraden ging gepaard met een overdragen van de beheerstaak, naukeurig omschreven in de instellingsordonnanties zelf.

Nu is de ontwikkeling van de zaak deze geweest, dat de jurisdictie van de gemeenten zich in bepaalde gevallen praktisch ook heeft uitgestrekt over die taakuitvoering, die eigenlijk niet stond onder het beheer van de ingestelde gemeenten. In hoeverre dat juist geweest is, Mijnheer de Voorzitter, is voor mij op het oogenblik de vraag. Het lijkt mij toe, dat, waar men heeft ingesteld een gemeente voor een bepaalde taak en een militair bestuur voor het beheer op militair terrein, van een splitsing van arbeid en bevoegdheid sprake is. Daar komt bij, dat de verordnungsbevoegdheid van den gemeenteraad natuurlijk in elk geval vaststaat voor zijn eigen terrein, maar die verordnungsbevoegdheid is een uitvloeisel van de beheerstaak. Wanneer er — om een voorbeeld te nemen — een verordening gemaakt wordt betreffende het ophalen van vuilnis, dan vloeit dat hieruit voort, „dat het ophalen van vuilnis” — om een instellingsordonnantie aan te halen — „langs de openbare wegen, straten of pleinen” behoort tot de beheerstaak van de gemeente. Nu lijkt het mij toe, dat een verordening, als de door mij aangehaalde, niet kan gelden voor de militaire terreinen, waar het beheer aan de militaire autoriteiten is overgelaten. Zelfs dus afgescheiden van de vraag of ergens uitdrukkelijk zou zijn bepaald, dat de militaire terreinen territoriaal liggen buiten de gemeente, komt het mij voor, dat de toepassing van de decentralisatiewetgeving van 1903, waarbij aan de gemeenten een aparte taak werd aangewezen met uitzondering van de uitoefening daarvan op militaire terreinen, meebrengt, dat de gemeentelijke verordeningen geen kracht kunnen hebben op de militaire terreinen. Het tegenovergestelde lijkt mij niet vereenigbaar met de splitsing van het geheel in taken van de gemeenten en van de militaire autoriteiten.

Ik heb reeds gezegd, dat het mij bekend is, dat er wellicht wel eens vertroebeling heeft plaats gehad en dat dienengevolge wel eens toepassing van gemeentelijke verordeningen op militaire terreinen tot op zekere hoogte heeft plaats gehad, maar zoals ik de zaak op dit moment zie, moet ik dit als onjuist beschouwen. Indien dus de militaire sociëteiten liggen op militaire terreinen, is naar mijn overtuiging de onderwerpelijke ordonnantie overbodig. In dit verband zou ik gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde vernemen of inderdaad de militaire sociëteiten liggen op militaire terreinen.

Intusschen kan men het hier ontwikkelde gezichtspunt aanvaarden, maar het is ook mogelijk, dat een ander standpunt verdedigbaar is, volgens hetwelk gemeentelijke verordeningen wel van toepassing zouden zijn op de militaire

Drankvergunning voor cantines.

(ROEP.)

terreinen. Is dit het geval en zou dus bijv. een gemeentelijke drankverordening staatsrechtelijk van toepassing zijn op militaire terreinen, dan nog zou ik mij niet kunnen vereenigen met de uitzondering, die de ordonnantiewetgever hier wil maken. Art. 1 van de aan ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie bepaalt, dat militaire sociëteiten worden uitgesloten van de werking van wat ik nu maar kortweg zal noemen de drankverordening. Ik kan dit niet zien — en ik sluit mij dus in dit opzicht geheel bij den heer Stokvis aan — als de regeling van een bepaald punt eener „bestaande gemeentelijke verordening”. Ik leg op dit laatste den nadruk. De bewoordingen van art. 12, al. 3, van het Decentralisatiebesluit doen duidelijk uitkomen, dat de ordonnantiewetgever bevoegd is, bepaalde punten van een bestaande gemeentelijke verordening anders te regelen, zoodat in een dergelijk geval aan de gemeentelijke verordening op dit punt haar werkingssfeer ontvalt. Ik kan echter hetgeen in de onderwerpelijke ordonnantie wordt voorgesteld allerminst zien als de nadere regeling van een bepaald punt eener verordening. De ontwerp-ordonnantie bevat eenvoudig de buitenwerkingstelling van de geheele verordening voor een bepaald deel van het gemeentelijk territoir. Ik acht dit ongeoorloofd, aangezien de gemeentelijke verordeningen volgens de eerste alinea van art. 12 van het Decentralisatiebesluit gelden voor het gebied, waarvoor de gemeenteraden zijn ingesteld. Men mag dus niet bepaalde deelen van dat gebied van de werking der gemeentelijke verordeningen uitzonderen; dit lijkt mij staatsrechtelijk onjuist.

Thans zou men de militaire sociëteiten uitzonderen, morgen de gebouwen van den Volksbond of van matigheidsvereeningen of Chr. tehuizen of heeren sociëteiten of wat ook. Het hek zou van den dam zijn en men zou alle mogelijke bijzondere gevallen bij ordonnantie van de werking der gemeentelijke verordeningen kunnen uitsluiten.

Dit lijkt mij principieel onjuist en ik acht het ook in strijd met art. 12, alinea 1 van het decentralisatiebesluit.

Tenslotte — en dat illustreert wel even mijn bezwaar — ik heb den geachten Regeeringsgemachtigde de vraag gesteld, of hij mij een ander voorbeeld wil noemen, dat de werking van de gemeentelijke verordening binnen de gemeente door de ordonnantie wordt opgeheven voor een bepaald gedeelte van de gemeente, zooals men hier wil doen en waarbij men toch dat gedeelte van die gemeente bij het gebied van die gemeente wil laten. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij echter geen ander voorbeeld gegeven en dat verwondert mij eigenlijk niet.

Ik zal dus tegen de door de Regeering ingestelde ordonnantie stemmen en ik zou aan de Regeering in overweging willen geven, om, wanneer zij inderdaad wenscht de militaire sociëteiten buiten de werking van de gemeentelijke verordening te stellen, de instellingsordonnanties van de verschillende gemeenten zoodanig te redigeeren, dat daarin uitdrukkelijk tot uiting komt, dat de militaire cantines buiten het beheer en de verordnungsbevoegdheid van de gemeente zullen komen te staan. Ik geloof, dat wanneer vaststaat, dat het militaire terrein

(ROEP, VAN HELSDINGEN.)

geheel ligt buiten het gemeentelijk terrein, de jurisdictie van de gemeente over dat militaire terrein is uitgesloten en als men verklaart den grond, waarop de militaire cantines staan, te behooren tot de militaire terreinen, dan is eens en vooral uitgemaakt, dat de militaire cantines nimmer zullen kunnen vallen onder de gemeentelijke drankverordening.

De geachte Regeeringsgemachtigde en ik verschillen blijkbaar van meening omtrent de werkingssfeer van art. 176 der grondwet, n.l. de bepaling, dat geen privileges mogen worden toegekend op het gebied van belastingen. Ik erken gaarne, dat er verschillende interpretaties en opvattingen daaromtrent bestaan. Ik voor mij verklaar echter, dat ik een strikte handhaving van de bewoordingen van art. 176 der Grondwet wel zeer in het algemeen belang acht.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Er zijn hier twee belangrijke punten aan de orde. In de eerste plaats hetgeen genoemd is in de vierde alinea van het Gedelegeerdenverslag. Daarbij wordt de vraag gesteld of de gemeenten de bevoegdheid hebben de militaire cantines van de werking van haar belastingverordeningen uit te zonderen. Ik heb in eersten termijn verwezen naar het bestaande art. 17 der Comptabiliteitswet, No. 78 St. P. O. waarin naar ik meen de oplossing van het vraagstuk kan worden gezocht.

Het tweede punt, dat aan de orde is gesteld, en dat vooral de meerderheid van de sprekers in gang heeft gebracht, is de kwestie, gesteld in alinea 2 van het Gedelegeerdenverslag, n.l. in hoeverre het geoorloofd is en zoo ja, op welke wetsbasis zulks dan berust, dat de ordonnantiewetgever bepaalde binnen de gemeente gelegen gebieden uitsluit van de werking van plaatselijke belastingverordeningen, zooals de drank- en vergunningsrechtverordeningen.

Ten aanzien van dit punt meen ik, dat er twee kwesties uit elkaar te houden zijn. Er is hier een beroep gedaan op art. 12 van het decentralisatiebesluit. Dit artikel regelt in het tweede en in het derde lid twee verschillende gevallen. In het tweede lid wordt geregeld het geval, dat er een algemeene verordening bestaat en daarbij wordt dan een verbod gegeven aan den lageren wetgever om te treden op het terrein, dat door de algemeene wetgeving is gesteld. Dit wordt gezegd met deze bewoordingen:

„In verordeningen van raden mogen geene bepalingen worden opgenomen omtrent punten, waaromtrent voorzien is bij eene algemeene verordening, enz.”.

Voorzover dus de toekomst betreft, meen ik, dat deze ordonnantie inderdaad kan worden geacht te zijn de algemeene verordening, die in het tweede lid van art. 12 is bedoeld, immers hierin wordt op dit punt voorzien. Er wordt uitdrukkelijk gezegd, dat de gemeentelijke verordening niet mag bestrijken de militaire cantines.

Het derde lid van art. 12 van het decentralisatiebesluit is van een eenigszins andere redactie, maar het wil mij voorkomen, dat wij aan de beteekenis van het woord „geregeld” niet die waarde moeten hechten, die daaraan op het oog-

Drankvergunning voor cantines.

(VAN HELSDINGEN.)

blik door verschillende sprekers is toegekend. Het derde lid van art. 12 voorziet in een ander geval, n.l. dat voorafgegaan is een regeling van een raad en er daarna een algemeene verordening komt.

Daar staat het volgende:

„Eene door den raad vastgestelde verordening vastgestelde verordening houdt op van kracht te zijn, voorzover de daarin voorkomende punten nader worden geregeld bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op het gebied, waarvoor de raad is ingesteld”.

De heer Stokvis en anderen met hem hebben daaruit gelezen, dat een algemeene regeling noodzakelijk is. Ik betwijfel of aan dit woord „geregeld” de beteekenis moet worden gehecht, die de heer Stokvis daaraan hecht en of daaraan niet dezelfde gedachtengang ten grondslag ligt als in het 2de lid, als maar bij algemeene verordening daarin is voorzien. Dan wil ik in dit geval de voorliggende ordonnantie d.w.z. een algemeene verordening wel degelijk zien als een voorziening op dit gebied n.l. het uitschakelen van dit punt uit de bevoegdheid van de gemeenten.

De heer Stokvis: Wat verstaat U dan onder „geregeld”?

De heer Van Helsdingen: Het gaat hier om twee dingen, die hetzelfde punt betreffen. Ik veronderstel niet, dat het woord „geregeld” die volledige beteekenis heeft, dat er een uitvoerige regeling moet worden gegeven. Het uitschakelen van het eene punt, waarom het hier gaat, is op zichzelf ook een regeling, wat echter niet wegneemt, dat er alles voor te zeggen is, dat er ook een algemeene regeling komt ten aanzien van de drankverkoop enz., zooals die in Holland bestaat. In zooverre zou ik gaarne de suggestie willen ondersteunen, door den heer Stokvis geuit, dat ons binnen afzienbaren tijd een ontwerp dienaangaande zal worden gegeven.

Wat betreft den steun aan de militaire tehuizen, ik kan den Regeeringsgemachtigde dankbaar zijn voor de toezegging, die hij mij heeft gedaan. Ik hoop t. z. t. daarop nog eens terug te komen.

De heer Kerkkamp: En daarvan gebruik te maken!

De heer Van Helsdingen: T. a. v. het betoog van den heer Kerkkamp moet ik zeggen, dat ik dat met den heer Stokvis gaarne wil onderschrijven. Het lijkt mij toe, dat de toestand van de cantines op het oogenblik werkelijk zeer ongezond is en dat het niet aangaat, dat zij alleen kunnen bestaan door de winsten, die daar met den verkoop van sterken drank worden gemaakt.

Ik zie de zaak zoo: ik meen, dat deze voorziening in de eerste plaats en vnl. thuis behoort en voorbehouden moet zijn aan het particulier initiatief. Ik zou hierbij ook den regel willen toepassen: Het particulier initiatief zij regel en overheidszorg uitzondering. Ik zie echter geen oogenblik voorbij, dat in de gegeven omstandigheden de overheidszorg zeer groot moet zijn, omdat lang niet op alle

(VAN HELSDINGEN, ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE, ROEP.)

plaatsen, waar militairen gevestigd zijn, het particulier initiatief kan werken en daarom zou ik willen hebben, dat de cantines, die staan onder overheidszorg zoo goed mogelijk zijn en daarom zou ik krachtig het voorstel van den heer Kerkkamp willen ondersteunen, dat de geheele opzet van de zaak wordt herzien en ons binnen afzienbaren tijd t. o. v. de cantines een ontwerp-ordonnantie wordt voorgelgd, opdat wij een behoorlijke sociale verzorging voor de cantines krijgen en de menschen, die geen gebruik kunnen of willen maken van de particuliere inrichtingen ten deze, toch zoo goed mogelijk worden verzorgd.

De Voorzitter: Het woord is aan den Adviseur voor de decentralisatie.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij alleen bepalen tot het algemeen gedeelte van het ontwerp, dat hier voor ons ligt; dus de beantwoording van de andere punten, daaronder ook inbegrepen de vraag of nader zal kunnen volgen een algemeene regeling bij ordonnantie, geldende voor de militaire sociëteiten, zal ik overlaten aan den Regeeringsgemachtigde van het departement van Oorlog.

Mijnheer de Voorzitter! Er is hier ter sprake gebracht de regeling van de verschillende bevoegdheden van de gemeenten bij de instellingsordonnanties.

De heer Kiës heeft erop gewezen, dat bij de instellingsordonnantie altijd melding gemaakt wordt van de militaire terreinen en hij heeft daaruit de conclusie getrokken, dat in het algemeen de locale verordeningen niet voor de militaire terreinen zullen kunnen gelden. Hij heeft intuschen toch wel gestipuleerd, dat naar zijn meening de heffing van gemeentelijke belastingen ook zou moeten gelden voor de bewoners van die militaire terreinen.

De heer Roep is ook nog nader op dit punt ingegaan en heeft gezegd: er is bij die instellingordonnantie aan de gemeenten een zekere beheerstaak gegeven en nu moet naar zijn meening de vraag gesteld worden of eigenlijk gezegd ook niet de jurisdictie, dus de bemoeienis van de gemeente, eenvoudig moet worden opgevat als een uitvloeisel van de bij de instellingsordonnantie opgedragen beheerstaak, zoodat de grenzen aan de beheerstaak gesteld ook moeten zijn de grenzen van de jurisdictie.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog even mijn bedoeling precies willen zeggen, maar aangezien ik reeds het woord heb gehad in tweeden termijn, is het beter, dat ik zwijg.

De Voorzitter: Wanneer het gaat om een verduidelijking omdat uw bedoeling den Regeeringsgemachtigde nog niet duidelijk is, lijkt het mij wenschelijk, dat U haar nog even toelicht.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bedoeld, dat aan de gemeente een beheerstaak is gegeven en dat aan de militaire autoriteiten het beheer over de militaire

Drankvergunning voor cantines.

(ROEP, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

terreinen is opgedragen. Nu kan de verordnungsbevoegdheid van de gemeente nooit ingrijpen in de beheerstaak van de militaire autoriteiten op de militaire terreinen, omdat dan een innerlijk conflict zou worden geboren. Dientengevolge kunnen de gemeentelijke verordeningen niet van toepassing zijn op militaire terreinen waarvan het beheer aan de militaire autoriteiten is opgedragen.

De heer *Cohen Stuart*, Adviseur voor de Decentralisatie: Ik heb dat opgevat als vallende onder het begrip jurisdictie van de gemeente en het lijkt mij dan het beste even te laten zien hoe in een bepaalde gemeente de instellingsordonnantie de zaken regelt. Ik neem dan als voorbeeld de gemeente Bandjermasin, waar zich toevallig het geschil heeft voorgedaan dat aanleiding heeft gegeven tot het voorstellen van deze ordonnantie.

Volgens art. 1 van deze ordonnantie wordt de bepaling van het eerste lid van art. 68a van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië toegepast op het gedeelte der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, uitmakende de hoofdplaats Bandjermasin, welk gebiedsdeel wordt genoemd de gemeente Bandjermasin. Men heeft dus genomen het gehele terrein van de hoofdplaats, alles inbegrepen, en heeft dat gemaakt tot het ressort der gemeente Bandjermasin.

In welk opzicht is nu de gemeentelijke taak ten opzichte van het militair terrein beperkt? Daaromtrent geeft ons inlichtingen art. 3 van de instellings-ordonnantie, waar wij de bepaling vinden, dat in de gemeente buiten de terreinen onder militair beheer en buiten die bestemd ter kazernering van de gewapende politie niet of niet meer uit de algemeene geldmiddelen wordt voorzien in de behoefte aan onderhoud, herstelling, vernieuwing en aanleg van openbare wegen, met de daartoe behoorende werken als beplantingen, glooiingen, dijken, bermen, slooten, putten, mijlpalen, naam-borden, bruggen, duikers, beschoeiingen, kaaimuren, landingsbruggen en landingstrappen, alsmede van andere werken van plaatselijk belang als: pleinen, tuinen, ten algemeene nutte strekkende goten en afvoerkanalen, werken of inrichtingen ter verkrijging van verdeeling van drink-, wasch- en spoelwater, algemeene slachtplaatsen, pasars en pasarloodsen enz., straatverlichting, brandweer en begraaftplaatsen, met dien verstande, dat voor aanleg van buitengewoon kostbare werken door het land geldelijke steun kan worden verleend.

Dan leest men in art. 4, dat aan de gemeente Bandjermasin in beheer worden gegeven de binnen die gemeente gelegen zaken, genoemd of bedoeld in het vorig artikel, tot dusverre van Landswege beheerd, voorzover die zaken liggen buiten de in het eerste gedeelte van dat artikel uitgezonderde terreinen. Dat betreft dus de overdracht van het beheer van straten, pleinen, wegen, bruggen enz., voorzover zij liggen buiten die onder Landsbeheer blijvende terreinen. Zoals de geachte spreker hieruit zal kunnen zien, heeft de gemaakte beperking van de gemeentelijke taak slechts betrekking op het beheer van eenige openbare werken.

Verder valt nu te wijzen op art. 7, waarin men ver-

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

meldt, dat de werkkring van den gemeenteraad van Bandjermasin omvat het bij artikel 4 bedoeld beheer, alsmede de voorziening in de bij artikel 3 omschreven behoeften, voorzover niet ten laste komende van anderen. Hier is dus uitdrukkelijk aan de gemeente die beheerstaak opgedragen, voorzover die niet in de door mij reeds opgelezen artikelen aan anderen is toevertrouwd.

Maar dan zien wij in alinea 2 van hetzelfde artikel deze bepaling:

„De raad is bevoegd bovendien in andere behoeften van de gemeente Bandjermasin te voorzien, behoudens inachtneming van hetgeen aan de Regeering en aan andere overheden is voorbehouden”.

Uit de instellingsordonnantie is dus niet te halen, dat de zorg voor de verstrekking van dranken in militaire sociëteiten een zaak is, waarmede de gemeente zich niet zou kunnen inlaten. Wij zien hier integendeel, dat de raad bevoegd is, bovendien in andere behoeften te voorzien, behoudens inachtneming van hetgeen aan de Regeering en aan andere overheden is voorbehouden.

Hieruit blijkt dus wel, dat een oplossing, als door den heer *Roep* aanbevolen om de zaak in orde te maken, niet noodig is. Hij heeft aangeraden, de instellingsordonnanties te herzien in dien geest, dat uitdrukkelijk voor de gemeente wordt gereserveerd de taak om in een dergelijke behoefte te voorzien maar volgens de bepaling, die ik zooveen heb aangehaald, is dit in de instellingsordonnanties reeds geregeld, zoodat een uitbreiding van die ordonnantie, zooals de heer *Roep* wenscht, niet noodig is. Maar noodig is een bepaling, waardoor de taak van den lokalen wetgever uitdrukkelijk wordt beperkt, als het betreft een terrein, dat wel omvat de een of andere voorziening in de behoeften van de gemeente, maar waarbij de gemeentelijke wetgever zal hebben te blijven buiten hetgeen aan de Regeering is voorbehouden.

Ik mag er nu wel de aandacht op vestigen, dat reeds bij deze instellingsordonnantie uitdrukkelijk voorgeschreven is, dat de raad bij de uitoefening van zijn bevoegdheid niet treedt in hetgeen aan de Regeering en andere overheden is voorbehouden, zoodat reeds bij de instellingsordonnantie is gedacht aan de mogelijkheid, dat een zekere zaak aan de Regeering zou worden voorbehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp, dat hier op het oogenblik aanhangig is, beoogt nu niets anders dan een zekere zaak aan de Regeering en de daaronder ressorteerende overheden voor te behouden.

De heer *Stokvis* heeft gezegd — en de heer *Roep* heeft zich daarbij aangesloten — mag men nu wel een regeling, die alleen van negatieven aard is, beschouwen als een regeling in den waren zin van het woord?

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie niet in, welke aanleiding de geachte sprekers kunnen vinden om het begrip „regeling” zóó te interpreteren, dat een bepaling van enkel negatieven aard niet zou zijn op te vatten als een regeling. Zoolang er geen andere bepalingen bij worden gemaakt, omvat een regeling zoowel het positieve, het geven van de concrete voor-

Drankvergunning voor cantines.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

schriften, als het negatieve gedeelte, het uitsluiten van een zekere mogelijkheid.

Wanneer men een bepaling ziet als zoeven is aangehaald, het 3e lid van art. 12 van het decentralisatiebesluit, dat luidt:

„Eene door den raad vastgestelde verordening houdt op van kracht te zijn, voorzover de daarin voorkomende punten nader worden geregeld bij eene algemeene verordening enz.”

ziet men, dat hier toch ook een voorschrift, een regeling wordt aangetroffen, welke een bepaling behelst van geheel negatieve aard, waarbij men voor een zeker gebied een bepaalden wetgever uitsluit.

Ik zie niet in, dat men dergelijke bepalingen van negatieve strekking niet zou mogen kwalificeeren als regeling. Een zoo enge uitlegging van het begrip „regeling” komt inderdaad in strijd met de gebruikelijke opvattingen.

Men zou de bedenkelijke consequentie krijgen, dat artikel 82 der Staatsregeling, waarbij aan den ordonnantiewetgever de bevoegdheid is gegeven, ordonnanties vast te stellen tot regeling van onderwerpen van inwendige aangelegenheden, alleen betrekking zou hebben op voorschriften van positieven inhoud. Het komt mij voor, dat als men die bepaling zóó zou willen interpreteren, dat de ordonnantiewetgever zich zou moeten onthouden van het geven van voorschriften van negatieve strekking, het praktisch onmogelijk gemaakt zou zijn voorschriften te geven.

De heer **Stokvis**: Maar hoe dan met de autonomie van de lokale ressorten?

De heer **Cohen Stuart**, Adviseur voor de Decentralisatie: Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat men die aantast door de opvatting, dat een regeling zoowel positief als negatief van strekking kan zijn. De bescherming van de autonomie van de lokale gemeenschappen moet liggen in de bedoeling van den algemeenen wetgever, om voor die gemeenschappen het noodige gebied vrij te laten en kan niet liggen in een formeel bezwaar, dat de algemeene wetgever niet een zeker punt zou kunnen onttrekken aan de bevoegdheid van de lagere gemeenschappen. Inderdaad is de grens niet anders te trekken dan door den hoogere wetgever en aan zijn prudentie moet worden overgelaten, die grens juist te trekken. Het lijkt mij dus niet houdbaar, aan de thans aanhangige ordonnantie het karakter van regeling te ontzeggen en op dien grond den ordonnantiewetgever in dit geval incompetent te verklaren.

Dan heeft de geachte spreker de vraag opgeworpen, of men wel zou kunnen spreken van een punt van deze materie. Ik geloof, dat ook hier het formeele bezwaar inderdaad te zwaar heeft gewogen. Ik meen de zaak te kunnen verduidelijken, door even aan te halen het voorschrift uit de locale drankverordening van de gemeente Bandjermasin, waar men in art. 3 de bepaling leest: „Het is aan een ieder verboden sterken drank te verkoopen zonder daartoe vooraf vergunning van den voorzitter van den gemeenteraad te hebben verkregen”.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ADV. V/D DECENTRALISATIE, LEGERCOMMAND.)

Een punt, behoorende tot deze regeling, is toch zeker de vraag, hoever dit verbod zich uitstrekt. Nu is juist de strekking van de algemeene verordening, die thans aan het oordeel van dit college is onderworpen, een onderdeel van deze materie aan de Regeering en de onder haar ressorteerende autoriteiten voor te behouden, omdat het, met het oog op de betrokken legerbelangen, wenschelijk wordt geacht, dat de militaire autoriteiten zelf het noodige toezicht uitoefenen op de militaire societeiten in het belang van de militairen zelf, teneinde het drankmisbruik op de meest gewenschte wijze te kunnen tegengaan. Dat is de strekking van deze verordening en ik geloof niet, dat ons staatsrecht zich tegen deze voorziening, zooals die aan dit college is voorgelegd, verzet.

De heer **Roep** heeft nog gevraagd, of het mogelijk is, voorbeelden te noemen van het onttrekken van een gedeelte van het gemeentelijk gebied aan de voorschriften van den lokalen wetgever. Mijnheer de Voorzitter! Ik zou op het oogenblik niet dadelijk voorbeelden kunnen noemen van het excipieeren van een gedeelte van het gemeentelijk gebied van de voorschriften van den lokalen wetgever. Maar uitzonderingen t. a. v. den drankverkoop aan militairen zijn herhaaldelijk bij gemeentelijke regeling getroffen. Dit is ook aangevoerd in de Memorie van Toelichting. Daar is gewezen op de voorbeelden van de gemeenten Batavia, Mr. Cornelis, Buitenzorg, Makassar en andere; die hebben ook de militaire kantines uitdrukkelijk van de werking van haar drankverordeningen uitgezonderd. Wil men daarin zien een uitzondering van een gedeelte van het gemeentelijk gebied van de werking van de locale verordening, dan kan de heer **Roep** daarin de door hem gevraagde voorbeelden vinden. Maar ik meen er toch op te moeten wijzen, dat het hier niet zoozeer gaat om het excipieeren van een gedeelte van het gemeente gebied, als wel om het uitzonderen van een zekere overheidsorganisatie van de gemeentelijke regeling. Men heeft hier te doen met den verkoop van sterken drank aan militairen in de militaire societeiten en de verkoopers van dien sterken drank in de militaire societeiten worden bij de verordening uitgesloten. Het geldt hier dunkt mij dus niet een kwestie van territorialen aard. De militaire societeiten, waar zij liggen op militair terrein, behooren in het algemeen zeker wel tot het gemeentelijk gebied, maar het gaat er hier om een uitzondering te maken t.a.v. een bepaald punt van de algemeene materie der locale verordening. Ik meen dus, dat inderdaad het voorgestelde voorschrift zich geheel aansluit bij de bestaande decentralisatiewetgeving, nog daargelaten — waarop ik zoeven heb gewezen — dat het altijd mogelijk zou zijn, op deze bestaande regeling bij een of andere ordonnantie binnen de grenzen der wet wijziging aan te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

De heer **La Lau**, Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter!

Drankvergunning voor cantines.

(LEGERCOMMANDANT.)

De heer Kerkkamp blijft bij zijn meening, dat het noodzakelijk is voor het bestaan van de cantines om het drankverbruik te bevorderen, willen wij geen noodlijdende militaire societeiten krijgen. Reeds in eersten termijn heb ik die noodzakelijkheid trachten te weerleggen. Het groote verschil tusschen de meening van den heer Kerkkamp en de mijne is, dat hij zegt, dat men de kosten van de cantine moet bestrijden uit de winsten van de jenever, terwijl ik zeg: zooals de toestand op het oogenblik is en aanpassende aan de behoeften tot het gebruik van sterken drank, kan men op het oogenblik de kosten, verbonden aan de militaire societeiten, uit die winst bestrijden en kan men de prijzen op de andere artikelen lager houden. Nogmaals, zoodra het alcoholgebruik zoodanig zal afnemen, dat de kosten voor de societeiten niet meer uit de winst kunnen worden bestreden, bestaat er naar mijn meening aanleiding te overwegen, op welke wijze die kosten dan wel bestreden moeten worden, of dit gedeeltelijk zal kunnen geschieden door het opvoeren van de prijzen van artikelen, als alcoholvrije dranken en andere behoeften, dan wel of financiële steun noodig is.

De heer Kerkkamp vraagt per slot van rekening of een overweging van het bestaande systeem wel goed is. De heer Stokvis heeft speciaal gevraagd een algemeene verordening voor het beheer van societeiten ter vervanging van het desbetreffende Gouvernementsbesluit. Gaarne wil ik toezeggen dat ik deze materie zal overwegen, maar op het oogenblik een toezegging doen, dat een algemeene verordening zal worden aangeboden, gaat moeilijk.

De heer Kerkkamp heeft het voorbeeld van Atjeh niet gelukkig gekozen genoemd en hij schrijft hoofdzakelijk het mindere gebruik van alcohol toe aan de verhoogde actie. Inderdaad blijkt een verhoogde actie dikwijls te leiden tot vermindering van het gebruik van alcoholische dranken maar van de zeven posten, waar vermindering van sterken-drankgebruik te constateeren valt, zijn er drie, die gelegen zijn ter Westkust van Atjeh, het terrein van de verhoogde actie van de laatste jaren.

De heer Kerkkamp: Dan heeft er troepenversterking plaats gehad.

De heer L a L a u, Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog: Dat kan, maar bij die troepenversterking zijn maar heel weinig Europeanen geweest.

De heer K e r k k a m p: Er was kader bij.

De heer L a L a u, Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog: Ik kan zeggen, dat het heel moeilijk is in het algemeen een bepaalde conclusie te trekken, maar mijn meening, dat inderdaad het misbruik van sterken drank is afgenomen, hetgeen ik zoo pas al gezegd heb, berust op hetgeen ik heb meenen waar te nemen.

Dit wordt ook bevestigd door de strafboeken. Wanneer ik de strafboeken, die ik tegenwoordig onder de oogen krijg,

met die van vroeger vergelijk, dan komen in de strafboeken van thans veel minder straffen voor, gegeven voor dronkenschap, dan vroeger het geval was. Ook verwijdering uit het leger wegens herhaaldelijke dronkenschap, is veel minder noodig dan vroeger.

De kwestie van de militaire tehuizen ook voor Mohammedaanse soldaten is reeds, naar ik meen, in de voorjaarszitting van 1927 ter sprake gekomen, toen de heer Soeroso daarover een vraag stelde. Toen heb ik als Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat de behoefte aan militaire tehuizen voor de Europeesche militairen veel sterker spreekt dan voor de inheemsche soldaten, die niet — zooals de Europeesche — uit hun gewone omgeving zijn weggehaald en in een geheel vreemde omgeving staan. Maar ik heb toen gezegd, dat wanneer werkelijk de behoefte mocht blijken aan de oprichting van dergelijke tehuizen, de Regeering er ook niet vijandig tegenover zal staan en dat zij ook op Regeeringssteun zouden kunnen rekenen.

De vraag, door den heer Stokvis gesteld, of het mogelijk is speciale cantines voor Europeesche en inheemsche militairen in te richten, komt hiermede min of meer overeen. De behoefte bij de inheemsche militairen tot cantinebezoek is over het algemeen zeer gering, ik geloof dus niet, dat het de moeite zou loonen, kosten te maken voor het tot stand brengen van een dergelijke scheiding, die natuurlijk met zich zou brengen den bouw van cantines voor inheemsche militairen.

De heer Roep heeft de vraag ter sprake gebracht of de cantines op militaire terreinen gebouwd zijn. In het algemeen kan worden gezegd, dat de cantines inderdaad op militaire terreinen gebouwd zijn. Op Java vormt Soerabaja een uitzondering, waar de cantine gebouwd is op niet-militair terrein, dat uit de gelden van de cantine is bekostigd. Wat Solo betreft, kan ik niet zeker zeggen of de cantine op militair terrein staat of niet, maar overigens zijn op Java alle cantines op militair terrein gebouwd. In de buitengewesten is het hetzelfde. Daar staan de cantines in beginsel alle op militaire terreinen; ik kan op het oogenblik zelfs geen uitzondering noemen. De cantine te Bandjermasin, waarover de kwestie eigenlijk is begonnen, is ook gebouwd op militair terrein.

De heer Van Helsdingen heeft zich ook aangesloten bij die heeren, die de wenschelijkheid hebben geopperd om den opzet en het karakter van de militaire cantines opnieuw te overzien. Ik meen, dat ik den heer Van Helsdingen beantwoord heb in hetgeen ik t. a. v. dit punt aan de heeren Kerkkamp en Stokvis heb gezegd.

Wat betreft de vraag van den heer Dwidjosewojo of op de zeven plaatsen in Atjeh, waar het drankverbruik is toegenomen, geen en op de 25 plaatsen, waar het is verminderd, wèl andere drinkgelegenheden zijn dan militaire cantines, moet ik als mijn meening te kennen geven, dat er op alle plaatsen gelegenheid bestaat om buiten de cantine drank te gebruiken; in de eerste plaats met toestemming en in de tweede plaats clandestien.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

21ste VERGADERING — DONDERDAG 12 JANUARI 1928.

Drankvergunning voor cantines.

(ROEP, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Zou het mij geoorloofd zijn, een vraag te stellen aan den Regeerings-gemachtigde voor de decentralisatie?

De Voorzitter: Indien de vergadering daarmede accoord kan gaan, kan ik U dat wel toestaan.

De heer Roep: Wanneer U het mij toestaat, Mijnheer de Voorzitter, zou ik aan den Regeeringsgemachtigde voor de decentralisatie deze vraag willen stellen: Is hij van meening, dat de werkingssfeer b.v. van een wegenverordening, waarin is opgenomen een straatbelasting, en van een vuilnisverordening met verplichte financiële heffingen — zooals die bestaan —, zich uitstrekt over de militaire kampementen, zelfs terwijl in deze laatste, omdat zij onder beheer staan van de militaire autoriteiten, de wegen worden aangelegd en onderhouden door de militairen en ook door deze het straatvuil wordt opgeruimd?

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde hierop dadelijk te antwoorden?

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet anders doen dan den geachten spreker verwijzen naar de door mij toegelichte strekking van de instellingsordonnanties. Daar in komt over heffing van belastingen niets voor. Die voorschriften zullen dus moeten worden getoetst aan de algemeene voorschriften en die maken in dit opzicht geen beperking, zoodat, wanneer aan een hoogere autoriteit dergelijke

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZ.)

lijke belasting-verordeningen ter beoordeeling zullen worden aangeboden, de eenige vraag zal moeten zijn of het juist is, dat de militaire autoriteiten, die zelf belast zijn met een beheerstaak op hun gebied toch voor een daarmede min of meer verband houdende zaak door de gemeente in de belasting worden aangeslagen.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 17 stemmen voor en 2 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Kan, Dwidjosewojo, De Hoog, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Alimoesa, Kerkkamp, s'Jacob, Mandagie, Blaauw, Djajadiningrat, Kiès, Schmutzer, Van Helsdingen, Soekawati, Soejono en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Roep en Stokvis.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na sluiting van de openbare vergadering even in commissie bijeen te blijven.

De vergadering wordt te 1.5 uur n.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

22ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 19 Jan. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 uur voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging Indisch burgerlijk pensioenreglement. — Wijziging Wetboek van Strafrecht (publicatie ambtelijke bescheiden). — Overdracht van beheer aan regentschappen.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, s' Jacob, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Rutgers en Stibbe.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 Januari 1928 No. 2x ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de heerendienst-ordonnanties voor de gewesten Semarang, Rembang en Soerabaja (Ond. 109).
2. Schrijven van den Directeur van Financiën van 11 Januari 1928 No. G.T.b. 22/1/3, ter aanbieding van een overzicht van de uitkomsten der begrootingsrekening van den dienst van 1922. (Ond. 55).

De stukken sub 1 en 2 zijn gedrukt.

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 December 1927 No. 1x houdende eenige voorzieningen in verband met de opheffing van het gewest Rembang.
4. Idem van 7 Januari 1928 No. 25 tot benoeming van Ir. J. J. G. E. Rückert tot lid van de Medebestuur commissie.
5. Idem van 7 Januari 1928 No. 31 tot ontbinding van de Commissie voor herziening van het Belastingstelsel.
6. Een drietal besluiten van 9 Januari 1928 Nos. 16, 17 en 18, krachtens art. 105 I.S., houdende machtiging tot het doen van de in die besluiten nader omschreven uitgaven ten laste van de begrooting voor 1928.
7. Twee besluiten van 10 Januari Nos. 3x en 4x tot interneering van de daarin genoemde personen.
8. Besluit van 10 Januari 1928 No. 10 tot vaststelling van „Bepalingen omtrent kosteloze verloskundige Gouvernements hulp aan Inlanders en Vreemde Oosterlingen”.

9. Idem van 11 Januari 1928 No. 29 tot instelling van eene „Commissie voor de herziening van het strafprocesrecht” en benoeming van de leden dier commissie.
10. Idem van 12 Januari 1928 No. 23 tot benoeming van J. C. Knegtmans, Inspecteur van den Arbeid voor de Buitengewesten, tot lid van de Permanente Commissie voor de bestudeering der Arbeidsverhoudingen ter Oostkust van Sumatra.
11. Idem van 13 Januari 1928 No. 26 waarbij is aangetekend, dat het lidmaatschap van den Volksraad van den heer J. van der Weyden niet eindigt door zijne tijdelijke afwezigheid uit Nederlandsch-Indië voor meer dan acht maanden.
12. Een afschrift van den B. G. S. van 13 Januari 1928 No. 21x aan de afdeling voor Taal, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen betreffende het geven van passende Inlandsche namen naast de Nederlandsche namen aan de gewesten Oost- en Midden-Java.
13. B. G. S. van 12 Januari 1928 No. 69/D houdende mededeeling dat het Legerbestuur een voorstel indiende tot wijziging van de bepalingen op de diensttijdpensoenen van de officieren en onderofficieren in den zin van de ontwerp-ordonnantie (Ond. 95).
14. Mededeeling van den Legercommandant van 3 Januari 1928 No. 136/I dat het sub 12 bedoeld voorstel bij de Regeering werd aanhangig gemaakt.
15. Schrijven van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 12 Januari 1928 No. A.I. 28/1/14 ter aanbieding van een vervolg op het verslag betreffende den stand der hervormingen in de residentie Soerakarta in 1926.

De stukken sub 3 t/m 15 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den Provincialen Raad van West-Java van 12 December 1927 No. W 17/1/12 tot het doen van afstand ten behoeve van het Land van den aan de Provincie ingevolge art. 18 der Instellingsordonnantie overgedragen eigendom van eenige zaken.
2. Afschrift-schrijven van Anang Atjil bin Kiai Kesoema Wiro Negoro aan den algemeenen ontvanger bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen te Samarinda houdende klacht betreffende eenige bepalingen van den dienst en klacht tegen douaneambtenaren te Samarinda.
3. Verzoekschrift van de Vereeniging van gepensioneerde en gegageerde militairen van het Leger in Oost- en West-Indië in zake toekenning van onderstand uit het „Generaal van Heutzfonds” aan weduwen van gepensioneerde en gegageerde militairen, die na hun diensttijd in het huwelijk zijn getreden.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 19 JANUARI 1928.

Wijziging Indisch burgerlijk pensioenreglement. — Wijziging Wetboek van Strafrecht
(publicatie ambtelijke bescheiden).

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 2 December 1926 No. 29 (Indisch Staatsblad No. 550), houdende o. m. vaststelling van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 95).

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de artikelen 553 en 554 van het Wetboek van Strafrecht (Ambtelijke bescheiden) (Ond. 73).

Ik maak er de heeren op attent, dat bij Memorie van Antwoord van Regeeringswege wijziging is gebracht in art. 1 van de ontwerp-ordonnantie, welke wijziging dus als in den tekst geïnsereerd moet worden beschouwd.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik op het gebied van het strafrecht een leek ben, kan ik toch niet nalaten, mijn bedenkingen nopens dithans in behandeling zijnde ontwerp-ordonnantie onder Uw aandacht te brengen.

In de Memorie van Toelichting is vermeld, dat de met de onderwerpelijke artikelen 553 en 554 van het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië corresponderende artikelen der Nederlandsche strafwet beoogen te waken tegen benadeeling van den Staat. En naar aanleiding van de door verschillende leden van dit college gedane vraag tot welke organen van de Regeering de strafbepalingen zich zullen moeten uitstrekken, of bijv. de rechterlijke colleges en alle rechterlijke ambtenaren — de alleensprekende rechters — als organen van de Regeering te beschouwen zijn, heeft de Regeering ter ondervanging van mogelijke bezwaren terzake het voorliggend ontwerp gewijzigd in dier voege, dat in het slot van art. 1 in stede van „ambtelijke bescheiden uitgegaan van de Regeering of Hare organen” worden gelezen de woorden „ambtelijke bescheiden van het Land of zijn organen”. De bedoeling, die aan de artikelen 553 en 554 van het Wetboek van Strafrecht van N.-I. ten grondslag ligt, correspondeert dus met die van de artikelen der Nederlandsche strafwet. Hier wordt tegen benadeeling van het Land, ginds tegen benadeeling van den Staat gewaakt. Maar ik vraag me af, Mijnheer de Voorzitter, waarom het geheim der ambtelijke bescheiden van de locale raden, die naar mijn bescheiden meening ook organen zijn van het Land, door de onderwerpelijke artikelen niet worden beschermd, zooals uitdrukkelijk door de Regeering in de Memorie van Antwoord is verklaard.

Voorts wenscht de Regeering blijkens bedoelde Memorie van Antwoord niet in te gaan op de door enkele leden naar voren gebrachte wenschelijkheid om het geheim der bij de Regeering of Hare organen inkomende stukken in de werkingssfeer van de artikelen 553 en 554 van het Wetboek Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DWIDJOSEWOJO, SOEJONO.)

van Strafrecht te betrekken, terwijl Zij afwijzend staat tegenover het gedane voorstel tot uitbreiding van de werking dier bepalingen tot niet-ambtenaren-leden van openbare colleges en Regeeringscommissies. Naar mijn bescheiden meening zal deze afwijzende houding van de Regeering ten gevolge hebben, dat het doel, hetwelk met gemelde artikelen wordt beoogd, n.l. te waken tegen benadeeling van het Land, wordt voorbijgestreefd. Immers stukken, afkomstig van particuliere personen of instellingen, gericht aan de Regeering dan wel haar organen, kunnen onderwerpen bevatten, waarvan de geheimhouding als in 's Lands belang moet worden geacht. Het moet ook niet uit het oog worden verloren, dat dergelijke stukken zijn geschreven als antwoord op een van de Regeering of een harer organen uitgegane brief. De uitsluiting van de niet-ambtenaren-leden van de openbare colleges en Regeeringscommissies van de werking van meerbedoelde artikelen van het Wetboek van Strafrecht komt mij evenmin rationeel voor en onbillijk tegenover hun medeleden, die wel ambtenaren zijn, aangezien eerstgenoemde leden ook in de gelegenheid kunnen zijn om van geheime ambtelijke bescheiden van het Land of zijn organen inzage te nemen.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou slechts een enkele opmerking willen maken om elken twijfel ten deze te ondervangen. In de Memorie van Antwoord lees ik naar aanleiding van een vraag van enkele leden, dat de Regeering met dit voorstel beoogt te beschermen

„alle stukken, waarvan de geheimhouding door het Staatsbelang wordt geboden onverschillig of hun door de regeering uitdrukkelijk dit karakter was toegekend, bijvoorbeeld door het woord geheim op het stuk te vermelden”.

Wanneer wij dit lezen dan volgt daaruit, dat de beoordeeling van de vraag, of de geheimhouding van een bepaald stuk door het Staatsbelang wordt geboden, aan de ambtenaren wordt overgelaten. Practisch zal dus aan de ambtenaren worden overgelaten te beoordeelen hoever zij in deze mogen gaan en bij twijfel zullen zij dit moeten vragen aan hun superieuren.

Maar nu zegt de Regeering zelf in de Memorie van Antwoord naar aanleiding van een opmerking van een van de leden:

„Aan den anderen kant zou het onjuist zijn om, zooals een lid betoogd heeft, in beginsel aan te nemen dat alle in de artikelen bedoelde stukken geheim zouden zijn, zoolang door het bevoegd gezag geen verlof tot publicatie of het maken van afschrift of uittreksel gegeven is”.

Ik zie in deze beide zinsneden toch een zekere tegenstrijdigheid. Aan den eenen kant wordt door de Regeering de beoordeeling aan de ambtenaren overgelaten, maar men behoeft geen bepaalde vergunning te hebben van zijn superieuren om tot publicatie van een niet geheim stuk over te gaan. Ik geloof echter, dat in de practijk de vrees niet denkbeeldig zal blijken, dat vooral de lagere ambtenaren,

Wijziging Wetboek van Strafrecht (publicatie ambtelijke bescheiden).

(SOEJONO, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

die niet altijd een helder oordeel hebben over het al of niet geheim zijn van een stuk, er spoedig toe zullen overgaan alle stukken geheim te houden, ook die waarvan naar het oordeel van hun superieuren geheimhouding niet in 's Lands belang zou zijn. De Regeering zal mij toch wel willen toegeven, dat in vele gevallen geheimhouding niet bepaald noodzakelijk is en dat dus dikwijls ook door lagere ambtenaren inzage kan worden gegeven van stukken, in het belang van de maatschappij, bijv. van handel of industrie e.d. Nu vrees ik, dat door deze interpretatie van Regeeringswege de ambtenaren allicht bevreesd zullen worden om een of ander stuk publiek te maken.

Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of in deze niet een zekere vaagheid heerscht.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid onmiddellijk te antwoorden?

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Dwidjosewojo heeft verschillende opmerkingen gemaakt, die in het algemeen gesproken volkomen juist zijn, maar ik zou daartegen toch willen opmerken, dat de Regeering uit den aard der zaak, waar het hier gaat om strafbepalingen, zich groote beperking oplegt. Daarom wil zij in overeenstemming met de Nederlandsche wetgeving alleen beschermen de ambtelijke bescheiden. Een uitbreiding van die bescherming is tot nu toe noch in Nederland, noch hier wenschelijk geoordeeld, omdat in de praktijk niet gebleken is, dat daaraan eenige behoefte bestaat. Het is natuurlijk wenschelijk te straffen, daar waar de praktijk de noodzakelijkheid ervan aantoonst, maar het is eigenlijk nog wenschelijker niet te straffen daar, waar de praktijk de noodzakelijkheid van dat straffen niet heeft aangetoond.

Verder is de heer Dwidjosewojo erop teruggekomen, dat de locale raden niet beschermd worden door deze strafartikelen, maar toch eigenlijk weer wel worden beschermd omdat naar het inzicht van den heer Dwidjosewojo de autonome lichamen als provincie, gemeenten enz. alle organen van den Staat zouden zijn. Dit is zeker niet de bedoeling. Voor zoover mij bekend worden onder het begrip „organen van den Staat” in het staatsrecht alleen begrepen die ambtenaren en die colleges, die rechtstreeks afhankelijk zijn van het centraal gezag, maar worden daar niet toe gerekend lichamen, die autonoom zijn en een eigen zelfstandig leven leiden.

Er valt misschien over te twisten, maar de bedoeling van de wet is altijd zoo geweest en dit is in de praktijk ook altijd de opvatting geweest. Ik zou den heer Dwidjosewojo nog erbij willen zeggen, dat de Regeering van het centraal gezag uit gezien, tot nu toe noch in Nederland noch hier de behoefte gevoelt om de bescheiden van de locale raden te beschermen; juist de locale raden hebben weinig behoefte aan bescherming, omdat hun eigen autonomie, die ik zooeven releveerde, maakt, dat de locale raden volkomen vrij zijn, wanneer zij dat wenschelijk achten, voor zichzelf te zorgen en zelf strafbepalingen te maken

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

tegen het onbevoegd openbaar maken van hun bescheiden. Daarom meen ik, dat de Regeering zich hier beter afzijdig kan houden, ten eerste omdat de behoefte aan bemoeienis door de Regeering niet wordt gevoeld en ten tweede, omdat de locale raden lichamen zijn, die voor zichzelf kunnen zorgen.

De heer Dwidjosewojo heeft er verder nog bezwaar tegen gemaakt, dat alleen ambtenaren in die strafbepaling vallen en bijv. leden van de locale raden, die van nature ambtenaar zijn, wel onder die strafbepaling zouden vallen en de gekozen leden, die van nature geen ambtenaar zijn, hieronder niet zouden vallen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Bedoeld wordt de leden van de commissies, niet van de locale raden.

De Voorzitter: Voorzover zij niet-ambtenaar zijn.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Ook voor de leden van commissies is tot nu toe in de praktijk de behoefte van het maken van een strafbepaling tegen openbaarmaking van stukken niet gebleken. Mocht deze behoefte alsnog blijken, dan kost het zeer weinig moeite te maken, dat de leden van de commissies, die geen ambtenaar zijn en misbruik maken van het openbaarmaken van stukken, ook daarvoor strafbaar gesteld kunnen worden.

In het algemeen zijn de opmerkingen van den heer Dwidjosewojo feitelijk volkomen juist, maar de Regeering is er niet van overtuigd, dat voor de uitbreiding, die hij aan het strafwetartikel wil geven, eenige dringende noodzakelijkheid bestaat, althans niet zóó dringend, dat daarvoor het maken van een strafbepaling gewettigd zou zijn.

De heer Soejono heeft bezwaar gemaakt, dat de Regeering stukken, waarop niet geheim staat, toch wil beschouwen als geheim en aan den anderen kant ook niet een zuivere scherpe gedragslijn wil geven aan de ambtenaren, wat nu eigenlijk geheim moet zijn en wat niet. De heer Soejono heeft daaruit de conclusie getrokken, dat nu aan de ambtenaren zelf wordt overgelaten, wat zij zullen en mogen publiceeren en wat niet. Dat is niet geheel juist. Wanneer een ambtenaar een stuk publiceert, hetzij daar geheim op staat of niet, kan de rechter, die de zaak te onderzoeken krijgt, zeggen, ik beschouw dit stuk als geheim en de opheffing van dit geheim als tegen het belang van het land, ik straf daarom den ambtenaar voor de openbaarmaking hiervan. Wanneer op zoo'n stuk niet gestaan heeft, dat het geheim is, dan is dit voor den ambtenaar, die het in onwetendheid openbaar heeft gemaakt, niet erg aangenaam, maar stukken publiceeren is nu eenmaal niet zijn werk en hij heeft den plicht, voorzichtig te zijn. Het is niet de bedoeling deze zaak te machinaliseeren, omdat de moeilijkheid dan niet wordt ondervangen, maar verplaatst. Wij moeten niet aan de ambtenaren overlaten, wat zij op de stukken willen zetten, want dan zou in diensten, waar het strak toegaat, op alle stukken „geheim” worden gezet en het logisch gevolg daarvan is, dat wanneer de publicaties hiervan strafbaar worden gesteld,

Wijziging Wetboek van Strafrecht (publicatie ambtelijke bescheiden). — Overdracht van beheer aan regentschappen.

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, SOEJONO.)

die strafbepaling wordt uitgebreid tot een omvang, die door de Regeering allerminst gewenscht wordt.

De kwestie, waar het hier om gaat, is deze. Bij het ontstaan van de Hollandsche strafwet is men bij de toelichting van het Hollandsche artikel van het standpunt uitgegaan, dat een ambtenaar zelf moet beoordeelen, of een stuk geheim is of niet.

Wanneer de heer Soejono nu zegt, dat er lagere ambtenaren zijn, die dit moeilijk kunnen beoordeelen — de heer Soejono schijnt hen voor bijzonder praatzuchtig te houden — dan zal hij voorzichtig moeten zijn; de redactie van het strafwetsartikel brengt nu eenmaal mede, dat de ambtenaar, voordat hij tot publicatie overgaat, zich terdege zal moeten dekken op zijn voorman, en dit dient om te voorkomen, dat de lagere ambtenaren zullen zeggen: Het is niets, dit of dat stuk kunnen wij wel naar de soos medenemen en iedereen laten lezen. De geheele opzet is ontwijfelbaar, dat de ambtenaren door deze strafbepaling een strenge waarschuwing krijgen zeer voorzichtig met het publiceeren van stukken te zijn, wanneer zij de strekking daarvan niet kunnen beoordeelen. Ik kan niet medegaan met de opvatting van den heer Soejono, dat door de aanduiding van tevoren, dat een stuk „geheim”, „erg geheim”, „heel erg geheim”, is, aan de ambtenaren kenbaar gemaakt moet worden of het stuk wel of niet mag worden gepubliceerd. De heer Soejono moet bedenken dat een stuk „geheim” en „niet geheim” kan zijn naar omstandigheden. Wanneer bijvoorbeeld een personeelsvoorstel wordt gedaan, terwijl omtrent de benoeming algemeen gedacht wordt, dat daarvoor een bepaalde persoon in aanmerking komt, dan zal het niet zoo heel erg zijn, wanneer daarover gepraat wordt als de verwachte benoemd is. Wanneer het achteraf evenwel anders uitvalt en een ander persoon wordt benoemd, dan wordt de publicatie van het stuk echter onaangenaam; daarom is het noodig, dat zoo'n stuk geheim blijft. Zoo zijn er vele stukken, die in het voorbereidend stadium uit den aard der zaak geheim moeten blijven, maar waarvan, wanneer b.v. eenmaal de ordonnantie tot stand is gekomen, de geheimhouding geen enkel nut meer heeft. Het vaststellen dus van tevoren: dit stuk is geheim en blijft zijn leven lang geheim en het andere stuk is niet geheim en blijft dus zijn leven lang niet geheim, is practisch vrijwel onmogelijk. Daarom is de eenige oplossing, zooals ook in de wet staat, dat aan den rechter wordt overgelaten te bepalen welke stukken zoodanig geheim zijn dat de schending van dat geheim strafbaar is.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Mijn bezwaar gaat natuurlijk niet tegen die stukken, waarvan de geheimhouding uitdrukkelijk bepaald is. Wanneer op een stuk wordt vermeld, dat het geheim moet worden gehouden, dan zal geen ambtenaar er aan denken, dat niet geheim te houden ook niet de lagere ambtenaren. Maar waar het om gaat, is, dat vermoedelijk vooral de lagere ambtenaren geneigd zullen zijn, om wanneer op een stuk niet uitdrukkelijk wordt bepaald, dat het geheim moet worden

(SOEJONO, DIR. VAN JUST., VOORZ., KERKKAMP.)

gehouden, het toch geheim te houden. Dit strookt trouwens met de opvatting van een der leden van het College van Gedelegeerden, dat eigenlijk alle ambtelijke stukken geheim moeten worden gehouden zoolang door het bevoegd gezag geen verlof tot openbaar maken is gegeven en ik vrees, dat dit in de practijk moeilijkheden zal geven. Dat is het eenige, wat ik nog te zeggen had, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Rutgers directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Uit den aard der zaak is een ambtenaar, de hogere zoowel als de lagere, bescheiden en voorzichtig bij het publiceeren van ambtelijke stukken. Dat is tenslotte het gunstig gevolg van de wet. Het is mij niet goed duidelijk, welk bezwaar de heer Soejono daartegen heeft. Wanneer het een ambtenaar wenschelijk mocht voorkomen stukken, die hij onder zich heeft, te publiceeren, dan kan hij daarvoor aan zijn chef permissie vragen en het is zeker niet wenschelijk, dat de lagere ambtenaren zelf gaan beoordeelen, welke stukken geheim zijn en welke niet. Wordt daardoor in het algemeen een geheim cachet aan de stukken gegeven en wordt de geheimhouding daardoor in de practijk weleens overdreven — het juiste midden is moeilijk te bereiken — dan komt het mij toch voor, dat het in ieder geval beter is, dat wordt overdreven aan den kant van de geheimhouding dan wanneer er maar lukraak wordt gepubliceerd. Het eerste is een gevolg van deze wetgeving, wat wij o.i. met vreugde kunnen accepteren.

De ontwerp-ordonnantie, zooals zij van Regeeringswege is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot overdracht van beheer van enkele zaken aan de Regentschappen in West-Java. (Ond. 80).

Ik maak er de heeren op attent, dat ook in deze ontwerp-ordonnantie bij Memorie van Antwoord van Regeeringswege een wijziging is aangebracht, en wel in art. 2, welke wijziging dus als in den tekst geïnsereerd kan worden beschouwd.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Na deze Memorie van Antwoord bestaat er m.i. alle aanleiding de Regeering uit te noodigen nog eens een onderzoek te doen instellen of nu werkelijk aan alle regentschappen is overgedragen, wat daarvoor in aanmerking komt.

Bij deze gelegenheid hebben wij eigenlijk, in antwoord op een in het Gedelegeerdenverslag gestelde vraag, weer een nieuwe uitbreiding gekregen van het oorspronkelijk ontwerp. Wie waarborgt ons dat dergelijke uitbreidingen niet nog in meerder aantal zullen volgen?

Een andere oplossing zou zijn, het ontwerp nog een jaartje aan te houden om te zien, of er wellicht nog nieuwe vleermuizengrotten worden ontdekt en in beheer worden gevraagd dan wel, of er hier en daar nog een eenzame pasang-

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(KERKKAMP.)

grahan wordt gevonden, waarvan het beheer aan het regentschap moet worden overgedragen. Het eigenaardige toch van dit ontwerp is, dat ook daartegen geen bezwaar zou bestaan, want alles, wat erin bepaald wordt, werkt terug tot 1 Januari 1926.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik ben niet zoo kwaad als het wel eens lijkt en zal daarom een dergelijk voorstel niet doen. Ik zal mij bepalen tot een zuiver technische bespreking van een bepaald artikel en wel van artikel 3 van het ontwerp. Wanneer men dat artikel leest en daar ziet staan, dat aan het regentschap worden overgedragen: *a*, dit, *b*, dat *c*, dat, enz. terwijl er dan weer een opsomming volgt van hetgeen wordt overgedragen van *a* tot en met *d* van weer wat anders, en dan weer: overgedragen van *a* tot en met *d*, nog weer iets anders, dan wordt het iemand wel een weinig duizelig. Een dergelijk adacadabra heb ik vroeger in de Javasche Courant herhaaldelijk aangetroffen in de redactie van Gouvernementsbesluiten, maar het is mij altijd een geweldigen gruwel geweest. Als dat niet een uitvinding van den duivel is, dan is het toch zeker een uitvinding van de Algemeene Secretarie en U weet, Mijnheer de Voorzitter, dat is nog een oude vriendin van mij, dezelfde, die een jaar of wat geleden zoo gelukkig gehuwd is.

De man, die indertijd deze prachttuitvinding gedaan heeft, is nu natuurlijk allang met promotie overgeplaatst, zooals bij de Secretarie herhaaldelijk voorkomt, of anders zeker bevorderd tot lid van den Raad van Indië, misschien zelfs wel minister geworden. Zoo'n geniale administratieman is voor Indië altijd overal bruikbaar.

Maar laat ik nu tot het A, B, C, terugkeeren, al is het dan niet met graagte. Vroeger schoof ik dergelijke verbijssterende letterraadsels terzijde, maar nu ik lid ben van dit wetgevende college gaat dat niet meer. Ik moet er nu wel notitie van nemen en de zaak bestudeeren. Ik heb dat dan ook gedaan en ben tot de conclusie gekomen, dat de redactie van artikel 3 niet alleen leelijk is, maar bovendien ook niet practisch en in ieder geval bijzonder geschikt, om een eenvoudige zaak ingewikkeld te maken. Ik ben echter nog een beginnening in het vak van wetgeving en zal mijn opmerkingen daarom inkleeden in den vorm van vragen, daar allicht de Regeeringsgemachtigde er meer van weet dan ik, al was het maar alleen na 'de ervaring, die hij terzake in zoo ruime mate heeft opgedaan.

Ik zou dan willen vragen: is de bedoeling van hetgeen artikel 3 inhoudt eigenlijk wel iets anders dan een aanvulling van bepaalde ordonnanties? Waarom — zou ik verder willen vragen — heeft men zich dan niet bepaald tot een eenvoudige aanvulling? Laat ik een voorbeeld nemen en even Staatsblad No. 385 van 1925 opslaan. Daar vindt men in artikel 4 alles opgegeven, wat met ingang van 1 Januari 1926 aan het regentschap Krawang in beheer is overgedragen. Daarin vindt men verder ook, welke verplichtingen dat regentschap heeft in acht te nemen bij het beheer van de hem overgedragen zaken.

In het eerste lid van dat artikel zijn die zaken een voor een opgesomd. Wanneer men de voorgestelde wijziging na-

(KERKKAMP, SOEKAWATI.)

gaat, blijkt dat aan die opsomming slechts één punt is toegevoegd, als ik mij goed herinner, dat betreffende de brandspuithuizen; in plaats dat men in lid 1 van artikel 4 krijgt de opgesomde zaken van *a* tot en met *h*, wordt nu daaraan nog toegevoegd een punt *i*, dat betrekking heeft op de brandspuithuizen.

Mijnheer de Voorzitter! Zoo is het ook met de andere ordonnanties, die in het ontwerp zijn opgesomd. En nu zou ik aan den Regeeringsgemachtigde willen vragen, waarom niet eenvoudig gezegd is: die en die staatsbladen worden uitgebreid voor wat betreft lid 1 van art. 4 met een punt *i* — of hoe dan ook de nummering zou moeten zijn — waarin aangegeven is hetgeen opnieuw wordt overgedragen. Wanneer op een dergelijke manier was gehandeld, zou tevens hetgeen is opgesomd in art. 3 van dit ontwerp betreffende de verplichtingen, welke de regentschappen op zich nemen, geheel kunnen vervallen, want precies hetzelfde komt reeds in de oorspronkelijke ordonnantie voor.

Thans krijgen wij een geheel nieuwe ordonnantie en wanneer wij over eenige jaren niet meer weten, hoe deze zaak tot stand is gekomen, is het oorspronkelijke ontwerp niet aangevuld, maar heeft men te zoeken naar een nieuwe ordonnantie van een later jaar met precies dezelfde bepalingen als die van het oorspronkelijke ontwerp. Ik meen dus, dat de meest aangewezen weg hier is verlaten en zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen wat daarvan de reden is, waarom het noodig werd gevonden deze eenvoudige zaak zoo gecompliceerd te maken en of het niet wenschelijk moet worden geacht zich te bepalen tot een aanvulling van de desbetreffende artikelen der oorspronkelijke ordonnanties. Ik geloof, dat het dan ook in de toekomst gemakkelijker zal zijn om alles precies uit te zoeken, terwijl dan iedereen beter zal weten dan bij de nu gevolgde wijze van wetgeving, welke zaken in beheer zijn overgedragen aan de verschillende regentschappen.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij opgevallen, dat de considerans van de ontwerp-ordonnantie als bedoeling daarvan aangeeft het overdragen in beheer van eenige zaken, welke aan het land toebehooren, aan eenige binnen de provincie West-Java gelegen regentschappen.

In overeenstemming daarmee wordt in art. 2 dan ook gesproken van overdracht in beheer aan het regentschap Tjiandjoer van vogelnestklippen en vleermuizengrotten. In het 2e lid van artikel 3 ontmoet men evenwel de bepaling, dat de in het 1ste lid genoemde zaken in eigendom worden overgedragen aan de in dat eerste lid genoemde regentschappen. Daaruit is af te leiden, dat de ordonnantie verder gaat dan in den considerans is aangegeven. In eigendom overdragen van zaken is toch niet hetzelfde als het beheer daarvan overdragen. Het verschil tusschen de beide door mij genoemde deelen van de ontwerp-ordonnantie geeft, dunkt me, aan het ontwerp een tweeslachtig karakter. Daar komt nog bij, dat in het aangehaalde 2de lid van art. 3 de eigendom wordt overgedragen, voor zoover de in

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(SOEKAWATI, DJAJADININGRAT.)

het 1ste lid genoemde zaken, aan de voormalige gewesten, in wier plaats de regentschappen zijn gekomen, hadden toebehoord. Daarmede wordt onzeker gesteld of er eigendomsoverdracht plaats heeft. Ook dit komt mij als een gebrek in het ontwerp voor. Ik begrijp een bepaling, waarbij eigendom wordt overgedragen, alleen dan, wanneer het eigendomsrecht van den vorigen rechthebbende vaststaat. Indien geen eigendomsrecht van voormalige gewesten op de in het 1ste lid genoemde zaken bestaat heeft, zou het 2de lid een nietszeggende klank zijn zonder enig gevolg, wat mij in strijd voorkomt met het wezen van de ordonnantie.

Een ordonnantie moet toch rechtszekerheid geven en geen onzekerheid laten bestaan.

Mijnheer de Voorzitter! Deze bedenkingen geven mij aanleiding, der Regeering te verzoeken, mij er wel over te willen inlichten:

- 1e. wat haar aanleiding heeft gegeven tot de tegenstrijdigheid, die bestaat tusschen de considerans en het tweede lid van art. 3, waarop ik zooveel heb gewezen;
- 2e. welke rechten de voormalige gewesten hebben bezeten op de in het eerste lid van art. 3 genoemde zaken.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Na de opmerkingen van den heer Kerkkamp kan ik heel kort zijn.

In het Gedelegeerdenverslag is o.a. de vraag gesteld of bij de overdracht van de verschillende zaken aan de in de ordonnantie genoemde regentschappen ook de medewerking van de provincie werd ingeroepen. Daarmede werd o.m. het volgende bedoeld.

Bij de liquidatie van de verschillende plaatselijke raden hadden de regentschappen en de provincie uiteraard nog niets te zeggen. De Regeering kon vrijwel voor de verdeling van de boedels van de sedert opgeheven ressorten zorgdragen. Maar nu hebben de provincie en de regentschappen wél iets te beweren. Ik vraag mij daarom af of bij de vaststelling van dergelijke ordonnanties, als er thans een voor ons ligt, ook het advies is ingewonnen van de betrokken regentschappen en de betrokken provincie. Ik vraag dit, omdat mij gebleken is, dat vaak het beheer van verschillende zaken aan de regentschappen wordt opgedrongen, ook als de regentschappen dat beheer eigenlijk niet zouden wenschen.

Ik ben het volkomen met den heer Kerkkamp eens, dat het noodzakelijk is, eindelijk eens behoorlijk na te gaan, welke zaken en van het Land en van de provincie overgedragen kunnen worden aan de regentschappen. Maar daarbij zou ik toch de Regeering in overweging willen geven, in de allereerste plaats het advies van de regentschappen te hooren. Wanneer men dan ook eenvoudig aan de regentschappen vraagt, welke zaken die verschillende ressorten dan zouden willen beheeren, geloof ik, dat men tot een zeer behoorlijk resultaat zou kunnen komen, ook in verband met de financieele draagkracht en andere omstandigheden van die verschillende ressorten.

Ik zou dus gaarne zien, dat de zaak niet alleen van bo-

(DJAJADININGRAT, STOKVIS.)

ven af werd geregeld, maar dat ook werkelijk de meeningen van die verschillende ressorten nauwkeurig werden gehoord.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag komt de opmerking voor, dat opnieuw blijkt van de overhaasting bij de instelling der regentschappen, omdat nu, zoo geruimen tijd later, weer het voorstel wordt gedaan, om eenige bevoegdheden en objecten aan deze regentschappen over te dragen.

Het antwoord daarop, gegeven in de Memorie van Antwoord, luidt:

„Het verwijt van overhaasting bij de instelling van regentschappen in West-Java is reeds eenige malen door de Regeering teruggewezen, weshalve Zij meent thans niet opnieuw daarop te moeten ingaan”.

Mijnheer de Voorzitter! Hij, die dat geschreven heeft, bevond zich op dat oogenblik niet bepaald in een goed humeur, maar dat is een lichte ongesteldheid, die iedereen is te gunnen en dus ook der Regeering, die het antwoord heeft samengesteld. Maar is het een antwoord op hetgeen werd opgemerkt? Wij hebben uitdrukkelijk gezegd, dat dit voorstel weer een aanwijzing is, dat er overhaasting heeft plaats gehad bij de instelling van de regentschapsraden en nu had de Regeering moeten aantonen, dat dit voorstel daarvan géén aanwijzing is, maar zij had niet moeten vertellen, dat zij dat verwijt al zooveel malen heeft teruggewezen. Natuurlijk, dergelijke verwijten wijst men terug, wat nog niet altijd wil zeggen, dat ze daarom ook volkomen onjuist zijn geplaatst. Maar wat sterker is, de Memorie van Toelichting zelve bevestigt volkomen de grief, die in het Gedelegeerdenverslag is geuit. Wij lezen daar:

„Door een onwillekeurig verzuim is bij de instelling van de zelfstandige regentschappen in de provincie West-Java de overdracht in beheer van enkele zaken aan sommige dier nieuwe gemeenschappen achterwege gebleven

Mijnheer de Voorzitter! Nu bestaat overhaasting gewoonlijk in een reeks van onwillekeurige verzuimen. Ik zou waarlijk niet weten, hoe ik het begrip „overhaasting” anders zou moeten omschrijven. Dus inderdaad wordt hier door de Regeering zelve volkomen bevestigd de grief, die zij al zooveel herhaalde malen heeft teruggewezen. Van een sterke argumentatie van die terugwijzing getuigt deze Memorie van Toelichting dan toch niet. Is er inderdaad van geen overhaasting sprake geweest, dan maakt de Regeering het voor haarzelve niet gunstiger, want dan is hier aanwezig een belangrijke concrete fout, en dat vind ik eigenlijk nog erger. Ik ga hier even op in, omdat op het oogenblik mijn humeur ook niet zoo buitengewoon gunstig is. Wanneer men zoo'n antwoord krijgt, is dat niet bevorderlijk voor de goede stemming, vooral wanneer de vraag zoo volkomen gerechtvaardigd blijkt te zijn.

En wat moet nu wegens dat onwillekeurige verzuim nog aan een reeks van regentschappen worden overgedragen? Brandspuithuizen, badplaatsen, spoelleidingen en riolen.

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(STOKVIS.)

Maar dat is dus ongeveer het grootste deel van de objecten, die aan de regentschapsraden zijn toebedeeld.

Ik geloof dus, dat de grief in het Gedelegeerdenverslag juist was en dat de Regeering die grief zelf in de toelichting heeft onderschreven.

Een andere vraag van meer ondergeschikten aard, maar toch niet zonder belang, is deze. Er staat in artikel 3, na de enumeratie van de verschillende over te dragen objecten:

„onder verplichting om die zaken aan hare tegenwoordige bestemming te doen beantwoorden”.

Nu zijn daaronder ook begrepen de vleermuizengrotten, die nog niet zijn geëxploiteerd. Wat is nu de tegenwoordige bestemming van die vleermuizengrotten?

De Voorzitter: Die vallen niet onder art. 3, maar onder art. 2.

De heer Stokvis: Ik heb het even nagezien en U hebt inderdaad gelijk, Mijnheer de Voorzitter! U ziet, als ik een vergissing bega, dan wil ik die, indien daarop wordt gewezen, gaarne onmiddellijk toegeven.

De Voorzitter: Uw humeur is gelukkig al weer gauw beter geworden.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Mijn humeur was al gauw weer hersteld.

Iets anders nog. Er is in het Gedelegeerdenverslag gevraagd, waarom na de opheffing van de vroegere administratieve ressorten de verschillende objecten niet eerst aan de provincie zijn overgedragen, althans waarom niet van tevoren de medewerking van die provincie zou zijn gevraagd voor overdracht aan de regentschappen. Die opmerking is zoo juist, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord zich haast om mede te deelen, dat de zaak formeel nog in orde is gemaakt, doordat nu van den Provinciaal Raad van West-Java een besluit is verkregen, dat alsnog deze overdracht aan de regentschappen wettigt. Dus formeel — en anders was de vraag ook niet bedoeld — was die opmerking, dunkt mij, juist. Maar nu zegt de Regeering in haar antwoord, alvorens zij toegeeft, dat ook die opmerking juist is:

„De in voorliggende ontwerp-ordonnantie bedoelde beheersoverdracht aan de regentschappen moet echter nog gerekend worden te behoren tot de liquidatie van de sedert opgeheven plaatselijke ressorten, zoodat tegen overdracht zonder uitdrukkelijk verklaarde medewerking van de provincie — medewerking, welke bij een regelmatig verloop van deze aangelegenheid ook niet verleend zou zijn — naar de meening der Regeering geen bezwaar bestond”.

Eigenaardig, dat bij een regelmatig verloop de Provinciale Raad niet zou hebben meegewerkt en dat eerst bij een onregelmatig verloop, die medewerking werd verkregen!

In wezen is de zaak niet van zooveel gewicht, maar het gaat hier toch om toepassing van de wet. Den eenen keer

(STOKVIS, DWIDJOSEWOJO, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

kan een vergissing worden begaan op een zeer ondergeschikt punt, maar den anderen keer op een zeer belangrijk punt en daarom is het van belang, dat wij bij een ondergeschikt punt er de aandacht op kunnen vestigen.

Nu begrijp ik niet welk verschil de Regeering in de Memorie van Antwoord ziet tusschen „opheffing” van de vroegere ressorten en van hunne „liquidatie”. Hoe door het plaatsen van deze nuance nu kan worden gerechtvaardigd, dat de medewerking van de provincie aanvankelijk niet was gevraagd, maar directe overdracht aan de regentschapsraden plaats had, is mij niet duidelijk geworden. Vergis ik mij hierin, dan wil ik gaarne door den geachten Regeeringsgemachtigde van die vergissing eens afdoende worden overtuigd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde gaarne een vraag van ondergeschikt belang aan de Regeering stellen nl., deze of de zinsnede van art. 1, en de aanvulling van art. 4:

„met verplichting om die aan hare tegenwoordige bestemming te doen beantwoorden”.

hier wel wenschelijk is, immers dan zouden bijv. de pasanggrahans, bedoeld in art. 1 ook eeuwig pasanggrahans moeten blijven, want een regentschapsraad mag niet handelen in strijd met het bepaalde in een ordonnantie. Wil dus een regentschapsraad bijv. een pasanggrahan voor iets anders bestemmen, omdat dit noodzakelijk wordt geacht, dan moet er eerst gewacht worden op een herziening van de ordonnantie.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht een van de leden nog het woord? Zoo niet, wenscht de Regeeringsgemachtigde dan onmiddellijk te antwoorden?

De heer Stibbe, Regeeringsscommissaris voor de Bestuurshervorming: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Kerkkamp wil de Regeering uitnodigen nu maar eerst te onderzoeken, of werkelijk alles is overgedragen, wat daaryoor in aanmerking komt. Verder heeft de heer Kerkkamp een waarborg gevraagd, dat er niet meer van dergelijke voorstellen zullen komen. Dat is echter een waarborg, die niemand geven kan en die dus ook de Regeering niet kan geven. Ik geloof, dat dit het best wordt toegelicht door het feit, dat de Regeering zich genoodzaakt heeft gezien of het althans wenschelijk heeft geacht in de Memorie van Antwoord er de aandacht op te vestigen, dat bijv. in de regentschappen Cheribon en Koeningan zich tot het vrije landsdomein behorende vleermuizengrotten bevinden, waarvan de aanwezigheid tevoren niet bekend was. De overdracht van dergelijke zaken kan ook in de toekomst verwacht worden en men zou tot in eeuwigheid kunnen wachten met de indiening van een ordonnantie als de onderwerpelijke als men de absolute zekerheid zou willen hebben, dat er niets meer van dien aard over te dragen valt.

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

Het tweede punt, dat door den heer Kerkkamp ter sprake is gebracht, is een kwestie van de redactie van art. 3 van het ontwerp. De heer Kerkkamp heeft zich in niet al te vriendelijke termen over die redactie uitgelaten en heeft ze genoemd abracadabra. Ook heeft hij gesproken van „verbijssterende letterraadsels” en heeft zelfs de vraag gesteld, of dit nu hier een uitvindsel van den duivel of van de secretarie was, een vraag, waarop de heer Kerkkamp wel geen antwoord van mij zal verwachten.

De heer Kerkkamp: Dat was al bekend.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Overigens zou ik er de aandacht van den heer Kerkkamp op willen vestigen, dat, wanneer aan zijn voorstel gevolg werd gegeven, wij dan een redactie zouden krijgen, die zeker niet minder omslachtig is dan de redactie die op het oogenblik door de Regeering is ontworpen. Bovendien rijst tegen het denkbeeld, zooals dat door den heer Kerkkamp is aangegeven, nog dit theoretisch bezwaar, dat hij direct de instellingsordonnantie zou willen aanvullen. Dat zou eenigszins eigenaardig zijn. Een instellingsordonnantie is een ordonnantie, welke gemaakt is bij de instelling van het regentschap.

In hoofdzaak zou ik willen zeggen, dat de redactie, zooals deze door den heer Kerkkamp wordt gedacht, wanneer hij deze voor zichzelf op papier zet en uitwerkt

De heer Kerkkamp: Dat is reeds gebeurd.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: zal blijken niet minder omslachtig en onduidelijk te zijn dan de redactie, zooals die door de Regeering is aangegeven. Er is daarom geen aanleiding van de gebruikelijke redactie af te wijken.

De heer Soekawati vestigt er de aandacht op, dat er in den considerans van het ontwerp alleen wordt gesproken van het in beheer geven en niet van eigendomsoverdracht, terwijl in de ordonnantie zelf wèl gesproken wordt van eigendomsoverdracht. Inderdaad had in den considerans ook van die eigendomsoverdracht gerept kunnen worden, maar het ontbreken daarvan is geloof ik niet van veel belang. De hoofdzaak is natuurlijk dat de eigendomsoverdracht in de ordonnantie zelf wordt aangegeven. Dat door een zekere mate van onvolledigheid van den considerans onzeker zou worden of wel eigendomsoverdracht plaats heeft, — dat is tenslotte de hoofdzaak waar de heer Soekawati op doelt, als ik hem goed heb begrepen — kan de Regeering zeker niet toegeven.

Er is geen sprake van onzekerheid van de plaats gehad hebbende eigendomsoverdracht. Wanneer ik den heer Soekawati goed begrepen heb, acht hij echter bovendien de eigendomsoverdracht niet zeker gesteld, omdat in de ontwerp-ordonnantie zelve niet precies staat opgesomd, welke objecten in beheer en welke in eigendom overgaan.

De Voorzitter: Dat is, meen ik, niet door den heer Soekawati opgemerkt.

De heer Soekawati: Er staat in het betrokken artikel „voor zoover”; dat maakt de zaak onduidelijk, terwijl een en ander moet vaststaan en ook wie dat moet uitmaken.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: In het tweede lid van art. 3 staat het volgende:

„Voor zoover de in het vorige lid genoemde of daartoe behoorende onroerende zaken aan het in de plaats van het betrokken voormalig gewest getreden ressort behoorden, gaat de eigendom daarvan over op het regentschap binnen welks gebied zij zijn gelegen”.

Nu acht de heer Soekawati het mogelijk, dat er onzekerheid zal bestaan omtrent de vraag, welke objecten in eigendom zouden kunnen worden afgestaan. Ik geloof niet, dat er eenige reden is voor die vrees. Het vroegere gewest, en dus de tegenwoordige provincie en regentschappen, weten precies, welke objecten in eigendom hebben toebehoord aan de oude gemeenschappen en welke in beheer zijn gegeven. In beheer zijn gegeven die objecten, welke indertijd aan het Land hebben toebehoord en die bij de instelling der locale raden uitdrukkelijk bij ordonnantie in beheer zijn overgedragen. Dat staat vast. Wat daarna tot stand is gekomen en door de oude gewestelijke raden is gebouwd of gemaakt, dat is het eigendom en dat is in eigendom overgegaan. Daaromtrent bestaat bij de betrokken ressorten geen twijfel.

De heer s'Jacob: De wetgever moet het zelf doen en moet er zich niet van af maken door te zeggen, dat degene, wien het betreft, wel weet, wat hij te doen heeft. Dat is geen goede wetgeving.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! De heer Djadjadiningrat heeft er de aandacht op gevestigd, dat bij deze overdracht niet het advies is ingewonnen van de betrokken regentschappen of van de betrokken provincie. Hij heeft verder de opmerking gemaakt, dat het beheer van zaken vaak wordt opgedragen aan de regentschappen, terwijl deze dat niet wenschen. Ik geloof, dat er geen enkel regentschap is, dat de overdracht van de zaken, waarom het hier gaat, niet zou wenschen. Dit zijn inderdaad zaken, die feitelijk bij de instelling van de regentschappen overgedragen hadden moeten zijn, maar waarvan de overdracht door een onwillekeurig verzuim niet heeft plaats gehad. Er zal zeker geen enkel regentschap zijn, dat niet het beheer zou willen hebben over pasanggrahans, brandspuithuizen, badplaatsen, spoelleidingen enz., alle zaken, die in de ontwerp-ordonnantie genoemd zijn. Dat de provincie daarin niet gehoord zou zijn, berust op een misverstand. Het voorstel tot overdracht is zelfs uitgegaan van de provincie; de financiële draagkracht van de regentschappen kan, geloof ik, ten aanzien van deze onderwerpen wel buiten beschouwing gelaten worden.

De heer Stokvis heeft er nogeens de aandacht op geves-

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

tigd, dat de instelling van de regentschappen in West-Java met overhaasting zou hebben plaats gehad en dat de overdracht, die hier wordt voorgesteld, het gevolg zou zijn van die overhaasting. De Memorie van Toelichting — zegt de heer Stokvis — bevestigt die grief, want daarin wordt gezegd, dat door een onwillekeurig verzuim bij de instelling van de regentschappen deze overdracht achterwege is gebleven. Het is inderdaad een verzuim geweest, maar daaruit mag niet de conclusie worden getrokken, dat het verzuim het gevolg is geweest van overhaasting. Wanneer men een dergelijke veelomvattende taak heeft te verrichten als de instelling van de provincie met een groot aantal regentschappen, kan het zonder overhaasting ook weleens gebeuren, dat een zaak over het hoofd wordt gezien. Ik geef dadelijk toe, dat het niet mag gebeuren. Wanneer men zich op een formeel standpunt stelt, mag geen fout gemaakt worden, maar dit werk is door mensen gemaakt en geen mensenwerk is feilloos, dus ook dit niet. Wanneer er dus een fout gemaakt is, moet die worden hersteld, maar dat die fout het gevolg zou zijn van overhaasting, meen ik te moeten ontkennen.

Het is mij eigenlijk niet precies duidelijk wat de heer Stokvis bedoelt met de formeele zijde van de beheersoverdracht, waarover hij ook heeft gesproken. De heer Stokvis heeft de vraag gesteld, waarom de medewerking van de provincie niet eerder is gevraagd. Of het nu gaat om opheffing dan wel om likwidatie — zoo zeide hij — dat is toch precies hetzelfde. Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat is ook hetzelfde, maar het ging hier juist om zaken, die feitelijk reeds bij de instelling der regentschappen in hun beheer hadden moeten overgaan. Het betreft hier dus een gedeelte van de likwidatie der erfenis van de oude gewesten en, zooals in de Memorie van Antwoord wordt opgemerkt, wanneer ten deze de normale weg was gevolgd, dat wil zeggen, wanneer deze overdracht had plaats gevonden tegelijk met de instelling van de regentschappen zelve, zou de provincie er uiteraard niet over zijn gehoord en had zij dus geen oordeel kunnen geven. Nu heeft de Regeering zich in het onderhavige geval op het standpunt gesteld, dat wij — zooals ik zoeven reeds zeide, — nog te doen hebben met een stuk likwidatie van de oude gewesten en dat daarom op dezelfde wijze als vroeger te werk kon worden gegaan. Formeel kan daarop inderdaad een aanmerking worden gemaakt, en juist, omdat de aanmerking, die ten deze in het Gedelegeerdenverslag was gemaakt, juist is, heeft de Regeering de bedoelde informaliteit hersteld, door de medewerking van de provincie alsnog in te roepen. Ik geloof, dat het bezwaar van den heer Stokvis daardoor wel zal zijn opgeheven.

De heer Dwidjosewojo heeft gevraagd of de bepaling, die voorkomt in de artikelen 1 en 3, vervat in de woorden:

„..... onder verplichting om die zaken, welke worden overgedragen, aan haar tegenwoordige bestemming te doen beantwoorden en ze daartoe in goeden staat te onderhouden enz’’,

wel wenschelijk is, omdat de pasanggrahans, die de regentschappen overgedragen krijgen, ook pasanggrahans zullen moeten blijven. Ik zou den heer Dwidjosewojo hierop wil-

(REG. COMM. V/D BEST. HERV., KERKKAMP.)

len antwoorden, dat dit inderdaad de bedoeling van de Regeering is.

De heer Kerkkamp: Moeten die passanggrahans dus eeuwig blijven bestaan?

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Eeuwig behoeven ze niet te blijven bestaan. Wanneer de noodzaak bestaat, er een andere bestemming aan te geven, dan is de mogelijkheid, om in de bestemming dier gebouwen wijziging te brengen, opengelaten. Zoolang echter tot wijziging niet van hoogerhand medewerking is verkregen, is het wel degelijk de bedoeling, dat de tegenwoordige pasanggrahans geen andere bestemming krijgen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsgemachtigde heeft de opmerking gemaakt, dat uitstel van de invoering dezer ordonnantie wel heel aardig is, maar dat men toch niet tot in de eeuwigheid kan blijven uitstellen, en dat er zich nog wel meermalen gevallen zullen voordoen, waarin bepaalde zaken aan de regentschappen zullen moeten worden overgedragen. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, en het was dan ook niet zoozeer mijn bedoeling, de zaak op de spits te drijven, als wel om er de aandacht op te vestigen, dat deze wijze van behandeling toch eenigszins vreemd aandoet. Bovendien sprak ik slechts schertsenderwijs toen ik de idee opperde, om de overdracht dan nog maar een jaar uit te stellen, om nog eens ter dege na te gaan of er soms nog zaken zijn, die nog voor overdracht in aanmerking komen.

Verder heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd, dat men nu wel een andere redactie kan voorstellen, maar dat die toch even omslachtig zou worden als de redactie, welke in het in behandeling zijnde ontwerp is aangegeven. Ik ontken dat. Een andere redactie behoeft niet even omslachtig te zijn, maar kan heel wat, niet alleen korter- maar ook duidelijker zijn. Ik zal daaromtrent echter geen voorstel doen, zoodat U, Mijnheer de Voorzitter, zich niet ongerust behoeft te maken.

De Voorzitter: Ik heb mij er ook niets ongerust over gemaakt.

De heer Kerkkamp: Ik heb even genoteerd hoe een dergelijke redactie b.v. zou kunnen luiden. In dit geval bijv. als volgt:

Aan lid (1) van art. 4 van de ordonnanties van 14 Augustus 1925, afgekondigd bij de staatsbladen Nos. 385, 386, 394 en 396 wordt toegevoegd:

Staatsblad No. 385. *i.* brandspuithuizen;

Staatsblad No. 386. *h.* brandspuithuizen;

i. badplaatsen;

Staatsblad No. 394. *h.* ten algemeenen nutte strekkende spoelleidingen, goten en riolen.

Er volgt dan nog één gelijklopende wijziging en daar-

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(KERKKAMP, SOEKAWATI.)

mede is de heele zaak afgeloopen. Het is dan ook niet noodig om op te nemen de alinea's 2 en 3, welke in het voorgestelde art. 3 voorkomen en welke zuiver zijn overgenomen uit de oorspronkelijke ordonnantie.

Ik heb deze redactie alleen aangegeven om even met een voorbeeld aan te toonen, dat het toch wel wat korter kan als thans wordt voorgesteld; ik wil daarmee echter volstrekt niet zeggen, dat het een bijzonder mooie redactie is. Zij is een beetje haastig samengesteld, maar in elk geval blijkt hieruit toch wel, dat de regeling niet zoo ingewikkeld behoeft te worden gemaakt als thans door de Regeering is gedaan.

Maar, Mijnheer de Voorzitter! Heb ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen, dan heeft hij bezwaar tegen een aanvulling van de instellingsordonnanties, want hij zegt — naar ik meen, — dat zijn nu eenmaal instellingsordonnanties en daar kan men verder niet aan tornen.

Ik geloof echter, dat de Regeering eigenlijk niets anders doet dan ieder oogenblik tornen aan die instellings-ordonnanties en ieder moment er, in welken vorm dan ook, iets aan toevoegen. Daarom onderstel ik dat het in de toekomst nog wel eens meer zal voorkomen — zooals het in het verleden is voorgekomen — dat die instellings-ordonnanties moeten worden gewijzigd.

In verband daarmee doe ik een verzoek, n.l. of de Regeering bij een volgende aanvulling rekening wil houden met hetgeen thans werd opgemerkt omtrent de wijze van redigeeren en of de Regeering dan tevens van die gelegenheid gebruik wil maken om al de ordonnantie, welke wij zoo successievelijk hebben behandeld, tegelijkertijd op te ruimen en in de plaats daarvan één instellings-ordonnantie voor de betrokken regentschappen op te stellen, waarin alle punten behoorlijk zijn opgenomen. Zooals ik heb gezegd, zal dit voor de toekomst werkelijk een verbetering beteken en tevens een vereenvoudiging voor degenen, die de instellings-ordonnanties later hebben na te slaan.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! De Regeeringsgemachtigde heeft mij toegegeven, dat de considerans eenigszins instrijd is met den inhoud van de ordonnantie zelve, maar hij heeft daarbij niet uitdrukkelijk verklaard, dat de Regeering genegen is dien considerans te veranderen.

In verband daarmee zou ik de Regeering in overweging willen geven dien considerans als volgt te veranderen: „Dat hij, aan de betrokken regentschappen in de provincie West-Java hetzij in beheer, hetzij in eigendom willende overdragen enz.”

Mijnheer de Voorzitter! Wat mijn tweede opmerking betreft, verwijs ik naar de woorden hier zooveel door den heer s'Jacob gesproken. De Regeering moet niet zeggen naar mijn meening, dat de regentschappen moeten weten wat zij krijgen, doch de Regeering moet zelf aangeven hetgeen zij aan de regentschappen wil geven en op welke wijze.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DJAJADININGRAT, DWIDJOSEWOJO, MANDAGIE.)

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik de vraag stelde of bij de overdracht in beheer van verschillende objecten ook daaromtrent de meening van de betrokken regentschappen wordt gehoord, had ik niet speciaal het oog op de objecten, die in de vorige instellings-ordonnanties in beheer waren gegeven, doch ik heb die vraag in algemeenen zin gesteld en daarop heeft de Regeering geen antwoord gegeven.

Verder is de opmerking van den Regeeringsgemachtigde, dat de regentschappen zaken als brandspuithuizen en pasanggrahans zelf gaarne in beheer zouden hebben, in haar algemeenheid niet geheel juist.

Ik ken bijv. een geval, dat een regentschapsraad een brandspuithuis slechts met tegenzin in beheer nam, omdat het in een zeer desolaten toestand verkeerde en er heel veel geld noodig was om het weer in orde te maken, terwijl de financiële omstandigheden van den regentschapsraad zóódanig waren, dat daarvoor niet veel geld kon worden uitgegeven.

De laatste opmerking van den geachten Regeeringsgemachtigde zou dan ook slechts geheel juist zijn, wanneer de pasanggrahans en brandspuithuizen altijd perfect in orde waren, zoodat ze slechts in beheer te nemen en te exploiteeren zouden zijn. Dan zou tegen overdracht geen bezwaar bestaan. Maar, zooals gezegd, er zijn verschillende objecten, die grondige reparatie noodig hebben, om behoorlijk te kunnen worden geëxploiteerd en in verband daarmee wil ik de aandacht der Regeering vestigen op de wenschelijkheid, bij de overdracht der objecten aan de verschillende regentschapsraden rekening te houden met den toestand, waarin ze verkeerden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den Regeeringsgemachtigde op mijn vraag heeft mij niet bevredigd, het heeft de zaak nog in het duister gelaten.

Wanneer bv. een regentschapsraad het noodzakelijk vindt dat een andere bestemming wordt gegeven aan een onder zijn beheer staande pasanggrahan, of wanneer een regentschapsraad van oordeel is, dat een brandspuithuis op zijn tegenwoordige plaats niet meer noodig is, wat kan de raad dan doen? Kan de raad dan ook een voorstel aan de Regeering doen om de ordonnantie te wijzigen? Ik geloof niet, dat de raad daartoe bevoegd is.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Zou ik, in verband met de inwerkingtreding dezer ordonnantie even een vraag mogen stellen?

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar, maar het zou wel zoo goed zijn geweest, als U die vraag in eersten termijn gesteld hadt.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Deze vraag is eerst in den loop der debatten bij mij opgekomen;

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(MANDAGIE, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

het stellen er van kan niet anders dan in het belang van dit onderwerp zijn.

Art. 5 van deze ordonnantie zegt, dat deze ordonnantie in werking treedt met ingang van den dag na dien van haar afkondiging en terugwerkt tot 1 Januari 1926.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of het formeel en ter wille van de logica niet gewenscht is, dat ook het besluit van den provinciaal raad van West-Java van 12 December 1927 waarbij de provincie afstand doet van de haar overgedragen eigendomsrechten van terugwerkende kracht zal zijn tot 1 Januari 1926.

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs-hervorming: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerkkamp is teruggekomen op de redactie, welke door hem is aangegeven, in afwijking van de redactie, welke door de Regeering is aangegeven en heeft de vraag gesteld, of de Regeering bij een volgende aanvulling rekening zou willen houden met de opmerkingen, die de geachte spreker daaromtrent heeft gemaakt en, als het mogelijk is, alle aanvullingsordonnanties, welke tot dusverre verschenen zijn, tegelijk kan doen wegvallen om daarvoor in de plaats te stellen een nieuwe instellingsordonnantie.

De heer **Kerkkamp**: Mijn bedoeling is, de instellingsordonnantie, zooals die sedert is gewijzigd, opnieuw af te kondigen.

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs-hervorming: O, is een nieuwe afkondiging van de instellingsordonnantie Uw bedoeling. De Regeering wil den heer Kerkkamp dan gaarne de toezegging doen, dat bij een eventueel volgende aanvulling met het door hem voorgestelde rekening zal worden gehouden, voorzover dat mogelijk is.

De heer **Soekawati** heeft mij iets in den mond gelegd, dat ik niet heb gezegd. De geachte spreker heeft zooeven n.l. gezegd, dat ik zou hebben erkend, dat de considerans in strijd zou zijn met de ordonnantie. Dat heb ik echter niet gezegd. Ik heb alleen toegegeven, dat de considerans niet alle elementen bevat die in de ordonnantie zijn opgenomen.

De heer **Soekawati**: Ik bedoelde, dat art. 3 veel verder gaat dan de considerans.

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurs-hervorming: De wijziging, die de heer Soekawati heeft aangegeven voor den considerans kan de Regeering niet overnemen, want wanneer ik hem goed heb begrepen, zou hij den considerans aldus willen laten luiden, dat de Regeering aan de betrokken regentschappen in de provincie West-Java, hetzij in eigendom, hetzij in beheer willende overdragen eenige zaken, die aan het Land toebehooren, enz.; maar het gaat niet alleen om zaken, die aan het Land toebehooren, maar ook om zaken, die aan het oude gewest hebben behoord; daar gaat juist de kwestie van de eigendomsoverdracht over. De redactie, die de heer Soekawati hier heeft gegeven, is dus niet juist.

(REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV.)

Dat in de ordonnantie zelf precies per object zou moeten worden aangegeven, wat in eigendom en wat in beheer moet worden overgedragen, kan de Regeering niet toegeven. Dat is ook vroeger nooit gebeurd.

De heer **Djajaningrat** is er nogmaals op teruggekomen, dat hij het noodig had geacht, de regentschappen over deze overdracht van objecten te hooren en heeft daarbij de opmerking gemaakt, dat hij niet speciaal het woord had op de objecten, in deze ontwerp-ordonnantie genoemd, maar dat hij had bedoeld overdracht in algemeenen zin. Op het oogenblik is echter niets anders aan de orde dan deze ontwerp-ordonnantie, zoodat ik geloof, dat ik op de kwestie der overdracht van eventueel andere objecten op het oogenblik niet behoef in te gaan. Dat het een of andere regentschap op een gegeven oogenblik niet gesteld zou zijn op het in beheer geven van een bepaald object, als een brandspuithuis, is natuurlijk aannemelijk en als de geachte spreker mij dat verzekert, neem ik dat gaarne aan, maar dat kan voor de Regeering geen motief zijn, om van een in het algemeen redelijke gedragslijn af te zien. Een brandspuithuis is nu eenmaal een zaak van zuiver plaatselijken aard en het beheer van een dergelijk object behoort thuis bij het regentschap en bij andere gemeenschap. Wanneer een brandspuithuis of eenig ander object in een zoodanigen toestand verkeert, dat reparatie noodig is, zal daarmee op de begrooting rekening gehouden moeten worden.

De heer **Dwidjosewojo** heeft in tweeden termijn nog de vraag gesteld, wat een regentschapsraad met een pasanggrahan of een brandspuithuis kan doen, wanneer de raad van oordeel is, dat het object niet meer voor de oorspronkelijke bestemming kan worden gebruikt. In dat geval staan den regentschapsraad twee wegen open: wanneer het betreft een in beheer gegeven object, zooals een passanggrahan of een brandspuithuis, kan de regentschapsraad of het object teruggeven aan den oorspronkelijken eigenaar, n.l. het Land,

De heer **Kerkkamp**: Die wil het niet meer hebben.

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurs-hervorming: of hij kan aanvragen, de betreffende ordonnantie te wijzigen.

Wat de vraag van den heer Maandagie betreft of het besluit van den Provinciaal Raad, waarbij die raad de verklaring heeft afgelegd, van de eigendomsrechten ten aanzien van zekere objecten af te zien ten behoeve van het Land, al dan niet zal moeten terug werken tot 1 Januari 1926, geloof ik eigenlijk niet, dat dit noodig is, want de strekking van dit besluit is niets anders dan te kennen te geven, dat de provincie haar medewerking verleent bij het terugbrengen van den eigendom van die objecten aan het Land. Het is nog meer een verklaring van algemeene strekking, die daarin moet worden gelezen dan alleen een zuiver formeele overdracht.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Wij kunnen nu tot stemming overgaan.

22ste VERGADERING — DONDERDAG 19 JANUARI 1928.

Overdracht van beheer aan regentschappen.

(s' JACOB, SOEKAWATI.)

De heer s'Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even mijn stem motiveeren. Na het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde meen ik mijn stem aan dit ontwerp niet te kunnen geven. Bij dat antwoord toch wordt verdedigd het standpunt, dat eigendomsoverdracht kan plaats hebben op de wijze, zooals dit in het tweede lid van art. 3 is bepaald, n.l. met geen andere aanwijzing dan

„Voor zoover de in het vorige lid genoemde of daartoe behorende onroerende zaken aan het in de plaats van het betrokken voormalig gewest getreden ressort behooren”.

Dit acht ik principieel onjuist en zelfs principieel onbestaanbaar. Ik geloof niet, dat eigendommen in zulke algemeene termen kunnen worden overgedragen. Wanneer men aan iemand eigendom wil overdragen moet men met den vinger aanwijzen, welke objecten men overdraagt. In ieder geval kan ik mij met zulk een wetgeving principieel niet vereenigen en daarom zal ik tegen dit ontwerp stemmen.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij het betoog van den heer s'Jacob.

(VOORZITTER.)

De ontwerp-ordonnantie wordt in stemming gebracht en aangenomen met 15 stemmen voor en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Roep, Blaauw, Soejono, Schmutzer, Van Helsdingen, Djajadiningrat, Koesoemo Joe-do, Dwidjosewojo, Stokvis, Alimoesa, De Hoog, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Kerkkamp en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Kiès, Kan, Soekawati en s'Jacob.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren na het sluiten der vergadering zich naar de commissievergadering te willen begeven.

De vergadering wordt te 10.24 uur v.m. gesloten.

23ste VERGADERING — DONDERDAG 26 JANUARI 1928.

Ingekomen Stukken. — Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

23ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 26 Jan. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Von Söhsten.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16 en 18 Januari 1928 Nos 19 en 26 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot uitsluiting van de militaire sociëteiten van de werking van locale verordeningen tot regeling van den verkoop en het gebruik van sterken drank (Ond. 64);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van het Reglement van den Dienst der Volksgezondheid (Ond. 77).
2. Brief van den Algemeenen Secretaris houdende mededeeling dat in stede van den Dir. van Financiën, de Hoofdinspecteur van Financiën is aangewezen als Regeeringsgemachtigde voor Ond. 90.

Worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

3. B. G. S. van 16 Januari 1928 No. 94/B betreffende uitbreiding van de kolonisatie te Gedong Tataän.
4. Idem van 24 Januari 1928 No. 131/AI betreffende de benoeming van twee door de Regeering ontslagen buitenlandse ingenieurs bij de landschapswerken in het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.
5. Kabinetbrief van den Legercommandant van 23 Januari 1928 betreffende de regeling der positie van hier te lande in dienst getreden aanbevolen militairen van Europeeschen landaard.

De stukken sub 3 t/m 5 worden gedrukt.

6. Rondschrijven van den 1sten Gouvernements-Secretaris betreffende reserveering van gronden langs spoor- en

(STOKVIS.)

tramwegen in de buitengewesten voor bevolkingscultures en nederzettingen.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 21 Januari 1928 No. 1a houdende ontslag van den Directeur van L., N. en H. uit 's Lands dienst in verband met zijn benoeming tot Gouverneur van Suriname.
8. Idem van 19 Januari 1928 No. 25 houdende indienststelling van een leeraar-apotheker ten behoeve van de Apothekers-assistenten-school te Weltevreden.
9. Idem van 21 Januari 1928 No. 22 houdende ontheffing van den heer C. Hasselo als lid van de Permanente Commissie voor de bestudeering van de arbeidsverhoudingen ter S. O. K. en benoeming van den heer Smit in diens plaats.

De stukken sub 6 t/m 9 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de „regeling van het beroep in belastingzaken” (Ond. 90).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Hier wordt voorgesteld, een uitzondering te maken op de regeling van het beroep in belastingzaken, voor zoover die regeling inhoudt, dat, indien appellant tenslotte hooger wordt aangeslagen dan hij zelf meende, dat het geval behoort te zijn, de aanslag moet worden verhoogd met 25% over het verschil tusschen den definitieven aanslag en het door hem geschat bedrag, tot een maximum van f 200.

Die uitzondering betreft de verponding. Voorgesteld wordt nl. om, indien beroep wordt gevraagd op een verpondingsaanslag en het resultaat daarvan zou zijn een hogere aanslag dan ik zooeven noemde, de 25% niet zal worden berekend over de vijf jaren, waarover de aanslag loopt, maar alleen over het eerste jaar van dien aanslag.

De motiveering van het voorstel is in het kort deze. De bedoeling van die verhooging was, terug te houden van een al te vlot appelleren bij den Raad van Beroep en niet een zekere straf op een ten onrechte onjuist geachte raming van den eigen aanslag. Het gaat hier niet om een straf, maar om een zekere bijdrage in de beroepskosten, tevens als rem tot te sterk appelleren; en omdat bij den verpondingsaanslag het eigenlijk maar gaat om één belastingzaak, vindt de Regeering, dat het juister is om niet over de vijf jaren verpondingsaanslag de verhooging toe te passen, maar — zegt zij — in verband met het karakter en de geschiedenis van de bestaande regeling alleen over het eerste jaar van het belastingtijdvak. Ik geloof, dat ik zoo de bedoeling van het voorstel in het kort heb weergegeven.

Ik kan mij met dit voorstel tot nu toe niet vereenigen. Uit welke geschiedbronnen de Regeering heeft geput, is ons natuurlijk onbekend. De bedoeling van de bestaande regeling zal in de gewisselde stukken op de bureaux neergelegd zijn, maar ik vertrouw, dat de Regeering ons die geschiedenis stipt heeft medegedeeld.

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(STOKVIS.)

Wanneer inderdaad de bedoeling van die verhooging op een in beroep verhoogden aanslag is, een zekere bijdrage te eischen in de kosten van de beroepsprocedure, dan begrijp ik niet, hoe men die bedoeling in de letter van de wet heeft meenen te kunnen neerleggen als is geschied, want de kosten van die beroepsprocedure blijven natuurlijk gelijk, zoowel in het geval, dat de aanvankelijke aanslag wordt verhoogd als wanneer deze blijft gehandhaafd of gewijzigd wordt volgens de eigen raming. Wanneer inderdaad dus een bijdrage in de beroepskosten de bedoeling zou zijn, had men moeten zeggen: voor elk beroepsgeval zal een zekere betaling moeten geschieden. Maar waarom die betaling nu niet moet geschieden, als de aanvankelijke aanslag gehandhaafd blijft, of als de aanslag wordt gebracht op hetgeen de belastingschuldige meent, dat het had moeten zijn, maar alleen zal moeten geschieden, wanneer de aanslag wordt verhoogd kan ik mij niet begrijpen.

De indruk van een ieder, die de bestaande regeling aandachtig leest, is deze: wanneer men ten onrechte appelleert, zal men dat in zijn beurs voelen; want alleen, als men hooger wordt aangeslagen dan men zelf meende, dat het geval behoorde te zijn, wordt er 25% verhooging opgelegd over het verschil tusschen hetgeen de Raad van Beroep heeft aangeslagen en hetgeen appelland vond, dat het bedrag had moeten zijn. De bedoeling van de bijdrage in de kosten der beroepsprocedure, moet toch in de letter van de wet liggen opgesloten en die moet ons toch wel in de eerste plaats tot leiddraad zijn, en niets anders. Nu vraag ik mij af — gesteld dat mijn opvatting juist is, en als wij kijken naar den letter van de wet, heeft die vraag toch zeker wel reden van bestaan — waarom nu een belastingplichtige in de verpondingsbelasting milder zou moeten worden behandeld dan welke belastingplichtige ook, die onder deze beroepsregeling valt? Van de billijkheid en de noodzakelijkheid hiervan heeft de Regeering mij tot nu toe ten eenenmale niet kunnen overtuigen. Bovendien is het ook onredelijk tegenover de andere belastingplichtigen.

Laten wij eens veronderstellen, dat iemand vijf jaar achtereen — wat zijn recht is — van zijn aanslag in de inkomstenbelasting in appèl gaat bij den Raad van Beroep en dat hij bij iedere van deze vijf gelegenheden hooger wordt aangeslagen, dan voor het bedrag, dat hij aan de hand van artikel 8 der bestaande regeling heeft berekend. Dan moet deze belastingplichtige in de inkomstenbelasting de 25% verhooging vijf maal betalen, terwijl een belastingplichtige in de verpondingsbelasting, die nu eenmaal voor vijf jaar tegelijk wordt aangeslagen, slechts éénmaal die 25% zou betalen.

Voelt nu niet een ieder dadelijk, welk een onbillijkheid hierin is gelegen tegenover de andere belastingplichtigen dan die, welke zijn aangeslagen in de verpondingsbelasting? Het gaat bij laatst genoemde belasting trouwens niet om een aanslag over één geheel van vijf jaar, maar het belastingtijdvak is vijf jaar, terwijl de grondslag een jaarlijkse aanslag is. In dit opzicht is er dus ook geen verschil met het wezen van andere belasting-aanslagen en dat gaat zoozeer op, dat verschillende bepalingen van de

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

verpondingsbelasting met het vijfjarige belastingtijdvak geen rekening houden, want zoowel het verjaren van achterstallige boeten geschiedt per jaar, als in sommige gevallen de aanslag, nl. over een aaneengesloten periode van 12 maanden. De vijf jaren, die bij den verpondingsaanslag zijn betrokken willen niet zeggen, dat het hier een aanslag betreft over de vijf jaren tegelijk, het is alleen een jaarlijkschen aanslag — dat staat uitdrukkelijk in de verpondingsordonnantie — welke wordt gerekend over een belastingtijdvak van vijf jaar.

Ik kan dus niet inzien, dat de meergenoemde 25% zou zijn een bijdrage in de kosten van het beroep, want als dat het geval is, dan klopt deze regeling in het geheel niet met het karakter, dat men haar heeft willen geven. Zij komt volgens de wet zelve neer op een lichte correctie op een te lage aangifte en in de praktijk — daar heb ik zoeven reeds op gewezen — zal er een groote onbillijkheid ontstaan, wanneer een vijf maal appellerende belastingplichtige in een andere dan de verpondingsbelasting, de 25% eventueel vijf maal zou moeten betalen, terwijl een aangeslagene in de verpondingsbelasting, dat maar eenmaal zou hebben te doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik laat het voorloopig bij deze opmerkingen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer Stokvis naar voren heeft gebracht. Ik meen, dat hij in zijn betoog het karakter van het beroep bij den Raad van Beroep over het hoofd heeft gezien en daardoor tot conclusies is gekomen, die m.i. niet aanvaardbaar zijn.

Ten eerste wil ik opmerken, dat hij heeft gevraagd naar de stukken, betrekking hebbende op de geschiedenis van de ordonnantie; naar ik meen kan hij op dit punt volledig worden ingelicht wanneer hij opslaat de stukken betreffende de instelling van de raden van beroep in Holland, waar ook dergelijke raden van beroep bestaan. Uit die stukken zal hij dan de conclusie kunnen trekken, of de voorstelling van zaken, die door de Regeering is gegeven, inderdaad juist is.

In de tweede plaats zou ik willen opkomen tegen zijn bewering alsof nu de belastingschuldige ten aanzien van de verpondingsbelasting belangrijk wordt bevoordeeld boven andere belastingschuldigen, omdat hij voor vijf jaren belastingaanslag slechts één keer wordt aangeslagen in de verhooging van de belasting, terwijl de belastingschuldige krachtens b.v. de inkomstenbelasting, die ieder jaar hooger beroep zou aantekenen, vijf maal wordt getroffen met een dergelijke verhooging.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dan willen opmerken, dat het niet waarschijnlijk is, dat een persoon, die in de inkomstenbelasting is aangeslagen en daarop hooger beroep bij den Raad van Beroep heeft aangetekend, dat vijf jaren achtereen zal doen, wanneer in zijn omstandigheden in het geheel geen verandering is gekomen. Dan zal hij zich wel houden aan de uitspraak van den Raad van Beroep, terwijl

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(VAN HELSDINGEN.)

bij de verpondingsbelasting de zaak heel anders is. Bij deze laatste belasting immers is de belastingschuldige vijf jaar aan den vastgestelden aanslag door den raad van beroep gebonden, terwijl naar ik meen geen rekening wordt gehouden met de veranderde omstandigheden ten aanzien van het perceel dat is aangeslagen.

Mijnheer de Voorzitter! Uit het betoog van den heer Stokvis blijkt heel duidelijk, dat hij in die verhooring ten slotte toch wenscht te zien een eenigszins hoogere belasting als correctie op de te lage schatting op onjuiste gegevens. Zijn betoog komt dus voor een goed deel overeen met hetgeen in het Gedelegeerdenverslag dienaangaande naar voren is gebracht. Ik meen daartegenover te moeten stellen hetgeen ook in het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt, n.l. dat die verhooging inderdaad niet anders te beschouwen is dan als een bijdrage in de kosten.

Gesteld, Mijnheer de Voorzitter, de heer A wordt aangeslagen, òf in de inkomstenbelasting (art. 62) òf in de vennootschapsbelasting (art. 29) òf in de personeele belasting (art. 30) òf in de verpondingsbelasting (art. 19). De tot vaststelling van den aanslag bevoegde autoriteiten — hetzij het hoofd van gewestelijk bestuur (verponding art. 29), hetzij de commissie van aanslag (inkomstenbelasting art. 50, verponding, art. 11) dan wel de inspecteur van financiën (vennootschapsbelasting, art. 22) — hebben de bevoegdheid, reeds af te wijken van de aangiften, wanneer zij meenen, dat deze onjuiste gegevens bevatten, of later die onjuiste gegevens worden ontdekt. Zij hebben ook de bevoegdheid, een nader onderzoek te bevelen. Er is dus ruim voorzien in de mogelijkheid van een verstrekking van onjuiste gegevens. Er is een boekenonderzoek mogelijk en ook een beëdiging van den betrokkene, allemaal om te komen tot de vaststelling van een zoo juist mogelijken aanslag. Hun bevoegdheid om den belastingschuldige hooger aan te slaan dan volgens eigen aangifte, geeft aanleiding tot de toepassing van het z.g. piep-systeem. Wanneer de belastingdienst onjuiste gegevens vermoedt, dan wordt maar flink hoog aangeslagen. Heeft men werkelijk te hoog aangeslagen, dan zal — aldus de gedachtengang van de fiscus-autoriteiten — de belastingschuldige wel gaan piepen en komt dan wel met alle gegevens voor den dag en dient zijn bezwaren in.

Voor dat indienen van bezwaren is een instantie in de verschillende belastingverordeningen ingesteld, een zuivere administratieve instantie. De belastingschuldige kan doleeren bij den inspecteur of den hoofdinspecteur van Financiën, dan wel bij het hoofd van gewestelijk bestuur (art. 29 personeele belasting, art. 61 inkomsten-, art. 27, vennootschaps- en art. 18 verpondingsbelasting) binnen drie maanden na vaststelling of verstrekking van het aanslagbiljet. Die betrokken autoriteit beoordeelt opnieuw den aanslag en kan ingeval van onjuiste gegevens of hoogere schattingen wederom de belastingen verhoogen (personeele belasting art. 31, inkomstenbelasting art. 61, vennootschapsbelasting art. 28, verpondingsbelasting art. 18); in ieder geval wordt bij die beslissing acht geslagen op alle haar voorgekomen onjuistheden in den aan haar oordeel onderworpen aanslag. Die onjuistheden behoeven echter niet alleen te zijn aan den

kant van den belastingschuldige, want evenzeer is dit mogelijk aan de zijde van de administratie. Kwesties van interpretaties en verkeerde toepassing van belastingregelingen kunnen daarbij een groote rol spelen. Dat wordt o.a. uitdrukkelijk erkend in art. 21 van de verpondingsbelasting, waarin sprake is van dwaling in de feiten of een zich verkekenen, terwijl ook een strikte toepassing der bepalingen op den aanslag tot grove onbillijkheden aanleiding zou kunnen geven.

Normaliter is met deze instantie, die zowel ten voor- als nadeele van den belastingschuldige kan uitloopen, de zaak afgedaan.

De door de hoogere autoriteit vastgestelde aanslag wordt beschouwd als de aanslag. Vroeger kon daartegen geen verzet meer worden aangeteekend.

Bij Staatsblad 1915 No. 709, werd nu ten behoeve van de belastingschuldigen ingesteld een hooger beroep op den Raad van Beroep voor belastingzaken, waarvoor laatstelijk bij Staatsblad 1927 No. 137 een nieuwe organisatie en reglement werd vastgesteld.

Alleen de belastingschuldige kan in hooger beroep gaan (personeele belasting art. 30, inkomstenbelasting art. 62, vennootschapsbelasting art. 29, verpondingsbelasting art. 29) en waar de administratie zoo ten volle in de gelegenheid is geweest om met allerlei gegevens in en buiten de aangifte rekening te houden en zij dus geen herziening van haar aanslag behoeft, is de gedachtengang deze, dat de beslissing van van den Raad van Beroep nooit ten gevolge kan hebben — en ik meen dat de heer Stokvis zich hierin vergist — een herziening van den aanslag ten nadeele van den belastingschuldige, in dien zin, dat het door den Raad van Beroep vastgestelde bedrag zou mogen uitgaan boven het door de inspectie vastgestelde bedrag na kennisneming van de doleantie: de uitspraak kan dus zijn alleen ten voordeele van den belastingschuldige, in dezen zin, dat de Raad van Beroep den aanslag wèl mag vaststellen lager dan die van de inspectie.

Deze interpretatie, Mijnheer de Voorzitter — en dit is mijn bezwaar tegen de geldende regeling van het beroep — vindt men echter niet in Staatsblad 1927 No. 29. Ik heb althans geen bepaling kunnen vinden waaruit blijkt, dat de Raad van Beroep niet hooger mag gaan dan het bedrag, dat door de inspectie is vastgesteld, n.l. na kennisneming van de doleantie. Als ik mij vergis, zal de geachte Regeeringsgemachtigde mij straks wel nader willen inlichten. Zij berust slechts op goede justitie, ontleend aan de rechtspraak van den Hoogen Raad, als Raad van Beroep in belastingzaken in Nederland. Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat een zóo belangrijk beginsel uitdrukking had moeten vinden in de ordonnantie zelve en niet overgelaten moet worden aan de jurisprudentie van den rechter.

In dat verband rijzen nog meerdere bezwaren en vragen en komen meerdere leemten aan den dag, die — dunkt mij — om een voorziening vragen.

Is bv. de Raad van Beroep gerechtigd, een bedrag vast te stellen lager dan het door den belastingschuldige zelf opgegeven bedrag?

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(VAN HELSDINGEN.)

Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat er alle redenen is, aan de hand van de jurisprudentie de regeling van beroep nader aan te vullen. De geldende redactie van art. 15 maakt het, letterlijk genomen, mogelijk, dat de Raad van Beroep den belastingsschuldige aanslaat voor een hooger bedrag dan dat, vastgesteld door de inspectie. Er is dus in het algemeen bij het beroep bij den Raad geen sprake meer van onjuiste opgaven; de belastingsschuldige voelt zich bezwaard of omdat hij van oordeel is, dat de vaststellende autoriteit hem te hoog heeft aangeslagen op grond van de door hem of door die autoriteit zelf vastgestelde gegevens, of doordat de autoriteit z.i. een verkeerde interpretatie heeft gegeven, of onbillijk is geweest in de strikte toepassing van de wet bij een onwillekeurig verzuim, of zelfs dat hem heelemaal geen aanslag had mogen zijn opgelegd.

En nu schrijft art. 8 Staatsbl. 1927 No. 29, uitdrukkelijk voor, dat hij bij zijn beroepschrift uitdrukkelijk moet opgeven, wat hij naar zijn oordeel wél verschuldigd is (lid 3).

Het is van belang, Mijnheer de Voorzitter, hierop te letten, omdat dit door den belastingsschuldige opgegeven bedrag de grondslag vormt voor de zgn. verhooging der belasting, waarom het hier te doen is. Dit bepaalt het karakter van het geheele beroep en ook van de verhooging, die in wezen geen verhooging is.

De Raad stelt nu zijn beslissing vast na de procedure, in de wet omschreven. Is het door den Raad vastgestelde bedrag lager dan het bedrag, door den belastingsschuldige zelf genoemd — ik neem nu aan dat de Raad van Beroep daartoe bevoegd is —, dan is het beroep geheel juist gebleken en is het billijk, dat het Land de kosten van dat beroep, dat noodig was geworden door de verkeerde uitspraak van een zijner organen, ten volle draagt. In zooverre wijk ik ook af van hetgeen door den heer Stokvis is gezegd. Blijkt het door den belastingsschuldige volgens art. 8 zelf getaxeerde bedrag te laag te zijn, dan stelt de Raad zelf den hooger aanslag vast. Daarbij kan hij dus reeds ten volle rekening houden met onjuiste gegevens, verkeerde toepassing of schending der wet door de lagere aanslag-autoriteiten, maar tot geen hooger bedrag dan tot dat, door de inspectie na de doleantie vastgesteld.

Zijn er dus onjuiste gegevens verstrekt, dan zal de Raad niet nalaten, daar ten volle rekening mede te houden en zal dus dat feit zijn weerspiegeling vinden in den hooger aanslag door den Raad.

Nu rept art. 15 nog van een verhooging, die in wezen geen verhooging is, maar kennelijk iets anders. De ordonnantie bedoelt hier op te leggen — de Regeering erkent zulks uitdrukkelijk in haar Memorie van Antwoord — een kostenvergoeding. Het blijkt toch, dat de belastingsschuldige fout ging: hij taxeerde zijn belastingsschuld te laag. Door zijn hooger beroep veroorzaakte hij den Lande min of meer belangrijke onkosten. Men denke aan de uitkeering van de vacatiegelden aan de zittende-, niet-ambtelijke en ambtelijke leden, welke reeds een beduidend bedrag vormen. Daar-

om moet een te gemakkelijke aantekening van hooger beroep worden tegengegaan; daarom óók een gedeeltelijke afwenteling van de kosten op den belastingsschuldige. En dat wel tot een maximum van f 200. Verder mag men niet gaan. Immers, men mag het hooger beroep om de kosten niet geheel onmogelijk maken. Vandaar dat men de kostenvergoeding afhankelijk stelde van eenerzijds de door den belastingsschuldige zelf getaxeerde verschuldigde belastingssom en anderzijds van de uitspraak van den Raad van Beroep. De kostenvergoeding bedraagt 25% van het verschil tusschen beide tot een maximum van f 200.

Blijkt het beroep echter gegrond op verkeerde toepassing of schending van de wettelijke bepalingen, dan zal, zelfs indien dan nog het bedrag, door den Raad gesteld, hooger mocht zijn dan het door den belastingsschuldige getaxeerde, van geen „verhooging”, d.i. van geen kostenberekening sprake mogen zijn.

Die term „verhooging”, Mijnheer de Voorzitter, heeft de geheele gedachtenwisseling in de commissie niet alleen, maar ook de opvatting van het publiek vertroebeld. Zij is geen verhooging, zij is in hoofdzaak een kostenvergoeding. In het Gedelegeerdenverslag werd zij genoemd een administratieve boete. De Regeering zegt in haar antwoord dat

„boete in zich sluit het begrip van straf op een begane overtreding of een gepleegd verzuim, terwijl het zoeken van recht — al dan niet gemotiveerd — bij den Raad van Beroep bezwaarlijk als zoodanig kan worden aangemerkt”.

Zij voegt er ten overvloede aan toe, dat

„uit de geschiedenis van de onderwerpelijke bepaling duidelijk blijkt, dat het strafbegrip vreemd is aan de verhooging, en dat deze alleen is bedoeld als een bijdrage in de kosten, ingeval het beroep ongegrond blijkt te zijn”.

Precies hetgeen ik betoogde.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, uit het Gedelegeerdenverslag blijkt, dat de leden, die tegen de opvatting van ongemotiveerde bevoordeeling van den belastingsschuldige door dit ontwerp opkwamen, ook geen oogenblik bedoeld hebben boete in strafrechtelijken zin. Vandaar dat zij spraken van een administratieve boete.

Tusschen de Regeering en mij bestaat ten deze geen verschil. Gaarne ben ik bereid — als Zij dit liever wil — dien naam boete prijs te geven. De Regeering leze daarvoor dan b.v. „kostenvergoeding”, of „bijdrage in de kosten”. Maar zij elimineere uit de ordonnantie dan evenzeer den onjuisten naam „verhooging”, die — het blijkt immers reeds voldoende — ook misverstand wekt en dat wel in die mate dat deze voorgestelde wijziging van art. 15 noodig wordt geacht. Met dit voorstel betreedt de Regeering m.i. een verkeerden, een onnoodig omslachtigen weg. Zij kan veel gemakkelijker haar doel bereiken als zij in de ordonnantie zelf meer naar voren brengt het begrip „bijdrage in de kosten”.

Art. 15 in de huidige redactie behoeft dan slechts weinig te worden gewijzigd om hetzelfde te bereiken. M.i. kan het artikel aldus luiden:

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(VAN HELSDINGEN, DWIDJOSEWOJO.)

(1) Indien de volgens de uitspraak van den Raad verschuldigde belasting het in het derde lid van art. 8 bedoeld bedrag te boven gaat, wordt aan den belastingsschuldige een vergoeding opgelegd voor de door het beroep veroorzaakte kosten.

(2) De bijdrage bedraagt 25 ten honderd van het verschil tusschen voornoemde bedragen en ten hoogste twee honderd gulden.

Dan zou dus de geheele ingewikkelde voorgestelde wijziging vervallen. Het is dan duidelijk, dat deze bijdrage wordt gevorderd voor de kosten van een ondoelmatig hooger beroep. Waar de aanslag van de verpondingsbelasting ook een jaarlijksche is — zij het dan dat die aanslag voor den duur van vijf jaar zal gelden — is toch bij deze redactie uitgesloten, dat deze bijdrage ook over die vijf jaar moet worden geheven. Er is immers maar één proces geweest en met de betaling van de kostenvergoeding of de bijdrage in de kosten voor die ééne maal is natuurlijk alles afgelopen. Ik zou daarom de Regeering willen adviseeren het ontwerp in dien zin te wijzigen.

Het is intusschen mogelijk, dat tegen deze redactie allerlei administratieve bezwaren bestaan, vooral met betrekking tot de inning van de bedoelde bijdragen, maar dan betreur ik het, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering in Haar antwoord niet meer deze zuiver administratief-technische zijde van het vraagstuk naar voren heeft gebracht. Indien mocht blijken, dat de administratieve bezwaren tegen de door mij voorgestelde redactie werkelijk te groot zijn, zal ik natuurlijk niet in overweging nemen een amendement in dien geest voor te stellen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! De toepassing der bestaande ordonnantie nopens de onderhavige aangelegenheid, zooals zij in alinea 6 der Memorie van Toelichting is uiteengezet, lijkt bij oppervlakkige beschouwing zeer billijk. Immers het bedrag der eventueel op te leggen verhooging der verpondingsbelasting over een tijdvak van 5 jaren bijv. wordt gesteld op 5 maal zooveel als dat der verhooging van de belasting over één jaar, n.l. over het eerste jaar. Maar als men de zaak wat dieper beschouwt door bijv. te veronderstellen, dat de aanslag in de verpondingsbelasting volgens de bepalingen ook als die der andere belastingen voor één jaar werd vastgesteld, dan zou men toch moeten toegeven, dat de eventueel door een appellant in een jaar gemaakte fout zich in de 4 daarop volgende jaren uiteraard niet zal herhalen en de verhoogingen over deze jaren derhalve achterwege zullen blijven.

Ik zal mijn meening met een voorbeeld verduidelijken, Mijnheer de Voorzitter. Een belastingappellant vermeent door de betrokken verpondingscommissie in de verpondingsbelasting te hoog te zijn aangeslagen en geeft in zijn beroepschrift aan den Raad van Beroep op, dat zijn aanslag volgens zijn meening f 300 in stede van een hooger bedrag 's jaars had moeten zijn. Volgens de uitspraak van bedoelden raad bedraagt zijn aanslag echter f 400 's jaars of f 100 meer. Ingevolge de huidige bepaling moet deze aanslag dus worden verhoogd met f 25, derhalve over 5 jaren

(DWIDJOSEWOJO, KIËS, REG. GEM. VOOR FIN.)

met $5 \times f 25 = f 125$, want zijn belasting over het 2e, 3e, 4e en 5e jaar wordt ook reeds bij voorbaat telkens verhoogd met f 25. Dit is niet logisch, Mijnheer de Voorzitter, want indien volgens de bepalingen de aanslag, evenals bij de andere belastingen, telkens slechts voor een jaar werd vastgesteld, dan zou de door den appellant gemaakte fout zich in de volgende jaren niet herhalen, zoodat de verhooging slechts één keer zou worden opgelegd.

Vergelijkt men dus de toepassing der bestaande regeling ten aanzien van de verpondingsbelasting met die ten aanzien van andere belastingen, waarvan de aanslag slechts voor één jaar wordt bepaald, dan kan men de billijkheid van de thans in behandeling zijnde regeling duidelijker inzien, aangezien hierbij de oplegging der verhoogingen wegens nog niet gemaakte fouten uitgesloten is.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne even te kennen geven, dat ik mij kan vereenigen met de uiteenzetting van Regeeringszijde, laatstelijk nog eens verduidelijkt in de Memorie van Antwoord op ons Gedelegeerdenverslag. Bij den Raad van Beroep komt men in de betrekkelijke aangelegenheid pas terecht, nadat de kwestie reeds een voorgaand onderzoek in meerdere instanties heeft ondergaan. De laatste instantie is dus feitelijk alleen noodig, wordt alleen ingeroepen voor beslissing over een verschil van meening van principieelen aard tusschen den belastingsschuldige en den fiscus. Juist is dus de opvatting van de Regeering, dat er i.e. geen sprake is van boete, ook niet van administratieven aard, doch slechts van een bijdrage in de kosten van het beroep. Die kosten kunnen hoog zijn, wanneer de Raad van Beroep bijv. zich genoodzaakt ziet bijzondere voorlichting te vragen van accountants of andere deskundige particulieren. Dat een dergelijke bijdrage in de kosten door den belastingsschuldige dan onafhankelijk is van het tijdvak, waarover de aanslag plaats heeft, is m.i. logisch.

Wel sluit ik mij aan bij het betoeg van den heer Van Helsdingen om het woord „verhooging” in de ontwerp-ordonnantie te wijzigen, zoodat misverstand terzake verder is uitgesloten.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde direct te antwoorden?

De heer Von Söhs ten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Op de door den heer Stokvis gestelde vraag of de Regeering het college wel juist heeft ingelicht over de betekenis van de op te leggen verhooging, wanneer in hoogste instantie de belastingplichtige in het ongelijk is gesteld, kan ik bevestigend antwoorden. Ik kan in zooverre ook verwijzen naar hetgeen de heer Van Helsdingen zei, n.l., dat de regeling is overgenomen uit de regeling, die in Holland indertijd ook heeft gegolden voor het beroep op de Hollandsche raden van beroep. De regeling beoogt dus een bijdrage door den belastingplichtige in de kosten, zoo deze

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(REG. GEM. VOOR FINANCIËN.)

in het ongelijk wordt gesteld. Dat is geen ongewoon verschijnsel in een procedure. Wanneer twee partijen met elkaar een geschil hebben, dan betaalt immers de partij, die in het ongelijk wordt gesteld, de kosten van het geding.

Om nu te voorkomen, dat voor elke zaak precies moet worden uitgerekend, hoeveel de kosten zijn geweest, hetgeen slechts moeite en administratieven omslag geeft, is de Hollandse regeling gevolgd door een zeker percentage van het verschil in den vorm van verhooging op te leggen, zijnde een percentage over het verschil tuschen hetgeen de belastingplichtige als aanslag vraagt en hetgeen hem door den raad van beroep als aanslag wordt opgelegd. Dit is een praktische regeling, die in de praktijk in elk opzicht heeft voldaan en die ook bij de invordering en bij de administratie in het geheel geen moeite geeft. Waar ook de belastingdienst er naar streeft — en ook in vorige jaren in den Volksraad stemmen daarvoor zijn opgegaan — om ingewikkelde regelingen tegen te gaan, heeft de Regeering hier de regeling zoo soepel en eenvoudig mogelijk gemaakt. Daarom zou ik het college in overweging willen geven om van die regeling niet af te wijken.

De heer Stokvis heeft verder een vergelijking gemaakt tuschen een appellant, die vijf jaar achter elkaar tegen zijn aanslag in de inkomstenbelasting opkomt en een appellant, die opkomt tegen zijn aanslag in de verpondingsbelasting, hem voor 5 jaar opgelegd. Hij heeft trachten aan te tonen, dat er in wezen tuschen deze twee belastingplichtigen geen verschil bestaat ten aanzien van hun beroep. Maar ik geloof, dat de heer Stokvis wel iets over het hoofd heeft gezien. De aanslag voor de verponding wordt opgelegd voor vijf jaar en vastgesteld op een jaarlijksch bedrag. De aanslag steunt op één verpondingswaarde, die naar zekere gegevens wordt vastgesteld. Dus als nu maar eenmaal de verpondingswaarde aan een onderzoek is onderworpen, is de zaak daarmee ook afgelopen, want op de verpondingswaarde steunt de jaarlijkse belasting voor het heele tijdvak.

Dat is heel iets anders dan indien men bij de inkomstenbelasting vijf jaren achtereen tegen den aanslag opkomt, want voor elk van die jaren krijgen wij een anderen grondslag voor den aanslag, omdat elk jaar het zuiver inkomen anders is en daardoor ook een andere aanslag plaats heeft. Voor elk van die vijf jaren is de aanslag bij de inkomstenbelasting dus een aparte zaak in tegenstelling met den aanslag in de verpondingsbelasting, waar men hoewel het tijdvak vijf jaar is, gedurende dien tijd slechts met één zaak te maken heeft. Daarom heeft de Regeering de onbillijkheid ingezien om iemand, die tegen zijn verpondingsaanslag opkomt en door de bestaande voorschriften in veel ongunstiger positie wordt gebracht dan een ander die tegen zijn aanslag in de inkomstenbelasting opkomt, ook over vijf jaar die verhooging te laten betalen, hoewel het onderzoek en alles wat daarmee samenhangt slechts één zaak betreffen. Daarom is deze wijziging dan ook door de Regeering aanhangig gemaakt.

Overigens wilde ik nog even den heer Van Helsdingen beantwoorden. Over het algemeen heeft de heer Van Hels-

dingen ook den heer Stokvis antwoord gegeven. Hij heeft hem gewezen op verschillende bepalingen in belastingordonnanties.

De heer Van Helsdingen komt alleen op tegen den naam „verhooging”, die aan de vordering gegeven is. Ik heb zooeven reeds gezegd, dat dit gedaan is om de zaak zoo soepel en eenvoudig mogelijk te houden en om in de praktijk de invordering en administratie te vergemakkelijken. Als men de term „kosten” zou willen gebruiken, zou de administratie die „kosten” weer afzonderlijk moeten houden van de belasting en zou men bij de inning daaraan ook weer apart aandacht moeten schenken, terwijl de zaak nu automatisch gaat.

Overigens wilde ik er de aandacht van den heer Van Helsdingen op vestigen, dat, hoezeer hij in de plaats van de „verhooging” iets anders wil stellen — hij wil er den naam „kosten” aan geven —, hij die „kosten” toch berekent naar denzelfden grondslag als waarop die nu worden bepaald, — dat wil hij, als ik hem goed begrijp — en als nu de grondslag niet gewijzigd wordt, moet men weer komen tot al hetgeen waartegen de heer Stokvis bezwaren heeft aangevoerd. Dan komen precies dezelfde geschilpunten weer aan de orde, die naar aanleiding van dien grondslag gerezen zijn en tot wijziging van de ordonnantie hebben geleid. De heer Van Helsdingen heeft gezegd: Men brengt als kosten in rekening 25% van het verschil tuschen hetgeen de belastingplichtige als aanslag vraagt en hetgeen inderdaad als aanslag wordt opgelegd.

De heer Van Helsdingen: Voor dat eene proces.

De heer Von Söhlsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Ja, maar dan vraagt men: Wat is de aanslag? De aanslag voor de verponding geldt voor vijf jaren, doch de heer Stokvis zegt, dat het daar ook om vijf aanslagen gaat.

Ik wil er voorts op wijzen, dat de term „verhooging” of „verhoogd” ook voorkomt in de vroegere Nederlandsche regeling; wij hebben die overgenomen.

De heer Stokvis: Dat was de vroegere Nederlandsche regeling.

De heer Von Söhlsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Het doen bijdragen in de kosten is om praktische redenen gegoten in den vorm van een verhooging en door een naamsverandering zou men in het wezen der zaak, waarop het eigenlijk aankomt, geen wijziging brengen, want ook volgens de redeneering van den heer Van Helsdingen betaalt de man dan nog evenveel. Het komt er voor de belastingadministratie in de eerste plaats op aan een zoo gemakkelijk en zoo soepel mogelijke regeling te hebben. Ik moet daarom het College in overweging geven de regeling zoo te houden, als zij nu is, daar de praktijk heeft uitgewezen, dat zij dan niets geen moeite zal medebrengen en de invordering een vlot verloop kan hebben.

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(REG. GEM. VOOR FIN., STOKVIS.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen met deze opmerkingen tegelijkertijd ook den heer Dwidjosewojo voldoende te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Als ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb, komt het woord „verhooging” ook thans nog in de Nederlandsche belastingwetgeving voor?

De heer Von Söhsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Op het oogenblik niet, Mijnheer de Voorzitter! Dat kwam in de vroegere Hollandsche wetgeving voor; dat het thans uit die wetgeving is vervallen, ligt hieraan, dat men in Holland talrijke raden van beroep heeft en in Indië maar één. Om te voorkomen, dat de menschen te snel bij dien eenen raad van beroep zullen komen, die alle zaken heeft op te vangen, terwijl dit in Nederland door tientallen raden van beroep kan geschieden, wenscht de Regeering het woord „verhooging” in de Indische belastingwetgeving te behouden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft mijn betoog trachten te bestrijden, maar ik krijg tenslotte toch den indruk, dat de heer Van Helsdingen niet zoo heel zeker was van zijn zaak, of hier moest worden gezien een bijdrage in de kosten dan wel een zekere correctie voor een onjuiste raming van den eigen aanslag. Trouwens het blijkt nu, dat de heer Van Helsdingen degen is geweest, die de woorden „administratieve boete” in het Gedelegeerdenverslag heeft gebruikt. Hij stond dus aanvankelijk in beginsel op mijn standpunt. Ik heb ook gesproken van correctie, heb het woord „straf” niet eens gebruikt. Maar spoediger dan men had kunnen verwachten, is de heer Van Helsdingen zonder eerst den geachten Regeeringsgemachtigde mondeling te hebben gehoord, tot het inzicht gekomen, dat het hier geldt een bijdrage in de kosten, maar hij heeft toch ook erkend, dat die bedoeling uiterst zwak in de letter der wet is neergelegd. Wanneer men in een belastingverordening het woord „verhooging” bezigt, beteekent dat voor hen, die de stukken niet kennen — en dat is voor de groote meerderheid van de belastingplichtigen het geval — een verhooging van den aanslag en niet een bijdrage in de kosten van het beroep. De heer Van Helsdingen heeft mij tegengevoerd, dat mijn voorstelling van zaken, dat wanneer iemand voor een andere belasting dan de verpondingsbelasting vijf jaren achtereen reclameert, hij eventueel ook vijf malen in de verhooging zou moeten vallen, zeer onwaarschijnlijk zou zijn, tenzij de omstandigheden veranderen. Maar juist bij de inkomstenbelasting is de verandering van deze omstandigheden van jaar tot jaar veel levendiger dan bij de verponding gemeentelijk het geval is. In ieder geval behoort een wet redelijk en billijk te zijn ten aanzien van alle justitiabelen. Vanuit dit standpunt bezien, is het geval, dat ik veronderstelde, in het geheel niet onwaarschijnlijk en wordt er een groote on-

billijkheid in het leven geroepen door het verschil in behandeling van verschillende belastingplichtigen.

Mijn bezwaren — ik heb het nu speciaal over hetgeen de heer Van Helsdingen naar voren heeft gebracht — zijn dus in het geheel niet opgeheven. Ondanks de bedoeling, die dan toch duidelijk moet blijken uit den tekst der wet blijf ik — en ik zal dit nog nader aantonen — volhouden, dat die tekst geen andere conclusie toelaat, dan dat hier sprake is van een zekere correctie ten opzichte van hen, die meenen, lager te kunnen worden aangeslagen, dan volgens den Raad van Beroep het geval is. In dit opzicht staat mijn betoog dus nog volkomen overeind.

Nu wil ik toch ook wel eens redeneeren vanuit het regeeringsstandpunt, dat alleen kan zijn bedoeld een bijdrage in de kosten. Wij hebben o.a. van den geachten Regeeringsgemachtigde gehoord, dat er bij beroep van een aanslag in de verponding, al loopt die over vijf jaar, niet in evenredigheid meer kosten zouden zijn te besteden. Ik wil dat aannemen, maar dan merk ik op, dat het hier toch niet in de eerste plaats gaat om het belang van de administratie, maar in de eerste plaats om dat van den in fiscaal opzicht rechtsbehoevenden, en zoo bezien, ziet het er met die „bijdrage in de kosten” toch wel zeer vreemd uit. Ik heb er immers reeds op gewezen, dat aangeslagenen in de inkomstenbelasting eventueel de verhooging in kwestie vijf maal zouden moeten betalen, terwijl die in de verpondingsbelasting slechts een keer.

Maar in deze regeling liggen meer onbillijkheden opgesloten. Wanneer men bedoelt het verkrijgen van een bijdrage in de kosten van het beroep, behoort de regeling anders te zijn dan zij ons thans is voorgelegd. Immers, wanneer een belastingplichtige appelleert en hij krijgt van den Raad van Beroep een aanslag, zooals hij zich die zelf had gedacht, zal hij veel eer in staat zijn en veel meer reden hebben, een bijdrage in de kosten van het appel te betalen, dan wanneer hij een zwaarder aanslag thuis krijgt, want dan moet hij, boven het nadeel van een hooger aanslag ook nog kosten mee betalen. Het zou dus juist rationeel zijn, indien men een regeling trof waarbij de belastingplichtigen, die van het beroep het minste nadeel ondervinden, ook het meest in de kosten bijdragen. Wil men dit niet, dan moet men uitgaan van het standpunt: een geslaagd, of een afgewezen beroep, ieder deelt naar gelijken maatstaf in de kosten. Dat zou een juiste regeling zijn, maar de regeling is, zooals zij hier voor ons ligt, juist vanuit het standpunt der Regeering, fout en onzuiver. Gaat men nu incidenteel weer een nieuw element voor de verpondingsbelasting invoegen, dan worden de onbillijkheden — en dat heb ik zoeven trachten aan te toonen — nog grooter, dan zij thans reeds zijn. Waar nu ook uit hetgeen is aangevoerd door die leden van dit College, die overigens tegen het Regeeringsvoorstel geen overwegend bezwaar hebben, blijkt, dat de voorgestelde regeling aan de bedoeling van de Regeering, zelfs niet in de terminologie beantwoordt, zou ik haar den raad willen geven, er nu niet incidenteel in te gaan morrelen, maar ons een nieuwe rege-

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

ling van de procedure bij den Raad van Beroep voor te leggen. De regeling, zooals zij ons thans is voorgelegd, is voor mij onaannemelijk.

Wat betreft de vergelijking met de Nederlandsche wet, wij hebben gehoord, dat de Nederlandsche wet het stelsel, dat hier geldt, heeft losgelaten. Of dit nu is geschied, omdat er in Nederland zooveel Raden van Beroep zijn, zou ik nog eens nader moeten zien toegelicht. Ik geloof niet, dat de geachte Regeeringsgemachtigde ons definitief zal kunnen mededeelen, dat het motief alleen daarin is gelegen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is voor ons van groot belang te weten de redenen, die de Nederlandsche wetgever ertoe hebben geleid een regeling te ontwerpen, die wij kort geleden pas hebben overgenomen en welke wij thans weer moeten gaan corrigeren op een wijze, welke de regeling op zichzelf niet ten goede komt, maar enkel zekere groep van belastingplichtigen bevoordeelt.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik gaarne willen opkomen tegen de beschuldiging, zal ik maar zeggen, die de heer Stokvis ten mijnen aanzien heeft geuit, dat ik zou zijn veranderd van opinie, zonder dat de Regeeringsgemachtigde zich nog medeling zou hebben uitgesproken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in dit verband even wijzen op het Gedelegeerdenverslag, waarin uitdrukkelijk het begrip administratieve boete, nader wordt omschreven als een administratieve boete ter voorkoming van ongemotiveerd doeleeren en onnoodige verzwaring van het werk van den raad van beroep, zooals ook uit de Memorie van Toelichting blijkt. Er is hierbij geen sprake geweest van het toepassen van een straf, maar alleen van, zooals het elders ook wordt genoemd, een bijdrage in de kosten van den raad van beroep. Dat had meer op den voorgrond moeten worden gesteld. Ik geef toe, dat het woord boete door mij wellicht minder juist is gebruikt, hoewel ik het gemakkelijk zou kunnen verdedigen, maar om alle misverstand te vermijden heb ik daarom in mijn eersten termijn voorgesteld dit te wijzigen in: „bijdrage in de kosten”, maar dat ik van opinie zou zijn veranderd, daarvan is hier geen sprake.

Mijnheer de Voorzitter. Het tweede punt, waarover ik nog iets zou willen opmerken, betreft het verschil, dat de heer Stokvis ziet in de posities van de appellanten ten aanzien van de aanslagen in de vennootschaps- en inkomstenbelasting en die in de verpondingsbelasting. Ik heb er reeds opmerkzaam op gemaakt dat iemand, die in de inkomstenbelasting is aangeslagen, niet 5 maal zal appelleren, wanneer de volgende jaren zijn financieele positie precies dezelfde is gebleven. Dat dekt geheel de interpretatie van den Regeeringsgemachtigde, die er uitdrukkelijk op gewezen heeft, dat bij de verpondingsbelasting voor den aanslag de ééne verpondingswaarde wordt genomen als grondslag voor den vijfjarigen termijn, terwijl bij de inkomstenbelasting, waarbij de omstandigheden ten aanzien van de vaststelling van den aanslag iederen keer kunnen veranderen, ieder jaar opnieuw als het ware een nieuwe grondslag voor den belastingaanslag aanwezig is. Wanneer dat niet het geval is, zal een belas-

(VAN HELSDINGEN.)

tingschuldige zich wel bedenken, voordat hij opnieuw in appel gaat bij den Raad van beroep in belastingzaken.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft verder een min of meer melodramatische voorstelling gegeven van den armen belastingenschuldige, die toch al hooger aangeslagen door den raad van beroep, dan hijzelf meende te moeten worden aangeslagen, bovendien nog moet medebetalen in de kosten van de procedure.

De heer Stokvis: Ik heb anders geen melodramatischen aanleg!

De heer Van Helsdingen: Dat is overigens een zeer gebruikelijk verschijnsel bij de procedure; ook in de burgerlijke procedure wordt degeen die in het ongelijk gesteld, in de kosten veroordeeld. Maar ik zou nog liever willen wijzen op de procedure die bij onteigening geschiedt, waarbij ook de onteigenende partij, die te weinig heeft aangeboden voor het te onteigenen object, dus degeen, die de procedure heeft nodig gemaakt — en daar gaat het tenslotte om — wordt belast met de kosten van de procedure en anderzijds de onteigend wordende partij, die te veel heeft gevraagd. Zoo moet ook hier de persoon, die appelleert, niettegenstaande het feit, dat de aanslag door den inspecteur met zooveel zorg is opgemaakt, zich eerst twee à drie maal bedenken, voordat hij in beroep gaat, want hij loopt de kans, dat hij toch nog hooger wordt aangeslagen, dan hij meent te moeten worden aangeslagen en dan is het billijk, dat hij de kosten van het geding maar moet betalen. De kwestie ligt hier dus niet zoozeer in het feit, dat de aangeslagene toch al zooveel meer moet betalen dan hijzelf meende en daarop nog een verhooging krijgt, maar in het feit, dat hij juist door zijn onjuist appel de procedure met haar extrakosten heeft nodig gemaakt; vandaar dat hij moet bijdragen in de kosten van het beroep.

Wat betreft het verschil met de Nederlandsche wet in deze, wanneer hier te lande de toestand was als in Nederland, en wij over den heelen archipel raden van beroep in belastingzaken zouden hebben, zou ik er ook voor zijn, dat zoo spoedig mogelijk die zoogenaamde verhooging van de belasting zou komen te vervallen, doch nu wij hier slechts één raad van beroep hebben, zullen wij voorloopig niets anders kunnen doen, dan die verhooging te handhaven; immers het is niet waarschijnlijk dat we hier binnen afzienbaren tijd ook een aantal raden van beroep verspreid over den geheelen archipel zouden kunnen krijgen, omdat wij eenvoudig het personeel missen voor een bezetting van zoovele raden van beroep. Ik meen dus, dat wij voorloopig deze regeling moeten handhaven om daarmee althans een te lichtvaardig beroep op den raad van beroep onmogelijk te maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou tenslotte willen besluiten met een vraag aan de Regeering.

Ik heb in eersten termijn opgemerkt dat, hoewel de wet niets daarvan zegt, de Raad van Beroep nooit hooger gaat dan de aanslag van de aanslaande autoriteit na de doleantie, en dat hij deze beslissingen neemt op grond van goede jus

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(VAN HELSDINGEN, VOORZITTER.)

titie en ik meen, dat dit berust op de rechtspraak van den Hoogen Raad, die ook de aanslagen nooit hooger stelt dan die, welke door de inspectie zijn vastgesteld.

Ik zou gaarne van den Regeeringsgemachtigde vernemen, of dit juist is en of ook niet naar zijn oordeel een zoo belangrijk beginsel neergelegd behoort te worden in de ordonnantie zelve. Op het oogenblik wordt het uitsluitend overgelaten aan de jurisprudentie van den Raad van Beroep.

Voorts is mij het antwoord van den Regeeringsgemachtigde in zooverre tegengevallen, dat het niet voldoende heeft weerlegd mijn opmerking betreffende de wijziging van het woord „verhooging” in de uitdrukking „bijdrage in de kosten”. De Regeeringsgemachtigde heeft in het algemeen gesproken over administratieve en over technische bezwaren.

Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik een amendement indien, zou ik van den Regeeringsgemachtigde wel wat uitvoeriger toegelicht willen hebben, welke dan toch die technische en administratieve bezwaren zijn, die zoo belemmerend zijn voor de verwezenlijking van mijn voorstel.

Ik wijs hier op de personeele belasting, waarbij ook de kosten van taxatie gewoon op de belastingbiljetten worden ingevuld en naar mijn meening ondervindt deze invordering van die kosten, die buiten het belastingsbedrag staan, niet de minste moeilijkheid in de praktijk.

Is het nu ook niet mogelijk om, evenals bij de personeele belasting, de taxatiekosten bij de verpondingsbelasting op de aanslagbiljetten afzonderlijk te vermelden, zoodat tegelijk met de belasting dit bedrag geheven kan worden?

De Voorzitter: Uw vraag is natuurlijk een vraag, die uiteraard, strikt genomen, niet bepaald aan de orde is. Ook het woord amendement doet hier vreemd aan. Ik mag er wel op attent maken, dat het woord „verhooging” op dit moment niet dan zeer indirect aan ons oordeel is onderworpen. Dat staat reeds in de wet van 1925. Wat hier wordt voorgesteld is een toevoeging, die voortbouwt op hetgeen in de wet van 1925 is opgenomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen opmerken, dat in de voorgestelde toevoeging het woord „verhooging” ook voorkomt. Ik zou dus kunnen voorstellen, dit woord te wijzigen en als dat wordt aangenomen, zou de Regeering verplicht zijn, ook in het eerste gedeelte van het eerste lid dit woord te wijzigen. Ik zou dat zeer ongewenscht achten en hoop daarom, dat de Regeeringsgemachtigde mijn voorstel kan overnemen of duidelijk de daartegen bestaande administratieve bezwaren zal kunnen mededeelen, zoodat ik van het indienen van een amendement kan afzien.

De Voorzitter: Het is uiteraard niet altijd noodig, dat de wet de ratio van de bepalingen ook in den tekst neerlegt. Het geldt hier meer een becijferingsmethode, waarbij het alleen de vraag is, of het duidelijk genoeg in de wet is aangegeven.

(KIËS, VOORZITTER, REG. GEM. VOOR FIN.)

De heer Van Helsdingen: De wet moet zóó duidelijk zijn, dat de bedoeling geen twijfel laat!

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Met den heer Van Helsdingen kan ook ik niet inzien, dat een wijziging van het woord „verhooging” in de uitdrukking „bijdrage in de kosten” nadeel zou kunnen doen aan de soepelheid van de toepassing der belastingordonnantie.

Het is daarom dat ik blijf aandringen op bedoelde wijziging, die m.i. ook den heer Stokvis, althans deels, tevreden zou kunnen stellen.

Wetgevende arbeid behoort zoo zuiver mogelijk geredigeerd te worden om elk misverstand te voorkomen; aan dezen eisch voldoet de ontwerp-ordonnantie m.i. niet, getuige de rede van den heer Stokvis, waarin daarop nadrukkelijk is gewezen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Hoe wilt U dan het woord „verhooging” in de artikelen van de wet, welke artikelen thans niet aan ons oordeel zijn onderworpen, veranderen?

De heer Kiës: Op gelijke wijze als door den heer Van Helsdingen is voorgesteld.

De Voorzitter: Dat opent de kans op een mankgaan- de wetgeving. Hoogstens een motie kan een uitweg geven.

De heer Von Söhsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik den heer Stokvis willen beantwoorden. De heer Stokvis heeft zooeven uiteengezet, of althans trachten uiteen te zetten, dat het naar zijn meening onbillijk is, om, als belastingplichtigen in het ongelijk worden gesteld, hun de kosten van het beroep in rekening te brengen, omdat de belastingplichtige dan boven hetgeen hij gevraagd heeft, nog iets te betalen krijgt. Hij moet dus extra betalen, nl. eerst de meerdere belasting en daarop nog de kosten.

Ik geloof, dat de heer Stokvis zich hier vergist. De belastingplichtige komt in hooger beroep van een beslissing van den rechter in eerste instantie.

De heer Stokvis: Het is geen rechter in een civiel geding, het is een administratieve rechter.

De heer Von Söhsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Hij komt in hooger beroep van een beschikking van den Hoofdinspecteur van Financiën.

De hoofdinspecteur van Financiën heeft in zijn beschikking den aanslag vastgesteld op een zeker bedrag, laat ik zeggen op f 1000 's jaars. Nu is belastingplichtige daarmede niet tevreden en gaat van die beschikking in hooger beroep en zegt: ik moet f 1000 's jaars betalen, maar ik meen op die en die gronden slechts verschuldigd te zijn f 900. Hij verzoekt dus, om van de opgelegde belasting een zeker bedrag af te nemen. Als dan de Raad van Beroep er niet zooveel af neemt, als hij heeft gevraagd,

23ste VERGADERING — DONDERDAG 26 JANUARI 1928.

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(REG. GEM. VOOR FINANCIËN.)

zoodat dus niet geheel aan dat verzoek wordt tegemoet gekomen, of als het wordt afgewezen, krijgt hij er een verhooring bij. Hij betaalt dus extra een bedrag aan kosten boven zijn belasting. Die extra kosten betaalt hij echter, omdat hij niet zooveel van zijn belasting heeft af gekregen als hij heeft gevraagd.

Nu zou ik nog even den heer Van Helsdingen willen antwoorden. Precies aan te duiden in welk opzicht bezwaren rijzen, indien het woord „verhooring” incidenteel wordt gewijzigd in „kosten van beroep”, zou ik nu niet kunnen. Ik zou dat wel kunnen doen aan de hand van de verschillende regelingen en administratieve voorschriften, die wij op het departement beschikbaar hebben. Ik zou er echter op willen wijzen, dat in de bepalingen, die op de administratie, de inning en invordering van deze heffing betrekking hebben dan toch wijziging zou moeten worden gebracht, om rekening te houden met de kosten van beroep waarvan nu sprake is. In die bepalingen wordt thans van die kosten niet gerept zoodat die voorschriften allemaal zouden moeten worden aangevuld, om met de kosten van beroep rekening te houden. Zonder meer gaat het niet incidenteel een anderen naam te geven aan een zekere heffing. Daarvoor moeten dan wijzigingen worden aangebracht in alle administratieve voorschriften, die betrekking hebben op de heffing en invordering van de belastinggelden, zoodat dus bijv. de geheele administratie zou moeten worden gewijzigd, aangezien daarin in het geheel geen rekening wordt gehouden met kosten van procedure.

De heer Van Helsdingen merkte zoeven op, dat, als er kosten van inning zijn, die op het aanslagbiljet zouden kunnen worden bijgeschreven. Hij nam als voorbeeld de kosten van taxatie van meubilair. Maar de heer van Helsdingen vergeet, dat, als het meubilair wordt getaxeerd, er nog geen aanslagbiljet is uitgereikt. Bij het opmaken van het aanslagbiljet worden de kosten van de taxatie erop genoteerd. De onderwerpelijke kosten echter zijn pas bekend na de uitreiking van het belastingbiljet en dikwijls pas nadat de belasting is betaald. Dan eerst zouden die kosten op het aanslagbiljet genoteerd moeten worden. Het bedrag van de kosten zou dan moeten worden doorgegeven aan de ambtenaren, die met de invordering van die kosten zijn belast. Dit veroorzaakt veel omslag, terwijl, als zij van tevoren op het biljet zijn gesteld, — zooals dat bij de personeele belasting met de taxatiekosten het geval is — de ambtenaar, met de invordering belast, die kosten op het biljet genoteerd vindt en daarmee bij de inning van de belasting dadelijk rekening kan houden.

De heer Kiës: En hoe wordt de verhooring dan nu geïnd?

De heer Von Söhlsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Daar wordt een kohier voor opgemaakt en een aanslagbiljet uitgereikt.

De heer Kiës: Dat kan dan toch voor een „bijdrage in de kosten” ook wel gebeuren?

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

De heer Von Söhlsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Er kan geen aanslag worden opgelegd voor de kosten van het geding. Deze zijn geen belasting. Wil men dus een aanslag opleggen, dan moet ook de vorm van een belasting genomen worden. Daarop zijn wel voorschriften ingesteld en dan gaat alles zijn gewonen gang. Ik zou het daarom ten zeerste ontraden, daarin wijziging aan te brengen.

Ik wil op een ander voorbeeld wijzen. Bij den aanslag in de personeele belasting moet worden aangegeven de huurprijs of, ingeval de huurwaarde hooger is dan de huurprijs, de huurwaarde. Nu is de administratie bevoegd, om, als zij de aangiftebiljetten examineert, ook den huurprijs te doen onderzoeken en dan kan het geval zich voordoen, dat, wanneer zij van oordeel is, dat de huurwaarde hooger is dan de huurprijs, een taxatie wordt bevolen.

De heer Van Helsdingen: Dat heb ik ondervonden!

De heer Von Söhlsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Dan wordt in een dergelijk geval ter onderzoek een commissie er op afgestuurd en de huurwaarde wordt getaxeerd. Als de huurwaarde met een zeker bedrag den aangegeven huurprijs overschrijdt, wordt, behalve hetgeen de aangever aan hoogere belasting verschuldigd is, ook nog in rekening gebracht een tweede verhooring.

Deze is de verhooring, die in de plaats gekomen is van de vroegere kosten van schatting der huurwaarde. Bij eene wijziging van de ordonnantie heeft de Regeering de kostenvergoeding uit de ordonnantie gelicht juist met de bedoeling zulke kosten langzamerhand uit de wetgeving te elimineeren; omdat de bepaling en de inning van dergelijke kosten allerlei speciale regelingen noodig maakten zijn die omgezet in een verhooring van den aanslag. Wij zouden dus nu weder terugkeeren op den ouden weg en naar de oude bezwaren, die daaraan verbonden zijn. Ik moet dat werkelijk ontraden.

Ik zou den heer Stokvis nog antwoord willen geven op zijn vraag of uit de geschiedenis der afschaffing van deze overeenkomstige verhooring in Nederland duidelijk blijkt, hoe men daar tot die afschaffing is gekomen. Ik kan verklaren, dat ik de betreffende stukken korten tijd geleden heb nagezien, juist bij de behandeling van deze wijziging, maar dat daarin voor zoover ik mij herinner, niet veel meer staat dan dat het niet gewenscht is en het niet langer noodig voorkwam de verhooring te handhaven. Maar de voor de hand liggende reden is daarin gelegen — dat voelen wel degenen, die met deze materie bekend zijn en met de toestanden ginds en in Indië op de hoogte zijn — dat men, zooals ook de heer Van Helsdingen reeds heeft opgemerkt, in Holland heel veel, wel een 20-tal raden van beroep heeft, terwijl hier slechts één Raad van Beroep is, die uitspraak doet in hoogste instantie, en dus als hoogste rechter optreedt. Daarom is hier in den vorm van een zekere boete een rem noodig, teneinde een al te grooten stroom van doleanties tegen te houden.

23ste VERGADERING — DONDERDAG 26 JANUARI 1928.

Aanvulling regeling van het beroep in belastingzaken.

(STOKVIS, REG. GEM. VOOR FINANCIËN.)

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog een enkele vraag stellen, vóór wij tot de stemming overgaan?

De Voorzitter: Ik denk niet, dat daar bij het College bezwaar tegen bestaat.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De vraag, die ik reeds stelde en nogmaals zou willen stellen, is deze: Zou de Regeering, na de hier geëfende critiek op de regeling, niet bereid zijn, ons een nieuwe regeling van deze procedure voor te leggen? Op deze vraag wilde ik gaarne een antwoord hebben.

De heer Von Söhsten, Regeeringsgemachtigde voor Financiën: Mijnheer de Voorzitter. In aansluiting aan al hetgeen ik zooeven betoogd heb kan ik wel verklaren, dat de Regeering geen aanleiding vindt, hier een geheel nieuwe procedure aanhangig te maken ten aanzien van den Raad van Beroep. Deze regeling bestaat reeds lang en is in alle opzichten deugdelijk gebleken; er is dus geen aanleiding een nieuwe procedure daarvoor in de plaats te stellen.

Dit herinnert mij, Mijnheer de Voorzitter, aan hetgeen de heer Van Helsdingen nog heeft gevraagd naar aanleiding van de bevoegdheid van den Raad van Beroep om aanslagen te verhoogen. Inderdaad bestaat hieromtrent geen enkele bepaling. Het is een kwestie van jurisprudentie. De Raad van Beroep verhoogt geen aanslagen. Men heeft daaraan ook geen behoefte, omdat de doleantie-rechter in lagere instantie, bijv. de inspecteur, het recht heeft om alle onjuistheden in de aanslagen, die onder zijn oog zijn gekomen, te verbeteren. Niettegenstaande bij den doleantie-rechter in eerste instantie kan zijn opgekomen tegen een bepaald punt van den aanslag, mag deze toch den geheelen aanslag herzien. Ik kan de verzekering geven, dat dit ook bij de verpondingsbelasting gebeurt en dat dikwijls een aanslag bij beroep in eerste instantie wordt verhoogd — en vaak zelfs vrij belangrijk wordt verhoogd — bijv. als men nieuwe gegevens heeft gekregen. Het streven ook bij alle rechters in belastingzaken is erop gericht, om de juiste belasting op te leggen, niet meer, maar ook niet minder.

Ik kan dus naar aanleiding van hetgeen de heer Stokvis heeft opgemerkt, al dadelijk antwoorden, dat degene, die tegen zijn aanslag in de verponding doleert, als hij bij den rechter in hoogste instantie is aangeland, de eerste instantie moet zijn gepasseerd en dat hij daar de kwade kans loopt, dat zijn aanslag wordt verhoogd en dan geldt deze verhoog-

(VAN HELSDINGEN, VOORZITTER.)

ging ook voor vijf jaar. Dat moet de heer Stokvis niet over het hoofd zien.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Na de verklaring van den Regeeringsgemachtigde, dat hij niet overzien kan de consequenties van een eventueel amendement, als door mij voorgesteld, consequenties die ik natuurlijk in nog mindere mate kan overzien, zal ik nu incidenteel dat amendement niet indienen. Maar wanneer de Regeering van gedachten mocht veranderen en in den geest, als door den heer Stokvis bedoeld, alsnog een nieuwe regeling van beroep mocht overwegen, dan hoop ik, dat zij bij die regeling met de hier naar voren gebrachte bezwaren rekening zal willen houden.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van de regeling van het beroep in belastingzaken wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Stokvis geacht wil worden te hebben tegengestemd.

De Voorzitter: Ik wil nog even mededeelen, dat van Regeeringswege een bericht is ingekomen, dat achteraf blijkt, dat onderwerp 107, bekrachtiging leening Provinciaal Raad van West-Java, enz. spoed heeft en dat de Regeering t. a. v. deze ordonnantie gebruik zal moeten maken van art. 83(2) van de I. S., zoodat ik mij voorstel, in verband daarmee onderwerp 107 zoo eenigszins mogelijk, reeds in de openbare vergadering van de volgende week aan de orde te stellen. Ik wilde even de aandacht hierop vestigen, opdat de heeren gelegenheid zullen hebben, deze week nog speciaal kennis van dit onderwerp te nemen, hetwelk trouwens, naar bekend, ook straks in de eerste commissie zal worden behandeld.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, na het sluiten der vergadering, zich naar de commissie-vergaderingen te willen begeven.

De vergadering wordt te 10.17 uur v.m. gesloten.

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Ingekomen stukken. — Bekrachtiging leeningsbesluit Provincialen Raad van West-Java.

24ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 2 Feb. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Bekrachtiging leeningsbesluit Provincialen Raad van West-Java. — Overname automobiëldiensten van de Provincie West-Java. — Regeling werkzaamheden.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter 18 leden te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesomo Joedo, Koesomo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati, Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Iongh en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede dat zijn ingekomen:

De volgende Regeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 25, 25 en 26 Januari 1928 Nos. 26, 27 en 9 houdende mededeeling van de vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot overdracht in beheer van eenige zaken aan de betrokken regentschappen in de provincie West-Java (Ond. 80);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van de artikelen 553 en 554 van het Wetboek van Strafrecht (Ond. 73);
 - c. de ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 2 December 1926 No. 29 houdende o.m. vaststelling van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement (Ond. 95).
2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 Januari 1928 No. 4 betreffende vestiging van een agentschap van de Javasehe Bank te Madioen.
3. Als voren van 26 Januari 1928 No. 8 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., tot indienststelling van het daarin nader aangeduid personeel.
4. Afschrift van den Indischen brief van den Minister van Koloniën betreffende de bezwaren in den Volksraad geuit tegen de bezetting van het Bureau van den Gecommitteerde voor Indische zaken.
5. Rondschrijven van den Isten Gouvernements-Secretaris van 28 Januari 1928 No. 168/AI betreffende voorkeur wegens rasverschil bij plaatsing in 's Lands dienst.

Worden te inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

(VOORZITTER, DJAJADININGRAT.)

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van de artikelen 1 en 2 van het besluit van den Provincialen Raad van West-Java van 22 Augustus 1927 No. Q 78/1/14, (Ond. 107).

Indien het College geen gebruik wenschte te maken van de bevoegdheid den Gouverneur-Generaal te verzoeken den gestelden termijn (j: arti. 83 I.S.) te verlengen, kunnen wij thans ertoe overgaan deze aangelegenheid in openbare zitting te behandelen, zonder den afloop van den termijn van van voorbehoud af te wachten.

Aldus wordt besloten.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is o.m. de vraag gesteld, op welke wijze de uitgevoerde werken ten laste van de betrokken regentschappen zullen worden gebracht. Naar aanleiding daarvan lees ik in de Memorie van Antwoord, dat als basis daarbij zal worden aangenomen het bedrag, dat ten behoeve van ieder regentschap is besteed. Ik kan op het oogenblik de juistheid van dit beginsel niet beoordeelen, omdat ik nog geen inzicht heb verkregen in de verschillende objecten, die aan de regentschappen zullen worden overgedragen. Momenteel koester ik de vrees, dat wanneer het beginsel wordt aangenomen, vele regentschappen daarvan nadeel zullen ondervinden. Immers, wanneer een bepaald object een zeker bedrag vertegenwoordigt, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de opbrengst of de rentabiliteit van het object zoodanig is, dat de daaruit te trekken baten niet voldoende zijn, om de daarvoor ten behoeve van het regentschap gemaakte schuld af te lossen en de rente daarvan op te brengen.

Ik wijs b.v. op artikel 8, sub 8, dat over den bouw van verschillende pasarloodsen handelt. Het staat vast, dat aan de regentschappen verschillende pasarloodsen zullen worden overgedragen, want dat zijn objecten, die speciaal van plaatselijk belang zijn. Neemt men nu de pasars bij elkaar dan zien wij uit de bij de Memorie van Antwoord gevoegde bijlage, dat de opbrengst van die pasars vrij voordeelig is. Neemt men de pasars echter ieder afzonderlijk dan vrees ik, dat er wel enkele loodsen zullen zijn, die zeer duur zijn opgezet en waarvan de opbrengst niet voldoende zal zijn om de latere schulden van het betrokken regentschap ontstaan door het pasarbedrijf, te kunnen betalen. Ik zou de Regering willen vragen, of in dergelijke gevallen zal worden voorzien, zoo dat de regentschappen niet worden benadeeld.

Verder is in het Gedelegeerdenverslag de vraag gesteld of artikel 6 der betrekkelijke instellingsordonnanties (Stbl. 1925 Nos. 382 t/m 385) in het onderwerpelijk geval wel toepasselijk is, omdat het hier niet betreft een door de provincie overgenomen leening.

In het betrekkelijke antwoord wordt gezegd, dat deze leening door de provincie van het gewest Batavia is overgenomen, maar dat betrof een leening van 6 ton. Daarvan is

(DJAJADININGRAT, VOORZITTER, STOKVIS.)

echter pas besteed een bedrag van f 340 000. De leening, die eigenlijk van het gewest werd overgenomen, bedroeg dus niet meer dan f 340 000. De leening is echter ongedaan gemaakt en de provincie sluit thans een nieuwe leening. Is dat dan eigenlijk niet een nieuwe fase? M.i. hebben wij hier niet te maken met een geval, dat slaat op het bepaalde in de instellingsordonnantie? Ik zou daarom de vraag willen stellen of het niet rationeeler is wenschener tot een nieuwe leening moet worden besloten, de regentschappen die leening te doen sluiten in stede van de provincie, en wel voor verschillende objecten, die zijn of zullen worden overgedragen aan de regentschappen.

De Voorzitter: Eigenlijk komen de door U gestelde vragen nog niet zoozeer bij het aan de orde zijnde onderwerp tepas maar eerst, zoodra de ordonnanties, betrekking hebbend op de door U bedoelde overdrachten, bij het College zullen zijn ingediend.

De heer Djajadiningrat: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar ik wilde wel graag thans reeds weten, hoe de Regeering over deze zaak denkt.

De Voorzitter: Ik wilde een en ander slechts even vaststellen omdat het onderwerp, dat thans aan de orde is, geen beslissing brengt ten aanzien van de punten, die U zooeven hebt aangeroerd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik naar aanleiding van deze spoedbehandeling enkele opmerkingen willen maken. Tegen een dergelijke spoedbehandeling op zichzelf heb ik geen overwegend bezwaar. Wanneer daardoor een vlotte afwerking van de taak der Regeering kan worden gediend, is ons college natuurlijk gaarne bereid, haar daarin bij te staan. Maar thans wordt het geheele Regeeringsapparaat in een spoediger tempo voortgedreven, alleen omdat de vrees bestaat, dat de geldschietters een waarlijk niet al te goedkoop leeningsbod alsnog zullen terugnemen. Deze geldschietters zijn de Pensioenfondsen. Doch dan zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven, zich niet te snel te laten afschrikken. Ik kan mij begrijpen, dat Pensioenfondsen zulk een aanbieding zoo spoedig en zeker mogelijk in vervulling wenschen te zien gaan, maar of dit nu een reden moet zijn om de zweep over ons college te leggen, blijf ik vooralsnog betwijfelen, hoe gaarne ik de Regeering ook in de gelegenheid stel, in deze spoed te betrachten.

Dat is mijn eerste opmerking. De tweede opmerking gaat over den aandrang in het Gedelegeerdenverslag om art. 124 lid 3 der Indische staatsregeling zoodanig te wijzigen, dat de bekrachtiging van locale leeningen niet meer aan het College van Gedelegeerden wordt gelaten, doch zooals van ouds aan de Regeering. Deze aandrang is hier vroeger al eens geöefend door den heer Van Helsdingen. De Regeering heeft daarop geantwoord, dat zij de zaak zou

(STOKVIS, DE HOOG.)

overwegen. Nu is in het Gedelegeerdenverslag die aandrang herhaald en opnieuw heeft de Regeering daarop geantwoord, dat deze zaak nog in overweging is. Er staat zelfs gesproken van de „wenschelijkheid”. Daarin ligt een zeker accent, in welke richting die overweging zal geschieden.

Nu wil ik ook nog eens mijn aandrang er bij plaatsen om toch tot die wijziging niet over te gaan. Wanneer men van hiernuit alles, wat bij de vroegere staatsregeling bij ordonnantie werd geregeld en in de nieuwe staatsregeling automatisch naar onze bevoegdheid is overgebracht, wil gaan verdeelen in hetgeen beter bij de Regeering kan blijven dan wel bij Volksraad, College van Gedelegeerden, is dat een procedure, die men dan in haar geheel kan ondernemen wanneer dat gewenscht wordt. Doch om thans incidenteel een bevoegdheid, die automatisch naar ons is overgegaan, weder door aandrang vanuit ons college terug te brengen naar de uitvoerende macht, dunkt mij, waar door verschillende debatten toch wel de indruk is gevestigd, dat ons daarin niet ten onrechte bemoeienis is gegeven, geen goed systeem.

Ik zou er daarom mijnerzijds bij de Regeering op willen aandringen om de overweging harerzijds nog maar zeer langen tijd aan te houden, dan wel geheel te staken.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met den Regeeringsgemachtigde inlichtingen te vragen. Begrijp ik de zaak goed, dan wordt ons hier voorgesteld het goedkeuren van een leening, waarvan eigenlijk de gelden reeds uit de gewone middelen zijn verkregen. En nu zou ik willen vragen: is het juist, dat men, indien men de gelden voor een werk reeds heeft kunnen vinden uit de gewone middelen, daarvoor tenslotte nog een leening sluit?

Nu zal men mij tegenwerpen, dat hier natuurlijk een leening wordt voorgesteld, omdat het buitengewone werken betreft, maar ik zou zeggen, dat indien men niet een speciaal doel op het oog heeft en het behartigen van verschillende andere belangen, door de bekostiging van de thans ons voorgelegde werken uit de gewone middelen in het gedrang is gekomen, wij hier hebben een vorming van vermogen voor de provincie, wat toch zeker wel aan te bevelen zal zijn.

Laten wij aannemen, dat een gedeelte van de nu uit te geven gelden, waarvoor deze leening zal worden gesloten, moet komen ten laste van de regentschappen, Mijnheer de Voorzitter, ik zou dan toch wel willen vragen of er geen aanleiding bestaat, hetgeen speciaal voor de provincie is uitgegeven te betalen uit de gewone middelen en daarvoor dus niet een speciale leening te sluiten?

Indien zich, door speciale gevallen, de noodzakelijkheid heeft voorgedaan om meer geldruimte te verkrijgen, ten einde daardoor de belangen van de provincie beter te kunnen behartigen, dan zou ik daarover gaarne nader worden ingelicht.

Nu de leening op zichzelf. Wat zien wij hierbij gebeuren? Er is ons voorgesteld een leening, in 1925 ontworpen voor verschillende werken. Maar wat blijkt nu? Men heeft

(DE HOOG, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

de uit te voeren werken oorspronkelijk geraamd op een bedrag van f 600.000.— Door af te wijken van het oorspronkelijke werkplan, heeft men f 100.000.— minder verwerkt, dan aanvankelijk in de bedoeling lag. Bij een vergelijking zal men dan ook bemerken, dat de geraamde bedragen van de aangehouden objecten bijna alle overschreden zijn. Waar nu een bezuiniging was verkregen van f 100.000.—, zou het voor de hand gelegen hebben, dat men was overgegaan tot het aangaan van een leening van f 500.000.— Maar neen, men legt er nog eens een ton op voor den disagio van een leening, die men in een vorig jaar gesloten heeft, voor conversie van een bestaande schuld.

Ik zou willen vragen, is het wel een juiste politiek, dat men den disagio van een vroegere leening probeert terug te vinden door een andere leening? Het lijkt mij toe, dat dit geen juiste politiek is, te meer omdat de leening voor 1926, de conversieleening, op vrij voordeelige voorwaarden gesloten is.

De Regeering geeft wel aan, dat die leening gesloten is tegen een koers van 97%, maar daar staat tegenover, dat de rentestandaard $4\frac{1}{2}\%$ was, zoodat, zelfs met inbegrip van den disagio en de overmakingskosten, men zeker tot een lageren rentestandaard komt dan thans voorgesteld wordt.

Trouwens, als men de leening van 1926 nader bekijkt zal men zien, dat het bedrag van f 3.120.000.— juist gebaseerd was op de verwachting dat een disagio van f 100.000.— zou worden verkregen. Als men daartegenover ziet, dat men daarom heeft willen converteeren een aantal leeningen tot een totaalbedrag van f 3.113.000.—, dan rijst toch de vraag, waar men een zoo goedkope markt kon vinden voor het plaatsen van de leening, waarom dan niet een grooter bedrag geleend is, waardoor het niet noodig zou zijn geweest bij dit college te komen met een leening, waarin een tekort van f 100.000.— van een vorige leening is verwerkt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Cohen Stuart, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de beschouwingen, door de verschillende sprekers hier geleverd, zou ik er in de eerste plaats op willen wijzen, dat het hier in hoofdzaak betreft een leening om als het ware te consolideeren een leening, die destijds door het gewest Batavia is aangegaan, dus een maatregel, voortvloeiende uit een overgangstoestand, die door de bestuurshervorming in het leven is geroepen.

Wij moeten dus het geheele leeningsvoorstel beschouwen in dat licht. Deze leening draagt, als ik het zoo noemen mag, een niet-normaal karakter. Dat niet-normaal karakter spreekt bijvoorbeeld ook al hieruit, dat het hier betreft werken, die reeds zijn uitgevoerd op grond van de bedoelde vroeger reeds aangegane leening, zoodat wel redenen bestaan die het noodzakelijk maken, dat een oplossing gevonden wordt.

Een ander abnormaal karakter, dat deze leening aan- kleeft, houdt verband met de wijze waarop op het oog-

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

blik de provincie gefinancierd wordt. Zooals de heeren weten, geschiedt dit thans nog met behulp van een sluitpost. Er is daardoor bijzondere aanleiding in dit geval uit elkaar te houden de boekingen van den gewonen dienst en die van den buitengewonen dienst, omdat thans gebruikelijk is, dat het uit de gewone uitgaven voortvloeiende tekort op den gewonen dienst door middel van dien sluitpost wordt aangevuld.

Ik kom hier dan tot een opmerking, door den heer De Hoog gemaakt, die vraagt, of wij er niet naar zouden kunnen streven, zooveel mogelijk uit de gewone middelen te betalen, opdat op die wijze een vermogen voor de provincie wordt gevormd. Dit zou in het algemeen wel kunnen, als tenminste de kapitaalsuitgaven den gewonen dienst niet te veel drukken; echter is in gewone omstandigheden dergelijk streven gemakkelijker door te voeren dan nu bij de provincie. Immers wanneer men een dergelijke kapitaalsuitgave brengt ten laste van den gewonen dienst, zou men thans als bijzonder bezwaar krijgen, dat men als het ware zou scheppen een kunstmatig tekort ten laste van den gewonen dienst, dat uit den sluitpost zou moeten worden gedekt. Dit pleit dus bijzonder tegen een vermenging van wat men overigens zou kunnen noemen, van nature gewone en buitengewone uitgaven. Daartusschen moet hier een bijzonder scherpe scheidingslijn worden getrokken. Het komt op het oogenblik dus hierop neer, dat men uitgaven, die van nature behooren tot den kapitaalsdienst en tijdelijk uit de gewone middelen zijn betaald, op grond van feitelijke noodzaak weer tot den kapitaalsdienst wenscht terug te brengen. Hiertegen lijkt mij geen enkel bezwaar aan te voeren.

Ik zal hier verder eerst behandelen de opmerkingen van den heer De Hoog over den opzet van deze leening, waarvan f 500 000 betrekking heeft op de werken, bedoeld in de oude Batavia-leening, terwijl de f 100 000, die bij den eindopzet tenslotte minder blijken te zijn noodig geweest dan voor het uitvoeren van die werken oorspronkelijk noodig werd geacht, besteed zullen worden voor andere doeleinden. Hij heeft er bezwaar tegen, dat hier is opgebracht een bedrag voor disagio, dat was verkregen bij de leening van den provincialen raad van West-Java van 16 December 1926, bekrachtigd bij de ordonnantie in Staatsblad No. 564 van datzelfde jaar. De zaak is nu deze, dat men bij den opzet van die leening een becijfering heeft gemaakt, waarbij geen rekening is gehouden met het disagio, zoodat, om tenslotte dit disagio te financieeren, hetgeen natuurlijk — als men dat van tevoren had gekend — bij de vorige leening had kunnen gebeuren, men tenslotte deze leening tebaat heeft genomen. Ik zou er dan aan willen toevoegen, dat, ook als men rekent, dat deze betaling van het disagio drukt op de leening van 1926, die leening toch nog blijft een transactie van een zeer voordeelig karakter.

De heer Djajadiningrat heeft de vraag gesteld hoe de resultaten van deze leening zullen zijn voor de daarbij betrokken regentschappen. Mijnheer de Voorzitter. Ofschoon uit den aard der zaak, zooals door U ook al onder de aan-

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

dacht is gebracht, op het oogenblik daarvan nog niet direct iets definitiefs valt te zeggen, kan ik tot geruststelling van den heer Djajadiningrat mededeelen, dat voorloopige cijfers ter beschikking staan, waaruit valt op te maken, dat het aandeel van ieder regentschap in de leening een rendabel karakter zal dragen.

Ik heb hier vóór mij de voorloopige cijfers betreffende hetgeen vermoedelijk van deze leening zou moeten worden overgenomen door de regentschappen Buitenzorg, Batavia en Krawang en uit deze gegevens valt af te leiden, dat het door hen over te nemen aandeel in het leeningskapitaal, wat de rente en aflossing betreft, zal kunnen worden gedekt uit de opbrengst van de verschillende objecten.

Intusschen wil ik den geachten spreker verzoeken wat de definitieve oplossing van deze kwestie betreft, af te wachten de nadere ordonnantie tot aanwijzing van het aandeel van ieder regentschap, welke nog nader aan het oordeel van den Volksraad zal worden onderworpen, en welk voorstel, gelijk reeds in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, niet zal worden ingediend, dan nadat de betrokken regentschappen vooraf zijn gehoord, zoodat de betrokken regentschapsraden in de gelegenheid zullen worden gesteld, als dat noodig is, alsnog hun belangen bij de regeling van deze zaak te bepleiten.

De geachte spreker heeft ook nog de vraag opgeworpen, of men hier niet gedeelte te maken met een nieuwe fase, wijl toch slechts een gedeelte van de uitgaven is bestreden uit de geopende credieten ten behoeve van het gewest Batavia, terwijl verder is gewerkt met de gewone middelen. Ik zou hierop willen antwoorden dat het in deze zaak juist niet de bedoeling is, een gedeelte van de uitgaven uit de gewone middelen te bestrijden. Het is voor een juiste financiering gewenscht den geheelen opzet uit leeningsgeld te doen betalen. Een geheel nieuwe fase kan ik hierin moeilijk zien, omdat ik mij niet zou kunnen voorstellen, dat de zaak zoo zou zijn opgezet en behandeld als het hier niet betrof een met de oude Batavia-leening door de provincie overgenomen complex van rechten en ook van verplichtingen. Men heeft te rekenen met de omstandigheden, welke hiervan een gevolg zijn, dat op een zeker moment midden in de uitvoering van het oude leeningsplan de bestuurshervorming intrad. Dat men, op den gegeven grondslag voortwerkende, ten slotte is gekomen met een nieuw leeningsplan, ligt aan verschillende oorzaken, die in de diverse memories zijn uiteengezet. Nadat men om praktische redenen aanvankelijk de verschillende kosten uit de gewone middelen had betaald, is tenslotte bij de afrekening de noodzakelijkheid gevoeld die bedragen te consolideeren in een leening, die berust op het voorbeeld van de oude Batavia-leening, en die dus inderdaad in wezen geen ander karakter draagt dan de oude leening.

Daarom bestaat er m. i. ook geen bezwaar tegen de analoge toepassing van art. 6 der instellingsordonnantie voor de regentschappen; wanneer de ordonnantiewetgever de overdracht aan de regentschappen verder zal regelen, zal deze zaak dan verder op de gewenste wijze kunnen worden afgewikkeld.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, DJAJADININGRAT.)

De geachte spreker heeft verder nog de vraag geopperd of, waar het een leening betreft, die die regentschappen rechtstreeks raakt, het niet gewenscht zou zijn, de regentschappen zelf rechtstreeks te laten leenen. Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik gezegd heb betreft het hier in wezen niet een geheel nieuwe leening, en het is overigens de vraag of de regentschappen voor een zelfstandige leening een voordeliger regeling hadden kunnen treffen, immers waar het hier betreft kleinere leeningen voor gemeenschappen, die op de geldmarkt niet zulk een bekendheid hebben, als een grootere gemeenschap, gelijk de provincie, valt te betwijfelen of zij die leeningen zouden kunnen sluiten op gunstiger voorwaarden. Ik geloof, dat het voor de regentschappen het meest praktisch en het meest voordelig is de zaak af te werken op de wijze zooals hier wordt voorgesteld.

De heer Stokvis heeft erop aangedrongen zich bij spoedbehandeling van dergelijke leeningsvoorstellen niet te veel te laten dringen door den termijn, dien de geldschietter stelt.

Ik zou hierop willen antwoorden dat uit den aard der zaak die aandrang van den geldschietter voor de gemeenschap of voor de Regeering geen hoofdzaak is, maar meer de overtuiging, dat in dergelijke zaken een groote mate van eouance geboden is, zoodat een eenmaal aangegane transactie, waartegen geen overwegende bezwaren bestaan, niet te zeer moet worden opgehouden, omdat dit op den duur de willigheid van de geldmarkt voor locale leeningen nadeelig zou kunnen beïnvloeden.

Natuurlijk zal bij het bezien van de wenschelijkheid eener spoedbehandeling met het belang van een locale gemeenschap rekening moeten worden gehouden en reeds de aandrang, die de provincie heeft uitgeoefend om te geraken tot afdoening dezer zaak, wijst erop, dat ook van die zijde in dit geval het hier aangevoerde bezwaar niet is gevoeld.

Dan heeft de geachte spreker aanbevolen zich met de overweging van de wenschelijkheid der herziening van de leeningsregeling niet te zeer te haasten. Van andere zijde is met betrekking tot deze zaak weer op spoed aangedrongen. Ik kan hier namens de Regeering niet toezeggen, dat die overweging, die al in den Volksraad is toegezegd, zonder meer zal worden gestaakt, maar met de wenschen van verschillende sprekers zal uiteraard bij de verdere behandeling dezer aangelegenheid met allen ernst rekening worden gehouden en het resultaat daarvan zal te zijner tijd in deze vergadering of in den Volksraad kunnen blijken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen van den Regeeringsgemachtigde te hebben vernomen, dat bij de verdeling van de lasten over de verschillende regentschappen, die regentschappen ook vooraf zullen worden gehoord. Ik zou echter nog aan de Regeering willen vragen, hoe de kwestie verder geregeld zal worden. Wanneer de lasten door de Regeering worden gelegd op de verschillende regentschappen, zal dit dan aldus geschieden, dat aangenomen wordt, dat de regentschappen een leening bij de provincie hebben en blijft de rente dezer

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Bekrachtiging leeningsbesluit Provincialen Raad van West-Java.

(DJAJADININGRAT, STOKVIS, DE HOOG.)

leening dan dezelfde, als waartegen de provincie heeft geleend?

Deze vraag zou ik gaarne nog even beantwoord willen zien.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Aangaande eventueele wijziging in de I.S. betreffende het punt, dat hier in behandeling is, betuig ik mijn bedaarde erkentelijkheid aan den geachten Regeeringsgemachtigde voor hetgeen hij ons heeft medegedeeld. Ik zou kunnen zeggen, dat hij tusschen de beide krachten, die op hem hebben ingewerkt, voorloopig nog vast op de been is gebleven. Ik hoop, dat het naar mijn kant anders zal worden mettertijd.

Wat nu betreft de spoedbehandeling van ordonnanties, kan ik het volkomen billijken, dat de Regeering daarop zoo dikwijls aandringt, als zij dit in het welzijn van de gemeenschap acht. Maar wanneer hier een spoedbehandeling wordt gevraagd — ik maak die opmerking meer voor het vervolg dan voor dit geval — op grond van de vrees, dat een geldschiet, i.e. de civiele pensioenfondsen, zijn aanbod niet zou kunnen handhaven vanwege de dagelijkse fluctuaties van de geldmarkt, dan is de door mij gemaakte opmerking toch op haar plaats. Dat aanbod is waarlijk niet buitengewoon voordelig en de kans is groot, dat de fluctuatie van de geldmarkt dat aanbod eer voordeliger zou maken voor de provincie dan onvoordeeliger. Ik heb reeds vroeger gezegd, wij moesten altijd maar leenen bij het landschap Koetei, dat blijkt voor beide partijen voordelig!

De heer **Kiès**: Daar heb ik bezwaar tegen.

De heer **Stokvis**: Maar als de noodzakelijkheid van deze spoedbehandeling dan bestaat, is dit toch ook te wijten aan de voorafgaande procedure.

Het leeningsbesluit van den Provincialen Raad dateert van 22 Augustus 1927. Nu moeten wij hier wegens een nog niet voldoende gegrond gebleken vrees, dat de pensioenfondsen hun leeningsaanbod zullen terugnemen, op spoedtermijn de zaak afhandelen. Dat geeft een kijk op de zaak, die de Regeering ook nog wel eens zal willen overwegen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Het zal den geachten Regeeringsgemachtigde zeker wel niet verbazen, dat hij mij niet heeft overtuigd met zijn antwoord. Ik zou t.a.v. hetgeen hij heeft opgemerkt over den sluitpost, het volgende willen zeggen. De sluitpost is voor de Regeering ongunstig en voor de provincie gunstig beïnvloed geworden, doordat bij de objecten der leening alles bekostigd werd uit den gewonen dienst. Nu komt men met een leening. Het zou logisch zijn — maar de Regeeringsgemachtigde schrikt zeker voor die consequentie terug — dat het gouvernement straks gaat verrekenen wat het in den sluitpost te veel heeft betaald doordat nog niet geleend was.

Nu de kwestie van den disagio. Ik sta op het standpunt, dat juist de lage rente — waarvoor men tenslotte dan ook de conversieleening had aangegaan — een compensatie kon

(DE HOOG, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

vormen tegenover den disagio en dat men dit dus uit die leening had kunnen betalen, vooral waar men van het jaar 1927 af hiermede bezig is. Ik vind het onjuist dezen disagio te brengen op de leening, die nu afgesloten wordt.

Bovendien: Is dit ook wettelijk in orde? Thans wordt een leening voorgesteld ter vervanging van een andere leening, die een bedrag beliep van f 600 000. Men legt ons nu een nieuwe leening voor, waarbij verschillende werken wegvallen, zoodat men een bedrag van f 500 000 overhoudt en zet er dan f 100 000 bij voor disagio van een andere leening. Wanneer dit nu een nieuwe leening is, dan is de zaak in orde, maar als deze leening wordt gebaseerd op hetgeen in 1925 is voorgebracht, lijkt het mij toch niet juist.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tenslotte nog een vraag. Misschien zal de Regeeringsgemachtigde die niet kunnen beantwoorden, maar in elk geval wensch ik haar thans te stellen. In de reeks van posten van uitgaven, waarvoor deze leening dienen zal, komt o.m. voor een post voor „Bouw en aanleg van een drinkwatervoorziening te Tangerang.” Volgens het gegeven verhaal zou deze eigenlijk reeds betaald zijn uit gereede belastingpenningen dan wel uit het leeningsbedrag van f 340 000, dat alweer door de provincie is betaald. Dat zou in het kort hierop neerkomen, dat deze waterleiding in het geheel niet betaald is uit een leening.

Ik heb hier echter vóór mij het verslag van de provincie over het jaar 1926 en vind op blz. 186, waarin gesproken wordt over de provinciale drinkwaterleiding te Tangerang, het volgende:

„Hiertoe werd uit door het Gewest Batavia gesloten leening groot f 300 000 een bedrag van 170 000 beschikbaar gesteld, t.w. f 160 000 voor den aanleg en f 10 000 voor het in bedrijfstellen.”

Hier is dus geld beschikbaar gesteld uit een reeds door het gewest Batavia gesloten leening. Hoe klopt dit — tenzij het een heel ander object betreft en wij nu weer staan voor een post van f 171 000 voor den bouw en aanleg van een drinkwatervoorziening te Tangerang — met de mededeeling in de Memorie van Toelichting, dat alles betaald is uit de gereede belastingpenningen? Het is best mogelijk, dat de Regeeringsgemachtigde mij hierop niet zal kunnen antwoorden, maar ik wensch in ieder geval voor het College deze vraag te stellen.

De heer **Cohen Stuart**, Adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de vraag van den heer Djajadiningrat zou ik willen mededeelen, dat het de bedoeling is voor de regentschappen de zaak op de wijze te regelen, zooals die bv. is aangegeven, voor wat betreft het regentschap Batavia, in Staatsblad 1925 No. 382 art. 6, waarin men het volgende leest:

„Bij ordonnantie wordt bepaald, tot welk bedrag het regentschap Batavia voor de in artikel 4 genoemde zaken” — dat zijn o.m. pasars e.d. — „heeft bij te dragen in aflossing en rentebetaling van de door het voormalig gewest Batavia en het daarvoor in de plaats getreden ressort aangegeven, en door de provincie West-Java overgenomen, leeningen en andere schulden”.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Ik heb — zooals trouwens ook in de Memorie van antwoord werd vermeld — reeds gezegd, dat de regeling voor de onderhavige leening, welke voor die, welke overgenomen werden, in de plaats treedt, zonder bezwaar naar analogie toepassing zal kunnen vinden. Derhalve zal het punt, waarover het hier gaat, bij ordonnantie worden geregeld. Ik meen dus, den heer Djajadningrat wel te mogen verwijzen naar de t.z.t. in te dienen ordonnantie betreffende deze zaak, waarover de regentschappen tevoren zullen worden gehoord. Met hun eventuele bezwaren en opmerkingen zal zooveel mogelijk rekening worden gehouden.

De heer Stokvis is nog even teruggekomen op de door hem reeds eerder gedane aanbeveling om, wanneer zulks niet bepaald voor het welzijn der gemeenschap wordt vereischt, zich niet te laten dringen door termijnen, door den geldschietster gesteld, wanneer het gaat om het sluiten van leeningen. Hij heeft er zich min of meer over beklagd, dat de diligentie bij de afdoening dezer zaak eigenlijk alleen is geëischt van de zijde van het College van Gedelegeerden en dat die overigens niet is betracht.

Deze opvatting is niet geheel juist. Het betreffende leeningsbesluit van den Provincialen Raad dateert van 22 Augustus 1927, maar het gedeelte van artikel 1 van het besluit, waarbij het juist gaat om den koers van uitgifte is aanvankelijk opengelaten om de beslissing hieromtrent door het College van Gedeputeerden te doen geschieden, zoodat pas op het oogenblik, waarop de leening werd gesloten — dat was 2 December j.l. — dit besluit perfect werd en rentebepaling aan het besluit werd toegevoegd. Het College van Gedeputeerden heeft daarop inderdaad de meest mogelijke diligentie betracht. Reeds den 2en December heeft het terzake een brief aan de Regeering gericht. Den 19en December heeft het betrokken departement advies uitgebracht aan de Regeering, terwijl de Regeering harezijds de zaak den 4en Januari aanhangig maakte bij den Volksraad. Het College van Gedelegeerden heeft dus ongeveer een maand den tijd gehad om de zaak te bestudeeren. Er kan dus niet worden gezegd, dat de termijn, gedurende welken de verschillende autoriteiten de zaak in handen hadden, te lang is geweest en ook niet, dat aan het College van Gedelegeerden de kortste termijn gelaten is. Het College van Gedelegeerden is in dit opzicht toch zeker niet misdeeld geweest. Dat neemt echter niet weg, dat ook de Regeering ervan doordrongen is, dat het College van Gedelegeerden een zoo ruim mogelijke termijn dient te worden gelaten voor de bestudeering van een bepaald ontwerp en de Regeering zal het College dan ook zeer zeker niet onnoodig lastig te vallen.

Er is in deze zaak nog een element, dat de aandacht verdient en dat is, dat men niet moet vergeten, dat men ter dege rekening moet houden met den stand van de geldmarkt op het oogenblik, waarop een leening wordt gesloten. Het gaat niet aan, om alleen dan coulance te betrachten en een dergelijke zaak vlot af te doen, wanneer de geldmarkt oploopt, maar daarentegen, wanneer zij naar beneden gaat, zoodat de stand van zaken voor den geldschietster ongunsti-

ger wordt, als het ware zich aan dat voordeel vast te klampen. Het zou toch niet aangaan om, als de stand van zaken na de afsluiting voor den geldnemer gunstiger wordt, plotseling bezwaren te gaan opwerpen en a.h.w. te gaan chicanneeren bij het bekrachtigen van het betrokken besluit. Men moet zich op het standpunt stellen, dat men uit een oogpunt van fairheid tegenover de andere partij steeds moet trachten, de zaak zoo vlot mogelijk af te wikkelen. Het verloop van de geldmarkt na den datum van het sluiten der leening mag geen factor zijn, die hierop van invloed is.

De heer De Hoog heeft als zijn meening te kennen gegeven, dat de argumentatie der Regeering, wat de wenselijkheid betreft, om de zaak ten laste van den buitengewonen dienst te brengen, voor hem niet overtuigend is geweest. Ik zou er hem echter in dit geval toch wel op willen wijzen dat het toch op zichzelf reeds te verdedigen is, een kapitaalspost te brengen op den buitengewonen dienst.

Maar bovendien heb ik gewezen op den eigenaardigen toestand, uit de bestaande sluitpostregeling voortvloeiend, waardoor de provincie moeilijk een zaak als deze kan bekostigen uit de gewone middelen. Aan den eenen kant zou zich dan het bezwaar voordoen, dat te veel wordt gebracht op de gewone middelen, zoodat de sluitpost te hoog wordt; daartegenover staat dan weer aan den anderen kant de kans, dat de sluitpost het volgende jaar wordt ontlast, doordat de bijdragen van de regentschappen ook weer ten bate van de gewone middelen van de provincie komen. Maar nu is de sluitpost een regeling, die bestemd is, voorbij te gaan, zoodat men de moeilijkheid kan krijgen, dat men het eene jaar nog wel werkt met dien sluitpost en het andere jaar met een gefixeerde begrooting. Dat is een feit, dat bij de verrekening dus groote moeilijkheden zou kunnen opleveren. Daarom is het wel wenschelijk, vooral in dit stadium van de zaak, zich streng vast te houden aan het door de provincie aanvaard en op zichzelf niet onjuist principe om den kapitaaldienst strikt afgescheiden te houden van den gewonen dienst.

De heer De Hoog heeft verder nog ter sprake gebracht de vraag, of het wel juist is, het disagio van een vroegere leening te verrekenen en te financieren door middel van een andere leening.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is dunkt mij een kwestie, die misschien uit een oogpunt van boekhoudkundige fraaiheid zekere bezwaren ontmoet, maar in dit geval heeft men zich op een practisch standpunt gesteld en gezegd: wij hebben destijds bij den opzet van de leening nog geen rekening gehouden met het disagio, maar de conversie heeft zooveel voordeel opgeleverd, dat de zaak zonder eenig bezwaar uit een leening kan worden bekostigd.

Waar wij bij de vaststelling van het bedrag van de eerste leening nog niet rekening konden houden met het disagio is er — aldus redeneerde men verder — als wij de zaak willen goedmaken geen bezwaar tegen dit nu te doen. Wanneer daarmede het financieel belang van het ressort niet wordt aangetast, is er m.i. uit practisch oogpunt voor deze oplossing toch wel veel te zeggen, te meer, waar het

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Bekrachtiging leeningsbesluit Provincie Raad van West-Java. — Overname automobioldiensten van de Provincie West-Java.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, KIËS.)

hier een kapitaalspost betreft, die toch ook op den buitengewonen dienst mag drukken.

Voorts heeft de geachte spreker gevraagd: hoe zit het met de betaling van de kosten voor den aanleg van de drinkwaterleiding te Tangerang, die, naar hij meent, volgens het verslag van de provincie is betaald uit leeningsgelden terwijl volgens de Memorie van Toelichting sprake is van een betaling daarvan uit den gewonen dienst. Nu zou ik er hem op willen wijzen, dat hij wanneer hij de Memorie van Toelichting erop naslaat, zal zien, dat daarin deze passage voorkomt:

„Bij deze uitvoering heeft de Provincie tijdelijk van het voor het voormalig gewest geopend eredit gebruik gemaakt voor een bedrag van f 340 000, hetwelk echter na verloop van 6 maanden weder is afgelost uit de Provinciale geldmiddelen”.

M.a.w. men is hier dus inderdaad gaan werken met een leeningsbedrag. Ik geloof, dat dit feit niet wordt teniet gedaan door de omstandigheid dat de provincie het opportuun heeft gevonden later dat bedrag weer af te lossen en het tijdelijk uit de gewone middelen te betalen. Dat is een uit practische overwegingen geboren operatie geweest, die tenslotte aan het karakter van de zaak eigenlijk niet afdoet. Ik weet niet zeker of ik het bezwaar in deze van den geachten spreker goed heb begrepen, maar ik meen hiermede de opmerkingen, die hij heeft gemaakt, te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot overname door het Land van de automobioldiensten van de Provincie West-Java (Ond. 100).

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne het navolgende onder de aandacht van het College willen brengen.

„Bij de instelling van de Provincie West-Java werd o.m. beslist, dat de Landsautomobioldiensten aan haar zouden worden overgedragen. Het werd n.l. rationeel geacht, dat de provincie en niet een orgaan van de Centrale Regeering, d.w.z. de dienst der Staatsspoor- en tramwegen, dat gedeelte van het verkeer zou verzorgen, temeer daar door die diensten zoo niet geheel, dan toch grotendeels van provinciale wegen gebruik werd gemaakt”.

Aldus luidt de aanhef van de Memorie van Toelichting van de thans in bespreking zijnde ontwerp-ordonnantie. Het gold hier dus een principieele aangelegenheid: de verzor-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(KIËS.)

ging van het verkeer op de provinciale wegen werd geacht een taak der provincie te zijn.

We vernemen nu echter verder uit de Memorie van Toelichting.

„Bij het beramen van maatregelen om de sedert sterk toegenomen wilde concurrentie van auto's op verschillende trajecten te bestrijden, stuitte de dienst der Staatsspoor- en tramwegen in de provincie West-Java echter op het bezwaar, dat de exploitatie van gewenschte autoverbindingen moest worden overgelaten aan de provincie”.

Die concurrentie is dus het hoofdmotief voor het ons nu in behandeling gegeven voorstel.

Mijnheer de Voorzitter! Het is bekend, dat door de S.S. en de particuliere spoor- en tramwegmaatschappijen groot nadeel wordt ondervonden van het particuliere autobusvervoer en dat zij zich aangegord hebben tot een strijd tegen die particuliere auto-ondernemingen. Is zulks eenerzijds begrijpelijk bij de verdediging van de eigen belangen, anderzijds moet erkend worden, dat de particuliere autobus een vervoermiddel is geworden, dat in het leven van de inheemse maatschappij zeer bepaald een plaats heeft veroverd van niet geringe beteekenis. En het is daarom van belang, dat de strijd, zoeven bedoeld, binnen behoorlijke grenzen zal blijven. O.m. met het oog op deze kwestie benoemde de Regeering de z.g. Motorverkeercommissie.

Op een vraag in het Gedelegeerdenverslag naar het oordeel van die commissie ten deze wordt geantwoord:

„Aangezien de inhoud van het concept-verslag der „Commissie voor het motorvraagstuk” aan de Regeering niet bekend is, kan zij de gestelde vraag, of deze Commissie overwogen heeft of exploitatie van de automobioldiensten door het Land de voorkeur verdient boven exploitatie door particulieren, niet beantwoorden”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik betreur het, dat het Departement van Gouvernementsbedrijven niet de attentie tegenover den Volksraad heeft gehad, om naar aanleiding van de gestelde vraag, te Bandoeng eens even naast de deur te informeren naar hetgeen het concept-verslag der commissie, dat bij den voorzitter Prof. van Breen berust, terzake bevat. Naar de instructie voor de commissie te oordeelen, maakt de onderhavige aangelegenheid wel degelijk deel uit van haar arbeidsveld. Thans missen we dus haar voorlichting in deze.

Mijnheer de Voorzitter! Krijgt nu de ons voorgelegde ontwerpordonnantie de goedkeuring, dan is te verwachten:

- 1e. dat de provincie West-Java zich verder van eenige verzorging van het autoverkeer op de provinciale wegen ontslagen zal achten;
- 2e. dat voor de aanstaande provincies Oost- en Midden-Java bedoelde taak niet meer aan de provincies zal worden opgedragen.

Deze gevolgen zijn van ingrijpenden aard en daarom is bij mij de vraag gerezen, of het wel goed is, over deze belangrijke kwestie nu maar kortweg een beslissing te nemen, zonder het rapport der Motorverkeercommissie te hebben afgewacht.

Mijnheer de Voorzitter! Er is nog iets anders.

Overname automobioldiensten van de Provincie West-Java.

(KIÈS, DE HOOG.)

In de Memorie van Toelichting wordt bij de bespreking van de geldelijke consequenties van den voorgestelden maatregel gezegd, dat voor 1928 is te rekenen op een „overschot” van rond f 40 000. Wordt hiervan afgetrokken bijv. f 10 000 rente en aflossing voor de geraamde kapitaalbehoefte, groot f 30 000, dan zou er nog een zuivere winst van ± f 30 000 overblijven. Ik krijg dus den indruk, dat de auto-diensten in West-Java aardig rendabel zijn te maken.

Maar dan moet de provincie dat ook kunnen, zoo noodig in samenwerking met en met voorlichting van de S.S. En dan lijkt het mij van de provincie ook wel wat lichtvaardig, dit bedrijf van socialen aard, waarvan de winst zoo noodig is voor het onderhoud der provinciale wegen, met de onderwerpelijke overgave zonder meer af te staan aan het Gouvernement.

Mijnheer de Voorzitter! Een en ander tezamen genomen, doet mij tot de conclusie komen, dat een beslissing van ons college thans over de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie, een overhaast en niet voldoende gefundeerd oordeel zou beteekenen. Ik meen dus, dat er alle aanleiding bestaat, om ons oordeel in deze uit te stellen tot nadat door de Regeering en de provincie de aangelegenheid opnieuw aan de hand van het rapport der motorverkeers-commissie zal zijn nagegaan en ook wij kennis hebben kunnen nemen van het oordeel dier commissie.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ben ik goed ingelicht, dan is de automobioldienst Bandjaran-Pengalengan, die hier wordt aangegrepen als een aanloop tot het ons voorleggen van dit voorstel, reeds eenigen tijd in exploitatie. Ik zou gaarne willen beginnen met de geachten Regeeringsgemachtigde te vragen, wat eigenlijk wel in deze exploitatie van de provincie zoo verkeerd is geweest, dat men daarin aanleiding heeft kunnen vinden tot dit voorstel.

Ik zei „een aanloop”, Mijnheer de Voorzitter, want uit verschillende officieele geschriften kan men merken, dat er reeds lang plannen bestaan, om de automobioldiensten, die volgens de S.S. in een onzalig oogenblik zijn overgegaan naar de provincie, weer terug te brengen bij den dienst der S.S. Maar hoe het ook zij, Mijnheer de Voorzitter, ik vind, dat de conclusie, waartoe de dienstleiding van de S.S. en met haar de Commissie van Bijstand, en thans ook de Regeering is gekomen, niet al te onaanvechtbaar is. Integendeel, indien toch de Regeering in de Memorie van Antwoord zegt — ik zal het eerste gedeelte, dat door den heer Kiès is aangehaald, niet citeeren:

„Ter verduidelijking zij echter medegedeeld, dat deze uitspraak in het bijzonder betrekking heeft op gevallen, waarin de bedoelde toe- of afvoerlijnen op zich zelf onrendabel zijn, doch juist door hun bijzonder karakter als zoodanig de rentabiliteit van het S.S. bedrijf ten goede kunnen komen”.

vraag ik mijzelf af: wie bedoelt eigenlijk de Regeering hier als zij zegt, dat die diensten onrendabel zijn? Bedoelt zij: onrendabel voor de S.S. of voor particulieren? Want wat

(DE HOOG.)

voor de S.S. onrendabel is, kan voor particulieren heel best rendabel zijn. En nu komt de vraag, of het noodzakelijk is, dat een vervoerslichaam — een spoor- of trammaatschappij — tegelijk met de hoofdlijnen ook de toevoerlijnen in haar bezit heeft. Mijnheer de Voorzitter! Noodzakelijk acht ik zooiets niet. De geachte Regeeringsgemachtigde zal wel weten, dat èn in Europa, èn zelfs hier in Indië bij de N.I.S. wel degelijk door middel van overeenkomsten met particuliere automobioldiensten men kan komen tot toevoer van de hoofdlijnen, van het mechanisch vervoermiddel, van de spoor- en tramwegen, dat dus men wel degelijk tot een gunstig geheel kan komen. Dus als men zegt, dat hier van noodzakelijkheid sprake is, kan ik daarmee niet accoord gaan. Het is wat anders, wanneer men zegt: het is wenschelijk? In dat geval ben ik het met den Regeeringsgemachtigde eens, dat het wel degelijk wenschelijk is, dat bezitters van spoor- of tramwegen ook in het bezit zijn van de toevoerlijnen.

Om dit even te illustreeren met het onderwerp, dit hier voor ons ligt, het volgende, Mijnheer de Voorzitter. Het is voor den dienst S.S. natuurlijk van zeer veel belang, dat hij in handen heeft de toevoerlijn Soemedang—Tandjong Sari, opdat het vervoer via den automobioldienst der S.S. b.v. naar Bandoeng kan gaan, volgens een door hem aangewezen route, en men dus geen gebruik zal maken van de wilde vrachtauto's van Soemedang rechtstreeks naar Bandoeng. Ik illustreer dit om de groote wenschelijkheid te laten zien voor een dergelijke spoor- of tramwemaatschappij om ook in het bezit te zijn van de toevoerlijnen.

Nu ben ik het niet met het geachte lid, den heer Kiès eens, dat wij ter beoordeeling van dit onderwerp zouden moeten wachten op het rapport van de verkeerscommissie.

Ben ik goed ingelicht, Mijnheer de Voorzitter, dan zal trouwens de Motorverkeerscommissie zich over dit speciale onderwerp niet uitspreken maar zal de motorverkeerscommissie, gelijk trouwens in de opdracht, die haar is gegeven, tot uiting is gekomen, zich alleen uitspreken over het geheele verkeer over de wegen in verband met de bestaande spoor- en tramwegen.

Of het nu komt doordat de S.S. nog een warm plaatsje in mijn hart heeft, of dat ik een staatsexploitatie-man ben, in ieder geval acht ik het ons thans voorgelegde ontwerp wel aannemelijk, omdat inderdaad de concurrentie hand over hand toeneemt en het voor een goeden gang van zaken inderdaad noodig is, dat de dienst der S.S. coulant en op korten termijn over tariefsmaatregelen zal kunnen beslissen, terwijl hij dit op het oogenblik slechts op heel wat stroevende wijze kan bereiken.

Deze aanvaarding mijnerzijds van dit voorstel is eigenlijk geheel gebaseerd op de kwestie van de uitvoering, op de kwestie van de dienstleiding dus en ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde, ernstig willen waarschuwen voor een goede uitvoering van de taak, die aan de dienstleiding der S.S. is opgedragen. Ik zeg dit op grond van het volgende: Deze automobioldiensten, met uitzondering van dien van Pengalengan-Badjaran, waren bij de S.S. en werden op 1 Januari 1926 overgedragen aan den dienst der provincie. Waar de dienst der S.S. jarenlang met automo-

Overname automobioldiensten van de Provincie West-Java.

(DE HOOG.)

bielen gewerkt heeft en den geheelen automobioldienst heeft opgezet, had men kunnen aannemen, dat die diensten aan de provincie werden overgegeven in een toestand die buiten elke aanmerking zou zijn. Men moet aannemen, dat zoo'n groot lichaam, dat bovendien de zaak opgezet heeft, een absoluut efficient bedrijf zou hebben overgegeven. Is dat inderdaad zoo? Alweer moet ik wijzen op het verslag van de provincie West-Java en ik wil daaruit eenige citaten geven.

Ik lees op blz. 228 het volgende:

„De ouderdom van meerdere wagens deed het onderhoud kostbaar zijn, het vereischte veel zorg en overleg om de diensten gaande te houden”.

Verder lees ik:

„Aangezien het materieel nog geen eigendom van de Provincie is, zoolang de overnameschuld aan het Land niet is afgelost, kan geen opruiming of verkoop plaats hebben van onbruikbaar of oud materieel”.

maar het voornaamste Mijnheer de Voorzitter is:

„De opbrengst van 1926 ten opzichte van 1925 toont eene stijging aan met 5%, terwijl het aantal wagen-K.M. met 19% steeg; deze laatste stijging is voor een groot deel een gevolg van gereden K.M. voor dienstgebruik voor het ophalen van defecte auto's op den weg”.

Zoo heeft de provincie het bedrijf van den dienst der S. S. overgekregen. Thans gaan de automobioldiensten weer terug naar de S. S., maar dat is naar dezelfde dienstleiding, die het bedrijf twee jaren geleden heeft overgegeven aan de provincie en ik zou er daarom ernstig op willen aandringen, dat het bedrijf nu meer efficient wordt gedreven dan blijkbaar vroeger het geval geweest is. Trouwens in de Memorie van Toelichting zegt de Regeering zelf, dat het gewenscht is:

„de overgave liefst zoo spoedig mogelijk te doen geschieden, zulks in verband met de noodzakelijke vernieuwing van het materieel”.

Hier wilde ik op wijzen.

Tenslotte nog een kleine opmerking. Ik acht het niet juist, dat men de cijfers van de provincie ten aanzien van de ontvangsten en uitgaven heeft overgenomen, waardoor het mogelijk is, dat men den indruk krijgt, dat er een bedrijfsoverschot van f 40 000 zal zijn.

De geachte Regeeringsgemachtigde weet toch, dat, wanneer deze diensten overgaan naar den dienst der S. S., de hiervoor verschuldigde wegenbelasting, die thans door de provincie niet geheven wordt, omdat het hier haar eigen diensten betreft, in rekening zal worden gebracht. Daarbij zullen komen de veel grootere kosten voor algemeen beheer, die de dienst der S. S. op al dergelijke objecten legt, welke kosten thans ten opzichte van de provincie veel geringer zijn, zoodat het bedrijfsoverschot, zoo er al van een bedrijfsoverschot sprake zal zijn, dan toch heel klein zal zijn. In verband hiermede zal men dan, wanneer men daarbij nog telt de rente en aflossing van het kapitaal, tot een zeer zonderlinge conclusie moeten komen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil eindigen, met den geachten

(DE HOOG, STOKVIS, DIRECTEUR VAN G. B.)

Regeeringsgemachtigde erop te wijzen, dat in deze feiten naar mijn meening een ernstige waarschuwing is gelegen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in verband met hetgeen de heer Kiès heeft gezegd, wel in overweging geven, thans het vraagstuk van de autobusdiensten, speciaal van de particuliere autobusdiensten, in afwachting van het rapport van de motor-verkeerse commissie, geheel gescheiden houden van dit ontwerp. Wanneer wij ons in een dergelijke beschouwing gaan begeven, zou dat zeer onvoorbereid geschieden. De strekking van dit ontwerp is heel eenvoudig en wij kunnen ons, naar het mij voorkomt, hiertoe beperken. De automobioldiensten der S. S. voor West-Java hebben vroeger onder directe leiding van de S. S. gestaan en zijn toen aan de provincie overgedragen. Dit blijkt geen gelukkige overdracht te zijn geweest, ook volgens de provincie zelf. Nu wordt niet anders voorgesteld dan die Landsautomobioldiensten, die overal elders nog bij de S. S. zijn, weer tot haar terug te brengen. Over meer hebben wij, dunkt mij, niet te beslissen. Als dan een van de motieven is, dat de S. S. er zeer op gesteld is, haar eigen automobioldiensten te beschermen tegen de volgens de dienstleiding wilde concurrentie van de autobusdiensten, dan heeft de S. S. niet alleen de bevoegdheid, maar dan is het een absolute plicht om dezen dienst weer aan zich te trekken. Wij hebben daarin te berusten, maar het vraagstuk zelf van het particuliere autobusverkeer is dunkt mij op het oogenblik heelemaal niet aan de orde. Zouden wij dit voor West-Java incidenteel willen gaan behandelen, dan zou dat een uiterst partieele behandeling moeten worden, die zeer ondeugdlijk zou moeten geschieden. Dat zal het best kunnen gebeuren bij de behandeling van het rapport van de motor-verkeerse commissie, dat thans echter niet aan de orde is.

De heer De Jongh, directeur van Gouvernementsbedrijven: Mijnheer de Voorzitter! Ten opzichte van hetgeen de heer Kiès in het midden heeft gebracht, kan ik mededeelen, dat de zaak inderdaad niet dat belang heeft gehad, dat hij daarin heeft gezien. Het is niet juist, dat bij de instellingsordonnantie van de provincie de regeling van het verkeer op de provinciale wegen als taak aan de provincie werd overgedragen. Daaromtrent is niets bepaald. Men heeft bij het nagaan van de objecten, die van de landsdiensten zouden kunnen overgaan aan de provincie, de aandacht gevestigd op de automobioldiensten, omdat toentertijd daaraan een uitsluitend locale beteekenis is toegekend en omdat het verkeer daarmede voornamelijk over provinciale wegen werd geleid. Welke waarde aan het tweede argument is toe te kennen, heb ik niet nauwkeurig kunnen vinden, maar het had vermoedelijk betrekking op de wegenbelasting, die men misliep, wanneer het verkeer op de provinciale wegen werd overgelaten aan de provincie. Het is dan een argument van weinig staatsrechtelijke doch van meer opportunistische beteekenis. Het is niet de bedoeling geweest, een bepaalde taak aan de provincie met uitsluiting van anderen op te

Overname automobioldiensten van de Provincie West-Java.

(DIRECTEUR VAN G. B.)

dragen, maar om hier een object, waarvan men vond, dat het uitsluitend van locale beteekenis was, — dus geen beteekenis had voor het algemeen verkeer — aan de provincie over te dragen.

Dit is in den loop van de eerstvolgende jaren gebleken niet juist te zijn geweest. Het bleek, dat de beteekenis van de automobioldiensten veel verder strekte dan alleen tot het lokaal belang. Dit kwam in de eerste plaats aan het licht, toen de verbinding van de Pengalengansche hoogvlakte met het spoorwegnet aan de orde kwam. Men had daarbij te maken met een oude belofte van de Regeering, dat zij ervoor zou zorgen, dat de Pengalengansche hoogvlakte zou worden aangesloten aan het spoorwegnet. De betrokkenen vroegen inlossing van die belofte door aanleg van een spoorweg. De Regeering heeft toen gezegd: Voor een spoorweg is de tijd voorbij; er zijn andere middelen van vervoer; onze belofte in deze houdt eigenlijk alleen in een vervoersbelofte; of dat nu over een ijzeren of een steenen weg gaat staat buiten het wezen van de belofte, maar wij zullen onze belofte, dat er een doorgaand vervoer tot over den spoorweg mogelijk zal zijn, moeten inlossen.

Men stuitte echter dadelijk op de omstandigheid, dat een dergelijk belang in de eerste plaats door de provincie zou moeten worden behartigd. Men stuitte ook dadelijk op het tweede bezwaar, dat een dergelijke lijn op zichzelf beschouwd als een afzonderlijk object niet voordeelig en weinig aantrekkelijk zou zijn en dat de provincie vrij zeker niet geneigd zou zijn, de exploitatie van een dergelijke lijn op zich te nemen, want de provincie had daarin geen verplichte taak. Zij kon het doen of laten, al naar zij wilde. De behandeling van de zaak heeft ertoe geleid, dat de kwestie van de Landsautomobioldiensten opnieuw in behandeling werd genomen. De Commissie van Bijstand heeft toen de bekende uitspraak gedaan, dat lijnen die toe- en afvoerlijnen van de S.S. zijn, in handen dienen te zijn van de S.S. zelf, in verband met de concurrentie.

Mijnheer de Voorzitter! Dit omtrent de wordingsgeschiedenis van deze zaak. Het is dus niet geheel en al juist, dat de concurrentie tusschen de spoorwegen en de motordiensten op zichzelf de aanleiding is tot deze terugname van de automobioldiensten, maar niettemin wil ik den heer Kiès toegeven, dat het punt daardoor belangrijk wordt, want het spreekt vanzelf, dat de lijn Bandjaran-Pengalengan aanleiding is geweest tot het op dit oogenblik aanhangig maken van de zaak, maar dat niettemin de algemeene beteekenis verder gaat en dat de S.S. de bevoegdheid moet hebben om de automobioldiensten te doen uitvoeren als aansluiting op de lijnen, daar waar zij dat voor het bemachtigen van het vervoer noodzakelijk acht. Die bevoegdheid wordt door de aanneming van deze ordonnantie aan de S.S. niet gegeven, die bevoegdheid heeft de S.S. Alleen in de provincie West-Java zou men kunnen meenen, dat het onlogisch was, dat, waar de Landsautomobioldiensten aan de provincie zijn overgegaan, daarnaast opnieuw weer landsautomobioldiensten zouden worden ingesteld.

Men zou een zekere tegenstrijdigheid kunnen zien in het overgaan van de automobioldiensten van de S.S. aan de

provincie en het opnieuw inrichten van landsautomobioldiensten, een tegenstrijdigheid, die vnl. steun zou vinden in de Memorie van Toelichting, die is gegeven bij de overdracht der diensten aan de provincie, maar zelfs in de provincie West-Java bestaat geen enkel wettelijk voorschrift, dat een belemmering zou zijn voor de S.S. om daar landsautomobioldiensten in te richten.

De provincie — dat mag ik hieraan wel toevoegen — wil gaarne van de landsautomobioldiensten af. De S.S. wil ze op grond van het bijzondere belang en van meer algemeene concurrentie-overwegingen, gaarne terughebben. Er was dus alle reden om de zaak zeer eenvoudig te zien en te zeggen: laten wij deze zaak weer ongedaan maken.

De heer Kiès heeft er het departement van Gouvernementsbedrijven een verwijt van gemaakt, dat het niet eerst heeft geïnformeerd bij den voorzitter van de motorcommissie, wat er in het rapport dier commissie stond. Daargelaten nu nog, dat zulks niet op den weg zou hebben gelegen van het departement van Gouvernementsbedrijven, maar op dien van de Regeering, zou ik den heer Kiès toch in overweging willen geven, om bij het betrachteren van deferentie, ook de deferentie ten opzichte van de commissie voor het motorverkeer in het oog te houden. Ik weet natuurlijk niet, wat de commissie zou hebben geantwoord, indien tot haar een verzoek was gericht in den geest zooals de heer Kiès dat wenscht, maar vermoedelijk zou de commissie bezwaren hebben gemaakt om stukken uit haar rapport, welke noodwendig eenigermate buiten het verband der algemeene sfeer, die het rapport zelf schept, zouden vallen, aan de openbaarheid prijs te geven. In ieder geval werd het reeds in strijd geacht met de tegenover de commissie te betrachteren deferentie, haar een dergelijke vraag te stellen, omdat de Regeering zelf van meening is, dat het een onjuiste handelwijze zou zijn om een dergelijk rapport voor de verschijning in stukjes en brokjes reeds in publiek debat te brengen, met het gevaar, dat daaruit dan conclusies zouden worden getrokken, die onmogelijk behoorlijk zouden kunnen zijn grond.

Het is dus om die reden, dat de Regeering gemeend heeft het rapport der motorcommissie buiten geding te moeten laten en zij meent trouwens ook, dat er niet de minste reden is, deze zaak zóó belangrijk te achten, dat men daarbij een algemeen belang betrokken behoefde te achten. Wat de Regeering met dit voorstel beoogt is niet anders dan continueering van een bestaanden toestand, welke alle mogelijkheden, om daarin wijziging te brengen, nog volkomen openlaat. Zooals ik zoeven reeds in het licht stelde, heeft de provincie op dit gebied geen voorgeschreven taak, terwijl er voor de S.S. geen formeel verbod bestaat. Beide lichamen zijn volkomen vrij om, wanneer zij zulks wenschen, automobioldiensten in te richten en weer op te heffen. Waar het om gaat is dus, dat de provincie het automobioldienstbedrijf graag weer kwijt wil zijn en dat de S.S. hetzelfde bedrijf gaarne weer onder zich wil hebben. Verder gaat de beteekenis dezer ordonnantie niet.

Wat de winstgevendheid van het bedrijf betreft, kan ik mij in hoofdzaak refereeren aan het betoog van den heer

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Overname automobioldiensten van de Provincie West-Java.

(DIRECTEUR VAN G. B.)

De Hoog, dat er bij de overdracht van de automobioldiensten geen sprake zal zijn van een op zichzelf winstgevend bedrijf en dat daar integendeel verlies op zal worden geleden. Intusschen is op de lijnen in kwestie het vervoer ook alweer geslonken, zoodat men van het bedrijf op zichzelf beschouwd, een verlies zal hebben te verwachten, dat evenwel niet belangrijk zal zijn. Dat men niettemin van den kant der S.S. toch op het behoud van dit bedrijf en de overname van bij de provincie in bedrijf zijnde automobioldiensten prijs stelt, en vermoedelijk ook in den loop van de volgende jaren meer dergelijke automobioldiensten zal inrichten, vindt zijn oorzaak in het feit, dat de concurrentie met particuliere auto-ondernemingen het noodzakelijk maakt, aan de vervoerders van goederen grooter gerief te verschaffen dan op het oogenblik het geval is. Bij de concurrentie met particulieren is het toch herhaaldelijk gebleken, dat men er met tariefmaatregelen alleen niet komt. Het is gebleken dat het publiek, zelfs tot in de onbemiddeldste lagen, een vrij belangrijk bedrag over heeft voor het gemak en het is een gemak, wanneer men bij verzending van goederen niet behoeft over te laden, maar van zijn eigen woning af rechtstreeks kan doorzenden tot aan de plaats van bestemming. Dat is de reden, dat het z.g. „a-b systeem” — het afhaal- en brengsysteem — op het oogenblik voor de S.S. een der middelen is, om zich in de concurrentie met de motorbussen een sterke positie te verschaffen. Dat brengt ook mede, dat aanvoerlijnen, die op zichzelf niet rendabel zijn, toch onder eigen beheer moeten komen, omdat zulks het samenstellen van één tarief en een zoo volkomen mogelijke samenwerking met de spoorwegdiensten waarborgt.

Wat het personenvervoer betreft wordt het door aldus te handelen mogelijk, om doorgaande kaartjes af te geven, waardoor het publiek van het koopen van afzonderlijke kaartjes aan de loketten, met het daarmee gepaard gaande tijdsverlies, wordt ontslagen, zoodat het gerief der reizigers belangrijk wordt bevorderd.

Deze wensch, Mijnheer de Voorzitter, om tegenover de algemeene concurrentie sterker te staan, houdt op zichzelf niet de minste neiging in om een ander in die taak te belemmeren, doch het gaat hier alleen om de eigen positie in deze te versterken.

Mijnheer de Voorzitter! De heer De Hoog heeft eigenlijk in hoofdzaak de ontwerp-ordonnantie verdedigd. Hij heeft o.a. gezegd: noodzakelijk is een dergelijke overgang niet, doch wel wenschelijk. Ik kan den heer De Hoog wel toegeven, dat er verschillende methoden zijn, die kunnen worden gevolgd. De N.I.S. heeft het geprobeerd door middel van contracten met particulieren, maar het zal den heer De Hoog niet onbekend zijn gebleven, dat die pogingen tot dusverre niet zijn geslaagd, tenminste zeer weinige ervan zijn geslaagd; het is in elk geval niet mogelijk gebleken om op die manier een volkomen aansluiting te verkrijgen met den spoorwegdienst, zóó, dat men daarop een eigen bedrijf zou kunnen bouwen. Dus al wil ik in abstracto toegeven, dat de noodzakelijkheid van het in het leven roepen van eigen automobioldiensten in dit opzicht niet geheel vaststaat, ik kan toch wel met den heer De Hoog de wensche-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIRECTEUR VAN G. B., KIËS.)

lijkheid daarvan hier bepleiten. Maar waar het overigens een bestaanden dienst betreft, welke in handen is van de provincie, die gaarne haar bedrijf wil afstaan aan de S. S. meen ik dus, dat het punt, waarop de heer De Hoog doelde verder buiten beschouwing kan blijven.

De heer De Hoog heeft er echter aan toegevoegd een waarschuwing. Hij heeft gezegd: Ik vind het goed — hij heeft bepaald verdedigd, dat de S.S. het recht krijgt om haar bedrijf te beschermen door uitloopers met motorbussen — maar wil er tegen waarschuwen, dat wanneer men dat doet, men het ook goed moet doen en daarbij heeft de heer De Hoog argumenten aangehaald uit het verslag van de provincie West-Java omtrent den toestand, waarin het materieel verkeerde bij den overgang van de autodiensten aan de provincie.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, is het verwijt, dat in dat verslag staat over den toestand van de Landsautomobioldiensten bij den overgang van die diensten naar de provincie in hoofdzaak wel juist. Want de toestand van die diensten — en niet alleen in West-Java — is inderdaad in den loop van de jaren zeer sterk achteruitgegaan door de sterke veroudering van het materieel, maar ik kan niet instemmen met het verwijt, dat dit een gevolg zou zijn van een fout van de bedrijfsleiding. Het is n.l. een gevolg geweest van de zeer sterk doorgevoerde bezuiniging, die aan het bedrijf als een plicht was opgelegd. En dat is zeker niet de eenige bezuiniging, die achteraf is gebleken zeer kostbaar te zijn geweest.

Wij zijn daarvan op het oogenblik echter doordrongen en ik kan den heer De Hoog dan ook de verzekering geven, dat dit punt op het moment sterk in het oog wordt gehouden en dat ook in de buitengewesten in belangrijke mate is begonnen met de verbetering en moderniseering van de Landsautomobioldiensten.

Mijnheer de Voorzitter! Wat den laatsten spreker, den heer Stokvis betreft, van zijn rede ben ik uitgegaan zoodat ik meen hiermede te kunnen eindigen.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! De Regeerings-gemachtigde heeft naar mijn meening de aangelegenheid, die in deze ontwerp-ordonnantie vervat is, wel zeer beperkt gesteld en heeft ons voorgehouden, dat het eigenlijk om niets anders gaat dan om het feit, dat de provincie gaarne van de automobioldiensten af wil zijn, terwijl de S.S. ze gaarne weder in het eigen belang wil terug hebben. Ik kan mij met deze voorstelling van zaken niet vereenigen. Zooals ik in eersten termijn meen te hebben aangetoond, zit er wel degelijk ook een principieele kant aan deze zaak, n.l. de kwestie van het automobiolvervoer in de provincie en ik ben er dan ook van overtuigd, dat ik gelijk zal krijgen in mijn verwachting, zoeven reeds uitgesproken, dat de provincie West-Java zich voortaan van het auto-vervoer binnen de provincie niets meer zal aantrekken en dat daarvan voor de provincies Oost- en Midden-Java ook niets meer terecht zal komen.

Ik wil daarvoor nog verwijzen naar hetgeen in de Me-

Overname automobiendiensten van de Provincie West-Java.

(KIËS.)

morie van Toelichting voorkomt, nl. dat op de vraag van de S. S. naar de zgn. toe- en afvoerlijnen door de provincie ook is aangeboden de eenige overblijvende lijn, die niet als zoodanig is te beschouwen; waarmede dus, zooals ik reeds gezegd heb, voor West-Java de geheele bemoeienis der provincie met het autovervoer vervalt.

Naar mijn meening is dat niet van zoo ondergeschikte beteekenis als de Regeeringsgemachtigde het heeft voorgesteld. Ik geloof wel degelijk, dat het voor de provincie een kwestie van belang is om binnen haar ressort zelf het autovervoer in alle opzichten te verzekeren, in de eerste plaats wel door een goede verzorging en uitbreiding van het wegennet.

De heer Van Helsdingen: Maar het provinciaal initiatief blijft toch onaangetast?

De heer Kiës: Wanneer het niet gesteund wordt door de behoefte aan een bepaald verkeer met auto's of anderszins, zal dat initiatief niet veel te beteekenen hebben.

De heer Van Helsdingen: Dat hangt van den provincialen raad zelf af.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Het tweede punt, waarop ik zou willen terugkomen, is het zachte verwijt, dat ik tot het Departement van Gouvernementsbedrijven heb gericht, van voor den Volksraad niet de attentie te hebben gehad — ik heb het woord „deferentie” niet gebruikt — naar het verslag van de Motorverkeers-commissie te informeerden.

Ik vrees, dat de instructie voor die commissie den Regeeringsgemachtigde bij zijn antwoord niet goed voor oogen heeft gestaan. Daarin toch komt voor:

„2e. de Regeering voor te lichten omtrent de vraag of en, zoo ja, welke maatregelen noodig zijn,

a. om het autobus- en vrachtautoverkeer, alsmede dat langs de spoor- en tramwegen op de meest economische wijze dienstbaar te maken aan de verkeersbehoeften en de economische ontwikkeling.”

Ik vind in deze instructie dus door de Regeering het autobus- en vrachtautoverkeer gekoppeld aan het verkeer langs de spoor- en tramwegen en meen dus te mogen verwachten dat, wanneer de commissie haar arbeidsveld geheel heeft uitgewerkt, zij hierop wel degelijk zal zijn ingegaan.

Wanneer dus het Departement van Gouvernementsbedrijven even hiernaar had geïnformeerd en misschien ten antwoord had gekregen — ik weet niet of dat inderdaad zoo is — dat hieraan een belangrijk hoofdstuk in het rapport zal zijn gewijd, zou er voor de Regeering wellicht aanleiding geweest zijn, de ontwerp-ordonnantie voorloopig terug te nemen, totdat dit hoofdstuk ter kennis van het algemeen en in de eerste plaats wel te harer eigen kennis zou zijn gekomen.

Dus ook hier zie ik een aangelegenheid, die wel degelijk van eenige beteekenis is en waarop ik zoeven al mijn mee-

(KIËS, DE HOOG.)

ning heb gegrond, dat het wenschelijk zou zijn, de behandeling van deze aangelegenheid verder uit te stellen, totdat dat rapport gepubliceerd is.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de financieele consequenties van dit voorstel moet ik mij toch beroepen op hetgeen de Memorie van Toelichting ons heeft gegeven. Daarin wordt van een mogelijk verlies in het geheel niet gesproken. Er wordt ons daar voorgerekend, dat er zal zijn een overschot van f 40 000. Dat zal togh bedoeld zijn als een bedrijfsoverschot.

De heer De Jongh, directeur van Gouvernementsbedrijven: Als een exploitatieoverschot!

De heer Kiës: Voorzover mij die zaken bekend zijn, geloof ik, dat daarvan alleen maar behoeven afgetrokken te worden de rente en aflossing van het kapitaal, dat in het bedrijf gestoken is, om te komen tot de zuivere winst.

Wanneer ik nu op een kapitaal van f 30 000, f 10 000 rente en aflossing per jaar aanneem, in verband met de groote slijtage, waaraan de automobielen onderhevig zijn, geloof ik zeker niet ongunstig te hebben gerekend. Aldus moet, volgens de voorstelling van zaken in de Memorie van Antwoord toch de consequentie zijn, dat met de automobiendiensten in West-Java een winst van f 30 000 wordt gemaakt.

Als ik mij daarin vergis, hoop ik van den Regeeringsgemachtigde nog een nadere toelichting te krijgen.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, wil ik toegeven, dat de Regeeringsgemachtigde mij met een en ander wel duidelijk heeft gemaakt de wenschelijkheid, om nu reeds over de aangelegenheid zooals ze zonder meer is vervat in de voor ons liggende ontwerp-ordonnantie te beslissen en daarom zal ik mij niet verder verzetten tegen aanneming daarvan. Intusschen blijf ik van oordeel, dat met het rapport van de motorverkeerscommissie deze aangelegenheid ons waarschijnlijk duidelijker en royaler voorgezet zou zijn geworden, dan nu heeft plaats gehad.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Een kort woord. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft het gebrek aan efficiency, dat ik aan de dienstleiding der S. S. heb verweten bij den overgang der automobiendiensten, eigenlijk gezegd ontkend. Hij heeft gezegd, dat het een gevolg was van de bezuiniging. Zoo zie ik dat niet in. Integendeel, ik zie dat zoo, dat er een zeker soort van traagheid is in het ingrijpen door den dienst in deze. Want wat zien wij, dat de provincie heeft gedaan? Zóó had de provincie de automobiendiensten in gebruik gekregen, of zij heeft den moed gehad — als ik dat zoo mag uitdrukken — om twee nieuwe autobussen van een geheel nieuw type, 2 Chevrolets, in dienst te stellen, die veel beter voldoen en veel zuiniger in het gebruik zijn dan de automobielen, die de dienst der S. S. had. De dienst der S. S. had toch moeten weten, dat de bestaande automobielen een zeer groot verlies opleverden vanwege de zware uitgaven aan olie, benzine, onderhoud, enz.

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Overname automobiëldiensten van de Provincie West-Java.

(DE HOOG, DIRECTEUR VAN G. B.)

en toch heeft de dienst der S. S. niet het initiatief aan den dag gelegd, dat de provincie West-Java, die daarvoor eigenlijk toch absoluut niet was berekend, heeft getoond.

Dan heeft de geachte Regeering-gemachtigde nog besproken over de concurrentie van de autobussen. Ik zie de zaak een beetje anders in. Het van-deur-tot-deurverkeer kan door een dienst als de S. S. in den regel onvolkomen worden bediend. Het gaat hier eigenlijk bij de overname van deze automobiëldiensten niet zoozeer om het krijgen van vervoer; neen, wij moeten de zaak niet zoo stellen, dat begrijpt de dienst der S. S. dan ook wel. Het gaat erom, verdere afbrokkeling van het verkeer te voorkomen.

Tenslotte zijn dit echter argumenten, die eigenlijk beter bij de groote debatten in de voorjaarszitting van den Volksraad tepas komen; daarom ga ik er thans niet op in.

De heer De Iongh, directeur van Gouvernements-bedrijven: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kiès heeft mij verweten, dat de beteekenis van het ontwerp eenigermate beperkt door mij werd voorgesteld en heeft opnieuw gezegd, dat de provincie hier dan toch alle automobiëldiensten afstond, ook die, welke niet konden worden beschouwd als toevoerlijnen voor de S. S. Dit is inderdaad juist: het traject Cheribon—Koeningan is niet noodzakelijk als toevoerlijn voor de S. S. te beschouwen. Men kan dat doen, maar het behoeft niet. Het terugnemen echter van die automobiëldiensten geschiedt niet zoozeer op wensch van de S. S. als wel van de provincie. Zooals ik zoeven heb gezegd, wilde men eigenlijk de geheele transactie van 1926 ongedaan maken en toen was er geen reden om nu de provincie met dat eene bedrijf te laten zitten, zoodat men is gekomen tot een volledige terugname van het geheele bedrijf. Daarmede wordt dus volstrekt niet gezegd — dit wil ik even vastleggen — dat de provincie terzake geen bevoegdheid zou hebben. Zij heeft geen verplichte taak in deze, maar blijft voor en na deze teruggave bevoegd om al of niet op provinciale wegen autodiensten in te richten, waar en wanneer zij dat gewenscht acht. Ik herhaal: het is geen verplichte taak van de provincie waarom het gaat, maar het blijft een volle bevoegdheid der provincie.

Wat de motorverkeerscommissie betreft kan ik alleen dit zeggen, dat ik niet heb betoogd, dat dit onderwerp geheel buiten haar instructie zou vallen, maar dat de Regeering meent, dat het onjuist is en zeker ook zeer ongebruikelijk, om het advies van een commissie in bespreking te brengen, voordat dit advies verschenen is en dat het niet alleen onjuist, maar ook gevaarlijk is dat te doen, omdat men de onderdeelen van een advies niet anders kan beschouwen, dan in het algemeen verband van het geheele advies. Dat heeft de Regeering ertoe geleid, het niet wenschelijk te achten, dat advies reeds nu aan de commissie te vragen.

Omtrent de bedrijfswinsten heeft de heer Kiès gezegd: Ik houd mij aan de Memorie van Toelichting. Daarin wordt gezegd, dat er een bedrijfsoverschot wordt verwacht van ongeveer f 40 000. Wanneer ik nu reken, zegt de heer Kiès, dat voor rente en afschrijving een bedrag van f 10 000

(DIRECTEUR VAN G. B.)

noodig zal zijn, is er een zuivere winst van f 30 000. Maar, Mijnheer de Voorzitter, er is in de Memorie van Toelichting ook gezegd, dat er voor kapitaalsdoeleinden al gerekend was op een bedrag van f 30 000.

De heer Kiès: De zaak wordt nieuw opgezet en daarvoor is, f 30 000 noodig. Ik zie de zaak in haar geheel en dan kom ik tot het resultaat van f 30 000 zuivere winst.

De heer De Iongh, directeur van Gouvernements-bedrijven: Maar met die f 30 000 is niet het geheele materieel vernieuwd.

De heer Kiès: Er staat in de Memorie van Toelichting, dat het materiaal noodzakelijk vernieuwd moet worden en dat de kapitaalsbehoefte f 30 000 bedraagt.

De heer De Iongh, directeur van Gouvernements-bedrijven: Er moet nieuw materieel komen, maar gelukkig hoeft niet alles vernieuwd te worden, o. a. zijn de nieuwe auto's, waarover ook de heer De Hoog het heeft gehad, nog bruikbaar, zoodat voor de vernieuwing wel f 30 000 zal noodig zijn, maar die f 30 000 is niet al het geld, dat in het bedrijf zit, dat is belangrijk hooger.

De heer De Hoog heeft ontkend, dat de door mij erkende onvoldoende toestand van 's Lands automobiëldienst een gevolg zou zijn van de bezuiniging, maar zijn betoog heeft het mijne toch niet aangetast.

Hij heeft alleen gezegd, dat de provincie goed had gedaan en beter ondernemer was geweest dan de S. S. en daartoe nieuwe bussen had laten loopen en in bedrijf had gesteld, maar hij heeft niet betoogd, dat de S. S. de vrijheid had om die kapitaalsuitgaven te doen. Ik kan dus alleen herhalen, dat in het jaar, waarin deze begroting werd opgemaakt — de begroting voor 1926 is opgemaakt in 1924 — de kapitaalsuitgaven tot het alleruiterste beperkt moesten blijven, ook al kon men aantonen, dat de kapitaalsuitgaven op zichzelf zeer rendabel zouden zijn. Dat was het beleid, dat in die jaren onvermijdelijk werd geacht en waaraan de S. S. zich had te onderwerpen. Die bezuiniging is de hoofdoorzaak geweest, dat de landsautomobiëldienst niet is overgegaan tot vernieuwing van zijn materieel.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

24ste VERGADERING — DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928.

Regeling werkzaamheden.

(VOORZITTER.)

De Voorzitter: Mijne Heeren! Aangezien de indiening van eenige Memories van Antwoord waarschijnlijk langer zal uitblijven dan oorspronkelijk verwacht werd, zal vermoedelijk de volgende week geen openbare vergadering van het College van Gedelegeerden worden gehouden. Dit zal echter eventueel nog nader worden bekend gemaakt.

Ik verzoek den leden van de Eerste Commissie zich naar de commissie-vergadering te willen begeven ter bespreking van onderwerp **109**, Herziening Heerendienst-ordonnanties voor de gewesten Semarang, Rembang en Soerabaja.

De vergadering wordt te 10.40 uur v.m. gesloten.

25ste VERGADERING — DONDERDAG 16 FEBRUARI 1928.

Nagedachtenis overleden Volksraadlid Zaalberg. — Ingekomen stukken.

25ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 16 Febr. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Nagedachtenis overleden Volksraadlid Zaalberg. — Ingekomen stukken. — Wijziging Europeesch onderwijsreglement. — Wijziging Ind. Burgerl. Pensioenreglement enz. — Verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiës, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Hardeman, Schrieke en Van den Busche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De leden verheffen zich van hun zetels.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Aangezien de Volksraad niet bijeen is, voel ik er behoefte aan in Uw midden een enkel woord te spreken over het juist overleden lid van den Volksraad, den heer Zaalberg.

Staande aan zijn graf wees ik erop hoe door gebrek aan tijd en door zijn slechten gezondheidstoestand, de heer Zaalberg in het College niet zoodanig op den voorgrond kon treden, als zijn capaciteiten hem dat onder andere omstandigheden zeker wel veroorloofd zouden hebben. Maar als hij een enkele maal in het openbaar het woord voerde en indien hij in de sectievergaderingen zijn meening ontvouwde, dan klonk steeds in zijn vurig betoog zijn innige overtuiging door.

In den Volksraad vertegenwoordigde hij als een der oudste voorgangers en leiders de groep van de Indo-Europeanen. Als bekwaam en trouw aanhanger dier partij, zal zijn heengaan een gevoelig verlies daarvoor beteekenen en in onze Indische samenleving zullen wij in hem noode een voortreffelijk geschoold journalist moeten missen.

Zijn nagedachtenis zal bij ons in hooge eere blijven.

De heer Schrieke, Regeringsgemachtigde voor algemeene zaken: Mijne Heeren! Namens de Regeering sluit ik mij aan bij de waardeerende woorden, door U gesproken naar aanleiding van het overlijden van wijlen het lid van den Volksraad, den heer Zaalberg.

Ook bij de Regeering zal zijn nagedachtenis in hooge eere blijven.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 31 Januari 1928, 11, 11, 13, 13, 13, 13 en 13 Februari 1928 Nos. 17, 1a, 1, 1, 4, 2, 3 en 5 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het K.B. betreffende „Diensttijdpensoenreglementen voor officieren en onderofficieren” (Ond. 110);
 - b. twee ontwerp-ordonnanties betreffende de samenstelling van den Ambonraad, enz. (Ond. 111);
 - c. een ontwerp-ordonnantie betreffende de naleving van de verordeningen op het gebruik van wegen en passers (Ond. 112);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot opheffing van de binnen de gemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 113);
 - e. een ontwerp-ordonnantie tot opheffing van de binnen de gemeente Soerabaja gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 114);
 - f. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de voorschriften betreffende den pandhuisdienst (Ond. 115);
 - g. twee ontwerp-ordonnanties inzake heffing van opcenten op de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting (Ond. 116);
 - h. een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de IJk-ordonnantie (Ond. 117).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 31 Januari 1928, 1, 2 en 8 Februari 1928 Nos. 35, 1x, 2 en 36 houdende mededeeling betreffende vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot aanvulling van de „Regeling van het beroep in belastingzaken” (Ond. 90);
 - b. de ordonnantie betreffende de uitgifte van schatkistpapier (Ond. 72);
 - c. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Provincialen Raad van West-Java (Ond. 107);
 - d. de ordonnantie tot overname door het Land van de automobioldiensten van de provincie West-Java (Ond. 100).
3. Schrijven van den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel van 1 Februari 1928 No. 1190/D houdende mededeeling, dat hij het beheer over het departement aan den Onderdirecteur van dat departement heeft overgedragen.
4. B.G.S. van 13 Februari 1928 No. 274/B houdende mededeeling, dat de wd. Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel als Regeeringsgemachtigde is aangewezen voor Ond. 108.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 28 Januari 1928, 7 en 8 Februari 1928 No. 2x, 3x en 1x tot interneering van de daarin genoemde personen.

(STOKVIS.)

6. Als voren van 28 en 31 Januari en 2 Februari 1928 Nos. 23, 23 en 23 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., tot het doen van de daarin nader aangeduide uitgaven.
7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 31 Januari 1928 No. 1a houdende aantekening, dat het lidmaatschap van den heer A. J. N. Engelenberg niet eindigt door zijn tijdelijke afwezigheid uit Nederlandsch-Indië voor meer dan acht maanden.
8. Als voren van 31 Januari 1928 No. 37 houdende benoeming van H. Beeuwkes tot plaatsvervangend lid in de Permanente Commissie voor de bestudeering der arbeidsverhoudingen ter Sumatra's Oostkust voor den duur der afwezigheid van het lid P. Scheffer.
9. Als voren van 2 Februari 1928 No. 18 houdende wijziging van den „staat van standplaatsen, waar een standplaatstoelage wordt genoten, enz.”.
10. Als voren van 6 Februari 1928 No. 25 ter vaststelling van een nieuwe „Subsidieregeling lager ambachts-onderwijs”.

De stukken sub 2 t/m 10 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Europeesch Onderwijsreglement (Ond. 74).

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts enkele opmerkingen te maken en wel in de eerste plaats over het antwoord, dat de Regeering in haar Memorie van Antwoord heeft gegeven onder § VII, op een vraag voorkomende onder dezelfde paragraaf in het Gedelegeerdenverslag waarin verzocht werd, een gematigd staatsexamen te willen invoeren, in dien zin, dat de mondelinge examens schoolexamens zullen worden en de schriftelijke examens staatsexamens.

Daarop heeft de Regeering het volgende geantwoord:

„De door een der leden gestelde vraag nopens de invoering van een gematigd staatsexamen in den door hem aangegeven zin, zal bij de vaststelling van een reglement van orde voor dat examen ernstig worden overwogen”.

Mijnheer de Voorzitter! Uit die belofte van „ernstige overweging” kan zoowel een gunstige als een ongunstige overweging worden verondersteld. Voor het geval de Regeering daarmede zou bedoelen, dat die overweging in gunstigen zin zal plaats hebben, zou ik dat zeer betreuren. Een halfslachtig stelsel lijkt mij wezenlijk verkeerd. Een examen, waarvan het schriftelijk gedeelte een staatsexamen zal zijn en het mondeling gedeelte een schoolexamen, zal aan de gaafheid van het diploma geen goed kunnen doen. Er moet dus, dunkt mij, gekozen worden of tusschen een gaaf staatsexamen of een gaaf schoolexamen en daar de Regeering bij de behandeling van het kweekschoolplan in de najaarszitting van 1926 zich

(STOKVIS, DWIDJOSEWOJO.)

uitdrukkelijk heeft uitgesproken ten gunste van een staatsexamen en waar tevens uit het advies van den Onderwijsraad over het kweekschoolplan blijkt, dat de argumenten voor en tegen nauwkeurig zijn gewogen en de Onderwijsraad tot het besluit kwam, dat een staatsexamen de beste oplossing zou zijn, ook in verband met de ervaringen met de schoolexamens in Holland opgedaan, zou ik aan de Regeering willen vragen, bij deze overwegingen toch vooral aan het advies van den Onderwijsraad groote waarde toe te kennen. Ik voor mij zou het betreuren, wanneer de Regeering weer zou terugkomen van het met zooveel stelligheid bij de behandeling van het kweekschoolplan ingenomen standpunt.

In de tweede plaats, Mijnheer de Voorzitter, treft mij, dat in art. 1 van het Europeesch onderwijsreglement een nieuw lid wordt bijgevoegd, dat als eisch stelt: de eenvoudigste kennis van de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië en die van Nederland.

Mijnheer de Voorzitter! Blijkbaar zijn hier Nederlandsch-Indië en Nederland op hetzelfde examenniveau geplaatst. Beter zou, dunkt mij, zijn, dat de eenvoudigste kennis van de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië op den voorgrond kwam te staan en dat men daarnaast — maar niet op gelijken voet — plaatst den eisch omtrent de kennis van de staatsinrichting van Nederland. Ik had daarom gaarne gezien, dat in dit onderwerp de opgave voor deze vakken zoo zou hebben geluid, dat de hoofdzaken moeten worden gekend van de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië en verder de eenvoudigste kennis van de staatsinrichting van Nederland.

In dit opzicht vind ik ook eenige afwijking met hetgeen de Onderwijsraad heeft voorgesteld in het programma voor de Europeesche hulpakte. Het betreft hier immers een zelfde soort formulering. In het advies van den Onderwijsraad vinden wij op blz. 80: „Eenige bekendheid met de hedendaagsche staatsinrichting van Nederland en de tegenwoordige bestuursinrichting van Nederlandsch-Indië”. Het komt mij voor — en ik zeg dat voor het geval de Regeering het advies van den Onderwijsraad alsnog zou wenschen te volgen —, dat ook dit geen gelukkige redactie is. Immers, wat is precies het verschil tusschen „staatsinrichting” en „bestuursinrichting”?

In ieder geval zou ik gaarne zien, dat aan de kennis van de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië eenige hogere eischen worden gesteld dan aan die van Nederland zelf.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens het Gedelegeerdenverslag werd het facultatief stellen van het onderzoek naar de vaardigheid van de kandidaten in het lesgeven op een Europeesche lagere school, als bedoeld in het oorspronkelijk voorgestelde 2de lid van art. 33 van het Europeesch Onderwijsreglement, in de Memorie van Antwoord overgebracht sub V als lid 4 van art. 34, door enkele leden minder wenschelijk geacht, omdat daardoor ongelijkheid in de exameneischen ontstaat. Voorts achtte een der leden — dat was ik, Mijnheer de Voorzitter — het beter, dit onderzoek als exameneisch voor te schrij-

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DWIDJOSEWOJO.)

ven, omdat het z.i. noodzakelijk is, dat de aanstaande onderwijzers een proef afleggen in hun vaardigheid in het lesgeven.

Aangezien de Regeering zich blijkens de Memorie van Toelichting zoowel als de Memorie van Antwoord met evenvermelde opmerkingen niet kan vereenigen, zou ik mijn standpunt ten deze gaarne nader willen toelichten.

Bedoelde facultatiefstelling zal naar mijn bescheiden meening niet alleen ongelijkheid in de exameneischen doen ontstaan, doch ook in de waardeering der behaalde diploma's. In de practijk zal aan een diploma, waarbij is vermeld, dat een vaardigheidsproef in het lesgeven wel is afgenomen, uiteraard een zekere voorkeur worden gegeven boven een ander getuigschrift, ofschoon zulks niet gegrond is op eenige wettelijke bepaling.

De meening van de Regeering, dat de opnemng van den eisch „vaardigheid in het practisch werken in de lagere school” in het examenprogramma, dit programma zou overladen, gaat m.i. niet op, want de candidaten hebben bij hun opleiding ook reeds onderricht gekregen in practisch werken en wel gedurende 25% van den leertijd in de 2e en 3e klasse van den bovenbouw der kweekschool.

De Onderwijsraad heeft in zijn advies op blz. 26 terecht betoogd, dat een onderzoek naar de practijk op het examen een invloed ten goede zal oefenen op de praktische vorming der kweekelingen op de kweekschool en dat, hoewel er enkele bezwaren zijn aan te voeren tegen het exameneeren in het lesgeven, de reeds jaren lang afgenomen practijk-examens voor de fröbelacten bewijzen, dat de bezwaren zijn te overwinnen. Genoemde Raad wees er in zijn advies nog op, dat eindelijk een harmonische vakopleiding zal zijn verzekerd, wanneer aan het theoretisch- een practisch examen zal zijn verbonden.

Naar aanleiding van de door een ander lid gemaakte opmerking, dat het afleggen van meerbedoelde proef niet wenschelijk is, omdat, gegeven den aard van dat vak, bij zenuwachtigheid van den candidaat geen juiste maatstaf kan worden aangelegd, zou ik er gaarne op willen wijzen, dat men bij het afleggen van een examen in een of ander vak in den regel slechts last van zijn zenuwen zal hebben, indien men dat vak niet voldoende beheerscht. Iemand echter, die zenuwachtig is aangelegd, zullen de zenuwen parten spelen niet alleen bij het practijk-examen, doch ook bij dat in andere vakken, vooral bij het mondeling gedeelte. Trouwens zenuwachtige menschen moeten eigenlijk geen vak als dat van onderwijzer kiezen.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van een en ander zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven, het onderzoek naar de vaardigheid van de candidaten in het lesgeven op een Europeesche school in stede van facultatief imperatief te willen voorschrijven. Het desbetreffend amendement zal door mij zoo noodig worden ingediend.

Mocht het college dit amendement niet kunnen aanneemen, dan zal door mij worden voorgesteld om de bepaling in kwestie geheel te doen vervallen, aangezien het naar mijn bescheiden meening beter is bedoeld onderzoek geheel achterwege te laten dan ongelijkheid in de examen-

(DWIDJOSEWOJO, SOEKAWATI.)

eischen en waardeering der behaalde diploma's te doen ontstaan.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Met genoegen heb ik in de Memorie van Antwoord gelezen, dat maatregelen in voorbereiding zijn, ten einde te geraken tot de samenstelling van geschikte hand- en leerboeken der Indische geschiedenis, waarbij met de in het Gedelegeerdenverslag uitgesproken wenschen rekening zal worden gehouden. In verband daarmee zou ik nog het volgende willen opmerken.

De tot nog toe gebruikte leerboeken voor de geschiedenis van Indië bevatten in hoofdzaak verhalen over krijgsbedrijven, over verdragen enz. alles door een Westersch gekleurden bril bekeken. Wij missen daarin echter een beschrijving van vroegere toestanden en verhoudingen, een overzicht van de inheemsche cultuur, niet alleen naar waarheid beschreven, maar ook gezien vanuit Inlandsch standpunt.

Het komt mij voor, dat wij daarom in de eerste plaats behoefte hebben aan een verzamelwerk, waarin — desnoods in uitvoerige monografieën — een beeld wordt gegeven van die toestanden en verhoudingen in de hoofdtijdperken van de Indische geschiedenis, van den invloed, dien de aanraking met vreemdelingen daarop heeft gehad en van de gevolgen, welke uit die aanraking voor de inheemsche maatschappij zijn voortgesproten.

Men zou vragen: wie zal dit werk moeten doen?

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn in den laatsten tijd waardevolle gegevens gepubliceerd over oud-Indische cultuurtoestanden. Aan een inrichting als de A.M.S. te Solo wordt cultuurgeschiedenis gedoceerd. Daar zal men dus deze gegevens moeten verzamelen en bewerken en wellicht zelf moeten bijeenzoeken, wat hieraan nog ontbreekt. De vraag rijst, of door publicatie van wat men daar gebruikt bij het onderwijs, dus door het bijeenbrengen van de verspreide gegevens in onderling verband, niet een soort bronnenboek zou kunnen worden uitgegeven, waaraan de schrijvers van hand- en leerboeken de stof kunnen ontleenen.

Maar vooral denk ik hier aan een wetenschappelijke instelling als de Oudheidkundige Dienst. In de verslagen van dien dienst worden ons hoogst belangrijke resultaten van het onderzoek op dit gebied bekend gemaakt. Het is alles echter nog zeer fragmentarisch; gegevens over één en hetzelfde onderwerp zijn dikwijls in verschillende artikelen verspreid. Het lijkt mij van groot belang als de zoo bij uitstek deskundige leiding van dien dienst ons eens een uitvoerige beschrijving zou kunnen geven van bepaalde tijdperken uit de Indische geschiedenis, of van enkele hoofdfiguren, om wie belangrijke gebeurtenissen zijn gegroepeerd. Ik geloof, dat wij daarmee een heel eind dichter bij ons doel zouden komen. Schrijvers van handleidingen en leerboeken zullen wel gezocht moeten worden onder onderwijzers en leeraren, die zich met dit vak bezighouden. Maar zij zijn op dit gebied meerendeels niet voldoende onderlegd om zich ook nog met onderzoekingswerk bezig te houden. En daarvoor zouden juist dergelijke nauwkeurige en betrouwbare

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(SOEKAWATI, DE HOOG.)

beschrijvingen, samengesteld door terzake kundige onderzoekers, die tot de bronnen kunnen doordringen, van zoo groot belang zijn.

Ik hoop, dat onder de maatregelen, welke bij de Regeering voor dit doel in voorbereiding zijn, toch vooral deze praktische kant van de zaak niet zal worden vergeten. Voor het bereiken van wat wij ons voorstellen zijn eenerzijds noodig wetenschappelijk onderlegde personen, anderzijds schrijvers, die de resultaten van het wetenschappelijke onderzoek een juisten vorm kunnen geven met betrekking tot de algemeene verspreiding van die werken.

Mijnheer de Voorzitter! Beide categorieën zijn hier aanwezig. Het komt er maar op aan, de noodige samenwerking te verkrijgen en in dit opzicht kan de Regeering aan de zaak zeker een stoot in de goede richting geven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het over twee punten in het bijzonder hebben. Het eerste zal zijn het punt waarover ook mijn geacht medelid, de heer Dwidjosewojo, reeds het woord heeft gevoerd, nl. de eisch van praktische vaardigheid in het lesgeven aan de Europeesche lagere school.

Mijnheer de Voorzitter! Het is met eenige verbazing, dat ik de motiveering van de Regeering voor deze facultatiefstelling in de Memorie van Toelichting heb gelezen. Immers, indien men in Nederland zelf dien eisch niet stelt, vraag ik mij af, waarom die eisch hier wél wordt gesteld. De concordantie, waarop de Regeering zich beroept, had er toch toe moeten leiden, dat men dien eisch hier niet stelde.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, is het bovendien juist een dergelijken eisch te stellen? Ik heb hier een schrijven van iemand, die ten deze absoluut bekwaam kan worden geacht. En wat zegt deze persoon van een dergelijken eisch? Hij zegt, dat, indien deze eisch toch gesteld wordt, daarvan vrij veel onaangenaamheden voor den candidaat het gevolg kunnen zijn en gaat dan door als volgt:

„Ervaren leerkrachten voelen zich vaak beklemd, wanneer b.v. Inspecteurs hun lessen bijwonen, dus de beginners zijn heelemaal de kluts kwijt en zoo kom je tot een onjuist oordeel”.

Nu heeft mijn geacht medelid, de heer Dwidjosewojo gezegd: Een dergelijke zenuwachtigheid spruit voort uit het niet onder den knie hebben van het vak, waarin geëxamineerd wordt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het in deze niet met den heer Dwidjosewojo eens. Men kan geheel op de hoogte zijn van een examenvak, men kan daarvan alles weten en men kan tenslotte toch b.v. door den persoonlijken invloed van den examinerator een minder juisten indruk van zijn bekwaamheid bij den examinerator vestigen.

Maar nu heeft de heer Dwidjosewojo ook gezegd: Zenuwachtige menschen moeten maar geen onderwijzer worden. Mijnheer de Voorzitter! Als wij daarop doorgingen zouden we zenuwachtige menschen eigenlijk in geen enkele betrekking meer mogen hebben. Zij zouden dan geen onderwijzer, geen machinist, geen monteur, geen

(DE HOOG.)

chauffeur enz. meer mogen worden, zoodat men in geen enkele betrekking tenslotte meer zenuwachtige menschen zou krijgen.

Zenuwachtigheid is een zeer relatief begrip. Zeer zeker zal men voor sommige betrekkingen slechts niet-zenuwachtige of slechts weinig zenuwachtige menschen kunnen gebruiken, terwijl dat in andere betrekkingen niet zoozeer erop aankomt.

Het betoog van den heer Dwidjosewojo daargelaten, zou ik de Regeering willen vragen, wat zij zich voorstelt van het facultatief stellen van dezen eisch. Laat ik de zaak eens praktisch demonstreeren. Er kan een examencommissie zijn, die deze praktische vaardigheid wil onderzoeken.

Nu kan ik mij voorstellen, dat b.v. vandaag een examinerator het in zijn hoofd krijgt, den leerling op praktische vaardigheid in het lesgeven te onderzoeken en morgen weer niet. Ik kan mij voorstellen, dat een examinerator te Soerabaja den eisch van praktische vaardigheid in het lesgeven stelt en die te Bandoeng of Batavia niet.

Ik zou mij ook kunnen voorstellen, dat het eene jaar alle commissies den eisch van praktische vaardigheid in het lesgeven wel en het volgende jaar niet zouden stellen. Ik vraag mij af: waar moet het met een dergelijk verschil in de examinatie heen? Op grond waarvan stelt de Regeering dan een dergelijken eisch van vaardigheid in het lesgeven aan de orde?

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nu nog het volgende willen opmerken. Ik zou met den eisch van praktische vaardigheid in het lesgeven kunnen meegaan, indien het hier niet ging om een staatsexamen maar om een schoolexamen.

Een schoolexamen, waarbij dus de candidaat zijn eigen leerkrachten voor zich heeft en waardoor dus de zenuwachtigheid, waarover ik zoeven sprak, tot een minimum wordt teruggebracht, zou bij handhaving van den eisch van vaardigheid in het lesgeven wel gerechtvaardigd zijn. Maar waar het hier een staatsexamen geldt, moet ik den eisch verwerpen. Nu is het juist deze Regeeringsgemachtigde geweest, die bij het kweekschoolplan 1926 het jus promovendi voor de kweekscholen verwierp en een staatsexamen eischte. Ik ben den Regeeringsgemachtigde tegemoetgekomen en heb gezegd: welnu, als de eisch voor de vaardigheid wordt gehandhaafd, laat de commissie dan de cijfers vragen, die door de kweekschool of de school, die de candidaat heeft afgehoopen, werden gegeven. Neen, zegt de Regeering nu, dat zal niet gaan, want het is een staatsexamen. Ik zal even voorlezen wat de Regeering daaromtrent zegt in de Memorie van Antwoord nl. dat dit

„zou in strijd zijn met de normen van een staats-examen, waarbij immers de leden der examencommissie zich persoonlijk overtuigen van de kennis en bedrevenheid der candidaten”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag mijzelf af: is dat een argument in deze? Wij hebben verschillende staatsexamens, waarbij men zich wel degelijk beroept op verklaringen, afgegeven door hoofden van onderwijsinrichtingen en bij niemand zal de gedachte zijn opgekomen, dat dit in strijd is met het staatsexamen en dat aan een dergelijke verkla-

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DE HOOG, DJAJADININGRAT.)

ring geen waarde mag worden gehecht op grond van den eisch van persoonlijk onderzoek door de commissie.

Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde toch werkelijk ernstig in overweging willen geven, dit punt te laten vervallen en den eisch van practische vaardigheid niet te handhaven.

Het tweede punt, waarover ik het zou willen hebben, is de kwestie van het onderwijs in de wiskunde voor vrouwelijke leerkrachten. De Regeering verwijst naar de toestanden in Nederland. Mijnheer de Voorzitter! Waar ik zoeven een beroep heb gedaan op de concordantie, wil ik dit beroep niet verder uitstrekken dan de Regeering zelf doet. Ik zal het betoog van de Regeering aanvaardden, doch zou nog even een vraag willen stellen.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering, dat zeer zeker bij de examens aan vrouwelijke leerlingen vrijstelling kan worden gegeven, evenwel niet en bloc voor alle meisjes, maar slechts bij wijze van uitzondering, waar bij elk geval op zichzelf is te beschouwen.

Ik zou willen opmerken, dat in de tegenwoordige redactie een dergelijke concessie, zooals in Nederland is gedaan, niet voorkomt en zou daarom willen vragen: is de Regeering bereid, een zelfde concessie, als nu in Nederland wordt verleend, ook hier bij de vrouwelijke kandidaten te verlenen?

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Aanvankelijk was ik niet van plan, bij dit onderwerp het woord te voeren, omdat ik mij over het algemeen kan vereenigen met de inzichten van de Regeering terzake. Maar de redevoeringen van de heeren Dwidjosewojo en De Hoog geven mij aanleiding toch het een en ander in het midden te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb voornamelijk het oog op de kwestie van het onderzoek naar de vaardigheid van de kandidaten in het lesgeven aan een Europeesche lagere school. De heer Dwidjosewojo wenscht dat onderzoek niet facultatief te stellen, doch imperatief. Ik voel volkomen, waarom de heer Dwidjosewojo bezwaren heeft tegen het facultatief stellen van dit onderzoek; het is n.l. niet onmogelijk, dat er steeds meer Inlanders komen, die zich wenschen te bekwamen voor de Europeesche onderwijsacte. Er zijn er op het oogenblik al verscheidene. En wat heeft de praktijk ons geleerd? De Inlanders, die de acte hebben behaald, worden heel moeilijk geplaatst aan de Europeesche lagere scholen. Ik weet niet wat hiervan de reden is. Misschien zit daar vooroordeel achter. Nu zijn er onder de Inlanders ook verscheidene, die gaarne les willen geven aan de Europeesche lagere scholen. Wanneer zij een acte van bekwaamheid hebben, een officieel brevet, dat zij inderdaad bevoegd zijn ook les te geven aan Europeesche lagere scholen, zal men natuurlijk zulke onderwijzers moeilijk kunnen weigeren, als zij plaatsing vragen aan een Europeesche lagere school.

Toch zou ik er bezwaar tegen hebben, nu onmiddellijk imperatief voor te schrijven, dat dit onderzoek moet plaats

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DJAJADININGRAT, KAN.)

vinden en wel omdat dit — gelijk de Regeering ook terecht heeft opgemerkt — beteekent een verzwaring van de exameneischen in Indië. Maar ik zou toch wel een middenweg willen kiezen, n.l. deze, dat op verzoek van de kandidaten zelf dat onderzoek kan plaats hebben. Ik zou dan alleen een kleine toevoeging op art. 33 lid 4 (nieuw) willen voorstellen, zoodat dit komt te luiden:

„Bij het afnemen van het examen in de opvoedkunde kan op verzoek van den candidaat een onderzoek worden ingesteld enz.”.

Wanneer hieraan tegemoet wordt gekomen, geloof ik, dat de bezwaren van den heer Dwidjosewojo voor een groot gedeelte ondervangen zullen zijn. Tegen het geheel achterwege laten van dezen eisch zou ik, juist om de redenen, die ik zoeven heb ontvouwd, bezwaar hebben, maar ik zou zeggen, laten wij hem facultatief handhaven onder het voorbehoud, dat het onderzoek kan plaats hebben op verzoek van den candidaat zelf.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben nu toch aan het woord en zou daarom gaarne nog een kleine opmerking willen maken ten aanzien van een ander punt. Dat punt is niet speciaal aangeroerd in het Gedelegeerdenverslag maar komt toch wel — en vrij uitvoerig — in de Memorie van Antwoord voor, n.l. de kwestie van het onderwijs in de burgerkunde. U zult zich wel herinneren, Mijnheer de Voorzitter, dat ik over deze kwestie in den Volksraad herhaaldelijk gesproken heb. Ik heb bij verschillende gelegenheden aange-toond, hoe noodzakelijk het is, dat vak op te nemen in het leerplan voor de lagere school. Ik behoef daar nu verder niet op in te gaan, maar heb natuurlijk voornamelijk het oog op de verschillende bevolkingsgroepen, die hier naast elkaar leven. Het is noodig, dat die bevolkingsgroepen op de hoogte zijn van de verschillende verhoudingen, die hier heerschen.

Nu is de Regeering wel geneigd, dat vak op te nemen in het leerplan, maar op het oogenblik is het nog geen verplicht leervak. Ik begrijp dat volkomen en zal de Regeering ook niet vragen, dat vak onmiddellijk als verplicht leervak op te nemen, omdat er nog geen leerboek voor bestaat. Om zulk een leerboek te verkrijgen is van Regeeringswege een prijsvraag uitgeschreven, maar de vraag is, of dit wel de juiste weg is. Zou de Regeering niet aan enkele ambtenaren of aan een commissie opdracht kunnen geven een leerboek samen te stellen voor de burgerkunde? Van zulk een onbekendheid is dat vak toch niet. In Amerika en op de Philippijnen is het als vak in het leerplan voor de scholen opgenomen. Er zijn modellen genoeg en wanneer men eenvoudig enkelen ambtenaren opdracht geeft een boek over burgerkunde samen te stellen, geloof ik, dat men het doel veel vlugger zal bereiken dan met het uitschrijven van een prijsvraag.

Ik zou het inzicht van de Regeering over dit punt gaarne willen vernemen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij wel niet als spreker opgegeven, maar nu de heer Djajadiningrat het woord heeft gevoerd, geeft mij dit aanleiding

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(KAN, VAN HELSDINGEN.)

U het verzoek te doen, hier ook even het woord te mogen voeren.

Ik acht hetgeen in de Memorie van Toelichting gezegd is juist, n.l. dat de burgerkunde nog niet als verplicht leervak opgebracht kan worden, omdat er nog geen leerboek voor bestaat, maar ik zou toch ook wel willen onderschrijven hetgeen de heer Djajadiningrat gezegd heeft, n.l. dat men spoediger tot het doel zou kunnen geraken, wanneer men dat leerboek niet door middel van een prijsvraag trachtte te verkrijgen, maar met dat samenstellen een of meer menschen zou willen belasten.

Analoog hiermede zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen herinneren aan de wenschelijkheid, welke door de Regeering zelf naar voren is gebracht om aan de H.C.S.-leerlingen het vak Chineesche cultuur te onderwijzen. Dit vak zou ik op dezelfde wijze behandeld willen zien als de Regeering thans de burgerkunde wenscht te entameeren.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat mijn verzoek niet tevergeefs zal zijn.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even iets willen zeggen, naar aanleiding van hetgeen door U zooeven is opgemerkt tegenover den heer Kan, n.l., dat hij zich niet als spreker had opgegeven, wat *bij mij ook niet het geval is geweest.*

De Voorzitter: Het is in dat geval toch niet verboden het woord te voeren.

De heer Van Helsdingen: Juist, omdat Uw vraag een verkeerden indruk zou kunnen maken, wilde ik alleen even op den voorgrond stellen, dat, ook al heeft men zich aanvankelijk niet opgegeven om het woord te voeren, hetgeen door andere leden wordt opgemerkt aanleiding kan zijn, alsnog het woord te vragen.

De Voorzitter: Ongetwijfeld.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor ook tot hen, die aanvankelijk niet het plan hebben gehad over dit onderwerp het woord te voeren, maar de heer Stokvis heeft, zooals wel meer het geval is, mij uit mijn tent gelokt.

Alvorens ik er echter toe overga om hetgeen de heer Stokvis gezegd heeft nader te beschouwen, wil ik gaarne het beoogen van den heer De Hoog onderschrijven betreffende de krasse stelling, welke de heer Dwidjosewojo heeft geuit, n.l. dat zenuwachtige menschen beter geen onderwijzer kunnen worden. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat wanneer de heer Dwidjosewojo hier eens rustig over nadenkt, hij tot de conclusie zal komen, dat in dien vorm zijn stelling onmogelijk kan worden gehandhaafd.

De heer Stokvis heeft eenige bezwaren aangevoerd naar aanleiding van de opmerking in het Gedelegeerdenverslag, betreffende het gematigde staatsexamen. Ik had voorloopig genoeg genomen met het antwoord der Regeering, dat het

(VAN HELSDINGEN.)

voorstel in het Gedelegeerdenverslag gedaan door de Regeering bij de vaststelling van het reglement van orde in ernstige overweging zal worden genomen.

Nu de heer Stokvis zijn bezwaren tegen dat gematigde staatsexamen naar voren heeft gebracht, wil ik ook mijn meening dienaangaande hier te berde brengen.

De heer Stokvis heeft het hier aanbevolen stelsel halfslachtig genoemd. Wanneer men een staatsexamen in zijn strengsten vorm afneemt, dan wordt aan geen enkelen opleider ook maar eenigen invloed toegekend, terwijl bij het school-examen in zijn volledigen vorm, precies het tegenovergestelde het geval is. Daar wordt het geheele af te nemen examen en de waardeering der verkregen resultaten uitsluitend in handen gelegd van den opleider zelf. Nu is de poging van den opmerker in het Gedelegeerdenverslag, te komen tot een tusschenstelsel, dat de nadeelen van het staatsexamen wegneemt en de voordeelen van het school-examen behoudt. Het is toch duidelijk, dat het staatsexamen verschillende nadeelen met zich brengt. De candidaat wordt gesteld voor menschen, die hem volkomen vreemd zijn en zenuwachtige kandidaten zijn er nu eenmaal altijd, al acht de heer Dwidjosewojo het dan ook beter die niet tot het onderwijsberoep toe te laten. Gaat men van een dergelijke stelling uit dan moet die ook gelden voor zenuwachtige personen, die een ander beroep kiezen dan onderwijzer. Juist omdat de candidaat staat voor een commissie, die hem absoluut onbekend is, is zoo iemand dan allicht geneigd zenuwachtig te worden, wetende, dat zijn geheele examen beoordeeld wordt door hem volkomen vreemd staande menschen en hij van hun oordeel afhankelijk is. Het is dus heel begrijpelijk, dat zoo iemand zich niet op zijn gemak gevoelt.

Voorts staat vast, dat bij het staatsexamen, voor zoover het mondeling plaats heeft, het karakter van een loterij, dat trouwens aan ieder examen eigen is, veel sterker op den voorgrond komt dan bij een school-examen. Hierbij komt nog, dat de leden van de commissie van het afgewerkte leerplan van de door den candidaat bezochte school niets afweten en evenmin van de richting van die school en het best kan gebeuren, dat zij zelf een andere richting zijn toegedaan; het gevaar bestaat dus zeker, dat tenslotte op het examen niet gezocht wordt naar datgene, wat de candidaat wel weet, maar veel meer de nadruk komt te vallen op hetgeen de candidaat niet weet. Het school-examen vertoont daarentegen ook groote nadeelen. Wanneer n.l. de geheele beoordeeling van den candidaat en het resultaat van het examen en het examen zelf aan de eigen opleiders wordt overgelaten, zal dat, dat zal zeker ieder erkennen, knoeierij in de hand kunnen werken. Maar dit tusschenvoorstel probeert de nadeelen van het volledig staatsexamen weg te nemen en de voordeelen van het school-examen te behouden, in dezer voege: dat de opgaven voor de schriftelijke examina door de commissie zelf of door het departement of welke andere autoriteit daarvoor ook zal worden aangewezen, uniform zullen worden vastgesteld, zoodat in dit opzicht de invloed van de eigen leeraren voor een deel wordt uitgeschakeld.

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(VAN HELSDINGEN.)

In de tweede plaats is het de bedoeling, dat er, wat de mondelinge examens betreft, wel een staatscommissie zal zijn, doch dat daarin ook de eigen opleiders zullen worden opgenomen, die de candidaten zullen moeten examineeren, zoodat de candidaat, gesteld voor zijn eigen opleiders, zich al dadelijk meer op zijn gemak zal voelen, en dat de waardeering van de verkregen resultaten niet uitsluitend aan de opleiders blijft, maar ook aan andere leden van de staatscommissie wordt gegeven. Daarbij komt, dat de andere leden der commissie de bevoegdheid hebben, om, wanneer zij daartoe redenen aanwezig achten, op het examen mondelinge vragen te stellen. Ik meen, dat door deze regeling de voordeelen van het schoolexamen zijn behouden en de nadeelen van het staatsexamen op den achtergrond zijn gebracht, zoodat een dergelijk gematigd staatsexamen alle voorkeur verdient. Ik hoop dan ook, dat de overweging, die de Regeering ons heeft toegezegd, leiden zal tot deze conclusie, dat de examens in dien zin zullen worden ingericht, dat daarbij inderdaad eenigermate invloed zal worden toegekend aan den persoon van den opleider en de richting, die door de opleidingsschool wordt voorgestaan en haar schoolplan niet in het gedrang komt.

Natuurlijk wil ik het advies van den Onderwijsraad niet uitschakelen. Ik hoop, dat de Onderwijsraad bij de beoordeeling van deze kwestie met dit standpunt rekening zal willen houden.

De heer Djajadiningrat heeft nog een enkele vraag naar voren gebracht betreffende de prijsvraag voor burgerschapskunde. Ik wil hierover slechts deze opmerking maken. *Ik heb met belangstelling kennisgenomen van de uitgeschreven prijsvraag en van de inlichtingen en de voorwaarden betreffende die prijsvraag, zooals die gepubliceerd zijn in „De school” van 6 Januari 1928 No. 14.*

Ik heb tegen deze regeling een bezwaar. Dat op zichzelf de prijsvraag is uitgeschreven, kan ik toejuichen. Ik geloof — in tegenstelling met den heer Djajadiningrat —, dat dit middel veel beter is dan dat de samenstelling van zoodanig boek wordt opgedragen aan een bepaald ambtenaar. Maar dat één persoon een boek van 400 bladzijden moet samenstellen over de volgende onderwerpen:

1. De maatschappij, waarin wij leven.
2. Inrichting en bestuur van Staat, Gewest, Gemeente, enz.
3. Recht en Rechtspleging.
4. Onderwijs en Opvoeding.
5. Zorg voor de Volksgezondheid.
6. Wetenschappelijke Instellingen.
7. Godsdiensten en Godsdienstige Instellingen.
8. Economie en Financiën.
9. Verkeerswezen.
10. Leger en Vloot.

lijkt mij wat te zwaar toe. Over elk onderwerp zou op zich zelf een boek te schrijven zijn. Nu wordt wel onder de voorwaarden gesteld, dat samenwerking tusschen de verschillende schrijvers wenschelijk is, maar ik geloof, dat het veel doeltreffender zou zijn geweest, dat de prijsvraag zoo was ingesteld, dat verschillende schrijvers een hoofdstuk

(VAN HELSDINGEN, KERKKAMP.)

zonder meer kunnen inzenden. Nu wordt het wel mogelijk geacht, dat de verschillende schrijvers met elkaar in contact komen, maar hier in Indië is het niet zoo eenvoudig, dat contact te zoeken en te vinden. De mogelijkheid had moeten zijn opengesteld, dat er voor ieder hoofdstuk een apart schrijver kon zijn, die dus alleen een dergelijk hoofdstuk indient. Het departement van Onderwijs had dan een veel grootere keuze gehad. Ik kan mij voorstellen, dat er veel menschen zijn, die er wat voor voelen zullen bv. over Leger en Vloot, over Verkeerswezen of Economie en Financiën te schrijven. Ieder deskundige op dat terrein zou er misschien wat voor hebben gevoeld in een korte schets een overzichtelijk geheel te geven van het onderwerp, zijn terrein betreffend, van \pm 40 blz., doch de verplichting om een boek van ongeveer 400 bladzijden samen te stellen, waarin al deze hoofdstukken verwerkt moeten zijn, is dunkt mij, een te zware eisch. Ik betreur het, dat de door mij aangegeven, naar het mij wil voorkomen meer effectieve weg, door het departement van Onderwijs niet is bewandeld.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik naar aanleiding van het gesprokene nog twee opmerkingen willen maken, in hoofdzaak van practischen aard en in de eerste plaats betreffende de kwestie van het gematigd staatsexamen. Hoewel ik voor mij persoonlijk meer gevoel voor een staatsexamen, wil ik toch niet op de in overweging zijnde regeling vooruitloopen, maar heden alleen de volgende opmerking maken.

De suggestie in het Gedelegeerdenverslag houdt in een examen, schriftelijk afgenomen door een staatscommissie en mondeling door de eigen leeraren der candidaten, „ten overstaan van de commissie” — en hetgeen volgt acht ik minder juist — „aan welke echter de bevoegdheid ware toe te kennen om zelf de mondelinge examens af te nemen, indien naar hare meening daartoe aanleiding bestaat”.

Een dergelijke oplossing is, dunkt mij, practisch niet juist. De commissie moet op een gegeven moment de leeraren voor zooveel noodig kunnen uitschakelen en zelf een deel van de hun opgedragen taak kunnen overnemen. De juiste woorden zijn daareven genoemd door den heer Van Helsdingen: de commissie moet ten allen tijde het recht hebben om zelf ook vragen te stellen, hetgeen heel iets anders is dan er nu staat. Ik heb daar even den nadruk op willen leggen.

Wat betreft hetgeen de heer De Hoog zooeven heeft gezegd over het facultatief afnemen van het examen in opvoedkunde zou ik het volgende willen zeggen. De heer De Hoog heeft eenige voorbeelden genoemd van de wijze, waarop de bepaling zou kunnen worden opgevat. Naar ik meen, is dat wel juist, maar moet toch de bedoeling van deze bepaling een andere zijn. Immers, ware dit niet het geval, dan zou de zaak zeer slecht zijn geregeld. Intusschen geef ik den heer De Hoog volkomen toe dat, zooals de woorden dezer bepaling luiden, zijn opvatting niet is uitgesloten. Ik zou de Regeering daarom in overweging willen geven, haar denkbeelden hieromtrent op andere wijze te formuleeren.

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

De heer *Hardeman*, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Om te beginnen met een punt, dat de aandacht van verschillende leden heeft gehad en dat de heer *Stokvis* als eerste spreker te berde heeft gebracht, zou ik willen aanvangen met een en ander te zeggen over de vraag: staatsexamen of schoolexamen.

De heer *Stokvis* is eenigszins ongerust geworden door de toezegging — in de Memorie van Antwoord — van overweging door de Regeering van het denkbeeld, in het Gedelegeerdenverslag opgeworpen, van een gematigd staatsexamen. Hij toonde zich voorstander van een gaaf staatsexamen. Als de heer *Stokvis* nog even zou willen naslaan hetgeen over dit zeer belangrijke onderwerp in het advies van den Onderwijsraad is gezegd, zal hij gewaarworden, dat ook de sterkste voorstanders van een staatsexamen in dat college, toch wel en ter dege op den voorgrond hebben gesteld, dat ook zij in beginsel eigenlijk het schoolexamen als het meest ideale beschouwen, maar dat het ideaal ook in deze niet bevredigend te verwezenlijken blijkt en men daarom beter doet, terug te keeren tot het stelsel van staatsexamen en dit stelsel dan uitgevoerd op zoodanige wijze, dat de goede beginselen van het schoolexamen daarbij toch ook zooveel mogelijk tot hun recht kunnen komen. De Onderwijsraad heeft dit punt in dien geest besproken, overwogen en bestudeerd. Men zal hebben gezien, dat ook de Onderwijsraad zelf heeft gevraagd, *nog nader te mogen worden gekend* in de samenstelling van het reglement van orde voor het examen, ten einde te trachten, daarbij tot overeenstemming te komen tusschen voor- en tegenstanders van het staatsexamen.

Ik kan het College mededeelen, dat dit onderwerp kort geleden in een vergadering van den Onderwijsraad ter sprake is geweest; een communiqué daarvan heeft gisteren in de dagbladen gestaan en naar ik heb vernomen — ik heb het ontwerp-reglement nog niet onder de oogen gehad — is de Onderwijsraad er in geslaagd, ten deze de inzichten van voor- en tegenstanders van het staatsexamen tot elkander te brengen. De Onderwijsraad heeft een stelsel ontworpen, dat, het staatsexamen vooropstellend, toch ook de voordeelen van het schoolexamen niet veronachtzaamt. Als ik het goed heb begrepen — ik moet hier alleen afgaan op mondelinge inlichtingen, die ik heb gekregen — komt het stelsel hierop neer, dat het schriftelijk examen volledig staatsexamen zal zijn in dien zin, dat het schriftelijke werk centraal door den directeur van O. en E. wordt vastgesteld op grond van examen-opgaven, ingediend door de verschillende opleiders. Daaruit wordt dan een keus gedaan en die opgaven worden verstrekt aan de verschillende examencommissies. Dat is dus een zuiver staatsexamen.

Verder zal de examencommissie bestaan, behalve uit een neutralen voorzitter, dat is de inspecteur van het Onderwijs in het betrokken ressort, zooveel mogelijk uit leden, die zelf aan de opleiding deelnemen, dus uit de verschillende leeraren van de opleidingsinrichtingen. Het mondeling examen zal voor elken candidaat afgenomen worden door twee leden van de examen-commissie, te weten den opleider van den candidaat, zijn eigen leeraar, en een leeraar van een andere school en de vragen zullen worden gesteld in

de eerste plaats door den leeraar van de andere school, doch de eigen opleider van den candidaat kan ook zijnerzijds vragen stellen. Het spreekt vanzelf, dat die twee examinatoren voortdurend met elkaar in overleg blijven treden.

Ik geloof, dat wij op deze wijze werkelijk een regeling kunnen krijgen, die den voorstanders van het strengst gestelde beginsel van een staatsexamen kan voldoen, evenals dengenen, die zeer terecht wijzen op de groote voordeelen, die het heeft om aan het stelsel van een schoolexamen vast te houden en daarvoor aanvoeren, dat de candidaat, waar zijn eigen opleider aan het afnemen van het examen mededoet, op zijn gemak wordt gesteld; die voorname factor, die voor het schoolexamen pleit, kan op deze wijze ook tot zijn recht komen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede ook de heeren *Van Helsdingen* en *Kerkkamp* heb beantwoord. De heer *Kerkkamp* zal begrepen hebben, dat inderdaad de commissie, zijnde hier de twee leden, die worden afgevaardigd voor de verschillende vakken bij het examen, ook de bevoegdheid heeft om den candidaat zelf vragen te stellen.

Het tweede punt, dat de heer *Stokvis* ter sprake heeft gebracht, betreft de omschrijving van het nieuwe derde lid van art. 1 van het Europeesch onderwijs-reglement. De heer *Stokvis* zou daarin gaarne meer op den voorgrond gebracht willen zien de Indische staatsregeling. Ik meen, dat ten aanzien van dit punt bij den heer *Stokvis* eenig misverstand bestaat. De omschrijving van het nieuwe derde lid betreft den omvang van het onderwijs op de lagere school, dus voor kinderen van 10 tot 12 jaren oud. Het geldt hier dus niet de eischen, die gesteld worden aan de candidaat-onderwijzers, doch het betreft hier den omvang van de leerstof, die op de lagere school ten aanzien van de Indische staatsinrichting wordt onderwezen. En nu is de omschrijving *mutatis mutandis* overgenomen uit de Nederlandsche Lageronderwijswet, die precies dezelfde bewoordingen in deze heeft n.l.:

„Onder de beginselen der vaderlandsche geschiedenis is mede begrepen de eenvoudigste kennis der staatsinrichting van Nederland”.

Dat heeft tot grondslag gediend voor deze redactie, waar in Nederlandsch-Indië voorop is gesteld, zoodat m.i. voldoende de nadruk is gelegd op Nederlandsch-Indië.

Overigens heeft de heer *Stokvis* er reeds op gewezen, dat in het door den Onderwijsraad ontworpen examenprogramma, dat dus omvat de eischen, die aan de candidaat-onderwijzers gesteld zullen worden, de omschrijving van dit punt veel verder gaat. Dat programma van den Onderwijsraad spreekt van „eenige bekendheid met de heden-daagsche staatsinrichting van Nederland en de tegenwoordige bestuursinrichting van N.-I.” Ook deze omschrijving zou ik eenigszins anders willen doen luiden, maar dit is per slot van rekening een ondergeschikt punt, dat nog onder oogen is te zien bij de vaststelling van het examenprogramma bij regeeringsverordening.

Ik kom thans tot den tweeden spreker, den heer *Dwidjosewojo*, die heeft gesproken over de facultatiefstelling van den eisch, dat de candidaat blijk moet geven van praktische

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

vaardigheid in het les geven. De heer Dwidjosewojo zou dien eisch imperatief willen voorschrijven. Hij is hierin bestreden door de heeren De Hoog en Djajadiningrat.

Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij niet overbodig, even in het kort uiteen te zetten, welke overwegingen de Regeering ertoe geleid hebben, dezen eisch te noemen, maar dan geheel facultatief. De Memorie van Toelichting heeft daarover in het kort reeds het noodige gezegd. In Holland bestaat die eisch niet, maar in onderwijskringen is men er algemeen van overtuigd — en mij dunkt, dat ook een leek daarvoor direct kan gevoelen — dat het toch eigenlijk niet logisch is, dat bij een examen voor onderwijzer de candidaat niet blijk moet geven van met kinderen te kunnen omgaan, kinderen de noodige kennis bij te brengen. Wanneer het opleiden nu algemeen plaats had op kweek-scholen, wanneer wij dus in het algemeen konden zeggen: wij nemen voor het examen geen candidaten aan, die niet aan de kweekschool zijn opgeleid, zou het stellen van dezen eisch, die uit paedagogische overwegingen alleszins aanbeveling verdient, geen groote bezwaren behoeven op te leveren.

Wij moeten hier echter — en dit geldt speciaal voor de Europeesche onderwijsacte — wel rekening houden met het feit, dat een groot aantal candidaten, met name de vrouwelijke candidaten, zich voor dit examen opgeeft en gaarne dit diploma wil behalen, niet zoozeer om het onderwijs te dienen, maar om een diploma te hebben, dat een zekere standing vertegenwoordigt in de maatschappij en dat in staat stelt, in de maatschappij haar brood te verdienen.

Reeds uit die overweging zou het naar mijn idee ten zeerste ongewenscht zijn, hier het afleggen van proeven van vaardigheid in het lesgeven imperatief voor te schrijven. Daartegen moet de Regeering dan ook ten stelligste bezwaar maken.

Nu zal men zeggen: waarom dan ook maar niet de facultatiefstelling geheel achterwege gelaten? Welnu, Mijnheer de Voorzitter, dan zeg ik weer: Acht men het redelijk of niet, dat een candidaat-onderwijzer, als hij het zelf begeert, bij zijn examen blijk geeft van zijn vaardigheid in het onderwijzen van kinderen?

De heer De Hoog heeft zich de voorstelling gemaakt, dat het geheel aan het beleid van de examencommissies zou zijn overgelaten of de candidaten die proeve van bekwaamheid zouden moeten afleggen, ja dan neen. Mijnheer de Voorzitter! Dat is nimmer de bedoeling geweest. Ik beantwoord daarmede tevens de heeren Djajadiningrat en Kerkkamp. Inderdaad is het de bedoeling, dat de candidaten het afleggen van die proef in eigen hand hebben. Ik heb er dus geen bezwaar tegen, in het betreffelijke voorschrift het niet officieel ingediende maar toch wel geformuleerde amendement van den heer Djajadiningrat over te nemen en dus sub V het nieuwe art. 34(4) — oud: sub IV art. 33 (2) — te doen luiden:

„Bij het afnemen van het examen in de opvoedkunde kan op verzoek van den candidaat een onderzoek worden ingesteld naar diens vaardigheid in het lesgeven op een Europeesche lagere school”.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

Tusschen „kan” en „een” worden dus ingelascht de woorden: „op verzoek van den candidaat”; „naar de vaardigheid” wordt „naar diens vaardigheid”; de woorden „van de candidaten” vervallen.

Mijnheer de Voorzitter! Met deze aanvulling zullen, dunkt mij, de bezwaren van den heer De Hoog wel grootendeels vervallen zijn. De heer De Hoog zal het wel met mij eens zijn, dat toch ook onder de candidaten, die een behoorlijke opleiding hebben gehad, aan een kweekschool, waar zij gedurende twee jaren bijna dagelijks geoefend zijn in het lesgeven aan kinderen, er zeer veel zullen zijn, die gaarne voor de vreemde examencommissie blijk zullen willen geven van hun vaardigheid in het lesgeven, wanneer zij voor zichzelf overtuigd zijn, dat zij inderdaad een goed cijfer daarvoor kunnen krijgen en een goeden indruk daarmede zullen maken, omdat in dat geval dat goede eijfer natuurlijk ook van invloed is op den einduitslag van het examen. Ik hoop ook, dat na deze uiteenzetting de heer Dwidjosewojo ervan zal willen afzien, een voorstel te doen, die bepaling geheel te laten vervallen, terwijl ik mij ten stelligste moet verzetten tegen zijn eerste verzoek, om den eisch imperatief te stellen.

De heer Soekawati heeft speciaal gesproken over de Indische geschiedenis. Uit de Memorie van Antwoord zal den heer Soekawati bekend zijn geworden, dat zijn bezwaren tegen de meeste leerboeken op dit punt ook inderdaad bij de onderwijsleiding zeer sterk worden aangevoeld. In het algemeen is het een grief, die men tegen het geschiedenis-onderwijs, niet alleen hier in Indië, maar ook in andere landen, b.v. ook in Nederland, kan aanvoeren, dat dit onderwijs te weinig geeft beschavingsgeschiedenis. Het is ook inderdaad het ernstig voornemen van het departement, te trachten, daarin geleidelijk verbetering aan te brengen. Ik kan mededeelen, dat ik reeds eenigen tijd geleden mij tot dit doel heb gewend tot de directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, om het oordeel van dit alleszins deskundige lichaam te mogen vernemen over de beste wijze, om te komen tot een goed handboek over de Indische geschiedenis. Ik zal dat advies moeten afwachten, voordat ik nadere mededeelingen kan doen omtrent den weg, dien de Regeering in deze zal kiezen.

Ik kom nu aan den heer De Hoog, die nog heeft gesproken over de vrijstelling van examen in de wiskunde voor vrouwelijke candidaten. Hij heeft mij gevraagd, of ik voor de gemengde kweek-scholen — als ik het goed heb begrepen — de bepaling, die in Holland bestaat, wil overnemen, n.l. dat vrouwelijke leerlingen kunnen worden vrijgesteld van wiskunde. Dit is inderdaad de bedoeling. Ten aanzien van het wiskunde-onderwijs geldt voor mij speciaal de overweging, dat wij voor de vrouwelijke candidaten tijd moeten kunnen vinden voor het onderwijs in vakken, die speciaal voor de onderwijzeressen van belang zijn. Zouden wij op de meisjeskweek-scholen en de gemengde kweek-scholen t.a.v. de vrouwelijke leerlingen wiskunde als een verplicht vak voorschrijven, dan zou er eenvoudig geen tijd meer zijn voor het onderwijs in vrouwelijke vakken als nuttige en fraaie handwerken en dergelijke.

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

Daarom is deze bepaling dan ook van groot belang en wij zullen bij het ontwerpen van de bepalingen voor de particuliere gemengde kweekscholen de zaak zeer zeker ook in dien zin regelen, dat de vrouwelijke leerlingen van het wiskunde-onderwijs geheel kunnen worden vrijgesteld, mits zij daarvoor in de plaats onderwijs ontvangen in die andere, meer vrouwelijke vakken.

De heer Djajadiningrat betreurde het, dat voor het verkrijgen van een bronnenboek voor de Burgerkunde een prijsvraag is uitgeschreven. Hij had liever een opdracht verstrekt gezien aan enkele ambtenaren, omdat z. i. het doel daardoor veel spoediger zou zijn bereikt. De heer Van Helsdingen was het op dit punt terecht niet met hem eens. Ook ik moet betwijfelen, of een opdracht, als de heer Djajadiningrat bedoeld heeft, werkelijk beter tot het doel zou voeren. Inderdaad zou dat het geval zijn, wanneer mij ambtenaren bekend waren, die voor dit werkelijk zeer speciale werk in alle opzichten de aangewezen personen zijn. Menschen van aanleg zijn er voldoende, van opleiding en wetenschappelijke vorming ook, maar dit werk eischt toch wel iets meer. Bij het opstellen van dit bronnenboek of handboek moet men n.l. te rade gaan met de mogelijkheden van het onderwijs op de kweekscholen voor onderwijzers. De schrijver zal dus ook weer iemand moeten zijn, die onderwijservaring heeft en onder de menschen met onderwijservaring zal men weer niet gemakkelijk de menschen vinden, die de stof zoodanig beheerschen, dat zij een aan de eischen beantwoordend bronnenboek direct kunnen samenstellen. Daarom hebben wij besloten een prijsvraag uit te schrijven, omdat wij dan eerst kunnen afwachten, welke antwoorden daarop binnenkomen, terwijl die ons bovendien ook weer den weg kunnen wijzen naar personen, die zich speciaal voor dezen arbeid geroepen blijken te gevoelen.

De heer Van Helsdingen heeft bezwaar tegen een van de voorwaarden van die prijsvraag. Het zal echter nog moeten blijken, of de eisch, dat men dadelijk in 10 hoofdstukken, het geheele staatsbestel omvattend, een behoorlijk handboek moet schrijven, te zwaar is. Het wordt natuurlijk geen wetenschappelijk encyclopedisch werk, maar men zal zich moeten bepalen tot de hoofdzaken. En nu stel ik mij voor, dat dit wel door één persoon, die daarvoor ambitie heeft en de daartoe noodige algemeene ontwikkeling of speciale vakken-nis bezit, zal zijn samen te stellen. Daar staat tegenover, dat de belooning, die gesteld is op het bekroonde antwoord wel groote aantrekkelijkheid heeft. Maar mocht blijken, dat dit bezwaar — dat mij eerst vandaag bij monde van den heer Van Helsdingen ter oore is gekomen — ook door gegaagden, die op die prijsvraag zouden willen antwoorden, gevoeld wordt, dan ben ik gaarne bereid nader te overwegen of de voorwaarden op dit punt alsnog kunnen worden vergemakkelijkt.

Ik heb hiermede, meen ik, tevens den heer Kan geantwoord. Alleen heeft deze nog gevraagd, bij het samenstellen van een handboek voor het onderwijs in de Chineesche cultuur op dezelfde wijze te werk te gaan. Als ik mij niet vergis, heb ik den heer Kan reeds in de najaarszitting van den

(DIRECTEUR VAN O. EN E., VOORZITTER, STOKVIS, DWIDJOSEWOJO.)

Volksraad geantwoord, dat ik deze zaak in behandeling heb en dat ik reeds iemand, die hier heel veel ambitie voor schijnt te hebben, aangezocht heb, om eens na te gaan, of hij hierover een goed handboek zou kunnen schrijven, in samenwerking met het Kantoor voor Chineesche Zaken.

Als ik mij niet vergis, heb ik hiermede alle sprekers beantwoord, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Sub V, art. 34 (4) — oud, sub IV art. 33 (2) — is gewijzigd als door den geachten Regeeringsgemachtigde is aangegeven en maakt dus in dezen gewijzigden vorm verder onderwerp van beraadslaging uit.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, van den geachten Regeeringsgemachtigde te hebben vernomen, dat het toch niet de bedoeling is, om een eventueele afwijking van het staatsexamen tot stand te brengen in overeenstemming met het advies, dat in het Ge-delegeerdenverslag is gegeven. Ik heb de opmerking terzake gemaakt, omdat ik meende, dat principieel reeds vaststond, dat het schoolexamen niet zou worden ingevoerd. Maar wanneer een compromis mogelijk is op den grondslag, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde zoeven heeft uiteengezet, dan zou ik daartegen geen overwegende bezwaren hebben.

Overigens is er voor mij geen aanleiding omtrent dit punt nog meer te zeggen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen door onze geachte medeleden de heeren De Hoog en Van Helsdingen in het midden is gebracht omtrent hetgeen ik heb opgemerkt betreffende de zenuwachtigheid der candidaten, zou ik willen zeggen, dat ik bij mijn meening blijf, dat normale menschen bij een examen alleen zenuwachtig zijn, wanneer zij de vakken, waarin zij worden geëxamineerd, niet beheerschen. Zenuwachtigen menschen spelen de zenuwen bij het afnemen van een examen vaak parten, vooral bij het mondelinge gedeelte en ook bij andere vakken.

Voorts, Mijnheer de Voorzitter, blijf ik van meening, dat zenuwachtig aangelegde menschen maar een ander beroep moeten kiezen dan dat van onderwijzer, want het onderwijs, door zulke onderwijzers gegeven, lijdt daaronder veel en bovendien zijn er beroepen genoeg, waar zenuwachtige menschen niet misplaatst zijn.

De heer Kerkkamp: Noemt U er maar eens een stuk of zes op!

De heer Dwidjosewojo: Naar aanleiding van het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde zou ik willen zeggen, dat dit mij heeft versterkt in mijn meening, dat de waardeering van het behaalde diploma na aanneming en inwerkingtreding van hetgeen thans wordt voorgesteld ongelijk zal zijn. Men zal immers de voorkeur geven aan een diploma, waarop staat, dat onderzoek is gedaan naar de vaardigheid in het lesgeven.

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DWIDJOSEWOJO, VOORZITTER, SOEKAWATI, DE HOOG.)

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, dien ik nu het door mij aangekondigde amendement in.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, voorgesteld door de heeren Dwidjosewojo, Soejono en Stokvis, (Ond. 7-1, st. 7), luidende als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie betreffende de wijziging van het Europeesch Onderwijsreglement aan art. 33 een tweede lid toe te voegen luidende:

„Bij het afnemen van het examen in de opvoedkunde wordt een onderzoek ingesteld naar de vaardigheid van de kandidaten in het lesgeven op een Eur. lagere school”.

„Voor het eerste lid van art. 33 wordt de aanduiding (1) geplaatst.

In art. 34 vervalt het vierde lid”.

Op zichzelf is, dunkt mij, de inhoud van het amendement eenvoudig genoeg, zoodat het dadelijk in behandeling kan worden genomen.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de aandacht, die hij aan mijn rede heeft gewijd. Het doet mij genoegen, dat de Regeering in deze richting reeds stappen heeft gedaan, alleen zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde nog willen verzoeken ons de resultaten mede te deelen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Met zeer veel belangstelling heb ik de opmerkingen van den heer Dwidjosewojo over het zenuwachtige gevoel van den candidaat gevolgd. Ik ben het natuurlijk volkomen met hem eens, dat op het mondeling examen die zenuwachtigheid den candidaat ook parten kan spelen, maar waar ik het met hem eens ben, heb ik de moeilijkheid trachten te ondervangen, door de vakken van het mondeling examen zooveel mogelijk te beperken, vandaar mijn verzoek, dit punt te laten vervallen. Na de aanvulling, die de Regeeringsgemachtigde gedaan heeft, heb ik geen aanleiding meer, om op deze zaak terug te komen. Alleen ben ik het in principe eens met den heer Dwidjosewojo, dat hier eigenlijk een soort verandering komt in de kwestie van de diploma's, want het zal natuurlijk onderscheid geven tusschen de persoon, die een aantekening heeft van getoond te hebben, practisch vaardig te zijn in het onderricht geven in een Europeesche klasse en een andere, die deze aantekening niet heeft en die wellicht een even bekwaam onderwijzer zal zijn als de persoon, die wel die aantekening heeft. Maar tenslotte ben ik tevreden gesteld.

Alleen zou ik de Regeering ernstig willen waarschuwen voor de moeilijkheden, die zich zullen voordoen. De heer Van Helsdingen heeft er ook op gewezen en ik beklaag de leerlingen van de lagere school, die straks als proefkonijn moeten dienen om de practische geschiktheid van den candidaat-onderwijzer aan te toonen. Tenslotte is het slechts een waarschuwing, zoodat ik het hierbij kan laten.

(DJAJADININGRAT, VAN HELSDINGEN, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met de Regeering dank te zeggen voor haar bereidwilligheid, om mijn voorstel aangaande art. 34, lid (4) (nieuw) te aanvaarden.

Wat mijn suggestie betreft t.a.v. het samenstellen van een leerboek voor het vak burgerkunde, ik wil die gaarne terugnemen. Ik had daarbij niet gedacht aan de voortvarendheid van het departement van Onderwijs en verkeerde in de meening, dat de prijsvraag nog niet was uitgeschreven, maar nu die prijsvraag reeds uitgeschreven is, kunnen wij gemakkelijker tot het doel geraken door het eenmaal begonnen werk voort te zetten dan weer met een nieuw werk te beginnen. Gaarne wil ik dus mijn voorstel dien-aangaande terugnemen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een paar opmerkingen. In de eerste plaats mijn dank aan den Regeeringsgemachtigde voor de inlichtingen, die hij heeft verstrekt nopens het gematigd staats-examen. Op de voorloopige voorstelling van zaken, die hij gegeven heeft, kunnen wij natuurlijk niet verder in gaan, ik zal mij dus van een bespreking daarvan onthouden.

Alleen zou ik den Regeeringsgemachtigde de vraag willen stellen of hij ons kan mededeelen, of de genomen oplossing door den Onderwijsraad met algemeene stemmen is aangenomen dan wel of er stemmen tegen zijn geweest.

In de tweede plaats: de prijsvraag. Ik blijf er bij, dat de oplossing door het departement van Onderwijs genomen, niet de meest gewenschte zal blijken te zijn. Ik hoop, dat ik mij daarin vergis, maar ik voor mij kan mij goed voorstellen, dat bv. een rechterlijk ambtenaar, gewezen leeraar aan een opleidingsschool, er wat voor voelen zal, over twee punten, nl. de staatsinrichting en het rechtswezen, een kort overzicht samen te stellen, maar dat hij er heel weinig voor voelen zal, zich speciaal in te gaan werken in andere onderwerpen, die ook in dat boek moeten worden opgenomen.

In de derde plaats een practische opmerking: Ik hoop, dat de Regeering niet zal volstaan met de afkondiging der ordonnantie, maar dat zij het gewijzigde nieuwe onderwijsreglement in het Staatsblad zal opnemen.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Het amendement, dat door den heer Dwidjosewojo en eenige zijner geachte medeleden is ingediend, is door U terecht aangekondigd als te zijn eenvoudig. De bedoeling is inderdaad duidelijk, maar dat neemt niet weg, dat dit amendement toch wel een zeer verstrekkende beteekenis heeft. Ik moet, in aansluiting aan hetgeen ik over dit punt in eersten termijn reeds heb opgemerkt, zeer ernstig bezwaar maken tegen aanneming van dit amendement.

Ik heb er reeds op gewezen, dat wij hier rekening moeten houden met het feit, dat voor dit examen zich, evenals thans het geval is, ook in de toekomst steeds zullen blijven aannemen een groot aantal kandidaten, die de opleiding daarvoor hebben genoten in cursussen; die het examen afleggen,

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

niet zoozeer met de bedoeling, om bij Onderwijs te komen, maar om een diploma te behalen, dat een wezenlijke maatschappelijke waarde heeft; ik heb hierbij speciaal het oog op de vrouwelijke kandidaten.

Zou nu deze eisch van examenen afleggen in de praktische geschiktheid om onderwijs te geven, imperatief worden voorgeschreven, dan zou men aan al deze kandidaten den weg afsnijden, dit diploma te behalen, hetgeen zeker niet gewenscht kan worden geacht. Het bezwaar, dat de heer Dwidjosewojo aanvoert tegen de facultatiefstelling van dezen eisch, kan ik toch werkelijk niet aanvoelen. Als de heer Dwidjosewojo — en dat blijkt uit de indiening van dit amendement — de groote waarde voelt van een onderzoek naar de praktische bedrevenheid van den candidaat of de candidate in het lesgeven, dan moet hij toch niet zoo bevreesd zijn voor de facultatiefstelling van het afnemen van een examen hierin op grond hiervan, dat het diploma daardoor ongelijk zal worden gewaardeerd. Wel zal dit laatste het geval zijn bij sollicitaties voor Onderwijs. Dan zullen inderdaad de kandidaten, die op hun diploma een behoorlijk cijfer hebben voor het practisch lesgeven aan kinderen, den voorrang hebben. Maar daarin ligt ook reeds dadelijk opgesloten, dat dit facultatief stellen er in de practijk op zal neerkomen, dat alle ernstige kandidaten, die het examen doen met de bedoeling, bij het Onderwijs te worden geplaatst, zich ook met graagte aan die proef zullen onderwerpen. Dus ook met de facultatiefstelling, als nu door de Regeering is voorgesteld, wordt per slot van rekening het zelfde doel bereikt en het onderwijs zeer zeker gediend.

De heer De Hoog heeft in dit verband nog de „arme kinderen” beklagd, die op dit examen als proefkonijn zullen worden gebezigd. Mijnheer de Voorzitter! Het zal die kinderen toch al heel weinig kwaad kunnen doen, als ze eens twee of drie dagen in het geheele jaar aan deze proefneming moeten worden onderworpen. In de meeste gevallen zullen dit trouwens leerlingen zijn van de lagere school, die als leerschool aan de kweekschool is verbonden en die dus eigenlijk doorlopend als proefkonijn hebben gediend. De practijk heeft bewezen, dat dit zeker niet tot schade van die arme kinderen strekt.

Den heer Soekawati wil ik gaarne beloven, dat ik met de noodige diligentie deze kwestie van het geschiedenis-onderwijs zal entameeren. Maar, zooals ik hem reeds gezegd heb, zal ik daaromtrent toch eerst het advies van het Bataviaasch genootschap moeten afwachten.

De heer Van Helsdingen heeft mij gevraagd, of de oplossing van de kwestie staats- of schoolexamen in den Onderwijsraad met algemeene stemmen is aangenomen. Ik mocht juist van een van de leden van den Onderwijsraad, die ook als lid van de werke commissie een belangrijk aandeel in deze zaak heeft gehad, vernemen, dat dit inderdaad het geval is geweest.

Dan heeft de heer Van Helsdingen gevraagd, of de Regeering er niet toe zou willen besluiten, om na deze wijziging van het Europeesch lager onderwijs reglement, dit reglement, dat reeds tal van keeren is gewijzigd, opnieuw af te kondigen. Mijnheer de Voorzitter! De heer

(DIRECTEUR VAN O. EN E., VOORZITTER.)

Van Helsdingen weet — het is, meen ik in de Memorie van Antwoord ook aangeroerd — dat een algemeene herziening van de onderwijswetgeving door de Regeering aan de orde is gesteld. In afwachting daarvan dunkt mij, loont het niet de moeite aan het denkbeeld van den heer Van Helsdingen gevolg te geven. Bovendien is pas verschenen een bewerking van alle onderwijsvoorschriften in het boekje van den heer Hekmeijer, zoodat de raadpleging van die wetgeving daardoor wel zeer gemakkelijk is geworden.

Mijnheer de Voorzitter! Dan is er nog een punt, dat ik in eersten termijn vergeten heb naar voren te brengen, n.l. om alsnog een aanvulling van deze ontwerp-ordonnantie aan het oordeel van het college te onderwerpen. De ordonnantie bevat n.l. geen bepaling van in werking-treding; dat was ook niet noodig, omdat bij de indiening vermoed werd, dat zij wel voor de intrede van het nieuwe jaar het Staatsblad zou bereiken. Nu dit door omstandigheden, waaraan deze Regeeringsgemachtigde voor een belangrijk aandeel debet is, niet gelukt is, lijkt het de Regeering wel gewenscht een desbetreffende bepaling in de ordonnantie op te nemen. Dat zou dan kunnen gebeuren in een nieuw art. 3, luidende:

„Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van den dertigsten dag na dien harer afkondiging”.

Daardoor wordt tevens de mogelijkheid geschapen, dat ook reeds dit jaar de examens op den nieuwen voet kunnen worden afgenomen ten aanzien van de kandidaten, die zich daarvoor mogelijkerwijze zouden aanmelden. Wanneer wij niet een dergelijke bepaling aan de ordonnantie toevoegen, zou deze in de buitengewesten pas den 100sten dag na haar afkondiging in werking treden.

De Voorzitter: En dat wilt U derhalve met deze bepaling voorkomen.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Zooals ik heb gezegd, is met deze aanvulling de mogelijkheid geschapen om dit jaar reeds de examens volgens de nieuwe voorschriften af te nemen, hetgeen indertijd bij de behandeling van het nieuwe kweekschoolplan in den Volksraad door de Regeering was aangekondigd.

De Voorzitter: U kunt desgewenscht ook bepalen, dat deze ordonnantie in werking treedt op den dag na dien harer afkondiging.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Daartegen bestaat mijnerzijds geen overwegend bezwaar, maar ik vermoed, dat de daarvoor noodige uitvoeringsvoorschriften nog niet zoover zullen zijn, dat zij tegelijkertijd afgekondigd kunnen worden. Daarom zou ik aan de eerst door mij aangegeven formulering de voorkeur willen geven.

De Voorzitter: De voorstellers van het amendement zullen het met mij eens zijn, dat — naar het mij voorkomt

(VOORZ., DIR. VAN O. EN E., DE HOOG, STOKVIS.)
 en misschien heeft de Regeering-gemachtigde daarover ook reeds zijn gedachten laten gaan — het amendement, indien het mocht worden aangenomen, moet worden herplaatst onder art. 33. Zooals het artikel van Regeeringswege nu is geformuleerd, behoort het door de facultatiefstelling tot de z.g. uitzonderingen. Vandaar dat de Regeering de groepeer- ing zoodanig heeft gekozen, dat hetgeen de Regeering voorstelt, als zijnde een uitzondering, geplaatst moet worden onder art. 34. Het amendement maakt echter in stede van een uitzondering, weder een regel. Vandaar dat het punt dan niet meer, zooals in het Regeeringsvoorstel, onder de groep der uitzonderingen thuis behoort, maar terugge- bracht moet worden naar die van den regel, dus weer onder artikel 33.

Is de Regeering-gemachtigde dat met mij eens?

De heer *Hardeman*, directeur van Onderwijs en Eere- dienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het met U eens; het lijkt ook mij beter, dat het lid bij aanneming van het amendement op de oude plaats komt.

De heer *De Hoog*: Mijnheer de Voorzitter! Dit artikel is toch door den geachten Regeering-gemachtigde aange- vuld met de woorden: „op verzoek van den candidaat”? Bij aanneming van het amendement zou de nieuwe redactie dus aldus worden, dat bij het afnemen van een examen in de opvoedkunde op verzoek van den candidaat een onder- zoek moet worden ingesteld enz.

De *Voorzitter*: Neen, het amendement verwerpt de nieuwe, door de Regeering gegeven redactie.

Ik zou thans de behandeling van dit onderwerp even wil- len schorsen, opdat de leden het amendement rustig kun- nen bezien.

Aan de orde is de behandeling van twee ontwerpen van ordonnantie tot aanvul- ling van het Indisch burgerlijk pensioen- reglement enz. (Ond. 101).

De heer *Stokvis*: Mijnheer de Voorzitter! Dit ont- werpt beoogt, als diensttijd voor pensioenrechten in elk geval uit te sluiten den opleidingstijd van de ambtenaren, voorzover deze gedurende dien opleidingstijd een toelage hebben genoten.

Dit is de uitsluitende bedoeling van het ontwerp en behalve in de Memorie van Toelichting staat nog eens uit- drukkkelijk in de Memorie van Antwoord te kennen gege- ven, dat het daarom alleen gaat.

Daar toch staat naar aanleiding van een opmerking in het Gedelegeerdenverslag uitdrukkelijk medegedeeld:

„Immers is — behoudens een enkele, op zichzelf staande uitzondering, welke dateert van bijna 35 jaar geleden, kort nadat aan het voorschrift de redactie werd gegeven, waardoor het in hoofdzaak de huidige strekking kreeg — de bewuste bepaling, voor zoover

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

valt na te gaan, steeds overeenkomstig de daaraan ten grondslag liggende bedoeling toegepast geworden”.

Het gaat dus om de kwestie van den opleidingstijd met toelage. Maar dan vraag ik mij toch af, of de nieuwe redactie niet wat erg ruim is gesteld. Zij luidt:

„de onder eene andere benaming dan bezoldiging genoten inkomsten (welke) niet als bijinkomsten zijn te beschouwen, doch het karakter dragen van bezoldi- ging aan een hoofdamt verbonden”.

In de eerste plaats is deze redactie niet bijzonder fraai, maar bovendien blijft er nog dubium omtrent wat even- tueel als bijinkomsten zou moeten worden beschouwd, ter- wijl de Regeering deze ruimte van interpretatie juist wil uitsluiten, waar zij zich uitdrukkelijk concentreert op den opleidingstijd met toelage.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal geen amendement voor een gewijzigde redactie indienen, maar de Regeering willen vragen, wat zij zou denken van de volgende formu- leering:

„voorzover die tijd niet samenvalt met een oplei- ding onder het genot van toelagen ten laste van de begroting van Ned.-Indië”.

Dan is de redactie inderdaad strikt beperkt tot de duidelijk uitgesproken concrete bedoeling en dan zou een dergelijke formulering ook in het tweede ontwerp moeten worden aangebracht, door daarin op te nemen, dat onder pensioenrecht-diensttijd

„niet wordt verstaan de tijd, samenvallende met een opleiding onder het genot van toelagen ten laste van de begroting van Nederlandsch-Indië”.

Dit is slechts een enkele opmerking, waarbij ik nog zou willen doen aansluiten de vraag, of een dergelijke wijzi- ging ook niet noodig zal zijn voor art. 26 van het burger- lijk pensioenreglement, waarin een formulering, als nu zal worden gewijzigd, ook voorkomt.

De heer *Van den Bussche*, directeur van Finan- ciën. Mijnheer de Voorzitter! De heer *Stokvis* heeft hier een voorstelling van de zaak gegeven alsof de wijziging van het pensioenreglement, in het onderwerp 101 neergelegd, de uitsluitende bedoeling zou hebben om den tijd, die als oplei- ding moet worden beschouwd en door een toelage is be- loond, uit te sluiten van den voor diensttijd tellenden tijd. Dit is niet geheel juist, want inderdaad gaat de bedoeling van de voorliggende wijziging verder, zooals kan blijken bij lezing van de Memorie van Toelichting. Daar is duidelijk, nadat erop is gewezen, dat herhaaldelijk wordt getracht om een dergelijke opleidingstijd als met pensioen te beloonen diensttijd te beschouwen, aan deze mededeeling toege- voegd:

„dan wel particulieren met behoud van hunne hoe- danigheid als zoodanig aan den Lande zekere diensten hebben bewezen, die het karakter van eene neven- functie dragen”.

Dus dit is heel iets anders dan opleidingstijd; dit is een geval, dat aan een particulier werkzaamheden worden op-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, STOKVIS.)

gedragen, welke met een toelage worden beloond. Dit geval, dat zich inderdaad in verschillende vormen bij herhaling heeft voorgedaan, is aanleiding geweest, om op het oogenblik met de ordonnantiewijziging te komen en het frekwente geval van opleidingstijd is daaraan toegevoegd, maar is allerminst het uitsluitend geval, dat met deze voorziening moet worden ondervangen. Maar juist, waar het er hier om gaat, den tijd, dien particulieren onder genot van een toelage kunnen hebben doorgebracht, niet te doen tellen als diensttijd, wanneer die toelage niet het karakter heeft van een bezoldiging in een hoofdamt, is er aanleiding gevonden tot de voorgestelde wijziging en de gekozen redactie. De redactie, die door den heer Stokvis is voorgebracht, is dan ook inderdaad veel te beperkt, ondervangt wel het meest frekwente geval maar allerminst alle gevallen, die de Regeering zich voorstelt, door de wijziging te ondervangen.

Wat het tweede punt betreft, een eventuele wijziging van art. 26 van het Indisch Burgerlijk Pensioenreglement, ook dit punt heb ik nauwkeurig laten nagaan. Wij vinden in het eerste lid van art. 26, dat personen, die onder het genot van een toelage zijn gesteld, of op een andere manier als tijdelijk landsdienaar moeten worden beschouwd, eventueel kunnen profiteren van de overgangsbepalingen, in art. 24 en 25 opgenomen. Maar wanneer men de verschillende overgangsbepalingen nagaat, blijkt, dat dit alleen wezenlijk beteekenis kan hebben, wanneer een dergelijke tijd onder toelage ook als diensttijd kan gelden, terwijl het juist door de nieuwe omschrijving van hetgeen als diensttijd moet worden beschouwd practisch is uitgesloten, dat het woord „toelage” van art. 26, verwarring zal kunnen geven. Voor een wijziging van art. 26 bestaat dan ook, nadat in art. 2 is vastgesteld, welke met toelage beloonde werktijden eventueel diensttijd kunnen zijn en in art. 21 is bepaald, welke tijden onder het genot van toelage de verplichting tot contributiebetaling medebrengen, geen verdere aanleiding.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht de heer Stokvis hierop nog te antwoorden?

De heer Stokvis: Neen, dank U, Mijnheer de Voorzitter! Door de inlichtingen van de Regeering is de zaak mij voldoende duidelijk geworden.

De beide ontwerp-ordonnanties worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het zesde rapport van de Commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Buitenzorg 21 November 1927, van een tweehonderdtal bewoners van het particu-

liere land Tjampea, Leuwiliang en Tjiboengboelan, houdende klachten tegen den landheer.

De Commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis van de Regeering te brengen, met verzoek den Volksraad eventueel te willen mededeelen of — en zoo ja, welke — maatregelen terzake noodig worden geacht.

2. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 1 Juli 1927, van Mohamad Basir gelar Ratoe Anom, inzake zijn schorsing als pasirah en zijn daarop gevolgde veroordeeling.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 17 November 1927 No. 2351/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien der commissie uit bovengenoemd Regeeringsschrijven is gebleken, dat ter audiëntie van 4 Mei 1927 door adressant slechts het door hem ingediend gratierekest, gedagteekend Palembang 7 April 1927, werd toegelicht en niet — zooals de commissie aanvankelijk meende — de in zijn tot den Volksraad gericht verzoekschrift vervatte klachten werden voorgebracht, wordt voorgesteld der Regeering te verzoeken het College alsnog omtrent de juistheid van die klachten te willen inlichten.

3. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 26 Mei 1927, van W. F. Th. van den Kolk, inzake het hem verleend ontslag uit 's Lands dienst.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 November 1927 No. 2369/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van de terzake door de Regeering verstrekte inlichtingen, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

4. Verzoek, gedagteekend Taroetoeng 29 April 1927, van Loedin gelar Baginda Seri Toeah e.a., inzake

- a. herziening van hun salaris, in verband met hun opleiding, naar den maatstaf van die der onderwijzers, abiturienten van gouvernements-normaalscholen;
- b. waardeering van hun diensttijd, doorgebracht op gesubsidieerde particuliere scholen.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 December 1927 No. 2437/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor:

- I. der Regeering onder dankzegging voor de verstrekte inlichtingen te verzoeken om, indien de destijds aangenomen gedragslijn omtrent de betrekking van voorpraktijk, uitgestippeld in de voorlaatste alinea van het schrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 December 1927 No. 2437/A2, intusschen in het voordeel van belanghebbenden mocht zijn gewijzigd, met die nieuwe gedragslijn rekening te willen doen houden;
- II. adressanten hiervan mededeeling te doen en hun daarevens, onder toezending van een afschrift van ge-

Verzoekschriften.

noemd Regeeringsschrijven, te berichten, dat het College, wat betreft het sub *a* bedoelde verzoek, zich kan vereenigen met het ten deze door de Regeering ingenomen afwijzend standpunt.

5. Verzoek, gedagteekend Madjalengka 14 Maart 1927, van Raden Soerjana, om uitbetaling van schadeloosstelling voor de uitgifte van gronden in erfpacht aan de suikeronderneming Kadipaten.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 December 1927 No. 2447/B heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringsschrijven, te berichten, dat waar onder de in het verzoek bedoelde erfpachtsperceelen geen gronden begrepen zijn, welke wederrechtelijk aan de bevolking ontnomen zijn, voor uitbetaling van een schadeloosstelling, alleen op grond van de omstandigheid, dat de bevolking bij de verlenging van den erfpachtstermijn wellicht niet is gehoord, ook naar het oordeel van het College geen termen aanwezig kunnen worden geacht.

6. Verzoek, gedagteekend Bandjermasin 1 October 1927, van F. Runtuwene, inzake de berekening van zijn diensttijd.

Aangezien de Commissie zich kan vereenigen met de gronden, waarop de afwijzende beschikking der Regeering van 12 November 1926 No. 31332 op een door adressant tot haar gericht verzoek van gelijke strekking berustte, en *adressant geen nieuwe gronden heeft aangevoerd*, welke een herziening van die beslissing wenschelijk doen schijnen, wordt voorgesteld hem te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

7. Verzoek, gedagteekend 7 December 1927, van W. van Deth, hoofdambtenaar bij het dept. der B.O.W., inzake vermeend onjuiste berekening van zijn diensttijd.

Aangezien in de op adressants tot de Regeering gericht verzoek van gelijke strekking betrekking hebbende brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 29 Augustus 1925 No. 1573/IIIA1, 27 Augustus 1926 No. 211/geheim en 24 Januari 1927 No. 173/AI adressants argument, dat bij de regeling van zijn bezoldiging, bij overgang in burgerlijken dienst, zijn diensttijd als officier ten volle in rekening werd gebracht, niet wordt ontzenuwd, sluit de commissie zich aan bij de meening, vervat in het mede door adressant overgelegd schrijven van den voorzitter der bezoldigingscommissie, den heer Grivel, van 6 Juni 1925 No. II/403, en bij die, blijkende uit het eveneens bijgevoegd schrijven, gedagteekend Bandoeng 29 September 1925, van den voorzitter der militaire bezoldigingscommissie, den heer Treu, dat op adressant de tweede alinea (slot) van de toelichting op punt 5 van den staat, behoorende bij G.B. van 23 Januari 1925 No. 13, van toepassing is.

Met het oog hierop stelt zij voor der Regeering, onder toezending van de aan het rekest toegevoegde memorie met

(STOKVIS.)

bijlagen, in overweging te geven, adressants tot haar gericht verzoek, gedagteekend Weltevreden 15 October 1925, in nadere beschouwing te willen nemen.

8. Verzoek, gedagteekend Gombong 22 December 1927, van Mas Sosrowikromo e.a., inzake toepasselijkverklaring der pensioenregeling in Staatsblad 1926 No. 550 op vóór 1 Februari 1925 gepensioneerde Inlandsche ambtenaren.

De Commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressanten hiervan mededeeling te doen.

9. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Tanah Merah (Boven-Digoel) 23 December 1927, ontvangen 21 Januari 1928 door tusschenkomst van den Resident van Amboina, van Saidali en Soemantri, inzake den aan de geïnterneerden toegekenden onderstand en het niet in voldoende mate aanwezig zijn van materialen en gereedschappen.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 20 Januari 1928 No. 25x heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de door adressanten aangekondigde toelichting nog niet werd ontvangen, stelt de commissie voor het verzoekschrift voorshands ter inzage te leggen ter Secretarie.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De conclusies, die de Commissie voor de verzoekschriften ons heeft voorgelegd, kunnen mij ten aanzien van twee dier verzoekschriften niet bevredigen.

Het gaat in de eerste plaats om verzoekschrift No. 1. Dat houdt in een klacht van verschillende opgezetenen van het particuliere land Tjampea, Leuwilang en Tjiboengboelan. Die opgezetenen hebben eenige klachten over het optreden van hun landheer en die klachten zijn blijkens den inhoud van het verzoekschrift vrij ernstig. Deze mensen beweren, dat de landheer in verschillende gevallen ten onrechte tjoeke van hen heeft geheven. O.a. zou tjoeke geheven zijn vóór den oogst, dus voordat men weet, of die oogst al dan niet zal zijn geslaagd. In de tweede plaats werd tjoeke geëischt in padi, ook wanneer de betrokken gronden niet met padi waren beplant. Zij beweren, dat in beide gevallen zou zijn gehandeld in strijd met het reglement op de particuliere landerijen. Ik heb dat reglement nageslagen en mijn aanvankelijke indruk is, dat er grond van juistheid in die klachten zit en daarom zou ik gaarne door de Regeering uitvoerige inlichtingen zien verschaffen omtrent de al of niet-juistheid van die klachten. Dit is ook, daarvan ben ik overtuigd, de bedoeling van de Commissie voor de verzoekschriften en vergis ik mij daarin niet, dan lijkt mij de redactie van de conclusie toch niet met die bedoeling in overeenstemming. Er staat n.l.:

„De Commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis van de Regeering te brengen, met verzoek den Volksraad eventueel te willen mededeelen of — en zoo

Verzoekschriften.

(STOKVIS, DE HOOG.)

ja, welke — maatregelen ter zake noodig worden geacht”.

Wanneer wij aan de Regeering vragen ons „eventueel” een en ander te willen mededeelen, is de kans groot, van het standpunt van de Regeering gezien, dat zij zegt: wij vinden het niet noodig dat te doen. De kans bestaat dus, dat wij bij aanneming van deze conclusie van de Regeering in het geheel niets vernemen en dit zou ik ongewenscht achten. Daarom zou ik de Commissie in overweging willen geven, de conclusie in dezen geest te wijzigen:

De Commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis van de Regeering te brengen met verzoek den Volksraad te willen mededeelen of — en zoo ja, in hoeverre — de in het verzoekschrift geuite klachten juist moeten worden geacht en welke maatregelen eventueel ter wegneming zijn of zullen worden genomen.

Wanneer de Commissie deze gewijzigde redactie zou willen overnemen is ons College er althans zeker van dat over de al of niet-juistheid van die klachten aan ons mededeeling zal worden gedaan, terwijl dit bij de door de Commissie voorgestelde redactie van de conclusie niet het geval zou kunnen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Misschien is het beter, dat ik eerst het antwoord van de Commissie omtrent dit verzoekschrift afwacht alvorens over een volgend het woord te voeren.

De Voorzitter: Als de Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften dit ook wenschelijker vindt, kan zulks natuurlijk gebeuren.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op hetgeen de heer Stokvis heeft opgemerkt, zou ik het volgende willen mededeelen.

Wanneer wij het betreffende verzoekschrift nagaan, gaat het om het volgende:

„dat adressanten het volgende onder de aandacht van den Volksraad wenschen te brengen; dat de ingezetenen van bovenbedoeld particulier land alleen het Gouvernement en niet meer de landheeren wenschen te dienen, om de volgende redenen:”

en dan volgen de verschillende redenen, terwijl de conclusie van het adres is:

„Redenen, waarom adressanten zich tot Uwen Raad wenden, met beleefd doch dringend verzoek, de Regeering voor te stellen, het particulier land Tjampea, Tjiboengboelan en Leuwiliang spoedig door het Gouvernement terug te koopen, ten einde het volk te bevrijden van het juk, dat zij zoolang heeft moeten dragen en dit niet langer kan doen”.

Het is juist op grond hiervan, dat de commissie gezegd heeft: waar wij weten, dat de plannen tot afkoop van het land Tjampea zoo niet in het eind stadium dan toch in een vergevorderd stadium verkeerden, stellen wij aan het college voor, dit rekest ter kennis van de Regeering te brengen. Vindt de Regeering in hetgeen hier naar voren wordt gebracht aanleiding tot direct ingrijpen, dan wel tot

(DE HOOG, STOKVIS.)

het instellen van een onderzoek, welnu laat zij dit dan doen en laat zij ons dit mededeelen.

Dit is wat de commissie heeft willen voorstellen. Maar uit den aard der zaak hebben wij, vooral na hetgeen hier mondeling naar voren is gebracht, geen bezwaar om de conclusie, welke door den heer Stokvis is voorgesteld, over te nemen, indien het college daarmede accoord kan gaan, opdat wij dan van de Regeering spoediger en in elk geval zeker antwoord krijgen.

De door den heer Stokvis voorgestelde gewijzigde conclusie betreffende verzoekschrift No. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In de tweede plaats wil ik een opmerking maken naar aanleiding van het verzoekschrift No. 5 en de daarbij voorgestelde conclusie van de commissie.

In verzoekschrift No. 5 gaat het om een klacht van landbouwers te Madjalengka — althans dit is de plaats van dagtekening van het verzoekschrift — waarbij zij mededeelen, dat de in deze streek gelegen suikerfabriek Kadipaten werkt op erfpachtsgronden, op een deel waarvan hun vroegere sawah's liggen, en dat de verlenging van die erfpacht, die heeft plaats gehad in 1904, zou zijn geschied zonder dat zij als belanghebbenden daarover zijn gehoord, terwijl verzoeken om schadeloosstelling niet onbeantwoord bleven. Uit hun adres is verder op te maken, dat zij rechten op bepaalde gedeelten van het erfpachtsperceel zouden kunnen doen gelden.

Nu is het natuurlijk voor ons heel moeilijk uit te maken, of er inderdaad aanspraken door die mensen kunnen worden voorgebracht. Zij beweren in hun adres, dat op den twintigsten Januari 1904 de suikerfabriek Kadipaten tot 1949 verlenging kreeg van haar erfpachtsrecht ook op de sawahgronden, die erfelijk individueel bezit waren van de 300 personen, namens wie het adres tot het College is gericht, en die nu schadeloosstelling vragen.

Nu kunnen er bij de behandeling van dit verzoekschrift allerlei agrarische problemen worden opgeworpen. Van erfpacht op domeingrond zijn als regel uiteraard uitgesloten gronden, waarop de inwoners bepaalde rechten kunnen doen gelden.

Erfpachtsverkrijging is echter ook mogelijk op enclaves binnen het aangevraagde perceel, waarop Inlandsche rechten rusten. Dan moeten de belanghebbenden in de gelegenheid worden gesteld om hun aanspraken voor te brengen; zij moeten dan worden gehoord en hun erfelijk individueel bezitsrecht kunnen zij dan tegen een bepaalde schadeloosstelling prijsgeven, waardoor hun grond tot het vrije domein is teruggebracht.

Maar die terugbrenging tot het vrije domein houdt dan direct verband met de erfpachtsovereenkomst en het ligt m. i. voor de hand, dat, wanneer die erfpachtsovereenkomst eindigt, zij natuurlijk niet weer dadelijk de beschikking hebben over de eenmaal afgestane bezitsrechten, maar wel is het mogelijk, dat zij bij een eventuele vernieuwing van

Verzoekschriften.

(STOKVIS.)

den erfpachtstermijn die oude gronden weer in erfelijk individueel bezitsrecht kunnen aanvragen. De wetgeving is op dit punt vrij ingewikkeld. Daarop behoeven wij hier niet in te gaan. Ik noem alleen enkele mogelijkheden om mijn bezwaren tegen de conclusie van de commissie nader te kunnen toelichten.

Wij hebben op verzoek van de commissie een Regeeringschrijven n.a.v. die zaak ontvangen en daarin wordt gezegd, dat de Regeering er zelf niet zeker van is, of deze rekestranten bij de verlenging van de erfpachtsovereenkomst zijn gehoord, maar dat zij in ieder geval geen recht op schadeloosstelling hebben, omdat hun die gronden niet wederrechtelijk zijn onthouden. Dit antwoord van de Regeering lijkt mij niet voldoende om ons rechtsgevoel te kunnen bevredigen. Wanneer een erfpachtstermijn wordt verlengd — en de zaak is inderdaad actueel, ook al geldt het hier een geval van 1904 — geschiedt die verlenging niet stilzwijgend. Er moet opnieuw een overeenkomst worden gemaakt en dan zou het wettelijk voorschrift weer moeten worden toegepast, dat zij, die meenen rechten te kunnen laten gelden of bezwaren hebben, in de gelegenheid moeten worden gesteld van zich te kunnen doen hooren. Nu is het van mij nog maar een veronderstelling, dat een verlenging van den erfpachtstermijn ook inhoudt een nieuwe erfpachtsovereenkomst. Ik heb uit de wetgeving niet met juistheid kunnen vinden, welke precies de beteekenis van een verlenging is, maar de mogelijkheid is toch niet uitgesloten, dat er formeel een heel nieuwe overeenkomst behoort tot stand te komen en dan geldt het voorschrift, dat zij, die meenen belanghebbenden te zijn, zich meenen te kunnen doen gelden, tevoren moeten worden gehoord. Het is voor mij een belangrijk punt, dat daaromtrent vastheid zal bestaan en die vastheid heeft de Regeering ons in haar schrijven niet gegeven. Zij laat het in onzekerheid, of die menschen inderdaad moesten worden gehoord of niet. En of daarnaast die menschen recht op schadeloosstelling kunnen doen gelden, is ook weer afhankelijk van den rechts-toestand van hun gronden. Ook is het de overweging waard, of de Regeering bij beëindiging of verlenging van een erfpachtsovereenkomst, ook al zijn aanvankelijke bezitsrechten tot landsdomein teruggebracht, de gelegenheid niet moet openstellen, dat erfelijk individueel bezitsrecht opnieuw te verkrijgen vóór een nieuwe erfpachtsverleening.

Daarom vind ik het antwoord van de Regeering niet in overeenstemming met den mogelijken ernst van de klacht.

Nu stelt de Commissie voor:

„aan adressant, onder toezending van een afschrift van nevengevoemd Regeeringschrijven, te berichten, dat waar onder de in het verzoek bedoelde erfpachtsperceelen geen gronden begrepen zijn, welke wederrechtelijk aan de bevolking ontnomen zijn, voor uitbetaling van een schadeloosstelling, alleen op grond van de omstandigheid, dat de bevolking bij de verlenging van den erfpachtstermijn wellicht niet is gehoord, ook naar het oordeel van de Commissie geen termen aanwezig kunnen worden geacht”.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(STOKVIS, DE HOOG.)

De Commissie neemt dus vrijwel letterlijk over het standpunt van de Regeering, dat naar mijn gevoel veel te beknopt en zeer weinig overtuigend is gegeven. Daarom zou ik, ook in verband met het feit, dat de geheele erfpachtskwestie op het oogenblik vrij actueel is, willen vragen, wat de Commissie zou denken van de volgende conclusie:

„De Commissie stelt voor, om, onder dankzegging voor de reeds verschafte inlichtingen, aan de Regeering te verzoeken, aan den Volksraad alsnog uitvoeriger mededeeling te doen, onder meer omtrent den rechtstoestand van de in het adres bedoelde gronden en de wijze, waarop deze bij het betreffelijke erfpachtsperceel vóór en na de verlenging van het erfpachtsrecht waren betrokken”.

Wanneer wij dit aan de Regeering vragen, zullen wij in de gelegenheid zijn, ons op beteren basis een oordeel over dit adres te kunnen vormen dan thans met de zeer summiere mededeeling van de Regeering het geval is.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling met hetgeen de heer Stokvis heeft gezegd heeft de Commissie juist gemeend, zich een zeer duidelijk beeld van den toestand te kunnen scheppen. De Commissie heeft uit het antwoord van de Regeering het volgende opge maakt.

Er heeft hier plaats gehad uitgifte van domeingrond in erfpacht, welke erfpacht in 1904 voor een termijn van 45 jaar is verlengd. Nu zegt de Regeering: het is mogelijk dat er misschien geen oproeping heeft plaats gehad, gelijk rekestrant beweert, maar zekerheid daaromtrent bestaat in elk geval niet. Maar deze zekerheid heeft de Regeering in ieder geval wél, dat deze grond te voren niet aan de bevolking behoorde, maar zuivere domeingrond was, die door de onderneming is omgezet in sawah. Het komt de Commissie dus voor, dat, wanneer men uitgaat van de veronderstelling, dat er op dien grond wellicht een enkele sawah in erfelijk individueel bezitsrecht is geweest, het in de eerste plaats aan die individuen is, dat aan te toonen, en dat de Regeering een juist standpunt inneemt, wanneer zij zegt: Zekerheid, dat geen oproeping heeft plaats gehad, bestaat niet. In den regel geschiedt zulk een oproeping wel, men mag dus aannemen, dat de oproeping wél heeft plaats gehad. Op grond hiervan wenschen wij niet over te gaan tot uitbetaling van schadevergoeding, alleen maar omdat rekestrant beweert, dat de bedoelde oproeping niet is geschied.

De Commissie acht hiermede niets te veel gezegd. Daarbij komt nog, dat de Commissie in het verzoekschrift van rekestrant zelf punten vindt, die haar standpunt versterken. Wanneer adressant n.l. zegt, dat in 1903 — de heer Stokvis heeft het rekest op het oogenblik bij zich, zoodat ik de juiste bewoordingen niet kan aanhalen — een verzoek is gedaan, om deze sawah's terug te krijgen, en er dan wordt geantwoord: de sawah's niet, maar de kampoengs, die op het oogenblik in Uw bezit zijn, staan wij wel af, dan

(DE HOOG, VAN HELSDINGEN, STOKVIS, VOORZ.)

is daarin voor de Commissie wel degelijk gelegen een bewijs voor de juistheid van hetgeen ik zooeven heb aangegeven als de gedachtengang van de Commissie. Bovendien zegt adressant, dat het B. B., dat de oproeping had moeten doen, dit heeft nagelaten. De Commissie — ik herhaal het nog eens — meent, dat in dergelijke gevallen het bewijs door adressant moet worden geleverd en niet van de Regeering kan worden geëischt het tegendeel te bewijzen. Op grond daarvan heeft zij de conclusie van de Regeering overgenomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het volgende voorstel willen doen. Voordat m.i. het College over deze kwestie een oordeel kan uitspreken is het toch wel gewenscht, dat wij ons precies op de hoogte stellen van de zaak. Ik zou daarom willen voorstellen, de verdere bespreking over dit punt uit te stellen tot de volgende vergadering, opdat wij nog eens gelegenheid hebben, de betreffende wettelijke bepalingen en het rekest zelf na te slaan.

Zonder hoofdelijke stemming wordt besloten de verdere behandeling van verzoekschrift No. 5 uit te stellen tot de volgende vergadering.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog gaarne een opmerking willen maken over het laatst in het Rapport vermelde verzoekschrift, No. 9, dat handelt over een telegrafisch verzoek uit Boven Digoel. Ik ga met de Commissie volkomen accoord, waar zij zegt dat, alvorens wij hierover een beslissing kunnen nemen, de door adressanten aangekondigde toelichting ons moet hebben bereikt.

Ik wilde alleen zeggen, dat het mij genoeg heeft gedaan, uit het in verband met dit adres van de Regeering ontvangen schrijven te mogen vernemen, dat de Regeering het niet eens is geweest met de houding van den Gouverneur der Molukken, die dit tot den Volksraad gericht adres niet dadelijk aan den Volksraad heeft doen toekomen, maar het eerst heeft meenen te moeten aanhouden, ten einde er de Regeering over te raadplegen.

Dat de Regeering deze houding uitdrukkelijk niet heeft goedgekeurd, wensch ik met voldoening te constateeren.

De Voorzitter: Ik wil mij bij deze laatste woorden van den heer Stokvis gaarne aansluiten, omdat, indien de regeeringsbrief ons niet had bereikt, ik ongetwijfeld het College had voorgesteld op deze aangelegenheid de aandacht van de Regeering te vestigen, aangezien het m. i. ook niet aangaat, dat een dergelijk voor het College bestemd telegram wordt aangehouden.

De conclusies Nos. 2 tot en met 4 en 6 tot en met 9 van het rapport van de Commissie voor de verzoekschriften worden ongewijzigd aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

De vergadering wordt te 11.8 uur v.m. voor een half uur geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van het gewijzigd ontwerp eener ordonnantie tot nadere wijziging van het Europeesch Onderwijsreglement (Ond. 74) en wel in de eerste plaats van het amendement-Dwidjosewojo (stuk 7).

Ik deel aan de vergadering mede, dat intusschen sub V, art. 34(4) nieuw — oud: sub IV, art. 33(2) — door den Regeeringsgemachtigde nader aldus is gewijzigd, dat het komt te luiden als volgt:

„Bij het afnemen van het examen in de opvoedkunde kan op verzoek van de(n) candidaat (candidate) een onderzoek worden ingesteld naar zijn (haar) vaardigheid in het lesgeven op een Europeesche lagere school”.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad had de geachte Regeeringsgemachtigde gelijk, toen ZHEdG. zeide, dat dit amendement een verre strekking heeft. Ik bedoel, dat in de eerste plaats dit amendement van invloed zal zijn op de kwaliteit van het onderwijs, terwijl het ook verband houdt met het lot van de actebezitters en -bezitsters. Als ik de uiteenzetting van den Regeeringsgemachtigde goed heb begrepen, is het facultatief stellen een concessie aan de particuliere cursussen ter opleiding van onderwijzers en ook aan de vrouwelijke candidaten, die niet bepaald het doel hebben, later bij het onderwijs te werken. Maar, Mijnheer de Voorzitter, er zal ook een tijd komen, dat deze facultatiefstelling een strop zal worden voor bedoelde personen. Ik doel vooral op de wijziging, voorgesteld door den heer Djajadiningrat en door de Regeering aangebracht, volgens welke het onderzoek zal plaats hebben op verzoek van den candidaat; want iedere candidaat, die zich sterk voelt in het practisch lesgeven, zal natuurlijk verzoeken om een onderzoek naar de vaardigheid in het lesgeven, zoodat daardoor de waardeering van de diploma's, waarop geen aantekening staat omtrent het onderzoek naar de vaardigheid in het lesgeven, steeds meer slinkt. Zoodra de kweekscholen een voldoende aantal leerkrachten hebben afgeleverd, zullen de bezitters van acten zonder de aantekening over de vaardigheid in het lesgeven niet geplaatst worden, alvorens de andere categorie van actebezitters een plaatsing heeft gevonden.

Verder wilde ik — zij het wellicht ten overvloede — wijzen op blz. 26 van het Advies van den Onderwijsraad, waar ik lees:

„Toen het nieuwe Nederlandsche programma indertijd in Holland bekend werd, was de teleurstelling over het ontbreken van een examenpunt, een proeve in practisch werken voorschrijvend, vrij algemeen”.

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DWIDJOSEWOJO, SOEJONO.)

„..... en dit jaar” — dat is verleden jaar geweest, Mijnheer de Voorzitter — „worden ook daar pogingen aangewend om een praktijk-examen te krijgen”.

En daarom beveel ik ten eerste aan, het door mij ingediende amendement aan te nemen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb opzettelijk met mijn betoog over dit onderwerp gewacht, om het vóór en het tegen terzake van de verschillende heeren te hooren. Ik ben blij, dat ik dit heb gedaan, vooral waar de Regeeringsgemachtigde zijn argumenten terzake heeft uiteengezet.

Ik deel het standpunt van den heer Dwidjosewojo, vooral ook, omdat ik daarin wordt gesterkt door het betoog van de Regeering. Wat toch heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd? Dat op grond van deskundig advies de opname van den exameneisch van praktische vaardigheid in het lesgeven bepaald wenschelijk is.

Ik weet niet, of gesproken is van „noodzakelijk”, maar zeker is gesproken van „wenschelijk”. Wanneer dat vaststaat, wil de Regeering daarmede dus zeggen, dat het in het belang is van het onderwijs, dus in het algemeen belang en in het belang van het kind, dat die eisch van praktische vaardigheid wordt gesteld. Trouwens de Regeering gaat zoover, dat zij niet wil weten van een geheel vervallen van dien eisch, want toen de heer Dwidjosewojo sprak van het een of het ander, of den eisch voor allen *aanvaarden*, of in het geheel geen eisch, zeide de Regeeringsgemachtigde, dat het geheel laten vallen van dien eisch onmogelijk is, omdat die eisch bepaald wenschelijk wordt geacht met het oog op de belangen van het onderwijs. Dat kan ik mij best begrijpen. De Regeering zegt zelf op grond van het advies van haar adviseurs, dat voor een dergelijk ambt het bezit van een zekere praktische vaardigheid als eisch moet worden gesteld. Er zijn ambten of beroepen, waarbij de praktische vaardigheid den doorslag moet geven. Men kan b.v. wel zijn doctoraal in de geneeskunde halen zonder geschikt te zijn voor arts en ook voor de hoogere officiersrangen moet men de praktische geschiktheid toonen. Dit geldt in hooge mate ook voor het onderwijs. De heer Dwidjosewojo heeft zich misschien wat al te sterk uitgedrukt, toen hij zeide, dat zenuwachtige menschen geen onderwijzer behooren te worden, maar er ligt toch een kern van waarheid in zijn betoog, n.l. dat voor het onderwijzersambt een zekere graad van zelfbeheersching noodig is. Menschen, die prikkelbaar en zenuwachtig zijn, kunnen niet opschieten met de kinderen en behooren niet bij het onderwijs thuis.

Nu zegt de Regeering, dat zij het in beginsel hiermede eens is, maar dan — ik hoop, dat de Regeering mij dit woord niet kwalijk neemt — transigeert zij, als zij zegt, dat andere leden zich tegen het voor allen stellen van meergenoemden eisch verzetten, omdat er b.v. vrouwelijke candidaten zijn, die examen willen doen niet om praktisch werkzaam te zijn, maar om een diploma, dat van maatschappelijke waarde is, in den zak te hebben. Wanneer dat zoo is, is

(SOEJONO, ROEP, DJAJADININGRAT.)

de oplossing van de Regeering niet juist; dan moet bepaald worden, dat de menschen, die zich niet onderwerpen aan den eisch betreffende de praktische vaardigheid, wel het brevet krijgen, maar niet kunnen worden aangesteld bij het onderwijs. Dat is een consequente houding; maar volgens hetgeen de Regeering wil zal het heel anders gaan; ook de menschen, die voor dezen eisch geen examen hebben gedaan, kunnen aangesteld worden. De Regeering zegt wel toe, dat de menschen, die hierin wel examen hebben gedaan, een zekeren voorrang zullen hebben, maar er wordt niet pertinent toegezegd, dat de anderen, die hierin geen examen hebben gedaan, geweigerd zullen worden. Dat acht ik toch van belang; wanneer men het wenschelijk vindt, dat die eisch wordt gesteld, moet men consequent zijn. Ik ben consequent en wil niet transigeeren. Wanneer eventueel een voorstel mocht worden gedaan, om dien exameneisch geheel te laten vervallen, dan zal ik hiertegen stemmen. Ik hoop daarom, dat dit amendement genade zal vinden in de oogen van mijn medeleden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Een enkele opmerking uit den aard der zaak over dit amendement, maar ook naar aanleiding van hetgeen de heer Soejono heeft opgemerkt.

Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat men, wanneer men 18 jaar is en tracht de L.O.-acte te behalen, nog niet voldoende vaardigheid heeft om als een goed onderwijzer(es) les te geven. Maar de heer Soejono zal moeilijk kunnen volhouden, dat men datgene, wat men op 18-jarigen leeftijd niet voldoende bezit, ook niet zal kunnen hebben op 23-, 25- of 30-jarigen leeftijd. Ik wil daarmede dit zeggen, dat vooral bij het ambt van onderwijzer de vaardigheid en de geschiktheid en de taet groeien met de jaren, gedurende welke men bij het onderwijs dient. Op zijn 18e jaar kan men dus te kort schieten in die vaardigheid, maar wel voldoende theoretische kennis hebben en dan zou het resultaat van de aanneming van dit amendement zijn, dat men geen onderwijzer kan worden en zich niet de gelegenheid kan scheppen, zijn vaardigheid in de praktijk met de jaren te doen groeien. Ik geloof daarom, dat het juist is, wanneer facultatief de gelegenheid bestaat, die vaardigheid te toonen. Ik meen, dat een onderwijzer, die op zijn 18e jaar nog niet vaardig genoeg is, in de praktijk zeker zal kunnen uitgroeien tot een goed onderwijzer, wanneer hij bij het stijgen der jaren levensinzicht en levenswijsheid krijgt en ik zal om die reden tegen het amendement van den heer Dwidjosewojo stemmen.

De heer Djajadiningrat: Mijnheer de Voorzitter! Mijn naam is door ons geacht medelid, den heer Dwidjosewojo, genoemd en ik zou daarom gaarne even hierop willen terugkomen. Ik wil vooropstellen, dat ik elke verzwaring van den exameneisch uit den boeze acht. Over het algemeen vind ik de exameneischen hier in Indië veel te zwaar, omdat men daarbij steeds vasthoudt aan het concordantiebeginsel, dat wij nu eenmaal om verschillende re-

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DJAJADININGRAT, DIRECTEUR VAN O. EN E.)

denen niet kunnen loslaten. Daarom alleen zijn de examen-eischen hier in het algemeen veel te zwaar. Ik juich het daarom ook toe, dat de Regeering juist in dit opzicht dien eisch tracht te verlichten.

De heer Roep heeft zoeven al zeer juist opgemerkt, dat de vaardigheid in het lesgeven tenslotte moet gevonden worden in de practijk. Ik heb daar straks een voorstel ingediend, dat door de Regeering is aanvaard, juist alleen in verband met de wenschelijkheid, dat Inlanders, die zich hebben bekwaamd voor de Europeesche lager acte, in de gelegenheid worden gesteld om eventueel geplaatst te worden op een Europeesche lagere school. Dit is dus volstrekt geen verzwaring van den eisch, maar heeft slechts de bedoeling, die groep van menschen in de gelegenheid te stellen eventueel zich te onderwerpen aan een onderzoek naar een bepaalde bekwaamheid. Wanneer dan eenmaal dat brevet van bekwaamheid hun is toebedacht, is het natuurlijk voor hen gemakkelijker om geplaatst te worden aan een Europeesche lagere school.

Ik wil dus het amendement van den heer Dwidjosewojo e.s., niet steunen, voornamelijk met het oog op de verzwaring van den exameneisch.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de heeren Dwidjosewojo en Soejono als motieven voor hun amendement nog nader in het midden hebben gebracht, geeft mij aanleiding om nog even het volgende op te merken.

Misschien heb ik in mijn bestrijding van dit amendement te veel den nadruk laten vallen op de practisch maatschappelijke zijde daarvan, n.l. toen ik in het geding bracht de belangen van die groep van candidaten, die zich aan het examen onderwerpen, zonder de bedoeling te hebben, het onderwijs te dienen. Dit is per slot van rekening meer een bijkomstige factor.

Het doet mij daarom genoegen, dat de heer Djajadiningrat in zijn bestrijding van het amendement hier nog even den principiëlen kant van de zaak naar voren heeft gebracht, die juist voor de Regeering den doorslag heeft gegeven, n.l. dat het stellen van dezen eisch, het opnemen van dit „vak”, als ik het zoo noemen mag, in het examen-program, een verzwaring van het examen is, vergeleken met Nederland. Dit zou dus al dadelijk in strijd zijn met den principiëlen gedachtengang, die aan dit ontwerp ten grondslag ligt, n.l. dat wij hier de concordantie met Nederland moeten volgen, voorzover de belangen van Indië daardoor niet in het gedrang komen. Dat dit het geval zou zijn, heeft de heer Soejono trachten te betoogen door een parallel te trekken met de artszen. Ik geloof toch, dat een parallel in deze niet opgaat. Zeer terecht heeft in dit verband de heer Roep erop gewezen, dat vooral ten aanzien van onderwijzers, gezien den leeftijd, waarop zij de bevoegdheid halen, de geschiktheid om kinderen les te geven eerst in de leerschool der practijk behoorlijk kan worden verkregen.

Bovendien hebben wij dan toch de ervaring van jaren,

(DIR. VAN O. EN E., DWIDJOSEWOJO, SOEJONO.)

dat ook zonder het stellen van dien eisch, wij toch hebben mogen beschikken over leerkrachten voor het Europeesch onderwijs, die daarvoor alleszins bevoegd gebleken zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermede de zaak voldoende heb belicht.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de bestrijding van den heer Roep zou ik er op willen wijzen, dat wie na een oefening van twee jaren — en dan gedurende 25% van den leertijd — de vaardigheid van lesgeven niet kan toonen moeilijk een goed onderwijzer kan worden.

De heer Roep: Een oefening op een leeftijd van 16 tot 18 jaar!

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen door den geachten Regeeringsgemachtigde is gezegd meen ik te mogen opmerken, dat hier het concordantiebeginsel niet goed is gevolgd. Volgt men het goed, dan zou de facultatiefstelling van het onderzoek naar de vaardigheid in het lesgeven ook niet mogen geschieden, want in Nederland wordt de eisch niet gesteld.

De heer Soejono: Mijnheer de Voorzitter! In zekeren zin heeft de geachte Regeeringsgemachtigde mij niet bestreden, waar ik de wenschelijkheid op den voorgrond heb gesteld, die ook door de Regeering wordt ingezien, dat het practisch lesgeven als eisch wordt gesteld. In eersten termijn heeft immers de Regeeringsgemachtigde dat naar voren geschoven op grond van het advies van deskundige adviseurs.

Dat dames veelal het diploma willen behalen zonder plan te hebben bij het onderwijs te gaan werken, wil ik desnoods als bijkomstige omstandigheid aannemen, maar als de Regeering zegt, dat ook in de practijk vele onderwijzers zonder zulk een vaardigheidsproef te hebben afgelegd, voldoen wat hun practische geschiktheid betreft, waarom houdt zij dan zoo vast aan dien eisch en laat zij dien niet vallen. Dat is toch een inconsequentie in het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde, die ik even naar voren wilde brengen.

De heer Hardeman, directeur van Onderwijs en Eeredienst: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts naar aanleiding van hetgeen de heer Soejono heeft opgemerkt, n.l. dat ik er geen oogenblik aan zal denken, om de wenschelijkheid van dezen eisch in twijfel te trekken en dat daarom de Regeering hier juist dezen middenweg gekozen heeft. Zij wil aan den eenen kant de concordantie met Nederland behouden, voorzover die concordantie niet in strijd komt met de Indische belangen, maar aan den anderen kant de wenschelijkheid voldoende tot haar recht laten komen, dat de candidaten, voordat zij zich aan het examen onderwerpen, practisch geoefend zijn in het lesgeven, zoodat — de heer Soejono zal dit opgemerkt hebben in het verslag van

Wijziging Europeesch onderwijsreglement.

(DIRECTEUR VAN O. EN E.)

den Onderwijsraad — de praktische oefening aan een leerschool dan ook een integreerend onderdeel uitmaakt van de opleiding van de onderwijzers aan kweekscholen. Maar naast de kweekscholen zullen de particuliere cursussen blijven bestaan, voor welke die eisch bezwaarlijk kan gesteld worden. Met de belangen van de eandidaten, die een dergelijken cursus hebben gevolgd, zullen wij in deze ook terdege rekening moeten houden. Dit is het voordeel van het behoud der facultatiefstelling en waarom ik daaraan dan ook zeer veel waarde zal blijven toekennen. Zooals ik reeds eerder opmerkte zal de praktijk wel uitwijzen, dat alle eandidaten, die een behoorlijke opleiding hebben genoten aan een kweekschool, zich ook wel aan dit examenvak zullen onderwerpen, omdat daaraan voor hen zeer belangrijk betere kansen zijn verbonden bij sollicitaties.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

Het amendement-Dwidjosewojo e.s. (Ond. 74 — st. 7) wordt in stemming gebracht en verworpen met 4 stemmen voor en 15 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Koesoemo Oetoyo, Soejono, Dwidjosewojo en Stokvis.

Tegen stemmen de heeren: Kiès, Mandagie, Fruin, Ali Moesa, Kerkkamp, Van Helsdingen, Djajadiningrat, Koesoemo Joedo, Roep, Kan, Schmutzer, Blaauw, De Hoog, Soekawati en de Voorzitter.

De verschillende artikelen der ordonnantie, zooals deze door de Regeering in de Memorie van Antwoord en tijdens

(VOORZITTER.)

de openbare behandeling is gewijzigd, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Strict genomen zou ik in verband met de door de Regeering gedurende deze vergadering aangebrachte wijzigingen met de stemming over de ordonnantie in haar geheel moeten wachten tot de volgende vergadering. Het Reglement van Orde geeft echter vrijheid daarvan af te wijken, indien het College ten deze anders beslist. Heeft het College er bezwaar tegen thans tot stemming over de ordonnantie in haar geheel over te gaan? — Zoo niet, dan breng ik de ordonnantie nu in stemming.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Onder Nos. 111 en 115 hebben het College twee onderwerpen bereikt, respectievelijk houdende nadere wijziging van de instellingsordonnantie van den Ambonraad enz. en wijziging van de voorschriften betreffende den pandhuisdienst. De desbetreffende stukken zijn reeds rondgedeeld. Voor de behandeling dezer ordonnanties heeft de Regeering termijnen gesteld. Zij heeft den wensch te kennen gegeven, de besluiten van het College respectievelijk vóór 25 dezer en 16 Maart in haar bezit te hebben.

Mag ik aannemen, dat het College geen verlenging van de gestelde termijnen wil vragen? Zoo ja, dan kan dus onderwerp 111 nog heden in commissie worden behandeld en onderwerp 115 de volgende week.

De vergadering wordt te 12.07 uur n.m. gesloten.

26ste VERGADERING — DONDERDAG 23 FEBRUARI 1928.

Ingekomen stukken. — Medebestuur van provinciën met betrekking tot den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst. — Instelling natuurwetenschappelijken raad.

26ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 23 Febr. 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Medebestuur van provinciën met betrekking tot den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst. — Instelling natuurwetenschappelijken raad. — Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz. — Verzoekschrift No. 5 van het 6e rapport der Commissie voor de verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigde: de heer Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrief en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 15 Februari 1928 No. 6 houdende mededeeling, dat aan den onderdirecteur, dd. directeur van het departement van L., N. en H. totdat de opvolger van Dr. A. A. L. Rutgers zijn ambt zal hebben aanvaard, is opgedragen om als Regeeringsgemachtigde bij den Volksraad en het College van Gedelegeerden op te treden.
2. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 Februari 1928 No. 1x tot benoeming als lid van de Exterritorialiteitscommissie van Prof. Mr. Dr. F. M. Baron van Asbeck, buitengewoon hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool te Batavia.
3. Als voren van 15 Februari 1928 No. 14 houdende machtiging krachtens art. 10 I. S., tot het doen van de daarin nader genoemde uitgaven.

Deze stukken worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

B. Het volgende ter kennisneming ontvangen schrijven.

Dankbetuiging van de fam. Zaalberg voor de betoonde deelneming bij het overlijden van het Volksraadslid den heer F. H. K. Zaalberg.

Wordt voor kennisneming aangenomen.

(VOORZITTER, SOEKAWATI.)

De Voorzitter: Mijne Heeren! Aangezien de termijn van voorbehoud voor de ontwerp-ordonnantie betreffende de Diensttijdpensoenreglementen voor officieren en onderofficieren (Ond. 110) eerst 29 Februari a.s. afloopt, zal de behandeling van dit onderwerp nog een week moeten worden uitgesteld.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de medewerking van provinciën aan de uitvoering van de aan de Regeering gebleven bemoeienis met betrekking tot den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst (Ond. 105).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot instelling van een natuurwetenschappelijken raad voor Nederlandsch-Indië (Ond. 108).

Voor dit onderwerp heeft zich één spreker voorwaardelijk opgegeven en is geen Regeeringsgemachtigde uitgenoodigd, wijl dit bedoelden spreker onnoodig voorkwam. Is het de bedoeling van den heer Soekawati toch nog over dit onderwerp te spreken?

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne het volgende over dit onderwerp willen zeggen.

Het voornemen der Regeering, om een natuurwetenschappelijken raad in te stellen juich ik van harte toe. Want hierdoor toch wordt een centraal lichaam op natuurwetenschappelijk gebied in het leven geroepen, dat bestemd wordt tot middelpunt van de samenwerking voor de beoefenaars der natuurwetenschappen hier te lande, zoodanig breed opgezet, wat arbeidsveld betreft, dusdanig wetenschappelijk van samenstelling en dermate van officieele standing, dat het tegenover binnen- en buitenland kan optreden als de hoogste vertegenwoordiging van de natuurwetenschappelijke wereld in Nederlandsch-Indië. Bovendien zouden hierdoor wetenschappelijke onderzoekingen en ondernemingen op betere wijze dan tot nog toe het geval is, bevorderd kunnen worden.

Slechts zou ik één opmerking willen maken betreffende art. 10 van het reglement voor bovenbedoelden raad, ofschoon dit reglement eigenlijk geen deel uitmaakt van de aan den Volksraad aangeboden ontwerp-ordonnantie.

Mijnheer de Voorzitter! Aangezien mijn opmerking speciaal betrekking heeft op een artikel van dit reglement, dat, zooals ik zoeven zeide, geen deel uitmaakt van de aangeboden ontwerp-ordonnantie, heb ik U verzocht, den Regeeringsgemachtigde niet te laten komen voor deze formeel niet aan de orde zijnde aangelegenheid. Doch ik hoop, dat

(SOEKAWATI, SCHMUTZER.)

ondanks de afwezigheid van den Regeeringsgemachtigde, hetgeen ik hier voorbreng toch de aandacht van de Regeering zal hebben.

Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is n.l. opgemerkt, dat het onbillijk zou zijn, als leden van eenzelfde College ten aanzien van hun reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van vergaderingen van dat college en van het bestuur niet op gelijke wijze behandeld zouden worden, n.l., dat er klasseonderscheid gemaakt wordt.

De Regeering antwoordde naar aanleiding van deze opmerking in haar Memorie van Antwoord kortweg, dat er nota van genomen is.

Mijnheer de Voorzitter! U zult het zeker wel met mij eens zijn, dat de toon van deze Memorie van Antwoord — de wijze van beantwoording terzake — niet al te vriendelijk is.

De heer Kiès: Zeer juist!

De heer Soekawati: Wat wordt er met die simpele woorden „er nota van nemen” bedoeld? Ligt hierin opgesloten, dat de Regeering het er mee eens is, dat door de voorgestelde regeling een onbillijkheid ten aanzien van sommige ambtenaren-leden van het College in het leven is geroepen en dat het in de bedoeling ligt om deze onbillijkheid weg te nemen? Of wordt er juist het tegenovergestelde bedoeld?

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne hieromtrent t.z.t. een meer positief antwoord van de Regeering willen ontvangen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij niet opgegeven als spreker over dit onderwerp, omdat ik het per slot van rekening niet de moeite waard achtte den Regeeringsgemachtigde te verontrusten met een opmerking, die niet betreft de ordonnantie, die thans aan de orde is, maar het reglement, dat ons eigenlijk alleen ter kennisneming is voorgelegd.

Ik voor mijzelf, ga volkomen accoord met de instelling van dezen natuurwetenschappelijke raad; het enige bezwaar, dat ik langs dezen weg onder de aandacht van de Regeering zou willen brengen, geldt lid 1 van art. 5 van het overgelegde reglement, welk artikel regelt de procedure van de benoeming der leden, die, voorzoover zij niet bij het instellingsbesluit zijn aangewezen door den Gouverneur-Generaal, of rechtens zitting hebben als correspondenten van de Natuurkundige Afdeling der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, benoemd worden op voordracht van den Raad.

De indruk wordt door dit reglement gewekt, dat deze voordracht bindend zal zijn, zoodat de Gouverneur-Generaal niet het recht heeft daarvan af te wijken en daartegen richt zich mijn bezwaar. Op het eerste gezicht krijgt men inderdaad den indruk, dat de Raad absoluut bevoegd is, om den meest in aanmerking komende persoon tot lid van het college aan te wijzen. Men moet intusschen niet verge-

(SCHMUTZER, VOORZITTER.)

ten, dat bij de tegenwoordige sterke specialiseering van de wetenschap, alleen personen, die zich geheel op hetzelfde gebied van wetenschap bewegen, competent kunnen worden geacht te beoordeelen, wie waardig kan worden geheeten, naast hen in het wetenschappelijk college zitting te nemen.

Nu zou men kunnen zeggen, dat dit bezwaar niet zoo groot is, omdat in een dergelijk college de meerderheid zich wel zonder meer zal voegen naar de meening van een kleine minderheid van bevoegden, ook al bestaat deze uit slechts één lid; maar menschen zijn nu eenmaal menschen en de geschiedenis van de benoeming van hoogleraren in Nederland, een geschiedenis, die over tientallen jaren loopt, heeft wel geleerd, dat bij een dergelijke benoeming dikwijls andere motieven in het spel zijn dan die in aanmerking zouden zijn gekomen, wanneer het erom ging den wetenschappelijk het meest in aanmerking komende candidaat te benoemen.

Het zou dus niet geheel onmogelijk zijn, dat bij aanbeveling van een candidaat voor het onderhavige college door een kleine minderheid, die terzake ten volle bevoegd zou zijn, de meerderheid zich om redenen, die voor elk geval eenigszins kunnen verschillen, tegen de voorgestelde voordracht zou verzetten, waardoor tenslotte de voordracht mogelijk niet geheel zou strooken met hetgeen het meest in overeenstemming met het aanzien van het college zou moeten worden geacht.

Het komt mij voor, dat in dergelijke gevallen de Gouverneur-Generaal de bevoegdheid moet hebben, zich ook van andere zijde te laten voorlichten en eventueel van de voordracht af te wijken. De voordracht zou dus niet geheel en al bindend moeten zijn; ik gevoel dan ook veel voor de suggestie, in het Gedelegeerdenverslag naar voren gebracht, om het woord „voordracht” te vervangen door „aanbeveling”, waarmede dan bedoeld zou worden het voor den Gouverneur-Generaal mogelijk te maken om na alzijdige voorlichting de keuze te doen, die het meest in het belang van den Raad is.

De Voorzitter: Achteraf geloof ik, dat de beide sprekers wel wat al te bescheiden geweest zijn. Hun opmerkingen waren immers het aanhooren, ook van de zijde van de Regeering, wel waard en ik veronderstel dan ook, dat de Regeeringsgemachtigde zelf het zeker op prijs zou hebben gesteld de opmerkingen aan te hooren en misschien ook om onmiddellijk daarop te kunnen antwoorden.

Daarom geloof ik, dat het een volgenden keer in een dergelijk geval aanbeveling zou verdienen, ook al zijn de opmerkingen slechts zijdelings gericht op de aan de orde zijnde ordonnantie, den Regeeringsgemachtigde uit te noodigen tot bijwoning van de besprekingen in het College.

Wij kunnen thans dit onderwerp in stemming brengen.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(KERKKAMP.)

tot nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad, enz. (Ond. III).

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij niet recht duidelijk kunnen worden, waarom de Regeering in een ontwerp, dat in hoofdzaak ten doel heeft een technische wijziging van een ordonmantie, ook een principiële kwestie aan de orde heeft gesteld, nl. een wijziging van het kiesstelsel voor den Ambonraad. Wanneer ik de Memorie van Toelichting opsla, dan is de motiveering hiervan toch wel buitengewoon eenvoudig. Daar staat n.l. het volgende:

„Door den Voorzitter van den Ambonraad is nog in overweging gegeven, om” — een bijzaakje dus — „terwijl ingevolge artikel 3 van de instellingsordonnantie van de 27 leden er thans 16 door verkiezing worden aangewezen, zonder dat nader is bepaald tot welke bevolkingsgroep de gekozenen moeten behooren, die 16 leden uitsluitend te doen kiezen uit en door de groep inheemsche onderdanen niet Nederlanders”.

Mijnheer de Voorzitter! Waarop dit voorstel van den Voorzitter van den Ambonraad berust, wordt ons niet medegedeeld. Dat vind ik al dadelijk een leemte. Dat de Regeering hierop is ingegaan, bewijst nog niet, dat dit gebeurd is met eenig enthousiasme, althans in de Memorie van Toelichting lees ik hierover:

„Tegen deze ook bij andere raden — den Minahasaraad, de regentschapsraden — reeds toegepaste wijze van samenstelling bestaat bij de Regeering geen bedenking”.

Wij weten dus niets anders dan dat de Voorzitter van den Ambonraad gevraagd heeft aan de Regeering of bedoelde wijziging van het kiesstelsel niet mogelijk zou zijn en tevens, dat de Regeering hiertegen geen bedenking heeft en nu wordt die wijziging ons voorgelegd.

Mijnheer de Voorzitter! Het kan aan mij liggen, maar ik vind deze toelichting toch wel buitengewoon mager en ik had daarom mijn hoop gevestigd op de Memorie van Antwoord, omdat te dezer zake een opmerking was gemaakt in het Gedelegeerdenverslag. Maar ook de Memorie van Antwoord geeft in deze in het geheel geen nadere toelichting. Daarin wordt gezegd, dat

„ter zake is uitgegaan van de overweging, dat het hier evenals bij den Minahasaraad een lokalen raad met overwegend inheemsch karakter geldt”.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is op het oogenblik ook al zoo; de wijze van verkiezing doet daaraan niets af. Het was dus niet noodig om de manier van verkiezing te wijzigen.

In de Memorie van Antwoord gaat de aangehaalde zin verder:

„waarvoor het toch uiteraard aanbeveling verdient, dat daarin de vertegenwoordiging der inhemsche belangen wordt toevertrouwd aan een meerderheid van inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, daartoe verkozen door hun eigen bevolkingsgroep”.

Ik ben het hiermede volkomen eens, maar, Mijnheer de Voorzitter, dat geschiedt thans ook. Wij hebben nu ook een meerderheid van onderdanen niet-Nederlanders en deze is ook gekozen door de eigen bevolkingsgroep; al zijn er dan nog wel eenige andere kiezers, die hebben mogen medestemmen, de groote meerderheid van de kiezers bestaat uit onderdanen niet-Nederlanders.

Dan krijgen wij tenslotte nog de mededeeling:

„Overigens zal de Regeering door de benoeming tot leden van vier onderdanen-Nederlanders, twee inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders en vijf inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders nog den Raad kunnen aanvullen, waarin een verdere waarborg ligt voor een deugdelijke en veelzijdige samenstelling”.

In die samenstelling, welke de Regeering ook reeds heeft aangegeven in de Memorie van Toelichting komt practisch geen verandering. Hetgeen op het oogenblik wordt voorgesteld houdt echter principiële wijziging in; men heeft in het voorstel uitgesloten van het kiesrecht alle personen, die niet behooren tot de groep „inheemsche onderdanen”.

Nu rijst bij mij de vraag of dit wel juist is en of dit niet een stap achteruit is.

Ik zou deze vraag bevestigend willen beantwoorden en daarbij als bewijs aanhalen, dat voor de regentschapsraden, waarnaar door de Regeering wordt verwezen, de niet-inheemsche leden ook door de Regeering worden benoemd, maar dat, wanneer ik mij niet zeer sterk bedrieg, daarbij destijds is gezegd, dat deze regeling beschouwd moet worden als een voorloopige. Voor de eerste maal zijn de niet-inheemsche leden van de regentschapsraden benoemd door de Regeering en later zal de Regeering overwegen of wellicht op een andere wijze in de bezetting van die plaatsen kan worden voorzien. Maar hier doet men juist het omgekeerde. Er zijn bepaalde groepen van personen, die op het oogenblik het kiesrecht uitoefenen, terwijl men eenvoudig op voorstel van den voorzitter van den Ambonraad den bestaanden toestand verandert en enkele dier groepen het kiesrecht ontnemt. Mijnheer de Voorzitter! Ik acht dat niet juist, maar ik zou toch ook gaarne van de Regeering willen vernemen of het niet mogelijk is, de motieven voor die wijziging aan het College mede te deelen. Dat is tot nu toe niet geschied.

Mijnheer de Voorzitter! Aan deze kwestie zit nog een andere vast en wel deze. De genaturaliseerde Ambonnezen, die thans dus Nederlander zijn, worden door deze regeling geheel uitgesloten zowel van het passief als van het actief kiesrecht. Nu zegt de Regeering in de Memorie van Antwoord het volgende:

„Principieel bestaat er zeker weinig aanleiding om aan dergelijke personen door bijzondere voorzieningen een grootere kans op medezeggenschap te verzekeren”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou niet een grootere kans op medezeggenschap aan deze personen willen verzekeren. Ik zou eenvoudig willen, dat men de bestaande regeling niet wijzigde, waardoor alle Nederlanders in het betrokken ressort aan de stemming zouden kunnen deelnemen.

Een andere opmerking in de Memorie van Antwoord is,

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(KERKKAMP.)

dat het minder noodzakelijk voorkomt voor het ressort van den Ambonraad een speciale voorziening terzake te treffen. Inderdaad, dat kan ik de Regeering toegeven. Ik zou gaarne een meer algemeene voorziening wenschen, want wij weten, dat op het oogenblik, ook bij de verkiezingen voor den Volksraad, deze personen niet kunnen worden verkozen als vertegenwoordigers van de eigen inheemsche bevolkingsgroep. Het is reeds voorgekomen, dat de persoon, dien men het liefst zou hebben gekozen als lid van den Volksraad, daarvoor niet in aanmerking kon komen, omdat hij genaturaliseerd Nederlander was. Bij mij rijst de vraag: Waarom is het noodig deze beperking op te leggen en de menschen te dwingen een anderen persoon aan te wijzen dan zij het liefst zouden willen aanwijzen?

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft bij deze gelegenheid ook nog medegedeeld, dat bij de behandeling van de herziening van het gemeentekiesrecht deze kwestie in den Volksraad ook reeds ter sprake is gebracht en dat de Regeering toen heeft toegezegd de zaak nog eens te zullen overwegen. Daaraan voegt Zij nu toe, dat bij nadere overweging een dergelijke maatregel evenwel niet gewenscht wordt geoordeeld. Mijnheer de Voorzitter! Dat spijt mij zeer bijzonder. De Regeering moet toch niet vergeten, dat het hier in hoofdzaak een sentimentskwestie betreft en wanneer de noodzakelijkheid niet bestaat om deze menschen voor het hoofd te stooten zou ik willen vragen of het wel verstandig is dat toch te doen. Ik weet, dat het voor verschillende personen een zeer groote grief is, dat hun achteraf rechten ontnomen zijn, waarop zij zeer bijzonder prijsstellen en ik weet ook, dat, wanneer zij indertijd een dergelijke mogelijkheid hadden kunnen voorzien, zij er nooit toe zouden zijn overgegaan om zich te laten naturaliseeren.

Nu is het wel heel gemakkelijk om te zeggen, dat zij van te voren wisten, dat zij daarmee op zich namen alle voor- en nadeelen, welke later daarvan het gevolg zouden kunnen blijken te zijn, maar dan wijs ik erop, dat de betrokkenen meestal in hun jonge jaren tot de naturalisatie zijn overgegaan. Het is voor hen buitengewoon teleurstellend, thans te moeten ervaren, dat zij absoluut uit den eigen kring worden uitgesloten. Ik zou daarom willen vragen of de Regeering wellicht bereid is om, wanneer een herziening van het bestaande kiesrecht — een herziening, welke ik niet alleen wenschelijk, maar zelfs noodzakelijk acht — wordt overwogen zich dan tevens nog eens ernstig de vraag voor te leggen of het niet wenschelijk is, deze personen in de gelegenheid te stellen, te kiezen en gekozen te worden in de groep, waartoe zij oorspronkelijk behoorden.

Ten slotte nog een kleine opmerking, Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn verwondering is er ook nog een andere wijziging aangebracht, n.l. dat een kiesman, die niet kan schrijven, hulp kan worden verleend bij het uitbrengen van zijn stem. Toen in den Volksraad de kiesrechtregeling voor de regentschapsraden werd behandeld, is dadelijk op den voorgrond gesteld, dat men aan de kiesmannen den eisch moest stellen, dat zij zouden kunnen schrijven. Iedereen

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(KERKKAMP, MANDAGIE.)

vond dat toen natuurlijk. Blijkbaar bestaat op het oogenblik die eisch in Ambon ook, maar nu, bij gelegenheid van een wijziging der betreffende ordonnantie, gaat men er toe over een bepaling in het leven te roepen, die het mogelijk maakt, dat personen, die niet kunnen schrijven, toch als kiesman worden aangewezen. Daar voel ik niets voor en ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen waarom zij, in afwijking van den regel, hier de mogelijkheid schept om kiesmannen aan te wijzen die niet kunnen schrijven en dus bij de verkiezing door anderen moeten worden geholpen.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen, met de welwillendheid van U en den geachten Regeeringsgemachtigde in te roepen, omdat hetgeen ik wil voorbrengen niet in het Gedelegeerdenverslag voorkomt. Ik vertrouw evenwel, dat de Regeeringsgemachtigde zoo goed zal willen zijn, daarop te antwoorden.

Ik zou dan bij de behandeling der aanhangige ontwerp-ordonnantie het volgende willen opmerken.

In art. 1, sub II van stuk 2 B wordt voorgesteld, om artikel 2 der ordonnantie van 15 Maart 1921 (Stbl. 159) zooals die is gewijzigd bij de ordonnantie van 29 Augustus d.a.v. (Stbl. No. 496), regelende de verkiezing van de leden van den Ambonraad, te wijzigen als volgt:

„Bevoegd tot kiezen zijn de niet van het kiesrecht uitgesloten mannelijke ingezetenen van het buiten de hoofdplaats Amboina gelegen gedeelte van het ressort, die den leeftijd van 21 jaren bereikt hebben, tot de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders behooren en voorts over het laatstverloopen dienstjaar zijn aangeslagen in de Landsinkomstenbelasting, dan wel in die belasting zouden zijn aangeslagen, indien zij niet voor een deel of voor het geheel van hun inkomen vrijstelling genoten”.

Gaarne zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, welke de redenen zijn, dat aan de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders binnen de hoofdplaats, d.i. de gemeente Amboina, niet het recht tot verkiezing van leden van den Ambonraad is toegekend. Ik stel deze vraag, omdat de verhouding van den gemeenteraad van Amboina tot den Ambonraad zeer zeker geen andere kan zijn dan b.v. die van den gemeenteraad van Menado tot den Minahassaraad.

De ressorten van beide gemeenteraden worden omvat door een grooter ressort, n.l. dat van den Ambonraad en Minahassaraad. Nu is aan de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, ingezetenen van van de gemeente en Menado wel het recht toegekend van verkiezing van leden van den Minahassaraad, wat ook logisch is, omdat het ressort van die gemeente een deel uitmaakt van het district, waarbinnen de gemeente gelegen is en de inheemschen zich daar ook ingezetenen voelen van het district.

Dat voor gelijksoortige raden ook uniforme bepalingen dienen te worden gemaakt, behoeft ik zeker niet nader aan te toonen. Vooral op het gebied van het kiesrecht onthoude de Regeering niet aan den een, wat zij aan den ander toe-

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(MANDAGIE, FRUIN, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

kent, want dat zou aanleiding kunnen geven tot gerechtvaardigde grieven.

Ik kan mij best voorstellen, Mijnheer de Voorzitter, dat de groep inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders in de gemeente Ambon, evenals deze bevolkingsgroep in de gemeente Menado ten opzichte van den Minahassaraad er prijs op stelt het recht van verkiezing van leden van den Ambonraad — een raad, die voor hun land is ingesteld — te bezitten.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Het eenige punt, dat ik hierbij ter sprake wil brengen, betreft een kwestie, ongeveer in denzelfden geest als zooveel door den heer Mandagie naar voren is gebracht. Het gaat hier nl. ook om de kwestie van het kiesrecht. Volgens het voorstel van de Regeering zullen in Ambon in den vervolge alleen maar het kiesrecht bezitten de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, welke dan de menschen uit hun eigen groep kiezen. Nu is naar aanleiding van dit punt in het Gedelegeerdenverslag een opmerking gemaakt en gevraagd, wat de reden is, waarom anderen dan de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders het kiesrecht moeten verliezen. Ik heb een antwoord daarop in de Memorie van Antwoord gezocht, maar geen enkel argument kunnen vinden, waarom die andere groepen van personen, die in hetzelfde ressort wonen, in het vervolg geen kiesrecht zullen bezitten.

Ik stel op den voorgrond, dat ik het volkomen juist acht, dat men ook hier krijgt verschillende groepen van kiezers en gekozenen, want dat ligt geheel in de lijn van de Indische staatsregeling. Maar wat ik b.v. niet begrijp, is, waarom de Nederlanders daar geen kiesrecht, — zoowel actief als passief — zullen bezitten. Het spreekt vanzelf, dat, wanneer hier zoowel het actief als het passief kiesrecht zou worden toegekend, dit voor alle Nederlanders daar zou gelden, ook de genaturaliseerden. Ik vind het volkomen begrijpelijk en ook noodzakelijk, dat de genaturaliseerden, die dus Nederlander zijn geworden, ten aanzien van zoowel het actief als het passief kiesrecht, Nederlander blijven.

Wanneer ik de rede van den heer Kerkkamp goed heb begrepen, beschouwt hij dat Nederlanderschap van de genaturaliseerden zoo'n beetje als een jasje, dat men aan en uit kan trekken en dat men daarom uitdoet, wanneer het aankomt op het uitoefenen van het kiesrecht. Dat lijkt mij werkelijk niet juist.

Maar dat is voor mij tenslotte een tweede kwestie. Waar het bij mij op aankomt, is de vraag: wat is de reden, dat aan de eene bevolkingsgroep geen actief en passief kiesrecht is toegekend en aan de andere wel?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerkkamp heeft hier de vraag gesteld, of het eigenlijk wel voldoende gemotiveerd was om in een ontwerp-ordonnantie, die hoofdzakelijk beoogt het aanbrengen van een noodzakelijk gebleken technische wijziging in de Ambonsche kiesrecht-regeling, ook een principiëel element op te nemen.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Naar aanleiding van hetgeen dit geachte lid ter sprake heeft gebracht van hetgeen dienaangaande voorkomt in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord zou ik hem het volgende willen mededeelen. De technische wijziging staat hier inderdaad voorop, omdat het noodig is thans te komen tot een aanvulling van de bestaande regeling, maar daarnaast heeft het toch ook in de bedoeling gelegen de Ambonsche kiesrechtregeling meer aan te passen aan de beginselen, die elders reeds gelden.

Daartoe is bij de voorbereiding van deze zaak naar Ambon geschreven om aan de elders geldende bepalingen de aandacht te schenken en de vraag te stellen, in hoeverre op het oogenblik aanpassing daaraan binnen het beperkte kader van deze herziening mogelijk zou zijn.

Zooals reeds in de Memorie van Toelichting werd vermeld, is toen van den kant van den voorzitter van den Ambonraad in overweging gegeven, eenige wijzigingen aan te brengen, o. a. ook deze, dat de verkiezing van de 16 verkozen leden van den Ambonraad voortaan zou worden overgelaten aan de inheemsche groep.

Zooals eveneens reeds vermeld is, heeft dat voorstel bij de Regeering geen bedenkingen ontmoet en wel op grond van de overweging, dat men hiermede een aanpassing aan de wijze van samenstelling, die ook elders gebruikelijk is krijgt, terwijl verder ook de overweging heeft gegolden, dat de tegenwoordig bestaande toestand daardoor praktisch niet veel zou worden veranderd. Men had hier immers een verkiezing van ingezetenen van het Ambonsche ressort buiten de hoofdplaats. Daarop heeft de heer Mandagie reeds de aandacht gevestigd. Men heeft hier een betrekkelijk klein Europeesch element, dat aan de verkiezingen kan deelnemen, zoodat, praktisch gesproken eigenlijk al niet veel anders plaats had dan een verkiezing op de wijze zooals dit ontwerp voorstelt te regelen.

Het voorgestelde sluit zich in den opzet aan bij het stelsel dat reeds elders is aanvaard, waarbij men, sedert de principiele wijziging van de kiesregeling van den Volksraad, ook altijd ziet een verkiezing van leden, behoorende tot een zekere groep, uit en door de groep.

Het lag dus voor de hand, datzelfde hier ook in te voeren. Het spreekt toch wel van zelf, dat men zooveel mogelijk, wanneer zekere beginselen als juist zijn aanvaard, — tenzij zeer dringende redenen zich laten gelden — die principes ook elders van toepassing moet verklaren, omdat men anders een zeer heterogene regeling van het kieswezen zou krijgen, die veel kans geeft op onoverzichtelijkheid en verwarring.

Nu is verder door den heer Kerkkamp de vraag geopperd, of het dan wel juist was, die verandering zoover te laten gaan om ook een regeling te treffen, waardoor de vertegenwoordiging van het Nederlandsche element en ook het element van de uitheemsche onderdanen door aanwijzing wordt geregeld, op dezelfde wijze als bij de regentschapsraden, waar die regeling toch slechts een voorloopig karakter had.

De heer Fruin heeft zich hierbij aangesloten, in zooverre, dat hij de vraag stelde, waarom de Nederlanders hun kies-

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

recht dienen te verliezen bij de regeling, die thans aanhangig is.

Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik zoeven al opmerkte, is het aantal Nederlanders, dat aan de verkiezingen voor dezen raad — d. i. dus buiten de hoofdplaats Ambon — deelneemt, betrekkelijk gering.

Nu zal men moeten rekenen met de omstandigheid, die zich ook bij de regeling van de verkiezingen voor de regentschapsraden heeft laten gelden, dat bij de verkiezing van het aantal leden, dat een algemeen Westersch belang vertegenwoordigt, de vertegenwoordiging kans heeft aan den invloed van verschillende toevallige factoren onderhevig te zijn, wanneer men die verkiezingen laat geschieden door de plaatselijk aanwezige kleine groep. De gedachte, die aan een verkiezing ten grondslag ligt, loopt dan gevaar in het gedrang te geraken. Bij de instelling van de regentschapsraden heeft men dan ook voorloopig gemeend, dat de behartiging van de belangen van een kleine groep beter verzekerd zou zijn, wanneer men die behartiging regelde door middel van benoemingen. Dat stelsel is aanvankelijk het meest practisch bevonden.

Verder spreekt ook het feit, dat dit stelsel in de practijk voor den Ambonraad eigenlijk steeds heeft gegolden. Men heeft daar een raad van 27 leden, waarvan er worden gekozen 16 — practisch zoo goed als altijd inheemsche leden — terwijl dan verder door benoeming worden aangewezen de overige leden, dat zijn dus volgens het stelsel, dat tot dusver heeft gegolden: 4 Nederlanders, 5 inheemschen en 2 uitheemsche onderdanen. In de practijk zijn de Nederlanders daar dus ook steeds aangewezen door benoeming, enkele uitzonderingen, die zich wellicht hebben voorgedaan, daargelaten; dus een innovatie moet men in de regeling, die hier is voorgesteld, niet zien.

Inderdaad heeft men hier eigenlijk niets anders dan, binnen het kader van het stelsel, zooals dat elders is aanvaard, een handhaving van de geldende regeling, met behoud van dezelfde verhoudingscijfers.

Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat deze oplossing aanbeveling verdient. Men kan zich wel voorstellen, dat bij verkiezingen dikwijls op zeer verschillende gronden leden worden aangewezen. Niet altijd geeft daarbij den doorslag de geschiktheid voor verrichting van bepaalde werkzaamheden in den raad. Nu kan, als de verkiezingen zijn afgelopen, door aanvulling correctie worden aangebracht, door alsnog personen in den raad te benoemen, waaraan voor de werkzaamheden voor dien raad bijzondere behoefte bestaat. Dit gebeurt ook bij den Volksraad zoo.

De heer Kerkkamp heeft verder nog ter sprake gebracht de consequentie van deze regeling, die hij bijzonder betreurt, n.l. dat inheemschen die zich hebben laten naturaliseeren, daardoor worden uitgesloten van het actieve zoowel als van het passieve kiesrecht. Hij vraagt, waarom men de zaak niet heeft gelaten, zooals zij op het oogenblik is. Daarop is het antwoord, dat het streven juist is geweest, de regeling zooveel mogelijk aan te doen passen aan de elders geldige regelingen.

Wanneer elders het principe, dat de heer Kerkkamp voorstaat, n.l. om speciale regelingen te treffen voor de genaturaliseerden, gevolgd wordt, is het natuurlijk, dat deze regeling ook wordt uitgestrekt tot den Ambonraad. Maar zoolang het stelsel, dat op het oogenblik fungeert, nog van kracht is, is het, dunkt mij, rationeel om ook het elders ten aanzien van de kiesregeling bestaande principe, dat genaturaliseerden niet worden opgenomen in de groep, die aan de samenstelling deelneemt, ook hier te laten gelden.

De heer Kerkkamp geeft toe, dat er geen aanleiding bestaat voor het treffen van een speciale voorziening voor den Ambonraad. Hij heeft daarbij echter wel gevraagd, waarom die verbetering dan ook niet in het algemeen aan te brengen is, n.l. om de genaturaliseerden niet uit te sluiten van de bepaalde groep, waartoe zij voor hun naturalisatie behoorden. De heer Kerkkamp heeft gezegd, dat het een groote grief geldt van de personen, die hierbij betrokken zijn; zij hebben het gevoelen, dat hun onvoorzien rechten zijn ontnomen, dat zij uit hun eigen kring zijn gesloten en hij neemt, dat het wel zaak is hierin wijziging te brengen.

De heer Fruin heeft al aangevoerd, dat tegen de vervulling van dezen wensch van den heer Kerkkamp toch ook wel groote bezwaren bestaan, omdat men door de naturalisatie getreden is in een zekere nationale groep en inderdaad is het niet zoo eenvoudig zich in te denken op welke wijze deze regeling zou moeten geschieden. Reeds bij vroegere besprekingen in den Volksraad is van Regeeringswege erop gewezen, dat men niet moet onderschatten de moeilijkheid om voor de inheemschen, die genaturaliseerd zijn de noodige regelingen te treffen. Van Regeeringswege is er toen op gewezen, dat het hier slechts een zeer kleine groep geldt; men heeft toen gesproken van een 5 tal personen voor wie de regeling van belang zou zijn. Het zouden er misschien ook 10 kunnen zijn, hoogstens misschien 12, maar in ieder geval betreft het een zeer kleine groep van belanghebbenden en toen is al direct gezegd: is het nu eigenlijk wel noodig, dat men voor zulk een toch zoo kleine groep de wetgevende machine in gang brengt?

Het zou natuurlijk ook nog mogelijk zijn de zaak van den anderen kant te bezien en op te werpen, dat het niet zoozeer geldt de belangen van degenen, die gekozen moeten worden, maar dat ook de kiezers zich teleurgesteld zouden kunnen gevoelen, omdat zij door deze regeling de kans missen die vertrouwensmannen te kiezen, die zij het liefst als zoodanig zouden willen zien aangewezen. Maar, zooals gezegd, de mogelijkheid, om voor deze zaak een regeling te treffen, is niet eenvoudig.

De heer Kerkkamp heeft in November 1925 deze aangelegenheid reeds in den Volksraad ter sprake gebracht en de toenmalige Regeeringsgemachtigde, de adviseur voor de Decentralisatie, heeft toen gewaarschuwd, dat men de zaak niet te lichtvaardig moet beschouwen; er moet een regeling getroffen worden, heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd, zoodat de genaturaliseerden niet alleen door een wijziging het Nederlandschap kwijtraken, maar tevens een andere

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZ.)

positie deelachtig worden, want anders zouden zij krachtens art. 109 RR. weer teruggeduwd worden in de positie van de Inlanders, waaraan zij natuurlijk ontgroeid zijn.

Er zou wellicht ook een andere oplossing voor gevonden kunnen worden, doch zeker is wel, dat het vinden van een werkelijk bevredigende oplossing niet gemakkelijk is.

De heer Kerkkamp heeft verder nog gevraagd hoe het te motiveeren is, dat men ook een regeling heeft getroffen voor het verleenen van hulp aan kiesmannen, die de kunst van lezen en schrijven niet verstaan. Hij wijst erop, dat de eisch van kennis van lezen en schrijven gesteld is voor de kiesmannen van de regentschapsraden en vraagt, of het nu wel noodig is voor den Ambonraad van dezen eisch af te wijken.

Ik kan hierop den heer Kerkkamp antwoorden, dat de eisch van kennis van lezen en schrijven tot nu toe niet is gesteld geweest, zoodat inderdaad een technisch bezwaar van de bestaande regeling is, dat aan een kiesman, die de kunst van het lezen en schrijven niet machtig is, geen hulp kan worden verleend. Bij het streven naar betere aanpassing van de bestaande regeling aan hetgeen elders — met name op Java — gold voor de regentschapsraden, is ook het punt van alphabetisme, het kunnen lezen en schrijven van kiesmannen, voor Ambon in overweging geweest, maar toen is juist door de plaatselijk gegeven adviezen gebleken, dat men het niet wenschelijk achtte, dien eisch in te voeren, omdat een groot gedeelte van de Mohammedaansche bevolking van het eiland het lezen en schrijven niet voldoende machtig is, zoodat speciaal voor dit gedeelte van de bevolking het stellen van dien eisch een groot practisch bezwaar zou opleveren. Met het oog op de feitelijk bestaande toestanden moest het stellen van den eisch van kennis van lezen en schrijven in de eerste plaats dikwijls als minder wenschelijk beschouwd worden, maar in de tweede plaats was het duidelijk, dat dan ook als technische wetswijziging wenschelijk moest worden geacht een bepaling, waardoor de kiesmannen, die de kunst van het lezen en schrijven niet machtig zijn, terzijde zouden kunnen worden gestaan bij de uitoefening van hun kiesrecht.

De heer Mandagie heeft de vraag gesteld of het geen aanbeveling zou verdienen, een kiesstelsel voor den Ambonraad op te zetten zooals het elders reeds bestaat — n.l. in de Minahassa — in dien zin, dat de Ambonraad meer wordt beschouwd als de algemeene raad voor het geheele betrokken land, zoodat aan die verkiezing ook deelnemen de ingezetenen van de hoofdplaats Amboina.

Ik moet beginnen met mijn verontschuldiging aan te bieden voor het geval de inlichtingen, die ik hier geef, wellicht eenigszins onvolledig zullen zijn, daar de vraag niet in het Gedelegeerdenverslag is gesteld.

De Voorzitter: Ik meen, dat dit in deze moeilijk geëischt kan worden, omdat het hier een spoed-ordonnantie betreft met spoed behandeling; het lijkt mij daarom niet misplaatst, wanneer men hier een extra-vraag wil stellen.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, KERKKAMP.)

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch mij ook slechts te verontschuldigen, voor het geval mijn inlichtingen niet volkomen volledig zouden zijn.

Altijd worden de regelingen voor de verschillende ressorten ingevoerd na een onderzoek, zoodat rekening gehouden wordt met de plaatselijke toestanden, terwijl meer speciaal in het oog wordt gevat de volksorganisatie, ten aanzien van welke men plaatselijk natuurlijk voor zeer uiteenlopende toestanden staat.

Zooals men weet heeft te Amboina de verkiezing op deze wijze plaats, dat er twee kies-districten zijn, n.l. de onderafdeeling Amboina en de onderafdeeling Saparoea.

De verkiezing geschiedt door kiesmannen, welke dorpsgewijze door de kiezers worden aangewezen; de dorpen zijn dan zoowel de negorijen als de burgerkampongs. Nu is de kwestie, meen ik, deze, dat men bij deze kiesregeling is uitgegaan van de eenheid van het dorp en dat men heeft gezegd: Wij willen hebben vertegenwoordigers van dorpen — welke laatste daartoe in zekere groepen worden samengevoegd — en die dorpen moeten in den raad tot uiting komen; zodoende verkrijgt men, dat in den raad elementen gekozen worden, die de meeningen van de vertegenwoordigde dorpen weergeven. Naast het voordeel echter, dat men heeft zuivere vertegenwoordigers van het gebied buiten de hoofdplaats, valt in beschouwing te nemen in hoever de Ambonraad een vertegenwoordigende raad is voor het geheele land. Dit laatste is niet ten volle het geval. Men moet den Ambonraad op dezelfde wijze beschouwen als de gewesten in vele streken op Java, waar ingevolge de oude decentralisatiewetgeving het gewest practisch naast de gemeente de verzorging heeft van de belangen van het gebied, buiten de gemeente gelegen. Ik wil den heer Mandagie echter gaarne de toezegging doen, dat ik alle aandacht zal geven aan het voorstel om den Ambonraad een ander karakter te geven en daarvan meer te maken een raad voor het geheele Ambonsche land. Op het oogenblik ben ik niet gemachtigd een verder gaande toezegging te doen, maar ik wil hem gaarne toezeggen, dat ik dit punt zal overwegen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Het zal wel aan mij liggen, maar ik kan toch niet zeggen, dat ik door het antwoord van den Regeeringsgemachtigde zoo bijzonder bevredigd ben, want, wanneer ik mij nu dezelfde vraag voorleg, waarmede ik zoeven het debat heb geopend, n.l. waarom heeft de Regeering hier eigenlijk aan twee groepen kiezers het kiesrecht ontnomen, dan zou ik die vraag thans nog niet kunnen beantwoorden. Het eenige, wat de Regeeringsgemachtigde hieromtrent heeft gezegd is, dat op Java eenzelfde regeling geldt en dat het goed is om de kiesrechtregeling overal gelijk te maken; op Java voldoet die regeling, het is dus logisch om haar buiten Java ook door te voeren. Maar ik heb er reeds op gewezen, dat op

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(KERKKAMP.)

Java, speciaal voor de regentschapsraden voorloopig de oplossing is geweest benoeming van niet-inheemschen, maar dan toch met de bedoeling die zaak later nog eens onder de oogen te zien. Nu had men in Ambon een regeling, waarbij ook niet-inheemschen konden verkieszen en verkozen worden en men neemt die regeling terug en stelt daarvoor een andere in de plaats, welke men, misschien wel in de naaste toekomst reeds, zal gaan wijzigen. Ik kan niet inzien, dat daarvoor goede redenen bestaan.

Verder zegt de Regeeringsgemachtigde, dat de kans op verkiezing zoo gering is, zoodat de wijziging practisch weinig verschil maakt. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan dat dadelijk toegeven. Het gaat niet om de praktische resultaten, maar om het beginsel, dat men hier zonder bepaalde noodzaak aan personen, die reeds kiezer zijn, dat kiesrecht gaat ontnemen.

Daarbij komt nog, dat de kans om gekozen te worden zeker niet is uitgesloten en, naar blijkt, ook niet zoo gering is. Ik acht het zeer goed mogelijk, dat onder de 16 gekozenen ook zouden voorkomen 1 of 2 Nederlanders dan wel uitheemschen. Die kans om gekozen te worden, heeft men nu ook weggenomen.

De Regeeringsgemachtigde zegt: Het doet er weinig toe, want achteraf komt altijd de benoeming door de Regeering.

Ik zou er echter op willen wijzen, dat het aantal leden, dat door benoeming aangewezen wordt, niet is gewijzigd. Het blijft, zooals het tot nu toe was, dus de kans, die zij hadden om te worden gekozen als niet-behoorend tot de groep inheemschen, is weggevallen, zonder dat daartegenover eenige compensatie staat.

Dan de kwestie, die de heer Fruin te berde heeft gebracht en wiens beeld de Regeeringsgemachtigde met blijdschap heeft overgenomen, nl. van het jasje dat men kan aan- en uittrekken. Ik veronderstel, dat de heer Fruin ook wel zal hebben geweten, wat mijn bedoeling was. Ik begrijp zeer goed dat, wanneer men zich tot Nederlander heeft laten naturaliseeren, men ook in die positie dient te blijven. Doch hier is sprake van een zeer bijkomstige kwestie. De betrokkenen waren evengoed Nederlander, vóór deze regeling was getroffen. Ik zie dan ook niet in, waarom het niet mogelijk zou zijn, een overgangsbepaling te maken voor die personen, welke door deze nieuwe regeling in het bijzonder worden gedupeerd. Ik zou dan ook niet willen wijziging van den toestand, waarin bedoelde personen zijn komen te verkeereren door hun naturalisatie, ik zou eenvoudig willen zien overwogen of het niet mogelijk is, een overgangsbepaling te maken speciaal voor hen, die reeds waren genaturaliseerd, vóór de regeling van het kiesrecht werd ingevoerd.

Nu zegt de Regeeringsgemachtigde wel, dat dit een afwijking zou zijn van en eenmaal aangenomen stelsel en dat zulks toch niet gewenscht kan zijn, maar daar stel ik tegenover, dat nagenoeg ieder stelsel zijn uitzonderingen heeft en ik zie dan ook volstrekt niet in waarom het niet mogelijk zou zijn te bepalen, dat uitsluitend voor de uitoefening van het kiesrecht tot bepaalde groepen — in dit geval tot de groep inheemschen — ook zullen behooren de genaturaliseerde Nederlanders, die daartoe den wensch te kennen ge-

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(KERKKAMP, MANDAGIE, FRUIN.)

ven en vóór de invoering der kiesrechtregeling waren genaturaliseerd. Ik hoop in ieder geval, dat de Regeering deze kwestie nog eens zal overwegen, wanneer een wijziging van de bestaande kiesrechtregeling aan de orde komt. Ik wil daaraan toevoegen, dat ik hoop, dat die wijziging niet al te lang op zich zal laten wachten, want de thans bestaande regeling voldoet in vele opzichten in de practijk niet.

Dan is er nog een punt van meer ondergeschikt belang, nl. de kwestie van den eisch van de kennis van lezen en schrijven, welke in dit geval niet aan de kiesmannen wordt gesteld. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat die eisch ook thans niet bestaat en dat men, om de regeling volledig te maken er bij heeft gevoegd dat, wanneer kiesmannen niet kunnen schrijven, zij zich kunnen laten bijstaan door anderen. Maar ik stel daartegenover, dat die regeling op Java wel bestaat. En waarom sluit de Regeering zich hier nu weder niet aan bij de op Java bestaande regeling? Waarom stelt nu de Regeering niet, evenals op Java het geval is, aan de kiesmannen den eisch, dat zij kunnen lezen en schrijven? Wel voert de Regeeringsgemachtigde aan, dat er sommige groepen zijn, waarin zoo weinig personen voorkomen, die kunnen lezen en schrijven, dat het eenigszins bezwaarlijk wordt, indien men dien eisch ook hier stelt, maar ik ben van meening, dat, wanneer men niet uitsluitend den eisch stelt van het schrijven in Latijnsche karakter, maar ook toestaat, dat de stembiljetten in Arabische karakters worden ingevuld, zooals bij de andere kiesregelingen het geval is, dit bezwaar niet van overwegende betekenis zal zijn. Waar de Regeering blijkbaar zoo hecht aan bestaande regelingen en de onderhavige regeling in overeenstemming wil brengen met de elders bestaande, ligt het, dunkt mij, voor de hand, dat ook in dit opzicht de Java regeling wordt overgenomen en dat ook aan de kiesmannen in het ressort Ambon de eisch gesteld wordt, dat zij kunnen schrijven.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan genoegen nemen met de verzekering van den geachten Regeeringsgemachtigde dat zal worden overwogen, van den Ambonraad een Raad voor het geheele land te maken.

Ik betwijfel echter eenigszins, of dit niet reeds het geval is, omdat ik in art. 1, lid 1 van stuk 2A lees:

„Het derde lid van artikel 3 wordt gelezen als volgt:

„(3) Van de leden worden zestien inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders door verkiezing aangewezen. De overige worden benoemd; voor twee dezer leden dient de gemeenteraad een aanbeveling in”.

Ik zie daarin dus een aanwijzing, dat de gemeenteraad wel degelijk met den Ambonraad te maken heeft, redenen waarom de Regeering het noodig heeft geacht de gemeenteraad aan de benoeming van de leden van den Ambonraad te doen medewerken.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft naar aanleiding van mijn vraag, waarom de Regeering er niet toe is overgegaan om ook als van ouds aan de Nederlanders en andere bevol-

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(FRUIN, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

kingsgroepen actief en passief kiesrecht toe te kennen, geantwoord, dat deze kwestie eigenlijk praktisch weinig te beteekenen heeft, aangezien het aantal van die Nederlanders en ook van personen van andere bevolkingsgroepen zoo gering is.

Mijnheer de Voorzitter! Nu is de kwestie van gering dan wel niet gering een zeer relatief begrip en daarom zou ik er mijnerzijds prijs op stellen, indien ik van den geachten Regeeringsgemachtigde zou mogen vernemen, hoeveel Nederlanders ongeveer voor de uitoefening van een dergelijk kiesrecht in aanmerking zouden komen en dus ook hoeveel Nederlanders tengevolge van deze regeling hun kiesrecht zullen verliezen. Hetzelfde zou ik dan ook gaarne hooren ten aanzien van de andere bevolkingsgroepen, die haar kiesrecht door deze regeling zullen kwijtraken. De opgave behoeft niet tot in alle deelen nauwkeurig te zijn, het komt er op een tiental niet op aan. Als ik maar eenig idee heb van dat aantal. Van dat antwoord zal afhangen, of ik voor of tegen deze ordonnantie zal kunnen stemmen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, een van de zaken, waarop de heer Kerkkamp zeer terecht de aandacht gevestigd heeft, is, dat de andere bevolkingsgroepen, zooals de Nederlanders, Chineezers en Arabieren e.a. wel degelijk hun actief zoowel als passief-kiesrecht zullen kwijtraken en daarvoor niets in de plaats krijgen, terwijl het heelemaal niet zeker is, dat in den tegenwoordigen Ambonraad enkele vertegenwoordigers van die andere bevolkingsgroepen, die door die wijziging uit dien raad zullen worden verwijderd, zullen zitten, met het gevolg, dat daardoor dus het aantal leden der andere bevolkingsgroepen in dien raad kleiner zal worden dan tot nog toe het geval was.

In elk geval, Mijnheer de Voorzitter, al gebeurt dit niet in de praktijk, in theorie is de opmerking volkomen juist.

Waar ik nu vooral tegen opkom, is, dat de Regeering zoo iets doet, zonder daarop ernstig onze aandacht te vestigen en zonder het als ik het zoo noemen mag, behoorlijk te motiveeren.

Voorts heb ik nog een enkele opmerking te maken naar aanleiding van hetgeen de heer Kerkkamp tegen mij heeft gezegd over het beroemde jasje, dat naargelang van omstandigheden kan worden aangedaan of uitgetrokken. Ik wil dit geachte lid gaarne toegeven, dat die vergelijking misschien een beetje overdreven was, maar ik heb mij toch wel over enkele opmerkingen van den heer Kerkkamp verwonderd en wel hierover, dat hij een belangrijk recht en bevoegdheid van een staatsburger als het kiesrecht, kwalificeert als een bijkomstige kwestie.

De heer Kerkkamp: Een bijkomstige kwestie in verband met de naturalisatie.

De heer Fruin: Zoo'n uitspraak, als waarop ik wees, had ik niet verwacht uit den mond van een vrijzinnig man als de heer Kerkkamp.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerkkamp is

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

nog teruggekomen op de kwestie betreffende de ontneming van het kiesrecht en heeft betoogd, dat op Java en Madoera de regeling der aanwijzing van niet-inheemsche leden van den raad door benoeming voorloopig is, terwijl in Ambon de zaak anders wordt, doordat men daar het bestaande verandert, terwijl een herziening van de kiesrechtregeling in het algemeen toch spoedig noodig zal zijn.

Hij heeft een tegenstelling gezien in het feit, dat men zich hier aansluit aan de Javaregeling en zich daarentegen ten aanzien van den eisch van kennis van lezen en schrijven van den kiesman niet heeft aangesloten aan de Javaregeling, maar de speciale Ambonsche wijze van verkiezing gevolgd heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen opmerken, dat die afwijking wat betreft den eisch van kennis van lezen en schrijven gemotiveerd is met het oog op de feitelijk bestaande plaatselijke toestanden, terwijl men in het andere geval niet kan wijzen op plaatselijke toestanden, die zouden noodzaken tot afwijking van de eischen van het stelsel.

De zaak is dus deze, dat er op het oogenblik naar gestreefd wordt, het stelsel, waar dat mogelijk is, ook voor Ambon in toepassing te brengen, terwijl men daarbij tevens zorgvuldig rekening houdt met de plaatselijke toestanden. Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij, dat niet anders kan worden gezegd dan dat dit een gezonde gedachtengang is. Aan den eenen kant dient men het algemeen beginsel te laten gelden, maar aan den anderen kant moet dat niet zoover gaan, dat men daarmee de plaatselijke omstandigheden geweld aandoet.

Nu heeft de heer Fruin gevraagd: als het aantal van de niet-inheemsche kiezers zoo klein is, hoeveel menschen zullen dan door die wijziging hun kiesrecht kwijtraken? Ik heb op het oogenblik tot mijn spijt die cijfers niet tot mijn beschikking; wel blijkt de verhouding uit de statistische gegevens. Indien de heer Fruin dit wenscht, zal ik hem deze cijfers nog nader mededeelen. Maar uit de adviezen der plaatselijke autoriteiten is duidelijk gebleken, dat de niet-inheemsche groepen in het oude kiesstelsel eigenlijk niet tot haar recht komen. Dat is ook een voor de hand liggend motief geweest, waarom verkiezing door benoeming is aangevuld. Men heeft gemeend de belangen, die verder nog behartigd moeten worden, het beste tot hun recht te kunnen doen komen door benoeming. Men kan eigenlijk hier dus niet spreken van het verliezen van het kiesrecht. Practisch is voor die andere groepen het kiesstelsel nooit van veel beteekenis geweest.

Zooals gezegd, betreft het hier dus een doorvoering van het stelsel, waarbij practisch in het bestaande niet veel veranderd is. Dat is de grondgedachte geweest van deze zich zooveel mogelijk bij de techniek van het nieuwe kiesstelsel aansluitende regeling.

De heer Kerkkamp heeft gevraagd of het niet mogelijk is, de beginselen van de kiesregeling in hun geheel nog eens te overwegen, want naar zijn meening voldoet die regeling nog niet. Ik heb de moeilijkheden, die afwijking van het stelsel ten aanzien van de genaturaliseerden practisch zou ontmoeten, reeds besproken, maar het spreekt vanzelf, dat de aan-

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZITTER, DE HOOG.)

daecht blijft gevestigd op de wenschelijkheid van eventuele veranderingen, die de kiesregeling in het algemeen zou moeten ondergaan.

Nu zou ik er wel op willen wijzen, dat het bij deze kwestie op het oogenblik alleen gaat om de speciale toestanden in Ambon. Ik kan hier dan ook op het oogenblik nog niet een herziening van de beginselen van de kiesregeling in het algemeen toezeggen, ook al omdat dit mijn competentie te buiten gaat en, zooals vanzelf spreekt, de kiesregeling voor gemeenten en locale ressorten zich heeft aan te sluiten bij de kiesregeling welke voor den Volksraad enz. geldt. Wat de heer Kerkkamp wenscht is inderdaad het op de helling zetten van een herziening van het kiesstelsel in het algemeen.

Het spreekt vanzelf, dat dat hier niet aan de orde is en het is op het oogenblik moeilijk, daaromtrent bepaalde toezeggingen te doen. Maar ik twijfel er niet aan, of de wensch, door den heer Kerkkamp geuit, zal bij het eventueel nader in overweging nemen van de beginselen van ons kiesstelsel, zeker ook de aandacht van de Regeering hebben.

De heer Mandagie heeft nog de vraag gesteld, of eigenlijk de Ambonraad niet reeds het karakter heeft van een raad van het geheele land, waar de gemeenteraad reeds door aanbeveling van een aantal leden op de samenstelling van den Ambonraad invloed heeft. Mijnheer de Voorzitter! Die opmerking van den heer Mandagie is in zooverre juist, dat, hoewel men hier niet heeft een vertegenwoordiging rechtstreeks van den gemeenteraad in den Ambonraad, toch de gemeenteraad door aanbeveling van een aantal leden wel een zekeren indirecten invloed heeft — zoo zou ik het willen noemen — op de wijze van samenstelling van den Ambonraad. Als ik het wel heb komt het door den heer Mandagie gezegde neer op deze vraag: is het niet mogelijk, dat door een rechtstreeksche kiesrechtregeling de Ambonraad op duidelijk uitgesproken wijze invloed krijgt op de vertegenwoordiging van het geheele land? Die vraag zal gaarne nader worden overwogen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik meen, dat de heer De Hoog nog een opmerking had naar aanleiding van dit onderwerp. Ik geloof niet, dat de vergadering er bezwaar tegen zal maken, dat de heer De Hoog alsnog hierover spreekt en verleen dezen dus het woord.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De heer Kerkkamp heeft de aandacht gevestigd op een gedeelte van de genaturaliseerden, die dus thans zijn Nederlanders. In verband met het feit, dat zij dus straks in aanmerking komen voor een benoeming door de Regeering in den Ambonraad, wensch ik er de aandacht van de Regeering op te vestigen, dat het naar mijn meening onjuist zou zijn, wanneer de Regeering overging tot de benoeming van een genaturaliseerd persoon, die zich echter Inlander voelt en dan ook als zoodanig opkomt voor de belangen van de Inheemsche bevolking, terwijl de Regeering dezen persoon zou aanwijzen als de persoon, die zou moeten opkomen

(DE HOOG, ROEP, VOORZITTER, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

voor de behartiging van de belangen der Europeesche gemeenschap. Ik zou dit onjuist achten en daarom wensch ik hierop de aandacht van de Regeering te vestigen.

De heer Kerkkamp: Dus U zoudt ze heelemaal willen uitsluiten?

De heer De Hoog: Tenslotte ja.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Zoudt U mij nog willen toestaan, een vraag te stellen?

De Voorzitter: Het woord is aan den heer Roep.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met veel belangstelling het antwoord van den Regeeringsgemachtigde afgewacht op het verzoek om inlichtingen van ons geacht medelid, den heer Fruin, hoeveel Nederlanders en hoeveel Chineezzen — ik zal die practische kwalificaties maar gebruiken — van het kiesrecht voor den Ambonraad zullen worden uitgesloten, indien deze regeling in werking treedt. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft, als ik mij niet vergis, daarop geantwoord, dat hij die gegevens zoo maar niet kan mededeelen, maar dat hij daaromtrent wel statistische gegevens te zijner beschikking heeft. Deze omstandigheid maakt het voor mij moeilijk, op dit moment over dit onderwerp te stemmen. Ik zou het zeer op prijs stellen, indien de geachte Regeeringsgemachtigde zich de moeite zou willen getroosten, om ons college — althans mij — mededeeling te doen, hoeveel kiezers van de beide genoemde landaarden door deze regeling van hun kiesrecht zullen worden uitgesloten. Wanneer ik dat eenmaal weet, acht ik mij eerst bevoegd, mijn stem over het voorstel der Regeering naar volle bewustheid uit te brengen.

De Voorzitter: Wat is eigenlijk Uw bedoeling met deze vraag? Zooals U weet, geldt het hier een spoedkwestie.

De heer Roep: Het lijkt mij toe, dat er in het geheel geen bezwaar tegen zou bestaan, indien — waar de gegevens bekend zijn — een uitstel van 5 à 10 minuten zou worden gegeven. Dat is uit den aard een kwestie, die de geachten Regeeringsgemachtigde in de eerste plaats aangaat.

De Voorzitter: Dan zouden wij bijvoorbeeld nu kunnen pauseeren. Veel kiezers zullen het vermoedelijk niet zijn, die worden uitgesloten, want de hoofdplaats valt er buiten. Wenscht wellicht de Regeeringsgemachtigde nog eerst den heer Roep te beantwoorden?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De gedetailleerde gegevens, die de heer Roep bedoelt, heb ik niet onmiddellijk tot mijn beschikking; wat ik bedoeld heb met statistische gegevens, zijn de volkstellingscijfers.

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(ROEP, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even meer concreet mijn bedoeling toelichten? Ik zou, wanneer bijv. een 50-tal Nederlandsche kiezers, tengevolge van deze regeling nu en voor de toekomst van hun bevoegdheid om aan de verkiezing deel te nemen, zouden worden uitgesloten en geen invloed zouden kunnen uitoefenen op de personen, die hun groep vertegenwoordigen, dat aantal zeer belangrijk vinden en daarom tegen het ontwerp stemmen. Met deze opmerking wil ik aangeven, dat het voor mij hier een cardinaal punt betreft.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De zaak is deze: men heeft tot dusver gehad een kiesstelsel, waarbij, zooals duidelijk in de praktijk is gebleken en hetgeen ook door de uitgebrachte adviezen is bevestigd, het niet-inheemsche element een geringen invloed heeft gehad op de resultaten van de verkiezingen.

Van hetgeen nu wordt voorgesteld kan dus eenvoudig gezegd worden, dat het aan den bestaanden toestand zoo goed als niets verandert, het is dus een zaak, waardoor de niet-inheemsche kiezers practisch niet in hun belangen worden geschaad; hun belangen zijn vroeger ook altijd veilig geweest door het recht van benoeming van 11 niet-verkozen leden van den Ambonraad. Dat systeem is gehandhaafd. De voorgestelde wijziging heeft in dit opzicht inderdaad een beteekenis van zeer ondergeschikte waarde. Het kunnen natuurlijk een paar kiezers meer of minder zijn, die door deze wijziging hun stem niet meer zullen kunnen uitbrengen, maar het spreekt vanzelf, dat wanneer men heeft een inheemsche bevolkingsmassa buiten de hoofdplaats Amboina, de invloed van die kiezers van anderen landaard zeer op den achtergrond treedt. Dit blijkt uit hetgeen is medegedeeld en is zoo vanzelfsprekend, dat, al zijn hieromtrent geen gedetailleerde cijfers beschikbaar, de verklaringen van de plaatselijke autoriteiten hieromtrent als geheel plausibel mogen worden beschouwd. Ik geloof niet, dat men hierin kan zien een achteruitstelling van de groep, die de heer Roep op het oog heeft.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de invloed van de Nederlandsche kiezers — om mij tot dit deel van de kiezers te bepalen — thans zeer gering is. Deze kiezers zijn in het verleden reeds zeer op den achtergrond geraakt, doordat hun invloed te niet ging bij het groote aantal Inlandsche stemmen.

Dat is volkomen waar, maar bij een nieuw systeem zou juist bereikt kunnen worden, dat de invloed van de stemmen van die Nederlanders niet op den achtergrond zou komen, wanneer die groepen eigen afgevaardigden door middel van de verkiezingen zou kunnen aanwijzen. Dan zouden die Nederlanders juist hun vollen invloed gaan uitoefenen bij de samenstelling van den Ambonraad, wat het Nederlandsche gedeelte der leden betreft. Daarom blijf ik het een belangrijk punt vinden en ik zou het op prijs

(ROEP, STOKVIS.)

stellen de inlichtingen te mogen ontvangen, die in de eerste plaats door den heer Fruin gevraagd zijn.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou toch een enkel woord van protest willen laten hooren tegen het betoog van den heer De Hoog.

Ik ben het met den heer Kerkkamp volstrekt niet eens, dat wanneer iemand zich heeft laten naturaliseeren, een van de natuurlijke gevolgen van die naturalisatie zou kunnen worden uitgeschakeld.

De heer Kerkkamp: Dat „natuurlijk” voegt U erbij.

De heer Stokvis: Natuurlijk is een gevolg van de naturalisatie, dat men niet krachtens de oude nationaliteit kiezer kan zijn. Als iemand zich laat naturaliseeren, heeft hij, althans wettelijk, een anderen landaard aangenomen en kan hij zich niet vroeger of later van een van de gevolgen, die hij zelf heeft gewild, ontdoen.

De heer Kerkkamp: Vroeger was het niet zoo. Daar gaat het hier juist om.

De heer Stokvis: Daarom sta ik ook tegenover het betoog van den heer De Hoog, die een ander gevolg, aan een naturalisatie verbonden, ongedaan wil maken. Het betreft hier het recht van benoembaarheid in bepaalde betrekkingen, dat aan een naturalisatie verbonden is. De heer De Hoog heeft dergelijke achterstelling voor zijn groep ook in vroeger jaren ondervonden.

De heer De Hoog: Zeker.

De heer Stokvis: Het gaat niet aan om, wanneer personen eenmaal Nederlander geworden zijn, onderscheid te maken tusschen de eene groep Nederlanders en de andere. Daarom verwondert het mij wel enigszins, dat hier van de zijde van den heer De Hoog met de ervaringen van zijn groep, in practisch politiek opzicht een scheiding wordt bepleit tusschen de eene en de andere groep.

De heer De Hoog: Maar wij behartigen de Europeesche belangen.

De heer Stokvis: Men moet ook niet onderscheiden de behartiging van de Europeesche belangen en de andere belangen. Zij zijn er natuurlijk wel, maar wettelijk niet.

Ik wilde echter nog gaarne mijn stem even motiveeren over het ontwerp. Ik zal niet zeggen, dat de vorm, waarin de bedoeling is geuit, in alle opzichten te prijzen is, maar de bedoeling is toch om den Ambonraad, wat het karakter, de samenstelling en de wijze van samenstelling betreft, in analogie te brengen met de regentschapsraden.

Wanneer men zoo het geval ziet, dan dunkt het mij toch ook rationeel, dat men, ook omdat practisch zoo weinig is gebleken van dat kiesrecht van de Nederlanders, zegt: wij gaan nu een zelfde stelsel voor dezen overwegend in-

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz.

(STOKVIS, VOORZITTER, ROEP, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

heemschen raad volgen, als wij hebben gedaan ten aanzien van de regentschapsraden en de onderdanen. Nederlanders wijzen wij ook aan, zooals bij de regentschapsraden het geval is, door middel van benoeming. Wanneer inderdaad — maar dit moet natuurlijk vaststaan — de Ambonraad in zijn karakter en samenstelling beoogt te zijn wat ook de regentschapsraden op Java zijn, dan dunkt mij, dat er in redelijkheid weinig bezwaar kan bestaan tegen de hervorming, die thans wordt voorgesteld.

De Voorzitter: Wenscht de heer Roep van zijn verzoek tot schorsing der vergadering een bepaald voorstel te maken?

De heer Roep: Ik laat dit gaarne aan Uw beleid over, Mijnheer de Voorzitter. Wanneer ik geen bevredigende toelichting van den Regeeringsgemachtigde krijg, zal ik mij van stemming onthouden.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nader nog op het volgende de aandacht willen vestigen.

De beschikbare statistische cijfers geven inderdaad een zeer groote meerderheid aan van de Inlandsehe bevolking ten opzichte van de Europeesche. Men vindt aangegeven voor het gewest Amboina een cijfer voor de mannen van 98401 Inlanders, tegenover 816 Europeanen.

De Voorzitter: Daar is immers de hoofdplaats Ambon bij inbegrepen?

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Uit deze cijfers blijkt wel, dat er een groote tegenstelling bestaat tusschen het aantal Inlanders en Europeanen. Nu is het bekend, dat aan deze statistische cijfers dikwijls veel hapert. Zij zijn niet alle betrouwbaar te achten en ik zou ook niet gaarne zonder meer op deze cijfers afgaan. Liever ga ik af op het advies, dat ik uit Ambon heb gekregen, waaruit blijkt, dat de belangen van de Europeesche bevolkingsgroep door de hier voorgestelde regeling niet op den achtergrond geraken.

Ik wil echter gaarne toezeggen — misschien is dit op het oogenblik voor den heer Roep een voldoende bevrediging en het voornemen hiertoe bestond ook reeds bij mij — dat de verschillende plaatselijke kiesstelsels nader zullen worden vergeleken.

Bij dat onderzoek zal ook worden overwogen, of het wellicht met het oog op de buiten de hoofdstad Ambon aanwezige Europeanen niet mogelijk zou zijn, eventueel ook voor de uitheemsche onderdanen een kiesregeling in te voeren.

Ik meen te mogen aannemen dat bij de uitgebrachte adviezen de belangen van de Europeanen en de Vreemde Oosterlingen niet uit het oog zijn verloren, maar het is toch niet onmogelijk, dat bij nader onderzoek een ander licht op de principieele zijde van deze zaak zal vallen.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(FRUIN, ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZITTER.)

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne naar aanleiding van de toezegging van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat zal worden nagegaan of mogelijk voor Europeanen en Vreemde Oosterlingen het kiesrecht opnieuw zou moeten worden ingevoerd, willen vragen: Is het eigenlijk niet veel verstandiger om op het oogenblik in de kiesrechtregeling geen wijziging aan te brengen, doch te wachten tot het onderzoek is afgelopen. M.a.w. is het niet gewettigd, de ontwerp-wijziging, die op het kiesrecht betrekking heeft, thans in te trekken. Dit lijkt mij zoo voor de hand liggend, dat het mij eigenlijk verwondert, dat de geachte Regeeringsgemachtigde niet uit zichzelf op dat denkbeeld gekomen is.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Tegen hetgeen de heer Fruin heeft gevraagd, bestaat het bezwaar, waarop ik reeds heb gewezen, nl. dat men op het oogenblik in den gedachtengang van het ontwerp krijgt een verdere doorwerking op Ambon, van het elders reeds bestaande beginsel voor zoover zich daartegen plaatselijke toestanden niet verzetten, terwijl practisch overigens niet veel verandert. Het komt mij met het oog op dit laatste niet noodig voor de wijziging uit te stellen tot na afloop van een nader in te stellen onderzoek.

De heer Kan: Dan heeft het in te stellen onderzoek ook geen waarde.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf, dat hetgeen op het oogenblik wordt voorgesteld, beter den gedachtengang van het elders geldende systeem weergeeft dan het geen nu bestaat. Men heeft nu overal elders verkiezingen door en uit de eigen groep; dat wordt dan ook op het oogenblik als practisch op den voorgrond tredende ingevoerd; verder kan men, als inderdaad andere belangen te behartigen vallen, dit nader onder de oogen zien.

De Voorzitter: Wij verkeeren in het moeilijke geval, dat er voor eventueele schorsing moeilijk tijd te vinden is, omdat de termijn voor behandeling in dit college op 25 Februari afloopt. Ik heb trouwens ook niet den indruk gekregen, dat het College als geheel bepaaldelijk op schorsing gesteld is. Ik zou daarom willen voorstellen tot stemming over te gaan.

De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad (st. 2A) wordt in stemming gebacht en aangenomen met 15 stemmen voor en 4 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Djajadiningrat, Kerkkamp, Blaauw, Koesoemo Joedo, Soejono, Van Helsdingen, Dwidjosewojo, De Hoog, Soekawati, Schmutzer, Mandagie, Stokvis, Alimoesa, Koesoemo Oetoyo en de Voorzitter.

Nadere wijziging van de instellings-ordonnantie van den Ambonraad enz. — Verzoekschrift No. 5 van het 6e rapport der Commissie voor de verzoekschriften.

(VOORZITTER, VAN HELSDINGEN.)

Tegen stemmen de heeren: Kan, Roep, Fruin en Kiës.

De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling der verkiezing van leden van den Ambonraad (St. 2B) wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is het verzoekschrift 5 van het 6e rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Dit verzoekschrift luidt:

5. Verzoek, gedagteekend Madjalengka 14 Maart 1927, van Raden Soerjana, om uitbetaling van schade-loosstelling voor de uitgifte van gronden in erfpacht aan de suikeronderneming Kadipaten.

Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 5 December 1927 No. 2447/B heeft op dit verzoek betrekking.

De Commissie stelt voor, adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringsschrijven, te berichten, dat waar onder de in het verzoek bedoelde erfpachtspercenten geen gronden begrepen zijn, welke wederrechtelijk aan de bevolking ontnomen zijn, voor uitbetaling van een schadeloosstelling, alleen op grond van de omstandigheid, dat de bevolking bij de verlenging van den erfpachtstermijn wellicht niet is gehoord, ook naar het oordeel van de Commissie geen termen aanwezig kunnen worden geacht.

De Voorzitter: Het uitstel van behandeling van dit verzoek heeft in de vorige vergadering, waar dit verzoekschrift ook reeds in discussie is geweest, plaats gehad op verzoek van den heer Van Helsdingen. Wenscht de heer Van Helsdingen omtrent dit rekest nog enkele opmerkingen te maken.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan geheel accoord gaan met de door den heer Stokvis in de vorige vergadering van het College geuite meening, dat het op het oogenblik niet het geschikte moment is om een principieel debat te openen over de verschillende agrarische en andere kwesties, die met de erfpacht verband houden. Zoo is er natuurlijk o.m. ook geen sprake van, dat wij op het oogenblik de geldigheid van de bestaand agrarische wetgeving aan de orde zouden kunnen stellen, te meer niet, omdat geen Regeeringsgemachtigde aanwezig is, die ons van antwoord zou kunnen dienen. Ik zal mij dus strikt bepalen tot het rekest.

In de eerste plaats zou ik willen opmerken, dat het rekest van Raden Soerjana schadeloosstelling vraagt voor 300 personen. De wijze, waarop het rekest is samengesteld komt in het geheel niet overeen met het voorschrift van art. 166 I.S., waarin drieërlei eisch wordt gesteld: in de eerste plaats schriftelijke indiening, waaraan is voldaan; ten tweede persoonlijke indiening en niet onderteekening in naam van

(VAN HELSDINGEN.)

meerderen, waaraan niet voldaan is en ten derde mogen rekestten alleen onderteekend worden uit naam van meerdere personen door of vanwege lichamen, wettelijk samengesteld of als zoodanig erkend, en in dit geval niet anders dan over onderwerpen, tot hun bepaalde werkzaamheden behoorend. Of aan dit laatste is voldaan, blijkt niet uit het rekest. Ook blijkt niet, of bedoelde persoon spreekt in een bepaalde kwaliteit of namens een bepaald lichaam. Ik zal verder niet ter sprake brengen de vraag, of en in hoeverre art. 166 I.S., door art. 8 der Grondwet wijziging heeft ondergaan.

Het rekest heeft schadeloosstelling gevraagd voor eigenaren der gronden of wel voor de erfelijk-individueele bezitters. Herhaaldelijk blijkt uit de bewoordingen van het rekest, dat men zich op dezen grondslag heeft gesteld. Ik haal slechts enkele uitspraken aan, o.a.

„die erfelijk-individueel bezit zijn van de 300 bovengenoemde personen”.

In 1902 en 1903 verzoekt Rasita, „die gronden terug te mogen hebben”.

dat „in 1904 een rekest werd ingediend, om hun respectieve gronden terug te mogen hebben”;

dat het „na het verstrijken van het contract thans noodzakelijk is, aan de betrokken eigenaren een waar-schuwing te geven”

en dat de verlenging is gegeven

„zonder medeweten van en overleg met de betrokken eigenaren der gronden”.

In de conclusie van het rekest wordt juist als grondslag voor de schadeloosstelling uitdrukkelijk betoogd, dat

„zij voor een bepaalden tijd hun recht op de thans in erfpacht gegeven sawahgronden verliezen”.

Het is duidelijk, dat de grondslag van het rekest wordt gezocht in een nog bestaand recht van de betrokken personen op de bedoelde gronden.

De ingezetenen, waarvan rekestrant zich de tolk maakt, achten zich dus nog de eigenaren, beter: de rechthebbenden op den grond, de erfelijk-individueele bezitters ervan. Deze grondslag voor de schadevergoeding is m.i. onjuist. Hoewel art. 51 I.S. niet over woeste gronden spreekt, wordt de uitgifte van dit recht toch beperkt door lid 5, dat voorschrijft:

„De Gouverneur-Generaal zorgt, dat geenerlei afstand van grond inbeurk make op de rechten der Inlandsehe bevolking”;

zoowel als door lid 6, dat bepaalt, dat niet wordt beschikt

„over gronden, door Inlanders voor eigen gebruik ontgonnen of als gemeene weide of uit eenigen anderen hoofde tot de dorpen behoorende”.

De voor uitgifte in erfpacht „vatbare en geschikte gronden” worden nader vastgesteld door art. 9 van het Agrarisch besluit (K.B. 1870, Stbl. 118) lid 3, onder welke o.m. genoemd worden:

„gronden, waarop anderen recht hebben, indien zij ongenegen zijn, zich van hun recht te ontdoen”;

terwijl lid 4 van bedoeld artikel verklaart, dat de uitsluiting niet belet den afstand in erfpacht der omliggende daartoe geschikte gronden,

(VAN HELSDINGEN.)

„mits de erfpachter zich verbindt, aan het gebruik der uitgesloten gronden geen hinder toe te brengen”.

Bij nader K.B. werd bepaald (zie G.B. van 4 Augustus 1875, No. 47, bijblad No. 3020), dat slechts woeste gronden mogen worden uitgegeven in erfpacht, waaronder worden verstaan:

„gronden, niet door Inlanders ontgonnen, noch als gemeene weide of uit eenigen anderen hoofde tot de dorpen behoorend”

doch dat, wanneer in een perceel woeste gronden, hetwelk de Regeering in erfpacht wenscht af te staan, een of ander stukje bebouwde grond geënclaveerd mocht liggen, dat stukje grond in den afstand kan worden begrepen, wanneer de rechthebbende genegen is, om van zijn recht af te zien.

Dit laatste is zelfs niet voldoende om daaraan een recht op erfpacht te ontleenen. Zoowel de grootte van „een of ander stukje bebouwd grond” als het feit of na de prijsgeving door den bezitter van zijn recht, de grond in aanmerking komt voor uitgifte in erfpacht, komt geheel ter beoordeeling van de Regeering.

Maar dit staat vast, dat wil er sprake zijn van uitgifte in erfpacht van dergelijke enclaven, de bezitsrechten op dien grond eerst moeten zijn prijsgegeven.

Door die prijsgeving wordt hun grond teruggebracht tot domeingrond. Voor de prijsgeving hebben de bezitters natuurlijk een behoorlijke schadeloosstelling ontvangen, zoodat zij op die gronden verder geenerlei aanspraken hebben.

Nu betoogt de heer Stokvis — ik citeer uit het Voorloopig Stenografisch Verslag der vorige vergadering —:

„Maar die terugbrenging tot domeingrond houdt dan direct verband met de erfpachtsovereenkomst en het ligt voor de hand, dat, wanneer die erfpachtsovereenkomst eindigt, zij niet maar dadelijk de beschikking hebben op die erfelijk individuele bezitsrechten, die zij hebben afgestaan, maar wel is het mogelijk, dat zij bij een eventueele vernieuwing van den erfpachtstermijn, die oude gronden in erfelijk individueel bezitsrecht kunnen aanvragen”.

In het eerste gedeelte van dit betoog lees ik, — wellicht ten onrechte, maar dan wijst de heer Stokvis mij wel weer terecht — dat de vroegere bezitters toch nog eenig recht zouden hebben op die gronden, wel niet dadelijk, maar na aanvraag, en dat wel in verband met de erfpachtsovereenkomst.

Dat de bezitters hun rechten in verband met die erfpachtsovereenkomst hebben prijs gegeven, doet m.i. niets af aan het feit der prijsgeving. Zij hebben van hun rechten tegen een schadeloosstelling afstand gedaan voor altijd. M.a.w., zij hebben geenerlei recht meer op die gronden.

Ten onrechte wordt dus in het rekest uitgegaan van de veronderstelling, dat zij terzake van eenig recht op die gronden aanspraak kunnen maken op eenige schadeloosstelling. Ook al is het mogelijk, zooals terecht de heer Stokvis opmerkt, dat na afloop van het erfpachtcontract de

betrokkenen wederom bedoelden domeingrond in erfelijk individueel bezit bij de Regeering kunnen aanvragen, ja, al is het zelfs mogelijk, dat in afwijking van het algemeen beginsel, dat gronden niet om niet door de Regeering zullen worden afgestaan, die teruggave geheel kosteloos kan geschieden dus zonder betaling van een op advies van het bestuur vast te stellen bedrag, ook daaruit is geenerlei recht te construeeren op schadevergoeding.

Uit dien hoofde kan ik dus niets anders zien, dan dat terecht de Regeering weigerde eenige schadevergoeding aan de betrokkenen uit te keeren.

Maar rekestranten vragen schadevergoeding op nog een tweeden grond: n.l. dat bij de verlenging van de erfpacht, zij niet zijn gehoord. Ook dezen grond acht ik juridisch zwak. Het is volkomen juist, dat ingevolge art. 13 van het Agrarisch besluit, juncto art. 16 onder c in de instructie voor de behandeling van aanvragen om afstand in erfpacht van tot het staatsdomein op Java en Madoera behorende gronden enz. (G. B. 5 Juli 1904 No. 2 Stbl. No. 304) uitdrukkelijk in paragraaf 3 wordt voorgeschreven, „dat aan het verzoek openbaarheid moet worden gegeven in de gemeenten, tot welke die gronden behooren en de naburige dessa's, met vrijlating der bestuurders en ingezetenen om tijdens de bekendmaking bij dien Inlandschen ambtenaar, of binnen een maand daarna bij de commissie, of het Hoofd van plaatselijk bestuur bezwaren tegen de uitgifte in te brengen”. Doch dit „hooren” is in zekeren zin meer te beschouwen als een goedigheid van het Gouvernement, al wordt het uitdrukkelijk — ik herhaal het — in art. 13 van het Agrarisch besluit juncto art. 16 voorgeschreven. Daaraan kan dunkt mij geen ander recht worden ontleend, dan dat de betrokkenen moeten worden gehoord. Aan het niet hooren is in ieder geval geen recht op schadeloosstelling te ontleenen.

De Regeering blijft ook na het hooren geheel vrij om al dan niet rekening te houden met de voorgebrachte bezwaren. Het is hier meer — zoo zie ik het althans — een door het Gouvernement in het leven geroepen gelegenheid, een waarborg, om zoo volledig mogelijk te worden ingelicht, alvorens tot de uitgifte wordt overgegaan.

Van den aanvang af schijnt dit voorschrift niet als imperatief te zijn beschouwd en zoo behoeft het bv. niet te worden opgevolgd, indien de aanvraag reeds vroeger in erfpacht afgestane gronden betreft. Om dit nu buiten twijfel te stellen, werd in art. 13a van het Agrarisch Besluit, ingelascht bij K. B. Staatsblad 1910 No. 185 — ik vestig daar de aandacht op; dus na de verlenging van den erfpachtstermijn en het indienen van het eerste rekest, dat destijds door de betrokken personen plaats vond — uitdrukkelijk bepaald, dat bij uitgifte in erfpacht van grond, die reeds vroeger in erfpacht werd uitgegeven, de Gouverneur-Generaal bevoegd is, af te wijken van hetgeen bij de artt. 10 en 13 is bepaald nopens den ingang der betaling van pachtchat, de vrijstelling der betaling van verponding en de bekendmaking in de naaste dorpen, welk artikel niet alleen geldt voor aanbiedingen in erfpacht, maar blijkens art. 16 a, b en f ook voor erfpachtsaanvragen.

Verzoekschrift No. 5 van het 6e rapport der Commissie voor de verzoekschriften.

(VAN HELSDINGEN.)

Daardoor is dan tevens uitgemaakt, dat de kwestie, of verlenging van den erfpachtstermijn ook een nieuwe erfpachtsovereenkomst is, hier voor verlengingen na 1910 verder van geen beteekenis is, zoodat de veronderstelling van den heer Stokvis:

„de mogelijkheid is niet uitgesloten, dat een geheel nieuwe overeenkomst moet tot stand komen en dan is het voorschrift dat zij, die meenen belanghebbenden te zijn of rechten meenen te kunnen doen gelden, te voren moeten worden gehoord”;

als onjuist moet worden verworpen. Ik herhaal nog eens: na 1910. Er valt dus, dunkt mij, geen recht op schadevergoeding te construeeren.

Ik kan mij daarom met de conclusie der commissie wel vereenigen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, er is iets anders, dat mij in deze zaak heeft getroffen, nl. de hardnekkigheid, waarmede rekestranten telkens op hun verzoek zijn teruggekomen. De rekesten dateeren van 1902, 1904, 1914, 1916, 1924 en ook thans weer: 1927. Het kan natuurlijk zijn, dat dit het werk is van een procureurbamboe. Ik weet in het geheel niet, wie de rekestrant Raden Soerjana is, welk beroep hij uitoefent, in welke kwaliteit hij dit rekest heeft ingediend; of hij daarvoor telkens, onder voorgeven van mooie beloften, geld van de bevolking aanneemt. Heeft de Regeering, zou ik willen vragen, wel eens in die richting haar voelhorens uitgestoken, nagegaan, welke ondergrondse krachten daarin werken?

En blijkt het bovenstaande niet het geval te zijn, ook dan nog is er alle reden voor de Regeering om na te gaan waaraan die vasthoudendheid te wijten is.

Ik wil den rekestrant en zijn opdrachtgevers niet paaien met een mogelijk schadevergoeding die, voorzover ik zien kan, op geen wettelijke of althans op zwakke gronden steunt en daarom ondersteun ik de conclusie der commissie. Maar met het oog op hetgeen ik het laatst zei, zou ik aan die conclusie nog iets willen toevoegen, nl.:

„de Regeering te verzoeken, alsnog een onderzoek te willen instellen naar de redenen van de vasthoudendheid, waarmede door betrokkenen telkens op deze zaak wordt teruggekomen en om te zijner tijd onder overlegging van de vroegere rekesten en de daarop genomen beschikkingen, van de resultaten daarvan mededeeling te doen aan den Volksraad”.

Het is ongewenscht, dat daar een brandpunt van ontevredenheid is; een broeiplaats van onrust, vooral in deze tijden van roering. Ik neem aan, dat de terminologie van het rekest:

„dat ten gevolge hiervan thans te Kadipaten duizenden menschen zonder sawahs zijn en een zeer moeilijk bestaan hebben, terwijl velen honger lijden”

wel tendentius is, maar de Regeering ga een dergelijk verschijnsel niet voorbij, onderzoekte althans of het fictief of reëel is. Is het eerste het geval, dan zal bespreking met de betrokkenen beter helpen gezonde toestanden in het leven te roepen dan louter een koude beschikking op een rekest,

(VAN HELSDINGEN, SCHMUTZER, VOORZITTER, STOKVIS.)

en zijn er reële bezwaren, dan behoort te worden nagegaan, of ze kunnen worden ondervangen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Schmutzer: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met zeer veel belangstelling het betoog van den heer Van Helsdingen gevolgd en geloof, dat dit juridisch volmaakt in orde is. Ik kan mij volkomen vereenigen met zijn uiteenzettingen tot op het punt dat hij komt aan het verzoek aan de Regeering om de reden op te sporen van de hardnekkigheid, waarmede rekestranten hebben vastgehouden aan hun vermeende rechten. In verband daarmede heb ik ook reeds dadelijk gemeend, mijn goedkeuring te mogen hechten aan de conclusie van de commissie.

Er is intusschen een punt, dat mij nog niet heelemaal duidelijk is en waaromtrent misschien de commissie mij ondubbelzinnig zou kunnen inlichten. Dat is dit: is er bij de uitgifte in erfpacht in het begin niet misschien een onregelmatigheid gebeurd?

Dat er dergelijke onregelmatigheden kunnen geschieden — de heer Van Helsdingen heeft a priori reeds uitgesloten, dat er hier onregelmatigheden hebben plaats gehad — bewijst een geval, dat wij nog kort geleden in Nieuw Guinea hebben medegemaakt. Daar werden aan een cultuurmaatschappij gronden in erfpacht uitgegeven, die geen woeste gronden waren, maar klappertuinen van de bevolking. Nu zou het mogelijk zijn, dat door een onregelmatigheid bij de oorspronkelijke erfpachtsverleening eenige gronden zijn ingesloten, die aan de bevolking behoorden, gronden, waarop de bevolking bezitsrecht kon doen gelden. Ten aanzien van dit punt is er bij mij nog eenige onzekerheid. Wanneer hieromtrent eenige inlichtingen kunnen worden verschaft, vergemakkelijkt dat voor mij de vaststelling van het standpunt, dat ik ten aanzien van de conclusie van de commissie zal moeten innemen.

De Voorzitter: Ik geef nu het woord aan den heer Stokvis, omdat de commissie voor de verzoekschriften liefst het laatst aan het woord zal willen komen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik vestig alleen de aandacht op dit rekest, omdat ik vind, dat de Regeering aan den adressant en ook aan ons college niet voldoende recht heeft laten wedervaren. De Regeering zegt ons: wij weten niet, of één van de klachten — dat de bevolking niet is gehoord — juist is, maar ook al is zij inderdaad niet gehoord, dan nog bestaat er op grond daarvan geen reden tot schadeloosstelling. Overigens, zegt de Regeering, staat hier vast, dat er geen sprake is van wederrechtelijk ontnomen gronden. De erfpachtsovereenkomst is trouwens reeds gesloten en de onderneming zal vrijwillig niet tot schadeloosstelling overgaan. Daarmede is door de Regeering dit rekest afgedaan en de commissie heeft zich daarmee volkomen vereenigd. Nu kunnen wij over dit adres niet met juistheid een gedachtenwisseling houden, voordat wij ook van Regeeringszijde voldoende gegevens hebben. De inhoud van het rekest — moge ik de gegrondheid

(STOKVIS.)

nog volkomen in het midden laten — is ernstig genoeg, om ons er deugdelijk rekenschap van te geven. Mijn hoofdgrief is op het oogenblik, dat de Regeering ons niet voldoende inlichtingen heeft gegeven en dat de commissie daarin berust.

De heer Van Helsdingen heeft er op gewezen, dat de rekestranten niet alle formaliteiten volkomen hebben betracht.

De heer Van Helsdingen: Daar heb ik geen conclusie aan vastgeknoopt.

De heer Stokvis: Dat weet ik wel en daarom zeg ik er ook niets verder over. Er zijn echter andere punten, die van meer belang zijn en daarom zou ik willen vragen, niet al te formalistisch te zijn. Trouwens het adres is binnengekomen en de Regeering heeft er aandacht aan gegeven.

Op een van de m. i. zeer belangrijke punten nu heeft de heer Van Helsdingen gemeend, dat tot klagen geen aanleiding bestaat, n.l. de klacht, dat de bevolking niet zou zijn gehoord, toen de erfpachtsovereenkomst in 1904 is gesloten. De heer Van Helsdingen erkent wel, dat het Agrarisch besluit voorschrijft, dat vóór het afsluiten van een overeenkomst de aanvraag moet worden publiek gemaakt in de desa en dat er een maand tijd moet worden gelaten, om zoowel aan de ingezetenen als aan de bestuurders gelegenheid te geven, bezwaren in te dienen, maar, zegt hij, dat is eigenlijk geen wettelijk voorschrift in dien zin, dat het steeds imperatief zou moeten worden gevolgd. Hierin moet meer worden gezien een goedwilligheid van de Regeering of van den wetgever. De bepaling is echter zoo positief, dat ik aan goedwilligheid niet kan denken. Er is hier sprake van een recht en mij dunkt, dit staat zoo vast, omdat er in art. 16, lid 2 van het Agrarisch besluit staat geformuleerd: „Deze afstand (in erfpacht) geschiedt” en dan volgt een lijstje van de voorwaarden. Als daaraan niet voldaan wordt, geschiedt de uitgifte in erfpacht dus niet. In dat lijstje nu komt onder e voor: „nadat voldaan is aan de tweede alinea van art. 10”, terwijl deze juist inhoudt het publiek maken van de aanvraag in de desa, om gelegenheid te geven aan de belanghebbenden, zich te doen hooren.

Mijnheer de Voorzitter! Wat dat betreft, staan de rekestranten m. i. met hun klacht volkomen sterk. De Regeering had ons juist op dit beslissende punt rekenschap moeten geven en ons niet in onzekerheid moeten laten, want dat hooren van de belanghebbenden had wellicht tengevolge gehad, in de eerste plaats, dat met verschillende algemeene bezwaren rekening zou zijn gehouden en in de tweede plaats, zooals de Schmutzer niet onmogelijk acht, dat er onregelmatigheden in de aanvragen zouden zijn gebleken, die tegen de belangen van de bevolking ingaan.

Nu herinnert de heer Van Helsdingen aan een bepaling van het Agrarisch Besluit van 1910, waarbij de publiciteit van de aanvraag facultatief is gesteld — dat bewijst reeds, dat het oorspronkelijke voorschrift imperatief was. Die

facultatiefstelling is echter beperkt tot aanvragen in erfpacht van gronden, waarop reeds vroeger erfpacht heeft gerust; maar die beperking dateert van 1910, terwijl de klacht, waarover het hier gaat, betreft een erfpachtsbesluit van 1904; dus die facultatiefstelling van 1910 — en ik heb nergens gelezen, dat die terugwerkende kracht zou moeten hebben — geldt niet voor een erfpachtsovereenkomst van 1904. M. i. was de verplichting om die mensen te hooren, toen aanwezig.

Nu is er nog een kwestie, die aandacht verdient. De Regeering spreekt in haar antwoord van een verlenging van erfpacht. Nu zou men kunnen zeggen, welke beteekenis heeft een verlenging van erfpacht? Is zij een nieuwe erfpachtsovereenkomst, waarvoor dus alle bepalingen — en dan ook die, welke ik zooeven noemde — zouden moeten gelden, of behoeft bij die verlenging geen nieuwe procedure te geschieden, loopt de erfpachtsovereenkomst eenvoudig door?

Hieromtrent vind ik geen enkel voorschrift in het Agrarisch Besluit zelf. Men vindt alleen in art. 732 Burgerlijk Wetboek deze bepaling, dat een erfpachtsovereenkomst, die door het verloop des tijds ophoudt te bestaan, niet stilzweigend wordt vernieuwd. Daarin begeef ik mij nu echter niet; ik wilde alleen opkomen tegen het positieve beoog, als zouden de requestanten geen recht hebben gehad om te worden gehoord.

Naast de juridische zijde van het rekest, staat echter nog een andere, welke ik de vorige week heb belicht. Er kunnen in een erfpachtspereel enclaves van bevolkingsgrond zijn begrepen, waarvan de bezitsrechten zijn afgestaan. Het blijft nu de vraag, of deze gang van zaken niet bij de erfpachtsovereenkomst behoort te blijven ingeschakeld. Moet n.l. de Regeering bij het afloopen van den erfpachtstermijn zich niet afvragen, of de veranderde situatie, de gestegen behoefte aan bevolkingsgrond, aanleiding kunnen zijn om een deel van den vrijgekomen domeingrond weer ter beschikking voor erfelijk individueel bezitsrecht te stellen. En dat had wellicht kunnen blijken, wanneer de bevolking in dit geval was gehoord bij de zoogenaamde verlenging van de erfpachtsovereenkomst.

Nu heeft de heer Van Helsdingen gezegd: juridisch heeft de bevolking geen enkele aanspraak, maar dat Regeering en Commissie voor de verzoekschriften toch moesten voelen, dat er een zekere hardnekkigheid spreekt uit het rekest, welke daarom aanleiding behoort te zijn, dat de Regeering eens een onderzoek instelt naar de redenen van die hardnekkigheid.

Mocht de heer Van Helsdingen een dergelijk voorstel doen, dan zou ik, ofschoon het misschien een voordeel zou kunnen opleveren, toch tegen moeten stemmen, want het opdragen aan de Regeering van een onderzoek naar de vasthoudendheid van een bepaalden rekestrant, ligt dunkt mij niet op onzen weg.

De heer Kerkkamp: De bedoeling is dunkt mij wel duidelijk.

(STOKVIS.)

De heer Stokvis: De heer Van Helsdingen heeft gevraagd een onderzoek naar de redenen der vasthoudendheid van den rekestrant, maar dat ligt niet op onzen weg en ook niet op dien van de Regeering. De vraag is hier alleen maar, heeft de Regeering ons over het verzoek al dan niet voldoende ingelicht, zoodat wij ons daarover een oordeel kunnen vestigen.

Nu heeft de heer Schmutzer, die het overigens met de commissie eens is, naar mijn oordeel de zeer juiste opmerking gemaakt, dat het bij uitgifte van erfpachtsperceelen wel voorkomt, dat onregelmatigheden worden begaan.

Afgezien nu van de juridische klacht van den rekestrant, die ik voor mij gegrond acht, is in het geval dat hier voor ons ligt, de mogelijkheid van onregelmatigheden — natuurlijk te goeder trouw — heelemaal niet uitgesloten. Ik heb berichten ontvangen, waardoor het mij niet alleen mogelijk toeschijnt, maar zelfs waarschijnlijk voorkomt, dat er bij de erfpachtsuitgifte van het areaal van „Kadipaten" oude rechten van de Inlandsche bevolking in het geding zijn geweest. Dit is een zeer oude fabriek, welke van 1864—'74 heeft gewerkt op een oud huurcontract, voordat het agrarisch besluit nog in werking was getreden. Dat huurcontract, dat voor niet langer dan 20 jaar kon worden verleend, kon later omgezet worden in erfpacht voor hoogstens 75 jaar en hiervan heeft de fabriek gebruik gemaakt.

Het vreemde in dezen gang van zaken is, dat terwijl de conversie van het huurcontract in erfpacht in 1874 is geschied voor 75 jaren, en die termijn dus moet afloopen in 1949, men in 1904 een nieuw erfpachtvereenkomst heeft gesloten voor eenzelfde oppervlakte grond, nl. ongeveer 400 bouw, ook weer tot 1949. Er is dus hier geen sprake van verlenging in den gewonen zin, maar van een nieuwe erfpachtvereenkomst, nadat men om de een of andere reden de oude niet meer geldig vond, want anders zou ik mij niet kunnen voorstellen, dat men erfpachtsrecht, dat in 1874 voor 75 jaar werd verleend, in 1904 opnieuw gaat geven. Nu is er in de berichten, die ik heb gekregen, voor mij wel aanleiding om bijzondere redenen hiervoor te veronderstellen, maar hierop ga ik thans niet verder in, in afwachting van de inlichtingen, die de Regeering ons, als zij haar gevraagd zullen worden, zal geven. Bij mij is sterk de indruk gevestigd, dat in de eerste erfpachtvereenkomst van 1874 een zekere oppervlakte grond werd begrepen, waarop de Inlandsche bevolking in die streek reeds rechten had en dat men in 1904 een nieuwe erfpachtvereenkomst heeft gesloten op een wijze, die wij niet kunnen nagaan o. a. omdat de bevolking, die reeds toen aan het klagen was geslagen, niet, of vermoedelijk niet werd gehoord. Wat mij zeer opvalt, is — als het juist is wat in dat rekest staat — dat al van 1902 af de rekestranten gevraagd hebben om gehoord te mogen worden en dat zij op al hun verzoeken geen antwoord zouden hebben ontvangen; althans uit de inlichting van de Regeering blijkt niet, dat dit wel het geval is geweest.

Waar zooveel onzekerheid ons omgeeft, dunkt het mij toch uiterst redelijk, aan de Regeering uitvoeriger inlich-

(STOKVIS, DE HOOG.)

tingen te vragen, dan waarin de Commissie voor de verzoekschriften wenscht te berusten.

De Voorzitter: Wenscht de voorzitter van de Commissie voor de verzoekschriften nog te antwoorden?

De heer De Hoog: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou eigenlijk willen beginnen met enkele punten uit het betoog van den heer Stokvis in de eerste plaats te beantwoorden om daarna over te gaan tot de andere sprekers en tenslotte weer terug te komen tot den heer Stokvis.

Met den heer Stokvis zie ik de zaak zoo, dat inderdaad in 1874 een erfpacht is verleend aan deze onderneming. Dit geschiedde echter voor den tijd van 30 jaren. In 1904 krijgen wij een verlenging van 45 jaren, waardoor dus de termijn, bepaald in het vroegere R.R., n.l. dat ten hoogste uitgegaan kon worden tot een erfpachtverleening voor 75 jaren, was bereikt. Maar, Mijnheer de Voorzitter, nu berust eigenlijk de geheele klacht van Raden Soerjana, als de Commissie het goed heeft gezien, op on-dits, want, wat zegt rekestrant? Er moet in 1902 of 1903 een persoon zijn geweest, — zegt hij — d.i. een zekere Rasita, die — niet namens anderen, dat blijkt niet uit het rekest — gevraagd heeft om eenige sawahs terug te kunnen krijgen. Aan wien hij dat gevraagd heeft, komt niet voor in dat rekest, maar Raden Soerjana zegt in het rapport zelf, dat die persoon de sawahs niet terug heeft gekregen, het resultaat van zijn verzoek is geweest, dat de woonerven t. w. (in) de kampongs enz. werden teruggegeven aan de verschillende kampongs. Daaruit meent de commissie te kunnen concluderen, dat de kampongs oorspronkelijk niet bestonden, dat zij zich later daarop gevestigd hebben.

Die kampongs bestonden dus toen niet, evenmin — dat volgt daaruit — de sawahs.

Nu zegt Raden Soerjana verder, dat er ook anderen zijn — hij noemt dan enkele anderen — van wie de verzoeken niet beantwoord zijn geworden. Hij haalt zelfs een geval aan, waarbij hij niet weet, wie gereclameerd heeft, maar hij haalt het aan als een van de vele klachten die naar aanleiding daarvan naar voren zijn gebracht.

De heer Schmutzer heeft gevraagd: Kan de Commissie ons niet de zekerheid geven, dat er geen onjuistheid zou zijn begaan bij de erfpachtsverleening. Hij heeft gezegd: als er zekerheid bestaat, dat het niet het geval is geweest, ga ik onmiddellijk aeoord met de conclusies van de commissie. De Commissie heeft niets anders gehad dan het rekest van Raden Soerjana en de beslissing van de Regeering, maar waar de Regeering pertinent verklaart, dat in deze niet de minste onbillijkheid is begaan t.a.v. de bevolking — het zegt duidelijk, dat in de genoemde erfpachtsperceelen geen gronden waren begrepen, welke wederrechtelijk aan de bevolking waren ontnomen — mag men tegenover een dergelijke pertinente verklaring van de Regeering toch van rekestrant zeker iets meer bewijzen verwachten dan de gewone mededeelingen in het rekest aan ons, zonder verdere bewijzen, alvorens wij aan de Regeering kunnen zeggen: Deze bewering van U is niet juist.

(DE HOOG, VAN HELSDINGEN.)

De heer Stokvis heeft nu daarentegen wel nieuwe dingen medegedeeld, hij is met verschillende mededeelingen gekomen, die misschien wel een nader licht op de zaak kunnen werpen. Verder zegt hij: wat zegt de Regeering t.a.v. de erfpachtsverleening en het niet hooren van de betrokken desa's? Dat zij niet kan bewijzen, dat inderdaad de bevolking is gehoord. Ik zou zeggen, dat het van de Regeering toch een bewijs is van oprechte medewerking om de belangen van de bevolking niet in het gedrang te brengen. Immers, de Regeering erkent onmiddellijk, dat zij het niet kan aantonen, maar zegt: „Ik heb van de tegenstanders ook niets gehoord, wat mij brengen kan tot een tegengestelde meening: In ieder geval staat het voor mij vast, dat er geen onbillijkheid is begaan t.o.v. hen en daarom wensch ik dien eisch van schadeloosstelling niet te accepteren”.

De Commissie zou haar standpunt willen handhaven, maar aan den anderen kant heeft zij er geen bezwaar tegen, wanneer het College zich in dien geest mocht uitspreken, om nadere gegevens aan de Regeering te vragen n.a.v. de door den Stokvis gedane mededeelingen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De heer Schmutzer heeft naar voren gebracht, dat ik à priori zou hebben aangenomen, dat er indertijd geen onregelmatigheden zouden hebben plaats gevonden. Ik heb mij bij de overweging van het rekest, dit ook ernstig afgevraagd en mij zeker de mogelijkheid voor oogen gesteld, maar er is een reden, waarom ik een nader onderzoek daaromtrent onwenschelijk acht, in dien zin, dat daarvan afhankelijk wordt gesteld het antwoord op dit rekest. Men moet niet vergeten, dat het op het oogenblik reeds 21 jaar geleden is, dat deze zaak zich heeft afgespeeld en dat dit tijdsverloop de zaak natuurlijk zoodanig zal hebben vertroebeld, dat wij bijna met zekerheid kunnen weten, dat er geen behoorlijke, degelijk-gegronde gegevens meer zijn te verkrijgen over de vraag, of er al dan niet onregelmatigheden in de betrokken desa hebben plaats gevonden. Indien het betref een erfpachtsaanvraag van één of twee jaar geleden, zou ik onvoorwaardelijk meegaan met het verzoek, alsnog een onderzoek in te stellen en te trachten gegevens te vinden, maar ik ben er bang voor, dat een onderzoek thans, na zoo langen termijn, ons niet veel verder zal brengen.

In de tweede plaats heb ik zelf uitdrukkelijk de verschillende artikelen aangehaald, die de heer Stokvis in zijn rede breder heeft toegelicht. Ik heb dan ook niet gezegd, dat er voor het in het rekest gedane verzoek geenerlei grond is, maar dat de juridische gronden, waarop het berust, zwak zijn, zoodat die dan ook m. i. geen aanleiding tot uitkeering van schadeloosstelling konden opleveren, ook omdat het hier niet betreft een zuiver privaatrechtelijke, maar ook een publiekrechtelijke zaak en het zeer de vraag is of, ook al is de omissie begaan en de bevolking niet gehoord, hieruit een voldoende grond tot een actie voor schadeloosstelling zou kunnen voortspuiten. Ik vrees althans, dat de bevolking, wanneer zij op de genoemde gron-

(VAN HELSDINGEN, STOKVIS.)

den bij den rechter een eisch tot schadeloosstelling indien de, geen succes zou hebben.

Verder kan ik den heer Stokvis toegeven, dat er voor de Regeering alle aanleiding bestaat, zich bij verlenging van den erfpachtstermijn ernstig af te vragen, of de veranderde omstandigheden eventueel medebrengen, dat de gronden niet weer in erfpacht uitgegeven maar aan de bevolking teruggegeven moeten worden. Dit is dus een verplichting aan de zijde van de Regeering, maar daaraan kan door de bevolking evenmin eenig recht op schadeloosstelling worden ontleend.

Overigens moet ik erkennen dat de nadere gegevens, die de heer Stokvis hier heeft verstrekt van dien aard zijn, dat ook ik geneigd ben te zeggen, dat wij over dit rekest niet behoorlijk kunnen beslissen, alvorens de Regeering nadere gegevens heeft verstrekt. In mijn betoog in eersten termijn heb ook ik de noodzakelijkheid naar voren gebracht, alle rekest, die over deze aangelegenheid vroeger bij de Regeering zijn ingediend, met de daarop gegeven beschikkingen, alsnog aan den Volksraad over te leggen. Er schijnt in deze zaak iets te zijn dat niet klopt. De heer De Hoog zegt uitdrukkelijk, dat de erfpachtstermijn slechts 30 jaar was, terwijl de heer Stokvis beweert, dat die termijn liep over 75 jaar en het toch veel logischer is, indien de gronden eerst voor 30 jaar zijn uitgegeven en na het verstrijken van dien termijn de erfpacht met 45 jaar werd verlengd, dan dat wij zouden aannemen, dat de termijn van den aanvang af 75 jaar is geweest.

Al deze redenen brengen mij er toe, mij aan te sluiten bij de opvatting van den heer De Hoog, dat het gewenscht is, dat de Regeering alsnog nadere inlichtingen verstrekt.

De Voorzitter: Als het College zich hiermede kan vereenigen, zouden wij daarom kunnen verzoeken.

De heer Stokvis: Ik wilde gaarne nog iets in het midden brengen, Mijnheer de Voorzitter. Op de zaak zelf zal ik niet meer ingaan, ik heb niets toe te voegen aan hetgeen ik reeds in het midden heb gebracht, maar ik zou gaarne van de Commissie voor de verzoekschriften nog even precies de redactie willen vernemen, die zij alsnog zou willen voorstellen. Verleden week heb ik de volgende conclusie in overweging gegeven:

„De Commissie stelt voor, om onder dankzegging voor de reeds verschafte inlichtingen aan de Regeering te verzoeken, aan den Volksraad alsnog uitvoeriger mededeeling te doen, onder meer omtrent den rechtstoestand van de in het adres bedoelde gronden en de wijze, waarop deze in het betrekkelijke erfpachtsperceel vóór en na de verlenging van het erfpachtsrecht waren betrokken”.

Ik kan mij niet voorstellen, dat de Commissie daartegen ernstige bezwaren zou hebben, want hier mee wordt de kern van de zaak aan de Regeering voorgelegd. Wenscht de Commissie zich alleen met dat deel van de conclusie te vereenigen, waarmede in het algemeen uitvoeriger mededeeling

26ste VERGADERING — DONDERDAG 23 FEBRUARI 1928.

Verzoekschrift No. 5 van het 6e rapport der Commissie voor de verzoekschriften.

(STOKVIS.)

lingen aan de Regeering worden gevraagd dan zou ik dat ook een belangrijke tegemoetkoming achten.

De Voorzitter: De conclusie zou verbonden kunnen worden aan de gehouden debatten.

De heer Stokvis: Zeker, Mijnheer de Voorzitter. Wat is mijn bezwaar? Wanneer ik het goed heb, laat de heer De Hoog het eerste deel van de oude conclusie bestaan en daarmee kan ik mij juist niet vereenigen; dat is immers precies hetgeen de Regeering heeft geantwoord. Wanneer dus die vorige conclusie zou kunnen vervallen en wij zouden alsnog, gehoord de debatten, uitvoerige mededeelingen omtrent den inhoud van het adres aan de Regeering kunnen vragen, meen ik, dat dit wel een oplossing is, waarbij wij tot elkaar kunnen komen.

(DE HOOG.)

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie voor de verzoekschriften wenscht de volgende redactie van haar conclusie voor te stellen:

„De commissie stelt voor, de Regeering, naar aanleiding van de in de vergaderingen van het College van Gedelegeerden van 16 en 23 Februari 1928 gehouden debatten, nader terzake inlichtingen te verzoeken”.

De door den heer De Hoog voorgestelde gewijzigde conclusie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die terinzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 11.17 uur v.m. gesloten.

27ste VERGADERING — DONDERDAG 1 MAART 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging K. B. betreffende de diensttijd-pensioenreglementen voor officieren en onderofficieren. — Herziening heerdienst-ordonnanties van Semarang, Rembang en Soerabaja. — Wijziging Bosch-ordonnantie.

27ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 1 Maart 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging K. B. betreffende de diensttijd-pensioenreglementen voor officieren en onderofficieren. — Herziening heerdienst-ordonnanties van Semarang, Rembang en Soerabaja. — Wijziging Bosch-ordonnantie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Sockawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Rutgers en Hoekman.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinet-brieven van den Gouverneur-Generaal van 20, 24 en 25 Februari 1928 No. 18, 13 en 14 houdende mededeeling betreffende vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot aanvulling van het Indisch burgerlijk pensioenreglement, enz. (Ond. 101);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den Ambonraad (Ond. 111);
 - c. de ordonnantie tot regeling van het medebestuur van provinciën m. b. t. den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst (Ond. 105).
2. Besluit van den Gouverneur-Generaal inzake opnieuw afkondiging van den tekst en de bijlagen van B. B. L. 1925.
3. Idem van 22 Februari 1928 No. 20 houdende eervol ontslag van Mr. W. M. Ouwkerk als secretaris van de commissie tot herziening van de Stadsgemeente-ordonnantie en de Provincie- en Regentschapsordonnantie, en tot benoeming in zijn plaats van Mr. J. F. Muller.
4. Idem van 24 Februari 1928 No. 12 houdende studie-opdracht aan den regent van Meester-Cornelis, Raden Toemengoeng Abdoerachman, naar Nederland.
5. B. G. S. van 24 Februari 1928 No. 344/I betreffende de voorkeur bij opname in 's Lands dienst voor niet militie-plichtigen.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER, MANDAGIE.)

De stukken sub 1 t/m 4 worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad; stuk sub 5 zal worden gedrukt.

B. Het volgende ter kennisneming ontvangen stuk.
1e. Proces-verbaal van het Volksraadstemkantoor houdende verkiezing van Dr. P. J. van Loo.

De Voorzitter: Aan de orde zijn:

De ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 2 December 1926 No. 30 (Indisch Staatsblad No. 551) en van de daarbij vastgestelde „Diensttijd-pensioenreglementen voor officieren en onderofficieren” (Ond. 110);

De ontwerp-ordonnantie tot herziening van de heerdienst-ordonnanties voor de gewesten Semarang, Rembang en Soerabaja (Ond. 109).

Deze ontwerpen worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de boschordonnantie voor Java en Madoera (Ond. 97).

Ik maak er de heeren op attent, dat in den gedrukten tekst van art. 15 onder art. II A, eenige weinig beteekenende fouten voorkomen, die niet in den origineelen tekst zijn te vinden en die derhalve zonder bezwaar hersteld kunnen worden.

Voorts vestig ik er ten overvloede de aandacht op, dat door de Regeering bij Memorie van Antwoord nog eenige wijzigingen in het ontwerp zijn aangebracht, n.l. 1o onder art. II A in art. 15, lid (4); 2o onder art. II C in art. 21 en 3o onder art. II E in art. 30 (oud art. 22), lid (2).

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Art. 20 van de aanhangige ontwerp-ordonnantie luidt:

„(1) Met geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden wordt gestraft hij, die in 's Lands bosschen een vuur ontsteekt, zonder daartoe gerechtigd te zijn.

(2) Het in het vorig lid bepaalde geldt niet voor het ontsteken van vuren voor één of meer personen, die in de bosschen overnachten.”

In het Gedelegeerdenverslag is ten opzichte van lid 2 van bovengenoemd artikel door enkele leden de opmerking gemaakt — m.i. een zeer juiste opmerking, Mijnheer de Voorzitter — dat de ratio van dit lid hun niet duidelijk was, daar ook bij het overnachten in de bosschen het ontsteken van vuren brand kan veroorzaken.

In de Memorie van Antwoord wordt gezegd:

„Aangezien van hen, die in de bosschen moeten overnachten, niet gevergd kan worden dat zij geen vuur

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(MANDAGIE, STOKVIS.)

ontsteken, is ten deze een uitzondering gemaakt op de algemeene bepaling.

In de bestaande voorschriften, die geen aanleiding hebben gegeven tot moeilijkheden, wordt geen verandering gebracht."

Dit antwoord acht ik niet bevredigend. De bedoeling van lid 1 van art. 20 is ongetwijfeld, brand te voorkomen; door een vuur te ontsteken kan brandgevaar ontstaan, waarvan beschadiging of vernieling van 's Lands bosschen het gevolg kan zijn. Vandaar dat het ontsteken van een vuur in 's Lands bosschen met geldboete is bedreigd. M. i. heeft het niet zoozeer in de bedoeling van den wetgever gelegen, om het ontsteken van vuur tegen te gaan, dan wel de schadelijke en gevaarlijke gevolgen van het ontsteken van vuur te voorkomen.

Art. 20 lid 1 van deze ontwerpordonnantie bedreigt den gene, die in 's Lands bosschen een vuur ontsteekt, zonder daartoe gerechtigd te zijn, met een geldboete van ten hoogste f 25, doch lid 2 vrijwaart iedereen, die in de bosschen overnacht en vuren ontsteekt, van straf; over aansprakelijkheid voor en strafbaarheid wegens het ontstaan van brandgevaar met alle gevolgen, daaraan verbonden, wordt niet gerept. Dit kan moeilijk in de bedoeling van den wetgever liggen. Art. 497 ten 2e van het strafwetboek bedreigt dengene, die op of aan den openbaren weg of op zoo korten afstand van gebouwen of goederen, dat daardoor brandgevaar kan ontstaan, een vuur aanlegt, met een geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden.

Indien deze wettelijke strafbepaling ook van toepassing is op het ontsteken van vuren in 's Lands bosschen, dan is m.i. opname van het tweede lid van art. 20 van de aanhangige ordonnantie niet gewenscht, daar het dusdanig opgevat kan worden, dat men door in het bosch te overnachten, vuren kan ontsteken, zonder eenige verantwoordelijkheid voor het ontstaan van brandgevaar. In het ontkennde geval ware m.i. het tweede lid van art. 2 van de ontwerpordonnantie in dien zin aan te vullen, dat aansprakelijkheid van den dader voor het ontstaan van brandgevaar, daarin tot uiting komt. Men houde wel in het oog, dat wegens het zich schuldig maken aan overtreding van de artikelen 188 en 409 van het Wetboek van Strafrecht, welke straf bedreigen aan dengene, aan wiens schuld brand, beschadiging, vernieuwing, enz. te wijten is, de daders strafbaar zijn met gevangenisstraf dan wel hechtenis en deze bosch-ordonnantie geeft daar geen aanleiding toe. De betrekkelijke redactie laat ik gaarne aan den geachten Regeeringsgemachtigde over.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is een opmerking gemaakt, waaruit een zekere teleurstelling spreekt, n.l. dat het nieuwe reglement op het Boschwezen, dat nu door ons College moet worden aangevuld, in het Staatsblad is verschenen feitelijk vlak voor de instelling van ons College.

Ik ben niet degene geweest, die deze opmerking heeft gemaakt, want ik heb niet gezeten in de commissie, die de

(STOKVIS.)

zaak heeft voorbereid, maar ik stem er mee in, niet omdat ik daarmee, wat mij betreft, een verwijt wensch te richten tot de Regeeringsgemachtigden, die nu voor ons zitten, maar het feit, dat vlak voor de instelling van ons College ongeveer 150 ordonnanties met een ongewoon grooten spoed naar het Staatsblad zijn gedreven — waaronder ook zeer belangrijke en onder die zeer belangrijke behoort ook het ontwerp, dat wij thans zullen aanvullen — heeft uiteraard op ons College een hoogst onaangename indruk gemaakt. Ik ben er van overtuigd, dat ik hier niet spreek voor mijzelf alleen.

Wanneer nu onmiddellijk, of althans vrij snel, na de afkondiging dit nieuwe boschreglement door ons College krachtens wettelijken plicht moet worden aangevuld en gewijzigd, dan is het begrijpelijk, dat wij een dergelijke gelegenheid ook bezigen om nog eens onze teleurstelling te uiten.

Nu is het volkomen gerechtvaardigd, dat de Regeeringsgemachtigde, die door deze opmerking op het oogenblik wordt getroffen, zich de zaak voor zijn eigen departement aantrekt en zich in een verdedigende stelling plaatst.

Maar dan moeten de motieven, die ons worden voorgelegd, inderdaad ook overtuigende kracht hebben.

Welke redenen worden nu aangevoerd voor de plaatsing van het nieuwe Boschreglement in het Staatsblad kort voor de instelling van ons College? Men vindt die motieven in de Memorie van Toelichting en daaruit volgt, dat door het departement of de Regeering reeds voorvoeld is, dat er wel eens een aanmerking uit het College zou kunnen komen. Er wordt n.l. gezegd: dit nieuwe Boschreglement van 11 Mei 1927 — 5 dagen vóór de instelling van het College van Gedelegeerden — moest met zoo groote snelheid naar het Staatsblad, omdat 26 April 1927 was aangesteld een hoofdambtenaar bij het Boschwezen, die speciaal belast zou zijn met de voorbereiding van de instelling van een djatihoutbedrijf! Deze zou onmiddellijk belemmering hebben gevonden, wanneer hij niet reeds dadelijk een Boschreglement voor zich had, waarop hij dien arbeid kon bouwen.

Ik vind dat argument niet sterk. Er is aan de inrichting van zoo'n djatihoutbedrijf, dunkt mij, zooveel verbonden, waarvoor het Boschreglement nu niet een strikt noodzakelijk fundament mag heeten, dat, wanneer die hoofdambtenaar eind-April aan het werk moest gaan, hij wel tot, laat ik zeggen, eind Mei — want het College had als steeds natuurlijk gaarne den noodigen spoed betracht — had kunnen wachten op het nieuwe Boschreglement.

Bovendien, Mijnheer de Voorzitter, ik heb dit Boschreglement en het vorige er nog eens met lekenblik op nagelezen en daar stond niets in, waardoor de voorbereider van een djatihoutbedrijf zijn pas begonnen werk niet dadelijk zou kunnen voortzetten. Ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde ons eens duidelijk zal willen maken, waarom dan een spoed als thans betracht noodig was.

Ik ben er ietwat uitvoerig op ingegaan, omdat ook de Regeering dat gedaan heeft en ik het gewenscht vind, dat er van de zijde van het College van Gedelegeerden blijk

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(STOKVIS, DE HOOG.)

wordt gegeven, dat men ons, althans mij, niet voldoende heeft kunnen overtuigen, wat deze ordonnantie betreft, van de onvermijdelijkheid der staatsbladjaacht vlak voor de instelling van dit College.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met mij aan te sluiten bij hetgeen mijn geacht medelid, de heer Stokvis, heeft gezegd t. a. v. de jaacht, om nog voor de opening van de eerste Volksraadszitting van het vorige jaar, verschillende ordonnaties in het Staatsblad geplaatst te krijgen. Ik wil in dit verband nog even wijzen op een punt, dat ook in het Gedelegeerdenverslag naar voren is gebracht n.l.

„Dat in artikel 17 lid 4 van het Boschreglement verwezen wordt naar art. 29 van dat Reglement”” dat n.b. op het oogenblik, dat het reglement in werking trad nog niet bestond.

Een punt, dat de heer Stokvis heeft aangevoerd is, dat men zich beriep voor deze haastige opname in het Staatsblad op de algemeene reorganisatie van het djatibedrijf. Die reorganisatie van het djatibedrijf is echter slechts één van de punten, en het spijt mij, dat de Regeering in deze niet heeft gemeend, een ruimer standpunt te moeten innemen en ons ook wat meer gelegenheid te moeten geven tot het maken van opmerkingen t. o. v. andere punten der reorganisatie. Zoals in het Gedelegeerdenverslag is gezegd, zal hierop verder niet behoeven te worden ingegaan, aangezien deze eigenlijk buiten de materie vallen. Ik zal mij daarom alleen bepalen tot hetgeen in het Gedelegeerdenverslag is gezegd onder de Algemeene opmerkingen in de laatste alinea. Daar staat:

„Hij” — een der leden — „sprak niettemin als zijn oordeel uit, dat de materie, welke in art. 29 (oud 21) lid 1 aan den Gouverneur-Generaal ter regeling is opgedragen, in de Bosch-ordonnantie zelf geregeld behoorde te worden”.

Op deze opmerking wordt in de Memorie van Antwoord vrij laconiek gezegd:

„De bepalingen in art. 29 betreffen uitsluitend een uitvoeringsmaatregel en behoren daarom naar de meening der Regeering niet in de ordonnantie thuis”.

Mijnheer de Voorzitter! Misschien is het Gedelegeerdenverslag in deze niet al te duidelijk geweest en ik wil daarom thans de bedoeling van deze zinsnede even wat verduidelijken.

In het oude art. 21 (nieuw art. 29) lid 1 staat:

„De Gouverneur-Generaal geeft de noodige voorschriften en aanwijzingen ter verzekering van de goede uitvoering van de bepalingen dezer ordonnantie en wijst daarbij, voorzoover noodig, aan, in welke gevallen de bestuursambtenaren en andere gezaghebbenden, aan wie in deze ordonnantie of bij die voorschriften bevoegdheden zijn toegekend, alvorens daarvan gebruik te maken, het advies van de betrokken boschbeheerders zullen hebben in te winnen zoomede, in welke gevallen de boschbeheerders bij de uitvoering

(DE HOOG, VOORZITTER, KERKKAMP.)

van hun taak overleg hebben te plegen met die gezaghebbenden”.

Het is juist over de woorden „aan wie in deze ordonnantie of bij die voorschriften bevoegdheden zijn toegekend” dat ik hier de volgende opmerking wil maken.

Het komt mij voor, dat het Boschwezen niet moet hinken op twee gedachten. Er is slechts één persoon verantwoordelijk voor den goeden gang van zaken en dat is de boschbeheerder. Meent de Regeering, dat er andere ambtenaren zijn behalve deze boschbeheerders, die een verantwoordelijkheid hebben te dragen, laat zij dat dan vastleggen in deze boschordonnantie en niet in de voorschriften, die de Gouverneur-Generaal straks zal geven en waarbij andere personen kunnen worden aangewezen, behalve degenen, die in de Boschordonnantie genoemd zijn. Het is op grond daarvan dat in het Gedelegeerdenverslag werd gezegd: Laat alle personen, die buiten den boschbeheerder om, eenig recht van meespreken hebben, worden genoemd in deze boschordonnantie.

Ik zou er bij de Regeering sterk op willen aandringen om deze woorden in het nieuwe artikel 29 (oud art. 21) lid (1) te laten vervallen.

De Voorzitter: Zooals U zelf reeds hebt toegegeven is het door U aangevoerde punt betrekkelijk buiten de orde.

De heer De Hoog: Pardon, Mijnheer de Voorzitter! Het door mij besproken punt betreffende art. 29 is in het Gedelegeerdenverslag opgenomen.

De Voorzitter: Dat is zoo, maar het artikel wordt niet aan stemming onderworpen, althans het door U bedoelde punt niet. Misschien dat de Regeeringsgemachtigde nog op de opmerkingen van den heer De Hoog wil antwoorden, maar ik meende, dat ook de heer De Hoog van inzicht was, dat dit punt thans niet dadelijk aan de orde is.

De heer De Hoog: Goed, Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij voorloopig bepalen tot aandringen bij de Regeering op de door mij voorgestane wijziging van dit artikel.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Ook mij heeft de werkwijze, welke voorafgegaan is aan de indiening van dit ontwerp, getroffen. Ik sta ongeveer op hetzelfde standpunt als de heeren Stokvis en De Hoog, maar zou het toch minder algemeen willen stellen. Ik voor mij heb niet zoozeer bezwaar tegen het groot aantal ordonnaties, dat is ingevoerd, kort voordat dit college zitting nam, maar ik zou meer bezwaar willen maken tegen die ordonnaties, welke zonder bepaalde noodzaak op dat moment zijn ingevoerd.

Als ik mij niet bedrieg, is het boschreglement afgekondigd op een moment, dat die afkondiging nu niet bepaald strikt noodzakelijk was. Ook thans, na de lezing van de regeeringsstukken, ben ik deze meening nog toegedaan, want ik heb mij de vraag voorgelegd, welk verschil

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(KERKKAMP.)

het zou hebben gemaakt, wanneer de plaatsing in het Staatsblad nog niet was geschied, het boschreglement dus niet was vastgesteld en dit ons eerst op heden was voorgelegd geworden. Ik kan niet anders zeggen, dan dat dit geen verschil zou hebben gemaakt. Hetzelfde werk, dat op het oogenblik gebeurt, had dan ook gedaan kunnen worden. Het boschreglement had in beginsel door de Regeering kunnen worden vastgesteld en alle daarop betrekking hebbende uitvoeringsvoorschriften hadden eveneens in beginsel door den dienst kunnen worden opgemaakt. Dan zou ons thans zijn voorgelegd een ordonnantie, waarin het boschreglement in zijn geheel was opgenomen. Dan had de kans bestaan, dat het college hier en daar een kleine wijziging zou hebben voorgesteld, die wellicht nog door de Regeering zou zijn overgenomen, want er worden zelden principieele wijzigingen voorgesteld. Al het werk, wat tot op het oogenblik gedaan ware, zou dus van kracht zijn gebleven, misschien zou hier en daar nog een enkel uitvoeringsvoorschrift moeten worden gewijzigd, maar er zou geen wijziging van ingrijpende beteekenis noodig zijn geweest en de inwerkingtreding zou dan ongeveer op hetzelfde moment hebben kunnen plaats hebben als nu, want het boschreglement is ook nu nog niet in werking getreden.

Dit is mijn bezwaar tegen de gevolgde werkwijze. Hierbij komt nog, dat deze aangelegenheid door twee verschillende wetgevers is geregeld. Ook dat vind ik onjuist. Dit was vroeger ook het geval; zeker, Mijnheer de Voorzitter, dat weet ik wel, want vroeger was het boschreglement vastgesteld bij Indische ordonnantie en de strafbepalingen waren opgenomen in een K. B. Dit is dan ook de reden, waarom het boschreglement en de strafbepalingen wederom in twee gedeelten zijn behandeld, maar ik geloof niet, dat zulks noodig was en ik ben er zeker van, dat een dergelijke werkwijze niet juist is. Eén wetgever behoort een ordonnantie in haar geheel vast te stellen.

Ik betreur het, Mijnheer de Voorzitter, — en vandaar, dat ik hierop de aandacht heb gevestigd — dat dit college niet in de gelegenheid is gesteld over het boschreglement te spreken. Die gelegenheid is het college ontnomen door plaatsing in het Staatsblad, kort voordat het college zitting nam.

Het betreft hier toch een materie waartegen — zooals ons allen bekend is — de bevolking zeer ernstige bezwaren heeft, en niet alleen de bevolking, maar ook het B.B., en daarvan niet alleen de Inlandsche ambtenaren, maar wel degelijk ook de Europeesche. Wie men ook spreekt van bestuurszijde uit streken waar bosschen onder Gouvernementsbeheer staan, men hoort altijd klachten over het Boschwezen en de opvatting, welke die dienst van zijn taak heeft. Nog kort geleden heb ik daaromtrent van een Europeesch bestuursambtenaar verschillende klachten vernomen. Die ambtenaar sprak — ik wil het woord hier aanhalen — van het „glasharde” standpunt van het Boschwezen. Deze dienst is over het algemeen zeer weinig tegemoetkomend tegenover bezwaren van de zijde der bevolking.

Mijnheer de Voorzitter! Het Boschreglement is thans niet

(KERKKAMP, VAN HELSDINGEN.)

aan de orde en ik kan er dus niet verder op ingaan, maar wel wil ik zeggen, dat ik het ten zeerste betreur, dat een dergelijk, voor de bevolking van zeer groot belang zijnd reglement hier niet ter sprake kan komen.

Immers, de Regeering moet niet vergeten dat wij, die dan toch, al is het maar in zeker opzicht en in zeer beperkte mate de bevolking vertegenwoordigen, hier geroepen zijn om dergelijke bezwaren van de bevolking voor te brengen. Nu is het volstrekt niet uitgesloten, dat bij de voorbereiding van het reglement in kwestie ook een onderzoek is ingesteld naar de zoo juist genoemde bezwaren, doch daar weten wij niets van. Wij weten absoluut niet, hoe dit reglement geworden is. Het verheugt mij daarom, dat per slot van rekening de Regeering dan toch nog dit College noodig heeft om deze regeling in haar geheel tot stand te brengen, want een Boschreglement — ik behoef het wel niet te zeggen — zonder strafbepalingen, heeft werkelijk niet veel praktische beteekenis. Daarom zou ik den geachtten Regeeringsgemachtigde willen vragen of hij bereid is toe te zeggen, dat zoodra mogelijk een onderzoek zal worden ingesteld naar de bezwaren der bevolking tegen de bestaande regelingen, waarin dan ook zal worden betrokken de regeling, zooals deze in de naaste toekomst zal worden.

Het betreft hier niet een kwestie van vandaag of morgen, maar toch doet zich binnen betrekkelijk korten tijd de gelegenheid voor, om van de bezwaren der bevolking kennis te nemen. Ik doel hier, speciaal voor Java, op de a.s. instelling van de nieuwe regentschapsraden. Daarin heeft de Regeering straks lichamen, waaraan zij verschillende vragen kan voorleggen betreffende de praktische toepassing van dit zeer ingrijpende reglement.

Dan zou tevens kunnen worden overwogen, in hoeverre den Regentschapsraden een taak in medebestuur kan worden opgedragen voor wat betreft de regeling der vrijheden, welke aan de bevolking kunnen worden toegestaan. Ik wijs er met nadruk op, dat deze aangelegenheid diep ingrijpt in het leven der bevolking van vrij uitgestrekte deelen van het eiland Java en dat het noodig is, dat wij hier in dit College doen blijken, dat wij ernstig rekening wenschen te houden met de belangen der bevolking, zoodat ik hoop dat, wanneer dit ontwerp door ons College wordt aangenomen, de Regeering bereid zal zijn nog eens na te gaan, in hoeverre tegemoet kan worden gekomen aan de gerechtvaardigde bezwaren van die zijde.

Mijnheer de Voorzitter! Van het antwoord van den Regeeringsgemachtigde zal ik in deze mijn stem laten afhangen en ik hoop, dat meerdere leden mijn voorbeeld zullen volgen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch slechts een heel kort woord over dit onderwerp te spreken en wel alleen om op te merken, dat het door de heeren Stokvis en De Hoog naar voren gebrachte wellicht den indruk zou kunnen vestigen, alsof het protest, dat zij geuit hebben naar aanleiding van het jachten door de

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

Regering met het afdoen van vele ordonnanties, welke in het Staatsblad zijn afgekondigd, vóór dat de nieuwe staatsregeling in werking trad, door het geheele College zou worden onderschreven. Ik ben blijde, dat de heer Kerkkamp te dezen opzichte al eenige reserve heeft gemaakt, maar mij is die reserve nog een weinig te zwak. Ik zou willen zeggen, dat ik het in het algemeen volkomen kan billijken, dat de Regeering, voordat de nieuwe toestanden intraden, verschillende onderwerpen, die reeds in vergevorderden staat van behandeling verkeerden, heeft afgehandeld. Dat dit tengevolge heeft gehad, dat het College van Gedelegeerden op het oogenblik wat weinig werk heeft, is te betreuren, maar het komt mij voor, dat hetgeen de Regeering hier heeft gedaan volkomen rationeel is te achten.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Daar mijn taak bij dit onderwerp zich bepaalt tot het verstrekken van inlichtingen omtrent de opgenomen strafbepalingen, kan ik mij beperken tot de rede van den heer Mandagie, die er in de eerste plaats bezwaar tegen heeft gemaakt, dat het ontsteken van vuur 's nachts in de bosschen door aldaar kampeerende personen niet strafbaar is. Nu behoort een antwoord voor dit gedeelte zijner opmerkingen ook niet tot mijn taak, want dit punt valt onder de prudentie van het boschwezen. Ik kan mij dan ook op het oogenblik bepalen tot de opmerking van den heer Mandagie, waarom deze strafbepaling nog noodig wordt geacht naast de strafbepaling in het 2de lid van art. 497 Wetboek van Strafrecht. Ik zou er dan op willen wijzen, dat het 2de lid van art. 497 Wetboek van Strafrecht reeds daarom een ander karakter heeft, omdat daarin staat te lezen, dat alleen gestraft wordt het aanleggen van een vuur, dan wel het buiten noodzaak afschieten van een vuurwapen „op of aan den openbaren weg, of op zoo korten afstand van gebouwen of goederen”, dat daardoor brandgevaar kan ontstaan. Daar is dus noodig het bewijs voor den rechter, dat er ten gevolge van de verrichte handelingen brandgevaar kon ontstaan. Nu is in de bosschen blijkbaar dit brandgevaar zoo groot geacht, dat ook het ontsteken van vuur op zichzelf al strafbaar is gesteld, zoodat dus het bewijs van brandgevaar niet eens geleverd behoeft te worden. Door die omstandigheid staan de artikelen van de Boschordonnantie en van het Wetboek van Strafrecht op geheel verschillende bases en zijn op zichzelf wel zeer goed naast elkaar mogelijk.

Daar komt nog bij, dat in art. 497, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht het gevaar voor brand geacht wordt beperkt te zijn en ook de strafbaarheid beperkt wordt tot het vuur aansteken op „kortten afstand van gebouwen en goederen”. Nu is het niet onmogelijk, boomen in een bosch onder het begrip „goederen” te brengen, maar volgens het gewone spraakgebruik der wet behooren ze daar niet onder, vooral niet, waar de wetgeving de woorden „gebouwen”, „vaste goederen” en „goederen” zonder meer naast elkaar gebruikt en waar in het laatste geval dan gedacht wordt aan roerende goederen, dus aan goederen, die

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DIR. VAN JUSTITIE, REG. GEM. VOOR L., N. EN H.)

op bepaalde plaatsen liggen, maar daar evengoed niet zouden kunnen liggen.

Om deze twee redenen is er dus volgens de meening van de Regeering geen enkel bezwaar, de betrokken strafbepaling in het Boschreglement te handhaven en toe te passen, geheel onafhankelijk van art. 497 van het Wetboek van Strafrecht.

De heer Hoekman, Regeeringsgemachtigde voor Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Met uitzondering van de zoeven door den directeur van Justitie beantwoorde opmerking van den heer Mandagie, zijn de opmerkingen van den heer Stokvis en andere geachte sprekers omtrent het groote aantal onderwerpen, dat nog door de Regeering geregeld is in de maanden April en Mei van het vorig jaar, vóórdat de Volksraad in zijn nieuwe samenstelling onder de nieuwe staatsregeling optrad, meer van algemeenen aard.

Voorzover die opmerkingen van algemeenen aard zijn is het niet aan mij, daarop te antwoorden. Ik kan dit alleen doen voorzover zij ook betreffen het aan de orde zijnde ontwerp.

De Regeering heeft zich daarbij op een zuiver opportunistisch standpunt gesteld. Als ik mij wel herinner, is het eerste ontwerp van de Boschordonnantie al van het jaar 1921. Dit ontwerp is, zooals het met die zaken in den regel gaat, herhaaldelijk heen en weer gestuurd en het was eerst in het begin van het jaar 1927 geheel gereed. Daarop heeft nog een rechtsgeleerd advies eenigen tijd gekost, maar het ontwerp was af op een oogenblik, dat er eigenlijk met de toekomstige wijze van behandeling nog geen rekening behoefde te worden gehouden. Dat de zaak haar normalen loop had, is toch wel te begrijpen. Er is hier van een overhaasting, om de ordonnantie op een bepaald oogenblik in het Staatsblad opgenomen te krijgen, geen sprake geweest; de zaken hebben haar gewonen loop gehad.

De eigenlijke motiveering is ook van zuiver opportunistischen aard. De ambtenaar, die was aangewezen om de reorganisatie van den dienst van het Boschwezen verder uit te werken, had hiervoor inderdaad den grondslag noodig, gevormd door het nieuwe Boschreglement. Nu is het waar, dat de artikelen van het nieuwe reglement niet heel veel afwijken van de daarmede overeenkomstige artikelen van het oude reglement, maar er zijn toch verschillende afwijkende onderdeelen en hieromtrent moest toch zekerheid bestaan, aler kon worden overgegaan tot het uitwerken van uitvoeringsvoorschriften, welke, naar het zich laat aanzien, in zeer veel opzichten van de oude zullen afwijken.

Wanneer men hierop nog had moeten wachten — door den heer Stokvis werd zeer optimistisch voorgesteld, dat de ordonnantie wel eind Mei had kunnen zijn afgekondigd, hoewel de Regeering vreesde, dat het wel wat langer zou duren — zouden wij op het oogenblik nog niet zoo ver zijn als nu, en zou de invoering van de reorganisatie op 1 Januari van het volgend jaar vermoedelijk onmogelijk geworden zijn. Dat is de voornaamste aanleiding geweest tot de behandeling der zaak, zooals die is geweest. Zooals ik reeds zeide,

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(REG. GEM. VOOR L., N. EN H., MANDAGIE.)

was dit op zichzelf de zeer normale afwerking van dergelijke ontwerpen.

Wat de speciale opmerkingen van den heer De Hoog over art. 21 betreft, — ik heb dat artikel nog eens nagelezen, maar kan daarin inderdaad toch niets anders zien dan een uitvoeringsmaatregel. Aan den Gouverneur-Generaal wordt overgelaten verschillende uitvoeringsvoorschriften vast te stellen en hierbij wordt nog één onderwerp in het bijzonder aangeroerd, dat toch inderdaad ook niets anders is dan een uitvoeringsmaatregel.

Dan valt tenslotte nog de vraag te beantwoorden, of er voor de Regeering aanleiding is om een onderzoek in te stellen naar de eventuele bezwaren der Inlandsche bevolking of het Bestuur tegen het Boschreglement.

Er is, vóórdat dit ontwerp werd ingediend, uit den aard der zaak een onderzoek ingesteld. Er zijn adviezen ingekomen van alle hoofden van gewestelijk bestuur, waarin tegen dit ontwerp geen ernstige bezwaren zijn gemaakt.

Wat de opmerking betreft, dat de Inlandsche belangen dikwijls in het gedrang komen en dat er ook bij het Europeesch bestuur ernstige bezwaren zijn tegen de bestaande regelingen, kan ik mededeelen, dat dit de laatste jaren zeer zeker niet het geval is. Er is in vroegere jaren heel wat wrijving — laat ik het zoo maar noemen — geweest tusschen het Bestuur en de houtvesterij, maar in de laatste jaren blijkt daarvan niets meer.

Dat is naar mijn idee voor een groot gedeelte het gevolg hiervan, dat op het oogenblik bijna alle djatibosschen zijn ingericht tot houtvesterij, waar alles, tot in onderdeelen geregeld loopt. Niettemin zal een onderzoek wellicht zijn waarde hebben, wanneer, zooals men zich voorstelt, over het geheele eiland Java regentschapsraden zijn ingesteld en de nieuwe organisatie van het Boschwezen aan het werk is. Deze zal worden ingevoerd op 1 Januari van het volgende jaar. Wanneer de organisatie gedurende — laat ik zeggen een jaar — heeft gewerkt, kan ik mij voorstellen, dat er wel aanleiding kan zijn, op de wijze als hier uiteengezet te onderzoeken, hoe zij bij de uitvoering werkt. In zooverre is dus een onderzoek van Regeeringswege wel in uitzicht te stellen.

Ik meen hiermede, Mijnheer de Voorzitter, de verschillende heeren te hebben beantwoord.

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Afgescheiden van eenig verband met art. 497 ten tweede blijft ik bij mijn meening, dat het noodig is, dat art. 20 lid 2 wordt aangevuld met een bepaling, waarbij degene, die verantwoordelijk is voor het ontstaan van brandgevaar, strafbaar wordt gesteld. Ik zal dus genoodzaakt zijn, tegen het artikel te stemmen, zoo aan mijn wensch door den Regeerings-gemachtigde niet tegemoet wordt gekomen. Ik vind, dat er een waarborg moet zijn, dat bij het ontsteken van een vuur, men er voor te zorgen heeft, dat het niet om zich heen grijpt en daaruit dus schadelijke gevolgen kunnen ontstaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hiervan nog gaarne een voorbeeld aanhalen. Iemand, die in een bosch overnacht en een vuur ontsteekt, zou niet strafbaar zijn volgens het

(MANDAGIE, VOORZITTER, STOKVIS.)

tweede lid van dit artikel. Het kan echter gebeuren, dat b.v. in den drogen tijd alleen reeds door het weggooiën van een lucifer brand ontstaat en daardoor niet alleen de bosschen worden beschadigd, maar ook landswerken, telefoonpalen en andere, kostbare werken. De dader moet dan voor zijn achteloosheid met straf kunnen worden bedreigd, zooals het W. v. S. ook doet in geval van brandstichting enz. Het is daarom, dat ik het noodig acht, het 2de lid van artikel 20 aan te vullen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Het ligt dus eigenlijk toch in Uw bedoeling om eventueel alleen te stemmen tegen het 2de lid van art. 20 en niet tegen het eerste lid daarvan, want daartegen richten zich uw bezwaren niet.

De heer Mandagie: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gelukkig — en dat verwachtte ik ook wel — van verschillende zijden instemming gevonden, toen ik bezwaar ertegen maakte, dat, niettegenstaande binnen zeer korten tijd ons College ingesteld zou worden, de Regeering een zeer groote hoeveelheid ordonnanties in het staatsblad plaatste, zonder met de toen spoedig te verwachten instelling van ons College rekening te houden.

De heer Van Helsdingen is het maar zeer betrekkelijk met mij eens en zegt: ik vind het in het algemeen te billijken, dat wanneer de Regeering meent, dat vóór de instelling van welk college dan ook bepaalde maatregelen tot stand moeten komen, zij die zaken regelt in de mate en in het tempo, door haar juist gevonden.

Daartegenover zou ik dit willen opmerken. Ik stel aan de Regeering ook andere eischen. Wanneer er een wet in het leven is geroepen, die een medewetgevend college schept en dat college zal binnen zeer korten tijd tot leven worden gebracht, vind ik het de taak van de Regeering, te handelen in overeenstemming met den geest van de nieuwe wet en moet de Regeering ook inderdaad het nieuwe college in de gelegenheid stellen, zijn medewerking in de wetgeving, waartoe het geroepen wordt, al dadelijk te verleenen.

Ik ben natuurlijk niet zoo doctrinair, dat ik dit ten opzichte van al die 150 ordonnanties gewenscht zou hebben. Er zullen daaronder wel eenige en misschien meerdere zijn geweest, die zonder bezwaar zoo in het Staatsblad konden worden gebracht, maar — en nu noem ik er maar drie — de coöperatieordonnantie, de kindervetten en dit boschreglement, zijn toch drie zeer belangrijke onderwerpen, waarbij groote sociale belangen betrokken zijn. En wanneer dan een medewetgevend college staat geboren te worden, vind ik het toch de taak van de Regeering met het ontstaan van dit college ook, althans anders, rekening te houden.

Ik vind niet, dat de geachte Regeerings-gemachtigde gelukkig is geweest met de motiveering, waarom speciaal ten aanzien van het Boschreglement spoed is betracht en wel

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(STOKVIS, DE HOOG.)

hierom niet: Men zou juist tegenovergesteld kunnen rede-neeren, en van de Regeeringstafel misschien met meer overtuigende kracht, dat wanneer een reorganisatie hangende is en een speciale hoofdamtenaar is aangesteld, juist uit diens voorbereidingen eerst kan blijken, welke wijzigingen in het oude Boschreglement het meest practisch en het meest gewenscht zouden zijn. Juist op grond van den voorbereidingsarbeid had men de wijzigingen eerst later moeten aanbrengen. Maar nu heeft men dezen hoofdamtenaar gebonden aan een nieuw boschreglement, terwijl men het juist van zijn voorbereidende werkzaamheden en zijn inzichten had moeten laten afhangen, in hoeverre een nieuw boschreglement o.m. in verband met de inrichting van een djatihoutbedrijf in overeenstemming zou zijn. Ik ben dus niet overtuigd.

Dan is er een argument gebruikt van de volgende kracht: Het nieuwe boschreglement was reeds ahangig vanaf 1921; er moest toch eindelijk eens een eind aankomen en daarom wenschte men nu niet langer te wachten. Dat is een argument, dat wij hier nog al eens vaak moeten ondergaan. Op de bureaux — ik zal niet zeggen treuzelt men, — houdt men de zaak door velerlei adviezen heel lang aan; de voorbereiding van belangrijke hervormingen duurt jaren, maar dan moet de Volksraad of het College van Gedelegeerden — die toch ook recht hebben een advies en een beraden advies te verstrekken — na de lange voorbereidingen, die niet hun schuld zijn grooten spoed betrachten.

Ik zou zeggen: juist omdat die ordonnantie dan toch al van 1921 af in voorbereiding was, had men toch nog wel een maand, of 1½ maand kunnen wachten, want het reglement, — dat heeft de heer Kerkkamp terecht opgemerkt — is nog niet eens in werking. Daarom had men het College in de gelegenheid moeten stellen, ook zijn blik over deze zeer belangrijke materie te laten gaan. Dat dit niet geschied is, blijf ik betreuren.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Op mijn geheele betoog omtrent art. 21 (oud), art. 29 (nieuw) lid 1, heeft de geachte Regeeringsgemachtigde geantwoord, dat hij in dat artikel niets anders kan zien dan een uitvoeringsmaatregel. Inderdaad lijkt het op het eerste gezicht niets anders dan een uitvoeringsvoorschrift, want:

„De Gouverneur-Generaal geeft de noodige voorschriften en aanwijzingen ter verzekering van de goede uitvoering van de bepalingen dezer ordonnantie”, maar tegelijkertijd worden in dit reglement ambtenaren aangewezen, die naast de boschbeheerders het recht hebben zich te bemoeien — laat ik het zoo maar eens noemen — met de „goede uitvoering”. Nu is mijn bezwaar juist, dat bij dit uitvoeringsvoorschrift de Gouverneur-Generaal zich niet alleen bepalen moet tot de personen, die in dit reglement genoemd zijn, maar ook nog bij de uitvoeringsvoorschriften tegelijkertijd andere personen kan aanwijzen, die zich met den gang van zaken kunnen bemoeien. Dat vind ik niet juist. Mijn geheele betoog was erop gericht duidelijk vast te leggen, dat — met uitzondering van de in het Boschreglement genoemde andere gezaghebbenden aan wie

(DE HOOG, KERKKAMP.)

bevoegdheden kunnen worden toegekend — alle bevoegdheden moeten berusten bij den boschbeheerder of bij den voor een richtig beheer der bosschen verantwoordelijk persoon.

De heer Kerkkamp: Mijnheer de Voorzitter! Met genoegen heb ik van den Regeeringsgemachtigde gehoord, dat in dit geval van eenige overhaasting geen sprake is geweest, integendeel, men zou hier zelfs kunnen spreken van langzamen spoed.

Maar, heeft de Regeeringsgemachtigde gezegd, er behoorde zekerheid te bestaan omtrent den inhoud van het nieuwe Boschreglement, opdat de ambtenaar, die belast is met de verdere uitwerking van de detailregelingen, een oehoorlijken grondslag zou hebben. Echter heeft de Regeeringsgemachtigde er zelf bijgevoegd, dat er in dien grondslag weinig verandering is gekomen. En nu staat het wel vast, dat dit College uitsluitend met dien grondslag zou hebben te maken gehad. Wanneer het reglement hier in behandeling was gekomen dan zouden wij niet ter behandeling hebben gekregen de uitvoeringsvoorschriften maar uitsluitend den grondslag; en die grondslag is zoo weinig veranderd, dat de ambtenaar, die met de uitvoering werd belast, gerust had kunnen doorwerken. Ook heb ik met genoegen gehoord, dat alvorens het reglement vast te stellen, de adviezen zijn ingewonnen van de Hoofden van gewestelijk bestuur, maar ik zou er toch de aandacht op willen vestigen, dat uit die mededeeling niet blijkt, in hoeverre de betreffende hoofden ook de lagere ambtenaren hebben gehoord. Want ook de Regeering zal moeten toegeven, dat de practijk der toepassing van dergelijke uitvoeringsvoorschriften beter bekend is bij de ambtenaren van lageren rang dan bij de residenten. De ambtenaren van lageren rang zijn n.l. belast met de directe uitvoering.

Intusschen werd ons ook de verblijdende mededeeling gedaan, dat sedert de instelling van de nieuwe houtvesterijen, de klachten nagenoeg zijn uitgebleven. Ik zou er daarom nu nog de aandacht op willen vestigen, dat dit reglement niet alleen geldt voor djatibosschen, maar ook voor alle wildhoutbosschen en in het algemeen voor de bosschen op de berghellingen, waardoor men regelmatigigen regenval en verbetering der irrigatie wenscht te bevorderen m.a.w. de boschreserves. En juist daarover gaan, naar ik meen, de klachten. Bij de samenstelling van de boschreserves en bij de bewaking van die reserves, schijnt de dienst van het boschbeheer wel eens erg rigoureuus te zijn in de toepassing van de voorgeschreven maatregelen. Nu geef ik dadelijk toe, dat het noodig is, dat die boschreserves, wanneer zij eenmaal zijn ingesteld, ook in stand worden gehouden, maar toch meen ik dat het juister zou zijn van de Regeering, als zij zoover mogelijk ging in de tegemoetkoming aan de bezwaren van de bevolking.

Intusschen heeft het mij bijzonder veel genoegen gedaan, dat ook de Regeering overtuigd is van de wenselijkheid om metertijd, na de inwerkingtreding van dit reglement, nog eens na te gaan, hoe dit in de practijk vol-

27ste VERGADERING — DONDERDAG 1 MAART 1928.

Wijziging Bosch-ordonnantie.

(KERKKAMP, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

doet en dat zij niet zal nalaten daarover de dan ingevoerde regentschapsraden te hooren.

Mijnheer de Voorzitter! Na deze toezegging van de Regeering zal ik van harte gaarne mijn stem aan het ontwerp geven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Wenscht de heer Van Helsdingen nog het woord?

De heer Van Helsdingen: Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne eenige woorden willen spreken ter geruststelling van den heer Mandagie. Art. 20 stelt in zijn eerste lid straf op het ontsteken van vuur in 's Lands bosschen zonder daartoe gerechtigd te zijn, zonder dat daarbij eenig nader bewijs of nadere tenlastelegging noodig is.

Op de bepaling van het eerste lid, dat het aansteken van een vuurtje strafbaar is, wordt in het tweede lid van het artikel een uitzondering gemaakt voor menschen, die in de bosschen overnachten. Verder heeft het artikel geen beteekeenis en het onstrafbaar maken, dat in het tweede lid van art. 20 geschiedt, heeft dus geen andere bedoeling dan een uitzondering te maken op het in het eerste lid van het artikel genoemde geval. De bepalingen van de strafwet terzake van brandschade, enz. blijven dus haar volle kracht behouden.

In art. 187 en 188 van het Wetboek van Strafrecht vinden wij o. a. strafbaar gesteld: opzettelijke brandstichting en brandstichting door nalatigheid. Deze bepalingen blijven geheel van kracht, dus ook voor menschen die in de bosschen overnachten.

Doordat de strafwet zoowel in art. 187 als in art. 188 en ook bij overtreding van art. 497 eischt, dat het bewijs geleverd wordt, dat er brand of gevaar voor het ontstaan van brand zich heeft voorgedaan, terwijl men het als vanzelfsprekend aanneemt, dat in bosschen bij het ontsteken van een vuur dergelijk brandgevaar steeds aanwezig zal zijn, zoodat het leveren van een bewijs daarvan overbodig is, heeft men in art. 20 lid 1 zonder meer willen vastleggen, dat het ontsteken van een vuur in 's Landsbosschen met een geldboete van ten hoogste f 25.— wordt gestraft.

De uitzondering, gesteld in het tweede lid van het artikel, is niet zoozeer van juridischen aard als wel gegrond op de practische overweging, dat de menschen, die daar 's nacht overnachten, moet worden toegestaan een vuurtje te ontsteken.

De gronden, waarop de Regeering en het Departement van Landbouw hebben gemeend, deze uitzondering te moeten stellen, behooren uiteraard echter niet tot het juridisch domein en daarom wil ik daar niet over spreken. Ik heb alleen den heer Mandagie willen geruststellen met de verklaring, dat alle artikelen van ernstigen aard van het W. v. S. betreffende het veroorzaken van schade door brand

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, REG. GEM. VOOR L., N. EN H., VOORZITTER.)

niet worden aangetast door het tweede lid van art. 20 van dit reglement en die artikelen dus zonder meer hun kracht behouden.

De heer Hoekman, Regeeringsgemachtigde voor Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Wat aangaat het ontsteken van vuur 's nachts in de bosschen, geloof ik toch wel, dat het absoluut moet vaststaan, dat menschen, die in de bosschen overnachten, ook het recht moeten hebben, daar een vuurtje te ontsteken. Dit is ook altijd toegelaten. Men kan die menschen toch niet laten opeten door de muskieten. Voorzooover ik op het departement heb kunnen nagaan heeft een en ander tot op heden echter aanleiding gegeven tot ernstige schade.

De heer Mandagie: U bedoelde zeker: „viervoetige muskieten.”

De heer Hoekman, Regeeringsgemachtigde voor Landbouw, Nijverheid en Handel: Ook geloof ik niet, dat hier van overhaasting sprake is. Het betreft eigenlijk een afgedane zaak. Ik zou nu alleen nog even willen antwoorden op de opmerkingen van den heer De Hoog. Er is opgenomen in dit artikel, dat de Gouverneur-Generaal de noodige voorschriften geeft tot uitvoering en dat die uitvoeringsvoorschriften aangeven, in welke gevallen bestuursambtenaren, voordat zij een voorschrift uitvoeren, advies hebben te vragen van den boschbeheerder. Nu zijn in deze ordonnantie aan de bestuursambtenaren en andere gezaghebbenden opzichzelf al verschillende bevoegdheden toegekend en dan zullen de uitvoeringsvoorschriften van den Gouverneur-Generaal zich ook hebben aan te sluiten aan hetgeen reeds in de ordonnantie zelf is geregeld en zullen zij dus op zekere hoogte daaraan ondergeschikt moeten zijn. Overigens wordt een bevoegdheid toegekend om uit te maken, in welke gevallen die bestuursambtenaren en andere gezaghebbenden zich afhankelijk hebben te stellen van adviezen van de houtvesters, maar dit is toch niet van zoodanig ernstigen aard, dat het bij de ordonnantie zelf zou moeten worden geregeld.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren, na het sluiten der vergadering, zich naar de commissie-vergaderingen te willen begeven.

De vergadering wordt te 10.03 uur v.m. gesloten.

28ste VERGADERING — DONDERDAG 8 MAART 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging voorschriften betreffende den pandhuisdienst. — Wijziging uitvoeringsvoorschriften van het Rechtsreglement voor de buitengewesten.

28ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 8 Maart 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging voorschriften betreffende den pandhuisdienst. — Wijziging uitvoeringsvoorschriften van het Rechtsreglement voor de buitengewesten. — Wijziging Locale-Raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeringsgemachtigden de heeren: Rutgers, Stibbe en Cohen Stuart.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 29 Februari 1928 No. 21 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920” (Ond. 118).

De stukken worden gedrukt.

2. Idem van 25 Februari 1928 No. 25 houdende mededeeling betreffende vaststelling van de ordonnantie tot nadere wijziging van het Europeesch onderwijsreglement (Ond. 74).
3. Idem van 28 Februari 1928 No. 9 met bijbehorend besluit houdende vaststelling van de ordonnantie tot instelling van een Natuurwetenschappelijken Raad voor Nederlandsch-Indië (Ond. 108).
4. B. G. S. van 6 Maart 1928 No. 418/II houdende mededeeling dat de heer A. A. Pauw met ingang van 24 Februari 1928 ontslag heeft genomen als lid van den Volksraad.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 24 Februari 1928 Nos. 1x, 2x, 3x en 4x tot interneering van de daarin nader genoemde personen.
6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 Februari 1928 No. 50 tot afkondiging in het Staatsblad van de wet van 30 December 1927 betreffende regeling van Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ALI MOESA.)

de bestemming van de sloten der rekeningen van Nederlandsch-Indië over 1912 t/m 1921 (Ond. 3).

7. Idem van 25 Februari 1928 No. 19 tot afkondiging in het Staatsblad van het Koninklijk besluit van 30 December 1927 No. 113 houdende overschrijving van Hoofdstuk II naar Hoofdstuk I van de begroting van Nederlandsch-Indië over 1926 van een bedrag van f 171 200.
8. Idem van 29 Februari 1928 No. 52 tot instelling van een commissie voor de overdracht aan de provincies van het Staatstoezicht op de volksgezondheid.

De stukken sub 2 t/m 8 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

9. Een geheim schrijven van den Legerecommandant van 2 Maart j.l. No. 196/I bevattende de toegezegde inlichtingen nopens de minder gunstige resultaten met de werving in de Minahassa.

Wordt voor de leden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Het volgende ter kennisneming ontvangen schrijven.

1. Schrijven van het bestuur van het V. V. L. van 29 Februari 1928 No. 287 ter aanbieding van eenige exemplaren van „De Vakbeweging”, waarin is opgenomen het verslag van het op 11 December 1927 gehouden Congres van Landsdienaren.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties van 4 December 1903 (Staatsblad No. 402) en 10 Januari 1921 (Staatsblad No. 28), houdende o. m. voorschriften inzake de geleidelijke invoering van de exploitatie der pandhuizen in eigen beheer onderscheidenlijk op Java en Madoera en in de gewesten daar buiten, alsmede tot intrekking van de ordonnantie van 26 September 1905 (Staatsblad No. 490) (Ond. 115).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de voorschriften tot uitvoering van het Rechtsreglement Buitengewesten voorzover betreft het gewest Tapanoeli (Ond. 106).

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is de vraag gesteld of de Rege-

Wijziging uitvoeringsvoorschriften van het Rechtsreglement voor de buitengewesten.

(ALI MOESA.)

ring er bezwaar tegen zou hebben den juridischen voorzitter van de landraden te Sibolga, Padang Sidempoean en Sipirok in plaats van Sibolga, Padang Sidempoean als standplaats van den rechtskundigen ambtenaar aan te wijzen. De bedoeling van de stellers van deze vraag is, het mogelijk te maken, dat ook de landraden in het zuiden van Tapanoeli onder dezen rechtskundigen voorzitter zouden komen te staan, want ingevolge hetgeen door de Regeering wordt voorgesteld zouden die verschillende landraden nog altijd een controleur als voorzitter hebben. Dat dit geen verbetering in den bestaanden toestand brengt, behoeft, geloof ik, hier niet nader betoogd te worden, want wij weten allen, dat de opleiding der bestuursambtenaren niet van dien aard is, dat zij werkelijk de bedoeling van de wet en over het algemeen de wet zelf zoo kunnen interpreteren, als een juridisch ambtenaar dat kan doen.

Voor al het indertijd de z.g. rapats in landraden werden omgezet koesterde de bevolking natuurlijk de verwachting, dat deze dan ook volledige landraden zouden worden, dus met een jurist als voorzitter. De ontwikkeling en het beschavingspeil der bevolking in de ressorten der respectieve landraden in het zuiden van Tapanoeli zijn van dien aard, dat het niet gerechtvaardigd is om haar, wat de rechtsbedeeling aangaat, achter te stellen bij de bewoners van het noordelijke gedeelte van Tapanoeli, waarbij ik dan speciaal het ook heb op de ressorten der landraden te Sipirok, Padang Sidempoean en Sibolga.

Juist door deze reorganisatie, die toch zeker een verbetering beoogt, komt er naar mijn meening geen verandering in den stand van zaken, omdat nog altijd dezelfde mensen, n.l. de Inlandschen hoofden, leden van den landraad zijn, menschen dus, die ook in dit opzicht de ondergeschikten zijn van den controleur. Komt bij dezen toestand bij het vellen van een vonnis de rechtsopvatting van de leden, die zich natuurlijk zullen laten leiden door het in een bepaalde streek heerschende adatrecht, in strijd met de bedoeling van de wet, dan geloof ik niet, dat de controleur-voorzitter in staat zal zijn, er de menschen van te overtuigen, dat zijn opvatting de bedoeling van de wet weergeeft en de hunne er lijnrecht tegen ingaat.

Ik heb hierbij b.v. het oog op de adatopvatting der bevolking over het vinden van verloren voorwerpen. Terwijl volgens de wet het zich toe-eigenen van gevonden voorwerpen als een overtreding kan worden opgevat, is dit volgens de adatrechtelijke opvatting geoorloofd, aangezien dergelijke voorwerpen worden beschouwd als aan niemand toe te behooren. Het kan in een dergelijk geval dus zeer goed voorkomen, dat bij een stemming over het vonnis de opvatting van den voorzitter komt te staan tegenover de meeningen der Inlandsche leden en, zooals ik reeds zeide, ik geloof niet, dat de voorzitter hen dan zal kunnen overtuigen van de juistheid van zijn opvatting, indien hij zelf niet juridisch is geschoold.

Hierbij komt nog, dat het niet is uitgesloten, dat in plaats van een controleur, een gezaghebber als voorzitter van een landraad zal worden aangewezen. Ik heb indertijd eens een zitting bijgewoond van een Inlandsche rechtbank,

waarvan de leider een gezaghebber was. Bovendien ben ik zelf eenige jaren lid van een landraad geweest en ik moet zeggen, dat de delinquenten, die bij een Inlandsche rechtbank waarvan de voorzitter een gezaghebber is, in de beklagdenbank zitten, dubbel te beklagen zijn.

Dit is een mijner grieven tegen de handhaving van de controleurs als voorzitters der landraden in het zuiden van Tapanoeli. In deze afgelegen streken is de rechtspraak nog altijd in handen van het bestuur, hetgeen niet bepaald een wenschelijke toestand kan worden genoemd.

Verder zijn de landraden de rechtbanken, waarbij de vonnissen der magistrataatsgerechten in hooger beroep worden behandeld en aangezien de magistraten dezelfde controleurs zijn, die ook als voorzitters der landraden fungeeren, lijkt het mij niet gewenscht, dat zij ook de rechtbanken zullen presideeren, waarbij de vonnissen der magistrataatsgerechten in hooger beroep worden behandeld.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding hiervan wordt er in het Gedelegeerdenverslag gevraagd of misschien niet door de plaatsing van den rechtskundigen voorzitter te Padang Sidempoean in plaats van te Sibolga, aan al deze bezwaren tegemoet zou kunnen worden gekomen, doordat ook de landraden te Natal, Moeara Soma, Kotanopan en Moeara Sipongi dan door denzelfden rechtskundigen voorzitter zouden kunnen worden voorgezeten. Want naar mijn meening is Padang Sidempoean zoo centraal gelegen ten opzichte van al deze landraden, dat deze wel door denzelfden rechtskundigen voorzitter kunnen worden voorgezeten, indien deze te Padang Sidempoean gevestigd is.

De Memorie van Antwoord heeft hierop medegedeeld, dat de Regeering geen bezwaar heeft om naar aanleiding van deze kwestie met het hoofd van gewestelijk bestuur van Tapanoeli in overleg te treden. Ik zou in verband hiermede de Regeering willen verzoeken om in overweging te nemen, of het misschien mogelijk is, de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie uit te stellen, totdat de besprekingen hieromtrent met het hoofd van gewestelijk bestuur van Tapanoeli hebben plaatsgevonden.

De Voorzitter!: Er kan toch ook na aanneming van deze ontwerp-ordonnantie daarin nog wel een wijziging van de door U aangegeven strekking worden aangebracht?

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! Maar, zooals ik reeds heb opgemerkt, verandert er in wezen ten aanzien van de bezetting van de verschillende rechtbanken in Tapanoeli niet veel door de aanneming van deze ontwerp-ordonnantie, omdat de verschillende landraden in Tapanoeli, die hierin worden aangewezen om te worden voorgezeten door een juridisch onderlegd voorzitter, thans ook al — zij het een buitengewoon — juridisch voorzitter hebben. Door het uitstel van de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie zal er dus nagenoeg geen verandering in den feitelijken toestand aldaar komen.

Mijnheer de Voorzitter! Verder zou ik gaarne nog even enkele inlichtingen aan den geachten Regeeringsge-

Wijziging uitvoeringsvoorschriften van het Rechtsreglement voor de buitengewesten.

(ALI MOESA, DIRECTEUR VAN JUSTITIE.)

machtigde willen vragen, betrekking hebbende op art. 7 van staatsblad 1927 No. 229, waarbij de resident bevoegd wordt verklaard om bij ontstentenis van den president van de landraad in de waarneming van die functie te voorzien, Art. 6 van dit staatsblad, zooals het thans volgens der ontwerp-ordonnantie, die ons is aangeboden, zal komen te luiden, houdt nu echter in dat de resident en de assistent-resident alleen bevoegd zijn de functie over te nemen van voorzitters van binnen hun ressort gelegen landraden, welke niet door rechtskundige ambtenaren worden voorgezeten. Maar dan zou ik willen vragen, hoe voorzien zal worden in de waarneming van het voorzitterschap van de verschillende landraden, die wel door een rechtkundig ambtenaar worden voorgezeten?

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal op de bijzonderheden van het betoog van den heer Ali Moesa over de opvattingen van het adatrecht en zeker op hetgeen hij heeft gezegd omtrent een bijzondere adatrechtelijke opvatting in verband met gevonden voorwerpen, thans niet ingaan. Ik wil gaarne bekennen, dat ik op het oogenblik van dergelijke zaken niet voldoende op de hoogte ben om daarop thans te antwoorden.

In hoofdzaak komt het betoog van den heer Ali Moesa echter neer op de vraag of de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie niet kan worden uitgesteld, totdat met het bestuur te Tapanoeli zal zijn uitgemaakt, of de standplaats van den rechtskundigen voorzitter van den landraad kan worden verlegd naar Padang Sidempoean. Ik zie in een dergelijk uitstel echter geen noodzakelijkheid. Aan den eenen kant is juist wat de heer Ali Moesa zegt, dat op het oogenblik reeds te Sibolga tijdelijk, een buitengewoon rechtskundig voorzitter den landraad presideert, die er ook wel zal blijven, al zou het ontwerp worden uitgesteld, zoodat met de zaak wel zou kunnen worden gewacht, totdat er hier werkelijk een andere toestand komt, doordat mogelijk de andere landraden ook een juridisch onderlegd voorzitter krijgen, maar ik zie aan den anderen kant geen reden om thans de ordonnantie niet te behandelen en in te voeren, en, wanneer later mocht blijken, dat, zooals de heer Ali Moesa veronderstelt, inderdaad alle landraden in Tapanoeli door één president kunnen worden voorgezeten, een wijziging aan te brengen, die dat mogelijk maakt. Het is toch voor de administratie een eenvoudiger en consequenter standpunt, dat men, indien eenmaal besloten is, dat op een bepaalde plaats een vaste landraadvoorzitter komt, dezen al vast aanstelt, want dan kan men bij de vaststelling van de begrooting daarop rekenen en te dien aanzien fondsen uittrekken. Dat is mijns inziens een eenvoudige en normale manier van handelen in deze.

Ik zou het College van Gedelegeerden dus willen voorstellen, op het voorstel tot uitstel van behandeling niet in te gaan en overigens op de toezegging van de Regeering te vertrouwen, dat de onderzoekingen, of nog meerdere landraden

(DIRECTEUR VAN JUSTITIE, ALI MOESA.)

in Tapanoeli onder denzelfden rechtskundigen voorzitter kunnen worden gebracht, met de noodige snelheid zullen plaats hebben.

Naar aanleiding van het nu voorgestelde art. 6 in verband met het bestaande art. 7 van dezelfde ordonnantie heeft de heer Ali Moesa aan de Regeering de vraag gesteld, wie bevoegd zijn, de functiën over te nemen van voorzitters van landraden, welke door een rechtskundigen ambtenaar worden voorgezeten. Deze vraag is mij niet geheel duidelijk, omdat de bepalingen m. i. voor zich zelf spreken.

Art. 43 van het Reglement tot Regeling van het Rechtswezen in de Buitengewesten luidt:

„Bij ontstentenis, belet of afwezigheid van den voorzitter van een landraad en van den ondervoorzitter, indien deze bij den landraad bescheiden is, wordt, behoudens het bepaalde in het volgend lid, in de waarneming van de functiën van den voorzitter voorzien op de wijze, bij ordonnantie bepaald”.

Dit moet dus staan in de uitvoeringsordonnantie van Stbl. No. 229. In het door den heer Ali Moesa aangehaalde art. 7 van genoemd staatsblad staat dan:

„Bij ontstentenis, belet of afwezigheid van den voorzitter van een landraad en van den ondervoorzitter, indien deze bij den landraad bescheiden is, wordt door den resident tijdelijk in de waarneming van de functiën van voorzitter voorzien”.

Dus de resident wijst bij ontstentenis van den voorzitter — dit moge een rechtskundigen voorzitter zijn of niet — een ambtenaar aan, die in diens plaats treedt.

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde gesproken over mijn verondersteld verzoek, om bij alle landraden in Tapanoeli een juridisch voorzitter te plaatsen. Mijn bedoeling is echter geweest, dit alleen te vragen voor het zuidelijk gedeelte van Tapanoeli, omdat, naar ik meen, door het plaatsen van den tegenwoordigen voorzitter, die op Sibolga is, te Padang Sidempoean, die landraden door hem gemakkelijk kunnen worden bereikt.

In de tweede plaats heb ik gewezen op het verschil tusschen art. 7 van staatsblad 1927 No. 229 en art. 6 van dit ontwerp; art. 7 van genoemd staatsblad regelt de bevoegdheid van den resident, om bij ontstentenis van den voorzitter of ondervoorzitter van den landraad, daarin te voorzien. Art. 6 van het nieuwe ontwerp zegt, dat door den resident of den assistent-resident alleen bij die landraden het voorzitterschap kan worden overgenomen, welke niet door een rechtskundigen ambtenaar worden voorgezeten.

De Voorzitter: Het gaat in art. 6 om overneming van de functie en niet om voorziening in de waarneming.

De heer Rutgers, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp thans, dat er een vergissing in het spel is. Met het overnemen van het voorzitterschap van die landraden bedoelt men, dat de resident de bevoegdheid heeft, ook al is de gewone voor-

(DIR. VAN JUST., ALI MOESA, DWIDJOSEWOJO.)

zitter ter plaatse aanwezig, zelf zitting te nemen; als chef van den controleur kan hij dezen dus ter zijde schuiven. Maar bij een juridischen voorzitter van den landraad is dat niet mogelijk. In dat geval mag de resident alleen bij ontstentenis van den voorzitter in die functiën voorzien; vaststaan moet dus, dat dan de juridische voorzitter er niet is. De art. 6 en 7 hebben dus twee verschillende mogelijkheden op het oog.

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! Na de laatste toelichting van den Regeerings-gemachtigde heb ik tegen het ontwerp geen bezwaar meer.

De Voorzitter: Dan kunnen wij thans overgaan tot stemming over deze ordonnantie.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Localeraden-ordonnantie en de Stads-gemeente-ordonnantie (Ond. 102).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Nopens de voorliggende ontwerp-ordonnantie zou ik gaarne het volgende in het midden willen brengen.

Het in het Gedelegeerdenverslag door meerdere leden naar voren gebrachte bezwaar tegen het verlenen van dispensatie uitsluitend door den Gouverneur-Generaal in aangelegenheden, welke zuiver de gemeente betreffen, kan ik volkomen onderschrijven, aangezien in bedoeld geval inderdaad inbreuk wordt gemaakt op de gemeentelijke autonomie. Immers de toepassing van de dispensatie-bevoegdheid door den Landvoogd zal uiteraard geschieden na ingewonnen advies van andere autoriteiten dan den betrokken Gemeenteraad, die bij uitstek bevoegd is tot het beoordeelen van de aangelegenheden van zijn ressort. De blijkens de Memorie van Antwoord door de Regeering bedoelde waarborgen voor een juiste en objectieve beoordeeling van zaken en de ten deze gewenschte continuïteit zijn naar mijn bescheiden meening niet uitgesloten, waar — zooals wordt voorgesteld — het verlenen van dispensatie door den raad (stadsgemeenteraad) onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal zal moeten geschieden.

Mijnheer de Voorzitter! Men kan mij hierin tegenwerpen, dat voor deze goedkeuring de Gouverneur-Generaal ook het advies kan inwinnen van andere autoriteiten als daareven door mij bedoeld, maar, Mijnheer de Voorzitter, aan de autonomie van den gemeenteraad wordt geenszins getornd, wanneer de dispensatiebevoegdheid bij dat college zelf berust.

Op grond van het vorengaande zal ik aan een ten deze eventueel ingediend voorstel gaarne mijn stem verlenen.

Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de al dan niet wenschelijkheid, dat burgemeesters of wethouders als bezoldigd of tantième-genietende commissaris in een bedrijf,

(DWIDJOSEWOJO, STOKVIS.)

waarbij de gemeente betrokken is, zitting nemen, heb ik met genoeg kennis genomen van de ten deze door de Regeering gevolgde gedragslijn, neergelegd in het bij de Memorie van Antwoord in afschrift overgelegd schrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 April 1927 No. 824 a/II n.l., dat de Landvoogd zich alleen dan bereid verklaart aan een burgemeester dispensatie te verlenen van de in Staatsblad 1916 No. 507 opgenomen verbodsbepaling tot het bekleeden van een commissariaat, wanneer deze op zich neemt de aan dat commissariaat verbonden inkomsten in de gemeentekas te storten.

Bedoelde gedragslijn valt niet anders dan ten zeerste toe te juichen, wijl daardoor de zuiverheid van een en ander slechts wordt bevorderd en dus het algemeen belang daarbij gebaat is.

Mocht daarom door de Regeering worden ingegaan op het voorstel om de dispensatiebevoegdheid ten aanzien van den burgemeester in handen te leggen van den betrokken stadsgemeenteraad, dan ware meerbedoelde gedragslijn ook imperatief voor te schrijven.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De strekking van deze ontwerp-ordonnantie kan ik slechts waardeeren. Er bestond op het gebied van de dispensatie voor den burgemeester van het verbod om deel te nemen aan — laat ik het kort mogen zeggen — gemeente-leveranties een groote anarchie.

Mijnheer de Voorzitter! Om maar op één ding te wijzen. In de Stads-gemeente-ordonnantie was voor den burgemeester als lid van het College van Burgemeester en Wethouders, elke dispensatie door den Raad uitgesloten, zonder dat een andere mogelijkheid voor dispensatie was aangewezen. Daarentegen gaat het in de Locale-raden-ordonnantie in art. 25 lid 2 over dergelijke verbodsbepalingen voor leden van B. en W. en daar is de burgemeester, als lid van dat College, wél vatbaar voor dispensatie door den Raad. Zoo zijn er in deze beide ordonnanties verschillende bepalingen ten aanzien van den burgemeester, die volstrekt tegen elkaar ingaan. Het is dus zeer toe te juichen, dat de Regeering poogt daarin zekere eenheid te brengen, maar de wijze waarop dat geschiedt kan mij niet in alle opzichten bekoren.

Het uitgangspunt van de Regeering — en dat werd ook terecht in de Memorie van Antwoord nog eens duidelijk onder de oogen gebracht — is voornamelijk dit, dat er conflict zou kunnen ontstaan tussehen de verbodsbepalingen volgens het Staatsblad 1904, waarin bij latere wijziging ook de burgemeester werd betrokken, en die in de Stads-gemeente-ordonnantie en de Locale raden-ordonnantie.

De mogelijkheid van zulk een verband is mij toch nog niet voldoende bijgebracht. Staatsblad 1904 No. 199 verbiedt den landsdienaar om „houder te zijn van aandeelen in of van obligaties ten laste van naaml. vennootschappen, beoogende het drijven van ondernemingen van land- of mijnbouw, handel, nijverheid en scheepvaart, dan wel als commissaris van dergelijke vennootschappen op te treden". Voor den burgemeester geldt dit verbod sedert 1916,

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(STOKVIS.)

voorzoover betreft ondernemingen, gevestigd of werkende binnen de gemeente. Doch het verbod, dat opgenomen is in de Locale-raden-ordonnantie en de Stadsgemeente-ordonnantie, is een heel ander. Dat gaat om het „rechtstreeks of zijdelings deel hebben in werken, leveringen of transporten ten behoeve van 's raads ressort". Onder dat verbod voor leden van locale raden is ook deels de burgemeester betrokken. Nu begrijp ik niet, welk verward verband er zou kunnen bestaan tusschen de eene ordonnantie en de andere, want dat verband zou alleen dan aanwezig geacht kunnen worden, wanneer men reeds zou worden beschouwd, rechtstreeks of zijdelings te zijn betrokken bij gemeentelieferingen, indien men aandeelhouder of commissaris is in een maatschappij. Ik ben een buitengewoon groote tegenstander van corruptie, maar ik acht het onaanvaardbaar, dat een gemeenteraadslid nooit aandeelhouder of commissaris van een maatschappij zou mogen zijn, die ook wel eens levert aan de gemeente. Deze interpretatie zou ik niet willen aanvaarden. De beperking zou dan wezenlijk veel te groot zijn, ook in de keuzen van locale raden. De ratio voor deze ontwerp-ordonnantie dus te zoeken in een mogelijk conflict tusschen de door mij genoemde ordonnanties, lijkt mij inderdaad zeer gezocht. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigden — den een, dan wel den ander — eens willen vragen, of zich in de praktijk reeds zoodanige moeilijkheden hebben voorgedaan, dat een wijziging van de Locale-raden-ordonnantie en der Stadsgemeente-ordonnantie daàrom urgent zou moeten worden geacht. Ik vind de bestaansredenen van deze ontwerp-ordonnantie dan ook voornamelijk te zoeken in het feit, dat men een zekere unificatie wenscht te brengen in de dispensatie ten aanzien van de locale verbodsbepalingen voor den burgemeester. De Regeering heeft de oplossing hierin gezocht, dat die dispensatie altijd zal moeten geschieden door den Gouverneur-Generaal. Ik geef toe, dat de ordening, die hier is voorgesteld, gaaf en gemakkelijk is, maar ik vind haar principieel onjuist en onderschrijf dan ook volkomen de bezwaren van den heer Dwidjosewojo, die in deze regeling ziet een verzwakking van de gemeentelijke autonomie.

Wanneer voor raadsleden en voor buiten den raad gekozen wethouders de dispensatiebevoegdheid is gelegd in handen van den raad, dan zie ik niet in, waar het hier toch gaat om gemeentelijke aangelegenheden, dat voor den burgemeester een hooger dispensatiegezag zou moeten worden aangewezen. Het is ook niet juist, want de burgemeester is — en in dit opzicht bestaat er zekere analogie met de burgemeesterspositie in Nederland — ook hier niet alleen landsdienaar; hij is voor een deel ook gemeentedienaar, en juist in de zaken, waarom het hier gaat, is hij wel in de eerste plaats dienaar van de gemeente.

Dat de burgemeester óók gemeentedienaar is, blijkt wel hieruit, dat bij het instellingsbesluit van het burgemeestersambt de mogelijkheid is open gelaten, dat een deel van de bezoldiging van den burgemeester gedragen zal worden door de betrokken gemeente.

Dat is dus mijn principieel bezwaar. Ik geloof, dat de unificatie in de dispensatiebevoegdheid ook zonder schade

en zonder schrijning van de gemeentelijke autonomie mogelijk zou zijn, wanneer de Regeering den wenk zou willen opvolgen, gegeven in het Gedelegeerdenverslag, om 's Raads dispensatiebesluiten t. a. v. den burgemeester onder de sanctie te brengen van den Gouverneur-Generaal. Maar ook dit zou m.i. nog niet de juiste weg zijn, indien het gaat om de autonomie van de gemeente, want men kan die autonomie op dit punt volkomen onaangetaast laten, omdat op elk besluit van den gemeenteraad ingrijpen van hooger hand mogelijk blijft, dus ook ten aanzien van dergelijke dispensatiebesluiten.

Een ander principieel punt, dat ik even zou willen aanstippen, is de inhoud van het regeeringsschrijven, dat ons hier is overgelegd, en waarvan de quintessens deze is, dat wanneer burgemeesters mochten worden commissaris in een maatschappij, tot welke ook de gemeente in een directe betrekking staat, het als commissaris verdiende salaris dan zal moeten worden gestort in de gemeentekas.

Ik juich de strekking van dit rondschrijven der Regeering van harte toe en breng haar mijn erkentelijkheid, dat zij het aan ons heeft willen overleggen, maar deze zaak is van zoo principieelen aard, dat ik mij niet kan voorstellen, dat de Regeering zich ertoe zou kunnen bepalen om deze regeling uitsluitend in een Regeeringsschrijven neer te leggen.

Mijnheer de Voorzitter! Deze zaak behoort wettelijk geregeld te worden, zooals ook de geheele materie wettelijk geregeld is, temeer waar de Regeering hier voor het eerst officieel erkent, dat een burgemeester betrokken kan zijn bij een gemengd bedrijf. Het is een groot verschil, of een burgemeester bij een of andere onderneming betrokken is als partieulier persoon, of dat hij dat is in zijn functie van burgemeester. Mij dunkt, dat èn de Locale-raden-ordonnantie èn de Stadsgemeente-ordonnantie met deze twee zeer duidelijke en onderling sterk afwijkende schakeeringen rekening behooren te houden. Ik zou dus aan de Regeering willen vragen, of ook zij niet van meening is, dat de kern van het Regeeringsschrijven, dat ons bij de Memorie van Antwoord is overgelegd, belichaamd moet worden in een wettelijke regeling. Dit wat betreft mijn principieele bezwaren.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, wensch ik erop te wijzen, dat in de ons ter beoordeeling voorgelegde redactionele oplossing de zaak toch nog niet geheel zuiver is geredigeerd.

De Regeering stelt voor om in art. 25i, lid 2, van de Locale-raden-ordonnantie de regeling als volgt te doen luiden:

„Zij" — dat zijn B. en W. — „vormen met den burgemeester een college, waarvan deze lid en voorzitter is. Op de leden van dit college is van toepassing artikel 38 en op de wethouders mede artikel 9, voor zoover althans dit laatste artikel niet reeds uit hoofde van hun raadslidmaatschap op hen van toepassing is". Maar, Mijnheer de Voorzitter, hierin vindt men dan toch

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(STOKVIS, VAN HELSDINGEN.)

voor de wethouders, die tevens raadslid zijn, een bepaling, die reeds elders in de Locale-raden-ordonnantie voorkomt, n.l. in art. 9. Het gaat in art. 25i dus alleen om die wethouders of plaatsvervangende wethouders onder de verbodsbepalingen te brengen, die van buiten den raad tot hun functies zijn geroepen, die dus geen lid van den gemeenteraad zijn.

Daarbij is dit artikel, dunkt mij, niet van de grootste sierlijkheid, en ik ben dan ook zoo vrij, hierbij aan de Regeering een redactie in overweging te geven, welke naar ik geloof, de zaak op zoodanige wijze ordent, dat de bezwaren worden ondervangen. Dit zou m. i. worden bereikt, wanneer men art. 25i, lid 2 eenvoudig zou laten luiden:

„Zij vormen met den burgemeester een college, waarvan deze lid en voorzitter is. Het college wordt bijgestaan door den secretaris van den raad.

Ik zou daar dus van de verbodsbepalingen willen zwijgen, omdat in art. 25h, lid 1, de positie van de wethouders, die buiten het raadslidmaatschap staan, reeds wordt behandeld. Daarin toch wordt gezegd:

„De Gouverneur-Generaal kan in overeenstemming met den wensch van den betrokken gemeenteraad bepalen, dat een door een burgemeester voorgezeten gemeenteraad bij voorkeur uit zijn midden twee, drie of vier wethouders, zoomede een of meer plaatsvervangende wethouders benoemt”. En dan volgt er: — „Op buiten den gemeenteraad te benoemen personen zijn de artikelen 6 en 7 van toepassing”.

Als men nu naast de artt. 6 en 7 ook zou willen vermelden art. 9 — waar het gaat om de verbodsbepaling, waarop het geheele ontwerp gebouwd is — en men kan er aan toevoegen art. 38 van de Locale-raden-ordonnantie, waarbij zekere beperking wordt opgelegd bij het uitbrengen van zijn stem in zaken, waarbij men krachtens familiebanden tot zekeren graad betrokken is — dan geloof ik, dat men heel de bedoeling van de Regeering ziet verwerkelijkt zonder een redactie te gebruiken, die tenslotte — zooals ik reeds heb aangetoond — veel overbodigs inhoudt.

Bovendien heeft mij nog iets getroffen. De Regeering laat vervallen artikel 18, 2e lid der Stadsgemeente-ordonnantie, maar zij laat daardoor mede vervallen de toepasselijkheid van art. 59 der Stadsgemeente-ordonnantie op den burgemeester, een bepaling, die toch wel van belang is, omdat zij de zoeven genoemde beperking inhoudt van het medestemmen, en dat kan ook in het College van B. en W. voorkomen. Ik zou dan ook den geachten Regeerings-gemachtigde willen vragen of het de bedoeling is, zoowel voor de plaatsvervangende wethouders, die geen raadslid zijn, als voor den burgemeester, deze beperking der stembevoegdheid los te laten, en zoo ja, waarom.

Hierbij zal ik het voorloopig laten, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De heeren Stokvis en Dwidjosewojo hebben zich tot toek gemaakt van de bezwaren, die in het Gedelegeerdenverslag door meerdere leden zijn uitgesproken, n.l. tegen het ver-

(VAN HELSDINGEN.)

leenen van dispensatie uitsluitend door den Gouverneur-Generaal in aangelegenheden, die uitsluitend de gemeenten betreffen. Zij meenden, dat zoodoende inbreuk wordt gemaakt op de gemeentelijke autonomie. Verder heeft o.a. de heer Stokvis ook gewezen op het verschil in de redactie tusschen de dispensatievoorschriften in de ontworpen artikelen 25 (2) der Locale-raden-ordonnantie en 26a (2) der Stadsgemeente-ordonnantie eenerzijds en de artikelen 9 (2) en 8 (2) van genoemde ordonnantie anderzijds. Zij hebben gemeend, een oplossing daarin te moeten zoeken dat zij, tot behoud van de gemeentelijke autonomie, de dispensatiebevoegdheid willen leggen in handen der stads-gemeenteraden, zij het onder nadere sanctie van den Gouverneur-Generaal.

Deze oplossing lijkt mij niet gewenscht. De bijzondere positie, waarin de burgemeester eener stadsgemeente verkeert — die immers landsdienaar is — doet het mij noodzakelijk voorkomen, dat de dispensatiebevoegdheid in handen wordt gelegd van den Gouverneur-Generaal, maar het lijkt mij wel gewenscht, dat de dispensatiebevoegdheid van den Gouverneur-Generaal eenigermate wordt beperkt en wel in den geest, die ook in het Gedelegeerdenverslag tot uiting is gekomen, n.l. dat dit alleen zal mogen plaats hebben in het belang van de gemeente.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering daarover gesteld:

„Bovendien geeft de uitoefening van het dispensatierecht door het hoogste gezag meer waarborgen voor een juiste en objectieve beoordeeling, terwijl aan dit gezag het best kan worden overgelaten te zorgen, dat te dezen een zekere continuïteit in acht wordt genomen”.

Kan ik mij daarmee vereenigen, met het daaropvolgende is dit minder het geval. Daar staat:

„Mede in verband met het vorenstaande bestaat er bezwaar, de bevoegdheid tot het verlenen van dispensatie te beperken tot de gevallen, waarin het belang der gemeente zulks vordert; zulk een beperking toch zou ongewenscht zijn waar de bevoegdheid door het hoogste gezag in den Lande wordt uitgeoefend”.

De indruk, die vooral dit laatste gedeelte wekt is, alsof het min of meer onbehoorlijk zou zijn dat het centrale, het hoogste gezag dus, zou worden beperkt in de uitoefening van een bepaald recht. Maar dan zou ik willen wijzen op het bestaan van de artikelen 61, (63(2) en 74(2) van de Nederlandsche gemeentewet, waarbij in artikel 61 2e lid uitdrukkelijk is bepaald t.a.v. van de benoembaarheid van den burgemeester, dat van het laatste voorschrift in het eerste lid bedoeld, in het belang der betrokken gemeente kan worden afgeweken.

In art. 63, lid 2 vinden wij een dergelijke bepaling. Daarin wordt verklaard, dat de burgemeester niet kan zijn ambtenaar, bekleedend de ambten in het artikel uitdrukkelijk opgesomd, terwijl het tweede lid van dit artikel daarop laat volgen:

„Hij kan echter, is het in het belang der gemeente noodig, tot vereeniging van eene of meerdere dier

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stads-gemeente-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN.)

betrekkingen met de zijne, door ons" — dat is dus de Kroon — „de Gedeputeerde Staten gehoord, worden gemagtigd”.

Tenslotte wijs ik nog op art. 74 lid 2, waarin ook ten aanzien van de woonplaats van den burgemeester uitdrukkelijk aan de Kroon de bevoegdheid wordt gegeven „is het in het belang der gemeente noodig” ontheffing te verleenen van de bepaling in het eerste lid van dat artikel voorkomend. In Holland bestaat dus het zoeven genoemd bezwaar niet, wordt niet als zoodanig gevoeld. Het hoogste gezag, de Kroon, wordt daar gebonden aan het belang der gemeente en dat zou ik ook voor Nederlandsch-Indië ten aanzien van de dispensatiebevoegdheid van den Gouverneur-Generaal zeer wenschelijk achten.

Ik zou daarom met betrekking tot deze aangelegenheid een amendement willen voorstellen en ik zal trachten daarvoor medestanders te krijgen, in dien zin, dat de ons voorgelegde ontwerp-ordonnantie als volgt wordt gewijzigd:

a. Art. 1. I, art. 25, lid 2 wordt gelezen:

„Hem kan van deze verbodsbepalingen, indien het belang van het ressort het vordert, door den Gouverneur-Generaal dispensatie worden verleend”.

b. Art. 2. III te lezen:

„Na art. 26 wordt een nieuw art. 26 a ingelascht, luidende:

1, de verbodsbepalingen van art. 8, lid 1, gelden ook voor den burgemeester.

2. Hem kan van deze verbodsbepalingen, indien het belang van de stadsgemeente dit vordert, door den Gouverneur-Generaal dispensatie worden verleend”.

Mijnheer de Voorzitter! De heeren Dwidjosewojo en Stokvis hebben ook bezwaar gemaakt tegen de bezoldiging van den burgemeester, die hij zou ontvangen, in geval hij een *betrekking* aanneemt, als hier wordt aangegeven, of wanneer hij commissaris van den een of andere gemengde naamlooze vennootschap wordt. Op zichzelf heb ik tegen het verleenen van een zekere tegemoetkoming aan den burgemeester voor den bijzonderen arbeid, dien hij in dit opzicht heeft te verrichten, geen bezwaar. Ik kan mij dan ook vereenigen met hetgeen in het Gedeleerdenverslag door andere leden is opgemerkt, dat het volkomen billijk is te achten, dat burgemeesters voor den extra arbeid, die een commissariaat met zich brengt, een bescheiden bezoldiging ontvangen, welke leden niet konden inzien, dat daardoor de objectiviteit van de burgemeesters zou worden aangetast.

Doch, Mijnheer de Voorzitter! Ik heb aan den anderen kant ook weer geen bezwaar ertegen, dat de Regeering voorzichtig is met het verleenen van dispensatie en in het bijzonder het Regeeringsschrijven van 21 April 1927 heeft doen uitkomen, dat de Gouverneur-Generaal alleen bereid is tot het verleenen van dispensatie, wanneer de burgemeester op zich neemt, de aan het commissariaat verbonden inkomsten in de gemeente-kas te storten.

Nu hebben de heeren Dwidjosewojo en Stokvis de wenschelijkheid betoogd om deze belangrijke bepaling in de ordonnantie zelf op te nemen, maar ik heb daartegen

(VAN HELSDINGEN, ROEP.)

tweeërlei bezwaar. Het eerste bezwaar heb ik zoeven reeds genoemd, n.l. dat ik het in bepaalde gevallen volstrekt niet onbillijk acht, dat de burgemeester een behoorlijke bezoldiging krijgt voor extra arbeid. Maar in de tweede plaats lijkt het mij ongewenscht om een dergelijke bepaling zoo maar in de verordening zelf op te nemen, omdat daardoor ten slotte de soepelheid, die toch ook bij de hanteering van deze bepalingen wenschelijk moet worden geacht, geheel te loor gaat. Ik geloof n.l., dat het ongewenscht is om deze kwestie in de ordonnantie zelf geheel vast te leggen en zou in deze aan de Regeering meer vrijheid willen laten, om in bepaalde gevallen, wanneer de omstandigheden het gewenscht maken, af te wijken van het thans ingenomen Regeeringsstandpunt. Wordt dit standpunt in de ordonnantie zelf neergelegd, dan is dat onmogelijk. Daarom ben ik tegen de suggestie door de heeren Stokvis en Dwidjosewojo naar voren gebracht.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te verklaren, dat de Memorie van Antwoord mij op verschillende punten wel heeft bevredigd en dat ik mij dan ook, in algemeenen zin gesproken, wel kan aansluiten bij het standpunt van de Regeering.

Het bezwaar, hier naar voren gebracht door de heeren Dwidjosewojo en Stokvis, n.l. dat de autonomie van de gemeente zou worden aangetast, indien geheel zelfstandig en zonder inmenging van anderen de bevoegdheid aan den Gouverneur-Generaal wordt gegeven, dispensatie aan den burgemeester te verleenen, acht ik niet overwegend.

Juist in de zelfstandige beoordeeling van het al of niet geven van dergelijke dispensaties door den Gouverneur-Generaal lijkt mij een groot voordeel te schuilen. Ik zeg „in de zelfstandige beoordeeling”, Mijnheer de Voorzitter, dus ook zonder inmenging, zonder advies, zonder hooren en zonder medespreken van de gemeenteraden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vrees juist dat, wanneer het geval zich voordoet, dat een burgemeester dispensatie zou moeten hebben en de gemeenteraad daarin een woord zal moeten medespreken, hetzij geheel beslissend, hetzij alleen adviseerend, de gemeenteraad zich zeer licht zal laten leiden door sympathieën dan wel door antipathieën. Een burgemeester, die goed met zijn raad kan opschieten, die het „enfant chéri” van den raad is, zal heel gemakkelijk dispensatie van den gemeenteraad kunnen krijgen, terwijl een andere burgemeester, die het „bête noire” van den raad is — ook die komen wel voor, Mijnheer de Voorzitter — bij wijze van spreken nimmer zoo'n dispensatie kan krijgen.

De heer Stokvis: En als hij het „bête rouge” is?

De heer Roep: Ik vrees, Mijnheer de Voorzitter, dat niet het gemeentelijk belang en zelfs ook niet het algemeen belang bij den gemeenteraad steeds den doorslag zal geven, maar veelal de in den raad bestaande sympathieën en antipathieën jegens en tegen den burgemeester.

Dan, Mijnheer de Voorzitter, zijn mijn gedachten in nog

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stads-gemeente-ordonnantie.

(ROEP.)

eenigszins verdere richting gegaan bij de beoordeeling van deze aangelegenheid, ook naar aanleiding van de redevoeringen, die door mijn geachte medeleden zijn gehouden.

Zooals de zaak nu staat — het wordt ons in de Memorie van Antwoord nog eens weer bevestigd — zal de vraag of aan een wethouder al dan niet dispensatie zal worden verleend geheel zelfstandig door den betrokken gemeenteraad, resp. door den betrokken stadsgemeenteraad worden beantwoord.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij afgevraagd — ook al om de redenen die ik zoo juist noemde ten aanzien van de verhouding tusschen gemeenteraad en burgemeester — of het niet beter zou zijn, ook de eventuele dispensatieverleening aan een wethouder van een gemeente over te laten aan den Gouverneur-Generaal. Wil men daarvoor niet die hooge autoriteit in het geweer roepen, dan zou wellicht voor den wethouder de gouverneur die dispensatie kunnen verleenen. Ik meen, dat eigenlijk bij den wethouder het hoog houden van de objectiviteit bij de beoordeeling of een dispensatie al dan niet zal worden gegeven, nog meer klemmt dan bij den burgemeester. En waarom? Een burgemeester wordt gedragen door de sympathieën of wordt verguisd door de antipathieën van den raad, maar een wethouder kan in den raad toch altijd rekenen op een raadsmeerderheid. Ik veronderstel, dat diezelfde raadsmeerderheid — dat is zeer begrijpelijk — de neiging zal hebben, haar vertrouwensman, nl. den wethouder, indien het voorkomt, eventueel de gewenschte en gevraagde dispensatie te verleenen. Ik geloof, dat juist bij de beoordeeling door den raad van de vraag of al dan niet dispensatie zal worden verleend een groot gevaar van subjectiviteit bestaat als het den wethouder van den raad geldt.

Daar komt nog een andere omstandigheid bij. Wanneer men in een kring van menschen, in een raad, zit en een van de leden heeft een bepaalde dispensatie nodig, ach, wanneer er dan niet zeer klemmende bezwaren tegen het verleenen van die dispensatie zijn, dan zijn de medeleden, de collega's, zoo buitengewoon licht bereid een dergelijke dispensatie te verleenen. Ook dat is psychologisch volkomen begrijpelijk, maar of het in het belang van de zaak is en of de dispensatie altijd op objectieve gronden zal worden verleend, is voor mij een zeer groote vraag. En nemen wij nu aan, dat de medeleden, zich werkelijk tot een zeer objectief standpunt zullen weten te verheffen en dat de meerderheid van een gemeenteraad een bepaalde dispensatie aan een medelid, een wethouder weigert, hoe licht ontstaat dan niet een animositeit van de zijde van den wethouder tegenover de leden, die uiting hebben gegeven aan het inzicht, dat die dispensatie niet moet worden verleend aan hun medelid.

Om die redenen zou ik dan ook aan den geachten Regeering-gemachtigde willen verzoeken, de door mij aangedragen argumenten wel terdege te willen overwegen en ik zou den geachten Regeering-gemachtigde willen vragen, of het niet beter is om ook ten aanzien van den wethouder de dispensatie-bevoegdheid toe te vertrouwen aan den Gouver-

neur-Generaal dan wel aan den Gouverneur. Ik geloof, dat wij dan bij de beoordeeling van de factoren, die zullen moeten beslissen over de meerdere of mindere wenschelijkheid van de dispensatieverleening, zullen komen tot een grotere objectiviteit.

Een enkel woord nog over hetgeen de heer Van Helsdingen opmerkte ten aanzien van de aanvulling in dezen zin, dat de dispensatie alleen kan worden verleend, indien het belang van de gemeente dit vordert. Zoo oogenschijnlijk zou men ertoe neigen dat een goede aanvulling te achten, maar het komt mij voor, dat het toch beter is, hier niet enkel en alleen het gemeentebelang doorslaggevend te doen zijn, doch in de eerste plaats het algemeen belang en dus niet de beperking, die het amendement van den heer Van Helsdingen zou aanbrengen, te aanvaarden. Het kan zeer wel zijn, dat het belang van de gemeente samenvalt met het algemeen belang, het kan ook zijn, dat de motieven om dispensatie te verleenen geheel buiten het belang der gemeente liggen, ja zelfs kan er een zekere tegenstelling bestaan tusschen het algemeen belang en het gemeentebelang. Maar ook dat laatste zal niet zoo erg zijn, omdat het algemeen belang, dat dan die dispensatie vordert, toch altijd boven het meer beperkte belang van de gemeente moet gaan. Ik voel dus voorloopig niet veel voor een amendement, als door den heer Van Helsdingen min of meer is aangekondigd.

Anders sta ik ten opzichte van het inzicht van den heer Van Helsdingen betreffende het storten van de inkomsten, die uit zoo'n commissariaat worden getrokken, in de gemeentekas. Uit de door de Regeering overgelegde circulaire van 21 April 1927 blijkt, dat de Gouverneur-Generaal bereid is de dispensatie te verleenen, wanneer de burgemeester op zich neemt de aan het commissariaat verbonden inkomsten in de gemeentekas te storten. Het spijt mij, dat de Regeering een dergelijke circulaire heeft laten uitgaan; het komt mij voor, dat er geen enkele reden is om ook maar eenigszins te twijfelen aan de mentaliteit van de burgemeesters, dien dit geldt en het lijkt mij aan den anderen kant zeer redelijk, dat voor extra-arbeid ook wat extra's wordt getoucheerd.

Het is natuurlijk een andere zaak, wanneer de bezoldiging van een commissaris afhankelijk zou zijn van de winsten van het bedrijf. Het spreekt vanzelf, dat dit niet mag, maar indien aan de vervulling van een commissariaat, door een burgemeester bekleed, een vaste jaarlijksche of maandelijksche toelage, die geheel en al onafhankelijk is van de uitkomsten van het bedrijf, is verbonden dan lijkt het mij toe, dat het gemeentebelang in geen enkel opzicht in het gedrang komt; het is redelijk, dat de burgemeester dan voor extra arbeid ten behoeve van de vennootschap ook de extra penningen in zijn zak steekt. Ik zou daarom wel aan de Regeering willen verzoeken deze aangelegenheid nog eens te overwegen en na te gaan of er voor het inzicht, dat er in dit verband voor extra arbeid die wordt verricht, ook iets extra kan worden getoucheerd, niet wat te zeggen zou zijn.

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(ROEP, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hiermede voorloopig volstaan.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het zij mij vergund n.a.v. hetgeen hier is gezegd, eenige opmerkingen te maken betreffende de algemeene strekking van de hier thans aangehangige voorstellen. De Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming zal meer in het bijzonder bespreken wat hier gezegd is over de Stadsgemeente-ordonnantie.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft gekenschetst wat de strekking is van de hier voorgestelde regeling n.l. een einde te maken aan de anarchie, die bestond inzake de regeling voor het verlenen van dispensatie t.a.v. de onderwerpen waarom het hier gaat. Intusschen heeft de heer Stokvis nu de vraag geopperd of die bestaande tegenstrijdigheid ook wel valt aan te wijzen voor wat betreft de hier ter sprake gebrachte tegenstelling tusschen de ordonnantie van Stbl. 1904 en die in de Stadsgemeente-ordonnantie en de Locale-Radenordonnantie. Hij meent, dat de aanwezigheid van een verband tusschen die regelingen toch niet duidelijk spreekt, want, zooals hij dat heeft betoogd, in het Stbl. van 1904 betreft het het hebben van aandelen in, of het zijn van commissaris bij naamlooze vennootschappen voor handel, nijverheid, enz. werkende binnen de gemeente, terwijl het in de Locale-Radenordonnantie alleen gaat om het deel hebben rechtstreeks of zijdelings in werken, leveringen of transporten, ten behoeve van 's Raad ressort. Ik meen, dat toch wel aangenomen kan worden, dat men in bepaalde gevallen een verband krijgt tusschen een dezer beide regelingen. Men heeft over de juiste strekking van de bepalingen in art. 9 van de Locale-Radenordonnantie, die in hoofdzaak overeenkomen met art. 24 der Gemeentewet, nog wel eens van meening verschild. Wij vinden, als wij de schrijvers daarover raadplegen bij Van Loenen in „De Gemeentewet en haar toepassing”, op blz. 87 van deel I, dat middellijke deelneming aan levering o.m. kan geacht worden aanwezig te zijn,

„als een vennootschap, waarvan een raadslid” — i.e. de burgemeester — „niet bloot commissaris of aandeelhouder, maar directeur of besturend vennoot met aandeel in den winst is, levert aan of aanneemt voor de gemeente”.

Deze schrijver staat verder de meening voor, dat

„...bij middellijke deelneming aan levering” gedacht is niet alleen aan een min of meer verwijderd financieel belang van het raadslid bij de levering, maar ook aan een daad van beheer van zijn zijde, zoodat er feitelijk deelname bestaat”.

Prof. Oppenheim is in zijn „Gemeenterecht” verder gegaan, waar hij opmerkt:

„Is bij eene onderneming, die aan de gemeente levert, het raadslid geldelijk zoo van nabij betrokken, dat haar goede of kwade kansen hem terdege treffen en blijkt uit de feiten, dat hij op eenigerlei wijze, zij het van nog zoo verre, op de levering, die dergelijke onderneming doet, heeft geïnfluenceerd of daarin is

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

betrokken geworden, ik zou artikel 24 voor geschonden houden, ofschoon niet eene rechtsbetrekking tusschen de gemeente en het raadslid is ontstaan, ofschoon er niet eene daad van beheer is van zijne zijde”.

Als men deze uitlegging van art. 24 van de Gemeentewet nu toetst aan het geval, dat aan een burgemeester, krachtens de ordonnantie van 21 April 1927, Staatsblad 128, dispensatie wordt verleend ten behoeve van de bekleeding van het commissariaat van een vennootschap als b.v. het Gebeo, dan ligt voor de hand, dat hier tevens aanwezig zijn kan een geval als bedoeld in het eerste lid van art. 9 der Locale radenordonnantie. Zijn aan een commissariaat inkomsten verbonden, die wisselvallig zijn naar rato van de gemaakte winst, dan moet men toch in elk geval als waarschijnlijk aannemen, dat een dergelijke kwestie moet worden gebracht onder art. 9 van de Locale radenordonnantie.

Het komt mij dus voor, dat als zeker moet worden aangenomen, dat het mogelijk is, dat de bepalingen van Staatblad 1904 No. 199 juncto Staatsblad 1927 No. 128 en der Locale radenordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie elkaar op een bepaald punt kruisen. En juist met het oog op de mogelijkheid, dat men hier krijgt een geval, waarbij dit samenvallen zou plaats hebben, is het noodig, daarin te voorzien.

De heer Stokvis heeft zich aangesloten bij het betoog, door den heer Dwidjosewojo gehouden, dat men hier, zoo al niet een aantasting, dan toch zou krijgen een verzwakking van de gemeente-autonomie, wanneer men n.l. het recht van dispensatie, — dat ten aanzien van de raadsleden en wethouders in handen van den raad is gelegd, — voor wat den burgemeester betreft, zou overdragen aan een hooger gezag.

De heer Stokvis heeft verder gewezen op de analogie van de positie van den burgemeester hier te lande met die in Nederland, omdat hij niet alleen landsdienaar is, maar ook gemeentendienaar, wat zich verder hier te lande ook nog uitsprekt in het feit, dat de gemeente een deel van de bezoldiging van den burgemeester kan dragen.

De heer Stokvis heeft gezegd, dat hij zou kunnen voelen voor het verlenen van het dispensatierecht aan den Gemeenteraad onder sanctie van den Gouverneur-Generaal, maar achtte dit zelfs niet noodig, omdat als men het dispensatierecht zonder meer aan de gemeente verleent, men door het vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal toch altijd nog het noodige toezicht zal kunnen uitoefenen.

De heer Van Helsdingen heeft tegen dezen gedachten-gang bezwaar gemaakt en heeft betoogd, dat de bijzondere positie van den burgemeester wel degelijk eischt, dat de dispensatie wordt gelegd in handen van den Gouverneur-Generaal. In dezen gedachten-gang heeft zich ook uitgesproken de heer Roep, die erop heeft gewezen, dat het niet zoozeer gaat om het uitoefenen van een recht, dat van nature is verbonden aan de autonomie van de gemeente, maar dat juist een bijzonder groot voordeel is gelegen in de toekenning van een zelfstandig beoordee-

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

lingsrecht aan den Gouverneur-Generaal met het oog op het feit, dat zoo vaak subjectieve stroomingen bij een uitspraak van een gemeenteraad den doorslag kunnen geven, waardoor men een aantasting van de zuiverheid van het oordeel krijgt, naarmate de burgemeester van den gemeenteraad is „l'enfant chéri" of wel „la bête noire".

Met deze meening, zooals die door de heeren Van Helsdingen en Roep naar voren is gebracht, kan de Regeering zich geheel vereenigen. In de Memorie van Toelichting is er al op gewezen, dat in art. 3 van het Decentralisatiebesluit een voorziening is getroffen om te voorkomen, dat aan den burgemeester uit de gemeentekas, onder welke benaming ook, een inkomen wordt verleend. Als men de motieven, die tot een soortgelijke bepaling in art. 73 van de Gemeentewet hebben geleid, raadpleegt, — waar ook bepaald is, dat de burgemeester, onder welke benaming ook, geenerlei inkomen geniet uit de gemeentekas, — dan blijkt dat men heeft willen afsnijden, zooals het toenmaals in de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp heette, alle kans op „plaatselijke willekeur". Dat motief heeft hier te lande ook gegolden. Men heeft in art. 3 van het Decentralisatiebesluit de mogelijkheid willen afsnijden van plaatselijke willekeur, van subjectieve stroomingen, en datzelfde motief pleit hier dan ook voor het leggen van het dispensatierecht in handen van den Gouverneur-Generaal.

De heer Roep heeft hieraan de vraag vastgeknoopt of het niet de zaak is om soortgelijke redenen de toekenning van een dergelijke dispensatiebevoegdheid ten aanzien van de wethouders te leggen in handen van het hogere gezag, hetzij den Gouverneur-Generaal hetzij den Gouverneur. Het ontwerp, dat op het oogenblik aanhangig is, heeft zich om begrijpelijke redenen van economie bepaald tot de direct voor de hand liggende wenschelijkheid om de bestaande tegenstrijdigheden uit den weg te ruimen. Ik zou de aandacht van den heer Roep erop willen vestigen, dat op het oogenblik een commissie aan het werk is tot herziening van de Stadsgemeenteordonnantie, in aansluiting waaraan zich waarschijnlijk een verdere technische herziening van de L. R. O. en van het Decentralisatiebesluit zal moeten vastknoopen. Ik wil nu gaarne toezeggen, dat hetgeen door den heer Roep is opgemerkt, bij de behandeling van de eventueele voorstellen tot technische herziening van deze ordonnantie, onder het oog zal worden gezien.

De heer Kerkkamp: Als zij maar voorzichtig zijn!

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Voorzichtigheid zal hierbij uit den aard der zaak worden betracht. Ik wil er ook op wijzen, dat in dit geval de wethouder niet geheel gelijk staat met den burgemeester, omdat de wethouder in den gemeenteraad is vertrouwensman van den raad, terwijl de burgemeester ook nog een taak heeft als landsorgaan, in welke hoedanigheid zoo noodig zelfs een zekere controle op de handelingen van den gemeenteraad moet worden uitgeoefend, hetgeen blijkt uit het feit, dat de burgemeester een beslissing van den Raad tot vernietiging kan voor-

dragen. De positie van den burgemeester is dus nog eenigszins anders dan die van den wethouder, doch dit sluit niet uit, dat het mogelijk zou kunnen zijn, bij nadere overweging de dispensatieregeling t.a.v. de wethouders eenigszins anders te regelen.

De heer Van Helsdingen heeft de vraag gesteld, of het dan toch niet wenschelijk zou zijn, bij toekenning van het dispensatierecht aan den Gouverneur-Generaal dit recht te beperken, door daaraan toe te voegen de bepaling, dat dit recht moet worden gehanteerd, alleen in het belang van de gemeente. Hij heeft de vraag gesteld, of het dan onbehoorlijk zou zijn, om het hoogste gezag in de uitoefening van dit recht te beperken en hij heeft deze vraag, met een beroep op verschillende artikelen in de Nederlandsche gemeentewet, ontkennend beantwoord.

Ik zou hiertegenover wel een beroep willen doen, niet op de al of niet behoorlijkheid van een dergelijke regeling, maar wel op de soepelheid ervan, die de heer Van Helsdingen zelf heeft aanbevolen bij het treffen van regelingen als deze. Het dispensatierecht eischt bij de toekenning ervan uit zijn aard een zoo groot mogelijke mate van soepelheid. De aard van het dispensatierecht is het onderwerp geweest van vele staatsrechtelijke beschouwingen. Wij hebben daaromtrent verschillende regelingen gehad, b.v. in de Grondwet van 1848, terwijl bij de herziening van 1887 te dien aanzien nog een verduidelijking is gevolgd. De algemeene opvatting over het dispensatierecht is echter steeds geweest, dat het is een uitvloeisel van de taak der uitvoerende macht en zooals b.v. Nolst Trenité het formuleert in zijn werk over het recht van dispensatie, is dat recht op zijn plaats bij bepalingen, waarbij de wetgever vermoedt, dat toepassing van de betreffende regeling altijd en overal wellicht onbillijk zal zijn, zonder echter de gevallen waarin, duidelijk afgerond voor den geest te hebben.

En zoo zegt dan ook Oppenheim, dat dispensatie is de bevoegdheid, door de regelende macht aan een andere macht toegekend uit hoofde van bijzondere, niet vooraf te voorziene omstandigheden, een norm in een bepaald geval buiten aanwending te doen blijven.

Het gaat hier juist om het feit, dat men wel voorziet, dat zich bij de toepassing van den een of anderen wettelijken regel bijzondere omstandigheden kunnen voordoen, maar dat men die omstandigheden niet ten volle overzien kan en waar er dus, wat dit betreft, een zekere onzekerheid bestaat, is het laten van zooveel mogelijk ruimte zeer zeker aan te bevelen. Dat in artikel 9 der Locale-raden-ordonnantie en in het corresponderende artikel der S. G. O. bij de toekenning van het dispensatierecht grenzen zijn gesteld door het te verbinden aan de bepaling, dat die toekenning moet geschieden in het belang van het gemeentelijke ressort, spreekt wel vanzelf, omdat de gemeenteraad niet geroepen is, verder reikende belangen te beoordeelen. Maar waar het dispensatierecht wordt gelegd in handen van het hoogste gezag, behoeft aan dat gezag deze beperking ook niet te worden opgelegd en verdient het in het algemeen, met het oog op de vereischte soepelheid van deze toe te

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stads-gemeente-ordonnantie.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

kennen bevoegdheid, zeker geen aanbeveling om grenzen te stellen.

Ik zou er den heer Van Helsdingen op willen wijzen, dat als men zich denkt de veelsoortige constructies, die er in en door naamloze vennootschappen mogelijk zijn, men zich zooveel gevallen kan voorstellen, dat die op het oogblik niet alle zijn te overzien. Men kan zich denken een N. V. in gemengd bedrijf, een N. V., die geheel in handen van het Land is, vennootschappen met een bijzonder concessierecht, of wat dan ook.

En men kan zich dan ook denken, dat in een bepaald geval wenschelijk kan blijken, dat men een burgemeester in een naamloze vennootschap een zekere positie aanwijst, waarbij het niet enkel en alleen gaat om het gemeentebelang, maar waarbij ook in ruimeren zin een algemeen belang betrokken is. Met het oog hierop, geloof ik, dat het geen aanbeveling zou verdienen hier een grens te trekken als door den heer Van Helsdingen wordt aanbevolen.

Mijnheer de Voorzitter! Voorts is hier ook ter sprake gebracht de circulaire van den eersten Gouvernementssecretaris met betrekking tot het bekleeden door burgemeesters van commissariaten bij naamloze vennootschappen, die een bepaald gemengd bedrijf hebben te behartigen. Hieromtrent is bij de geachte sprekers, die daarover het woord hebben gevoerd, van verschil van meening gebleken en is aan den eenen kant door de heeren Dwidjosewojo en Stokvis gepleit voor de vastlegging van de in het Regeeringschrijven gestelde regelen in de ordonnantie en aan den anderen kant daartegen opgekomen door den heer Van Helsdingen, die er op gewezen heeft, dat in sommige gevallen de casus positie toch wel zoodanig kan zijn, dat het billijk is den burgemeester een zekere bezoldiging te geven, terwijl dit geachte lid daarbij tevens een beroep heeft gedaan op de gewenschte soepelheid van handelen, welke eischt, niet te veel wettelijk vast te leggen.

De heer Roep heeft dat nader gepreciseerd door te bevoegen, dat, al zou het wel verkeerd zijn om een bezoldiging aan den burgemeester-commissaris te geven, welke afhankelijk is van de uitkomsten van het bedrijf, er toch geen bezwaar tegen zou bestaan, wanneer die bezoldiging van de uitkomsten van het bedrijf onafhankelijk zou kunnen blijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij hier gaarne willen seharen aan de zijde van hen, die pleiten voor een zoo ruim mogelijke soepelheid in de toepassing van de dispensatiebevoegdheid. De bezwaren, die de heer Roep voelt, zijn tot dusverre nog niet zoo sterk aan de Regeering gebleken. In de circulaire, die overgelegd werd, is, zooals den heeren bekend is, door de Regeering als motief voor haar schrijven aangevoerd, dat Zij het niet wenschelijk acht, dat burgemeesters uit deze commissariaten, waarbij zij de belangen moeten voorstaan van gebieden, welker belangen zij in hoofdzaak reeds uit den aard van hun ambt hebben te behartigen, inkomsten zouden trekken. Dit was dus het motief, dat de Regeering aanleiding gaf tot haar schrijven, maar het lijkt mij inderdaad toch wenschelijk, in de ordonnantie ruimte open te houden om voor bepaalde gevallen, wanneer zou

blijken dat een andere oplossing billijker zou zijn — dat is juist het voordeel van het dispensatie recht —, een andere oplossing te geven.

Maurice Block geeft in zijn „Dictionnaire de l'administration française” aan, wat van dispensatie de beteekenis moet zijn:

„les dispenses comme les exemptions générales ne doivent point avoir pour base l'arbitraire, mais les considérations d'équité et d'intérêt public”.

Dat wijst er op, dat men hier te maken heeft met een recht, dat volgens een zeer vrijen maatstaf door het gezag moet worden gehanteerd. Het gezag moet ten volle in staat zijn de billijkheid en het algemeen belang, zooals het zich voordoet, te beoordeelen om in elk geval, naar omstandigheden, een beslissing te nemen.

Wanneer in de praktijk de weg, dien men zich in deze denkt te volgen, zich duidelijk afteekent, in inderdaad het oogenblik aangebroken om zulks duidelijk in de wet vast te leggen. Het lijkt mij echter wenschelijk, dat men in deze eerst de ontwikkeling in de praktijk afwacht.

De heer Stokvis heeft nog ter sprake gebracht de wenschelijkheid om de redactie van het aanhangig voorstel te verbeteren. Hij heeft gemist de hoogste sierlijkheid in de voorgestelde regeling van art. 25i sub 2. Hij heeft n.l. bezwaar tegen deze redactie:

„Op de leden van dit college is van toepassing artikel 38 en op de wethouders mede artikel 9, voor zoover althans dit laatste artikel niet reeds uit hoofde van hun raadslidmaatschap op hen van toepassing is”.

De heer Stokvis heeft in plaats daarvan in overweging gegeven, liever art. 25h lid 1 aldus aan te vullen, dat aan den laatsten zin, luidende:

„Op buiten den gemeenteraad te benoemen personen zijn de artikelen 6 en 7 van toepassing”.

wordt toegevoegd:

„en de artikelen 9 en 38”.

Mijnheer de Voorzitter! De kwestie van sierlijkheid is altijd een eenigszins subjectieve zaak. Ik wil den geachten spreker gaarne zijn eigen meening laten. Ik kan de redactie van art. 25i zelf niet zoo onsierlijk vinden. Maar ik zou toch wel de vraag willen stellen, of het wel juist zou zijn, die bepalingen ten aanzien van de artikelen 6 en 7 en van artikel 25h uit te breiden door vermelding ook van de artikelen 9 en 38 en wel, omdat art. 25h meer betrekking heeft op de zaken, waarop direct te letten is bij de aanstelling van wethouders, n.l. hetgeen in art. 6 geregeld is, de vereischen van het lidmaatschap van den raad, terwijl art. 7 eenige onverenigbaarheden aangeeft. Dat zijn eenige punten, welke direct de aandacht verdienen bij de aanstelling van wethouders, waarover art. 25h het heeft.

Art. 25i daarentegen regelt de werking van het college van Burgemeester en Wethouders en hierbij is meer aan de orde de regeling betreffende de zaken, ten aanzien waarvan een lid van het college zijn werkzaamheden heeft te verrichten.

Het lijkt mij overigens beter, waar de geachte spreker heeft gesproken van een betere redactionele oplossing, dit

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., STOKVIS.)

punt te verwijzen naar de voorgenomen technische herziening. Bij de overweging daarvan zal een technische verbetering, als door den heer Stokvis aangegeven, nog meer in het bijzonder kunnen worden overwogen.

Hiermede zijn de gemaakte opmerkingen, wat betreft de algemeene strekking van de aanhangige regeling, besproken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Stibbe**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Na de uiteenzetting van den Regeeringsgemachtigde voor de Decentralisatie meen ik te kunnen volstaan met de beantwoording van de eenige opmerking, die betrekking heeft op de wijziging van de Stadsgemeente-ordonnantie, nl. de opmerking van den heer Stokvis, die vreesde, dat door het doen vervallen van het 2e lid van art. 18, het daarin genoemde art. 59 buiten werking zou worden gesteld voor den burgemeester. Ik mag den heer Stokvis naar aanleiding hiervan wel verwijzen naar art. 65 van de Stadsgemeente-ordonnantie, dat luidt:

„De bepalingen van de artikelen 47, eerste en tweede lid, en 59 zijn mede van toepassing op de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders”.

Hiermede is naar ik meen het door den heer Stokvis geopperde bezwaar ondervangen.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een enkel woord over de door mij in overweging gegeven redactiewijziging. Als het alleen ging om de hoogst mogelijke sierlijkheid, had ik in wat minder gaarne berust; alles kan nu eenmaal niet even sierlijk zijn.

De heer **Kerkkamp**: Daar zijn wij aan gewend.

De heer **Stokvis**: Het gaat hier echter om een essentieel punt. In art. 25 lid 2, zooals het nu wordt voorgesteld, zijn betrokken een aantal mensen, voor wie reeds elders eenzelfde verbodsbepaling bestaat. Ik heb echter met genoegen gehoord, dat de zaak nog eens in overweging zal worden gegeven bij de herzieningscommissie en wij weten allen, dat herzieningscommissies niet slechts voorzichtig, maar ook met spoed werken. Ik zal dus geduld oefenen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ook gesproken over het mogelijke conflict tusschen het Staatsblad van 1904 en de verbodsbepalingen in Locale raden- en de Stadsgemeente-ordonnanties, en hij heeft autoriteiten genoemd, waarvoor men dadelijk zwicht. Vooral als men den naam van wijlen Oppenheim hoort, denkt men: die heeft het natuurlijk bij het rechte end. Mijn respect voor prof. Oppenheim is buitengewoon groot, maar men kan met de grootste mensen van meening verschillen, wanneer men er ten minste argumenten voor aangeeft.

Nu staan de zaken in Holland toch anders dan hier. Wij hebben hier het Staatsblad van 1904, waarbij aandeelhouderschap of commissariaat verboden is aan een heele

(STOKVIS.)

reeks van ambtenaren, waaronder ook de burgemeester. Het gaat hier nu speciaal om den burgemeester, en deze mag dus reeds niet zijn aandeelhouder of commissaris van een vennootschap. Een botsing tusschen het Staatsblad van 1904 en de Locale radenordonnantie of de Stadsgemeente-ordonnantie kan ik dus niet voorzien. De Regeeringsgemachtigde heeft niet concreet aangetoond, dat een botsing wel te voorzien is; hij heeft alleen gesproken van de mogelijkheid en daarop heet voor een groot gedeelte de ontwerp-ordonnantie, die ons hier wordt voorgelegd, gebaseerd.

Maar een botsing voorkomt men bovendien niet speciaal door deze dispensatieregeling. Van de toepassing van beide bepalingen is de dispensatie nog maar een deel. Vreest men dus een verwarring tusschen de beide regelingen, dan kan men die evengoed ook buiten de dispensatie om verwachten. De moeilijkheid is dus niet volkomen uit den weg geruimd.

Het spijt mij bijzonder, dat de geachte Regeeringsgemachtigde met mijn denkbeeld, om het bekende Regeeringsrondschrijven in de wet te verwerken, niet medegaat en zich daarbij schaaft aan de zijde van de heeren Roep en Van Helsdingen. Het betreft toch een zeer essentieel punt. De burgemeester, in zijn kwaliteit optredende als commissaris in een vennootschap, is een nieuwe figuur met groote consequenties en daarom is het ook zeer gewenscht, haar in de wet te sanctioneeren. Op dit punt heeft de geachten Regeeringsgemachtigde mijn bezwaren ook niet weerlegd. Met het argument van de soepelheid moet men erg voorzichtig zijn. Men kan de wet wel zóó soepel maken, dat er niet in staat wat er in behoort te staan. Wij hebben met de wet op de bestuurshervorming een klein voorproefje van soepele wetgeving gehad; zij is zoodanig geredigeerd, dat men eigenlijk niet meer weet wat zij precies bedoelt. Ik ben van soepelheid een groot voorstander, maar soepelheid moet geen ledigheid worden.

Betreffende de aan een burgemeester toe te kennen remuneratie voor het bekleeden van een commissariaat in een gemengd bedrijf, hebben de heeren Roep en Van Helsdingen opgemerkt, dat zij dat niet zoo erg zouden vinden. Ik vind dat ook niet erg. Ik vind heel veel zaken, die in de wet verboden zijn, op zichzelf niet erg, maar zoo'n verbod wenscht een waarborg tegen wél ongewenschte consequenties. Wij hebben van den heer Roep gehoord en ook van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat wij moeten waken tegen subjectieve opvattingen bij de uitvoering der wet. Dat argument werd aangevoerd, toen het ging om iets, waarvan deze heeren voorstanders waren. Maar als er dan toch tegen persoonlijke invloeden gewaakt moet worden, dan geldt dat toch zeker óók voor de burgemeesters. Ook een burgemeester is maar een mensch, al is hij een aanzienlijk mensch, en wanneer hij voor zijn commissariaat van een gemengd bedrijf een bezoldiging geniet, is hij even goed blootgesteld aan verleiding. Daartegen richt de wet zich in het algemeen en ik zie niet in waarom dat speciaal hier overbodig zou zijn. Een burgemeester heeft reeds grooten invloed op zijn raad en niemand ontkent ook den invloed van persoonlijke voordeelen, al kan men daarbij

28ste VERGADERING — DONDERDAG 8 MAART 1928.

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(STOKVIS.)

volkomen te goeder trouw zijn. Dat staat zóó vast, dat de wet op verschillende punten waarborgen daartegen heeft vastgelegd. Mij is daarom niet duidelijk, waarom nu de burgemeester vanzelfsprekend een zoo buitengewoon hoogstaand persoon is, dat men te zijnen opzichte geen beïnvloeding door materiele voordeelen kan verwachten. Er zijn goede burgemeesters en kwade burgemeesters, zooals er goede menschen en kwade menschen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot het verleen van dispensatie hebben de heeren Roep en Van Helsdingen ervoor gepleit, het recht tot dispensatieverleening in het algemeen in handen te leggen van het hoogste gezag; want, zeide de heer Roep, allicht zal de Raad zich door zijn sympathieën of antipathieën laten leiden. De heer Roep ging zelfs zoo ver, dat hij ook ten aanzien van de wethouders een scheiding maakt tusschen „enfants chéris” en „bêtes noires” en ook voor hen de dispensatie in handen van het hoogste gezag wilde zien gelegd. Maar hoe staat het dan met de raadsleden, Mijnheer de Voorzitter? Zijn ook onder hen geen „enfants chéris” en „bêtes noires”? Dan moet de heer Roep consequent zijn en de dispensatie ook voor elk raadslid stellen in handen van het hoogste gezag. En dan blijft nog de vraag over, of dat hoogste gezag nu altijd wel volkomen onaangetast het monopolie heeft van objectiviteit. Als ik mij wel meen te herinneren, is speciaal in de sfeer, waarin de heer Roep staatkundig leeft, aan de objectiviteit van dat hoogste gezag in de laatste maanden nog wel eens getwijfeld!

Wij moeten daarom aannemen, dat elk wettelijk college zooveel mogelijk de objectiviteit zal betrachten en blijkt het dat het college dezen weg verlaat, dan staat het nog aan het hoogste gezag — en ik vertrouw dan volkomen op zijn objectiviteit — om gebruik te maken van zijn vernietigingsbevoegdheid. Ongeacht subjectiviteit en objectiviteit, is de gemeentelijke autonomie toch ook voor den heer Roep nog wel iets waard.

Ik hoop, dat er wellicht nog een amendement komt om de dispensatiebevoegdheid van de raden steviger te vestigen dan de Regeering met dit voorstel wil doen.

Mocht de Regeering afwijzend blijven staan tegenover een regeling, die óf steunt alleen op het vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal — wat ik al voldoende vind — óf in elk geval in eerste instantie de dispensatiebevoegdheid laat aan de gemeente, onder hoogere sanctie van den Gouverneur-Generaal, dan zal ik in het belang van de autonomie van de gemeente tot mijn spijt tegen deze ordonnantie moeten stemmen.

Verder breng ik den geachten Regeeringsgemachtigde voor de bestuurshervorming dank voor zijn verwijzing naar art. 65 der Stadsgemeente-ordonnantie, doch ik wensch er alleen nog op te wijzen, dat deze bepaling alleen geldt voor den burgemeester in het college van B. en W.

Nu weet ik op dit oogenblik niet nauwkeurig, of een burgemeester ook kan zijn lid van den raad. Wanneer dat mogelijk is, dan behoort voor hem een gelijke beperking te gelden bij stemmingen in raadsvergaderingen.

Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

(VAN HELSDINGEN.)

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft een beroep gedaan op het vernietigingsrecht. Naar zijn oordeel is het voldoende om de dispensatiebevoegdheid te geven aan den raad zonder meer, want de Gouverneur-Generaal heeft toch altijd nog de bevoegdheid om gebruik te maken van zijn vernietigingsrecht.

Dit is juist, maar dan leg ik toch nog liever de dispensatiebevoegdheid in handen van den Gouverneur-Generaal, dan ook hier het vernietigingsrecht te doen gelden.

Een ander voorstel is door den heer Dwidjosewojo gedaan om den raad zelf de dispensatiebevoegdheid te verleen onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal. Dit lijkt mij echter niet de meest gewenschte weg en ik heb dit in eerste instantie ook al gezegd. Ik wil daar nog het volgende aan toevoegen.

Ik kan mij wel vereenigen met de bezwaren door den heer Roep tegen het voorstel ingediend, n.l. dat bij de uitoefening van de dispensatiebevoegdheid door den raad de sympathieën en antipathieën der leden veel te sterk kunnen werken in een bepaald geval. Wanneer dan de antipathie tegen den burgemeester zoo sterk is geweest, dat men de dispensatie niet heeft willen verleen, dan is een beslissing genomen, die niet aan het oordeel van den Gouverneur-Generaal wordt onderworpen.

De sanctie van goedkeuring door den Gouverneur-Generaal, waarin men een waarborg zoekt tegen verkeerde toepassing van de dispensatiebevoegdheid geldt alleen een genomen beslissing en het lijkt mij dus, dat die sanctie maar ten deele werkt. Ik geef toe, dat daarnaast het vernietigingsrecht van den Gouverneur-Generaal blijft bestaan.

De Regeeringsgemachtigde heeft mijn bezwaren tegen de toekenning van de dispensatiebevoegdheid aan den Gouverneur-Generaal niet ondervangen. Ik erken, dat hij zeer handig gebruik heeft gemaakt van een argument, dat ik zelf naar voren heb gebracht naar aanleiding van de vraag over de al of niet wenschelijkheid om de bezoldigingskwestie in de ordonnantie vast te leggen. Ik heb daarbij de wenschelijkheid bepleit van soepelheid van de ordonnantie, welk argument nu tegen mij wordt gebezigd. Daartegenover stel ik, dat het belang van de gemeente bij dergelijke beslissingen wel zoo groot is, dat het m. i. gewenscht is de voorgestelde ordonnantie in den door mij bedoelden geest te wijzigen. Ik heb dan ook de eer namens mijn medeleden, de heeren Kerckamp en Djajadiningrat, de volgende amendementen bij U, Mijnheer de Voorzitter, in te dienen:

„Artikel 1 onder I sub 2 te lezen:

2. Hem kan van deze verbodsbepalingen, indien het belang van het ressort het vordert, door den Gouverneur-Generaal, den Raad gehoord, dispensatie worden verleend”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier en in het volgende amendement gevoegd de woorden „den Raad gehoord” om in ieder geval de bezwaren, die de Raad eventueel tegen de beslissing van dispensatie zou hebben, ter kennis te doen komen van den Gouverneur-Generaal.

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(VAN HELSDINGEN, ROEP, VOORZITTER.)

Een dergelijke redactie, eenigszins gewijzigd, zou ook moeten gelden voor artikel 2 onder III sub 2 te lezen als volgt:

„Hem kan van deze verbodsbepalingen indien het belang van de stadsgemeente dit vordert, door den Gouverneur-Generaal, den Raad gehoord, dispensatie worden verleend”.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord aan den heer Stokvis en aan den geachten Regeeringsgemachtigde.

De heer Stokvis heeft betoogd, dat wanneer ik zou wenschen de bevoegdheid van dispensatie toe te kennen aan den Gouverneur-Generaal ten aanzien van de wethouders, de consequentie daarvan zou zijn, ook een hogere autoriteit te belasten met het verlenen van dispensatie aan de raadsleden. Ik geloof, dat het betoog van den heer Stokvis juist is en ik voor mij aanvaard die consequentie zeer gaarne. Ik geloof, dat ongeveer dezelfde motieven, die ik naar voren heb gebracht om de dispensatiebevoegdheid niet aan den Raad te laten ten aanzien van de wethouders, in het algemeen ook gelden, wanneer de raadsleden in het geding zijn. Ik meen, dat inderdaad het een voordeel zou zijn en het inderdaad aan de objectiviteit ten goede zou komen, wanneer een hogere autoriteit bv. de Gouverneur, in dergelijke gevallen aan een raadslid dispensatie zou kunnen verlenen. Mijn geacht medelid, de heer Stokvis, heeft dan nog betoogd, dat de gemeentelijke autonomie wel deerlijk in het gedrang zou komen. Ik ben dat gansch niet met hem eens. Ik zie niet in, dat de kardinale taak van een gemeenteraad, nl. het voeren van het bestuur en de huishouding van de gemeente, door een dergelijken maatregel in het gedrang zou komen. Een dergelijke ontneming van bevoegdheden aan den raad en de toekenning daarvan aan den Gouverneur zou, waar het de dispensatie geldt, niet dan terzijde de autonomie van den raad raken en heeft weinig te maken met het besturen en de huishouding der gemeente.

Ik aanvaard dus de consequentie van den heer Stokvis, dat het ook aanbeveling zou verdienen om ook de dispensatie voor de raadsleden toe te vertrouwen aan den Gouverneur en ik zou der Regeering willen verzoeken ook dit denkbeeld in ernstige overweging te willen doen nemen.

Thans nog een enkel woord aan den geachten Regeeringsgemachtigde. Hij heeft met de welwillendheid en soepelheid, die wij van hem gewend zijn, mijn betoog omtrent de dispensatieverleening aan den wethouder en de bezoldiging, welke de burgemeester als commissaris van een vennootschap geniet, beantwoord.

Hoewel dit antwoord de zaak, die ik bepleitte, voorloopig niet veel verder brengt, geeft dit mij geen aanleiding, om tegen het ontwerp te stemmen.

De Voorzitter: Ingediend zijn twee amendementen, voorgesteld door de heeren Van Helsdingen, Kerkkamp en Djajadiningrat (Ond. 102, st. 6 en 7) resp. luidende als volgt:

(VOORZITTER, REG. COMM. VOOR DE BEST. HERV., ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

„Ondergeteekenden stellen voor:

Artikel 1 onder I sub 2 te lezen:

2. Hem kan van deze verbodsbepalingen indien het belang van het ressort het vordert door den Gouverneur-Generaal, den Raad gehoord, dispensatie worden verleend”.

en:

„Ondergeteekenden stellen voor:

Artikel 2 onder III sub 2 te lezen:

2. Hem kan van deze verbodsbepalingen indien het belang van de stadsgemeente dit vordert, door Gouverneur-Generaal, den Raad gehoord, dispensatie worden verleend”.

De regeling der werkzaamheden zal voor vandaag verder als volgt zijn: eerst komen nu de Regeeringsgemachtigden nog aan het woord, daarna zal het College in commissie bijeen blijven; vervolgens zal gepauzeerd worden, terwijl daarna de amendementen in behandeling komen en onderwerp 102 wordt afgehandeld.

Het woord is nu aan den Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming.

De heer Stibbe, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord slechts in antwoord op een vraag van den heer Stokvis.

De heer Stokvis heeft de vraag gesteld of artikel 59 der Stadsgemeente-ordonnantie op den burgemeester van toepassing is, ook buiten het College van B. en W., dat wil dus zeggen, in de raadsvergaderingen. De heer Stokvis twijfelt er aan, of de burgemeester ook lid van den Raad kan zijn. Hij kan dat inderdaad zijn. Het burgemeesterschap wordt niet genoemd onder de uitgesloten ambten en dus kan een burgemeester lid zijn van een gemeenteraad. Welnu, is de burgemeester lid van den raad, dan zijn de bepalingen, die op de leden van toepassing zijn — en dus ook artikel 59 der Stadsgemeente-ordonnantie — ook op het lid, tevens burgemeester van toepassing. Is de burgemeester niet tevens lid, dan heeft hij in de raadsvergaderingen alleen een raadgevende stem. In dat geval voorziet artikel 47, lid 3 der Stadsgemeente-ordonnantie, luidende:

„Hij” — dat is de burgemeester — „heeft in de vergaderingen een raadgevende stem, bij het uitbrengen waarvan hij de bepalingen van artikel 59 in acht neemt”.

Ik meen, hiermede de vraag van den heer Stokvis te hebben beantwoord.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! De heer Stokvis heeft nog nader gesproken over het verband tusschen Staatsblad 1904, No. 199 jo. Staatsblad 1927 No. 128 en het verbod, vervat in de Locale radenordonnantie t.a.v. van rechtstreeksche of zijdelingsche deelneming in werken, leveringen of transporten

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

ten behoeve van het betrokken ressort. De heer Stokvis heeft het gebruikelijke respect betuigd aan onzen grooten voorganger op dit gebied, wijlen prof. Oppenheim, maar dit respect heeft hem tot mijn groote spijt niet kunnen brengen tot het daaruit trekken van de conclusies, die ik hier heb aanbevolen.

De geachte spreker ziet hier het verband toch nog niet duidelijk. Hij heeft de vraag gesteld, hoe er, als nu toch bij de reeds eerder genoemde staatsbladen den burgemeester is belet, om commissaris of aandeelhouder te zijn van een naamlooze vennootschap, die in een gemeente werkzaam is, feitelijk terzake een botsing kan ontstaan; want hetgeen in artikel 9 van de Locale raden-ordonnantie is geregeld, heeft volgens den heer Stokvis betrekking op een eenigszins andere zaak. Ik mag hier misschien nog wel even in herinnering brengen, dat ik heb gewezen op de mogelijkheid van een conflict. Het is inderdaad mogelijk, dat men heeft een naamlooze vennootschap, die in een gemeente werkt, zonder dat het geval zich voordoet als bedoeld in artikel 9 der Locale raden-ordonnantie. Maar het is mogelijk, dat een naamlooze vennootschap van nijverheid of handel, die in een gemeente werkt, werken, leveringen of transporten aanneemt ten behoeve van 's Raads ressort en dat de burgemeester daarin rechtstreeks of zijdelings deel heeft, door in een dergelijke naamlooze vennootschap de positie van commissaris te bekleeden.

Mijnheer de Voorzitter! In een dergelijk geval wordt juist een conflict mogelijk. Immers het geval kan zich toch voordoen, dat de Regeering geen dispensatie verleent en de burgemeester dus volgens het standpunt van de Regeering het commissariaat niet kan bekleeden. Nu heeft men echter het geval, geregeld in art. 25 van de Locale raden-ordonnantie, dat de gemeene bestuurd wordt door een college van burgemeester en wethouders. Dit geval zou zich b.v. onder de tegenwoordige wetgeving met de gemeente Soerabaja kunnen voordoen. Hier geeft de raad dan krachtens art. 25i, lid 2, Locale raden-ordonnantie, aan den burgemeester dispensatie van het verbod, in art. 9 genoemd en staat hem toe het bekleeden van een commissariaat, met als gevolg het rechtstreeks of zijdelings deelhebben in werken, leveringen of transporten ten behoeve van 's raads ressort.

Mijnheer de Voorzitter! Het is juist de bedoeling, de mogelijkheid van dergelijke conflicten uit den weg te ruimen.

En met het oog op dergelijke gevallen is het, dunkt mij onvermijdelijk, dat men ter voorziening daarin een regeling treft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ga thans in dit verband over tot het bespreken van de amendementen, die door den heer Van Helsdingen e.s. zijn ingediend. Ik zou er op willen wijzen, dat wanneer het college de voorgestelde wijzigingen aanbrengt in art. 25 lid 2 en het daarmede corresponderend artikel in de stadsgemeente-ordonnantie, men dan juist dezen eigenaardigen toestand krijgt, dat de zaak op tweeërlei manier wordt geregeld. Volgens Staatsblad 1904 juncto Staatsblad 1927 zou de Gouverneur-Generaal bevoegd zijn de zaak vrijelijk te beschouwen en dispensatie van de betrokken verbodsbepalingen te verlenen, als het algemeen belang

dat z.i. wenschelijk maakt. Doch in de regeling, die nu wordt voorgesteld door den heer Van Helsdingen, zou de Gouverneur-Generaal gebonden zijn aan het advies van de gemeente en zou alleen dispensatie mogen geven terwille van het gemeentebelang. Maar dan hebben wij hierbij juist te maken met het bezwaar, dat deze regeling tot strekking heeft uit den weg te ruimen, n.l. dat men krijgt een dubbele tegenstrijdige regeling voor eenzelfde geval.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte indiener van het amendement zal dit bezwaar toch wel moeten erkennen. Ik vraag mij overigens ook af, of het wenschelijk is om in dergelijke gevallen den gemeenteraad te hooren over het verlenen van een dispensatie aan den burgemeester en waar deze inderdaad een bijzondere positie inneemt in den gemeenteraad, hem op die manier voor het forum van den raad te trekken en over hem uitspraken uit den raad van sympathie of antipathie uit te lokken. Het is m. i. niet gewenscht, Mijnheer de Voorzitter, in dergelijke gevallen het oordeel van den raad over de dispensatie-verleening te vragen. Mij dunkt, dat dit bezwaren met zich brengt.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte sprekers zijn hier nog eens teruggekomen op de omstandigheid, dat de gemeentelijke autonomie bij deze aangelegenheid zou zijn betrokken. Ik zou dat tegen willen spreken. In eersten termijn ben ik hierop niet bepaald ingegaan, omdat het m.i. meer de bedoeling was, in algemeenen zin de positie van de gemeenteraden te bespreken. Maar ter voorkoming van misverstand wil ik er toch even de aandacht op vestigen, dat, waar het bij deze ontwerp-ordonnantie gaat over het verlenen van dispensatie van de verbodsbepalingen, voorkomende in een ordonnantie, een algemeene verordening dus, hier nooit sprake kan zijn van de aantasting van de autonomie van den gemeenteraad.

Bij art. 43 van de Indische staatsregeling is in het algemeen het verlenen van dispensatie van algemeene verordeningen als recht aan den Gouverneur-Generaal toegekend. Nu zou men de vraag kunnen opwerpen, of zelfs het toekennen van het dispensatie-recht in een dergelijk geval aan den gemeenteraad, zooals dat is geschied in art. 9 van de Locale raden-ordonnantie, niet strijdig is met de bepaling van art. 43 van de Indische staatsregeling. Dat is een strijd-vraag, die opgeworpen is en waaromtrent nog verschil van meening mogelijk is. Men zou wellicht ook kunnen verdedigen, dat de regeling van art. 9 van de Locale raden-ordonnantie valt te interpreteren als een toekennen van medebestuur aan den gemeenteraad.

Dit is m.i. ook een van de punten, ten aanzien waarvan het wenschelijk is, die bij de technische herziening nog eens nauwkeurig in oogenschouw te nemen. Maar in elk geval is hier geen sprake van een geval, dat de autonomie van de gemeenten als zoodanig raakt.

Verder is hier nog even ter sprake gebracht de verleening van het dispensatierecht ten behoeve van raadsleden.

De heer Roep heeft den heer Stokvis geantwoord, dat er naar zijn meening ook wel degelijk sprake van zou kunnen zijn, de verleening van dispensatie voor raadsleden in handen te leggen van een hooger gezag.

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stads gemeente-ordonnantie.

(ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZITTER, VAN HELSDINGEN.)

Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij inderdaad niet bij voorbaat uitgesloten, dat bij een herziening van de Stads gemeente- en Locale-raden-ordonnantie dit ter sprake komt en in die richting de oplossing zal kunnen gezocht worden. Ik meen dat in allen gevalle niet zal kunnen gezegd worden, dat hier de autonomie van de gemeente bij betrokken is. Men moet hier in aanmerking nemen het karakter van het dispensatierecht bij zijn toepassing op algemeene verordeningen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Ik zou den heeren willen voorstellen, het debat over deze zaak thans te schorsen tot na de pauze en over te gaan tot vergadering in commissie.

Aldus wordt besloten.

De notulen der vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De openbare vergadering wordt te 11.02 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Aan de orde zijn de amendementen-Van Helsdingen c. s. (stukken 6 en 7).

Wenscht de voorsteller van de amendementen hieromtrent nog een woord van toelichting te geven?

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even eenige opmerkingen maken n.a.v. hetgeen de Regeering-gemachtigde naar voren gebracht heeft. De Regeering-gemachtigde heeft in de eerste plaats verwezen naar art. 9 van de Locale-raden-ordonnantie, waarin de dispensatiebevoegdheid gegeven wordt aan den gemeenteraad en hij heeft dat in verband gebracht met art. 43 I.S., dat de dispensatiebevoegdheid voor den Gouverneur-Generaal regelt. Hij heeft de vraag gesteld of hier werkelijk sprake kan zijn van autonomie en of niet veel meer de dispensatiebevoegdheid van den gemeenteraad moet worden beschouwd als een soort medebestuur van de gemeente. Ik geloof dat art. 43 van de I.S. hier verder geheel buiten bespreking kan blijven, omdat dit niet bedoeld heeft een uitsluitende dispensatiebevoegdheid aan den Gouverneur-Generaal toe te kennen, maar veeleer wenscht af te snijden iedere gedachte aan een soort prerogatief, dat den Gouverneur-Generaal zou toekomen. Hij mag slechts dispenseeren ingeval algemeene verordeningen die bevoegdheid hem toekennen in bepaalde gevallen. Art. 43 I.S. sluit dus niet uit, dat ook andere organen dispensatiebevoegdheid krijgen wanneer hun dat bij de wet wordt toegekend. Dat de gemeentraden dispensatie hebben t.a.v. hun eigen gemeenteverordeningen, spreekt vanzelf.

Ik kan den Regeering-gemachtigde toegeven, dat hier in strikten zin van autonomie geen sprake is, maar het is toch

(VAN HELSDINGEN, KIËS, STOKVIS.)

zoo, dat het hier gaat over een groote mate van zeggenschap van den raad in gemeentelijke zaken en nu wil het mij voorkomen, dat niet aanvaard kan worden een regeling, zooals die o.a. door den heer Roep is voorgesteld, om door of namens den Gouverneur-Generaal dispensatie te verlenen niet alleen t.o.v. burgemeester en wethouders maar zelfs t.a.v. raadsleden, waardoor toch wel een zoo geweldige invloed wordt toegekend aan het centrale bestuur, als mij in geen geval wenschelijk voorkomt. Zoodanige diepgaande invloed van den Gouverneur of van den Gouverneur-Generaal in deze zuiver gemeentelijke aangelegenheden moet m.i. worden geweerd. Ik zou dus in ieder geval willen waarschuwen tegen een zoo verstrekkende regeling als de heer Roep wenscht.

Het derde punt, dat de Regeering-gemachtigde heeft aangevoerd, is dat er tusschen staatsblad 1904 en het door mij geamendeerde artikel strijd zou ontstaan. Ik wil toegeven, dat wanneer in het betreffende artikel uitdrukkelijk wordt bepaald, dat de dispensatiebevoegdheid moet geschieden alleen in het belang van de gemeente, er een verschil kan ontstaan met de toepassing van Staatsblad 1904, dat aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid geeft in het algemeen belang dispensatie te verlenen van de daar staande bepalingen. Doch de dispensatie van Stbl. 1904 bestrijkt een veel ruimer terrein, gaat veel verder dan het betreffende enge terrein, dat art. 8 bestrijkt. Er is geen ernstig bezwaar om de beide bepalingen naast elkaar te laten bestaan. Immers, de beperking van art. 8 bedoelt dan niet anders dan het gemeentebalng te doen praevaleren bij een mogelijke dispensatieverleening.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet vereenigen met de strekking van de amendementen-Van Helsdingen c.s.

In de eerste plaats wil ik bij de beoordeeling van de wenschelijkheid, om dispensatie te verlenen, niet alleen het belang van het plaatselijk ressort, maar ook voorzover noodig het algemeen belang van invloed doen zijn. Het is mogelijk, dat ergens uit een plaatselijk oogpunt tegen het verlenen van dispensatie geen bezwaar zou bestaan, doch dat in het algemeen belang, of misschien slechts uit een oogpunt van uniformiteit, het verlenen desalniettemin niet gewenscht is te achten.

In de tweede plaats acht ik met den Regeering-gemachtigde het verplicht voorschrijven van het hooren van den Raad ongewenscht, juist om zelfs het uiten in den raad van subjectieve meeningen in deze te voorkomen. Ook acht ik het voorschrijven van dat hooren onnoodig, omdat uiteraard toch de Gouverneur-Generaal door de daarvoor bestemde Regeerings-organen voorgelicht zal worden met alle abjectieve argumenten, dus ook plaatselijke, die bij de beoordeeling van invloed moeten zijn.

Ik zal dus tegen de amendementen stemmen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! De amendementen trekken mij wel aan, vooral omdat alvorens de Gouverneur-Generaal een besluit tot dispensatie zal

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(STOKVIS, ADV. VOOR DE DECENTRALISATIE.)

nemen, hij den raad moet hooren en daarmee wordt dan aan de gemeentelijke autonomie althans eenig recht gedaan.

Dat die dispensatie echter alleen zou mogen worden verleend, indien het belang van het ressort het vordert, zou ik als voorstander van de gemeentelijke autonomie zeker moeten onderschrijven, maar uit algemeener oogpunt lijkt mij die bijvoeging toch niet gewenscht. Immers, als de Gouverneur-Generaal zich op het gemeentelijk gebied begeeft door middel van het schorsings- en vernietigingsrecht, moeten zijn overwegingen tweërlei kunnen zijn; het belang van de wet en het algemeen belang, terwijl volgens het amendement alleen het belang van het ressort in acht zou moeten worden genomen. Toch kan er tegen het aangaan van commissariaten door een burgemeester nog wel een ander bezwaar bestaan, dan alleen aan het gemeentebelangen ontleend. Dit is intusschen maar een formeel bezwaar en overigens lijken deze amendementen mij een verbetering.

Mijnheer de Voorzitter! U zult mij wel veroorloven om den regeeringsgemachtigden nog een enkele vraag te stellen, die wellicht niet zonder belang is.

Wij hebben gehoord, dat een burgemeester, die het commissariaat b.v. van een gemengd bedrijf vervult, eventueel ook een bezoldiging zou mogen genieten en daarvoor hebben zich verschillende stemmen doen hooren. Maar nu zou ik aan de geachte Regeeringsgemachtigden willen vragen, of zij het eventueel toucheeren van zulk een salaris in overeenstemming achten met artikel 3, derde lid van het Decentralisatiebesluit en met de analoge bepaling in artikel 26, lid 3 der Stadsgemeente-ordonnantie, welke luiden:

„De burgemeester geniet, behalve een bezoldiging als Secretaris der gemeente, zoo hij daartoe is benoemd, onder welke benaming ook, geenerlei inkomsten uit de stadsgemeentekas” enz.

Mijnheer de Voorzitter! Van deze stringente bepaling is, dunkt mij, de consequentie dat de burgemeester, commissaris zijnde in een gemengd bedrijf — een functie, welke hij alleen krachtens zijn burgemeesterschap bekleedt — óók uit deze bron geen particuliere inkomsten mag genieten. Ik zou den Regeeringsgemachtigde willen vragen, of hij tusschen een en ander zoo geen formeel, dan toch een materieel verband ziet.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in mijn antwoord op hetgeen hier door de geachte sprekers gezegd is, kort zijn.

De kwestie door den heer Van Helsdingen hier ter sprake gebracht, wat betreft de beteekenis van de toekenning van dispensatie aan den gemeenteraad, kan bij de behandeling van deze amendementen buiten bespreking blijven, aangezien het een kwestie is, die hierop niet direct betrekking heeft.

De heer Van Helsdingen heeft verder melding gemaakt van het bezwaar, dat ik hier ook al genoemd had, nl. dat door aanneming van het amendement, zooals het door

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE.)

hem is voorgesteld, de regeling van de Locale-raden-ordonnantie niet meer zou strooken met de regeling in een ander gedeelte van de wetgeving, nl. in Staatsblad 1904 No. 199 juncto Staatsblad 1927, No. 128. Ik heb de aandacht gevestigd op de moeilijkheid, dat wanneer men heeft een naamlooze vennootschap, werkende in een gemeente en voor die gemeente werkzaamheden verrichtende, volgens Staatsblad 1904 juncto 1927 de Gouverneur-Generaal bij de beoordeeling van het verlenen van dispensatie aan den betrokken burgemeester rekening kan houden, behalve met het gemeentebelangen, ook met het algemeen belang in ruimeren zin, terwijl volgens de bepalingen van de Locale-raden-ordonnantie de Gouverneur-Generaal bij de hanteering van het dispensatierecht, dat op hetzelfde geval betrekking kan hebben, zou gebonden zijn aan het gemeentebelangen alleen. Er lijkt mij hier een strijd te bestaan, het voorkomen waarvan juist de strekking is van de wettelijke voorziening, welke nu in het College ahangig is gemaakt, zoodat het dunkt mij, niet in het belang van de wettelijke regeling zou zijn, als de amendementen werden aangenomen. Het bezwaar, dat ook de gemeenteraad zou moeten worden gehoord, waardoor ook alweer een afwijking ontstaat tusschen twee deelen van de wetgeving, op het zelfde geval betrekking hebbende, heb ik al aangevoerd. Zooals gezegd, onderschrijf ik de opmerking van den heer Kiës, dat in dit geval ook om andere redenen het hooren van den raad ongewenscht moet worden geacht.

De heer Stokvis heeft nog uit anderen hoofde twijfel geopperd of het uit wettelijk oogpunt wel wenschelijk is de voorziening zoo te maken, dat de Gouverneur-Generaal in zijn oordeel aan het gemeentebelangen zou worden gebonden. Hij heeft gewezen op de onevenredigheid, die dan ontstaat, in aanmerking genomen het feit, dat de Gouverneur-Generaal, wanneer hij zich om andere redenen voor de uitoefening van het schorsings- en vernietigingsrecht op gemeentegebied begeeft, behalve het gemeentebelangen ook het algemeen belang in oogenschouw kan nemen. Het lijkt ook mij toe dat zich hier voordoet een onevenredigheid, die het bezwaar tegen de amendementen van den heer Van Helsdingen e. s. nog versterkt.

M. i. kan inderdaad bij het optreden van een burgemeester als commissaris van een vennootschap als hier bedoeld, behalve het gemeentebelangen, ook het algemeen belang aan de orde zijn, met het oog waarop de Gouverneur-Generaal bij het hanteeren van het dispensatierecht volkomen vrij moet zijn, om het op de meest juiste wijze te hanteeren en ook rekening moet kunnen houden met een belang, dat ruimer is dan het gemeentebelangen.

De heer Stokvis heeft nog de vraag gesteld, of het in het licht van artikel 3, alinea 4 van het Decentralisatiebesluit in ieder geval niet onjuist moet worden geacht, dat den burgemeester boven en buiten zijn functie ook nog particuliere inkomsten worden toegekend. Ik meen, dat artikel 3, alinea 4 van het Decentralisatiebesluit niet zoo ver gaat, aangezien het alleen betrekking heeft op de toe-

Wijziging Locale-raden-ordonnantie en Stadsgemeente-ordonnantie.

(ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE, VAN HELSDINGEN.)

wijziging van inkomsten door den gemeenteraad uit de gemeentekas. Het artikel gaat dus alleen tegen het scheppen van een niet goed te keuren band tusschen de gemeente en den burgemeester. Het komt mij derhalve voor, dat hier niet van toepassing kan zijn het principe, dat ter sprake is gebracht, n.l. het principe van artikel 3, alinea 4 van het Decentralisatiebesluit en de daarop corresponderende bepaling der Stadsgemeente-ordonnantie.

Voor het vellen van een oordeel over de vraag, of een burgemeester naast zijn functie nog op eenigerlei wijze particuliere inkomsten zou kunnen genieten zou men eerst moeten weten, van welken aard die particuliere inkomsten zijn en of deze een nadeeligen invloed zouden kunnen uitoefenen op zijn functie in de gemeente. Daarvan moet in het algemeen het antwoord op deze vraag afhangen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde over Staatsblad 1904, No. 199 jo. Staatsblad 1927, No. 128, zou ik nog even een korte opmerking willen maken. Ik zie hier geen bepaalden strijd. Zooals reeds opgemerkt, heeft genoemd staatsblad een andere en verdere strekking dan artikel 25 jo. 8 S. G. O. Het ziet den burgemeester in verband met andere landsdienaren, want ook de burgemeester is landsdienaar. Zooeven heeft de heer Stokvis deze zijde van 's burgemeesters positie eigenlijk een weinig op den achtergrond geschoven, maar de positie van den burgemeester is ongetwijfeld die van landsdienaar. In bovenbedoeld staatsblad wordt den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid verleend om aan landsdienaren, waaronder dus den burgemeester, dispensatie te verlenen van de daar genoemde verbodsbepalingen, terwijl artikel 25 jo. 8 van de S. G. O. den burgemeester meer ziet als de persoon, die in de eerste plaats de belangen van de gemeente heeft te verzorgen. Ik kan de zaak dan ook niet anders zien, dan dat het geamendeerde artikel 25 jo. 8 S. G. O. ten aanzien van de daar genoemde onderwerpen een nadere beperking geeft van de dispen-

(VAN HELSDINGEN, ADVISEUR VOOR DE DECENTRALISATIE, VOORZITTER.)

satiebevoegdheid van staatsblad 1904 No. 199, zoodat dus de Gouverneur-Generaal in dat geval de belangen van de gemeente moet laten voorgaan.

De heer Cohen Stuart, adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er nog alleen even de aandacht op willen vestigen, dat de heer Stokvis in het begin der discussie heeft gezegd, dat deze ontwerp-ordonnantie het voordeel heeft, dat zij de anarchie op het gebied der dispensatieverleening, in gevallen zooals zich hier voordoen, uit den weg ruimt. Nu is een overwegend bezwaar tegen de voorgestelde amendementen, dat door de aanneming daarvan deze anarchie voor een deel zou worden gehandhaafd.

De Voorzitter: Ik neem aan, dat de vergadering er mede accoord gaat, dat, nu wij tot stemming overgaan, de beide amendementen tegelijkertijd in stemming worden gebracht.

De amendementen-Van Helsdingen e.s. worden in stemming gebracht en verworpen met 8 stemmen voor en 11 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Kerkkamp, Stokvis, Koesoemo Oetoyo, Djajadiningrat, Van Helsdingen, Soejono, Dwidjosewojo en Ali Moesa.

Tegen stemmen de heeren: Koesoemo Joedo, Blaauw, Fruin, Roep, Kan, Schmutzer, Soekawati, Mandagie, Kiès, De Hoog en de Voorzitter.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Stokvis geacht wenscht te worden te hebben tegengestemd.

De vergadering wordt te 11.56 uur v.m. gesloten.

29ste VERGADERING — DONDERDAG 15 MAART 1928.

Ingekomen stukken. — Heffing van opeenten op inkomsten- en vennootschapsbelasting. — Verzoekschriften.

29ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 15 Maart 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Heffing van opeenten op inkomsten- en vennootschapsbelasting. — Verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 17 leden, te weten de heeren:

Blaauw, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kerkkamp, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: *Mijne Heeren!* Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen.

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 Maart 1928 No. 11 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het reglement op het verleenen van verlof, na opzending naar Nederland, aan militairen beneden den rang van onderluitenant (Ond. 119).

Dit stuk wordt gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 3 Maart 1928 No. 17 houdende de mededeeling van de vaststelling van de ordonnantie tot wijziging van het Koninklijk besluit van 2 December 1926 No. 30 en van de daarbij vastgestelde „Diensttijdpensioenreglementen voor officieren en onderofficieren” (Ond. 110).
3. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 6 en 8 Maart 1928 Nos. 6x en 2x tot interneering van de daarin genoemde personen.
4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 Maart 1928 houdende benoeming van Raden Mr. Hadi, a. t. b. van den Directeur van O. en E., tot lid van de Commissie voor de herziening van het strafprocesrecht.
5. Idem van 7 Maart 1928 houdende ontslag van het lid der Commissie voor de financiële verhouding tusschen het Land en provincies, enz. den heer C. J. J. Jansen en benoeming van Mr. P. A. Blaauw, lid van het College van Gedelegeerden van den Volksraad in diens plaats.
6. Idem van 8 Maart 1928 No. 20 houdende uitbreiding van het personeel der algemeene politie in de residentie Palembang.

De stukken sub 2 t/m 6 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Telegram van de besturen van de Avros en de D. P. V. houdende het verzoek de opnemng van vrijstelling van handelszegel voor geïmporteerde rijst, in de ahangige wijziging van de Zegelverordening (Ond. 82) te willen bevorderen.
2. Schrijven van de vereeniging „Voorwaarts”, Bond van Oost- en West-Indische gepensioneerde en gegageerde militairen, houdende verzoek om verbetering van de pensioenen en gagementen van vóór 1920 gepensioneerde en gegageerde militairen en verhooging van de subsidie ten behoeve van het Generaal van Heutsz-fonds, enz.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde zijn de twee ontwerpen van ordonnanties inzake de heffing van opeenten op den aanslag in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting (Ond. 116).

De ontwerp-ordonnanties worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van het zevende rapport van de commissie voor de verzoekschriften.

Dit rapport luidt als volgt:

1. Verzoek, gedagteekend Timbangkarta 11 Juli 1927, van M. Ronosoewito e.a., om afstand van grond ter ontginning.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Januari 1928 No. 37/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten, onder toezending van een afschrift van de terzake van de Regeering ontvangen inlichtingen, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van tusschenkomst.

2. Verzoek, gedagteekend Lahewa 6 Maart 1925, van Badoe Ralib en Mohamad Asal, houdende bezwaren tegen uitgifte van gronden aan Chineezzen te Lahewa.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Februari 1928 No. 43a/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit het schrijven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Januari 1928 No. 43a/B blijkt, dat naar het oordeel der Regeering is komen vast te staan, dat binnen een jaar na den aanvang in 1909 van de verplaatsing van de onderafdeelingshoofdplaats van Lahewa

Verzoekschriften.

naar Simenari alle schadeloosstellingen voor de aan Chineezers uitgegeven perceelen contant aan de daarop recht-hebbenden waren uitbetaald, en voorts, blijkens de bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 Januari 1928 No. 16 op het door adressanten tot de Regeering gericht verzoek van gelijke strekking genomen afwijzende beschikking, door de Regeering geen gronden met een zakelijk recht aan niet-Inlanders worden uitgegeven, tenzij Haar overtuigend is gebleken, dat door den afstand geen inbreuk wordt gemaakt op rechten van derden, stelt de commissie voor adressanten, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringsschrijven, te berichten, dat in de gegeven omstandigheden geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

3. Verzoek, gedagteekend 17 Juni 1927, van T. Machmoed e. a., inzake te hoogen belastingaanslag.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 10 Januari 1928 No. 62a/II heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Genraal van 10 Januari 1928 No. 8 afwijzend is beschikt op een door adressanten tot de Regeering gericht rekest van gelijke strekking en de commissie zich met de gronden, uiteengezet in het hierboven genoemd Regeeringsschrijven, waarop die afwijzing berustte, kan vereenigen, wordt voorgesteld adressanten, onder toezending van een afschrift van bovenbedoeld Regeeringsschrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

4. Verzoek, gedagteekend Soerabaja 20 Mei 1927, van H. W. A. Hendriksz, gewezen wd. opzichter bij de fabriekmatige bewerking en verpakking van den dienst der zoutregie, inzake herplaatsing in 's Lands dienst.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 12 Januari 1928 No. 70/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering terzake ontvangen inlichtingen blijkt, dat aan adressants verzoek is tegemoet gekomen, daar hij inmiddels bij wijze van proef als daggelder bij den dienst der zoutregie is herplaatst en nader zal worden overwogen of deze plaatsing bestendig zal kunnen worden, stelt de commissie voor adressant te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van verdere tusschenkomst.

5. Verzoek, gedagteekend Ngandjoek 15 October 1927, van Raden Soeratmo, inzake een aan de erfgenamen van wijlen Amin Boejoeng toekomstende schadevergoeding.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 27 Januari 1928 No. 152/A2 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 November 1927 No. 48 afwijzend is beschikt op adressants tot de Regeering gericht verzoek van gelijke strekking en de commissie de terzake door Haar verstrekte in-

lichtingen afdoende acht, wordt voorgesteld adressant onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

6. Verzoek, gedagteekend Paperoe 12 Maart 1927, van O. Lawalata, inzake een grondkwestie.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 27 Januari 1928 No. 153/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering terzake ontvangen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemden Regeeringsbrief, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

7. Verzoek, gedagteekend Sipisang 3 Maart 1927, van Djaimah, inzake toekenning van onderstand.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 27 Januari 1927 No. 154/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering terzake ontvangen inlichtingen blijkt, dat intusschen aan adressante onderstand is toegekend, zulks met terugwerkende kracht tot 1 April 1927, stelt de commissie voor ten aanzien van dit verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag.

8. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 25 Januari 1928, van het Bestuur van het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren, inzake positieverbetering van de tijdelijke en op maandgeld dienende Europeesche landsdienaren.

Aangezien adressant den Volksraad verzoekt er in de komende voorjaarszitting bij de Regeering op aan te dringen het tot Haar gerichte rekest van gelijke strekking, waarop een afwijzende beschikking werd genomen, opnieuw in overweging te willen nemen, stelt de commissie voor het verzoekschrift ter lezing te leggen ter secretarie.

9. Verzoek, gedagteekend Djambi 24 October 1927, van Ong Soe Soen, Iste wijkmeester der Chineezers te Djambi, om toekenning van een onderscheiding.

Aangezien de Volksraad op het gebied van toekenning van onderscheidingen geen tusschenkomst kan verlenen, stelt de commissie voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressant hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Djokjakarta 15 November 1927, van het hoofdbestuur van de Perserikatan Normalschool, om positieverbetering van onderwijzers, abiturienten van de normalschool.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter secretarie ter lezing te leggen en een afschrift ter kennisneming aan de Regeering te zenden.

11. Verzoek, gedagteekend Gedong Batin 17 December

Verzoekschriften.

1927, van Menak Ratoe Simengoeck e.a., ingezetenen van de marga Simengoeck, om benoeming van Soetan Hadji Mohammad Taib tot pasirah van genoemde marga.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressanten hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, ongedagteekend, van Md. Sia, desaman, wonende in kampong Soensang, district Pakoean Ratoe, onderafd. Boven-Toelangbawang, inzake invoering van het instituut der marga-pasirahs in de Lampongsche Bovenlanden.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter kennis te brengen van de Regeering en adressant hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Sipirok 14 November 1927, van Peter Tamboenan e.a., leden van den hoofdkerkeraad van Angkola en Sipirok, inzake de toelating (art. 177 I. S.) van de Zevende Dag-adventisten in Tapanoei.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. in kennis te willen doen stellen met de op het door adressanten tot Haar gericht rekest van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze berust.

14. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 2 November 1927, van Mas Mohamad Ridoewan, inzake een landraadvonnis.

De commissie stelt voor adressant te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verlenen.

15. Verzoek, gedagteekend Modjokerto 4 Augustus 1927, van Soemo alias Kasman, gewezen mantri bij de douane, inzake het hem wegens het maken van communistische propaganda verleend ontslag.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. in kennis te willen doen stellen met de op het door adressant tot Haar gericht rekest, gedagteekend 24 Mei 1927, van gelijke strekking genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze berust.

16. Verzoek, gedagteekend Bondowoso 28 September 1927, van Mas Ngabei Kertodiredjo, gepensionneerd mantri bij de opiumregie, om ondersteuning van een tot de Regeering gericht rekest om schadeloosstelling voor een, ten behoeve van den aanleg van een weg gebruikt gedeelte van een hem toebehoorend perceel.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t.g.t. in kennis te willen doen stellen met de op het door adressant tot Haar gericht rekest van dezelfde Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

dagteekening genomen of nog te nemen beslissing en met de gronden, waarop deze berust.

17. Verzoek, gedagteekend Blahbatoeh November 1927, van Ni Goesti Ajoe Perantjis alias Ni Goesti Ajoe Gerija, inzake de toewijzing van de nalatenschap van wijlen haar echtgenoot.

De commissie stelt voor adressante te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verlenen.

18. Verzoek, gedagteekend 26 October 1927, van E. A. Zoetmulder, om uitkeering van een schadeloosstelling wegens een hem in dienst van 's Lands caoutchoucbedrijf overkomen ongeval.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 20 Februari 1928 No 306/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant, onder toezending van een afschrift van bovengenoemd Regeeringsschrijven, te berichten, dat geen termen aanwezig worden geacht voor het verlenen van tusschenkomst.

19. Verzoek, gedagteekend Weltevreden 21 Februari 1928, van het bestuur van de Vereeniging van Vrouwenkiesrecht, inzake toekenning van passief vrouwenkiesrecht voor provinciale-, stadsgemeente-, regentschaps- en locale raden.

De commissie stelt voor het verzoekschrift ter lezing te leggen ter secretarie van den Volksraad en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Pangkalpinang 10 November 1927, van F. H. Sanders, inzake de terugvordering van hem op een reisrekening uitbetaalde gelden.

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 24 Februari 1928 No. 335/A1 heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering terzake ontvangen inlichtingen blijkt, dat thans de vraag in behandeling is genomen of tot wijziging der betreffende voorschriften moet worden overgegaan om het mogelijk te maken, dat in gevallen als het onderwerpelijke vervoer van de inboedels van herplaatste wachtgelders wel op 's Lands kosten kan geschieden, stelt de commissie voor der Regeering in overweging te geven om bij eventueele wijziging van het bepaalde in art. 5 § 2 van het Algemeen Reisreglement (Stbl. 1921 No. 422) daaraan terugwerkende kracht te willen verlenen tot 1 Januari 1927 en adressant hiervan mededeeling te doen.

21. Telegrafisch verzoek, gedagteekend Tanah Merah (Boven-Digoel) 23 December 1927, met bijbehoorende toelichting, gedagteekend 27 December 1927, van Said Ali en

Verzoekschriften.

(KOESOEMO OETOYO.)

Soemantri, inzake: *a.* den aan de geïnterneerden toegekenden onderstand en *b.* het niet in voldoende mate aanwezig zijn van materialen en gereedschappen.

Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 20 Januari en 24 Februari 1928 Nos. 25x en 71x hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering terzake ontvangen inlichtingen blijkt, dat:

- a.* voorshands van de voorgenomen geleidelijke vermindering der toegekende onderstanden is afgezien;
- b.* voldoende materialen aanwezig waren voor de eerste behoeften en thans in voldoende hoeveelheid gereedschappen voor landbouw aanwezig zijn,

stelt de commissie voor t.a.v. dit verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en adressanten hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoekschriften, gedagteekend Liroeng 4 October 1925 en 16 October 1926, en nader schrijven, gedagteekend Menado 8 April 1927, van N. M. Tucunan, inzake het hem verleend ontslag.

Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 20 Mei 1926 No. 924/A1 en 25 Februari 1928 No. 355/A1 hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien der commissie een schadeloosstelling van f 0.50 per dag — welke adressant voor hem en zijn gezin werd toegekend voor den tijd, dat hij onder politietoezicht stond — wel wat gering voorkomt, wordt voorgesteld der Regeering in overweging te geven nogmaals te doen nagaan of geen termen voor verhooging daarvan aanwezig zijn.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Het verzoekschrift No. 1 is ingediend door een zeker Mas Ronosoewito in vereeniging met anderen om namens ruim 1000 personen van drie desa's ± 2000 bouws in andere desa's gelegen woesten grond aan te vragen. Tevoren hebben dezelfde lieden reeds een dergelijk verzoek ingediend bij de Regeering en den Resident van Krawang in wiens ressort deze gronden liggen, zoodat waar nu ook bij den Volksraad dit verzoek is ingediend, de behoefte aan grond voor die menschen als groot kan worden beschouwd.

Het antwoord van de Regeering luidt — het is opgenomen in de missieve van den Eersten Gouvernements-Secretaris van 6 Januari 1928 No. 37/B —, dat een „ingesteld onderzoek heeft uitgewezen, dat de aangevraagde gronden alle gelegen zijn binnen de gebieden van de desa's Tjiasemgirang, Doekoeh en Rantjabango van het district Pamanoekan” — dat zijn desa's, waar de adressanten niet zijn gevestigd — „en slechts voldoende zijn om in de behoefte aan gronden in die desa's te voorzien, zoodat zij in geen geval aan daar buiten woonachtige personen kunnen worden afgestaan”.

Mijnheer de Voorzitter! Laatstgenoemd criterium, n.l. dat het verzoek is afgewezen, omdat de menschen geen in-

(KOESOEMO OETOYO, DE HOOG.)

woners zijn van de desa's, waarin die gronden zijn gelegen, lijkt mij onjuist. Desa's zijn toch niet te beschouwen als afzonderlijke staatjes, koninkrijkjes, waarin Inlanders alleen omdat zij niet in die desa wonen, als echte vreemdelingen worden beschouwd?

Daarbij komt nog, Mijnheer de Voorzitter, dat de eventuele verkrijgers van die gronden doch in andere desa's woonachtig, zich later in dezelfde desa's kunnen vestigen en dan als inwoners wel recht op die gronden zullen kunnen doen gelden. Bovendien, als dit stelsel streng wordt doorgevoerd, vrees ik, dat in de eerste plaats transmigratie op Java niet mogelijk zal zijn en in de tweede plaats, dat de auto-activiteit, waarover Prof. Boeke in „Koloniale Studiën” het een en ander heeft gezegd, te sterk aan banden wordt gelegd.

Het tweede argument der Regeering ter motiveering van de weigering, n.l. dat er in die desa's nog behoefte bestaat aan woeste gronden, lijkt mij beter, maar in het antwoord van de Regeering wordt het motief in het geheel niet geargumenteerd. Wij weten niet, hoeveel woeste gronden die desa's hebben, want behalve die 2000 bouw, die door die vreemdelingen — zoo zal ik ze nu maar noemen — zijn aangevraagd, kunnen er nog andere woeste gronden zijn. Ook weten wij niet, hoeveel de inwoners van de desa's gemiddeld bezitten aan bouwgrond. Ik zou er geen bezwaar tegen hebben, als door deze weigering die gronden bijv. 5 of 10 jaar lang gereserveerd worden voor de autochtone bevolking van de desa's, maar als dit 50 of 100 jaar zou duren, dan zouden die gronden al dien tijd improductief blijven.

Bij dergelijke aanvragen is de toestand meestal als volgt: in desa's, welke veel woeste gronden bezitten, heeft men per huisgezin meestal ook veel bouwgrond. Ik bedoel, dat het grondbezit van iederen inwoner vrij belangrijk is, b.v. 1½ of 2 bouw per gezin. Vragen nu de inwoners van die desa's zelf woeste gronden aan, om die te ontginnen, dan wordt er gezegd: neen, dat gaat niet, omdat gij al bouwgrond hebt en als personen uit andere desa's die gronden noodig hebben en aanvragen, dan wordt er gezegd: gij krijgt die gronden niet, omdat gij vreemdelingen zijt.

Ik zou daarom aan het College willen voorstellen de Regeering nadere inlichtingen te vragen en wel voornamelijk of de hier bedoelde gronden binnen afzienbaren tijd aan de autochtone bevolking dier desa's ter ontginning kunnen worden afgestaan.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen den heer Oetoyo erop opmerkzaam te maken, dat deze adressanten o.m. behooren tot de desa Rantjabango, die wel degelijk aanspraak heeft op een gedeelte van die 2.000 bouw grond, waarop het verzoek betrekking heeft. De Regeering heeft dan ook geantwoord, dat zij ten opzichte van de rekestranten uit die desa het verzoek in welwillende overweging zal nemen, wat, naar het zich laat aanzien, zal leiden tot het geven van toestemming tot ontginning van die gronden.

Ten aanzien van de andere gronden heeft de Regeering

Verzoekschriften.

(DE HOOG, KOESOEMO OETOYO.)

zich op het standpunt gesteld, zooals de heer Oetoyo trouwens reeds heeft uiteengezet, dat voor de andere desa's, waartoe die gronden behooren, reserveering van woeste gronden noodzakelijk is met het oog waarop die gronden niet kunnen worden gegeven aan buiten die desa wonende Inlanders.

Nu is dat een standpunt, dat, geloof ik, door de Regeering steeds is ingenomen. In elk geval zou wijziging daarvan van zoo vergaande strekking zijn, dat de Commissie het niet verantwoord zou achten bij een dergelijke incidenteele kwestie als waar het hier om gaat, verandering van de agrarische politiek der Regeering te bepleiten. Het is immers een algemeen bekend feit, dat vrijwel elke desa een reserve aan woeste gronden heeft, die niet mag worden aangetaast dan door de bewoners van die desa zelf. Indien dus hier het voorstel wordt gedaan om geen vergunning tot ontginning van gronden te verleenen aan personen, die niet in de desa zelf wonen, vind ik dat voor mij zelf zeer juist en ik vrees, dat indien het College zou adviseeren, die gronden wèl te verleenen, van de zijde van de Regeering op het oogenblik groote tegenstand zal worden ondervonden.

Op dien grond heeft de Commissie gemeend deze conclusie te moeten formuleeren, en ik zou den heer Oetoyo wel in overweging willen geven om, als hij deze kwestie verder wil behandelen, dit te doen in de aanstaande voorjaarszitting van den Volksraad, waar hij bij de behandeling van de begroting, de agrarische politiek van de Regeering ter sprake kan brengen.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad zijn onder de rekestranten inwoners van de desa Rantjabango, waarin een gedeelte van die gronden is gelegen, maar ik heb dit geval niet naar voren gebracht om mijn betoog niet te ingewikkeld te maken.

Wat betreft het voorstel van ons geacht medelid, den heer De Hoog, om deze kwestie in een openbare vergadering van den Volksraad te behandelen, zou ik dit willen zeggen. In de eerste plaats heb ik deze kwestie in de periode waarin ik de eer had lid van den Volksraad te zijn reeds dikwijls aangeoerd en ten tweede, dat wanneer in een openbare vergadering van den Volksraad iets dergelijks werd voorgebracht, de Regeering steeds antwoordde, dat zij over dergelijke zaken incidenteel zal beslissen na onderzoek ter plaatse. Daarom geloof ik, dat wij niet verder komen wanneer wij deze zaak verwijzen naar de openbare vergaderingen van den Volksraad. Ik blijf daarom bij mijn voorstel om de conclusie van de Commissie te veranderen op de wijze zooals ik zooveel heb voorgesteld.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Heb ik den heer Oetoyo goed begrepen, dan is zijn bedoeling de Regeering nog nadere inlichtingen te vragen in welken tijd het resteerende van de 2000 bouw, dat niet aan de inwoners van Rantjabango is toegewezen, in ontginning zal worden genomen door de andere desa's, die daarop aanspraak hebben. Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den heer Oetoyo willen vragen: geeft een datum, dien de Regeering zal noemen

(DE HOOG, STOKVIS.)

hem dan algeheele voldoening of zal hij daarin weer aanleiding vinden dat tijdperk, door de Regeering aangegeven, in debat te brengen?

Want in het laatste geval geloof ik, dat wij ver gaan buiten het kader van dit verzoekschrift en in elk geval van de conclusie der Commissie.

Ik zou den heer Oetoyo nogmaals in overweging willen geven, dit incidenteel geval straks bij de openbare behandeling in de voorjaarszitting van den Volksraad als uitgangspunt aan te grijpen voor een nieuwe beschouwing te dien aanzien en ik zou hem — dit wil ik hem wel verzekeren — in de door hem aangegeven politiek zeer zeker steunen, daar die ook volgens mijn meening mooie perspectieven opent.

De Voorzitter: Ik zal thans in stemming brengen het voorstel van den heer Oetoyo ten aanzien van verzoekschrift 1, om nadere inlichtingen aan de Regeering te vragen naar aanleiding van de gehouden debatten.

Het voorstel van den heer Koesoemo Oetoyo wordt in stemming gebracht en verworpen met 8 stemmen voor en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de heeren: Kerckamp, Soejono, Stokvis, Mandagie, Van Helsdingen, Dwidjosewojo, Koesoemo Oetoyo en Schmutzer.

Tegen stemmen de heeren: Roep, Kiès, Soekawati, Blaauw, Fruin, De Hoog, Kan, Koesoemo Joedo en de Voorzitter.

De conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften op verzoekschrift No. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Verzoekschrift 2 gaat om een klacht van Badoe Ralib en Mohamad Asal, beiden wonende in Lahewa, Noord-Nias. Deze personen verzekeren, dat, toen in 1909 een Chineesche vestiging plaats had in hun woonplaats, er gronden in opstal zijn gegeven aan de Chineezzen, zonder dat rekestranten hiervoor voldoende schadeloosstelling hebben ontvangen. Het betoog komt hierop neer, dat adressanten wèl de klapperboomen die op hun terreinen stonden, hebben willen afstaan en hiervoor ook vergoeding hebben gekregen, maar niet de gronden.

De inlichtingen van de Regeering, waarop ik straks nog even terugkom, zijn blijkbaar voor de Commissie voor de Verzoekschriften voldoende om verder geen tusshenkomst te verleenen. Het slot van de conclusie luidt:

„dat in de gegeven omstandigheden geen termen aanwezig worden geacht voor het verleenen van tusshenkomst”.

Mijnheer de Voorzitter! Welke zijn nu eigenlijk die „gegeven omstandigheden?” Ik heb het antwoord op deze vraag uit de inlichtingen van de Regeering geput en ik moet zeg-

Verzoekschriften.

(STOKVIS.)

gen, dat ik de „gegeven omstandigheden” zoodanig vind, dat althans meer helderheid in de inlichtingen aan de Regeering kan worden gevraagd. Laat ik terloops er even op mogen wijzen, dat het verzoekschrift op 6 Maart 1925 is ingekomen, waarop de Volksraad 23 April 1925 inlichtingen heeft gevraagd, zoodat hier voor het geven van deze inlichtingen — bijna 3 jaar later — wel een zeer ruime termijn genomen is. Maar ik zou dien termijn nog aan de Regeering gunnen, wanneer het resultaat van het ingestelde onderzoek inderdaad naar mijn gevoelen bevredigend was.

Waar komen de inlichtingen van de Regeering in het kort nu op neer?

De Regeering zegt dit: In 1909 waren er Chineezzen, die zich op Lahewa wenschten te vestigen en blijkbaar stond dit in verband met de verplaatsing van de onderafdeelingshoofdplaats van Lahewa naar Simenari. De toenmalige militaire civiel-gezaghebber was daarvoor wel te vinden; passer-terreinen werden aangewezen en daarbij ook perceelen, waarover de Chineezzen zouden kunnen beschikken. Hij richtte zich met zijn plannen tot de hoofden. Er staat niet uitdrukkelijk bij, dat de bevolking is gehoord; alles geschiedde door tussehenkomst van dezen militairen civiel-gezaghebber. Tenslotte bleek, dat de bedoelde gronden onwettig geoccupeerd waren, — alles volgens mededeeling van de Regeering. In midden 1924, toen een nieuw onderzoek is ingesteld, heeft men getracht voor die onwettig geoccupeerde gronden alsnog een wettigen rechtstitel te vinden; voor een gedeelte van die gronden wist men er echter geen rechtstitel te vinden, want de toenmalige occupanten — het waren Chineezzen — wisten niet meer waar hun titel vandaan kwam. Intusschen bleef de bevolking verzekeren, dat zij onvoldoende schadeloosstelling had gehad. Men heeft toen blijkbaar niet gezocht in de archieven van de onderafdeelingshoofdplaats, maar men heeft laten informeren bij den intusschen overgeplaatsten militairen civielgezaghebber. Deze autoriteit heeft toen, volgens inlichtingen van de Regeering, zonder meer geschreven, dat hij kon verzekeren, dat die menschen voor hun rechten binnen een jaar na 1909 volkomen schadeloos waren gesteld. Bepaalde bewijzen of aanwijzingen krijgen wij niet. Wij weten nu alleen, dat het hier ging om een kwestie van onwettige grondoccupatie en dan blijft het altijd nog de vraag, of het tenslotte niet juist is, de strafwet toe te passen dan voor de overtreders een wettigen titel voor hun onwettig bezit te zoeken. Maar dat laat ik thans geheel in het midden. Hier staan tegenover elkaar de verzekering van de menschen, dat zij alleen hun klapperboomen vergoed hebben gekregen en anderzijds de incidenteel gevraagde inlichtingen — ongeveer 20 jaren nadat de feiten, waarover de inlichtingen worden gevraagd, zich voordeden — bij den inmiddels overgeplaatsten heer Maidman, die verzekerde, dat de schadeloosstelling volkomen was. Daar tussehen staan dan inlichtingen van de Regeering, die ons eigenlijk in geen enkel opzicht voldoende opheldering verschaffen. Gaat het nu aan, juist onder deze „gegeven omstandigheden”, dat de Commissie in een dergelijke ongedocumenteerde en onbewezen verzekering berust? Bestaat hier geen aanleiding om de Regeering — na-

(STOKVIS, DE HOOG, VOORZITTER.)

tuurlijk zonder ten opzichte van de zaak stelling te nemen, want wij kunnen en mogen dat nog niet — uitvoerige inlichtingen te vragen?

Mijnheer de Voorzitter! Vóór ik hiervan een voorstel maak, zou ik gaarne daaromtrent een en ander van de Commissie willen vernemen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is het uitgangspunt van de Commissie dit geweest, dat de heer Maidman, de toenmalige militaire civiel-gezaghebber van Lahewa verklaard heeft,

„dat binnen een jaar na den aanvang in 1909 van de verplaatsing van de onderafdeelingshoofdplaats van Lahewa naar het vlakbij gelegen Simenari alle schadeloosstellingen voor de aan de Chineezzen uitgegeven perceelen contant aan de daarop rechthebbenden waren uitbetaald”.

Nu zegt de heer Stokvis: Dat is een onbewezen bewering van den heer Maidman. De Commissie heeft zich op het standpunt gesteld, dat daartegenover staan de even onbewezen aanspraken van adressanten. Maar juist daarom heeft de Commissie gemeend den besten weg te bewandelen door in haar conclusie te zeggen, dat zij een afschrift van den Regeeringsbrief zal zenden aan adressanten om deze in de gelegenheid te stellen eventueel op te komen tegen hetgeen hier door de Regeering is gesteld.

De Commissie heeft zich dus juist op het standpunt gesteld dat wij aan den eenen kant hebben de — om te spreken in den trant van den heer Stokvis — onbewezen verklaringen van den heer Maidman. Aan den anderen kant hebben wij — om te spreken in den trant van de Regeering — de onbewezen klacht van adressanten. Laten wij daartussehen den middenweg bewandelen en adressanten in de gelegenheid stellen, hiertegen op te komen door het verstrekken van nadere inlichtingen. Dat is het standpunt van de Commissie geweest.

De Voorzitter: Als ik mij wel herinner heeft de Regeering aan partijen, indien deze met de gevallen beslissing geen genoegen namen, den raad gegeven, zich tot den rechter te wenden.

De heer De Hoog: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar ik heb dit buiten geding gelaten omdat ik veronderstel, dat de heer Stokvis dit een niet bijster bevredigende oplossing zou achten.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Laat ik nog even een opmerking mogen maken over de verwijzing door de Regeering naar den justitieelen weg. Wanneer de Regeering dien weg op wil, kan zij naar aanleiding van nagenoeg ieder verzoekschrift, dat hier wordt ingediend, in ieder geval naar aanleiding van de groote meerderheid ervan, zeggen: dat moet de rechter maar uitmaken. Maar de heer De Hoog, die wel vermoedde, dat ik zeer weinig geporteerd zou zijn voor deze verwijzing naar den rechter, doet mij anderzijds vermoeden, dat hij ook zelf wel voelt, dat dit voor adressanten niet de kortste en meest gewensch-

Verzoekschriften.

(STOKVIS, DE HOOG.)

te weg is. Het gaat hier om de houding van de Regeering. Wanneer ik — en in zooverre zou de heer De Hoog dan gelijk hebben — alleen het rekest van adressanten en de mededeeling van den gewezen militairen-civiel gezaghebber tegenover elkaar had geplaatst en had gezegd: wij hebben hier te maken met een onbewezen bewering van adressanten en met eene van andere zijde, en nu neem ik de eerste als juist aan, dan zou de heer De Hoog gelijk hebben. Maar ik heb ook aangetoond — en dat is den heer De Hoog bekend — dat uit de mededeeling van de Regeering blijkt, dat hier iets niet heelemaal in orde is geweest bij de uitgifte in opstal van de gronden in kwestie. Daarover wensch ik uitvoeriger inlichtingen te ontvangen. Het gaat toch niet aan, dat die ons worden onthouden. Er moet toch van deze zaak een archief bestaan. Als wij nu van de drift naar bundels, die bij de bureaucratie in het algemeen bestaat, ook eens eenig nut zouden kunnen trekken, zou mij dat aangenaam zijn. Het wil er bij mij niet in, dat omtrent een dergelijke transactie, over een geheele Chineesche vestiging, waarbij gronden van ingezetenen betrokken zijn, geen archiefstukken zouden bestaan en dat daarom de eerste en tevens de laatste toevlucht zou moeten zijn, dat men den 20 jaar geleden daar gewerkt hebbenden militair-civiel-gezaghebber inlichtingen gaat vragen, om dan met een briefje van hem, dat de zaak in orde is, genoeg te nemen. Het is zeer gewenscht, dat wij nauwkeurig over elke procedure van afstand van gronden speciaal in de buitengewesten, worden ingelicht. Ik zou daarom, tenzij de Commissie voor de Verzoekschriften mij alsnog tegemoet kan komen, gaarne willen voorstellen, dat aan de Regeering wordt verzocht, onder dankzegging voor de reeds verstrekte, alsnog meer uitvoerige inlichtingen te verschaffen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft uit de heele correspondentie over deze zaak den indruk gekregen, dat de Regeering ten deze geen meerdere inlichtingen kan verschaffen. Dat blijkt al uit den duur van het tijdvak, dat ligt tusschen het verzoek om inlichtingen van den Volksraad en den tijd, waarop het rekest in behandeling is kunnen worden genomen. De indruk van de Commissie is inderdaad, dat de Regeering zooveel mogelijk heeft gestreefd uitvoerige inlichtingen te verschaffen, maar zij heeft die inlichtingen niet kunnen geven. Zij heeft gezegd: het eenige, wat kan worden aangewezen, is de verklaring van den heer Maidman. Nu zegt de heer Stokvis, dat er in een archief wel meer zal zijn terug te vinden, maar de Commissie heeft zooals gezegd, uit de geheele correspondentie den indruk gekregen, dat er geen archiefstukken waren. Men moet ook bedenken, dat in 1909 in Nias de toestand nog vrij ongeregeld was en dat daar toen een militairen civiel-gezaghebber optrad, iemand dus, die onder die omstandigheden al gauw geneigd was, het zonder archiefstukken te doen, als hij in het belang van orde en rust maar regelend kon optreden. In dergelijke omstandigheden houdt men immers niet zoo streng vast aan

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(DE HOOG, STOKVIS.)

den eisch van het hebben van archiefstukken en dat elke handeling zwart op wit wordt gesteld.

Het komt de commissie dus eenigszins onjuist voor hieromtrent nog nadere inlichtingen aan de Regeering te vragen, waar de commissie in elk geval den indruk heeft gekregen, dat die inlichtingen eigenlijk niet te krijgen zijn en men hier staat voor de pertinente verklaring van den heer Maidman. Ik herhaal nog eens, dat om die reden de commissie in haar conclusie heeft gezegd, dat in de gegeven omstandigheden het haar juist voorkomt, een afschrift van het Regeeringsschrijven aan de adressanten te zenden. Komen de adressanten daarna nog op de zaak terug, dan zal de Volksraad natuurlijk onmiddellijk bereid zijn dieper op deze zaak in te gaan. Het lijkt de commissie onjuist om in de gegeven omstandigheden een nadere beslissing — welke waarschijnlijk niet eens kan komen — te forceeren.

Mijnheer de Voorzitter! Dit is het standpunt van de commissie in deze zaak geweest.

De Voorzitter: Wenscht de heer Stokvis zijn voorstel tot het vragen van nadere uitvoerige inlichtingen aan de Regeering over dit verzoekschrift in stemming te laten brengen?

De heer Stokvis: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Het voorstel van den heer Stokvis wordt in stemming gebracht en verworpen met 7 stemmen voor en 10 stemmen tegen.

V ó ó r stemmen de heeren: Soejono, Stokvis, Van Helsingden, Dwidjosowojo, Koesoemo Oetoyo, Schmutzer en Kerkkamp.

Tegen stemmen de heeren: Mandagie, Soekawati, Blaauw, Fruin, De Hoog, Kan, Koesoemo Joedo, Roep, Kiès en de Voorzitter.

Conclusie No. 2 van het rapport van de commissie voor de verzoekschriften wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aantekening, dat de heer Stokvis geacht wenscht te worden te hebben tegengestemd.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Omtrent verzoekschrift No. 5 zou ik wel gaarne nadere inlichtingen aan de Regeering willen vragen. Het betreft hier een eigenaardige kwestie. Toen in het jaar 1868 het station Tawang van de N. I. S. te Semarang moest worden gebouwd, waarvoor gronden moesten worden onteigend, heeft een van de eigenaren, genaamd Amin Boejoeng — de man is thans natuurlijk al lang dood — zich of zijn erfgenamen door den rechter zien toegewezen een onteigeningssom voor bepaalde perceelen van f 35 000. Dit bedrag is echter nooit in zijn handen of in die van zijn erfgenamen gekomen. En nu komt een van de erfgenamen met de vraag: hoe kom ik aan dat geld? Die man is aan het informeren gegaan en is terecht

Verzoekschriften.

(STOKVIS, DE HOOG.)

gekomen bij het Semarangse advocatenkantoor van Mr. Jongejan, blijkbaar in dit opzicht gemachtigde van de N. I. S. Daar heeft men den erfgenaam verzekerd, dat volgens de stukken in het archief van de N. I. S. f 35.000 destijds zijn gedeponeed bij de griffie van den Raad van Justitie. En na informatie ter griffie van den Raad van Justitie werd hem gezegd vanwege den griffier: er moet in het archief een stuk zijn, waaruit inderdaad blijkt, dat die gelden bij den Raad van Justitie zijn gedeponeed, maar die gelden zijn afgedragen aan de algemeene kas te Semarang.

Doch de algemeene kas te Semarang heeft blijkbaar dat geld niet ontvangen en een onderzoek ter griffie van den Raad van Justitie te Semarang heeft, blijkens de inlichtingen van de Regeering, uitgewezen, dat daar het geld ook niet is. Tenslotte heeft ook de Algemeene Rekenkamer, die nog als laatste adres werd genoemd, na een onderzoek gezegd: wij weten niet. De erfgenamen hadden het echter evenmin.

Nu is het mogelijk, dat bij een brand, die enkele jaren na 1868 in het „grootte huis” te Semarang heeft gewoed, van de archieven niet gered zijn geworden de bewijsstukken omtrent het deponeren van het hier besproken bedrag. Maar wanneer de Regeering nu den Volksraad en ook den adressant — want het staat toch vast, dat hij de duiten niet gekregen heeft — ter wilde had willen zijn, had zij even inlichtingen bij de N. I. S. moeten vragen, ten einde na te gaan, uit welke stukken daar blijkt dat de N. I. S. het geld wél had gedeponeed ter griffie van den Raad van Justitie. Dat was dan toch geen te groote moeite geweest, en dan waren wij hier thans meer ingelicht.

Nu wordt door de Regeering weer naar den rechter verwezen. Waar de zaak hangende is vanaf 1868 komen er vermoedelijk nog wel 10 jaren bij voor zij civielrechtelijk in orde zal zijn en het is zelfs de vraag, of ze dan wel ooit in orde zal komen.

Ik zou daarom de commissie in overweging willen geven, aan de Regeering te verzoeken om, alvorens een procedure uit te lokken, eens te informeren aan het adres, waar de stukken, die helderheid kunnen verschaffen, blijken te zijn en ons College daarna verdere inlichtingen te willen verschaffen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De mededeelingen, die de heer Stokvis hier aan het College gedaan heeft, berusten geheel op de mededeelingen, gedaan in het rekest van adressant aan Zijne Excellentie, den Gouverneur-Generaal. Daarin staat, dat blijkens ingesteld onderzoek door het advocatenkantoor van Mr. Jongejan te Semarang, op 30 April 1869 aan de Griffie van den Raad van Justitie te Semarang door genoemde Maatschappij is gedeponeed, als zijnde bestemd voor de erfgenamen van wijlen Amin Boejoeng, de som van f 35 000 in totaal, en dat volgens den Griffier van den Raad van Justitie te Semarang — welke griffier dat was en in welk jaar hij dat zei, staat niet aangegeven, Mijnheer de Voorzitter, —

(DE HOOG, VAN HELSDINGEN.)

er een schrijven in het archief aanwezig moet zijn waaruit zou blijken dat er omstreeks dien tijd ongeveer, een bedrag van f 35 000 door den Griffier is afgedragen aan de algemeene Kas te Semarang.

Mijnheer de Voorzitter! Tegenover deze bewering van adressant, die hij niet staft, staat het standpunt van de Regeering, die mededeelt, dat zij niets gevonden heeft. Indien adressant nu zijn bewering had waargemaakt door een verklaring van de N. I. S. of van Mr. Jongejan, dat inderdaad door de N. I. S. op den aangegeven datum een bedrag van f 35 000 gedeponeed is geworden en voorts duidelijk zou zijn aangegeven, welke griffier die verklaring heeft afgegeven, onder overlegging van een afschrift van de origineele verklaring van den griffier, zou adressant heel wat sterker tegenover de Regeering staan.

Verder stelt de heer Stokvis het voor alsof adressant niets heeft te bewijzen en de Regeering maar al het mogelijke moet doen om informatie in te winnen teneinde — zooals de heer Stokvis het noemt — aan adressant recht te doen.

De commissie heeft zich op het standpunt gesteld, dat adressant zelf in de eerste plaats alle gegevens heeft te verstrekken en daarom heeft zij bij het formuleeren van haar conclusie gezegd, dat zij adressant een afschrift zal zenden van het schrijven van de Regeering aan den Volksraad van 27 Januari 1928 No. 152/A2, opdat adressant precies wete, op welken grond zijn verzoek is afgewezen.

Ik zou zelfs nog verder willen gaan en willen voorstellen aan adressant ook over te leggen hetgeen in het College van Gedelegeerden omtrent zijn verzoek is gezegd, zoodat adressant zeker op zijn verzoek kan terugkomen, indien hij kan bewijzen dat hij in zijn recht is.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne aan den heer De Hoog een vraag willen stellen. Ik zou nl. willen vragen of het verzoek van Raden Soeratmo van 15 October 1927 het eerste is geweest in deze kwestie of dat dit — evenal wij vroeger wel eens gehad hebben — het laatste is van een geheele reeks van verzoekschriften, dezelfde zaak betreffende.

Indien het onderhavige verzoekschrift het eerste is, lijkt het mij erg vreemd, dat deze zaak zestig jaren lang onafgehandeld is gelaten en voel ik er niets voor op de zaak verder in te gaan. Wanneer dit verzoekschrift echter het laatste is van een reeks reeds voorafgegane verzoekschriften, lijkt het mij toe, dat er alle aanleiding is, daarop terug te komen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering deelt mede, dat reeds in 1915 een zekere Raden Soeroredjo en Raden Soemodipoero zich tot de Regeering hebben gewend met het verzoek, aan hen uit te betalen een bedrag, groot f 50.000, dat de Wees- en Boedelkamer te Semarang, naar zij stelden, onder zich zouden hebben uit de door haar beheerde nalatenschap van wijlen Amin Boejoeng, in leven hoofd der Boegineezen te Semarang.

Deze bewering is door de Regeering onderzocht. Ook wat

Verzoekschriften.

(DE HOOG, STOKVIS.)

deze zaak betreft, heeft men echter geen enkele definitieve aanwijzing kunnen vinden, waaruit het gelijk van adres-santen zou kunnen blijken.

Dat rekest, dat dus van een geheel andere basis uitgaat, is door de Regeering ook afgewezen, op dezelfde gronden als vermeld in het rekest, waarover het nu gaat.

Als de heer Van Helsdingen nu vraagt, of voor het eerst in zoovele jaren op deze zaak wordt teruggekomen, dan wel of reeds verschillende rekesten, dezelfde zaak betreffende, achtereenvolgende zijn ingediend, kan ik hem zeggen, dat dit laatste inderdaad niet het geval is. Er is nog wel een rekest over een soortgelijke zaak geweest, maar dat had, zooals gezegd tot basis een vergoeding van f 50.000, welk bedrag bij de Wees- en Boedelkamer te Semarang gedeponereerd zou zijn.

Die klacht is door de Regeering onderzocht, doch dit heeft niet tot een resultaat geleid, zoodat het verzoek van den adressant is afgewezen.

De Voorzitter: De vraag zou gesteld kunnen worden, of het hier niet een typische rechtszaak betreft, die voor den rechter zou moeten worden gebracht.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal geen voorstel indienen tot wijziging van deze conclusie, omdat, als de methode, door de commissie zelf aangegeven, wordt gevolgd, de debatten ook aan adressant zullen worden medegedeeld. Een enkel woord echter over het standpunt, dat de Commissie voor de Verzoekschriften blijkbaar inneemt.

De heer De Hoog zegt, dat het niet aangaat, dat alles, wat adressanten beweren, maar als juist wordt aanvaard en wat de Regeering zegt, niet. Ik ben dat natuurlijk volkomen met den heer De Hoog eens. Maar ten aanzien van verzoekschriften wordt onze hulp, onze wettelijke bijstand ingeroepen. Wij zijn voor vele rekestranten de laatste toevlucht. Dat sluit natuurlijk niet in, dat die toevlucht inderdaad altijd toegankelijk kan zijn, maar, Mijnheer de Voorzitter, het minste, dat wij kunnen doen, is toch inlichtingen vragen aan de Regeering en dan kunnen en moeten wij van de Regeering eischen, dat zij ons die inlichtingen geeft uitvoerig en helder. Ettelijke keeren is het voorgekomen, dat deze beide zoo natuurlijke voorwaarden slechts in sobere mate door de Regeering worden betracht. Nu is het, dunkt mij, de taak van ons college op betere voorlichting aan te dringen. Daarbij kiezen wij allermint de zijde van alle adressanten, maar dan vragen wij van de Regeering alleen te doen, wat ten opzichte van de uitvoering van dit deel van onze taak haar plicht is.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan den heer Stokvis verzekeren, dat de Commissie voor de verzoekschriften inderdaad het standpunt, dat hij zoopas heeft uiteengezet, tenvolle deelt en wel degelijk dikwijls buiten het rapport om nadere inlichtingen aan de Regeering heeft gevraagd en zal vragen.

(STOKVIS, VOORZITTER.)

De conclusie betreffende verzoekschrift 5 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van verzoekschrift No. 18 kan ik — en dat is toch ook wel eens prettig op zijn tijd — de Regeering erkentelijk zijn voor de zeer uitvoerige en in vele opzichten afdoende inlichtingen, ons naar aanleiding van het adres van den heer E. A. Zoetmulder verstrekt. Deze heer Zoetmulder was van 1922 tot 1923 daggelder op een van de ondernemingen van 's Lands Caoutchouc bedrijf. Hij was daar bankwerker, kreeg een ongeluk, waardoor een zijner polsen werd afgeknepen en hij voor de verdere uitoefening van zijn vak niet langer bruikbaar was. Een wettelijk verplichte ongevallenverzekering bestaat hier niet. Ik zou zeggen, dat er reeds daarom een moreele plicht tot ongevallenverzekering bestaat en dan had de Regeering nu dien man een schadeloosstelling behooren uit te keeren, omdat hem het ongeluk in en door den dienst is overkomen. Dan had de heer Zoetmulder dus gekregen, wat hem naar zedelijke opvatting toekwam. De Regeering heeft echter gezegd: wij hebben geen verplichte ongevallenverzekering, hij krijgt dus geen uitkeering, maar wij zullen hem aan ander werk helpen. En de Regeering heeft niet eenmaal geholpen, en dan tegen een verhoogd loon, maar zij heeft hem bovendien meerdere malen achtereen geholpen. Tenslotte bleek, volgens de stukken, dat de prestaties van den heer Zoetmulder in andere betrekkingen dan zijn vroegere, zoo onvoldoende waren, dat het hoofd van het Caoutchouc-bedrijf den man tenslotte moest ontslaan. Nu is hij broodeloos. Er is — althans volgens de ons overgelegde stukken — voor een groot deel eigen schuld bij en ik neem natuurlijk de waarheid van de ons door de Regeering medegedeelde feiten onmiddellijk aan; maar die man is tenslotte toch door het ongeval minder bruikbaar en zelfs broodeloos geworden. Had men hem, toen hem het ongeluk overkwam, een uitkeering gegeven, dan was hij thans niet broodeloos geweest. Ik wijs er daarom op, dat ik het als een ernstige leemte voel, dat hier te lande nog geen verplichte ongevallenverzekering bestaat.

Het moet tenslotte niet van iemands persoonlijke eigenschappen afhangen, of hij voor een in dienst gekregen ongeluk al dan niet vergoeding zal krijgen. Dat is voor mij het principe, dat in deze zaak zit. Ik zal geen wijziging van de conclusie voorstellen, bij den tegenwoordigen stand van de wetgeving kan dat nauwelijks baten, maar ik zou toch bij de Regeering, die deze debatten zeker zal nalezen, erop willen aandringen om alsnog te overwegen, deze man krachtens het hem in het bedrijf overkomen ongeval, waardoor hij niet meer in staat is zijn eigen vak uit te oefenen, een uitkeering te verlenen.

De conclusie betreffende verzoekschrift 18 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: De heer Stokvis heeft het woord nog gevraagd bij verzoekschrift 21. Ik mag bij de behandeling van dit verzoekschrift den leden nog wel in herin-

Verzoekschriften.

(VOORZITTER, STOKVIS, KERKKAMP.)

nering brengen, dat de stukken, die terzake van de zijde van de Regeering overgelegd zijn, alleen voor de leden bestemd zijn.

De heer **Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft de vermindering van den onderstand, waarover de Digoel-mensen zich in hun adres hebben beklagd, inderdaad tot nader aangehouden. Het spijt mij, dat de stukken, die in het bijzonder de beweegredenen daartoe inhouden, ons als geheim zijn overgelegd. Ik heb ze gelezen en — dat mag ik toch wel verklappen — ik vind niet de minste aanleiding, die stukken geheim te houden. Integendeel, het zou zeer nuttig geweest zijn, als de Regeering door publicatie den toestand, de houding van het vorige militaire en van het tegenwoordige burgerlijk bestuur voor den dag had gebracht. Dat zou voor de publieke opinie uiterst nuttig geweest zijn.

Die onderstand is dus niet verminderd en daarmee is aan de wenschen van de adressanten tegemoet gekomen.

Het adres op zich zelf is helder, het is zeer uitvoerig gedocumenteerd en zeer gematigd. De adressanten beginnen met te zeggen: wij lezen in de pers, dat wij beschuldigd worden van onwil, van luiheid, van gebrek aan drang om in eigen broodwinning te voorzien en wij willen tegen die verwijten langs den eenigen weg, die ons openstaat, opkomen. Zij zijn van meening, dat de eisch, dat ze binnen zoo korten tijd door middel van den landbouw in deze streek hun brood moeten verdienen, een onredelijke eisch is. Ten eerste omdat het klimaat voor padi en andere minderjarige gewassen zeer ongunstig is vanwege de moesonverdeling en den bodem; in de tweede plaats laat de gezondheidstoestand veel te wenschen over. In de derde plaats heeft men geen voldoende materiaal en gereedschappen en in de vierde plaats is slechts een gering percentage van die menschen landbouwer geweest. Hoe kan men nu inderdaad verlangen, dat binnen zoo korten tijd, onder zoo buitengewoon ongunstige omstandigheden, die menschen in hun eigen broodwinning voorzien en zeggen: jullie zijn te lui.

Ik vind het volkomen redelijk, juist omdat het adres niet ten volle tot publiciteit komt, dat van de zijde van dit College de verdediging van de adressanten bekend wordt gemaakt. Het staat vast, dat het tegenwoordig burgerlijk bestuur een uitstekenden invloed heeft gehad op de stemming, den werklust en den werkwil van de betrokkenen. Ik hoop dus, dat het verwijt jegens deze ballingen, voor wie ik thans geen beklag zal openen en over wier gedrag, voordat ze in Digoel waren, ik niet wil oordeelen, zal worden teruggenomen. Ik acht het redelijk, dat men hun klemmen de argumenten aanvaardt.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **Kerkkamp**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een enkel woord willen zeggen over verzoekschrift 21. Ik zou n.l. deze vraag aan de orde willen stellen, of het niet wenschelijk is, dat het College van Gedelegeerden aan de Regeering mededeeling doet, dat het zijn verwondering heeft gewekt, dat een verslag als dit alleen ter

(KERKKAMP, FRUIN.)

lezing is gelegd voor de leden. In het algemeen zal de Regeering wel willen toegeven, dat het niet wenschelijk is om stukken, wel niet geheim *moeten* blijven op een dergelijke wijze aan het college voor te leggen. Naar ik meen is ook de commissie van oordeel, dat deze stukken, misschien met weglating van enkele opmerkingen betreffende bepaalde personen, heel goed in hun geheel publiek gemaakt had kunnen worden. Ik meen daarom, dat het goed zou zijn, wanneer het college de Regeering zou vragen om in gevallen als dit ernstig te overwegen, of het wel noodzakelijk is, de versterkte toelichtingen geheim te houden. Die geheimhouding maakt naar buiten een vreemden en onaangename indruk. Men krijgt nu buitenaf het idee, dat er iets te verheimelijken valt en voorzover ik vluchtig heb kunnen nagaan en voorzover ik van de commissie heb gehoord, is daarvan geen sprake.

Om dus een beteren indruk bij het publiek te vestigen, zou ik de Regeering gaarne in overweging willen geven, er zoo min mogelijk toe over te gaan dergelijke mededeelingen onder geheimhouding aan het college te verstrekken.

Ik geloof, dat andere leden er evenzoo over denken en wanneer geen stemmen hiertegen opgaan, acht ik het voldoende, dat deze opmerking in het college is gemaakt. Ik hoop, dat de Regeering in het vervolg met deze opmerking rekening zal willen houden.

De heer **Fruin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij in het algemeen gaarne willen aansluiten bij de opmerkingen van den heer Kerkkamp. Ik heb de betreffende rapporten gelezen en ik moet eerlijk zeggen, dat ik ook niet heb kunnen merken, waarom deze stukken niet zouden gepubliceerd kunnen worden. Integendeel, ik zou die publicatie zelfs zeer wenschelijk hebben gevonden, omdat naar mijn oordeel de Regeering er daarin niet slecht afkomt.

Ik heb echter nog iets anders op te merken en wel naar aanleiding van het telegram der geïnterneerden, dat ons is toegezonden en dat ook in couranten is gepubliceerd.

Dit is het eerste stuk, dat ons over deze aangelegenheid heeft bereikt. Het telegram begint met de woorden, dat de geïnterneerden met hun gezin „in stervensnood” zouden verkeerden. Mijnheer de Voorzitter! Juist, omdat dit gepubliceerd is, lijkt het mij goed, dit hier even tegen te spreken. Ik geloof, dat uit de stukken, ook uit de toelichtende stukken van de geïnterneerden zelf, blijkt, dat van „stervensnood” op het moment der verzending van het telegram geen sprake was, want de maatregelen, waartegen de heeren bezwaar maakten, waren nog niet eens ingevoerd en zouden pas ingevoerd worden met 1 Februari!

Het lijkt mij dus goed toe, dat hier duidelijk en recht af gezegd wordt, dat van „stervensnood” geen sprake was.

In de tweede plaats lijkt het mij goed, dat ronduit gezegd wordt, dat wanneer de betrokken maatregelen waren ingevoerd, de heeren zeker niet „gelijk” zouden zijn „aan den minsten bedelaar op Java”. Ik geloof, dat zij het ook in dat geval zeker heel wat beter zouden hebben.

Verzoekschriften.

(ROEP, DE HOOG, VOORZITTER.)

De conclusie van verzoekschrift 21 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer **R o e p**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne over verzoekschrift 22 een enkele opmerking willen maken.

De heer **D e H o o g**: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie voor de Verzoekschriften zou gaarne de conclusie op verzoekschrift 22 terug willen nemen, waardoor dus het verzoek van den heer **R o e p**, om hierover een enkele opmerking te willen maken, overbodig wordt.

De **V o o r z i t t e r**: Het komt mij toch wel gewenscht voor, dat de heer **R o e p** even mededeelt, wat hij over verzoekschrift 22 heeft op te merken.

De heer **R o e p**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het in het voordeel van de behandeling van het rekest door de Commissie zou zijn wanneer ik in de gelegenheid was gesteld hierover mijn opmerking te maken, maar aangezien de Commissie haar voorstel terugneemt, is dit natuurlijk voor mij uitgesloten.

De **V o o r z i t t e r**: Ik kan mij zeer goed begrijpen, dat het niet altijd mogelijk is voor de heeren om van tevoren te bepalen, of zij het een of het ander hebben op te merken omtrent de verzoekschriften, doch ik meen de heeren hier nogmaals op attent te mogen maken, dat het voor den goeden gang van zaken zeer gewenscht is, dat vooraf liefst een à twee dagen te voren bekend is, of over een bepaald verzoekschrift gesproken zal worden, opdat de Commissie nog eens in de gelegenheid is zich geheel omtrent alles, wat speciaal die verzoekschriften betreft, op de hoogte te stellen.

Het is voor de commissie zeer moeilijk om bij de bespreking van de verzoekschriften zich steeds direct omtrent ieder verzoekschrift alles weder voor den geest te halen, wat daarop betrekking heeft. Wanneer nu van tevoren bekend is, dat over een zeker verzoekschrift gesproken zal worden, is dit wel mogelijk.

De heer **R o e p**: Ik geloof, dat de heer **D e H o o g** er geen bezwaar tegen zal hebben om voorloopig de conclusie van verzoekschrift 22 te handhaven en deze eventueel terug te nemen, wanneer later daartoe aanleiding blijkt te bestaan.

De heer **D e H o o g**: Mijnheer de Voorzitter! Het zou misschien het best zijn, den heer **R o e p** in de gelegenheid te stellen hetgeen hij te zeggen heeft over verzoekschrift 22 alvast hier mede te deelen. Door de commissie zou daarmee dan rekening kunnen worden gehouden bij het stellen van haar definitieve conclusie. Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat U daartegen geen bezwaar zult hebben.

De **V o o r z i t t e r**: Het is steeds mijn bedoeling geweest, dat het verzoekschrift pas voorloopig wordt aangehouden nadat de heer **R o e p** zich tevoren zal hebben geuit.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ROEP.)

De heer **R o e p**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dan over conclusie 22 nog een enkel woord willen zeggen. Het gaat om het rekest van N.N. Tucunan, ontslagen schrijver van de onderafdeeling Talaud-eilanden. Volgens inlichtingen van de Regeering berust dat ontslag op de wijze van dienstuitoefening van rekestrant, die naar de kwalificatie van den brief der Regeering „uitermate onvoldoende" zou zijn. Verder is dat ontslag verleend om karaktereigenschappen. Zonder nu de zwaarte van de tenlastelegging te onderschatten, zou ik op een paar omstandigheden willen wijzen.

De zaak is, dat ik door mijn werkkring van vroegere jaren den rekestrant persoonlijk ken, met hem heb samengewerkt en dus eenigszins een oordeel kan uitspreken over 's mans ambtelijke capaciteiten, natuurlijk zooals zij indertijd waren. Ik wilde daarvan zeggen, dat die man, behalve karaktereigenschappen, die hem volkomen ongeschikt zouden doen zijn en om welke hij werd ontslagen toch blijkbaar ook eigenschappen bezit, die hem weer wèl geschikt doen zijn. Ik kan van dien man verklaren, dat hij, nadat hij eerst magang op het controleurskantoor was, een paar jaren gratis heeft gewerkt en daarna benoemd is tot schrijver; hij heeft een paar jaren onder mij gediend en gedurende die jaren goed voldaan; ook in financieele zaken is bij dien ambtenaar nimmer van eenige onregelmatigheid gebleken. Nu zegt dat natuurlijk niet, dat daarin later geen verandering is gekomen, maar mocht dit zoo zijn, dan lijkt het mij toe, dat voor dien ambtenaar toch eenige elementie zou kunnen gelden.

In het midden latende nu of de mandaten geschiedenis, die hem ten laste wordt gelegd, waar is of niet, — voorzoover uit de stukken blijkt, is er nog geen sprake van vervolging door den Raad van Justitie — zou ik erop willen wijzen, dat deze ambtenaar van alles vrijwel zelfstandig moet doen, want, wanneer het hoofd van plaatselijk bestuur voor twee weken op reis is in zijn onderafdeeling, blijft de schrijver als chef de bureau achter; hij moet vendugelden, belastinggelden en gelden van de landschapskassen, etc. etc. in ontvangst nemen. Het lijkt mij toe, dat met een bezoldiging van f 25.— 's maands — dat was in mijn tijd de aanvangsbezoldiging van Financiën — wel een heel zware wissel op karaktereigenschappen en standvastigheid wordt getrokken.

Behalve dat is de man nog djaksa, deurwaarder en kassier en dat allemaal voor dezelfde f 25.— 's maands. Later is in deze bezoldiging verbetering gekomen. Ik wijs er op, dat de lagere ambtenaren op de kleine bestuurskantoren over het algemeen een zeer drukken en zeer verantwoordelijken werkkring hebben. Wanneer zoo'n man met een gezin en een laag salaris een leven vol zorgen leidt, dan is het natuurlijk nog niet goed te praten, maar ten slotte toch wel begrijpelijk, dat hij wel eens struikelt.

Ik wil er ten slotte ook nog op wijzen, dat rekestrant iemand is van zeer hooge hoofden-familie op de Talaud-eilanden en dat het in het algemeen belang wel goed zou zijn, wanneer in dit geval met alle omstandigheden rekening zou worden gehouden en voor dien man nog eens iets

29ste VERGADERING — DONDERDAG 15 MAART 1928.

Verzoekschriften.

(ROEP, VOORZITTER.)

zou worden gedaan. Van groot belang lijkt mij ook, dat Tueunan door vele onderafdeelingbestuurders wel geschikt is verklaard.

Ik zou daarom aan de Commissie voor de verzoekschriften in overweging willen geven, deze zaak ook nog eens te beschouwen in het licht van de opmerkingen, die ik hier heb gemaakt en ik zou de Commissie daarbij wel willen verzoeken om, zoo eenigszins mogelijk, naast de conclusie, die reeds is voorgesteld, alsnog het volgende op te nemen:

Tevens ware der Regeering te verzoeken, den rekest, bij wijze van reclasseeringsmaatregel, bij eventuele vacature en als proef in een voor hem geschikt ambt te herplaatsen, buiten de onderafdeeling Talaudeilanden.

De Voorzitter: De Commissie voor de verzoekschriften zal deze suggestie zeker wel in overweging willen nemen bij de verdere behandeling van dit rekest?

De heer De Hoog: Zeker, Mijnheer de Voorzitter.

(VOORZITTER.)

De conclusie betreffende verzoekschrift No. 22 wordt aangehouden.

De conclusies betreffende de verzoekschriften 3, 4, 6 t/m 17, 19 en 20 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den Heeren, zich thans naar de koffiekamer te begeven voor het plechtig afscheid nemen van het Hoofd van den Huishoudelijken Dienst, den heer Falk, die met pensioen naar Holland vertrekt; na afloop daarvan zal de Eerste Commissie bijeen komen ter bespreking van onderwerp **118**, Wijziging Ordonnantie Inkomstenbelasting.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.05 uur v.m. gesloten.

30ste VERGADERING — VRIJDAG 20 APRIL 1928.

Mededeeling omtrent benoeming van nieuwe leden. — Ingekomen stukken.

30ste VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 20 April 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Mededeeling van den Voorzitter omtrent benoeming van de heeren Aay en Bruineman tot lid van het College van Gedelegeerden. — Ingekomen stukken. — Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”. — Herziening IJkordonnantie.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 18 leden, te weten de heeren:

Aay, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Octoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Bernard en Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

Aangezien de Volksraad niet bijeen is, heb ik overeenkomstig art. 21 van de Gedelegeerdenkiesverordening de eer het college mede te deelen, dat de heeren Aay en Bruineman door mij zijn aangewezen als leden van het College van Gedelegeerden ter voorziening in de twee tusschentijds outstane vacatures.

De heer Bruineman is verhinderd deze vergadering bij te wonen; den heer Aay heet ik hier hartelijk welkom.

Ik geef thans het woord aan den Secretaris tot voorlezing van de ingekomen stukken.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende op leden van den Volksraad betrekking hebbende stukken:

1. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 Maart 1928 No. 3, telegrammen van den Isten Gouvernements-Secretaris van 16 Maart 1928, en B.G.S. van 20 Maart 1928, inzake benoeming van den heer J. A. H. Bruineman tot lid van den Volksraad, diens aanvaarding van het lidmaatschap en eedsaflegging.
2. Brieven van den heeren J. A. H. Bruineman en Aay houdende mededeeling, dat zij hun benoeming tot lid van het College van Gedelegeerden aannemen.
3. Schrijven van het Volksraadstemkantoor dd. 7 April 1928 No. A 40/2/25 houdende mededeeling dat de heer Dr. P. J. van Loo zijn verkiezing tot lid van den Volksraad in de plaats van wijlen den heer F. H. K. Zaalbergt niet aanneemt.

4. Schrijven van het Volksraadstemkantoor van 16 April 1928 No. A 40/3/11, ter aanbieding van het proces-verbaal der verkiezing van Ir. E. J. L. Führi tot lid van den Volksraad.

Deze stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 17, 29, 30 en 30 Maart en 8, 8, 11 en 14 April 1928 Nos. 1x, 11, 6, 9, 4, 5, 1 en 7 ter aanbieding van:
 - a. een ontwerp-ordonnantie houdende voorzieningen inzake het toezicht op de uitvoering van openbare werken onder beheer van provincies, stadsgemeenten en regentschappen (Ond. **121**);
 - b. negen ontwerpen van ordonnanties tot uitvoering van de bij de eerste aanvullingsbegroting voor het jaar 1928 gedane voorstellen tot aanvulling en wijziging van de slachtbelastingregelingen in enkele der Buitengewesten (**124**);
 - c. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het tarief voor de Suikerbelasting voor het belastingjaar 1923 (Ond. **123**);
 - d. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Blitar (Ond. **122**);
 - e. een ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Gemeenteraad van Probolinggo (Ond. **126**);
 - f. een ontwerp-ordonnantie houdende bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Gewestelijken raad van Madioen (Ond. **125**);
 - g. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van de bevoegdheid tot teruggave en vrijstelling van belasting in bijzondere gevallen (Ond. **127**);
 - h. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging in verband met de doorvoering van de bestuurshervorming van de bepalingen omtrent het begraven van lijken (Ond. **128**).

Deze stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 10, 10 en 12 Maart 1928 Nos. 1x, 8, 9, 10 en 1, betreffende vaststelling van:
 - a. de ordonnantie tot herziening van de heerendienst ordonnanties door de gewesten Semarang, Rembang en Soerabaja (Ond. **109**);
 - b. de ordonnantie tot wijziging van de voorschriften tot uitvoering van het Rechtsreglement Buitengewesten voor zoover betreft het gewest Tapanoeli (Ond. **106**);
 - c. de ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties van 4 December 1903 (Stbl. No. 402) en 10 Januari 1921 (Stbl. No. 28) houdende o.m. voorschriften inzake de geleidelijke invoering van de exploitatie der pandhuizen in eigen beheer enz. (Ond. **115**);

Ingekomen stukken.

- d. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Boschordonnantie voor Java en Madoera 1927 (Ond. **97**);
- e. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Locale-raden-ordonnantie en de Stadsgemeente-ordonnantie (Ond. **102**).

Deze brieven sub 2 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

3. B. G. S. van 13 April 1928 No. 747/C ten geleide van het antwoord der Regeering n.a.v. de opmerkingen der Volksraadcommissie betreffende het verslag der Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië over 1926.

Dit antwoord zal worden gedrukt (Ond. **22** — stuk 6).

4. B. G. S. van 19 Maart 1928 No. 104x ter beantwoording van het schrijven van den Voorzitter van den Volksraad van 10 Maart 1928 No. 527 inzake de motie-Joekes betreffende de bestuurshervorming en ten geleide van een afschrift van de ministerieele nota met bijlagen inzake de werking van de bestuurshervorming in West-Java.

De nota zal worden gedrukt (Ond. **84** — stuk 11); de overige bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

5. B. G. S. van 11 April 1928 No. 712/Begr. met bijlagen, houdende mededeeling, dat den Minister van Koloniën is verzocht bij het ministerieel ontwerp der Indische regularisatie-voorstellen over 1926 alsnog met de in de bijlagen vermelde wijzigingen rekening te willen houden.

6. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 28 en 29 Maart 1928 No. 27 en 1, houdende vaststelling van:

a. de regeeringsverordening ter uitvoering van artikel 40, lid 5 van het Europeesch Onderwijsreglement („Reglement van orde voor het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid als onderwijzer”);

b. de regeeringsverordening ter uitvoering van het 2e lid van art. 3 der ordonnantie van 4 December 1903 (Stbl. No. 402) en het tweede lid van art. 3 der ordonnantie van 10 Januari 1921 (Stbl. No. 28) (reglement betreffende het beheer en de exploitatie van de Landspandhuizen).

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 Maart 1928 No. 19 houdende aantekening van den inhoud van het Kon. Besluit van 21 Januari 1928 No. 4 inzake de nadere regeling van de inkomsten van den Gouverneur-Generaal.

8. Besluit van 13 Maart 1928 No. 32, houdende ontheffing van Ir. J. O. de Kat van het lidmaatschap van de „Commissie van advies voor de reglementeering en uit-

voering van openbare werken” en de benoeming van Ir. C. F. van Bergen in zijn plaats.

9. Idem van 14 Maart 1928 No. 6, waarbij Dr. Ch. Bernard met ingang van 31 Maart 1928 is belast met de waarneming van de betrekking van Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel.
10. Idem van 19 Maart 1928 No. 11, waarbij Mr. H. A. Idema is benoemd tot lid van de Commissie voor de financiële verhouding tusschen het Land, provincies, gemeenten, regentschappen en andere locale ressorten.
11. Idem van 22 Maart 1928 No. 22, houdende ontheffing van Mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren als lid van de Commissie ter voorbereiding van een regeling van den rechtstoestand der Indische ambtenaren en de benoeming van J. M. Kiverson in zijn plaats.
12. Idem van 29 Maart 1928 No. 24, houdende de ontheffing van D. G. Stibbe als lid, tevens plaatsvervangend voorzitter van de Commissie voor de financiële verhouding tusschen het Land, provincies, gemeenten, regentschappen en andere locale ressorten.
13. Idem van 2 April 1928 No. 11, houdende de ontbinding van de Commissie voor Motorverkeer.
14. Idem van 4 April 1928 No. 1x, waarbij Ch. F. Staargaard onder toekenning van den titel van „Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming” is belast met de werkzaamheden tot verdere voorbereiding en uitvoering van de wet tot hervorming van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië.
15. Idem van 7 April 1928 No. 20, houdende het ontslag van Dr. Ch. D. F. Winckel als lid in het College van Curatoren over de Bataviasche Hoogescholen en de benoeming van J. J. van Lonkhuyzen in zijn plaats.
16. Idem van 11 April 1928 No. 10, waarbij is goedgekeurd de verkiezing van Prof. Dr. J. Boeke in de vergadering van den Natuurwetenschappelijke Raad voor Ned.-Indië tot voorzitter van dien Raad.
17. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 9, 9, 13, 26, 29 en 30 Maart 1928 Nos. 1x, 2x, 3x, 1x en 1x en van 2, 2, 4, 4, 5, 5 en 7 April 1928 Nos. 1x, 2x, 2x, 3x, 3x, 4x en 1x, houdende interneering van de in die besluiten genoemde personen.
18. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 30 Maart 1928 No. 17 tot wijziging van de administratieve in-deeling van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

De stukken 5 t/m 18 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Schrijven van den wd. Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel van 31 Maart No. 1928 No. 3410/D, mededeelende dat hij de leiding van het departement heeft aanvaard.
2. Schrijven van den directeur van Financiën van 26 Maart 1928 No. P. A. 2/4/11 ter aanbieding van de wachtgelderlijst (toestand 1 Januari 1928).

Ingekomen stukken. — Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”.

(VOORZITTER, ROEP.)

3. Besluit van den Minahassa-raad van 24 Februari 1928 No. 74/8/28, inzake het ontslag van Dr. S. S. S. Ratu-Langie als secretaris van dien Raad.
4. Schrijven van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht van 13 Maart 1928 met bijlagen inzake een enquête om te komen tot een uitspraak van de inheemse vrouw over het kiesrecht voor vrouwen, enz.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

5. B. G. S. van 22 Maart 1928 No. 111x ter aanbieding van 5 exemplaren van het „Verslag van de Commissie van advies inzake maatregelen mede in het algemeen belang der bevolking in het rayon der betrokken ondernemingen over 1926 en 1927”.
6. Schrijven van het Departement van Justitie van 22 Maart 1928, Afd. G. W. No. G 66/1/4 ter aanbieding van een aantal exemplaren van de Gevangenisstatistiek over het jaar 1926.
7. Brieven van den Beheerder der Militaire pensioenfonds in Nederlandsch-Indië van 27 en 28 Maart 1928 No. 2050/C en 2071/C ter aanbieding van:
 - a. zeven exemplaren van het verslag over 1926 aangaande het weduwen- en weezenfonds der Europeesche officieren van het N.I. leger;
 - b. zeven exemplaren van het verslag over 1926 aangaande het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen.

De verslagen sub 5/7 worden in de boekerij opgenomen en zijn voor zoover de voorraad strekt op aanvraag voor de leden beschikbaar.

De Voorzitter: Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van eenige bepalingen betreffende boekenonderzoek en navordering bij de inkomstenbelasting. (Ond. IIS).

Ik maak het College er op opmerkzaam, dat bij nota van wijzigingen door de Regeering onder art. 1 sub I een nieuwe redactie is aangegeven voor het tweede lid van art. 56.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Bij de voorgestelde wijziging van de ordonnantie op de inkomstenbelasting-1920 is onder meer voorgesteld te bepalen, dat de belastingplichtige om geldige reden zich door een gemachtigde kan doen vertegenwoordigen, of zich door een deskundige kan doen bijstaan, bij het verstrekken van mondelinge of schriftelijke inlichtingen ter regeling van den aanslag. Er wordt hier dus bepaald, dat voor die vertegenwoordiging of bijstand een geldige reden aanwezig moet zijn en het is dus mogelijk, dat de belastingdienst meent, dat die geldige reden niet aanwezig is in een bepaald geval, in welk geval de vertegenwoordiging of bijstandverleening dus niet zal kunnen plaats hebben.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(ROEP.)

In het Gedelegeerden verslag is hierop gewezen en de Regeering antwoordt daarop in de Memorie van Antwoord het volgende:

„De bepaling is dan ook alleen voorgesteld om zgn. belastingconsulenten, van wie de belastingadministratie bij ervaring weet dat zij minder scrupuleus zijn en wier aan de belastingplichtigen opgedrongen bemiddeling in belastingzaken aan de contribuabelen slechts nadeel kan berokkenen, zoo veel mogelijk bij het contact met belastingplichtigen uit te schakelen”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik merk hierbij op, dat de geldige reden, om welke dus de bijstand van een belastingconsulent eventueel zal kunnen worden geweigerd, niet ligt in de al of niet noodzakelijkheid van het advies en van den bijstand, dien de belanghebbende noodig heeft, maar enkel en alleen hierin, dat de keuze, die de betrokken persoon doet ten aanzien van den consulent, dien hij uitnoodigt tot het verleenen van bijstand, beslissend zal zijn of de geldige reden aanwezig wordt geacht, ja dan neen. Wordt die persoon, zooals de Regeering het uitdrukt, minder scrupuleus geacht, dan is, volgens den belastingdienst de geldige reden niet aanwezig.

Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij toe, dat dit een middel is om onwelgevallige consulenten te weren, dat niet in het belang van den belastingplichtige kan zijn. Immers, het motief van de weigering ligt geheel buiten de al of niet noodzakelijkheid van het gebruik van den consulent. Het is zelfs mogelijk — dat zal iedereen moeten erkennen — dat de geldige reden door de gecompliceerdheid van de zaak waardoor van een consulent gebruik moet worden gemaakt, volledig aanwezig is, maar dat die geldige reden niet erkend wordt, niet omdat ze niet aanwezig is, maar omdat de uitgezochte consulent minder scrupuleus wordt geacht door den belastingdienst.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij, althans voorloopig, dan ook niet vereenigen met handhaving van de woorden „om geldige reden” in de 3e alinea van art. 56. Het lijkt mij beter, dat de belastingplichtige geheel vrij wordt gelaten in de keuze van den consulent dien hij voor zijn speciale zaak meent noodig te hebben.

Nu weet ik wel, dat er wellicht consulenten zijn — ik zeg „wellicht”. Mijnheer de Voorzitter — die het minder nauw zullen nemen, maar het lijkt mij toe, dat er dan een ander middel op moet worden gevonden om die te weren, dan de wijze, die hier wordt voorgesteld door de Regeering. Het lijkt mij toe, Mijnheer de Voorzitter, dat, wanneer men dergelijke consulenten zou willen weren, men daaromtrent disciplineaire regelen heeft te stellen en de mogelijkheid moet invoeren om disciplineaire maatregelen toe te passen op consulenten, die, zooals de Regeering het noemt, minder scrupuleus worden geacht.

Ik zou dan ook wel aan den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, om de woorden „om geldige reden” te doen vervallen en daarnaast te overwegen het invoeren van disciplineaire regelen, eventueel te nemen ten aanzien van consulenten, die minder scrupuleus blijken te zijn.

Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

De heer V a n d e n B u s s e h e, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De opmerking van den heer Roep, dat in deze nieuwe ontwerp-ordonnantie de woorden „om geldige reden” zijn ingevlochten met het oog op het weren van minder scrupuleuze elastingconsulenten zou ik eenigszins uitvoerig willen beantwoorden.

Het lijkt geen twijfel dat, naarmate onze belastingregelingen ingewikkelder zijn geworden en meer aanleiding geven tot meeningsverschil tusschen den belastingplichtige en den fiscus, een behoefte is ontstaan aan belastingconsulenten.

Die behoefte wordt het sterkst gevoeld door groote lichamen, waar inderdaad het opstellen van belastingaangiften moeilijk is geworden. Die behoefte wordt in wat mindere mate gevoeld door particulieren, maar zij wordt toch ook gevoeld door personen met een betrekkelijk gering inkomen, ook wanneer het gaat om geringe aanslagen. Inderdaad is er dus reden, dat er een stand van belastingconsulenten ontstaat en de belastingdienst staat daar zeker niet afwijzend tegenover. Wel zijn er verschillende zeer intègre personen en organisaties, die op dit gebied werkzaam zijn en deze bewijzen ongetwijfeld de administratie een dienst, maar aan den anderen kant heeft het ontstaan van het belastingconsulentenwezen een gevaar en wel, dat de belastingconsulenten zich aan de belastingplichtigen opdringen. Er zijn ons gevallen bekend, waarin de belastingconsulenten vertegenwoordigers rondsturen in den Chineesch kamp en in de desa's die aan de belastingplichtigen vragen; hebt gij heusch niets te reclameeren? Er is altijd nog wel iets aan te doen om de belasting te doen verminderen. En in het algemeen brengt dit den belastingplichtige, die op dat aanbod ingaat geen voordeel want hij wordt daardoor gewikkeld in een procedure, die doorgaans geen vermindering van belasting meebrengt, maar integendeel wel een verhooging ten gevolge kan hebben. Wij moeten de ontwikkeling van het belastingconsulentenwezen dus in de hand houden en dit in bijzondere mate onder de omstandigheden, die hier te lande bestaan. Om dezelfde reden moet immers bij de rechterlijke macht ook betrekkelijk voorzichtig worden gehandeld tegenover hen die als raadsliden van rechtzoekenden optreden. Wij hebben gemeend dit te moeten bereiken door op te nemen, dat voor vertegenwoordiging en voor bijstand een geldige reden aanwezig moet zijn. Die woorden zijn overgenomen uit de Hollandsche inkomstenbelasting. In art. 74 lid 5 daarvan vindt men n.l. de woorden:

„De reclamant kan, om geldige reden, zich door een gemachtigde doen vertegenwoordigen”.

En ook in Holland is het gebruikelijk, dat de beoordeeling of een geldige reden bestaat, aan de ambtenaren of aan een commissie, die de uitspraak moet doen, wordt overgelaten. Nu zou ik mij niet op het standpunt willen plaatsen, dat deze woorden „om geldige reden” uitsluitend zullen moeten worden gebezigd om bepaalde personen te weren. Het kan inderdaad voorkomen, dat er ook andere gevallen aanwezig zijn, waarin de belasting-administratie duidelijk ziet: hier is geen reden tot vertegenwoordiging of bijstand. Op den voor-

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, VOORZITTER.)

grond moet n.l. staan, dat het van groot belang is voor onze belastingregeling, dat het contact tusschen den belastingplichtige en de administratie blijft bestaan. In het algemeen, wanneer — ook afgezien van den persoon van den vertegenwoordiger — er redenen zijn, om dien bijstand onnoodig te achten, zal de administratie zich dan ook verzetten tegen bijstand. Maar wat nu betreft het groote bezwaar van den heer Roep, dat bepaalde personen kunnen worden geweerd, ik geloof, dat — zooals ik al in den breede heb uiteengezet — het bepaald noodig is, dat die mogelijkheid blijf bestaan, maar ik geloof toch ook, dat in de administratie voldoende factoren aanwezig zijn om de zekerheid te geven, dat van die beperkende bepaling nooit misbruik zal worden gemaakt. Ik kan mij niet voorstellen, dat, wanneer een inspecteur van de belastingen bezwaren heeft gemaakt tegen het optreden van een consulent, die ongegrond zijn, deze gehandhaafd zouden kunnen worden, omdat zoowel het hoofd van den belastingdienst als het departement van Financiën dan in ieder geval zullen bijspringen en wanneer iemand in eersten aanleg ten onrechte geweerd is, natuurlijk voor het noodige redres zullen zorgen. De woorden „om geldige reden” zou ik daarom in het betrekkelijk artikel willen handhaven. Ik kan mij voorstellen, dat de heer Roep zegt: men moet het niet op die manier doen, maar men moet discipline regelen stellen en die toepassen in gevallen, dat werkelijk minder intègre personen als belastingconsulent willen optreden, maar ik geloof, dat waar in Nederland dezelfde bepaling bestaat en dezelfde bevoegdheid aan den ambtenaar of de commissie is overgelaten en waar die regeling in Holland niet tot de minste moeilijkheid aanleiding heeft gegeven — integendeel, wat wij hooren is, dat deze regeling daar bevredigend werkt — het zeer voorbarig zou zijn het hier reeds te zoeken in een stelsel van discipline regelen, vooral omdat degenen die zich hier als belastingconsulent opwerpen, een weinig georganiseerde massa vormen. Het is niet zooals bij de rechterlijke macht, waar men den advocatenstand heeft die zelf zeer strenge discipline regelen kan stellen. Hier zijn het meestal willekeurige personen, ten deele accountantskantoren of administratiekantoren, ten deele menschen met een zeer eenvoudige opleiding en weinig kennis van zaken en daarom zou ter werping van slechte elementen met discipline maatregelen zeer weinig te bereiken zijn. Ik geloof dan ook, dat wij ons daarom voorloopig, gezien de goede ervaring in Holland, moeten bepalen tot het behouden van dezelfde werkwijze als daar wordt gevolgd en mochten in den loop der jaren inderdaad ernstige bezwaren rijzen, dan kan altijd in de richting, die de heer Roep nu reeds noemde, verbetering worden gezocht.

Ik meen hiermede den heer Roep te hebben beantwoord. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik vraag mij af, of er niet een misverstand bestaat, dat juist uit de wijze van beantwoorden in de Memorie van Antwoord is ontstaan, want ik kan mij niet begrijpen, hoe de redactie „om geldige reden” ooit aanleiding zou kunnen zijn, dat een minder scrupuleus belastingconsulent kan worden geweerd.

Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”.

(ROEP.)

De heer R o e p: Mijnheer de Voorzitter! Wat U daar zegt, is volkomen juist, want de belastingdienst zal toch eerst een verklaring moeten geven, dat de geldige reden aanwezig is en eerst daarna zal de belastingplichtige een keuze doen ten aanzien van den belastingconsulent van wiens diensten hij gebruik wenscht te maken. Ik ben het dus met U eens, Mijnheer de Voorzitter, dat de woorden „om geldige reden” heel moeilijk voor den belastingdienst een voldoende basis zullen kunnen geven een bepaalden consulent te weren, want eerst nadat de geldige reden erkend is, vindt de keuze van den belastingconsulent plaats en daarom zal deze redactie niet tot het beoogde doel leiden.

Bovendien wilde ik naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde gezegd heeft, nog een enkele opmerking maken. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd — ik zal het maar met mijn eigen woorden zeggen —, dat de belastingconsulenten op jacht zullen gaan, zelfs de kampongs in, om te zien of er belastingperkaras zijn voor te brengen, teneinde wat te kunnen verdienen en dat dit een bezwaar was. Het is best mogelijk, dat de consulenten naar werk zullen zoeken, doch ik vraag mij af, welk nadeel daaraan is verbonden. Tenslotte heeft in de zaken, die door den belastingconsulent worden voorgebracht, de belastingplichtige gelijk of ongelijk. Wanneer de belastingplichtige geen gelijk heeft, voelt hij dat in het honorarium, dat hij den consulent moet uitkeeren en wanneer hij gelijk heeft, maar niet zou hebben gereclameerd, indien de belastingconsulent niet bij hem was toegekomen, dan zou het uitblijven van een reclame het gevolg zijn geweest van het niet bekend zijn met de bepalingen, het niet-weten waar zijn recht ligt en in dat geval zal de belastingplichtige dus gaarne de hulp van den belastingconsulent, die een eventueel nadeel voor hem kan voorkomen, aanvaarden.

Dat is, dunkt mij, een sociale zaak, die volkomen in den haak is.

Dan heeft de geachte Regeeringsgemachtigde nog gezegd, dat wanneer een consulent wordt geweigerd, daarop redres mogelijk is. Het kan zeer goed zijn, dat de hogere belastingautoriteit zoo welwillend is redres te verleen, maar het staat niet in de gewijzigde ordonnantie. De gewijzigde ordonnantie geeft geen ruimte voor een beroep tegen een eventuele afwijzing van een bepaalden consulent.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, lijkt het mij toe, dat er nog een psychologische factor in het geding komt. Alle belastingplichtigen, vooral menschen, die nogal wat moeten betalen zijn doodsbenuwd voor de belastingambtenaren. Er zal dus eerder een streven zijn om met belastingconsulenten voor den dag te komen, die althans niet geheel in de ongenade van den belastingdienst zijn dan met consulenten, die met den belastingdienst op voet van oorlog staan. Een dergelijke handelwijze is in het belang van de belastingplichtigen zelf.

De geachte Regeeringsgemachtigde zegt: De belastingconsulenten vormen een weinig georganiseerd corps. Dat is volkomen juist. Maar ik zou zeggen, dat een disciplinaire maatregel niet van het bestuur van een dergelijk corps be-

(ROEP, KIÈS, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

hoeft uit te gaan, een dergelijke maatregel zou kunnen uitgaan van den hoofdinspecteur van de belastingen of wel van den directeur van Financiën zelf. Ik blijf er dus bij, dat ik de voorgestelde bepaling niet in het belang acht van de belastingplichtigen en dat ik het beter zou vinden de woorden „om geldige reden” te doen vervallen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in dit verband een amendement voorstellen, mede-ondertekend door mijn geachte medeleden, de heeren Fruin en Blaauw, om het College zich te doen uitspreken over de al of niet handhaving van de woorden: „om geldige reden”.

De heer K i è s: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik om een inlichting vragen?

Uit de redactie van art. 56 maak ik op, dat de beoordeeling van die „geldige reden” aan de commissie voor den aanslag is, terwijl daarentegen in de Memorie van Toelichting op de laatste bladzijde middenin, het volgende staat:

„De geldigheid der reden staat ter beoordeeling van hem, die den belastingplichtige zal hooren”.

Ik zou nu gaarne vernemen of het alleen de commissie is, die de geldigheid der reden zal beoordeelen. In dat geval wil ik verklaren, dat ik voldoende vertrouwen heb in de commissoriale beoordeeling, om de voorgestelde redactie te kunnen aanvaarden.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde voor Financiën dadelijk te antwoorden?

De heer V a n d e n B u s s c h e, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

Ik mag misschien beginnen met de beantwoording van de opmerking van den heer Kiès en dan zou ik willen zeggen, dat de mogelijkheid bestaat, dat een aanslag, wordt opgelegd door een commissie, doch ook dat een aanslag wordt opgelegd door den inspecteur en dat de richting, waarin het belastingwezen zich ontwikkelt, wel zoodanig is, dat de aanslag meer rechtstreeks door den inspecteur wordt opgelegd, zonder dat de zaak in de commissie komt. Nu is de opvatting die bij deze ontwerp-ordonnantie heeft voorgezet deze, dat naar gelang de commissie of de inspecteur den aanslag oplegt, ook de commissie of de inspecteur zal beoordeelen of er redenen zijn tot vertegenwoordiging of bijstand.

De heer K i è s: Mijnheer de Voorzitter! Dan is de redactie van art. 56 niet erg gelukkig.

Er wordt en in het 1e en in het 2e lid alleen gesproken over „de commissie”, terwijl in het 3e lid naar het vorige lid wordt verwezen.

De heer V a n d e n B u s s c h e, directeur van Financiën: Maar het staat in ieder geval vast, dat waar de commissie aanslaat, inderdaad ook de commissie zal beoordeelen of zij een persoon al of niet zal hooren.

Het bezwaar, dat U, Mijnheer de Voorzitter, en ook de heer Roep naar voren brengen, dat inderdaad hier de fictie,

Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, KAN.)

dat een geldige reden altijd wel aanwezig zal zijn om een bepaalde persoon te kunnen weren, niet geheel opgaat, moet ik naar mijn gevoelen eigenlijk onderschrijven.

Maar daar staat de zeer langjarige Hollandse ervaring tegenover, die heeft uitgewezen, dat deze redactie voldoende is. Ik kan mij voorstellen dat, juist door een massa gevallen te onderkennen als gezochte moeilijkheden, degene die beoordeelt, of behoefte aan bijstand bestaat, het in voldoende mate in de hand heeft, om ongewenste elementen te weren. Maar heelemaal zuiver is de redactie in dit opzicht niet, zoodat van het zoeken van een ander stelsel, waarbij in de richting van hetgeen de heer Roep wenscht naar andere maatregelen wordt gezocht om inderdaad bepaalde personen te kunnen weren, bij voorbaat kan worden toegezegd dat dit nog nader zal worden bekeken. Ik vraag mij echter wel af, of wij op het oogenblik de woorden „om geldige reden” uit de voorgestelde ontwerp-ordonnantie mogen laten vallen, omdat dan volledige vrijheid tot bijstand of volledige vrijheid tot vertegenwoordiging in het leven zou worden geroepen, die — zooals ik reeds uitvoerig heb uiteengezet —, niet gewenscht is. Wanneer thans de ordonnantie zou worden aangenomen, met weglating van de woorden in kwestie, ontstaat er een vrijheid, welke niet te aanvaarden is.

De heer Roep heeft verder nog gezegd, dat hij wil aannemen, dat op het oogenblik een verkeerde behandeling van den consulent zou kunnen worden geredresseerd, maar dat hij daarvoor geen aanwijzing vindt in de ordonnantie, omdat er nergens een regeling is getroffen, waardoor kan worden opgekomen tegen het niet-toelaten van zekere vertegenwoordiging. Men moet echter niet vergeten dat, wanneer bij een dergelijken belastingaanslag de vertegenwoordiger zou zijn geweerd en de belastingschuldige in hooger beroep komt, de Raad van Beroep met dezen factor zeer zeker rekening zal houden en dat in een geval, waarin de Raad van Beroep zou aannemen, dat de belastingplichtige ten onrechte niet ten volle in de gelegenheid gesteld is, zijn aangifte toe te lichten en te verdedigen, daarmede zeer zeker rekening zal worden gehouden, op welke wijze dan ook. Ik meen dan ook te mogen aanbevelen om de ordonnantie, zooals zij hier ligt, aan te nemen, waarbij dan wellicht de wensch kan worden te kennen gegeven, dat een nader onderzoek kan worden ingesteld of de woorden, die hier worden aangevochten, n.l. „om geldige reden” kunnen worden uitgelicht, om te worden vervangen door een deugdelijke regeling. Het op staanden voet uitlichten van deze woorden zou echter zeer te betreuren zijn, omdat wij dan volkomen machteloos staan tegenover het kwaad, dat zal moeten worden bedwongen.

De heer K a n: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zelf gezegd, dat voor zijn gevoel de Regeering zal kunnen medegaan met hetgeen hier is naar voren gebracht en in het amendement tot uiting is gekomen. Ik zou willen vragen, of het dan niet gewenscht zou zijn, deze kwestie uit te stellen. Dan kan de Regeeringsgemachtigde tijd vinden om overleg te plegen en er zijn gedachten over te laten gaan. De zaak zou dan bijv. de volgende week weer ter sprake kunnen worden gebracht. Ik stel mij voor,

(KAN, VOORZITTER, ROEP, DIR. VAN FINANCIËN.)

dat wanneer de betreffende woorden worden geschrapt en er wordt bijgevoegd, dat de betrokken ambtenaar ten allen tijde het recht heeft om, zoo hem dit wenschelijk voorkomt, den belastingplichtige voor zich te doen verschijnen, de opgeworpen bezwaren worden opgeheven.

De Voorzitter: Ik zou erop willen wijzen dat m.i. het amendement op zichzelf niet volledig is. Wat de Directeur van Financiën hierover heeft opgemerkt, is m.i. juist. Wanneer men volstaat, met thans te laten vervallen de woorden „om geldige reden”, staat de inspectie machteloos. Als men volledig zou willen zijn, zou in ieder geval de inspectie of de commissie het recht moeten hebben om, als zulks noodig werd geacht, de verschijning van den belastingplichtige te eischen. Maar dan zijn wij er nog niet, want er zou een dwangbepaling aan moeten worden toegevoegd, indien de belastingplichtige aan den oproep tot verschijning geen gehoor geeft, hetgeen misschien zou kunnen door een aanvulling van lid (4).

Ik zou thans willen vragen of de voorstellers van het reeds aan mij overhandigde doch nog niet voorgelezen amendement dit, zooals het thans luidt, al dan niet handhaven?

De heer R o e p: Mijnheer de Voorzitter! Het door U en door den directeur van Financiën opgemerkte acht ik juist. De mogelijkheid moet m.i. ongetwijfeld openstaan, dat de belastingplichtige persoonlijk voor de belastingadministratie wordt geroepen en ook meen ik, dat de andere aanvulling om eventueel straf te bedreigen voor niet-verschijning, wel in deze ordonnantie thuis behoort.

Maar ik zou willen vragen of het wellicht onder deze omstandigheden niet beter is, dit ontwerp thans niet af te handelen, doch de Regeering gelegenheid te geven, de wijzigingen, waarvan de wenschelijkheid hier toch wel voldoende is gebleken, voorzoover dat mogelijk is en voorzoover de Regeering met de wenschen uit het College in deze kan medegaan, alsnog in het ontwerp aan te brengen. Ik geloof, dat dit een zuiverder oplossing van de kwestie is dan wanneer het College thans het ontwerp zonder meer aanneemt.

De Voorzitter: Een andere weg is nog, dat de voorstellers van het amendement, indien ze dat wenschen, alsnog het amendement aanvullen.

De heer R o e p: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof ook namens de mede-onderteekenaars van het amendement te spreken, wanneer ik zeg, dat wij daartoe ook wel bereid zijn. Maar het komt mij toch beter voor, dat de Regeering zelf nog eens rustig overweegt.

De heer V a n d e n B u s s e h e, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daar niet het minste bezwaar tegen, aangezien de ordonnantie toch eerst onder de nieuwe begroting in werking zal treden.

30ste VERGADERING — VRIJDAG 20 APRIL 1928.

Wijziging „Herziene ordonnantie op de inkomstenbelasting 1920”. — Herziening IJkordonnantie.

(VOORZITTER, ROEP, DIRECTEUR VAN FINANCIËN, wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H.)

De Voorzitter: Ik zou willen voorstellen, de verdere behandeling van deze zaak uit te stellen tot de volgende week. Dan kan worden afgewacht of de voorstellers van het amendement dit vervolledigen, dan wel of de Regeering zelf wijziging zal aanbrengen.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik goed heb geluisterd, deelt de Regeering mijn opvatting ten deze min of meer. Is dat het geval, dan ligt het niet op mijn weg om wijzigingen in het ontwerp voor te stellen.

Denkt de Regeering daar anders over, dan is mij dat even goed, als wij dat dan maar weten; want dan kunnen wij de noodige amendementen tot wijziging van het Regeering-ontwerp redigeeren.

De Voorzitter: Indien tot een week uitstel besloten wordt, kunnen wij terzake nog eens het Regeeringsstandpunt hooren, terwijl de leden dan ondershands kunnen na-gaan, of zij amendementen indienen al dan niet.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Daartegen heb ik niet het minste bezwaar.

De Voorzitter: Gaat de vergadering accoord met uitstel van behandeling van dit onderwerp tot de volgende week? Zoo ja, — dan is aldus besloten.

Aan de orde is de gewijzigde ontwerp-ordonnantie, strekkende tot herziening van de bestaande bepalingen op het stuk van ijk- en herijk van maten, gewichten en weegwerktuigen (Ond. 117).

Ik wil er de heeren op attent maken, dat bij Memorie van Antwoord wijziging is gebracht in art. 4, art. 5 lid (2), art. 7 en art. 19 lid (4), terwijl de artikelen 15, 16 en 17 omgenummerd zijn en respectievelijk de nummers 18, 15 en 16 hebben gekregen.

Ik geef thans het woord aan den Regeeringsgemachtigde om nog mondeling eenige wijzigingen in de stukken aan te brengen.

De heer Bernard, wd. directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Er zijn eenige fouten in den tekst van het ontwerp en de Memorie van Antwoord geslopen.

In art. 6, sub 7e, van de ontwerp-ordonnantie, op één na den laatsten regel, moet inplaats van „of” worden gelezen „op”.

Verder moet op blz. 3 van de Memorie van Antwoord het antwoord van de Regeering bij art. 13 worden gelezen:

„Dezelfde ongelijke verhouding tusschen het op overtreding gestelde aantal dagen hechtenis en het bedrag van de boete” enz.
Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(wd. DIR. VAN L., N. EN H., DWIDJOSEWOJO.)

Op blz. 3 van de Memorie van Antwoord moet verder bij hetgeen onder het hoofd „Artikel 15” vermeld staat, in regel 3 achter het cijfer „15” het woordje „en” vervangen worden door een komma, terwijl in dezen regel achter het laatste cijfer „16” de punt vervalt en ingelascht wordt: „en artikel 18 wordt artikel 17”. Dit houdt dus een wijziging in den tekst van het ontwerp in.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de voorliggende ontwerp-ordonnantie zou ik gaarne het volgende onder Uw aandacht willen brengen.

Blijkens het Gedelegeerdenverslag werd door eenige leden de wenschelijkheid betoogd om ten aanzien van de begrippen „ijk” en „herijk” in de wettelijke omschrijving duidelijk te doen uitkomen, dat daaronder valt zowel het stellen van een goedkeuringsmerk als van een afkeuringsmerk, omdat in de bepalingen der ordonnantie zelf ook herhaaldelijk van een goedkeuringsmerk en een afkeuringsmerk sprake is. In haar Memorie van Antwoord heeft de Regeering naar aanleiding van bedoeld betoog gezegd, dat in de ordonnantie onder „ijken” uitsluitend wordt verstaan het aanbrengen van een goedkeuringsmerk, en dat afkeuren, d.w.z. voorzien van een afkeuringsmerk, meestal slechts wordt gedaan over een goedkeuringsmerk heen, om dit ongeldig te maken.

Mijnheer de Voorzitter, bij mij rijzen nu verschillende vragen, die ik gaarne door den geachten Regeeringsgemachtigde beantwoord wensch te zien, te weten:

1. Is bij onderzoek ten ijk dus afkeuring uitgesloten, zoodat afkeuring alleen mogelijk is bij onderzoek ten herijk?

2. In welke gevallen wordt een afkeuringsmerk aangebracht niet over een goedkeuringsmerk heen? Immers, de Regeering heeft ten dezen aanzien het woord „meestal” gebezigd.

3. Hoe is een en ander te rijmen met de door de Regeering gedane mededeeling op blz. 3 van haar Memorie van Antwoord, dat afkeuringsloon wordt betaald door fabrikanten en importeurs, die nieuwe voorwerpen ten ijk aanbieden?

Voorts werd blijkens het Gedelegeerdenverslag in verband met het bepaalde bij artikel 3 der ontwerp-ordonnantie door eenige leden de wenschelijkheid naar voren gebracht om de groote centra van bevolking — groote gemeenten, groote districtshoofdplaatsen — allereerst in aanmerking te doen komen voor de bepaling van het ijkgebied bij regeeringsverordening. Volgens dezelfde leden zou de directe invoering van den maatregel op het platteland aanleiding geven tot ontevredenheid aldaar, omdat de plattelandsbevolking de bedoeling daarvan zeker niet begrijpen zou.

Naar aanleiding hiervan heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoord een opsomming gegeven van de gebiedsdeelen, welke tot het ijkgebied bereids zijn ingelijfd. Bij die opsomming mis ik echter enkele belangrijke residenties, bv. de residentie Soerakarta, een gewest, dat m.i. niet minder belangrijk is, zoo niet belangrijker dan het gewest Jogjakarta, dat wel ingelijfd is. Ik zou daarom van

Herziening IJkordonnantie.

(DWIDJOSEWOJO, STOKVIS.)

de Regeering gaarne nader willen vernemen, of er wellicht een bepaald systeem bestaat voor de inlijving van gebiedsdeelen bij het ijkgebied.

Wat de toepassing van de ijkordonnantie op het platteland betreft, het komt mij voor, dat — nu krachtens het bepaalde bij art. 17 der gewijzigde ontwerp-ordonnantie kleinhandelaren en verkoopers daarvan uitgesloten zijn — die juist niet al te lang op zich behoeft te laten wachten en zulks ter bescherming van de domme massa der bevolking tegen misbruiken van de meer pientere handelaren en tokhouders, die in grooten getale in de binnenlanden hun bedrijf uitoefenen.

Nog geeft het bepaalde bij art. 3 der ontwerp-ordonnantie mij aanleiding tot het maken van deze opmerking.

Waar bij lid 1 reeds is voorgeschreven, dat bij regeeringsverordening zal worden bepaald, welke maten, gewichten, weeg- en meetwerktuigen in het ijkgebied aan ijk en herijk zijn onderworpen of daartoe zijn toegelaten, is het naar mijn bescheiden meening overbodig, in lid 3 te bepalen dat maten, gewichten, weeg- en meetwerktuigen, welke niet behooren tot die, welke op den voet van het bepaalde in lid 1 zijn aangewezen, niet tot den ijk of herijk worden toegelaten. Zulks is immers vanzelfsprekend.

Tenslotte heeft de Regeering in haar Memorie van Antwoord naar aanleiding van de ten aanzien van het bepaalde bij art. 5 in het Gedelegeerdenverslag gemaakte opmerking te kennen gegeven, dat alleen door fabrikanten en importeurs voorwerpen ten ijk mogen worden aangeboden, dus ook alleen door hen afkeuringsloon wordt betaald. Op grond hiervan acht de Regeering voor eenige nadere voorziening, zooals in het Gedelegeerdenverslag is aanbevolen, geen aanleiding aanwezig.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, op welk artikel der ontwerp-ordonnantie bedoelde mededeeling der Regeering berust. Ik bedoel de mededeeling, dat alleen door fabrikanten en importeurs voorwerpen ten ijk mogen worden aangeboden. Want het is mij niet mogen gelukken, dat artikel in de ontwerp-ordonnantie te vinden. Bovendien is meerbedoelde Regeeringsmededeeling m.i. in strijd met haar antwoord op de in voormeld verslag gemaakte opmerking met betrekking tot art. 1, waar zij o.m. zegt:

„De objecten toch zijn van geheel verschillenden aard: algemeen wordt onder ijk verstaan het waarmerken van nieuwe voorwerpen, die dus in den regel nog in handen van fabrikanten of handelaren zijn”.

Uit de uitdrukking „in den regel” moet m.i. worden opgemaakt, dat nieuwe voorwerpen ook wel in handen kunnen zijn van niet-fabrikanten of niet-handelaren. Ik heb gezegd, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Stokvis: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde een enkele opmerking maken, voornamelijk van staatsrechtelijken aard. Dit is de zooveelste ordonnantie, waarbij de vraag zich voordoet; wat wij nu eigenlijk hebben te verstaan onder het begrip „regeeringsverordening”. Ons

(STOKVIS.)

geacht medelid van den Volksraad, Mr. Jonkman, heeft het probleem aan de orde gesteld, of de Regeering bevoegd is om regeeringsverordeningen uit te vaardigen, ook wanneer de bevoegdheid daartoe niet telkens bij wet, algemeen maatregel van bestuur of ordonnantie uitdrukkelijk is gegeven. Hier doet zich al het eerste en laat ik zeggen voornaamste probleem voor omtrent den aard van de regeeringsverordening en de bevoegdheidsgrenzen, die daarbij aan den Gouverneur-Generaal zijn te stellen. Maar nu wij in deze ontwerp-ordonnantie ook lezen over uitvoeringsvoorschriften bij regeeringsverordening, doet zich voor mij ook de vraag voor, wat eigenlijk onder regeeringsverordening moet worden verstaan, ook wanneer tot uitvaardiging daarvan machtiging bij een wet, bij algemeen maatregel van bestuur of bij ordonnantie wordt gegeven.

De uitvoeringsvoorschriften, die gegeven zullen moeten worden krachtens deze ontwerp-ordonnantie, zullen niet alleen ter regeling worden gelaten aan de regeeringsverordening. In art. 3 wordt nl. ook aan den Gouverneur-Generaal uitvoeringsbevoegdheid gegeven en wel in het tweede lid, terwijl in art. 3 eerste lid bij „regeeringsverordening” uitvoeringsvoorschriften zullen moeten worden gegeven en in art. 17 uitvoeringsvoorschriften weer worden overgelaten aan den directeur van Landbouw.

Nu zou ik van de Regeering wel eens gaarne willen vernemen, wat zij hier precies verstaat onder regeling bij „regeeringsverordening”. Wat is nu precies het verschil tusschen een regeling bij „regeeringsverordening” en een regeling door den Gouverneur-Generaal.

Wij weten uit art. 22(2i) van de wet op de I. S., dat voor een regeeringsverordening verplicht overleg met den Raad van Indië zal moeten geschieden, maar een dergelijk verplicht overleg is ook voorgeschreven ten aanzien van „alle instructiën en reglementen, het algemeen of gewestelijk bestuur betreffende” en daaronder zal wellicht ook veel vallen wat de Gouverneur-Generaal niet krachtens bevoegdheid bij regeeringsverordening voorschrijft. Wat is dus nu het verschil tusschen een regeeringsverordening en een uitvoeringsvoorschrift, dat zonder meer aan den Gouverneur-Generaal is overgelaten? Valt een opdracht aan den directeur van Landbouw, als in art. 17 van deze ijkordonnantie vermeld — ook een uitvoeringsregeling — ook niet onder het begrip „Regeeringsverordening”? Het lijkt mij het beste, dat al wat men aan uitvoering aan den ordonnantiewetgever wenscht te onttrekken, of waarvan de ordonnantiewetgever geen gebruik wenscht te maken, wordt overgelaten aan een Regeeringsverordening. Dan weet men tenminste, dat deze figuur het uitvoerend apparaat is voor den ordonnantiewetgever en dan kan in de Regeeringsverordening zelve worden medegedeeld, of de Gouverneur-Generaal, dan wel eenige lagere autoriteit, de uitvoering zal regelen. Maar nu wordt òn in òn buiten de wet het begrip Regeeringsverordening vervaagd, en het is juist in deze jonge wetgevende practijk van ons College gewenscht, dat daaromtrent vastheid bestaat. Kan de geachte Regeeringsgemachtigde mij thans reeds wellicht eenige opheldering geven dan zal ik dit zeer waardeeren maar ook zal het ik waardeeren, wanneer

Herziening IJkordonnantie.

(STOKVIS, FRUIN.)

de Regeeringsgemachtigde zich hierover nog eens terdege zal willen bedenken.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met een woord van waardeering over deze nieuwe ordonnantie te zeggen, omdat daarbij rekening is gehouden met verschillende wenschen, die in den loop der tijden in den Volksraad zijn voorgebracht. Maar daarmede houdt dan ook grootendeels mijn waardeering op en met den heer Dwidjosewojo meen ik, dat aan deze ordonnantie toch wel enkele ernstige fouten kleven. De heer Dwidjosewojo heeft zich meer in vragenden vorm uitgedrukt, ik zou het eigenlijk in meer positieven vorm willen doen.

Het gaat bij mij in de eerste plaats om de vraag: is het geoorloofd aan de hand van deze nieuwe ordonnantie, een afkeuringsmerk te stellen op voorwerpen, die ten ijk of ten herijk worden aangeboden? En in verband met het antwoord, dat de Regeering in haar Memorie van Antwoord heeft gegeven, ben ik tot de conclusie gekomen, dat het stellen van een afkeuringsmerk niet gewettigd is, m.a.w., dat wanneer de betrokken ambtenaar een afkeuringsmerk stelt op een voorwerp, dat ten ijk of ten herijk wordt aangeboden, hij zich schuldig maakt aan zaakbeschadiging en dus onder de strafwet valt.

Ik wil dit denkbeeld wat verder ontwikkelen en dan staat in de eerste plaats vast, dat volgens de opvatting van de Regeering onder iken niet wordt verstaan het stellen van een afkeuringsmerk. De Regeering heeft dat gezegd in de Memorie van Antwoord. Daaruit volgt dat het stellen van een afkeuringsmerk ook niet mag geschieden in een ijkgebied, want een ijkgebied is dat gebied, waar geïjkt mag worden.

Wanneer dus door den Gouverneur-Generaal een bepaald gebied wordt aangewezen als ijkgebied mag daar eventueel wel geïjkt worden, d.w.z. een goedkeuringsmerk worden gesteld, maar geen afkeuringsmerk.

Nu hoop ik, dat de geachte Regeeringsgemachtigde, wanneer hij mij beantwoorden zal, mij niet verwijzen zal naar art. 3, waarin het woord „afkeuringsmerk” voorkomt, of naar art. 17, waarin eveneens datzelfde woord wordt vermeld, want, Mijnheer de Voorzitter, het betreft daar eenvoudig uitvoeringsmaatregelen, die ervan uitgaan, dat het stellen van een afkeuringsmerk wettelijk is geregeld. Maar waar dat nu niet geregeld is, zal men niet mogen concluderen, dat de betrokken ambtenaar een afkeuringsmerk mag stellen.

Ik voel mij in dat opzicht sterk, omdat de tegenwoordige ordonnantie deze zaak uitdrukkelijk regelt en wel in art. 13, waarin wordt gezegd, dat, wanneer een voorwerp voldoet aan de gegeven voorschriften, men er een goedkeuringsmerk op mag stellen, terwijl, wanneer een voorwerp niet voldoet aan de eischen, men er een afkeuringsmerk op stelt.

N.a.v. dit artikel moet ik nog even terugkomen op het antwoord van den Regeeringsgemachtigde in verband met art. 1, want wat blijkt nu? De Regeeringsgemachtigde neemt in art. 1 aan, dat het stellen van een afkeuringsmerk alleen

(FRUIN.)

maar gebruikelijk is bij herijk, dus niet, wanneer voorwerpen voor de eerste maal ten ijk worden aangeboden. Alleen, wanneer zij reeds een goedkeuringsmerk hebben, kan daarover een afkeuringsmerk worden gesteld. In verband hiermede zou ik in de eerste plaats willen opmerken, dat dan blijkbaar de tot nu toe gevolgde regeling in flagranten strijd is met de uitdrukkelijke bepaling, dat altijd een afkeuringsmerk moet worden gesteld, wanneer een voorwerp niet voldoet aan de gestelde eischen.

In de tweede plaats volgt uit het antwoord van de Regeering, dat zij zelf niet goed weet, waarop het recht van het stellen van een afkeuringsmerk bij de voorgestelde ordonnantie berust. Het eenige dat de Regeering weet te doen, is te verwijzen naar het bestaand gebruik, dat in strijd is met de wet; naar een bestaande bepaling kan de Regeering niet verwijzen, want Zij kan niet zeggen: op grond van dat en dat artikel is een ambtenaar gerechtigd een afkeuringsmerk te stellen en hij is gerechtigd zulks te doen in dat en dat geval.

Gesteld, dat men met de Regeering zou medegaan, door te zeggen: het stellen van een afkeuringsmerk volgt uit de ordonnantie. Maar dan zal in ieder geval toch moeten worden geregeld, in welke gevallen een afkeuringsmerk moet worden gesteld en in welke gevallen niet. De Regeering is van meening, dat dit alleen moet geschieden bij herijk, maar als men zoekt, waar dat geschreven staat, dan is dat nergens in de ordonnantie te vinden.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is de eerste opmerking, die ik zou willen maken; de paar andere zijn van meer ondergeschikt belang.

Er heeft een aanvulling van art. 7 plaats gehad met de woorden „en in de gevallen bedoeld bij artikel 5.”

Maar het komt mij voor dat verzuimd is, diezelfde wijziging ook aan te brengen in de artikelen 9 en 11. Deze artikelen handelen over hetzelfde onderwerp, maar naar mijn idee is verzuimd de wijziging die is aangebracht in artikel 7, ook daar te insereeren. Ik zou van den Regeeringsgemachtigde alsnog gaarne vernemen of het de bedoeling is, dat die wijzigingen alsnog worden aangebracht.

Als slotopmerking zou ik het nog willen hebben over de nieuwe tarieven. De Regeering heeft ons medegedeeld dat de kleine neringdoenden zoo min mogelijk zullen betalen. Nu is mijn vraag, of een dergelijke mindere betaling door de kleine neringdoenden moet gaan ten koste van de groothandelaren, die voorwerpen ten ijk aanbieden, m. a. w. of deze tarieven worden verhoogd ten behoeve van andere tarieven. Ik vraag dit omdat naar mijn idee het vooral in het overgangstijdperk, waarin wij op het oogenblik leven noodig is, dat de tarieven over het algemeen zoo laag mogelijk blijven. Ik ben eenigszins ongerust, dat dit niet het geval zal zijn, ook al is het de bedoeling, niet verder te gaan dan den kostprijs. In de Memorie van Antwoord worden namelijk gebruikt de woorden „de tarieven op te voeren” en wel niet hooger op te voeren dan den kostprijs, hetgeen erop zou wijzen dat het dus de bedoeling is, de tarieven te verhoogen.

Herziening IJkordonnantie.

(VOORZITTER, FRUIN, KOESOEMO OETOYO.)

De Voorzitter: Wat U hebt gezegd over het afkeuringsmerk is niet opgenomen in het Gedelegeerdenverslag.

De heer Fruin: De aanleiding tot die opmerking is gelegen in de Memorie van Antwoord, Mijnheer de Voorzitter. De Regeering heeft medegedeeld, wat onder ijk moet worden verstaan en ik veronderstel, dat daaronder niet valt het stellen van het afkeuringsmerk.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is gevraagd, de Inlandsche goudsmiden vrij te stellen van de verplichting om zich weegwerktuigen voor fijne weging aan te schaffen, evenals de Chineesche apothekers.

De Inlandsche smeden zijn menschen van heel weinig financieele draagkracht, zij worden voor hun bedrijf dikwijls aangeslagen voor slechts f 15.— of f 20.— 's maands inkomen, hetgeen neerkomt op een jaarlijksch inkomen van f 180.— à f 240.—. Ik heb mij door een deskundige laten vertellen, dat weegwerktuigen voor fijne weging minstens f 100.— zullen kosten. Als daarbij nu nog komt dat ook nog zal moeten worden betaald voor den ijk en eventueelen herijk van die fijne werktuigen, dan ben ik bang, dat het bedrijf voor verschillende kleine Inlandsche goudsmiden onmogelijk zal worden gemaakt. Daarbij komt nog, dat de Inlandsche goudsmiden menschen zijn, die niet een zoodanige ontwikkeling hebben, dat ze met fijne werktuigen kunnen omgaan, evenals de apothekers. Ik vrees dus, dat die werktuigen in handen van de smeden al spoedig ontsteld zullen geraken, hetgeen weer aanleiding zal kunnen geven tot herijk en afkeuring.

Ook zie ik in de aanschaffing van fijne weegwerktuigen niet zooveel nut, daar de Inlandsche bevolking, waaronder de Inlandsche goudsmiden hun cliëntèle tellen, en die door deze ordonnantie moet worden beschermd, op weging met weegwerktuigen voor fijne weging toch geen controle kan uitoefenen.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering, dat het persoonlijk belang moet worden opgeofferd aan het algemeen belang. Ik ben het niet met de Regeering eens, dat het hier zuiver een persoonlijk belang betreft. Wij kunnen het betreuren of niet, maar op het oogenblik spaart de bevolking in den vorm van preciosa en gaat dikwijls naar de goudsmiden om reparaties of verbeteringen te laten aanbrengen, zoodat de Inlandsche goudsmiden in de desa als het ware kunnen worden beschouwd als make-lars in de objecten van den spaarzin van de bevolking.

Wordt het den kleinen Inlandsche goudsmiden onmogelijk gemaakt hun bedrijf voort te zetten, dan ben ik bang, dat de concurrentie in de desa zal verminderen en de Inlandsche bevolking daarvan de dupe zal worden. Daarom zou ik de Regeering in overweging willen geven de Inlandsche goudsmiden — evenals dat het geval zal zijn met de Chineesche apothekers — vrij te stellen van de verplichting zich weegwerktuigen voor fijne wegingen aan te schaffen. Zij moeten hun weegwerktuigen natuurlijk toch nog altijd

(KOESOEMO OETOYO, VAN HELSDINGEN, VOORZ.)

laten iken en herijken, maar het zal dan niet noodig zijn, dat zij de dure weegwerktuigen voor fijne wegingen moeten koopen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ons geacht medelid, de heer Stokvis, heeft hier een zeer belangrijke aangelegenheid aangesneden. Ik voor mij ben met hem van meening, dat het inderdaad noodig is, dat wij meer klaarheid krijgen in de beteekenis van wat begrepen moet worden onder Regeeringsverordening, Gouvernements Besluit, enz. Maar ik twijfel er aan of dit oogenblik — en vooral door dezen Regeeringsgemachtigde — voor de bespreking van een dergelijke belangrijke kwestie, wel het meest geschikte en gewenschte is. Mij dunkt, dat dit een punt is, dat het algemeen Regeeringsbeleid betreft en wij daarom beter de tegenwoordigheid van een anderen Regeeringsgemachtigde kunnen afwachten voor de behandeling van deze zaak. Dat zou op zichzelf al pleiten voor een uitstel van de bespreking van dit punt. Daarbij komt nog, dat de heer Jonkman een vraag heeft ingediend, deze aangelegenheid rakende, die in de dagbladen heeft gestaan, evenals het antwoord, dat de Regeering daarop heeft gegeven. Nu veronderstel ik, dat dit antwoord den heer Jonkman niet geheel bevredigd zal hebben, zoodat verwacht kan worden, dat hij in de a.s. voorjaarszitting van den Volksraad op deze zaak nog zal terugkomen. In verband hiermede lijkt het mij wenschelijk, die kwestie hier thans niet te behandelen, maar die behandeling uit te stellen, totdat de Volksraad weer in pleno bijeen is. Dan kan dit onderwerp nader worden bepleit.

De Voorzitter: Ik geloof, dat de heer Stokvis in die richting al een hint heeft gegeven.

De heer Van Helsdingen: Het is mijn bedoeling, die hint nader te onderstrepen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou voorts nog gaarne een enkele opmerking willen maken. Het heeft mij getroffen — trouwens, dat is altijd zoo geweest — dat wij de vragen van de Volksraadsleden aan de Regeering en het antwoord daarop altijd slechts uit de dagbladen leeren kennen. Ik zou willen vragen, of het niet mogelijk is, dat voortaan dergelijke vragen van Volksraadsleden en het antwoord van de Regeering daarop worden geroneografeerd en ons toegezonden.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar, maar het geldt hier louter individueele vragen van Volksraadsleden, die later in de Handelingen worden opgenomen.

De heer Van Helsdingen: Zeker, maar dat is veel later. Dergelijke vragen en de antwoorden daarop kunnen indirect eveneens van groot belang zijn voor de andere leden van den Volksraad.

Herziening IJkordonnantie.

(VOORZITTER, KIËS, MANDAGIE, wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H.)

De Voorzitter: Deze kwestie heeft met de aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie toch eigenlijk niets te maken; het komt mij daarom beter voor eventueel bij een geschikter gelegenheid op deze kwestie terug te komen.

De heer Kiës: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op mede te deelen, dat ik gaarne mijn steun zal geven aan de ontwerp-ordonnantie, zooals ze nu na de kleine wijzigingen, gevolg van onze opmerkingen in het Gedelegeerdenverslag, zal luiden.

Met den heer Fruin breng ik daarbij gaarne hulde aan het betrokken departementsbureau, dat zoo spoedig en met zooveel oprechte welwillendheid is tegemoetgekomen aan hetgeen terzake van het ijkwezen ten vorige jare in den Volksraad werd opgemerkt.

Ook wil ik vanuit dit College eens een woord van hulde richten tot de leiding en het personeel van het ijkwezen, dat de invoering van den ijk, waarvan in den beginne eenige moeilijkheden werden verwacht, met tact heeft weten tot stand te brengen, zonder dat de handelaren daarvan overmatigen of althans ongerechtvaardigden last ondervonden.

Wat de staatsrechtelijke kwestie aangaat, die door den heer Stokvis is opgeworpen, zou ik met den heer Van Helsingden willen voorstellen, die op te lossen buiten de regeling thans van wat het praktische leven aan verbetering der bestaande IJk-ordonnantie dadelijk noodig of wenschelijk heeft doen blijken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer Mandagie: Mijnheer de Voorzitter! Er is, o.a. door den heer Ratu Langie, reeds gewezen op de urgentie tot invoering van de ijkordonnantie in de residentie Menado, in verband met de vele knoeierijen met weegwerktuigen, enz. door de elkaar beconcurrerende kleinhandelaren.

Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen verzoeken, het daarheen te willen leiden, dat de residentie Menado ook tot ijkgebied wordt verklaard.

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde wellicht bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer Bernard, wd. directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Indien zulks mogelijk is zou ik gaarne een uitstel willen vragen van ongeveer een half uur.

De Voorzitter: In verband hiermede stel ik de vergadering voor, thans te pauzeeren en daarna de verdere behandeling van deze ordonnantie voort te zetten.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 10.17 uur v.m. voor eenigen tijd geschorst en daarna hervat.

Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H.)

De heer Bernard, wd. directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! De redactie der ontwerp-ordonnantie biedt inderdaad verschillende moeilijkheden, die het gevolg zijn van de taalkundige definitie van het woord „ijken". IJken is het voorzien van meet- en weegwerktuigen van een goedkeuringsmerk. Daarbij is dus geen sprake van een afkeuringsmerk en inderdaad wordt in den regel ook geen afkeuringsmerk aangebracht, behalve in sommige gevallen, als het noodzakelijk is, bv. om een goedkeuringsmerk te vernietigen. Het is echter noodig, bij wijze van overgangsmaatregel van een afkeuringsmerk gebruik te maken, omdat in de overgangperiode sommige voorwerpen zgn. „herijkt" moeten worden, terwijl ze eigenlijk „geijkt" worden — dat betreft dan oude voorwerpen, die reeds in gebruik zijn geweest. Dit geschiedt, zooals gezegd, uitsluitend in de overgangperiode en zal natuurlijk daarna niet meer gebeuren. In den regel wordt de ijk van nieuwe voorwerpen, indien deze niet aan de eischen voldoen, geweigerd; het zou mogelijk zijn, ze van een afkeuringsmerk te voorzien, doch dit geschiedt niet, omdat bedoelde voorwerpen in vele gevallen kunnen worden verbeterd. Het personeel van het ijkwezen helpt dikwijls de personen, die een voorwerp ten ijk aanbieden, om dit te verbeteren, bijvoorbeeld bij het justeeeren van gewichten, enz. Strengere voorschriften in deze kunnen moeilijk worden gesteld, daar het gewenscht is, de nieuwe ordonnantie niet al te streng toe te passen, teneinde den handel zoo min mogelijk te belemmeren.

De heer Fruin heeft opgemerkt, dat in art. 1 nergens wordt gesproken van een afkeuringsmerk. Het schijnt zeer wel mogelijk — en ik ben gaarne bereid, deze kwestie nog te bestudeeren — in art. 1 bij de definitie van herijk na het woord „stempelen" eenige woorden in te voegen en wel b.v. „met een goed- of afkeuringsmerk". Dit zou misschien aan het bezwaar van den heer Fruin gedeeltelijk tegemoetkomen.

Er werd voorts opgemerkt, dat volgens de Memorie van Antwoord alleen door fabrikanten en importeurs nieuwe voorwerpen ten ijk mogen worden aangeboden. Dit is inderdaad een minder juiste uitdrukking en in de ordonnantie is dit ook niet gezegd, maar in de practijk zal het wel altijd zoo zijn, omdat voorwerpen niet in den handel mogen worden gebracht, voordat zij geijkt zijn. Het zullen dus alleen de importeurs en fabrikanten zijn, die nieuwe voorwerpen ten ijk aanbieden.

Ook werd gevraagd, of er een bepaald systeem bestaat voor inlijving van gebiedsdeelen bij het ijkgebied.

In de eerste plaats komen de groote bevolkingscentra aan de beurt, want de Regeering heeft zeer goed begrepen, dat het lastig zou zijn ten plattelande, waar de menschen nog niet kunnen inzien, wat het doel der ordonnantie is, deze ijkordonnantie direct in te voeren. In de groote centra, waar de behoefte het grootst is, zal de ordonnantie echter zoo spoedig mogelijk ingevoerd worden. Zooveel mogelijk zal daarbij overleg worden gepleegd met de hoofden van westelijk bestuur. Bovendien is natuurlijk de personeelsvoorziening een zeer belangrijke factor, want de ambtena-

Herziening IJkordonnantie.

(wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H.)

ren van het ijkwezen kunnen slechts geleidelijk opgeleid en aangesteld worden en eerst wanneer het benodigde personeel beschikbaar is, kunnen meer ijkgebieden geopend worden.

Op het kantoor voor het ijkwezen is een lijst van urgentie opgesteld voor de nieuw te openen ijkgebieden. De residentie Soerakarta staat bijv. voor het volgend jaar op die lijst. Er zijn voorts reeds verschillende aanvragen voor Menado binnengekomen en de invoering van de ijkordonnantie zal voor dat gewest zoo spoedig mogelijk geschieden; als voorloopige maatregel wordt overwogen om ieder jaar een ambtenaar van het ijkwezen naar Menado te sturen, teneinde in ieder geval voorloopig in de behoefte te voorzien.

Dan is ook betwijfeld, of artikel 3 sub (3) wel noodig is, maar in de praktijk is gebleken, dat voor enkele uitzonderingsgevallen aan die bepaling behoefte bestaat.

De vraag van den heer Stokvis is van zeer algemeenen aard en het zou mij moeilijk vallen, die te beantwoorden. Het lijkt mij daarom beter, deze kwestie desgewenscht onder de oogen te zien bij een andere gelegenheid, waarbij een meer deskundige Regeeringsgemachtigde voorlichting kan verschaffen. De wijze, waarop de uitvoering van deze ordonnantie voor de verschillende regelende autoriteiten is geregeld, is, dunkt mij, duidelijk genoeg in de Memorie van Antwoord aangegeven.

De heer Fruin meende, dat men in een ijkgebied niet mag herijken, maar ik geloof, dat dit een minder juiste opvatting is, want in artikel 1 van het ontwerp wordt uitdrukkelijk gezegd, dat onder ijkgebied worden verstaan:

„De gebiedsdeelen, waar de verplichte ijk en herijk van maten gewichten en weeg- en meetwerktuigen is ingevoerd”;

De heer Fruin heeft verder ook nog een vraag gesteld over de tarieven. De tarieven, die bij Regeerings-verordening worden vastgesteld, zullen niet alleen de oude tarieven niet overschrijden, maar integendeel voor den kleinen man lager zijn.

De Regeering heeft er niet het minste bezwaar tegen om de wijziging, in art. 7 bij de Memorie van Antwoord aangebracht, ook in art. 9 aan te brengen.

Ik wensch verder den heer Kiès te bedanken voor zijn waardeering van het personeel van het ijkwezen. Inderdaad heeft dat personeel altijd zijn best gedaan om de ordonnantie zoo soepel mogelijk toe te passen. Tot nu toe is in dit opzicht weinig of geen last ondervonden en ik kan de vergadering verzekeren, dat het in de toekomst met de nieuwe ordonnantie ook niet het geval zal zijn.

Wat de vraag van den heer Oetoyo betreft, de bedoeling van de ijkordonnantie is natuurlijk, den koper te beschermen en het is zeker gewenscht, ook een persoon, die goud koopt, te beschermen. Voor de handelaars in sieraden, die per gewicht verkopen, moeten de toestellen voor fijne weging dus wel verplichtend worden gesteld, ook voor de klein-handelaren. Ik meen niet, dat deze bepaling voor de kleine goudsmiden zeer bezwaarlijk zal zijn, omdat men in de kampongs in de kleine goudsmiderijen in het algemeen niet weegt. Uit den aard der zaak zullen zij dan niet ver-

(wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H., DWIDJOSEWOJO, STOKVIS.)

plicht zijn die dure toestellen te koopen. Ik geloof, dat door een soepele toepassing van de ordonnantie zich geen moeilijkheden zullen voordoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de belangrijkste vragen beantwoord te hebben.

De heer D w i d j o s e w o j o: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van de Regeering op de door mij gestelde vragen bevredigt mij niet geheel, o.a. betreffende mijn opmerking omtrent art. 3. Dat lid 3 van dat artikel overbodig is, is wel door den Regeeringsgemachtigde erkend, maar ik kan niet begrijpen, dat hij tegelijk gezegd heeft, dat dit lid in de praktijk noodig is gebleken. Ik zou dus hieromtrent nog gaarne nadere opheldering wenschen.

Verder ben ik ook niet bevredigd over het antwoord op mijn vraag, hoe een en ander te rijmen is met de door de Regeering gedane mededeeling op blz. 3 van haar Memorie van Antwoord, nl. dat afkeuringsloon moet worden betaald door fabrikanten en importeurs, die nieuwe voorwerpen ten ijk aanbieden. Wanneer ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb, bestaat afkeuring bij het onderzoek ten ijk, behalve in de overgangperiode, niet. Fabrikanten en handelaars zullen dus niet betalen voor het afkeuren van de voorwerpen die ten ijk zijn aangeboden.

Mijnheer de Voorzitter! Ook heb ik geen antwoord gehoord op mijn vraag, op welk artikel der ordonnantie de mededeeling der Regeering berust, dat alleen door fabrikanten en importeurs nieuwe voorwerpen ten ijk mogen worden aangeboden. Naar dit artikel heb ik tevergeefs gezocht.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De heer S t o k v i s: Mijnheer de Voorzitter! Er is mij wel niet direct, maar dan toch zijdelings het verwijt gedaan, dat ik een kwestie aan de orde zou hebben gebracht, nl. het karakter van Regeeringsverordeningen, welke min of meer buiten de orde was.

Het werd mij aangerekend, omdat ik van den Regeeringsgemachtigde, die de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie verdedigt, een juridisch betoog vergde, terwijl zijn deskundigheid zich in een andere richting bewoog. Zoals reeds door U, Mijnheer de Voorzitter, werd opgemerkt, heb ik echter al dadelijk er in berust, indien de Regeeringsgemachtigde de zaak nog eens nader zou willen overwegen.

Maar ik moet toch ontkennen, dat ik een onderwerp zou hebben aangesneden, dat hier niet aan de orde zou mogen worden gesteld. De vraag van den heer Jonkman heb ik slechts zeer terloops geaccentueerd. Ik heb gezegd: bij hem gaat het om het karakter der regeeringsverordening buiten de wet, maar hier hebben wij de vraag over een regeeringsverordening in de wet. En omdat hier verschillende machten voor uitvoering werden aangewezen heb ik gevraagd: wat is voor ons nu eigenlijk een regeeringsverordening? Ik ben door den Regeeringsgemachtigde terloops verwezen naar de Memorie van Antwoord, waar ik een bescheid zou moeten vinden omtrent hetgeen ik heb gevraagd, maar juist omdat ik gevoelde, dat deze geachte Regeeringsgemachtigde op dit gebied niet speciaal

Herziening IJkordonnantie.

(STOKVIS, FRUIN, KOESOEMO OETOYO.)

deskundig kon worden geacht, heb ik zelf over de Memorie van Antwoord gezwegen, al is deze voor mij niet bevredigend. Alleen had ik wel mogen verwachten — en nu wend ik mij niet tot welken Regeeringsgemachtigde ook, maar tot de Regeering — dat, waar het vraagstuk in de stukken is behandeld en het hier naar mijn meening een zaak van bijzondere staatsrechtelijke beteekenis betreft, de Regeering óók een van haar gemachtigden zou hebben gezonden, die het College volkomen deskundig te woord had kunnen staan. Dat zou niet alleen aangenaam zijn geweest voor den geachten Regeeringsgemachtigde, die thans voor het eerst vóór ons staat, maar ook voor ons College nut hebben gehad. Intusschen kan de geachte Regeeringsgemachtigde van thans ervan overtuigd zijn, dat ik hem een hartelijker welkom toewenschte, dan hij wellicht uit mijn rede in eersten termijn heeft kunnen concludeeren.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan de geachten Regeeringsgemachtigde in het algemeen erkentelijk zijn voor de aandacht, die hij heeft willen besteden aan de enkele opmerkingen, die ik heb gemaakt. Uit zijn antwoord heb ik in de eerste plaats begrepen, dat hij er geen bezwaar tegen heeft, om bij de definitie van „herijk” ook op te nemen, dat daar onder ook valt het stellen van het afkeuringsmerk. Ik heb van den Regeeringsgemachtigde echter wél gehoord, dat hij daartegen geen bezwaar heeft, maar ik zou nu ook gaarne vernemen of hij er voor zal zorgen, dat deze aanvulling inderdaad zal worden aangebracht, want als hij dit niet doet, zal ik het misschien moeten doen door middel van een amendement.

In de tweede plaats — maar dat is in ieder geval op het oogenblik niet van zoo heel veel belang — heb ik geconstateerd, dat wat tot nu toe gedaan is, d.w.z. het stellen van het afkeuringsmerk bij herijk, eigenlijk in strijd is met de bestaande wet. Ik wil daar thans echter niet verder op ingaan. Wij krijgen nu een nieuwe ordonnantie en deze strijd met de wet zal dus in de toekomst verdwijnen.

Ik moet echter nog opkomen tegen iets, dat mij door den Regeeringsgemachtigde in de schoenen is geschoven, n.l. dat ik zou hebben gezegd, dat de herijk niet op de wet zou zijn gegrond. Dat heb ik niet gezegd. Ik heb alleen als mijn meening te kennen gegeven, dat het stellen van het afkeuringsmerk niet op de wet gegrond was.

Ten slotte ben ik den geachten Regeeringsgemachtigde dankbaar voor zijn mededeeling over de tarieven, waarmede ik ben voldaan.

De heer Koesoemo Oetoyo: Mijnheer de Voorzitter! Als ik den Regeeringsgemachtigde goed begrepen heb ligt het in de bedoeling van de Regeering, althans niet alle Inlandsehe goudsmeden te verplichten, zich een weegwerktuig voor fijne weging aan te schaffen, omdat volgens den Regeeringsgemachtigde prociosa toch niet bij gewicht worden verkocht. Indien deze opvatting juist is, ben ik door het regeeringsantwoord volkomen bevredigd.

In de tweede plaats zou ik een vraag willen stellen. Ik heb mij laten vertellen, dat in Holland de ijk van weegwerk-

(KOESOEMO OETOYO, VAN HELSDINGEN, wd. DIRECTEUR VAN L., N. EN H., VOORZITTER.)

tuigen reeds is afgeschafte en dat daar het ijk alleen noodig wordt geacht voor de gewichten, die daarbij worden gebruikt. Is dit bericht juist?

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Een verwijt aan den heer Stokvis is door mij noch bedoeld noch gemaakt. Ik heb alleen mijn meening willen bekend stellen, dat in dit college een bespreking van de kwestie waarom het ging thans niet wenschelijk moet worden geacht. Ook al zou zelfs de directeur van Justitie hier aanwezig zijn geweest, dan zou ik nog, in verband met de vraag van den heer Jonkman, die met deze kwestie indirect samenhangt, liever een bespreking in den Volksraad in pleno willen uitlokken.

De heer Bernard, wd. directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hier gaarne verklaren, dat ik mij wel kan vereenigen met het voorstel van den heer Fruin om in art. 1, nieuwe tekst bij de definitie van „herijk”, achter de woorden „het opnieuw „waarmerken of stempelen”, op te nemen de woorden: „met een goed- of afkeuringsmerk”.

Ook zullen in verband met de wijziging van art. 7 de artikelen 9 en 11 moeten worden gewijzigd.

Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft de opmerking over art. 3, sub 3, moet ik mededeelen, dat het hoofd van het IJkwezen overwegend bezwaar heeft tegen het laten vervallen van dit lid. Hij heeft het daarin bepaalde in sommige uitzonderingsgevallen beslist noodig.

Verder is inderdaad niet opgenomen in de ordonnantie een bepaling van de strekking, dat nieuwe voorwerpen alleen ten ijk zullen worden aangeboden door fabrikanten en importeurs, omdat er waarschijnlijk wel gevallen kunnen zijn, dat dit door anderen geschiedt. Maar ik heb gezegd, dat in de praktijk toch uitsluitend door fabrikanten en importeurs nieuwe voorwerpen ten ijk zullen worden aangeboden, omdat deze voorwerpen, voordat ze in den handel worden gebracht, moeten worden geijkt.

Wat voorts betreft de opmerking van den heer Koesoemo Oetoyo omtrent de goudsmeden, het is inderdaad juist, dat, wanneer er geen weging van de te verkoopen voorwerpen geschiedt, ze ook geen weegwerktuigen noodig hebben. Wanneer die goudsmeden zich dus gewoon tevreden stellen met den verkoop van sieraden, zonder die bij het gewicht te verkoopen, behoeven ze ook geen weegwerktuigen te hebben. Doch wanneer zij bij het gewicht gaan verkoopen, zullen ze zich ook de daarvoor benodigde werktuigen moeten aanschaffen.

Wat betreft de opmerking, dat in Holland het ijk van weegwerktuigen is afgeschafte, deze is juist, doch men is daar nu juist bezig den ijk voor die toestellen weer in te voeren.

De Voorzitter: We kunnen thans de ordonnantie, zooals die schriftelijk en ook tijdens deze vergadering van Regeeringswege is gewijzigd, in stemming brengen; ik veronderstel althans, dat er geen leden zijn, die in verband

30ste VERGADERING — VRIJDAG 20 APRIL 1928.

Herziening IJkordonnantie.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

met het feit, dat tijdens de vergadering van Regeeringswege wijzigingen zijn aangebracht, de stemming over deze ontwerp-ordonnantie tot een volgende vergadering wenschen uit te stellen.

Gaat de vergadering ermede accoord, dat de gewijzigde ontwerp-ordonnantie thans in stemming wordt gebracht? Zoo ja, — dan is aldus besloten.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik niet geheel tevreden ben met het antwoord van de Regeering, zal ik toch mijn stem aan deze ontwerp-ordonnantie geven, omdat art. 17 als het ware de kleine neringdoenden van den maatregel uitsluit.

(DWIDJOSEWOJO, VOORZITTER.)

De ontwerp-ordonnantie, zooals deze door de Regeering schriftelijk en mondeling is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans, zich naar hun respectieve commissies te begeven ter bespreking van de verdere op de agenda voorkomende onderwerpen.

De vergadering wordt te 11.26 uur v.m. gesloten.

31ste VERGADERING — DONDERDAG 26 APRIL 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging „Herziene ordonnantie op de Inkomstenbelasting”.

31ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 26 April 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging „Herziene ordonnantie op de Inkomstenbelasting”.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 19 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 17 April 1928 No. 24, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het reglement betreffende het recht tot winning enz. van tin e. d. (Ond. 129).
2. Idem van 20 April 1928 No. 10, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 18 December 1925 (Stbl. No. 649) betreffende het uitreiken van vergunningen tot grondontginning aan Inlanders (Ond. 130).

Deze stukken worden gedrukt.

3. Brief van den Gouverneur-Generaal van 16 April 1928 No. 30, houdende aanwijzing van den Secretaris van het departement van Justitie als Regeeringsgemachtigde gedurende het aan den Directeur van Justitie verleend binnenlandsch verlof van één maand.
4. Verbeterd besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 April 1928 No. 1x, houdende benoeming van den heer Ch. F. Staargaard tot Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming.
5. Besluiten van den Gouverneur-Generaal van 17 April 1928 Nos. 2x, 4x en 5x, tot interneering van de daarin genoemde personen.

De stukken sub 3 t/m 5 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. Afschrift-rekest, gedagteekend Soekaboemi 20 April 1928, van een aantal Chineesche ingezetenen van Soekabo-Handelingen. Zittingsjaar 1927—1928.

(VOORZITTER, FRUIN.)

mi aan den Gouverneur-Generaal inzake de heffing van rondagelden.

Wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de gewijzigde ontwerp-ordonnantie tot wijziging van eenige bepalingen betreffende boekenonderzoek en navordering bij de inkomstenbelasting (Ond. 118).

Ik maak het college erop opmerkzaam, dat naar aanleiding van de in de vorige vergadering gehouden debatten bij tweede Nota van Wijzigingen het derde lid van art. 56 van het ontwerp nader is gewijzigd.

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik over het algemeen — en ik geloof ook wel, dat dit het geval is met de andere onderteekenaars van het in de vorige vergadering besproken eventueele amendement, — voldaan ben over de wijzigingen, door den geachten Regeeringsgemachtigde aangebracht in het regeeringsvoorstel, komt het mij toch voor, dat dit voorstel nog niet aan alle daaraan te stellen eischen voldoet, vooral in verband met de nadere toelichting, door de Regeering gegeven. Ik heb hier in het bijzonder het oog op de laatste alinea van de bij de Tweede Nota van Wijzigingen gegeven Memorie van Toelichting. Daar staat:

„Eene bijzondere voorziening om dengene, die den aanslag oplegt, het recht te geven den belastingplichtige in persoon te doen verschijnen, ook ingeval de vertegenwoordiging of bijstand wordt aanvaard, is niet noodig, omdat deze bevoegdheid uit het voorgestelde Art. 56, lid 2 voortvloeit”.

Mijnheer de Voorzitter! Die toelichting kan natuurlijk nooit juist zijn, want in het geval van art. 56 lid 2, n.l. wanneer de belastingplichtige wordt uitgenoodigd om binnen een bepaalden termijn mondeling of schriftelijk inlichtingen te verstrekken, heeft die belastingplichtige altijd op grond van lid (3) het recht, zich te laten vertegenwoordigen of bijstaan. Wanneer dus de Regeering zegt: uit lid (2) zal vanzelf volgen, dat men altijd de persoonlijke verschijning kan gelasten, is dit niet juist, want achter lid (2) volgt lid (3), waaruit blijkt, dat de persoonlijke verschijning niet noodig is. Naar mijn meening zal het echter niet noodig zijn, om, al wil ik dan toch het recht op persoonlijke verschijning waarborgen, deze ordonnantie nader te wijzigen, als dan maar uit de thans gehouden besprekingen duidelijk blijkt, dat onder „geldige redenen” ook moet worden verstaan het geval, dat de commissie de persoonlijke verschijning van den betrokkene gewenscht acht. Die persoonlijke verschijning moet dan aan den betrokkene kunnen worden bevolen. Dus de woorden „om geldige redenen” richten zich niet alleen tegen den persoon van

31ste VERGADERING — DONDERDAG 26 APRIL 1928.

Wijziging „Herziene ordonnantie op de Inkomstenbelasting”.

(FRUIN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

den vertegenwoordiger, maar kunnen ook slaan op het geval, dat inderdaad persoonlijk contact van den belastingplichtige met de belastingambtenaren wenschelijk is.

Wanneer de geachte Regeeringsgemachtigde dus bevestigt, dat dit wel degelijk de bedoeling is, geloof ik, dat het voldoende vastligt en dat een verdere wijziging niet noodig is.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De opmerking, die de heer Fruin gemaakt heeft, bevat natuurlijk een grond van juistheid. Inderdaad kan men zich op het standpunt stellen, dat het geheel van bepalingen niet absoluut waarborgt, dat de commissie bevoegd blijft en de mogelijkheid in handen houdt om het verschijnen van den belastingplichtige af te dwingen, maar ik geloof, dat de oplossing, die de heer Fruin zelf aan de hand heeft gedaan, n.l. dat onder geldige reden ook kan worden verstaan, dat de commissie de persoonlijke verschijning van den belastingplichtige noodig acht, voldoende is. Inderdaad staat de belastingadministratie op het standpunt, dat het altijd mogelijk en gewenscht kan zijn den belastingplichtige persoonlijk te hooren en dat zulk een geval beschouwd moet worden als een geldige reden om den vertegenwoordiger te wraken.

Ik geloof dan ook met den heer Fruin, dat voor een verdere wijziging van het ontwerp geen aanleiding is en dat de toelichting, die in het debat naar voren is gekomen, voldoende is om aan te toonen, welke bedoeling heeft voorgelaten.

Ik wil nog even op een kleinigheid wijzen n.l., dat het belang van den belastingplichtige altijd medebrengt om ingeval de commissie of de inspecteur hem persoonlijk wenscht te zien, ook werkelijk te verschijnen en dat het gelasten van het verschijnen van den belastingplichtige weinig beteekenis heeft, wanneer de belastingplichtige bij dat verschijnen geen inlichtingen wenscht te verstrekken. Wij moeten hier eenigszins met de praktijk rekening houden en dan geloof ik, dat de bepalingen, zooals die thans voor ons liggen, een soepele praktijk mogelijk maken. Ik hoop, dat de heer Fruin hiermede bevredigd is.

(FRUIN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

De heer Fruin: Mijnheer de Voorzitter! Eerlijk gezegd, was ik persoonlijk hiermede wel bevredigd, maar mijn geacht medelid, de heer Roep, wijst mij erop, dat de uitweg, dien de Regeeringsgemachtigde en ik in deze willen aanwijzen, wel eenigszins in strijd is met de woorden:

„Om geldige redenen kan de commissie de vertegenwoordiging of bijstand door een bepaalden persoon weigeren”.

Dit wijst er wel op, dat dit geval niet kan worden begrepen onder die geldige redenen, omdat die altijd gericht zijn tegen „een bepaalden persoon”. Ik weet niet, of deze opmerking wellicht voor den geachten Regeeringsgemachtigde aanleiding is, achter de woorden „bepaalden persoon” te voegen de woorden: „of in een bepaald geval”.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik vrees, dat wij hier te veel in details afdalen, want wat zich richt tegen een bepaald geval zal zich ook richten tegen een bepaalden persoon. Men kan zich wel op het standpunt stellen, dat de vertegenwoordiger in zulk een geval door een anderen persoon wordt vervangen, maar dan zullen de geldende bezwaren zich ook weder tegen dien persoon richten. Het betreft hier het eerste stadium van behandeling van den belastingaanslag, waar alles niet zoo scherp behoeft en kan worden geformuleerd. Wij moeten iets aan de praktijk overlaten en deze redactie lijkt mij toch werkelijk zeer voldoende te beantwoorden aan de behoeften van de commissie van aanslag en eventueel aan die van den inspecteur. Ik geloof dan ook, dat met de door de Regeering voorgestelde redactie kan worden volstaan.

De ontwerp-ordonnantie, zooals deze bij de twee nota's van wijzigingen is gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.20 uur v.m. gesloten.

32ste VERGADERING — DONDERDAG 3 MEI 1928.

Ingekomen stukken. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Pematangsiantar. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Blitar.

32ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 3 Mei 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Pematangsiantar. — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Blitar.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Een kabinetsschrijven van den Gouverneur-Generaal van 25 April 1928, No. 10, ter aanbieding van eene ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van art. 8 van het wetboek van strafrecht (Ond. 3).

Deze stukken worden gedrukt.

2. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 April 1928 No. 13, waarbij met toepassing van art. 105 I. S. machtiging verleend wordt voor aanbouw van drie gewestelijke vaartuigen ten laste der begrooting voor 1928.
3. Een viertal besluiten van den Gouverneur-Generaal van 17, 21, 21 en 25 April 1928 Nos. 3x, 1x, 2x en 1x tot interneering van daarin opgenoemde personen.

(VOORZITTER.)

4. Een schrijven van den Directeur van Justitie van 25 April 1928 No. G. 131/31/21 ter aanbieding van:
 - a. een opgaaf van het aantal op 1 Februari 1928 in de verschillende inrichtingen ondergebrachte communisten,
 - b. een lijst van veroordeelden, die gedurende het jaar 1927 schadeloos zijn gesteld wegens te laat ontslag.

De stukken sub 2 t/m 4 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik heet den heer Bruineman welkom in ons midden.

Aan de orde zijn:

De ontwerp-ordonnantie houdende bekrchtiging van artikel 1 van het besluit van den gemeenteraad van Pematangsiantar van 14 November 1927 No. 585/G.R., strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 120).

De ontwerp-ordonnantie houdende bekrchtiging van het besluit van den gemeenteraad van Blitar van 12 September 1927 No. 17, zooals gewijzigd in de vergadering van 25 November 1927, strekkende tot het aangaan van een geldleening (Ond. 122).

Deze ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek den heeren thans, zich naar hun respectieve commissies te begeven ter bespreking van de verdere op de agenda voorkomende onderwerpen.

De vergadering wordt te 9.10 uur v.m. gesloten.

33ste VERGADERING — DONDERDAG 10 MEI 1928.

Ingekomen stukken. — Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

33ste VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 10 Mei 1928.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

Voorzitter: Mr. A. NEYTZELL DE WILDE.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 20 leden, te weten de heeren:

Aay, Ali Moesa, Blaauw, Bruineman, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Fruin, Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kiès, Koesoemo Joedo, Koesoemo Oetoyo, Mandagie, Roep, Schmutzer, Soejono, Soekawati en Stokvis.

Regeeringsgemachtigde: de heer Van den Bussche.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. de volgende Regeeringsbrieven.

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 28 April 1928 No. 13 tot aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Weeskamertarieven en van eenige artikelen van het B. W. (Ond. 4).
2. Idem van 5 Mei 1928 No. 5 tot aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de kustvischerij-ordonnantie (Ond. 5).

Deze stukken zijn of zullen worden gedrukt.

3. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 1 Mei 1928 No. 25 betreffende de vaststelling van de ordonnanantie tot wijziging van eenige bepalingen betreffende boekenonderzoek enz. (Ond. 118).
4. Afschrift v/d B. G. S. van 5 Mei 1928 No. 1087/II aan Raad van Indië, departementshoofden enz., houdende mededeeling van een plechtige opening van den Volksraad door den Gouverneur-Generaal.
5. Gouvernementsbesluit van 27 April 1928 No. 25 betreffende de bekendmaking van het verdrag van Genève inzake slavernij.
6. Gouvernementsbesluit van 26 April 1928 No. 45 tot wijziging van de administratieve indeeling van de Zuidoost- en Oosterafdeeling van Borneo.
7. Gouvernementsbesluiten van 26, 26, 27 en 27 April en 3 en 4 Mei 1928 Nos. 1x, 2x, 3x, 5x, 3x en 3x tot internering van daarin genoemde personen.
8. Gouvernementsbesluit van 3 Mei 1928 No. 3 houdende benoeming van den heer A. Jellema tot onderdirecteur van het departement van Gouvernementsbedrijven.

(VOORZITTER, DWIDJOSEWOJO.)

De stukken sub 3 t/m 8 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Telegrafisch verzoekschrift van de onderofficiers-vereiniging O. A. B. om de aanhangige wijziging der verlofsregeling voor onderofficieren (Ond. 119) aan te nemen, met telegrafische adhaesiebtuigingen van 26 afdelingsbesturen dier vereeniging.
2. Schrijven van het Hoofdbestuur van den N. I. R. K. onderofficiersbond St. Ignatius van gelijke strekking als het sub 1 bedoeld verzoekschrift.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde zijn de negen ontwerp-ordonnanties tot uitvoering van de bij de eerste aanvullingsbegroting voor het jaar 1928 gedane voorstellen tot aanvulling en wijziging van de slachtbelastingregelingen in enkele der buitengewesten (Ond. 124).

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel de Regeering in de meeste gevallen niet is kunnen tegemoetkomen aan de door mij gemaakte opmerkingen, ...

De Voorzitter: Zooals U weet is het toch niet bekend, welke opmerkingen, in het Gedelegeerdenverslag verwerkt, van U afkomstig zijn.

De heer Dwidjosewojo: Ik bedoel de mondelinge opmerkingen, Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dan zeggen, dat, ofschoon de Regeering in de meeste gevallen niet is kunnen tegemoetkomen aan de opmerkingen, door mij in de openbare vergaderingen gemaakt, ik mij toch verplicht acht ook omtrent deze voorliggende ontwerp-ordonnanties in het belang van den goeden gang van zaken het volgende in het midden te brengen.

Blijkens de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerdenverslag, is voor West-Borneo geen vrijstelling opgenomen voor de slacht ter voldoening aan een adatrechtelijk vonnis, omdat van een behoefte aan een dergelijke vrijstelling in dat gewest niet is gebleken.

Mijnheer de Voorzitter, dit argument van de Regeering komt mij niet logisch voor; ik weet niet of zulks een goede wetgeving kan worden genoemd. Immers, volgens mijn inzicht moet hierbij de rechtvaardigheid den doorslag geven, om niet te spreken van de gewenschte uniformiteit, die zooveel mogelijk bij de wetgeving moet worden betracht. Acht men het rechtvaardig, billijk, dat een vrijstelling wordt verleend, welnu, men geve die, ofschoon daaraan geen bepaalde behoefte bestaat.

Wanneer deze ontwerpen vastgesteld zijn, zal men dezen toestand krijgen, dat men overal in de Buitengewesten vrijstelling heeft voor de slacht ter voldoening aan een adat-

Wijziging der slaachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(DWIDJOSEWOJO.)

rechtelijk vonnis, met uitzondering van in één residentie, n.l. in de Westerafdeeling van Borneo. Ik vraag mij af, Mijnheer de Voorzitter, of het tegenover de laatstgenoemde residentie wel verantwoord is, onze stem te geven aan de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de slaachtbelasting voor bedoelde uitgezonderde residentie (stuk 2C). Mijns inziens niet. Daarom zal ik, ingeval de Regeering een afwijzend antwoord geeft op deze opmerking, een amendement indienen, ter voorkoming van het onrecht, dat staat te gebeuren.

Voorts heeft de door de Regeering gegeven toelichting aangaande den datum van inwerkingtreding der ordonnaties mij ook niet bevredigd. Ik kan de mogelijkheid niet inzien om, indien tusschen de data van afkondiging en inwerkingtreding slechts een kort tijdsbestek ligt, onmiddellijk uitvoering te geven aan de nieuwe voorschriften, gezien de groote afstanden in deze gewesten.

Ik kan mij niet indenken, dat indien de afkondiging op het einde van een maand, of een paar dagen daarvoor, plaats heeft, vele belastingen in de eerste dagen der daarop volgende maand, dus na de inwerkingtreding der nieuwe ordonnantie, volgens de nu bestaande voorschriften niet reeds zouden zijn betaald, en voor zoover betreft het Gouvernement der Molukken, waar de slaachtbelasting thans nog niet is ingevoerd, in dat gewest niet reeds vele dieren zouden zijn geslacht, waarvoor de volgens de nieuwe regeling verschuldigde belasting niet zal worden betaald. Een en ander zal m. i. meer omslag en werk veroorzaken.

Mijnheer de Voorzitter! Deze ongewenschte toestand, dien men nu reeds kan voorzien, kan voorkomen worden door de tijdsruimte tusschen de afkondiging en uitvoering, die volgens deze ontwerpen zeer kort kan zijn, behoorlijk vast te stellen, zooals in het Gedelegeerdenverslag is voorgesteld, waartegen volgens mijn overtuiging geen overwegende bezwaren kunnen bestaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier voor mij liggen de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het rechtsreglement voor de buitengewesten (Ond. 76), waarbij is bepaald, dat de ordonnantie in werking treedt met ingang van den eersten dag der tweede maand, volgende op die, waarin ze is afgekondigd. Voor deze ordonnantie, bestemd voor de buitengewesten, is het wel gewenscht geacht, een behoorlijke tijdsruimte tusschen afkondiging en inwerkingtreding te bepalen. Waarom zulks niet mogelijk zou zijn ten aanzien van de voorliggende ontwerp-ordonnanties, die eveneens voor de buitengewesten bestemd zijn, is mij niet duidelijk.

Tenslotte zou ik gaarne de aandacht der Regeering willen vestigen op het volgende:

In haar Memorie van Antwoord heeft de Regeering gezegd, dat een verrekening van de in zelfbestuursgebied geheven slaachtbelasting van Landsonderhoorigen met de landchapskassen niet zal plaats hebben, daar zulks niet in overeenstemming zou zijn met de bestaande regelingen. Ofschoon door de Regeering verder is medegedeeld, dat bij de in overweging zijnde herziening der financieele verhouding tusschen het Land en de zelfbesturen bedoelde aangelegenheid in nadere beschouwing zal worden genomen, kan

(DWIDJOSEWOJO, VOORZITTER, SOEKAWATI.)

ik toch niet nalaten er op te wijzen, dat de bestaande toestand eigenlijk niet meer past in het kader van dezen tijd en zoo spoedig mogelijk dient te worden verbeterd. Want bedoelde toestand wordt thans — en terecht — door de betrokkenen en de zelfbestuursonderhoorigen als een onbillijkheid gevoeld. Trouwens, de Regeering is, voor zoover ik kan nagaan, ook reeds begonnen, dergelijke toestanden te herzien door eenige van Landsonderhoorigen in de Javaansche Vorstenlanden geheven belastingen, zooals de slaachtbelasting, vermakelijkheidsbelasting, enz. met de zelfbestuurskassen te doen verrekenen.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik zou de aandacht van den geachten spreker en van het college in het algemeen nog eens willen vestigen op hetgeen onder elken werkrooster van het College van Gedelegeerden wordt vermeld. Het is immers wenschelijk om, als het maar eenigszins mogelijk is, tijdig vóór de vergadering eventuele amendementen in te dienen. Deze kunnen dan nog eens rustig worden overwogen. De indiening van amendementen vóór de openbare vergadering lijkt mij minder gevaarlijk dan indiening van amendementen tijdens de vergadering, in welk geval daarover mogelijk wel eens te vlug zou kunnen worden beslist. Ik wil dan ook het verzoek, om vóór de vergadering aan den Secretaris mededeeling te doen van den tekst van eventueel in te dienen amendementen of moties nog eens gaarne den leden op het hart binden.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! In de voorliggende ontwerp-ordonnantie stuk 2H is ten opzichte van de residentie Bali en Lombok voorgesteld, de vrijstelling van belasting voor de zuiver ritueele slacht, die het vleesch voor de consumptie ongeschikt maakt. De hier voorgestelde regeling geldt alleen voor varkens. In het Gedelegeerdenverslag is naar aanleiding hiervan de wenschelijkheid betoogd, dat deze vrijstelling ook dient te worden toegepast op de ritueele slacht van kalveren. De Memorie van Toelichting zegt, dat bij de gedachtenwisseling en de overweging, welke aan bedoelde, in Staatsblad 1926 No. 328 opgenomen vrijstelling is voorafgegaan, van de wenschelijkheid of de noodzakelijkheid eener vrijstelling voor ritueele slacht van kalveren niet is kunnen blijken en op grond van deze overweging kan de Regeering geen aanleiding vinden om de in het Gedelegeerdenverslag aanbevolen redactie van een gedeelte van het onder b van art. 2 vermelde te aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de Regeering zich ten deze heeft vergist. Zij heeft zeker over het hoofd gezien, wat ik in de voorjaarszitting van 1925 omtrent dit punt heb gezegd. Ik heb n.l. gevraagd, of deze vrijstelling ook zal gelden voor de ritueele slacht van jonge runderen en speenvarkens, welke vraag door den toenmaligen Regeeringsgemachtigde van Financiën bevestigend werd beantwoord. Dit is te vinden in de Volksraadshandelingen van de eerste gewone zitting van 1925 op blz. 545. Ik zal dit gedeelte nog even citeren:

Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(SOEKAWATI, ALI MOESA.)

„De heer Soekawati” — aldus de heer Bodenhausen — „vroeg, of de vrijstelling voor de zuiver ritueele slacht op Bali ook voor runderen en speenvarkens zal gelden. De vraag kan ik bevestigend beantwoorden?”

Hieruit blijkt dus, dat de Regeering reeds toen besloten had, om de ritueele slacht van varkens, runderen en speenvarkens van belasting vrij te stellen. Ik zou dus willen verzoeken, de bedoelde aanvulling alsnog aan te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! In bovenvermelde ontwerp-ordonnantie wordt bij vrijstelling van belasting voor de zuiver ritueele slacht de voorwaarde gesteld, dat het vleesch voor de consumptie moet worden ongeschikt gemaakt. Deze regeling nu, Mijnheer de Voorzitter, houdt — zooals in het Gedelegeerdenverslag bereids is opgemerkt — geen rekening met de op Bali voorkomende plechtigheden, waarbij de ritus het nuttigen van het offervleesch voorschrijft.

De Memorie van Antwoord zegt wel, dat een vrijstelling van de slachtbelasting voor het vleesch, dat wordt genuttigd, in strijd zou zijn met het karakter van de onderwerpelijke belasting, doch er zij hierbij opgemerkt, dat bij het nuttigen van het vleesch op den voorgrond staat het gebruiken van dat vleesch als offer, want zooals ik reeds zeide, bestaan er onder de Baliërs plechtigheden, waarbij het eten van het offervleesch na afloop van de ritueele handeling uitdrukkelijk is voorgeschreven bijv. het z.g. mepranifeest. Het zal uiteraard wel nooit in de bedoeling van de Regeering liggen om op dit „voorschrift” van onzen godsdienst op eenigerlei wijze invloed te willen uitoefenen en toch zou het erop lijken, wanneer de slacht i.e. niet vrijgesteld wordt van belasting, omdat het vleesch genuttigd wordt. Slachtbelasting moet nu eenmaal als regel betaald worden, doch zoo ergens, dan is toch bij ritueele slacht de uitzondering volkomen gemotiveerd en gerechtvaardigd. Zou het dus niet eenvoudiger zijn om te bepalen, dat alle ritueele slacht vrijgesteld is van belasting, voor zoover het betreft het voorgeschreven aantal dieren, ongeacht de al dan niet geschiktheid voor de consumptie?

Het zal voor het bestuur op Bali gemakkelijk zijn deze regeling in te voeren, aangezien het aantal te slachten dieren voor de meeste godsdienstige plechtigheden nauwkeurig is vastgesteld. Ten einde belastingontduiking te voorkomen zou bijv. voor iedere plechtigheid het aantal vrij te stellen dieren door het bestuur moeten worden gecontroleerd. In het Gedelegeerdenverslag is gezegd, dat dit aantal door het bestuur moet worden goedgekeurd, doch bij nadere overweging lijkt het mij, om eventuele misbruiken te voorkomen, beter te bepalen, dat het bestuur het voorgeschreven aantal controleert.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen door mij is voorgebracht, acht ik het noodig, dat artikel 1 sub b wordt gewijzigd en ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde willen verzoeken, hieromtrent alsnog het advies van het betrokken gewestelijk bestuur te willen vragen.

De heer Ali Moesa: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik willen beginnen met mijn dank te betuigen

(ALI MOESA, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

aan de Regeering voor haar tegemoetkomende houding ten opzichte van sommige wenschen, die door den Volksraad zijn voorgebracht. Speciaal heb ik hier het oog op de vermindering van de slachtbelasting voor varkens in de Bataklanden.

Hoewel door mijn afwezigheid tengevolge van mijn reis naar Sumatra de volgende punten niet in het Gedelegeerdenverslag zijn aangeroerd, waarvoor ik den geachten Regeeringsgemachtigde hier gaarne mijn verontschuldiging wil aanbieden, zou ik ze toch willen bespreken in de hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde en het College daaraan de noodige aandacht zullen willen besteden.

Waar in de Memorie van Antwoord is gezegd, dat bij het bepalen van de slachtbelasting rekening zal worden gehouden met de plaatselijke toestanden en de vee prijzen, zou ik willen vragen, of het niet mogelijk zou zijn de slachtbelasting voor het Batakrund en het Batakpaard terug te brengen op f 3 in plaats van f 6, zooals voorgesteld is in de ontwerp-ordonnantie. Het Batakrund is over het algemeen wat klein en heeft een waarde, varieerend van f 30 tot f 60 per stuk, terwijl de voor de slachtbank bestemde paarden meest afgekeurde sadopaarden of voor de voorteling niet meer geschikte merries zijn. Wanneer wij nu een vergelijking maken tusschen den druk van de slachtbelasting op elk kilogram vleesch, afkomstig van een Batakrund of van een Batakpaard en op elk kilogram vleesch afkomstig van een karbouw of van een Australisch of Bengaleesch rund, dan is de druk op het eerstgenoemde kilogram vleesch nogal zwaar.

Het tweede punt, waarop ik gaarne een antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde zou ontvangen is, waarom in art. 1 van de ontwerp-ordonnantie alleen een vermindering wordt toegestaan voor uit nood geslachte dieren als deze noodslachting een gevolg is van een besmettelijke ziekte of een verwonding, door wild gedierte toegebracht.

En waarom niet, wanneer het een gevolg is van het een of andere ongeval, ik noem hier b.v. het breken van de pooten door een val, verdrinking of verwonding door kwaadwilligheid, enz.?

Mijnheer de Voorzitter! In verband met het feit, dat hetgeen door mij nu is opgemerkt niet is aangeroerd in het Gedelegeerdenverslag, wil ik hier niet aandringen op een redactiewijziging van het betreffende artikel. Toch zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen, of nu reeds de toezegging gedaan kan worden, dat t. z. t. de door mij hier aangeroerde verandering aangebracht zal worden.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Wenscht nog een van de heeren het woord? — Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk te antwoorden?

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Dwidjosewojo heeft de opmerking gemaakt, dat, naar zijn gevoelen ten onrechte,

Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

in de regeling voor de residentie Z.-Westerafd. van Borneo niet is opgenomen de vrijstelling van slachtbelasting voor dieren die geslacht worden ingevolge een adatrechtelijk vonnis. De reden waarom de Regeering dat heeft nagelaten is, dat het Harerzijds ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat de behoefte aan die vrijstelling niet bestaat in het bedoelde gewest. Klaarblijkelijk heeft de kennis en ervaring van de door ons om advies gevraagde bestuurs- hoofden uitgewezen, dat geen vonnissen worden uitgesproken, waarbij het slachten van een of meer dieren aan den veroordeelde wordt opgelegd. Waar een dergelijke toestand niet bestaat en dus de behoefte aan een dergelijke bepaling niet kan aanwezig zijn is er ook geen reden aanwezig om zulk een bepaling op te nemen in een verordening. Nu zegt de heer Dwidjosewojo wel, dat in de wetgeving uniformiteit gewenscht is, doch, ik geloof, dat juist onze slachtbelastingen voor de Buitengewesten een zeer typisch voorbeeld zijn van een zeer wenschelijke en zeer goede differentiatie. Iedere slachtbelasting is zooveel mogelijk in den loop van den tijd aangepast aan de behoeften van het gewest of gedeelte van een gewest waar zij toepassing vindt en in een dergelijk gedifferentieerd systeem bestaat niet veel aanleiding een principieele uniformiteit te verlangen.

De opmerking van den heer Dwidjosewojo, dat nu alleen in de Westerafdeeling van Borneo de bevolking verstooken zou zijn van het voorrecht om bij adatrechtelijk vonnis van slachtbelasting vrijgesteld te zijn is niet geheel juist. Wanneer de heer Dwidjosewojo de Memorie van Toelichting op dit punt nog eens wil nalezen, zal hem blijken, dat vóór de indiening van deze wijzigingsordonnantie reeds in vijf gewesten gelegenheid bestond die vrijstelling te verlenen n.l.: Sumatra's Westkust, Benkoelen, Palembang, Djambi en Atjeh en dat die thans wordt uitgebreid tot acht gewesten: Riouw, Sumatra's Oostkust, Tapanoeli, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Manado, Celebes en Onderhoorigheden en Bali en Lombok. Wanneer men dat staatje nauwkeurig nagaat blijkt, dat buiten de Westerafdeeling van Borneo in de buitengewesten nog eenige andere gewesten zijn waar evenmin de behoefte bestaat deze regeling toe te passen, ik noem b.v. de Lamongsche districten, die in geen van beide opgaven voorkomen en Timor.

Ik meen, dat er op het oogenblik 17 gewesten zijn: er moet er dus nog een zijn, dat ik mij niet direct herinner.

Een andere opmerking van den heer Dwidjosewojo betreft de inwerkingtreding van de ontwerp-ordonnanties. In de Memorie van Antwoord is medegedeeld, dat voldoende voorbereidingen zijn getroffen om de ordonnantie zeer spoedig na de afkondiging in werking te doen treden. Inderdaad hebben wij aan verschillende gewestelijke besturen de noodige inlichtingen verschaft; de slachtbriefjes volgens de nieuwe modellen, voor zoover die dan noodig zullen zijn, liggen gereed en het komt er dus op aan, dat wij op een bepaald oogenblik telegrafeeren: de regeling is afgekondigd, zij kan op den eersten van de volgende maand in werking treden.

Ik kan mij het zeer ingewikkelde geval indenken, dat

de afkondiging zal plaats hebben op den laatsten dag der maand, maar de heer Dwidjosewojo ziet dan over het hoofd dat de afkondiging door de Regeering plaats vindt en dat, indien de afkondiging op zulk een ongunstig tijdstip zou worden gesteld dan door het departement van Financiën aan de Regeering in overweging zal worden gegeven één dag te wachten, waardoor een termijn van enkele uren in een maand zal worden omgezet. Ik geloof niet, dat er eenige aanleiding bestaat den termijn van ingang te wijzigen, in het bijzonder niet, omdat het hier geldt een maatregel tot het aanbrengen van zekere vermindering van lasten, waarop naar mijn gevoelen moet worden prijsgesteld en waarbij dus onnoodig uitstel moet worden vermeden.

De volgende opmerking van den heer Dwidjosewojo betreft de verrekening van de opbrengst van de slachtbelasting tusschen 's landskas en de kassen van de zelfbesturende landschappen. Deze zelfde kwestie is in de voorjaarszitting van 1925 behandeld in een debat tusschen den toenmaligen directeur van Financiën en het toenmalige lid van den Volksraad, den heer Ezerman. Bij herlezing van die gedachtenwisseling zal het den heer Dwidjosewojo blijken, dat inderdaad de bedoeling voorziet om bij de regeling van de geldelijke verhouding tusschen het land en die landschappen ook ten aanzien van deze belasting op een zoo zuiver mogelijk standpunt te komen. Op zichzelf is dit een aangelegenheid, die eigenlijk den directeur van Binnenlandsch Bestuur regardeert, ik zal dan ook niet nalaten diens aandacht te vragen voor de opmerking van den heer Dwidjosewojo, dat het wel zeer gewenscht is op dit gebied zoo spoedig en zoo snel mogelijk tot een goede oplossing te komen.

Ik kom thans tot hetgeen de heer Soekawati in het midden heeft gebracht. Daarbij mag ik wel vooropstellen, dat de heer Soekawati zich eigenlijk op een minder juist uitgangspunt plaatst, wanneer de geachte spreker zegt, dat thans wordt voorgesteld om de rituele slacht in Bali en Lombok op een bepaalde wijze te regelen. Inderdaad staat dit in de ontwerp-ordonnantie, maar het is daar zuiver overgenomen uit de bestaande ordonnantie van 1926, die in Staatsblad 1926 No. 328 is terug te vinden. Wat thans t.a.v. Bali en Lombok wordt voorgesteld is niets anders dan het invoegen van de vrijstelling van adatrechtelijke slacht. Maar de heer Soekawati heeft terecht terug gegrepen op het debat, dat in de voorjaarszitting van 1925 tusschen mijn toenmaligen ambtsvoorganger en het geachte lid heeft plaats gevonden, toen het er om ging een bijzondere slachtregeling voor Bali tot stand te brengen. Toen is inderdaad door den heer Bodenhausen toegezegd — en de heer Soekawati heeft de betrekkelijke passage herhaald, — dat ook speenvarkens bij rituele slacht onder de algemeen daarvoor geldende voorwaarden zouden worden vrijgesteld van de slachtbelasting. Dat woord „speenvarkens” is niet terug te vinden in den tekst van de ordonnantie.

Nu ben ik er niet zeker van, waar in den tekst van de ontwerp-ordonnantie, betrekking hebbende op de residentie Bali en Lombok, staat te lezen in art. 1, 2e alinea sub

Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

b.: „de bij ritueele gelegenheden geslacht wordende varkens, welker vleesch geheel wordt vernietigd of voor de consumptie ongeschikt gemaakt”, dat niet alreeds speenvarkens worden beschouwd als te vallen onder het begrip „varkens”. Na de toezegging van den heer Bodenhausen lijkt dit mij aannemelijk, maar in elk geval ben ik gaarne bereid hier iederen twijfel weg te nemen en na het woord „varkens” in art. 1, 2e alinea, sub *b* van deze ordonnantie in te voegen de woorden „en speenvarkens”.

De heer Soekawati: Ik heb ook het oog gehad op kalveren of in het algemeen op jonge runderen.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Ik heb hier alleen het oog op jonge varkens en niet op jonge runderen. Het is inderdaad waar, dat uit de toezegging van den vorigen directeur van Financiën niets blijkt van jonge runderen, doch wel van runderen en speenvarkens doch waar men ook nog de woorden „jonge runderen” wenscht toe te voegen, wil ik, naar aanleiding van deze interruptie, die toevoeging gaarne voor mijn rekening nemen.

Stuk 2H, art. 1, 2e alinea, sub *b* zal dan luiden:

„De bij ritueele gelegenheden geslacht wordende runderen en kalveren, varkens en speenvarkens, enz.”.

Op dit punt wil ik zoover gaan als inderdaad is toegezegd. Maar de restrictie, die destijds is gemaakt, eveneens vervat in de thans voorgestelde 2e alinea onder *b*, n.l. „welker vleesch geheel wordt vernietigd, of voor de consumptie ongeschikt wordt gemaakt”, meen ik op het oogenblik niet te kunnen terugnemen.

Ook op dit punt is de heer Soekawati uitvoerig ingegaan, maar ik kan niet anders doen dan te refereeren aan het toenmaals door de Regeering ingenomen standpunt, dat het hier geldt een consumptie-belasting en dat het niet aangaat om vleesch, dat tenslotte in consumptie komt — wat dan ook de bedoeling van de slachting is geweest — op de een of andere wijze vrij te stellen.

Toch wil ik, waar de heer Soekawati het mij zoo gemakkelijk heeft gemaakt, op dit punt eenigszins toegeven en ook een stap verder gaan en hetgeen hij verlangt, n.l. een nadere raadpleging met den resident van Bali en Lombok ten aanzien van dit punt toezeggen. Ik hoop evenwel, dat de ordonnanties, zooals zij hier op het oogenblik voor ons liggen zullen worden aangenomen, want de bedoeling van de voorgedragte wijzigingen is niet geweest om dit punt thans aan de orde te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Na deze toezegging mag ik mij er wel van ontslagen rekenen nog verder in te gaan op de nadere toelichting, die de heer Soekawati op dit punt heeft gegeven. Ik geloof, dat een en ander beter tot zijn recht kan komen, wanneer het overleg met den resident van Bali en Lombok heeft plaats gehad.

De derde spreker over de voorliggende ordonnanties was de heer Ali Moesa, die in de eerste plaats gevraagd heeft, of het niet mogelijk zou zijn in de Bataklanden nog verder te gaan met de thans gegeven tegemoetkomingen en in het

bijzonder de slachtbelasting van paarden en runderen te brengen van *f* 6 op *f* 3. Ik moet het geachte lid toegeven, dat tusschen de slachtwaarde van het vee in de verschillende deelen van den archipel en de opgelegde slachtbelasting, niet altijd een gelijke verhouding bestaat, zoodat wanneer men een zware karbouw slacht, per pond vleesch inderdaad zeer veel minder belasting wordt betaald, dan wanneer een mager rund of een afgejakkerd sado-paard onder het mes komt. Wij komen hier echter op een terrein, waar het wel zeer moeilijk is ver te gaan met differentieeren. De slachtbelasting is n.l. bedoeld als een matig drukkende indirecte belasting. Wanneer wij nu over den heelen archipel het resultaat zien met die belasting verkregen, bemerken wij, dat alle buitengewesten tezamen op het oogenblik ongeveer *f* 1 800 000 aan deze belasting bijdragen. En ook, wanneer wij nagaan, in welke mate in de verschillende buitengewesten de slachtbelasting een druk op de bevolking uitoefent, bestaat er, ondanks die schijnbare ongelijkheid ten aanzien van de heffing, een groote mate van gelijkmatigheid, terwijl de verschillen, die ten aanzien van die belasting per hoofd en per jaar voorkomen, ieder voor zich een zeer plausible verklaring vinden, nu eens door deze, dan eens door die factoren veroorzaakt.

Ik geloof, dat wij, ook al om praktische redenen, hier niet al te hooge eischen moeten stellen voor bij het maken van verschillen in die belasting bij inderdaad wel aanwezige, maar niet ten volle tot hun recht te brengen onderlinge verschillen.

Maar mijn hoofdbezwaar tegen hetgeen de heer Ali Moesa hier naar voren brengt is, dat hetgeen hij wenscht eigenlijk zou zijn een inleiding van een algemeene verlaging van de slachtbelasting. Wanneer wij voor Tapanoeli de belasting op runderslacht en paardenslacht zouden halveeren, is zeer moeilijk te motiveeren, waarom ook niet in andere gewesten, waar ook dikwijls een schijnbaar betrekkelijk ongunstige verhouding bestaat tusschen de waarde van het slachtvee en de belasting, dezelfde stap zou moeten worden genomen. Dan zal de maatregel, dien de Regeering zich heeft voorgesteld als een maatregel van zeer beperkte financiële beteekenis, doch als geëigend om sommige zeer ernstig gevoelde bezwaren weg te nemen, van zeer groote financiële beteekenis worden, waarvoor in de eerste plaats geen ruimte is en waaraan in de tweede plaats reeds daarom nog geen behoefte bestaat, omdat bij het onderzoek naar de werking van de slachtbelasting is medegedeeld, dat een verlaging wel wenschelijk is en ongetwijfeld gewaardeerd zal worden, maar toch niet het eerste is wat onze hand te doen vindt op het gebied van normaliseering der belastingen.

Wat de tweede vraag van den heer Ali Moesa betreft, n.l. het verzoek om de gevallen van noodslacht — die nu slechts zijn omschreven voor gevallen van besmettelijke ziekten, waarin met toestemming van den rechthebbende het vee wordt afgemaakt, en voor gevallen van verwonding van het vee door wild gedierte — uit te breiden ongevalen, moet ik opmerken, dat wij in onze wettelijke regelingen wel heel ver kunnen gaan, maar tenslotte toch niet voor alles

Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(DIR. VAN FIN., DWIDJOSEWOJO, SOEKAWATI, BRUINEMAN.)

voorzieningen kunnen treffen. Het is natuurlijk wel heel ongelukkig, als men voor een gewond paard, dat moet worden afgemaakt en geslacht, ook slachtbelasting moet betalen, maar ik geloof toch, dat men niet van den wetgever kan verlangen, dat hij ieder detail regelt. Ik zal deze zaak in gedachten houden en wanneer opnieuw een ingrijpende wijziging in de slachtbelasting wordt voorgebracht, kan daaraan aandacht worden geschonken, maar voor incidenteele wijziging op dit punt kan ik niet veel voelen, omdat tenslotte toch een grens moet worden gesteld aan de capaciteit van den wetgever en aan de mogelijkheid om regelingen te treffen.

De heer Dwidjosewojo: Mijnheer de Voorzitter! Omtrent de mededeeling van de Regeering in de Memorie van Antwoord, dat er voor West-Borneo geen behoefte bestaat aan een vrijstelling van belasting voor de slacht ter voldoening aan een adatrechtelijk vonnis, was mijn opvatting, dat tot nu toe nog geen klachten daarover zijn vernomen. Als ik echter het mondeling antwoord van den Regeeringsgemachtigde goed heb begrepen, wordt daarmee eigenlijk bedoeld, dat er zich tot nu toe geen gevallen hebben voorgedaan, waarin dieren worden geslacht ter voldoening aan een adatrechtelijk vonnis.

Indien ik dit goed begrepen heb, Mijnheer de Voorzitter, zal ik daaromtrent geen amendement indienen.

De Voorzitter: Zeker, dat hebt U goed begrepen!

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter: Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de welwillende toezegging, die hij mij gedaan heeft.

De heer Bruineman: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de Regeering ten aanzien van dit onderwerp in de Memorie van Antwoord heeft medege-deeld had ik niet het voornemen, het woord te vragen en heb ik dan ook in eerste instantie niet het woord gevoerd. Ik dacht, dat het als een paal boven water stond, dat als ritueele slacht beschouwd werd het slachten van vee, waarvan na de slachting het vleesch niet geconsumeerd doch vernietigd wordt.

Nu heeft echter de Regeeringsgemachtigde toegezegd, dat hij de mogelijkheid in overweging zal nemen, in sommige gevallen ook voor vrijstelling van belasting in aanmerking te brengen de slacht van dieren, die weliswaar voor ritueele doeleinden geschiedt, maar waarbij het vleesch na de slachting wordt geconsumeerd, althans dat daarnaar een nader onderzoek ter plaatse zou worden ingesteld. Als men echter afwijkt van het standpunt, dat slechts dan vrijstelling van belasting kan plaats hebben, wanneer het vleesch der dieren, die voor ritueele doeleinden worden geslacht, ongeschikt voor de consumptie wordt gemaakt, brengt dit toch wel eenige consequenties met zich.

Ik wil wijzen op het feit, dat op Chineesche feesten ook nog ritueel wordt geslacht en dat in het algemeen de geslachte dieren ook worden opgegeten. Wordt nu de aange-

(BRUINEMAN, DIR. VAN FIN., VOORZ., AAY.)

legenheid dus onderzocht en komt men daarbij tot de conclusie, dat ook als ritueele slacht vrijgesteld moet worden van belasting de slacht in die gevallen, waarin het vleesch niet wordt vernietigd doch geconsumeerd, dan zal men verder moeten gaan en ook de kwestie van de Chineesche slacht in beschouwing moeten nemen.

De consequenties, hieraan verbonden, zullen niet gering zijn.

De heer Van den Busche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter, ik heb op hetgeen de heer Bruineman in het midden heeft gebracht slechts een enkel woord te zeggen. Inderdaad heeft de Regeering steeds zeer sterk gevoeld, dat, wanneer men met de ritueele slacht gaat in de richting, dat ook vrijstelling van belasting wordt gegeven ingeval het vleesch wordt geconsumeerd, er moeilijkheden kunnen ontstaan en daarom is zij op dat gebied steeds zeer voorzichtig geweest. Maar waar de heer Soekawati dit onderwerp telkens naar voren heeft gebracht als iets, dat in een speciaal gebied als Bali en Lombok wordt gevoeld als een zeer ernstige grief, blijft de Regeering niets anders over dan deze aangelegenheid te onderzoeken. Ik zou tenslotte in laatste instantie, wanneer de bedoelde grief ernstig en niet ongegrond blijkt, niet afwijzend kunnen staan tegenover vrijstelling van belasting bij de slacht van vee voor ritueele doeleinden, waarbij de consumptie ter plaatse noodzakelijk blijkt. Dit is echter een zeer ernstige vraag en dat wij deze aangelegenheid met de uiterste voorzichtigheid zullen behandelen, kan de heer Bruineman wel aannemen.

Den heer Dwidjosewojo wil ik nog antwoorden, dat met genoegen werd kennis genomen van zijn mededeeling, dat hij geen amendement zal indienen.

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Als ik van tevoren had geweten, dat U ook over dit onderwerp het woord had willen hebben, had ik eerst U en daarna pas den Regeeringsgemachtigde het woord verleend.

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde over den datum van de inwerkingtreding van deze ordonnantie kan mij niet geheel bevredigen. De kwestie is deze: de heer Dwidjosewojo heeft m.i. terecht de opmerking gemaakt, dat deze ordonnantie te spoedig in werking treedt na den datum van afkondiging. Nu zegt de Regeeringsgemachtigde, dat zulks in dit geval geen bezwaar behoeft te zijn, aangezien de noodige maatregelen reeds zijn getroffen met de hoofden van gewestelijk bestuur en de slachtbriefjes, opgesteld ingevolge de nieuwe ordonnantie, feitelijk reeds gereed zijn.

De Voorzitter: En het betreft ook een verlichting, zooals U weet.

De heer Aay: Het betreft een verlichting, maar ook een verzwaring. Het komt hier ook aan op de inwerking-

Wijziging der slachtbelastingregelingen in de buitengewesten.

(AAY, KAN, DIRECTEUR VAN FINANCIËN.)

trekking en de wijze, waarop men den datum daarvan motiveert. Behalve de hoofden van gewestelijk bestuur, die te zorgen zullen hebben, dat de gelden volgens deze ordonnantie worden geïnd, bestaat er ook nog een bevolking, die deze belasting moet opbrengen. Er zijn menschen, die de dieren verkoopen en er zijn er, die het vleesch van de geslachte dieren verkoopen. Zij hebben er alle aanspraak op, dat ook zij een behoorlijken termijn van te voren weten, wat er t.a.v. de slachtbelasting gebeurt. Daarom vind ik het niet geheel in den haak, als de Regeering zich erop beroept, dat haar organen terzake volledig zijn ingelicht, waar de bevolking in algeheele onwetenschap verkeert.

Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde dringend in overweging willen geven, de suggestie van den heer Dwidjosewojo over te nemen en in plaats van de woorden „der maand” te lezen „der tweede maand”. Ik geloof niet, dat hier practisch en financieel eenig bezwaar tegen behoeft te worden aangevoerd en het lijkt mij een meer juiste wetgeving, iets dergelijks niet in het onzekere te laten op een wijze, als door den Regeeringsgemachtigde werd aangegeven.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat ik niet buiten de orde ga, als ik thans nog even het woord voer, want ik heb slechts een verzoek te richten tot den geachten Regeeringsgemachtigde over de kwestie, die reeds door den heer Bruineman is aangeroerd. Ik zou n.l. de Regeering willen verzoeken, om, wanneer een onderzoek, als aangegeven, wordt ingesteld op Bali en Lombok, dat onderzoek eveneens uit te strekken tot de Westerafdeeling van Borneo, waar men speciaal te doen heeft met een overwegend Chineesche bevolking.

De heer Van den Bussche, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter, wat de heer Aay zoeven opmerkte zou inderdaad van groote beteekenis zijn, wanneer het hier gold een verzwaring van de lasten. Maar het gaat, zooals ik reeds in eersten termijn opmerkte, om een wel niet zeer belangrijken, maar in wezen als verlichting bedoelden maatregel en het komt mij altijd voor, dat een dergelijke maatregel niet vroeg genoeg kan worden ingevoerd. Ik geloof zelfs, dat de belastingplichtigen er eenigszins recht op hebben, wanneer een begrootingsvoorziening de mogelijkheid van tegemoetkoming geschapen heeft, dat

(DIRECTEUR VAN FINANCIËN, VOORZITTER.)

er bij wijze van spreken geen dag en geen nacht langer met deze tegemoetkoming wordt gewacht dan noodzakelijk is. Dat dit in het onderhavige geval verwarring zou kunnen geven, lijkt mij uiterst onaannemelijk.

Den heer Kan kan ik verzekeren, dat bij voortzetting van het ter sprake gebrachte onderzoek, aandacht zal worden geschonken aan hetgeen hij naar voren heeft gebracht.

De Voorzitter: Wij kunnen dus thans tot stemming overgaan. In de ontwerp-ordonnantie stuk 2H is van Regeeringswege tijdens de vergadering een wijziging aangebracht, doch ik neem aan, dat het College er geen bezwaar tegen heeft, dat ook deze gewijzigde ontwerp-ordonnantie thans in stemming wordt gebracht.

De heer Soekawati: Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht, dat de beslissing over de ontwerp-ordonnantie stuk 2H zou worden aangehouden.

De Voorzitter: Dat behoeft niet. De helft van hetgeen U hebt gevraagd krijgt U dadelijk, n.l. de vervanging van het woord „varkens” in lid b van art. 1 door de woorden „runderen, kalveren, varkens en speenvarkens” en voor wat het andere door U gevraagde betreft zal een onderzoek worden ingesteld, zoodat uitstel der beslissing nu niet noodig is.

De heer Kan: De heer Soekawati heeft hetgeen hij vroeg cash down!

De ontwerp-ordonnanties St. 2 A t/m I, waaronder st. 2 H, gewijzigd als door de Regeering aangegeven, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De notulen van de vorige openbare vergadering, die ter inzage hebben gelegen, worden goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik verzoek het College na het sluiten der openbare vergadering in Commissie te willen blijven.

De vergadering wordt te 9.59 uur v.m. gesloten.